

P.

M

J

Ty

Ex

C. VELLEII
PATERCVLI

Hist. Rom.

Ad
M. VINICIUM COS.

Libri duo.

Cum annoratis
JOANNIS HENRICI
BOECLERI

*J. P. Erhard Camaldul-
lens. Montis Regii
ppe Weyfania*

ARGENTORATI
Typis JOAN. PHILIPPI MÜLBII,
ACADEMIÆ TYPOGRAPHI.

M DC XLII.

Ex Libris Lamm. Erhardi d.

Buen. A. VIII. 6

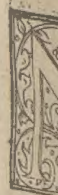

Ad

IO

Dod

Co

ob

sum

V I R O

Admodum Reuerendo Excellentiſſimoque

DN.

IOANNI SCHMIDIO

Doctori Theologo & Profefſori,

Conuentus Eccleſiaſtici Præſidi, Capitu-

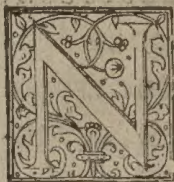
li Thomani Præpoſito, apud

Argentoratenſes,

JOANNES HENRICUS

BOECLERUS

S. P. D.

On differendum fuit
hoc qualecunque ve-
nerationis publicæ
monumentum, quo

ob multa & magna Tua aduer-
ſum me meosque merita, VEL-

† 2 LEIUM

DEDICATIO.

LEIUM istum grata piaque mente, simplici que proposito ac formula, præclarissimo nomini Tuo inscriptum eo atque dedicatum, Præses Grauiissime. Quamuis enim in redhostimenti vicem neque tale munus, neque quidquam à me aliud sufficere possit, cōscientiæ tamen meæ consulendum, atque insuper de æquitate Tua præclare sperandum arbitratus sum. Singularis fuit, affectuque & constantia memorabilis beneuolentia, qua primum in hanc urbem aduecto velut occurrere, ac subinde in hunc diem mea studia, existimationem, proposita, caritate non minus quam patria ample-

cti

DEDICATIO.

Et dignatus es: adeo quidem, ut
 neminis auctoritatem potius se-
 cutus sim, cum de me Argentora-
 ti retinendo, oblata honestissimi
 muneris functione, ageretur. Mi-
 hi quippe alia omnia id temporis
 agitati, expectare remotius fa-
 tum, quam occupare præsentius
 placebat. nisi quod denique & o-
 men & partem prudentiæ in eo si-
 tam fore iudicaui, si viri Deo ca-
 rissimi, & præterea omnium con-
 fessione ac testimonio prudentis-
 simi, iudicio adquiescerem. Ac-
 cessit alia atque alia necessitudo,
 & ante hoc biennium Christianæ
convivias vinculum; quodque ex a-
 nimo nunquam dimittere, atque

DEDICATIO.

ne in hoc transcursu quidem pos-
sum præterire, diuini & fatalis al-
loqui leuamentum; cum lethali
valetudine afflictum, & aliquan-
do inter grauissimos mœrores de-
stitutum, opportuno superuentu
ac celestissimis oraculis ita recrea-
sti, vt discussis Tuæ vocis ministe-
rio angoribus, præsentissime illa-
beretur animo meo solatrix Pro-
uidentia. cuius tam singulare be-
neficium statim, veluti voto nun-
cupato, per omnem vitam cele-
brandum suscepi. Hæc atque ta-
lia, quibus memorandis hic non
est locus, quantum incitauerint
auxerintque meam erga Te obser-
uantiam, facile poterunt existima-
re,

DEDICATIO.

re, qui gratæ piæque mentis officia
 atque studia intelligunt. Qua-
 propter serum mihi videbatur, in
 tanta æui humani incertitudine,
 commodioris argumenti operis-
 ue, quod Tibi offerretur, occasio-
 nem expectare. cum præsertim
 hic ipse Scriptor, meis quibus-
 dam curis ad Iuuentutis Acade-
 micæ commercium productus,
 eo libentius promptiusque ad Te
 mitti sese pateretur, quo testatior
 est Tua in has litteras propensio &
 cordatius de iis iudicium. quas sci-
 licet nemo odit spernitque, nisi
 qui aut non attigit, aut parum fe-
 liciter tractauit. Accipe ergo, Vir
 summe, istam voluntatis meæ de-

† 4 clara

DEDICATIO.

clarationem (vix enim ausim pig-
nus dicere) solita lubentia atque
comitate: cui me denuo com-
mendatum cupio. Ita Te Deus so-
spitet seruetq; ; quia Tua incolu-
mitate non parua rei Ecclesiasticę
& ciuilis momenta pridem sus-
pendit. id quod, nupero amissio-
nis metu moniti, ne rursus inter-
pretandum habeant, qui vsquam
sunt sanctioris disciplinę amato-
res, pro salutis restitutę diuturni-
tate, quotidiana mecum vota fa-
ciunt. Scribebam Argen-
torati, pridie Kal. VIIbris.

M DC XLII.

LECTO-

LECTORI BENEVOLO

S.

Um primum ad Scripto-
ris elegantissimi *Velleii Paterculi* e-
ditionem animum appuli, & in ea
adornanda operam deinceps po-
sui, *Lector Beneuole*, nihil spectauī aliud, quam
vsum & commoda Studiosæ iuuentutis. cui
potius, quam *ambitioni*, seruiendum est, si
quis *officii Academici* & conscientię regulis
seruire constituit. Apparebit hoc præsertim
ex *Characteribus Politicis*, quos in formam
publicarum exercitationum adornatos di-
stinctosque huic opusculo adiunximus: ap-
parebit ex *Indice*, in quo multa poteramus o-
mittere, aut certe non interpretari, nisi credi-
bile visum esset, *Velleii nostri* dictionem, ele-
gantias, proprietatem vix clarius discentibus

P R Æ F A T I O.

commendari posse, quam si particulatim
 descripta pleraque ad observationem, &
 quatenus expositione indigerent, ad cui-
 dentiam extarent. Quo referenda etiam
 est, inueniendi expedita facilitas: cuius re-
 spectu eorum non pauca in Indicem con-
 sulimus, quæ in annotatis ponere licuisset.
Annotata ipsa, civilis prudentiæ indigita-
 menta potissimum habent: non omissa ta-
 men philologica super lectionibus disquisi-
 tione aut animaduersione. Qua in parte
 cum primis operam dedimus, ut aduersus sæ-
 culum nobis mens constaret. itaque tum
 multa silentio inuoluimus, quæ promte &
 merito refutari potuissent, quiuis intelliget,
 ad quem singulorum in Velleium notæ per-
 uenerint; tum accuratam existimationis
 cuiusque rationem habuimus. Quis ne-
 get, vel prætereundo quædam emendari?
 quid opus deinde vellicare talia doctorum
 errata, quibus neque decipi amplius quis-
 quam potest? cuiuscemodi ne memorare
 quidem semper, nedum traducere fas aut
 operæpretium est. Denique non possum,
 quamdiu mihi intelligentem diuini huma-
 ni que iuris mentem Deus conseruauerit,

tam

tam abiecte de mea statione sentire, vt decere me credam, cum vllō mortalium in mutuum inquinandæ famæ certamen descendere. Itā ab adolescentia vitam institui, atque ita à viris grauib. & moderatis edoctus sum, vt pro monstro habeam, si in dramatico Scriptorē (assumam enim exempli causā poësin) videam ex persona honesti aut boni viri aliquid immodicum, impotens, malignum dici. Hæc si in studiis sequimur, in vita negligimus; valde absurdum sumus. Præsertim cum hoc sit illud tempus, quo omnes, qui reip. litterariæ consultum cupiunt, oporteat gliscentem in ea dicro omine contentiosæ intemperantiæ pestem suffocare ac extinguere. Quid nisi fiat, præter immedicabile damnum, difficile erit olim, posteritatis, cuius reuerentia plane exuitur animis, censuram eua-
dere. quæ tumultuosos in simpula fluctus vel satyrica notatione exagitat, vel iustissima seueritate damnabit. Porro, quod amicorum carmina huic editioni passus sum præmitti, profecto ipsorum potius quam meo arbitrio factum est; quippe qui non ignorem, quam opportuna calumniandi occa-

P R Æ F A T I O .

sio inde captetur hodie: sed cum pertenden-
tibus sui affectus beneuolentiam diutius
pugnare, morositati proximum fuisset.
Vale, Lector amice, atque eam æquitatem
adfer ad hæc nostra, quæ hominis otio
minime abundantis laboribus iu-
dicandis deberi vide-
bitur.

Ad

Ad Virum Clarissimum

DN.

JOHAN. HENRICUM BOECLERUM,
Profefs. in Vniuers. Argent.

C. Velleii Paterculi Historias accurantem

EMBLEM A.

Sol in Ariete, hyacinthum florem irradians.

E PVLCHRO PVLCHERRIMVS IPSE

CVbans sub spatiosiore fago
Lustro lumine veris apparatus:
Vt repullulat herba agri tenella,
Vt dulces Zephyri libidinantur,
Vt floret Ceres atque captat auras
Flagrantes genialis arui amore.
Vt mihi innocua hac placet voluptas!
Vt mentem hac mihi surripit voluptas:
Capit mox oculos amena Flora,
Rapit mox oculos decora florum
Adductrix Hyacinthus, imminensq;
Sol eius foliis laboriosus,
Cuius tunc Aries iubar tenebat.
Hæc, emblemata quis resoluet ista?

Quæq;

Quæque enigmata quis resolvet arte?
 Velleius mihi flosculus venustus,
 Bæclerus mihi Sol laboriosus:
 Regum nomina rite monstrat alter;
 Descripta in foliis decore veris,
 Autor cum violis rosisq; natûs:
 Inter Nomina mentium refulget
 Alter ingenii nitentis ausis.
 Is Phœnix velut elegantiarum;
 Hic Phœbus velut eruditionis;
 Ingens gloria temporum meorum.
 Nunc Emblemata fas resolvere ista;
 Nunc Ænigmata sic licet resolvas:
 Velleius hyacinthus eminens stat
 Bæcleri radiis coruscus istis;
 Flos pulcherrimus à micante Sole:

Amicitia in memosynon

scrib:

Georg. Philippus Harsdörffer.

A me laudari non vis. doleo. parendum est.
 nempe à laudato laus cupienda viro.
 Peccaui: fateor. Meriti qui præmia Nomenque
 Immortale tibi debet, vtrumque dabit
 VELLEIUS, cui Tu vitamque animamq; dedisti.
 Dispereat famæ qui negat ista Tuæ.

Joh. Mich. Moscherosch.

Viro Excellentissimo;

JOANNI HENRICO BOECLERO,

Affini Meo,

VELLEIUM PATERCULUM
edenti.

Multi multa petunt, timetque magne
Audax orbe capi cupido. cuncti
Sibi sed cupiunt, serunt, metuntque;
Et quorum speciosus putatur
Votum, nil cupiunt nisi videri.
Ardor sibi is innocens habetur,
Si quem provida publici laceffit
Bonae cura, facesque subdit acri
Et ad maxima pectori parato.
Qualis, Vir celebris, Tibi: renatum
Qui rursus nitidaque gloriantem
Sistis veste Paterculum petenti
Et prodesse iubes benignus orbi.
Fama quod reliqui, omnium beatis
Tu das usus. Ast honor neglectus
Tanto Te cumulator sequetur;
Et sicut pretium Tui laboris
Censes commoda seculi ruentis
Provenisse; fauore sic perenni
Et semper memori piaque mente
Tui officii referre cuncta
Sua secula gratias videbis.

Samuel Schalleus.

ΠΑΥΡΑ ΜΕΝ, ΑΛΛΑ
ΜΑΛΑ ΛΙΓΕΩΣ.

C.VEL-

C
T
I

i

fuc
Te
mo
frat
cog
cor
Epi

2 ran

Agg
tam
stat
à vi
gea
pat
iur
faci

3 regu

C. VELLEII PA- TERCVLI HISTORIÆ

ROMANÆ, AD M. VINI-

CIVM COS.

LIBER PRIMVS.

i * * tempestate distractus à duce Cap.I.
suo Nestore, Metapontum condidit.

Teucer, non receptus à patre Tela-
mone, ob segnitiam non vindicatæ
fratris iniuriæ, Cyprum appulsus,
cognominem patriæ suæ Salamina
constituit. Pyrrhus, Achillis filius,
Epirum occupauit; Phidippus Ephy-

2 ram in Thesprotia. at rex regum
Agamemnon, tempestate in Cre-
tam insulam reiectus, tres ibi vrbes
statuit, duas à patriæ nomine, vnam
à victoriæ memoria, Mycenæ, Te-
geæ, Pergamum. idem mox, scelere
patruelis fratris Agisthi, heredita-
rium exercentis in eum odium, &
facinore uxoris oppressus occiditur.

3 regni potitur Agisthus per annos

A

VII.

- VII. hunc Orestes, matremque, socia consiliorum omnium sorore Electra, virilis animi femina, obtruncat. factum eius à diis comprobatum, spatio vitæ & felicitate imperiï apparuit : quippe vixit annis XC, regnavit LXX. qui se etiam à Pyrrho, Achillis filio, virtute vindicavit. nam, quod pactæ eius, Menelai atq; Helenæ filiæ Hermiones nuptias occupauerat, Delphis eum interfecit. Per hæc tempora Lydus & Tyrrhenus fratres cum regnarent in Lydia, sterilitate frugum compulsi, sortiti sunt, uter cum parte multitudinis patriæ decederet. fors Tyrrhenum contigit. peruectus in Italiam, & loco & incolis & mari, nobile ac perpetuum à se nomen dedit. Post Orestis interitum, filii eius Penthelus & Tisamenus, regnauere triennio. Tum, I
I, 4, 3. fere anno octogesimo post Troiam captam, centesimo & vigesimo quam Hercules ad deos excesserat, II. Pelopis progenies, quæ omni hoc tem-

tempore, pulsus Heraclidis, Pelopon-
 nesi imperium obtinuerat, ab Her-
 culis progenie expellitur. duces re-
 cuperandi imperii fuere, Teme-
 nus, Cresphontes, Aristodemus;
 2 quorum atavus fuerat. Eodem fere
 tempore Athenæ sub regibus esse
 desierunt: quarum ultimus rex fuit
 Codrus, Melanthi filius, vir non
 prætereundus. quippe, cum Lace-
 dæmonii graui bello Atticos præ-
 merent, respondissetq; Pythius, *quo-
 rum dux ab hoste esset occisus, eos fu-
 zuros superiores*; deposita veste regia,
 pastoralem cultum induit; immi-
 slusque castris hostium de industria,
 imprudenter, rixam ciens, inter-
 3 emptus est. Codrum cum morte
 æterna gloria, Athenienses secuta
 victoria est. quiseum non miretur,
 qui iis artibus mortem quæserit,
 quibus ab ignavis vita quæri solet?
 4 Huius filius Medon primus Archon
 Athenis fuit. ab hoc posterius apud
 Atticos dicti *Medontida*, sed ii, in-

cap. 3.

- 1, 8, 3. sequentesque Archontes, vsque ad Charopem, dum viuerent cum honorem vsurpabant. Peloponnesii, digredientes finibus Atticis, Megaram mediam Corintho Athenisq; urbem condidere. Ea tempestate & Tyria classis, plurimum pollens mari, in vltimo Hispaniæ tractu, in extremo nostri orbis termino insulam circumfusam Oceano, perexiguo à continenti diuisam freto, Gades condidit. ab iisdem post paucos annos in Africa Vtica condita est. Exclusi ab Heraclidis Orestis liberi, iactatique cum variis casibus, tum saxuitia maris, quintodecimo anno sedem cepere circa Lesbum insulam.
- III. Tum Græcia maximis concussa est motibus: Achæi ex Laconica pulsī, eas occupauere sedes, quas nunc obtinent: Pelasgi Athenas commigrauere: acerque belli iuuenis, nomine Thessalus, natione Thesprotius, cum magna ciuium manu, eam regionem armis occupauit, quæ nunc

nunc ab eius nomine *Theſſalia* appellatur, ante *Myrmidonum* vocitata
 2 *civitas*. Quo nomine, mirari convenit eos, qui Iliaca componentes tempora, de ea regione, ut *Theſſalia* commemorant. quod cum alii faciant, Tragici frequentissime faciunt. quibus minime id concedendum est. nihil enim ex persona poetæ, sed omnia sub eorum, qui illo tempore vixerunt, dixerunt. quod si quis à Theſſalo, Herculis filio, eos appellatos Theſſalos dicet: reddenda erit ei ratio, cur nunquam ante hunc inſequentem Theſſalum, ea
 3 gens id nominis vſurpaverit. Paullo ante Aletes, sextus ab Hercule, Hippotis filius. Corinthum, quæ antea I, I, 3, 1.
 fuerat Ephyre, clauſtra Peloponneſi continentem, in Iſthmo condidit. Neque est, quod miremur ab Homero nominari *Corinthum*. nam ex persona poetæ & hanc urbem, & quasdam Ionum colonias iis nominibus appellat, quibus vocabantur

etate eius, multo post Ilium captum
 conditæ. Athenienses in Eubœa
 Chalcida & Erethriam colonis oc-
 cupauere; Lacedæmonii in Asia
 Magnesiā. Nec multo post Chalci-
 dentes, orti, vt prædiximus, Atticis,
 Hippocle & Megasthene ducibus,
 Cumas in Italia condiderunt. huius
 classis cursum esse directum alii *co-*
lumbæ antecedentis volatu ferunt; alii
nocturno æris sono, qualis Cerealibus
 sacris cieri solet. Pars horum ciui-
 um magno post interuallo Neapo-
 lim condidit. vtriusque vrbis exi-
 mia semper in Romanos fides, fa-
 cit eas nobilitate atque amœnitate
 sua dignissimas. sed aliis diligentior
 ritus patrii mansit custodia: Cuma-
 nos Osca mutauit vicinia. Vires au-
 tem veteres earum vrbium hodieq;
 magnitudo ostentat mœnium. Sub-
 sequenti tempore magna vis Græcæ
 iuuentutis, abundantia virium se-
 des quæritans, in Asiam se effudit.
 nam & Iones, duce Ione profecti
 Athe-

Athenis, nobilissimam partem re-
 gionis maritimæ occupauere, quæ
 hodieque appellatur Ionia; vrbesq;
 constituere, Ephesum, Miletum,
 Colophona, Prienen, Lebedum,
 Myuntem, Erythram, Clazomenas,
 Phocæam; multasque in Ægeo atq;
 Icario occupauere insulas, Samum,
 Chium, Andrum, Tenum, Pharum
 4 Delum aliasque ignobiles. Et mox
 Æolii, eadem profecti Græcia, lon-
 gissimisque acti erroribus non mi-
 nus illustres obtinuerunt locos; cla-
 rasque vrbes condiderunt, Smyr-
 nam, Cymen, Larissam, Myrinam,
 Mitylenemque, & alias vrbes, quæ
 1 sunt in Lesbo insula. Clarissimum
 deinde Homeri illuxit ingenium,
 sine exemplo maximum: qui ma-
 gnitudine operis, & fulgore carmi-
 2 num solus appellari *Poeta* meruit. in
 quo hoc maximum est, quod neque
 ante illum, quem ille imitaretur;
 neque post illum, qui eum imitari
 posset, inuentus est. neq; quemquam

C. VELLEII PATERC.

cap. 6.

alium, cuius operis primus auctor fuerit, in eo perfectissimum, præter Homerum & Archilochum, reperiemus. Hic longius à temporibus belli, quod composuit, Troici, quam quidam rentur, absuit. nam ferme ante annos DCCCCL floruit, intra mille natus est. quo nomine, non est mirandum, quod sæpe illud vsurpat: *ὅτι οὐ βροτοὶ εἰσι*. hoc enim ut hominum, ita sæculorum notatur differentia. quem si quis cæcum genitum putat, omnibus sensibus orbis est. Insequenti tempore imperium Asiaticum ab Assyriis, qui id obtinuerant annis MLXX, translatum est ad Medos, abhinc annos ferme DCCLXX. quippe Sardanapalum eorum regem, molitiis fluentem, & nimium felicem malo suo, tertio & tricesimo loco ab Nino & Semiramide, qui Babylona condiderant, natum, ita ut semper successor regni paterni foret filius, Pharnaces Medus imperio vita.

VI.

3 vit
mus
ceda
seue
gum
enti
dilig
4 Ho
& I
retu
Did
5 Ciro
gen
cul
dor
Ale
cim
aud
6 est
ma
tium
post
duo
qui
ma

- 3 vitæque prinavit. Ea ætate clarissimus Graii nominis Lycurgus Lacedæmonius, vir generis regii, fuit feuerissimarum iustissimarumq. legum auctor, & disciplinæ conuenientissimæ vir; cuius quamdiu Sparta diligens fuit, excelsissime floruit.
- 4 Hoc tractu temporum ante annos V & LX quam vrbs Romana concederetur, ab Elissa Tyria, quam quidam *Dido* autumant, Carthago conditur. 1, 12, 5.
- 5 Circa quod tempus Caranus, vir generis regii, sextusdecimus ab Hercule, profectus Argis, regnum Macedonia occupauit. à quo magnus Alexander cum fuerit septimusdecimus, iure materni generis Achille auctore, paterni Hercule gloriatus
- 6 est. [*Æmilius Sura de annis populi Romani: Assyrii, principes omnium gentium, rerum potiti sunt, deinde Medi, postea Persæ, deinde Macedones. exinde duobus regibus, Philippo & Antiocho, qui à Macedonibus oriundi erant, haud multo post Carthaginem subactam,*

VII. *denictis, summa imperii ad populum Romanum pervenit.*] Inter hoc tempus, & initium Nini regis Assyriorum, qui princeps rerum potitus, interfunt anni MDCCCXCXV. Huius temporis æqualis Hesiodus fuit, circa CXX annos distinctus ab Homeri ætate, vir perelegantis ingenii, & mollissima dulcedine carminum memorabilis; otii quietisque cupidissimus, ut tempore tanto viro, ira operis auctoritate proximus. qui vitavit, ne in id, quod Homerus, incideret: patriamque & parentes, testatus est; sed patriam, quia multatus ab ea erat, contumeliosissime. Dum in externis moror, incidi in rem domesticam, maximique erroris & multum discrepantem auctorum opinionibus. Nam quidam, *huius temporis tractu*, aiunt, à Tuscis *Capuam*, Nolamq. conditam, ante annos fere DCCCXXX. quibus equidem assenserim. sed M. Cato quantum differt? qui dicat, *Capuam ab eisdem*

- dem Tuscis conditam, ac subinde
Nolam: steterisse autem Capuam, ante-
quam à Romanis caperetur, annis cir-
citer CCLX. quod si ita est, cum sint
à Capua capta anni CCXL; vt con-
4 *dita est, anni sunt fere D. Ego (pace*
diligentiæ Catonis dixerim) vix cre-
diderim, tam mature tantam urbem 2, II, 3.
creuisse, floruisse, concidisse, resur-
1 *rexisse. Clarissimum deinde omni-* VIII.
um ludicrum certamen, & ad exci-
tandam corporis animiq; virtutem
efficacissimum, Olympiorum ini-
tum, habuit auctorem Iphitum Eli-
um. is eos ludos mercatumque insti-
tuit ante annos, quam tu, M. Vinici,
2 *consulatum inires, DCCCIV. hoc*
sacrum eodem loco instituisse fertur
abhinc annos ferme MCCL
Atreus, cum Pelopi patri funebres
ludos faceret. quo quidem in ludi-
cro omnis generis certaminum
3 *Hercules victor exstitit. Tum Athe-* 1, 2, 4.
nis perpetui Archontes esse desie-
runt, cum fuisset vltimus Alcmæon:
 cœpē-

coeperuntque in denos annos creari. quæ consuetudo in annos LXX mansit: ac deinde annuis commissa est magistratibus resp. Ex iis, qui denis annis præfuerunt, primus fuit Charops, vltimus Eryx; ex annuis, primus Creon. Sexta Olympiade, 4 post duos & viginti annos, quam prima constituta fuerat, Romulus Martis filius, vltus iniurias aui, Romam urbem Parilibus in Palatio condidit. à quo tempore ad vos consules anni sunt DCCLXXXII. id actum post Troiam captam annis CDXXXVII. id gessit Romulus, adiutus legioni- 5 bus Latini, aui sui. libenter enim his, qui ita prodiderunt, accesserim: cum aliter firmare urbem nouam, tam vicinis Veientibus, aliisque Etruscis ac Sabinis, cum imbelli & pastorali manu vix potuerit. quamquam, iam Asylo facto inter duos lucos, auxit. Hic centum homines electos, appel- 6 latosque *Patres*, instar habuit consilii publici. hanc originem nomen *Patricio-*

triciorum habet. Raptus virginum
Sabinarum. *

* * * *

- 1 quam timuerat hostis, expetit. nam 1 x.
biennio adeo varia fortuna cum
4 consulibus conflixerat, ut plerum-
que superior fuerit, magnamque
partem Græciæ in societatem suam
2 perduceret. Quin Rhodii quoque,
fidelissimi ante Romanis, tum dubia
fide, speculati fortunam, proniores
regis partibus fuisse visi sunt: & rex
Eumenes in eo bello medius fuit
5 animo, neque fratris iniuriis, neque
3 suæ respondit consuetudini. Tum
senatus populusque Romanus L.
Æmiliū Paullum, qui & præ-
tor & consul triumphauerat, vi-
rum in tantum laudandum, in 2, 43, 4.
quantum intelligi virtus potest,
consulem creauit: filium eius Paul-
li, qui ad Cannas quam tergiuersan-
ter perniciosam reip. pugnam inie-
rat, tam fortiter in ea mortem obie-
rat. is

is Perseum ingenti proelio apud vr- 4
bem nomine Pydnam in Macedo-
nia, fustum fugatumque castris exiit;
deletisque eius copiis, destitutum
omni spe coëgit è Macedonia pro-
fugere. quam ille linquens, in insu-
lam Samothraciam profugit, tem-
plique se religioni supplicem credi-
dit. Ad eum Cn. Octavius prætor,
qui classi præerat, peruenit; & ratio-
ne magis quam vi persuasit, vt se
Romanorum fidei committeret. Ita 5
Paullus maximum nobilissimumq;
regem in triumpho duxit. Quo anno
& Octauii prætoris, naualis; & Ani-
cii, regem Illyriorum Gentium ante
currum agentis, triumphi fuere ce-
lebres. Quam sit assidua eminentis 6
fortunæ comes inuidia, altissimisq;
adhæreat, etiam hoc colligi potest:
quod, cum Anicii Octauiiq; trium-
phum nemo interpellaret, fuere, qui
Paulli impedire obniterentur: cuius
tantum priores excessit, vel magni-
tudine regis Persei, vel specie simu-
lacro-

- 4
1
2
5
6
3
- lacrorum, vel modo pecuniæ, ut bis
millies centies HS ærario contulerit,
& omnium antea actorum compa-
rationem amplitudine vicerit. Per
idem tempus, cum Antiochus Epi-
phanes, qui Athenis Olympicum
inchoavit, tum rex Syriæ, Ptole-
mæum puerum Alexandriæ obside-
ret; missus est ad eum legatus M. Po-
pillius Lænas, qui iuberet incepto
desistere. mandataque exposuit; &
regem, *deliberaturum se dicentem,*
circumscripsit virgula, iussitque,
prius responsum reddere, quam egre-
deretur finito arena circulo. sic co-
gitationem regiam Romanam disiecit
constantia; obeditumque imperio.
Lucio autem Paullo, magnæ victo-
riæ compoti, quattuor filii fuere. ex
iis duos, natu maiores, unum P. Sci-
pioni, P. Africani filio, nihil ex pa-
terna maiestate, præter speciem no-
minis, vigoremque eloquentiæ, re-
tinenti in adoptionem dederat; al-
terum Fabio Maximo: duos mino-
res na-

x!

1, 12, 3.

C. VELLEII PATERC.

cap. II.

res natu, prætextatos, quo tempore
victoriam adeptus est, habuit. Is cum 4
in concione extra urbem, more ma-
iorum, ante triumphi diem, ordi-
nem actorum suorum commemo-
raret, deos immortales precatus est,
ut, si quis eorum inuideret operibus ac
fortuna suæ, in ipsum potius sauerent,
quam in remp. quæ vox, veluti oracu 5
lo emissa, magna parte eum spolia-
uit sanguinis sui.* nam alterum ex
his, quos in familia retinuerat, libe-
ris, ante paucos triumphi; alterum
post pauciores amisit dies. Aspera 6
circa hæc tempora censura Fuluii
Flacci & Postumii Albinifuit. quip-
pe Fuluii censoris frater, & quidem
2, 3, I. consors, Cn. Fuluius, senatu motus
XI. est ab iis censoribus. Post victum I
captumque Perseum, qui quadrien-
nio post in libera custodia Albæ de-
cessit, *Pseudophilippus*, à mendacio
simulatae originis appellatus, qui se
Philippum, regiaeque stirpis ferebat,
cum esset vltimæ, armis occupata
Mace-

Macedonia, assumtis regni insignibus, breui temeritatis poenas dedit.

2 quippe Q. Metellus prætor, cui ex virtute *Macedonici* nomen inditum, præclara victoria ipsum gen-

temque superavit, & immani etiam Achæos rebellare incipientes fudit

3 acie. Hic est Metellus Macedonicus, qui porticus, quæ fuere circumdata

duabus ædibus sine inscriptione positis, quæ nunc Octaviæ porticibus ambiuntur, fecerat: quiq; hanc turmam statuarum equestrium, quæ frontem ædium spectant, hodieque maximum ornamentum eius loci,

4 ex Macedonia detulit. cuius turmæ hanc causam referunt: *Magnum Alexandrum impetrasse à Lysippo, singulari talium auctore operum, ut eorum equitum, qui ex ipsius turma apud Granicum flumen ceciderant, expressâ similitudine figurarum, faceret statuas, & ipsius quoq; vis interponeret.*

5 Hic idem, primus omnium Romæ ædem ex marmore in iis ipsis mo-

C. VELLEII PATERC.

cap. 12.

2, 1, 2.

numentis molitus, vel magnificen-
 tia vel luxuriæ princeps fuit. Vix 6
 vllius gentis, atatis, ordinis homi-
 nem inueneris, cuius felicitatem
 fortunæ Metelli compares. nam præ-
 ter excellentes triumphos, hono-
 resque amplissimos, & principale
 in rep. fastigium, extentumque vitæ
 spatium, & acres innocentesque pro
 rep. cum inimicis contentiones,
 quatuor filios sustulit, omnes adul-
 tæ atatis vidit, omnes reliquit su-
 persites & honoratissimos. mortui 7
 eius lectum pro Rostris sustulerunt
 quattuor filii. vnus consularis, &
 censorius; alter consularis, tertius
 consul, quartus candidatus consula-
 tus: quem honorem adeptus est.
 Hoc est nimirum magis, feliciter de
 vita migrare, quam mori. Vniuersa x
 deinde, ut prædiximus, instincta in
 bellum Achaia, cuius pars magna
 eiusdem Metelli Macedonici vir-
 tute armisque fracta erat, maxime
 Corinthiis in arma, cum graui-
 bus etiam in Romanos contume-

xii.

contumeliis, instigantibus, destinatus ei bello gerendo consul M² mius. Et sub idem tempus, magis, quia volebant Romani, quicquid de Carthaginensibus diceretur, credere, quam quia credenda asserebantur, statuit senatus Carthaginem excidere. Ita eodem tempore P. Scipio Æmilianus, vir auitis P. Africanis paternisque L. Paulli virtutibus simillimus, omnibus belli ac togæ dotibus, ingenique ac studiorum ^{1, 13, 3.} eminentissimus sæculi sui, qui nihil in vita nisi laudandum aut fecit aut dixit ac sensit; quem, Paullo genitum, adoptatum à Scipione Africanis filio diximus, ædilitatem ^{1, 10, 3.} petens consul creatus est. Bellum Carthagini, iam ante biennium à prioribus consulibus illatum maiore vi intulit; cum ante in Hispania murali corona, in Africa obsidionali donatus esset; in Hispania vero etiam ex prouocatione, ipse modicus virum, immanis magnitudinis ho-

C. VELLEII PATERC.

cap. 13.

hostem interemisset. Eamque vr
bem, magis inuidia imperii, quam
vllis eius temporis noxis inuisam
Romano nomini, funditus sustulit,
fecitque suæ virtutis monumen-
tum, quod fuerat aui eius clemen-
tiæ. Carthago diruta est, cum stetisset
annis DCLXVII, ab hinc annos
CLXXVII, Cn. Cornelio Lentulo,
L. Mummius cos. Hunc finem habuit 6

2, 1, 1: Romani imperii Carthago æmula;
cum qua bellare maiores nostri cœ-
pere Claudio & Fulvio consulibus,
ante annos CCCXCVI. quā tu, *M. Vi-*
nici, consulatum inires. ita per annos
CXV, aut bellum inter eos populos,
aut belli præparatio, aut infida pax

2, 4, 3. fuit. neque se Romā, iam terrarum 7
orbe superato, securam sperauit fo-
re, si nomen vsquam stantis mane-
ret Carthaginis. adeo odium, cer-
taminibus ortum, vltra metum du-
rat, & ne in victis quidem deponi-
tur, neque ante inuisum esse desinit,
quam cessasset. Ante triennium, 1
quam

XIII.

quam Carthago deleteretur, M. Cato, perpetuus diruendæ eius auctor, L. Censorino, M. Manlio cos. mortem obiit. Eodem anno, quo Carthago concidit, L. Mummius Corinthum, post annos DCCCCCLII, quam ab Alete Hippotis filio erat 1, 3, 3.

2 condita, funditus eruit. vterque imperator, deuictæ à se gentis nomine honoratus, alter *Africanus*, 5, 1, 2, 10, alter appellatus est *Achaicus*. nec 2, 2, 11, 2. quisquam ex nouis hominibus prior Mummiō cognomen virtute partum vindicauit. Diuersi imperatoribus mores, diuersa fuere studia. quippe Scipio tam elegans liberalium studiorum omnisque doctrinæ & auctor & admirator fuit, vt Polybium, Panætiumque, præcellentes ingenio viros, domi militiæque secum habuerit. neq; enim quisquam hoc Scipione elegantius interualla negotiorum otio dispunxit: semperque aut belli aut pacis seruiit artibus: semper inter arma ac studia

versatus, aut corpus periculis aut
 animum disciplinis exercuit. Mum- 4
 mius tam rudis fuit, vt, capta Corin-
 tho, cum maximorum artificum
 perfectas manibus tabulas ac statuas,
 in Italiam portandas locaret, iube-
 ret prædici conducentibus, si eas
 perdidissent, nouas eos reddituros.
 Non tamen puto dubites, *Vinici*, 5
 quin magis pro rep. fuerit, manere
 adhuc rudem Corinthiorum intel-
 lectum, quam in tantum ea intelligi;
 & quin hac prudentia illa impru- 4
 dentia decori publico fuerit conue-
 nientior. Cum facilius cuiusque rei
 xiv: in vnum contracta species, quam di-
 2, 38, I. uisa temporibus, oculis animisque
 inhæreat; statui priorem huius vo-
 luminis, posterioremque partem,
 non inutili rerum notitia in artum
 contracta, distinguere: atque huic
 loco inferere, quæ quoque tempore,
 post Romam à Gallis captam, de-
 ducta sit colonia iussu senatus. nam
 3, 15, 5. militarium & causæ & auctores &
 ipsa.

4
 ipsarum præfulgent nomina. huic
 rei per idem tempus ciuitates propa-
 gatas, auctumque Romanum no-
 men communione iuris, haud in-
 2 tempestiue subtexturi videmur. Post
 septem annos, quam Galli urbem
 ceperunt, *Sutrium* deducta colonia
 est, & post annum *Setina*, nouemq;
 interiectis annis *Nepe*; deinde, in-
 terpositis duobus & triginta, *Aricini*
 3 in ciuitatem recepti. abhinc annos
 autem CCCL, Sp. Postumio, Vetu-
 rio Caluino cos. *Campanis* data est
 ciuitas, partique *Samnitium*, sine
 suffragio: & eodem anno *Cales* de-
 4 ducta colonia. Interiecto deinde
 triennio *Fundani* & *Formiani* in
 ciuitatem recepti, eo ipso anno,
 quo Alexandria condita est. inse-
 quentibusque consulibus à Sp. Po-
 stumio, Philone Publilio censori-
 bus *Acerranis* data ciuitas, & post
 triennium *Tarracinam* deducta co-
 lonia. interpositoque quadrienn-
 io, *Luceria*; ac deinde, interiecto

C. VELLEII PATERC.

cap. 14.

triennio, *Suessa Aurunca*; & *Saticula*, *Interamnag*, post biennium. De- 5
cem deinde hoc munere anni vaca-
uerunt. tunc *Sora* atque *Alba* dedu-
ctæ colonix, & *Carseoli* post bien-
nium. at quintum Fabio, Decio Mu- 6
re quartum cos. quo anno Pyrrhus
regnare cœpit, *Sinuessam*, *Mintur-*
nasq, missi coloni; post quadri-
ennium *Venusiam*. interiectoque bien-
nio, M. Curio & Rufino Cornelio
cos. *Sabinis* sine suffragio data ciui-
tas. id actum ante annos ferme 7
CCCXX. at *Cossam* & *Pestum* abhinc
annos ferme CCC, Fabio Dorsone
& Claudio Canina cos. interiecto
quinquennio, Sempronio Sopho &
Appio Cæci filio cos. *Ariminum*,
Beneuentum coloni missi; & suffra-
gii ferendi ius *Sabinis* datum. at ini- 8
tio primi belli Punici *Firmum* &
Castrum colonis occupata. & post
annum *Æsernia*, postque XXII an-
nos *Æsulum* & *Alsi*um; *Fregellag*,
post biennium; proximoque anno,
Tor-

Torquato Sempronioq; cos. *Brun-*
disium, & post triennium *Spoletium*;
 quo anno *Floralium* ludorum fa-
 ctum est initium. postque bien-
 nium deducta *Valentia*, & sub ad-
 ventum in Italiam Hannibalis, *Cre-*
mona atque *Placentia*. Deinde, neq; XV.
 dum Hannibal in Italia moratur,
 neque proximis post excessum eius
 annis, vacavit Romanis colonias
 condere; cum esset in bello conqui-
 rendus potius miles quam dimit-
 tendus; & post bellum vires refouen-
 dæ magis, quam spargendæ. Cnæo
 autem Manlio Volsone, M. Ful-
 uio Nobiliore cos. *Bononia* dedu-
 cta colonia, abhinc annos ferme
 CCXVII. & post quadriennium, *Pi-*
saurum ac *Potentia*; interiectoque
 triennio, *Aquileia* & *Grauisca* &
 3 post quadriennium *Luca*. Eodem
 temporum tractu, quamquam apud
 quosdam ambigitur, *Puteolos*, *Salern-*
*um*q; & *Buxentum* missi coloni.
Auximum autem in Picenum, ab-
 B 5 hinc

hinc annos ferme CLXXXVII, ante triennium, quam Cassius censor, à Lupercali in Palatium versus, theatrum facere instituit. cui in demoliendo eximia ciuitatis seueritas & consul Scipio resistere. quod ego inter clarissima publicæ voluntatis argumenta numerauerim. Cassio autem Longino & Sextio Caluino, qui Sallues apud Aquas, quæ ab eo Sextiæ appellantur, deuicit, consulibus *Fabrateria* deducta est, abhinc annos ferme DLVII. &, post annum, *Scylacium, Mineruium, Tarentum,*

- 2,15,1. *Neptunia, Carthago,* in Africa prima, vt prædiximus, extra Italiam, colonia condita est. de *Dertona* ambigitur. *Narbo* autem *Marcus* in Gallia, M Porcio Q. Marcio cos. abhinc annos circiter CLIII deducta colonia est. post tres & viginti annos in Vagiennis *Eporadia*, Mario sexies, Valerioque Flacco cos. Neq; facile memorię mandauerim, quæ, nisi militaris, post hoc tempus deducta sit.

Cum

- I Cum hæc particula operis velut xvi.
 formam propositi excesserit, quam- 2, 49, 1.
 quam intelligo, mihi in hac tam præ-
 cipiti festinatione, quæ me rotæ
 proniue gurgitis ac verticis modo
 nusquam patitur consistere, pæne
 magis necessaria prætereunda, quam 2, 52, 1.
 superuacua amplectenda: nequeo 2, 55, 1.
 tamen temperare mihi, quin rem 85, 1.
 sæpe agitatam animo meo, neque ad
 liquidum ratione perductam, si-
 gnam stylo. Quis enim abunde mi-
 rari potest, quod eminentissima cu- 2, 36, 2
 iusq; professionis ingenia, in candē
 formam, & in idem artati temporis
 congruens spatium; & quemadmo-
 dum clausa capsâ, alioque septo di-
 uersi generis animalia, nihilo mi-
 nus separata alienis, in vnum quoq;
 corpus congregantur; ita cuiusque
 clari operis capacia ingenia in simi-
 litudinem & temporum & profe-
 ctuum semetipsa ab aliis separaue-
 runt? Vna, neque multorum anno-
 rum spatia diuisa, ætas, per diuini
 spiritus

spiritus viros, Aeschylum, Sophoclem, Euripidem, illustravit tragœdias: vna priscam illam & veterem sub Cratino, Aristophane & Eupolide comœdiam: ac nouam comicam Menandrus, æqualesque eius ætatis magis quam operis, Philemon ac Diphilus, & inuenere intra paucissimos annos, neque imitanda reliquere. Philosophorum quoque ⁴ ingenia, Socratico ore defluentia, omnium, quos paullo ante enumerauimus, quanto post Platonis Aristotelisque mortem florere spatio? Quid ante Isocratem. quid post eius ⁵ auditores, eorumque discipulos clarum in oratoribus fuit? adeo quidem artatum angustiis temporum, vt nemo memoria dignus alter ab ^{xvii.} altero videri nequiuerint. Neque ⁱ hoc in Græcis, quam in Romanis, euenit magis. nam, nisi aspera ac rudia reperas, & inuenti laudanda nomine, in Attio circaque eum Romana tragœdia est. dulcesque Latini

Latini leporis facetiæ per Cæcilium,
Terentiumque & Afranium sub pa-
2 ri ætate nituerunt. Historicos (vt
Liuium quoque priorum ætati ad-
struas) præter Catonem & quos-
dam veteres & obscuros, minus
LXXX annis circumdatum æuum
tulit: vt nec poëtarum in antiquius
3 citeriusue processit vbertas. At ora-
tio, ac vis forensis perfectumque
profæ eloquentiæ decus, vt idem se-
paretur Cato (pace P. Crassi Sci-
pionisque & Lælii & Gracchorum,
& Fannii & Ser. Galbæ dixerim)
ita vniuersa sub principe operis sui
erupit Tullio: vt delectari ante eum
paucissimis, mirari vëro neminem
possis, nisi aut ab illo visum, aut qui
4 illum viderit. Hoc idem euenisse
grammaticis, plastis, pictoribus, scal-
ptoribus, quisquis temporum insti-
terit notis reperiet, & eminentia cu-
iusque operis artificis temporum
5 claustris circumdata. Huius ergo,
precedentisque sæculi, ingeniorum
fini-

C. VELLEII PATERC.

cap. 18.

I, 16, I.

similitudines congregantis & in
studium par, & in emolumentum,
causas cum semper requiro, num-
quam reperio, quas esse veras confi-
dam, sed fortasse verisimiles: inter
quas has maxime. Alit æmulatio in- 6
genia: & nunc inuidia, nunc admi-
ratio incitationem accendit: natu-
raque, quod summo studio petatum
est, ascendit in summum: difficilisq;
in perfecto mora est; naturaliterque,
quod procedere non potest, recedit.
& ut primo ad consequendos, quos 7
prioris ducimus, accendimur: ita,
ubi aut præteriri, aut æquare eos posse
desperauimus, studium cum spe se-
nescit; & quod assequi non potest,
sequi desinit, & velut occupatam re-
linquens materiam, quærit nouam:
præteritoque eo, in quo eminere
non possumus, aliquid in quo nita-
mur conquirimus: sequiturque, ut
frequens ac mobilis transitus maxi-
mum perfecti operis impedimen-
tum sit. Transít admiratio ad condi-
tionem

xviii.

cionem temporum, & ad urbium.
 Vna vrbs Attica pluribus annis elo-
 quentia, quam vniuersa Græcia, ube-
 riusque floruit; adeo vt corpora
 gentis illius separata sint in alias ciui-
 tates, ingenia vero solis Athenien-
 sium muris clausa existimes. Neque
 ego hoc magis miratus sim, quam
 neminem Argium, Thebanum,
 Lacedæmonium oratorem aut dum
 vixit auctoritate, aut post mortem
 3 memoria dignum existimatum. quæ
 vrbes, & multæ aliæ, talium studio-
 rum fuere steriles, ni Thebas vnum
 os Pindari illuminaret. nam
 Alcmana Lacones falso
 sibi vindicant.

C. VEL.

C. VELLEII PA-
TERCVLI HISTORIÆ
ROMANÆ AD M. VINI-

CIVM CÖS.

LIBER SECVNDVS.

Cap. I.

1, 12, 5.

1, 12, 6

1, 11, 3.

1, 11, 5.

POTENTIÆ Romano-
rum prior Scipio viam
aperuerat; luxuriæ postē-
rior aperuit. quippe re-
moto Carthaginis metu, sublataque
imperii æmula, non gradu sed præ-
cipiti cursu à virtute descitum, ad
vitia transcursum; vetus disciplina
deserta, noua inducta; in somnum
à vigiliis, ab armis ad voluptates à
negotiis in otium conuersa ciuitas.
Tum Scipio Nasica in Capitolio 2
porticus; tum quas prædiximus, Me-
tellus; tum in circo Cn. Octavius
multo amoenissima moliti sunt: pu-
blicamque magnificentiam secuta
priuata luxuria est. Triste deinceps, &
contumeliosum bellum in Hispania,
duce

duce latronum Viriatho, secutum
 est: quod ita varia fortuna gestum
 est, ut sæpius Romanorum gereretur
 aduersa. sed interemto Viriatho,
 fraude magis quam virtute Serui-
 lii Cæpionis, Numantinum grauius
 4 exarsit. hæc vrbs numquam decem
 millibus plura, propriæ iuuentutis
 armavit: sed, vel ferocia ingenii,
 vel inscitia nostrorum ducum, vel
 fortunæ indulgentia, cum alios du-
 ces, tum Pompeium magni nomi-
 nis virum, ad turpissima deduxit fœ- 2, 4, 3 2,
 derâ (hic primus è Pompeiis consul 90, 3.
 fuit) nec minus turpia ac detesta-
 bilia Mancinum Hostilium consu-
 5 lem. sed Pompeium gratia impuni-
 tum habuit, Mancinum verecundia.
 quippe, non recusando perduxit
 huc, ut per Fetiales nudus ac post
 tergum religatis manibus, dedere-
 tur hostibus. quem illi recipere se
 negauerunt, sicut quondam Catidi-
 ni fecerunt, dicentes, *publicam viola-*
tionem fidei non debere cuius lus san-
 C. guine:

C. VELLEII PATERC.

cap. 2.

II. *guine.* Immanem deditio Mancini
ciuitatis mouit dissensionem. quip-
pe Tib. Gracchus, Ti. Gracchi cla-
rissimi atque eminentissimi viri fi-
lius, P. Africani ex filia nepos, quo
quæstore & auctore id fœdus ictum
erat, nunc grauius ferens aliquid à
se factum infirmari, nunc similis vel
iudicii vel poenæ metuens disci-
men, tribunus pl. creatus, vir alioqui
vita innocentissimus, ingenio flo-
rentissimus, proposito sanctissimus,
tantis denique adornatus virtutibus,
2,97,2. quantas perfecta & natura & indu-
stria mortalis conditio recipit, P.
Mucio Scauola, L. Calpurnio con-
sulibus, abhinc annos CLXII descen-
dit à bonis; pollicitusque toti Italiæ
cititatem, simul etiam promulgatis
agrariis legibus, omnibus statum
concupiscentibus, summa imis mi-
scuit; & in præruptum atque anceps
periculum adduxit remp. Octauioq;
collegæ, pro bono publico stanti
imperium abrogauit: Illi viros agris
diui.

diuidendis coloniisque deducendis
creauit se, socerumque suum consu-
larem Appium, & Gracchum fra-
trem, admodum iuuenem. Tum P. III.

Scipio Nasica, eius qui *optimus vir*
à senatu iudicatus erat, nepos; eius
qui censor porticus in Capitolio fe-
cerat, filius; pronepos autem Cn.
Scipionis, celeberrimi viri, P. Afri-
cani patrui, priuatusque & togatus,
cum esset consobrinus Tib. Grac-
chi, patriam cognationi præferens, L. 10, 6.

& quidquid publice salutare non es-
set, priuatim alienum existimans (ob
eas virtutes primus omnium absens
pontifex max. factus est) circumdata
læuo brachio togæ lacinia, ex superio-
re parte Capitolii, summis gradibus
insistens, hortatus est, *qui saluam vel-*
■ *lent remp. se sequerentur.* Tum opti-
mates, senatus, atque equestris ordi-
nis pars melior & maior, & intacta
perniciosis consiliis plebs, intruere
in Gracchum, stantem in area cum
cateruis suis, & concientem pæne

cap. 4.

totius Italiae frequentiam. is fugiens,
 decurrensque cliuo Capitolino,
 fragmine subsellii ictus, vitam, quam
 2,6,2. gloriosissime degere potuerat, im-
 matura morte finiuit. Hoc initium 3
 in vrbe Roma ciuilis sanguinis, gla-
 diorumque impunitatis fuit. inde
 ius ui obrutum, potentiorque habitus
 prior; discordiaeque ciuium, antea
 condicionibus sanari solitae, ferro
 diiudicatae; bellaque non caussis
 inita, sed prout eorum merces fuit.
 quod haud mirum est. non enim ibi 4
 consistunt exempla, vnde coeperunt;
 sed quamlibet in tenuem recepta
 tramitem, latissime euagandi sibi
 viam faciunt: &, vbi semel recto
 2,10,1. deerratum est, in praecipitum perueni-
 tur: nec quisquam sibi putat turpe,
 1V. quod alii fuit fructuosum. Interim
 dum haec in Italia geruntur, Ariston-
 icus, mortuo rege Attalo, à quo
 Asia populo Romano hereditate re-
 licta erat, sicut relicta postea est à Ni-
 comede Bithynia, mentitus regiae
 stirpis

stirpis originem, armis eam occupat.
 is victus à M. Perperna, ductusque
 in triumpho; sed M' Aquillio capite
 poenas dedit: cum initio belli Cra-
 sum Mucianum, virum iuris scien-
 tissimum, decedentem ex Asia pro-
 2 consulem interemisset. Et P. Scipio
 Africanus Æmilianus, qui Cartha- 1,12,5.
 ginem deleuerat, post tot acceptas
 circa Numantiam clades, creatus ite-
 rum consul, missusq; in Hispaniam,
 fortunæ virtutisque expertæ in Afri-
 ca, respondit in Hispania; & intra
 annum ac tres menses, quam eo ve-
 nerat, circumdatam operibus Nu-
 mantiam excisamque æquauit solo.
 3 nec quisquam ullius gentis homi-
 num ante eum clariore urbium ex-
 cidio nomen suum perpetuæ com-
 mendauit memoriæ. quippe, excisa
 Carthagine ac Numantia, ab alterius 1,12,7.
 nos metu, alterius vindicauit contu- 2,1,4.
 4 meliis. Hic, cum interrogante tribu-
 no Carbone, *quid de Tib. Gracchi*
cade sentiret? respondit: *si is occu-*

panda reip. animum habuisset, irre-
 casum. Et, cum omnis concio ac-
 clamasset: *Hostium*, inquit, *armato-*
rum totiens clamore non territus, quā
possum vestro moueri, quorum nouerca
est Italia? Reuersus in urbem, intra
 breue tempus, M' Aquillio, C. Sem-
 pronio cos. abhinc annos CL, post
 duos consulatus, duosque trium-
 phos, & bis excisos terrores reip. ma-
~~ne~~ in lectulo repertus est mortuus,
 ita vt quædam elisarum faucium in
 ceruice reperirentur notæ. De tanti
 viri morte nulla habita est quæstio:
 eiusque corpus velato capite elatum
 est, cuius opera super totum terra-
 rum orbem Roma extulerat caput.
 seu fatalem, vt plures, seu conflatam
 insidiis, vt aliqui prodidere memo-
 riæ, mortem obiit, vitā certe dignissi-
 mam egit, quæ nullius ad id tempo-
 ris præterquam auito fulgore vince-
 retur. Decessit anno ferme LVI. de
 quo si quis ambiget, recurrat ad
 priorem consulatum eius, in quem

circa.

- creatus est anno XXXVI: ita dubitare
¹ desinet. Ante tempus excisæ Nu-
 mantia, præclara in Hispania militia
 A. Bruti fuit: qui penetratis omni-
 bus Hispaniæ gentibus, ingenti vi
 hominum, urbiumque potitus nu-
 mero, aditis quæ vix audita erant,
² *Gallaci* cognomen meruit. Et ante
 cum paucis annis tam seuerum illius
 Q. Macedonici in his gentibus im-
 perium fuit, ut, cum urbem Contre-
 biam nomine in Hispania oppugna-
 ret, pulsas præcipiti loco quinque
 cohortes legionarias, eodem proti-
³ nus subire iuberet: facientibusque
 omnibus in procinctu testamenta,
 velut ad certam mortem eundum
 foret, non deterritus proposito, per-
 seuerantia ducis, quem moriturum
 miserat, militem victorem recepit.
 tantum effecit mistus timori pudor,
⁴ spesque desperatione quæsitæ. Hic
 virtute ac seueritate facti; at Fabius
 Aemilianus, Pauli exemplo, disci-
 plinæ in Hispania fuit clarissimus.

C. VELLEII PATERC.

cap. 6.

VI.

Decem deinde interpositis annis, qui
Tib. Gracchum, idem Caium, fra-
trem eius occupauit furor, tam vir-
tutibus eius omnibus, quam huic
errori similem, ingenio etiam elo-
quentiaque longe præstantiorem.
qui cum summa quiete animi, ciui- 2
tatis princeps esse posset, vel vindi-
candæ fraternæ mortis gratia, vel
præmuniendæ regalis potentia, eius-
dem exempli tribunatum ingressus,
longe maiora & acriora repetens,
dabat ciuitatem omnibus Italicis, 3
extendebat eam pæne vsque Alpes;
diuidebat agros; vetabat quemquam
ciuem plus D iugeribus habere;
quod aliquando lege Licinia cau-
tum erat: noua constituebat porto-
ria; nouis coloniis replebat provin-
cias; iudicia à senatu transferebat ad
equites; frumentum plebi dare in-
stituerat; nihil immotum, nihil tran-
quillum, nihil quietum denique in
eodem statu relinquebat: quin alte-
rum etiam continuauit tribunatum,
hunc

- 4 hunc L. Opimius consul, qui prætor
Fregellas exciderat, persecutus ar-
mis, vnaque Fulvium Flaccum, con-
sularem ac triumphalem virum, æq;
praua cupientem, quem C. Grac-
chus in locum Tiberii fratris Illvi-
rum nominauerat, eumque socium
regalis assumerat potentia, morte
5 afficit. Id vnum nefarie ab Opimio
proditum, quod capitis non dicam
Gracchi, sed cuius Romani pretium 2, 28, 3.
se daturum, idque auro repensurum
6 proposuit. Flaccus in Auentino ar-
matus ad pugnam ciens, cum filio
maiore iugulatus est. Gracchus pro-
fugiens, cum iam comprehenderetur
ab ijs, quos Opimius miserat, cer-
uicem Euporo seruo præbuit, qui
non segnius se ipse interemit, quam
domino succurrerat. Quo die singu-
laris Pomponii equitis R. in Grac-
chum fides fuit. qui more Coclitis,
sustentatis in ponte hostibus, eius
7 gladio se transfixit. Vt Tiberii Grac-
chi antea corpus, ita Caii, mira cru-

C. VELLEII PATERC.

cap. 7.

VII.

2, 3, 2, 2,
6 2.

delitate victorum, in Tiberini de-
iectum est. Hunc Tib. Gracchi libe-
ri, P. Scipionis Africani nepotes, vi-
ua adhuc matre Cornelia, Africani
filia, viri optimis ingeniis malevsi,
vitæ mortisque habuere exitum. qui
si civilem dignitatis concupissent
modum, quidquid tumultuando
adipisci gestierunt, quietis obtulif-
set resp. Huic atrocitati adiectum 2
scelus vnicum. quippe iuuenis, spe-
cie excellens, nec dum duodeuicesi-
mum transgressus annū, immunisq;
delictorū paternorum, Fulvii Flacci
filius, quem pater legatum de condi-
cionibus miserat, ab Opimio inter-
emptus est. quem cum haruspex
Tuscus, amicus, flentem in vincula
duci vidisset, *Quin tu hoc potius*, in-
quit, *facis?* protinusque illiso capite
in postem lapideum ianuæ carceris,
effusoque cerebro expiravit. Cru- 3
delesque mox quæstiones, in amicos
clientesq; Gracchorum habitæ sunt.
sed Opimium, virum alioqui san-
ctum

- ctum & grauem, damnatum po-
 stea iudicio publico, memoria ipsius
 scuitæ, nulla ciuilis persecuta est
 4 misericordia. Eadem Rutilium Po-
 pilliumque, qui consules asperrime
 in Tiberii Gracchi amicos sequebantur,
 postea iudiciorum publicorum meri-
 1 to oppressit inuidia. Rei tantæ parum
 ad notitiam pertinens interponetur,
 Hic est Opimius, à quo consule cele-
 berrimum *Opimiani vini* nomen:
 quod iam nullum esse, spatio anno-
 rum colligi potest; cum ab eo sint ad-
 te, *M. Vinici*, consulem, anni CLI.
 5 Factum Opimii, quod inimicitia-
 rum quæsitæ erat ultio, minor secuta
 auctoritas: & visa ultio priuato odio
 magis, quam publicæ vindictæ data.
 6 Subinde Porcio Marcioque eos de-
 VIII.
 ducta colonia, *Narbo Marcus*. Man- 1, 155.
 detur deinde memoriæ seueritas iu-
 diciorum. quippe C. Cato consula-
 ris, M. Catonis nepos, Africani soro-
 ris filius, repetundarum ex Mace-
 donia damnatus est; cum lis eius
 quater

quater millibus æstimaretur. adeo illi viri magis voluntatem peccandi intuebantur, quam modum: factaque ad consilium dirigebant, & quid, non in quantum, admissum foret, æstimabant. Circa eadem tempora Metelli fratres vno die triumphauerunt. Non minus clarum exemplum, & adhuc vnicum Fuluii Flacci, eius qui Capuam ceperat, filiorum, sed alterius in adoptionem dati, in collegio consulum fuit: adoptiuus in Acidini Manlii familiam datus. nam censura Metellorum, patruelium non germanorum fratrum fuit: quod solis contigerat Scipionibus. Tum Cimbri & Teutoni trans-

2,12,2.

scendere Rhenum. multis mox nostris suisque cladibus nobiles. Per eadem tempora clarus eius Minucii, qui porticus, quæ hodieque celebres sunt, molitus est, è Scordiscis triumph-

IX.

phus fuit. Eodem tractu temporum in-
nituerunt oratores Scipio Æmilianus, Læliusque, Ser. Galba, duo

Gracæ

Gracchi, C. Fannius, Carbo Papirius.

Nec prætereundus Metellus Numidicus, & Scaurus, & ante omnes L.

² Crassus & M. Antonius. Quorum ætati ingeniisque succedere C. Cæsar Strabo, P. Sulpicius. namque Mucius iuris scientia, quam propriæ eloquentiæ nomine, celebrior fuit.

³ Clara etiam per idem æui spatium fuere ingenia, in Togatis Afranii, in Tragædiis Pacuvii atque Attii, vsq; in Græcorum ingeniorum comparationem euecti, magnumque inter hos ipsos facientis operi suo locum; adeo quidem, vt in illis limæ, in hoc pæne plus videatur fuisse sanguinis.

⁴ Celebre & Lucilii nomen fuit, quî sub P. Africano, Numantino bello eques militauerat. quo quidem tempore iuuenis adhuc Iugurtha ac Marius, sub eodem Africano militantes, in iisdem castris didicere, quæ postea in contrariis facerent. Historiarum auctor iam tum Sisenna erat iuuenis, sed opus belli ciuilis Sullani
post

post aliquot annos ab eo seniore editū est. Verustior Sisenna, fuit Cœlius; æqualis Sisennæ Rutilius, Claudiusque Quadrigarius & Valerius Antias. Sane non ignoremus, eadem ætate fuisse Pomponium, sensibus celebrem, verbis rudem, & nouitate inuenti à se operis commendabilem. Persequamur notam seueritatem censorum, Cassii Longini Cæpionisque, qui abhinc annos CLVII, Lepidum Æmilium augurem, quod sex millibus ædes conduxisset, adesse iusserunt. at nunc, si quis tanti habitet, vix vt senator agnoscitur. adeo mature à rectis in vitia, à vitiis in praua, à prauis in præcipitia peruenitur. Eodem tractu temporum & Domitii ex Aruernis, & Fabii ex Allobrogibus victoria fuit nobilis. Fabio Paulii nepoti, ex victoria cognomen *Allobrogico* inditum. Notetur Domitiae familiae peculiaris quædam, & vt clarissima, ita artata numero felicitas. LV ante hunc, nobilissimæ simplicitatis iu-

1, 5, 2.

X.

2, 3, 4, 2.

18, 5, 2.

112, 7.

1, 13, 2.

uenem, Cn. Domitium, fuere singu-
 gulis omnino parentibus geniti, sed
 omnes ad consulatum sacerdotiaq;
 ad triumphum autem p[er] omnes per-
 uenerunt insignia. Bellum deinde XI.
 Iugurthinum gestum est per Q. Me-
 tellum, nulli secundum sæculi sui.
 huius legatus fuit C. Marius, quem
 prædiximus, natus equestri loco, hir- 2, 9, 4.
 tus atque horridus, vitaque sanctus,
 quantum bello optimus, tantum pa-
 ce pessimus, immodicus gloriæ, infa-
 tiabilis, impotens, semperque inqui- 2, 23, I.
 etus. hic per publicanos aliosque in
 Africa negotiantes, criminatus Me-
 telli *lentitudinem, trahentis iam in*
tertium annum bellum, & naturalem
nobilitatis superbiam, morandiq; in
imperii cupiditatem, effecit, ut cum,
 commeatu petito Romam venisset,
 consul crearetur, bellique p[er]ne pa-
 trati à Metello, qui bis Iugurtham
 acie fuderat, summa committeretur
 sibi. Metelli tamen & triumphus fuit
 clarissimus & meritum; virtutisque
 cognō-

cap. 12.

1, 11, 2.

- cognomen *Numidici* inditum. Vt 3
 paullo ante Domitiæ familiæ, ita
 Cæciliæ notanda claritudo est: quip-
 pe intra XII ferme annos huius tem-
 poris consules fuere Metelli, aut
 censores, aut triumpharunt amplius
 XII. vt appareat, quemadmodum vr-
 1, 7, 4. bium imperiorumque, ita gentium
 nunc florere fortunam, nunc sene-
 XII. scere, nunc interire. At Caius Ma-
 rius L. Sullam, iam tunc, vt præca-
 nentibus fatis, copulatum sibi quæ-
 storem habuit, & per eum missum
 ad regem Bocchum, Iugurtha rege,
 ab hinc annos ferme CXXXIIX po-
 titus est. designatusq; iterum consul,
 in urbem reuersus, secundi consula-
 tus initio Kalendis Ianuariis cum in
 triumpho duxit. Effusa, vt prædixi- 2
 2, 8, 3. mus, immanis vis Germanarum
 gentium, quibus nomen Cimbris ac
 Teutoniserat, cum Cæpionem Man-
 liumque consulem, & ante Carbo-
 nem Silanumque fudissent fugas-
 sentque in Galliis, & exuissent exer-
 citu,

citu, Scaurumque Aurelium cos. &
 alios celeberrimi nominis viros tru-
 cidassent, populus R. non alium re-
 pellendis tantis hostibus magis ido-
 neum imperatorem, quam Marium
 3 est ratus. Tum multiplicati consula-
 tus eius. Tertius in apparatu belli
 consumtus: quo anno Cn. Domitius
 tribunus pl. legem tulit, *ut sacerdo-*
tes, quos antea collegæ sufficiebant,
 4 *populus crearet.* Quarto trans alpes
 circa Aquas Sextias cum Teutonibus
 conflixit; amplius CL millibus ho-
 stium, priore ac postero die ab eo tru-
 cidatis; gensque excisa Teutonum.
 5 Quinto, citra Alpes in campis qui-
 bus nomen erat Raudiis, ipse consul
 & proconsul Q. Lutatius Catulus
 fortunatissimo decertauere proelio:
 caesa aut capta amplius CM homi-
 num. Hac victoria videtur meruisse
 Marius, ne eius nati temp. poenite-
 6 ret, ac bona malis repensasse. Sextus 2, 17, 1.
 consulatus veluti præmium ei meri-
 torum datus. Non tamen huius
 D con-

C. VELLEII PATERC.

cap. 13.

XIII.

2, 15, 3, 2,
18, 1.

consulatus fraudetur gloria; quo
 Seruili Glauciæ, Saturninique Ap-
 puleii furorem, continuatis honori-
 bus remp. lacerantium, & gladiis
 quoque & cæde comitia discuten-
 tium, consul armis compescuit; ho-
 minesque exitiabiles in Hostilia cu-
 ria morte multauit. Deinde interie-
 ctis paucis annis, tribunatum iniit
 M. Liuius Drusus, vir nobilissimus,
 eloquentissimus, sanctissimus, meli-
 ore in omnia ingenio animoque,
 quam fortuna vsus. qui cum senatui
 priscum restituere cuperet decus, &
 iudicia ab equitibus ad eum trans-
 ferre ordinem; (quippe eam pote-
 statem nacti equites Gracchanis le-
 gibus, cum in multos clarissimos at-
 que innocentissimos viros sæuissent,
 tum P. Rutilium, virum non seculi
 sui, sed omnis æui optimum, interro-
 gatum lege repetundarum, maximo
 cum gemitu ciuitatis damnauerant)
 in iis ipsis, quæ pro senatu molieba-
 tur, senatum habuit aduersarium:
 non

3 non intelligentem, si qua de plebis
 commodis ab eo agerentur, veluti
 inescandæ illiciendæque multitudi-
 nis causâ fieri, vt minoribus perce-
 4 ptis maiora permitteret. Denique ea
 fortuna Drusi fuit, vt malefacta col-
 legarum, quam eius optime ab ipso
 cogitata, senatus probaret magis; &
 honorem, qui ab eo deferebatur,
 sperneret; iniurias, quæ ab aliis in-
 tendebantur, æquo animo reciperet;
 & huius summæ gloriæ invideret; il-
 1 lorum modicam ferret. Tunî con- XIV.
 uersus Drusi animus, quando bene 2, 18, 5.
 cœpta male cedebant, ad dandam
 ciuitatem Italiæ. quod cum moliens
 reuertisset è foro, immensâ illa & in-
 cognita, quæ eum semper comitaba-
 tur, cinctus multitudine, in atrio do-
 mus suæ cultello percussus, qui affi-
 xus lateri eius relictus est, intra pau-
 2 cas horas decessit. Sed cum vltimum
 redderet spiritum, intuens circum-
 stantium mærentiumque frequen-
 tiam, effudit vocem convenientissi-

niam conscientiae suae: *Ecquando,* inquit, *propinqui amiciq., similem meum ciuem habebit resp.?* Hunc finem clarissimus iuuenis vitae habuit. cuius morum minimè omittatur argumentum. Cum aedificaret domum in Palatio in eo loco, ubi est, quæ quondam Ciceronis, mox Censorini fuit, nunc Statilii Sisennæ est; promitteretque ei architectus, *ita se eam aedificaturum, ut libera à conspectu, immunis ab omnibus arbitris esset, neque quisquam in eam despicere posset:* Tu vero, inquit, *si quid in te artis est, ita compone domum meam, ut, quidquid agam, ab omnibus perspici possit.*

- xv. In legibus Gracchi inter perniciosissima numerauerim, quod extra Italiam colonias posuit. id maiores (cum viderent tanto potentiorum Tyro Carthaginem, Massiliam Phocæa, Syracusas Corintho, Cyzicum ac Byzantium Mileto, genitali solo) diligenter vitauerant, ut ciues Romanos ad censendum ex prouinciis in Ita-

in Italiam reuocauerint. Prima autem extra Italiam colonia *Carthago* condita est. Mors Drusi, iam pridem tumescens bellum excitauit Italicum. quippe L. Cæsare, P. Rutilio cos. abhinc annos CXX, vniuersa Italia, cum id malum ab Asculanis ortum esset (quippe Seruium prætorem, Fonteiumque legatum occiderant) ac deinde à Marfis exceptum, in omnes penetrasset regiones. arma aduersus Romanos cepit. quorum vt fortuna atrox, ita causa fuit iustissima. petebant enim eam ciuitatem, cuius imperium armis tuebantur: *per omnes annos atq; omnia bella, duplici numero se militum equitumque fungi, neq; in eius ciuitatis ius recipi, qua per eos in id ipsum peruenisset fastigium, per quod homines eiusdem & gentis & sanguinis, vt externos aliosq; fastidire posset.* Id bellum amplius CCC millia iuuentutis Italicae abstulit. Clarissimi autem imperatores fuerunt Romani eo bello: Cn.

C. VELLEII PATERC.

cap. 16.

2, 21, 1.

Pompeius, Cn. Pompeii Magni pater, C. Marius, de quo prædiximus, L. Sulla, anno ante prætura functus, Q. Metellus, Numidici filius, qui meritum cognomen *Pii* consecutus erat. quippe expulsus ciuitate à L. Saturnino tribuno pleb. quod solus in leges eius iurare noluerat, pietate sua, auctoritate senatus, consensu reip. restituit patrem. Nec triumphis, honoribusque, quam aut causa

2, 45, 3.

XVI.

exilii aut exilio aut reditu clarior fuit Numidicus. Italicorum autem fuerunt celeberrimi duces, Silo Poppædus, Herius Asinius, Insteius Cato, C. Pontidius, Telesinus Pontius, Marius Egnatius, Papius Mutilus. Ne

2, 76, 1.

que ego verecundia domestici sanguinis gloriæ quidquam, dum verum refero, subtraham. quippe multum Minatii Magii, atavi mei, Asculanensis,tribuendum est memoriæ: qui nepos Decii Magii, Campanorum principis, celeberrimi & fidelissimi viri, tantam hoc bello Romanis fidem

fidem præstitit, vt cum legione,
quam ipse in Hirpinis conscripserat,
Herculaneum simul cum T. Didio
caperet, Pompeios cum L. Sulla op-
3 pugnaret, Cosamque occuparet. cuius de virtutibus cum alii, tum ma-
xime dilucideque Q. Hortensius in
Annalibus suis retulit. cuius pietati
plenam populus R. gratiam retulit;
ipsum viritum ciuitate donando, du-
os filios eius creando prætores, cum
4 seni adhuc crearentur. Tam varia at-
que atrox fortuna Italici belli fuit, vt
per biennium continuum duo Ro-
mani consules, Rutilius ac deinde
Cato Porcius ab hostibus occide-
rentur, exercitus P. R. multis in locis
funderetur, vtque ad saga iretur,
diuque in eo habitu maneretur. Ca-
put imperii sui Corfinium legerant,
5 quod appellarent *Italicum*. Paulla-
tim deinde recipiendo in ciuitatem,
qui arma aut non ceperant aut de-
posuerant maturius, vires refectæ
sunt: Pompeo Sullaque & Mario

C. VELLEII PATERC.

cap. 17.

XVII.

2, 20, 2.

2, 25, 3.

fluentem procumbentemq; Remp.
restituentibus. Finito ex maxima
parte, nisi quæ Nolani belli mane-
bant reliquæ, Italico bello (quo
quidem Romani victis afflictisque
ipsi exarmati; quam integris vniuer-
sis ciuitatem dare maluerunt) con-
sulatum inierunt Q. Pompeius & L.
Cornelius Sulla: vir qui neque ad fi-
nem victoriæ satis laudari, neq; post
victoriam abunde vituperari potest.
hic natus familia nobili, sextus à
Cornelio Rufino, qui bello Pyrrhi
inter celeberrimos fuerat duces,
cum familiæ eius claritudo intermis-
sa esset, diu ita se gessit, vt nullam pe-
tendi consulatum cogitationem ha-
bere videretur. deinde post prætu-
ram illustratus bello Italico, & ante
in Gallia legatione sub Mario, qua
eminentissimos duces hostium su-
derat, ex successu animum sumsit;
petensque consulatum, pæne omni-
um ciuium suffragiis nactus est. sed
cum honorem vnde quinquagesimo
ætatis

I ætatis suæ anno affecutus est. Per ea
tempora Mithridates Ponticus rex,
vir neque silendus neque dicendus
sine cura, bello acerrimus, virtute
eximius, aliquando fortuna semper
animo maximus, consiliis dux, miles
manu, odio in Romanos Hannibal;
II occupata Asia, necatisq; in ea omni-
bus ciuibus R. quos quidem eadem
die atque hora, redditis ciuitatibus
litteris, ingenti cum pollicitatione
III præmiorum interim iusserat (quo
tempore neque fortitudine aduersus
Mithridatem, neque fide in Roma-
nos quisquam Rhodiis par fuit. ho-
rum fidem Mitylenæorum perfidia
illuminauit: qui M. Aquillium alioq;
que Mithridati victos tradiderunt;
quibus libertas, in vnus Theopha-
nis gratiam, postea à Pompeio resti-
4 tuta est) cum terribilis Italiæ quoque
videretur imminere, sorte obuinit
Sullæ Asia prouincia. is egressus vr-
be, cum circa Nola moraretur
(quippe ea vrbs pertinacissime arma

C. VELLEII PATERC.

cap. 19.

retinebat, exercituque Romano ob-
sistebatur, velut poeniteret eius fidei,
quam omnium sanctissimam bello
præstiterat Punico) P. Sulpicius, tri- 5
bunus pl. disertus, acer, opibus, gra-
tia, amicitinis, vigore ingenii atque
animi celeberrimus; cum antea re-
ctissima voluntate apud populum
maximam quæsisset dignitatem, qua-
si pingeret cum virtutum suarum, &
2, 14, I. bene consulta ei male cederent, su-
2, 10, I. bito prauus & præceps, C. Mario, 6
post LXX annum omnia imperia &
omnes prouincias concupiscenti ad-
dixit, legemque ad populum tulit,
qua Sullæ imperium abrogaretur,
C. Mario bellum decerneretur Mi-
thridaticum; aliasque leges pernici-
osas & exitiabiles, neque tolerandas
liberæ ciuitati tulit. quin etiam Q.
Pompeii consulis filium, eundemq;
Sullæ generum, per emissarios facti-
XIX: onis suæ interfecit. Tum Sulla con- I
tracto exercitu ad urbem rediit, eam-
que armis occupauit, XII auctores
noua.

nouarum pessimarumque rerum, inter quos Marium cum filio & P. Sulpicio, vrbe exturbauit, ac lege lata exules fecit. Sulpicium etiam affecuti equites, in Laurentinis paludibus ingulauere: caputque eius erectum & ostentatum pro Rostris, velut omen imminantis proscriptionis
2 fuit. Marius post sextum consulatum annoque LXX, nudus ac limo obrutus, oculis tantummodo ac naribus eminentibus, extractus arundineti, circa paludem Maricæ, in quam se, fugiens consectantes Sullæ equites, abdiderat, iniecto in collum loro in carcerem Minturnensium
3 iussu Ilviri perductus est. ad quem interficiendum missus cum gladio seruus publicus natione Germanus, qui forte ab imperatore eo, bello Cimbrico captus erat, vt agnouit Marium, magno eiulatu expromenti indignationem casus tanti viri, ab
4 iccto gladio profugit è carcere. Tum ciues, ab hoste, misereri paullo ante
prin-

principis viri, docti, instructum cum viatico collataque veste, in nauem imposuerunt. at ille, affecutus circa *Ænariam* filium, cursum in *Africam* direxit; inopenique vitam in tugurio ruinarum *Carthaginien-*sum tolerauit: cum *Marius*, adspiciens *Carthaginem*, illa intuens *Marium*, alter alteri possent esse solatio.

- xx. Hoc primum anno, sanguine consu-
lis *Romani*, militis imbutæ manus
sunt: quippe *Pompeius* collega *Sul-*
læ, ab exercitu *Cn. Pompeii* procon-
sulis, seditione, sed quam dux creauerat, interfectus est. Non erat *Mario* 2
*Sulpicio*que *Cinna* temperator. itaque, cum ita ciuitas *Italiæ* data esset,
2,17,1. ut in octo tribus contribuerentur
noui ciues; ne potentia eorum &
multitudo veterum ciuium dignita-
tem frangeret, plusque possent rece-
pti in beneficium, quam auctores
beneficii; *Cinna*, in omnibus tribu-
bus eos se distributurum, pollicitus
est. quo nomine ingentem totius 3
Italiæ

Italiæ frequentiam in urbem acciue-
rat. è qua pulsus collega optimati-
umque viribus, cum in Campaniam
tenderet, ex auctoritate senatus con-
sulatus ei abrogatus est, suffectusque
in eius locum L. Cornelius Merula
flamen Dialis. Hæc iniuria homine, 2, 47, 4.

4 quam exemplo dignior fuit. Tum
Cinna, corruptis primo centurioni-
bus ac tribunis, mox etiam spe largi-
tionis, militibus, ab eo exercitu, qui
circa Nola erat, receptus est. is cum
vniuersus in verba eius iurasset, reti-
nens insignia consulatus, patriæ bel-
lum intulit, fretus ingenti numero
nouorum ciuium, è quorum dele-
ctu CCC amplius cohortes con-
scripserat, ac triginta legionum in-
5 star impleuerat. Opus erat partibus,
auctoritate, gratia: cuius augendæ,
C. Maritum cum filio de exilio reuo-
cauit, quique cum iis pulsi erant.

1 Dum bellum autem infert patriæ XXI.
Cinna, Cn. Pompeius Magni pater
(cuius præclara opera bello Marsico
præ-

præcipue circa Picenum agrum, vt
 2, 15, 4 præscriptimus, vsa erat resp. quique
 & 2, 16, 5. Asculum ceperat, circa quam vr-
 bem, cum in multis aliis regionibus
 exercitus dispersi forent, V & LXX
 ciuium Romanorū, amplius LX mil-
 lia Italicorum vna die conflixerant) 2
 frustratus spe continuandi consula-
 tus, ita se dubium mediumq; partib⁹
 præstitit, vt omnia ex proprio vsu
 ageret, temporibusque insidiari vi-
 deretur, & huc atque illuc, vnde spes
 maior affuisset potentia, se exerci-
 tumque desleceret. sed ad ultimum
 magno atrocique proelio cum Cin-
 na confligit. Cuius commissi patra-
 tique sub ipsis mœnibus oculisque
 urbis Romæ, pugnantibus spe-
 ctantibusque quam fuerit euentus
 exitiabilis, vix verbis exprimi potest.
 Post hoc, cum vtrumque exercitum, 4
 velut parum bello exhaustum, lace-
 raret pestilentia, Cn. Pompeius de-
 cessit: cuius interitus voluptas, amif-
 sorum aut gladio aut morbo ciuium
 pæne

pæne damno repensata est: populus-
 que Romanus, quam viuo iracun-
 diam debuerat, in corpus mortui
 5 contulit. Seu duæ seu tres Pompe-
 iorum fuere familie, primus eius no-
 minis, ante annos ferme CLXVIII,
 Q. Pompeius cum Cn. Seruilio con-
 1 sui fuit. Cinna & Marius, haud
 incruentis vtrimque certaminibus
 editis, urbem occupauerunt: sed
 prior ingressus Cinna, de recipiendõ
 1 Mario legem tulit. Mox C. Marius, xxx:
 pestifero ciuibus suis reditu intrauit
 moenia. nihil illa victoria fuisset cru-
 delius, nisi mox Sullana esset secuta.
 2 neq; licentia in mediocres sauitum,
 sed excelsissimi quique eminentissi-
 mæ ciuitatis viri variis suppliciorum
 generibus affecti, in iis consul Octa-
 uinus vir lenissimi animi, iussu Cinnæ
 interfectus est. Merula autem, qui se
 sub aduentum Cinnæ consulatu ab-
 dicauerat. incis venis superfusoque
 altaribus sanguine, quos sæpe pro
 salute reip. flamen Dialis precatus
 erat

erat deos, eos in execrationem Cinnæ partiumque eius tum precatus, optime de rep. meritum spiritum reddidit. M. Antonius, princeps ciuitatis atque eloquentiæ, gladiis militum, quos ipsos facundia sua moratus erat, iussu Marii Cinnæque confossus est. Q. Catulus, & aliarum virtutum & belli Cimbrici gloria, quæ illi cum Mario communis fuerat, celeberrimus, cum ad mortem conquireretur, conclusit se loco nuper calce arenaq; perpolito, illatoq; igni qui vim odoris excitaret, simul exitiali hausto spiritu, simul incluso suo, mortem magis voto quam arbitrio inimicorum obiit. Omnia erant præcipitia in rep. nec tamen adhuc quicumquam inueniebatur, qui bona ciuis Romani aut donare auderet, aut petere sustineret. Postea id quoque accessit, vt sæuitiæ causam auaritia præberet, & modus culpæ ex pecuniæ modo constitueretur; & qui fuisset locuples, fieret nocens, sui que quisque

que periculi merces foret; nec quidquam videretur turpe, quod esset ^{2, 28, 3.}
¹ quæstuosum. Secundum deinde ^{XXIII.} consulatum Cinna, & septimum Marius in priorum dedecus iniit. cuius initio morbo oppressus decessit, vir in bello hostibus, in otio ciuibus infestissimus, quietisque impa- ^{2, II, I.}
² tientissimus. In huius locum suffectus Valerius Flaccus, turpissimæ legis auctor, qua *creditoribus quadrantem solui* iusserat: cuius facti merita eum poena intra biennium
³ consecuta est. Dominante in Italia Cinna, maior pars nobilitatis ad Sullam in Achaïam, ac deinde post in Asiam perfugit. Sulla interim cum Mithridatis præfectis, circa Athenas Boeotiamque & Macedoniam ita dimicauit, vt & Athenas reciperet & plurimo circa multiplices Piræei portus munitiones labore expleto, amplius CC millia hostium interficeret, nec minus multa caperet. Si quis hoc rebellandi tempus, quo

Athenæ oppugnatae à Sulla sunt, imputat Atheniensibus, nimirum veri vetustatisque ignarus est. adeo enim certa Atheniensium in Romanos fides fuit, ut semper & in omni re, *quidquid sincera fide gereretur*, id Romani, *Attica fieri*, prædicarent. Ceterum tum oppressi Mithridatis armis, homines miserrimæ conditionis, cum ab inimicis tenerentur, oppugnabantur ab amicis, & animos extra mœnia; corpora, necessitati feruientes, intra muros habebant. Transgressus deinde in Asiam Sulla, parentem ante omnia supplicemque Mithridatem inuenit. quem multatum pecunia ac parte nauium, Asia omnibusque aliis prouinciis, quas armis occupauerat, decedere coëgit: captiuos recepit; in perfugas noxiosque animaduertit: paternis, id est, Ponticis finibus contentum esse iussit. C. Flavius Fimbria, qui præfectus equitum ante aduentum Sullæ, Valerium Flaccum consularem virum

rum interfecerat, exercituque occupato *imperator* appellatus, forte Mithridatem pepulerat prælio, sub adventum Sullæ se ipse interemit; adulescens, quæ pessime ausus erat, for-

2 titer executus. Eodem anno P. Lænas tribunus pl. Sex. Lucilium, qui priore anno tribunus pl. fuerat, saxo Tarpeio deiecit; & cum collegæ eius, quibus diem dixerat, metu ad Sullam profugissent, aqua ignique iis
3 interdixit. Tum Sulla, compositis transmarinis rebus, cum ad eum, primum omnium Romanorum, legati Parthorum venissent, & in iis quidam magi ex notis corporis respondissent, *calestem eius vitam & memoriam futuram*, reuectus in Italiam, haud plura quam XXX armatorum millia aduersum CC amplius hostium exposuit Brundisii.

4 Vix quidquam in Sullæ operibus clarius duxerim, quam quod, cum per triennium Cinnanæ Marianæq; partes Italiam obsiderent, neque illatu-

rum se bellum iis dissimulauit, nec quod erat in manibus omisit; existimauitque ante frangendum hostem, quam vlciscendum ciuem; repulsoque externo metu, vbi quod alienum esset vicisset, superaret quod erat domesticum. Ante aduentum L. Sullæ, 5 Cinna seditione orta ab exercitu interemptus est: vir dignior, qui arbitrio victorum moreretur, quam iracundia militum. de quo vere dici potest, ausum eum quæ nemo auderet bonus, perfecisse quæ à nullo nisi fortissimo perfici possent; & fuisse cum in consultando temerarium, in exequendo virum. Carbo, nullo suffecto collega, solus toto anno consul fuit.

xxv. Putares, Sullam venisse in Italiam, non belli vindicem sed pacis auctorem: tanta cum quiete exercitum per Calabriam Apuliamque, cum singulari cura frugum, agrorum, hominum, urbium perduxit in Campaniam; tentauitque iustis legibus & æquis condicionibus bellum componere:

ponere: sed iis, quibus & pessima & immodica cupiditas erat, non pote-

- 2 rat pax placere. Crescebat interim in dies Sullæ exercitus, confluentibus ad eum optimo quoque & sanissimo. Felici deinde circa Capnam euentu Scipionem Norbanumque consules superat: quorum Norbanus, acie victus; Scipio, ab exercitu suo desertus ac proditus, inuiolatus
- 3 à Sulla dimissus est. adeo enim Sulla dissimilis fuit bellator ac victor, ut 2, 17, 1. 2, dum vincit iustissimo lenior; post 27, 5. victoriam audito fuerit crudelior. nam & consulem, ut prædiximus, exarmatumque Sertorium, pro quanti mox belli facem! & multos alios, potitus eorum, dimisit incolumes: credo, ut in eodem homine duplicis ac diuersissimi animi conspiceretur exemplum. Post victoriam,
- 4 qua descendens montem Tifata cum C. Norbano concurrerat Sulla, grates Dianæ, cuius numini regio illa sacrata est, soluit; aquas salubri-

XXVI.

tate medendisque corporibus nobi-
les, agrosque omnes addixit deæ. hu-
ius gratę religionis memoriam & in-
scriptio templi affixa posti hodieq;
& tabula testatur area intra ædem.
Inde COSS. Carbo III, & C. Marius, I
septies consulis filius, annos natus
XXVI. vir animi magis quam aui
paterni, multa fortiterque molitus,
neq; usquam inferior nomine con-
sulis, apud Sacriportum pulsus à Sul-
la acie, Præneste, quod ante natura
munitum præsidiis firmaverat, se ex-
ercitumque contulit. Ne quid um- 2
quam malis publicis deesset, in qua
ciuitate semper virtutibus certatum
erat, certabatur sceleribus; optimus-
que sibi videbatur, qui fuerat pessi-
mus. quippe dum ad Sacriportum
dimicatur, Damasippus prætor Do-
mitium, Scauolam etiam pontifi-
cem maximum & diuini humaniq;
iuris auctorem celeberrimum, & C.
Carbonem prætorium, consulis fra-
trem, & Antistium ædilicium, velut
faucen-

fauentes Sullæ partibus, in curia Ho-
 3 stilia trucidauit. Non perdat nobi- 2, 88, 4.
 lissimi facti gloriam Calpurnia, Be-
 stia filia, vxor Antistii: quæ iugulato,
 vt prædiximus, viro, gladio se ipsam
 transfixit. quantum huius gloriæ, fa-
 mæque accessit? nunc virtute emi-
 1 net, patria latet. At Pontius Telesi- xxvii;
 nus dux Samnitium, vir domi belli-
 que fortissimus, penitusque Roma-
 no nomini infestissimus, contractis
 circiter quadraginta millia fortissi-
 mæ pertinacissimæque in retinendis
 armis iuuentutis, Carbone ac Mario
 cos. abhinc annos CXI, Kal. No-
 uemb. ita ad portam Collinam
 cum Sulla dimicauit, vt ad sum-
 mum discrimen & cum & temp.
 2 perduceret. quæ non maius peri-
 culum adiit, Hannibalis intra ter-
 tium miliarium castra conspicata,
 quam eo die, quo circumuolans or-
 dines exercitus sui Telesinus, dicti-
 tanq; *adesse Romanis ultimum diem,*
 vociferabatur *eruendam delendamq;*

*urbem: adiiciens, numquam defu-
turos raptores Italica libertatis lupos;
nisi silva, in quam refugere solerent,
esset excisa.* Post primam demum 3
horam noctis & Romana acies re-
spirauit, & hostium cessit. Telesinus
postera die semianimis repertus est,
victoris magis quam morientis vul-
tum præferens: cuius abscissum ca-
put ferri, gestarique circa Præneste
Sulla iussit. Tum demum, desperatis 4
rebus suis, C. Marius adolescens per
cuniculos, qui miro opere fabricati
in diuersas agrorum partes ferunt,
conatus erumpere, cum foraminē è
terra emerisset, à dispositis in id
ipsum interemtus est. Sunt, qui sua 5
manu; sunt, qui concurrentem mu-
tuis ictibus cum minore fratre Te-
lesino, vna obsessō & erumpente,
occubuisse prodiderint. vtcumque
cecidit, hodieque tanta patris ima-
gine non obscuratur eius memoria.
de quo iuvene quid existimauerit
Sulla, in promptu est. occiso enim
demum

demum eo, *Felicio* nomen assumsit:
 quod quidem vsurpasset iustissime,
 si eundem & vincendi & viuendi fi- 2, 25, 3,
 6 nem habuisset. Oppugnationi au-
 tem Prænestis ac Marii præfuerat
 Ofella Lucretius; qui cum ante Ma-
 rianarum fuisset partium, prætor ad
 Sullam transfugerat. Felicitatem
 dici, quo Samnitium Telesinique
 pulsus est exercitus, Sulla perpetua
 ludorum Circensium honorauit me-
 moria, quibus sine nomine Sullanæ
 1 victoriæ celebrantur. Paulo ante xxviii.
 quam Sulla ad Sacriportum dimica-
 ret, magnificis præliis partium eius
 viri hostium exercitum fuderant:
 duo Sernilii apud Clusium, Metellus
 Pius apud Fauentiam, M. Lucullus
 2 circa Fidentiam. Videbantur finita
 belli ciuilis mala, cum Sullæ crude-
 litate aucta sunt. quippe dictator cre-
 atus (cuius honoris vsurpatio per an-
 nos CXX intermissa. nam proximus
 post annum, quam Hannibal Italia
 excesserat: vt appareat populum Ro-
 manum

- manum vsum dictatoris non tam desiderasse, quam timuisse potestatem imperii, quo priores ad vindicandam maximis periculis remp. vfi fuerant) immodicę crudelitatis licentia vsus est. Primus ille & vtinam vlti-
 2,66,1. mus, exemplum proscriptionis inuenit, vt, in qua ciuitate petulantis conuicii iudicium histrioni exoleto redditur, in ea iugulati ciuis R. publice
 2,6,5. constitueretur auctoramentum, plurimumque haberet, qui plurimos interemisset; neq; occisi hostis, quam ciuis, vberius foret præmium: fieretque quisque merces mortis suæ.
 2,22,5. Nec tamen in eos, qui contra arma tulerant, sed in multos infantes sæuitum. adiectum etiam, *vt bona proscriptorum venirent; exclusiq; patris opibus liberi, etiam petendorum honorum iure prohiberentur; simulq;* quod indignissimum est, *senatorum filij & onera ordinis sustinerent & iura perderent.* Sub aduentum in Italiam L. Sullæ, Cn. Pompeius eius
 XXIX. Pom.

Pompeii filius, quem magnificentis-
 simas res in consulatu gessisse bello
 Marsico prædiximus, XXIII annos ^{2, 15, 4.}
 natus, abhinc annos CXIII, priuatis
 ut opibus ita consiliis magna ausus,
 magnificeque conata executus, ad
 vindicandam restituendamque di-
 gnitatem patriæ, firmum ex agro
 Piceno, qui totus paternis eius clien-
 telis refertus erat, contraxit exerci-
² tum, cuius viri magnitudo multo-
 rum voluminum instar exigit: sed
 operis modus paucis eum narrari ^{2, 52, 2.}
 iubet. Fuit hic genitus matre Lucilia,
 stirpis senatoriæ, forma excellens,
 non ea qua flos commendatur æta-
 tis, sed ex dignitate constanti: quæ in
 illam conueniens amplitudinem,
 fortunam quoque eius, ad vltimum
³ vitæ comitata est diem: innocentia
 eximius, sanctitate præcipuus, elo-
 quentia medius potentiæ quæ hono-
 ris causâ ad eum deferretur, non ut
 ab eo occuparetur, cupidissimus; dux
 bello peritissimus; cuius in toga (nisi
 ubi

vbi vereretur, ne quem haberet parem) modestissimus; amicitiarum tenax, in offensis exorabilis, in reconcilianda gratia fidelissimus, in accipienda satisfactione facillimus; potentia sua numquam aut raro ad impotentiam vsus; pene omnium viti- 4
 tiorum expers, nisi numeraretur inter maxima, in ciuitate libera dominaque gentium, indignari, cum omnes ciues iure haberet pares, 2, 32, 1. 2, quemquam aequalem dignitate con-
 33, 3. 2, spicere. Hic à toga virili assuetus 5
 46, 2. commilitio prudentissimi ducis parentis sui, bonum & capax recta discendi ingenium singulari rerum militarium prudentia excoluit, vt à Sertorio Metellus laudaretur magis,
 xxx. Pompeius timeretur validius. Tum 1
 M. Perperna pratorius, è proscriptis, gentis clarioris quam animi, Sertorium inter cenam Etoſcæ interemit, Romanisque certam victoriam, partibus suis excidium, sibi turpissimam mortem pessimo auctorauit
 faci.

- 2 facinore. Metellus & Pompeius ex Hispaniis triumpharunt: sed Pompeius hoc quoque triumpho, adhuc eques Romanus, ante diem quam consulatum iniret, curru urbem inuectus est. Quem virum, quis non miretur, per tot extraordinaria imperia in summum fastigium vectum, iniquo tulisse animo, C. Caesaris in altero consulatu petendo, senatum populumque R. rationem habere. adeo familiare est hominibus, omnia sibi ignoscere, nihil aliis remittere; & inuidiam rerum non ad causam, sed ad voluntatem personasque dirigere. Hoc consulatu Pompeius tribuniciam potestatem restituit, cuius Sulla imaginem sine re reliquerat.
- 5 Dum Sertorianum bellum in Hispania geritur, LXIV fugitivi è ludo gladiatorio Capua profugientes, duce Spartaco, raptis ex ea urbe gladiis, primo Vesunium montem petiere; mox crescente in dies multitudine, grauibz variisque casibus affecere Itali-

cap. 31.

Italiam. quorum numerus in tan- 6
 tum adoleuit, vt qua vltimo dimica-
 uere acie, XL millia hominum se Ro-
 mano exercitui opposuerint. Huius
 patrati gloria penes M. Crasum fuit,
 mox Romanorum omnium princi-
 pem. Conuerterat Cn. Pompeii per- 1
 sona totum in se terrarum orbem, &
 2, 40, 1. pæne hominem maior habebatur. qui
 cum consul perquam laudabiliter
 iurasset, *se in nullam prouinciam ex eo*
magistratu iturum, idque seruasset,
 post biennium A. Gabinus tribu- 2
 nus legem tulit, vt, cum belli more
 non latrociniorum, orbem classibus
 iam, non furtiuis expeditionibus pi-
 ratæ terrerent, quasdam etiam Ita-
 liæ vrbes diripuissent; Cn. Pompe-
 ius ad eos opprimendos mitteretur;
 essetque ei imperium æquum in
 omnibus prouinciis cum procon-
 sulibus, vsque ad quinquagesimum
 miliarium à mari. quo S. C. pæne to- 3
 tius terrarum orbis imperium vni vi-
 ro deferabatur; sed tamen idem hoc
 ante

ante biennium in M. Antonii prætura
 4 ra decretum erat. sed interdum persona, ut exemplo nocet, ita inuidiam auget aut leuat. in Antonio homines æquo animo passi erant. raro enim inuidetur eorum honoribus, quorum vis non timetur. Contra in iis homines extraordinaria reformidant, qui ea suo arbitrio aut deposituri aut retenturi videntur, & modum in voluntate habent. Dissuadebant optimates: sed consilia
 I impetu victa sunt. Digna est memoria Q. Catuli cum auctoritas tum verecundia: qui cum dissuadens legem in concione dixisset, *esse quidem preclarum virum Cn. Pompeium, sed nunc* 2, 29, 2, *mihi iam libera reip. neg. omnia in uno reponenda* adieciissetque, *Si quid huic acciderit, quem in eius locum substituetis?* succlamauit vniuersa concio, *Te Q. Catule.* Tum ille victus consensu omnium, & tam honorifico ciuitatis testimonio, è concione
 2 discessit. Hic hominis verecundiam,
 popu-

populi iustitiam mirari libet: huius
 quod non ultra contendit; plebis,
 quod dissuadentem & aduersarium
 voluntatis suæ vero testimonio frau-
 dare noluit. Per idem tempus Cotta 3
 indicandi munus, quod C. Gracchus
 creptum senatui ad equites, Sulla ab
 illis ad senatum transstulerant, æqua-
 liter inter vtrumque ordinem, par-
 titus est. & Otho Roscius lege sua
 equitibus in theatro loca restituit.
 At Cn. Pompeius, multis & præcla- 4
 ris viris in id bellum assumtis, de-
 scriptoque in omnes recessus maris
 præsidio nauium, breui, inexsuper-
 abili manu, terrarum orbem libera-
 uit, prædonesque per multa proelia
 multis locis victos, circa Ciliciam
 classe aggressus fudit ac fugauit. & 5
 quo maturius bellum tam late diffu-
 sum conficeret, reliquias eorum
 contractas, in urbibus remotoque à
 mari loco, in certa sede constituit.
 Sunt qui hunc carpant. sed quam- 6
 quam in auctore satis rationis est,
 tamen

tamen ratio quemlibet magnum auctorem faceret. data enim facultate sine rapto viuendi, rapinis arcuit.

1 Cum esset in fine bellum Piraticum, XXXIII.

& L. Lucullus (qui ante septem annos ex consulatu sortitus Asiam, Mithridati oppositus erat, magnasque ac memorabiles res ibi gesserat, Mithridatem saepe multis locis fuderat, egregia Cyzicum liberarat victoria, Tigranem regum maximum in Armenia vicerat, vltimamque bello manum pæne magis noluerat imponere quam non potuerat, qui alioqui per omnia laudabilis, & bello pæne inuictus pecuniæ expellebatur cupidine) idem bellum adhuc administraret, Manilius tribunus plebis semper venalis & alienæ minister potentiæ, legem tulit, *ut bellum Mithridaticum per Cn. Pompeium administraretur*. Accepta ea, magnisque certatum inter imperatores iurgiis: cum Pompeius Lucullo infamiam pecuniæ, Lucullus Pompeio

cap. 34.

2,46,2. *interminatam cupiditatem* obiiceret
imperii, neuterque ab eo, quo argue-
batur, mentitus argui posset. nam 3
neq; Pompeius, vt primum ad remp.
aggressus est, quemquam animo pa-
rem tulit: & in quibus rebus primus
esse debebat, solus esse cupiebat.
2,29,4. neque eo viro, quisquam aut alia
omnia minus, aut gloriam magis
concupiit. in appetendis honoribus
immodicus, in gerendis verecundi-
simus: vt qui eos, vt libentissime ini-
ret, ita finiret æquo animo; & quod
cupisset arbitrio suo sumere, alieno
deponeret. & Lucullus, summus 4
alioqui vir, profusæ huius in ædificiis
conuictibusque & apparatibus luxu-
riæ primus auctor fuit. quem ob in-
iectas moles mari, & receptum suf-
fossis montibus in terras mare, haud
infacete Magnus Pompeius *Xerxem*
xxxiv. *togatam* vocare aslueuerat. Per id
tempus à Q. Metelio Cræta insula
in populi R. potestatem redacta est.
quæ ducibus Panare & Lasthene,
XXIV

XXIV millibus iuuenum coactis,
velocitate pernicibus, armorum la-
borumque patientissimis, sagitta-
rum usu celeberrimis, per triennium
2 Romanos exercitus fatigauerat. Ne
ab huius quidem usura gloriæ tem-
perauit animum Cn. Pompeius,
quin victoriæ partem conaretur
vindicare. Sed & Luculli & Me-
telli triumphum cum ipsorum sin-
gularis virtus, tum etiam inuidia
Pompeii apud optimum quemque
3 fecit fauorabilem. Per hæc tem-
pora M. Cicero, qui omnia incre-
menta sua sibi debuit, vir noui-
tatis nobilissimæ, & vt vita clarus, 1,96,1.
ita ingenio maximus; qui effecit,
ne quorum arma viceramus, eo-
rum ingenio vinceremur; consul,
Sergii Catilinæ Lentulique & Ce-
thegi & aliorum vtriusque ordinis
virorum coniurationem singulari
virtute, constantia, vigilia, cura
4 que aperuit. Catilina metu consu-
laris imperii vrbe pulsus est. Len-
tulus

tulus consularis & prætor iterum,
 Cethegusque & alii clari nominis
 viri, auctore senatu, iussu consulis in
 XXXV. carcere necati sunt. Ille senatus dies, i
 quo hæc acta sunt, virtutem M. Ca-
 tonis, iam multis in rebus conspi-
 cuam atq; prænitentem, altissime il-
 luminavit. Hic genitus proauo M. 2
 Catone, principe illo familiæ Por-
 ciæ, homo virtuti simillimus, & per
 2, 130, 5 omnia ingenio diis quam homini-
 bus propior, qui numquam recte fe-
 cit, vt facere videretur, sed quia ali-
 ter facere non poterat; cuique id so-
 lum visum est rationem habere,
 quod haberet iustitiam, omnibus
 humanis vitiis immunis, semper for-
 tunam in sua potestate habuit. hic 1
 tribunus pl. designatus, adhuc ad-
 modum adolescens, cum alii suade-
 rent, *vt per municipia Lentulus con-*
iuratiq; custodirentur, pæne inter vl-
 timos interrogatus sententiam, tan-
 ta vi animi atque ingenii inuectus
 est in coniurationem, vt ardore oris
 oratio-

orationem omnium lenitatem suadentium, societate consilii suspectam fecerit. sic *impendentia ex ruinis incendiisq; urbis & commutatione status publici pericula* exposuit. ita *consulis virtutem amplificauit*, ut vniuersus senatus in eius sententiam transfiret, animaduertendumque in eos, quos prædiximus, cenferet; maiorque pars ordinis eius Catonem prosequerentur domum. At Catilina non segnius vota obiit, quam sceleris conandi consilia inierat. quippe fortissime dimicans, quem spiritum supplicio debuerat, prælio reddidit. Consulatus Cicéronis non mediocre adiecit decus natus eo anno D. AVGVSTVS, abhinc annos LXXXII: omnibus omnium gentium viris magnitudine sua inducturus caliginem. Iam pæne superuacaneum videri potest, eminentium ingeniorum notare tempora. quis enim ignorat diremtos gradibus ætatis floruisse hoc tempore Cicero-

2, 34, 3.

xxxvi.

l, 16, 2.

nem, Hortensium, senemque Cras-
sum, Catonem, Sulpicium; moxque
Brutum, Calidum, Cœlium, Cal-
purnium, & proximum Ciceroni Cæsa-
rem; eorumque velut alumnos Cor-
vinum ac Pollionem Asinium, emu-
lumque Thucydidis Sallustium: au-
ctoremque carminum Varronem ac
Lucretium, neque villo in suscepti
operis sui carmine minorem Catul-
lum. Pene stulta est inhærentium
oculis ingeniorum enumeratio: in-
ter quæ maxime nostri æui eminent:
princeps carminum Virgilius Rabi-
riusque, & consecutus Sallustium
Livius, Tibullusque & Naso, perfe-
ctissimi in forma operis sui. nam vi-
uorum ut magna admiratio, ita cen-
sura difficilis est. Dum hæc in vrbe
Italiaque geruntur, Cn. Pompeius
memorabile aduersus Mithridatem,
qui post Luculli profectionem ma-
gnas noui exercitus vires reparaue-
rat, bellum gessit. At rex fusus fuga-
tusque & omnibus exutus copiis
Arme

xxxvii.

fura difficilis est. Dum hæc in vrbe
Italiaque geruntur, Cn. Pompeius
memorabile aduersus Mithridatem,
qui post Luculli profectionem ma-
gnas noui exercitus vires reparaue-
rat, bellum gessit. At rex fusus fuga-
tusque & omnibus exutus copiis

Arme

Armeniam Tigranemque socerum
petit, regem eius temporis, nisi quia
Luculli armis erat infractus, poten-
3 tissimum. Simul itaque duos perse-
cutus Pompeius, intrauit Armeni-
am. prior filius Tigranis, sed discors
patri, peruenit ad Pompeium; mox
ipse supplex & præsens se regnum-
que ditioni eius permisit, præsatus:
4 *neminem alium neq, Romanum neque*
ullius gentis virum futurum fuisse,
cuius se fidei commissurus foret, quam
Cn. Pompeium: proinde omnem sibi
vel adversam vel secundam, cuius au-
ctor ille esset. fortunam tolerabilem
futuram. non esse turpe ab eo vinci,
quem vincere esset nefas: neq, ei in-
honeste aliquem summitti, quem for-
5 *tuna super omnes extulisset.* Seruatus
regi honos imperii, sed multato in-
genti pecunia: quæ omnis, sicuti
Pompeio moris erat, redacta in quæ-
storis potestatem, ac publicis descri-
pta litteris. Syria aliæque, quas occu-
pauerat, prouinciæ ereptæ; & aliæ

restitutæ populo Romano, aliæ tum
 primum in eius potestatem redactæ:
 vt Syria, quæ tum primum facta est
 stipendiaria. Finis imperii regis ter-
 minatus Armenia. Haud absurdum
 videtur propositi operis regulæ, pau-
 cis percurrere, quæ cuiusque ductu
 gens ac natio redacta in formulam
 prouinciæ, stipendia pacta sit: vt
 I, I4, I, quæ facilius quam partibus simul
 vniuersa conspici possint. Primus in 2
Siciliam transiecit exercitum consul
 Claudius, & prouinciam eam, post
 annos ferme LII, captis Syracusis fe-
 cit Marcellus Claudius. Primus *Afri-*
cam Regulus, nono ferme anno pri-
 mi Punici belli: sed post CCIV an-
 nos P. Scipio Æmilianus, eruta
 Carthagine, abhinc annos CLXX XII
 Africā in formulam redegit prouin-
 ciæ. *Sardinia* inter primum & se-
 cundum bellum Punicum, ductu
 T. Manlii consulis, certum recepit
 imperii iugum. Immane bellicæ ci- 3
 uitatis argumentum, quod semel
 sub

sub regibus, iterum hoc T. Manlio
 consule, tertio Augusto principe,
 certæ pacis argumentum Ianus Ge-
 4 minus clausus dedit. In *Hispanias* pri-
 mi omnium duxere exercitus Cn. &
 P. Scipiones. initio secundi belli Pu-
 nici, abhinc annos CCL. inde varie
 possessa, & sæpe amissa partibus, vni-
 uersa ductu Augusti facta stipendia-
 5 ria est. *Macedoniam* Paullus, Mum-
 mius *Achaiam*, Fuluius Nobilior
 subegit *Ætoliam*: *Asiam* L. Scipio
 Africani frater eripuit Antiocho: sed
 beneficio senatus populi que R. mox
 ab Attalis possessam regibus, M. Per-
 perna capto Aristonico fecit tribu-
 6 tariam. *Cypri* deuictæ nulli assi-
 gnanda gloria est. quippe Senatus-
 consulto, ministerio Catonis, regis
 morte, quam ille conscientia acci-
 uerat, facta prouincia est. *Creta* Me-
 telli ductu longissimæ libertatis sine
 multata. Et *Syria Pontusq.* Cn. Pom-
 7 peii virtutis monumenta sunt. *Gallias* XXXIX.
 primum Domitio & Fabio nepoti

F 5 Paulli,

2, 10, 2.

Paulii, qui *Allobrogicus* vocatus est, intratas cum exercitu, magna mox clade nostra saepe & affectauimus & amisimus. sed fulgentissimum C. Caesaris opus in iis conspicitur: quippe eius ductu auspiciisque infractæ, pæne idem, quod totus terrarum orbis ignauum conferunt stipendium. Ab eodem facta *Numidia*, *Ciliciam* 2 perdomuit Itauricus, & post bellum Antiochicum Vulso Manlius *Gallio-græciam*, *Bithynia*, vt prædiximus, testamentum Nicomedis relicta hereditaria. D. Augustus præter *Hispanias* aliasque gentes, quarum titulis forum eius prænitet, pæne idem, facta *Ægypto* stipendiaria, quantum pater eius Gallia, in ærarium reditus contulit. At Ti. Caesar quam certam 3 Hispaniis parendi confessionem extorserat parens, *Illyris* *Dalmatis*que extorsit. *Rhætiam* autem & *Vindelicos* ac *Noricos*, *Pannoniam*que & *Scordiscos*, nouas imperio nostro subiunxit prouincias. Vt has armis, ita

- ita auctoritate *Cappadociam* populo R. fecit stipendiariam. Sed reuertamur ad ordinem. Secuta deinde Cn. Pompeii militia, glorie laborisne maioris, incertum est. Penetrata cum victoria Media, Albania, Hiberia; ac deinde flexum agmen ad eas nationes, quæ dextra atque intima Ponti incolunt, Colchos, Heniochosque & Achæos. & oppressus auspiciis Pompeii, insidiis filii Pharnacis, Mithridates, ultimus omnium iuris sui regum, præter Parthicos.
- 2 Tum victor omnium, quas adierat, gentium Pompeius, suoque & ciuium voto maior, & per omnia fortunam hominis egressus, reuertitur in Italiam. Cuius reditum fauorabilem opinio fecerat. quippe plerique non sine exercitu venturum in urbem, affirmabant, & libertati publicæ statuturum arbitrio suo modum.
- 3 Quo magis hoc homines timuerant, eo gravior ciuili tantum imperatoris reditus fuit. omni quippe Brundisii dimisso

XL.

2, 31, 1.

dimisso exercitu, nihil præter nomen imperatoris retinens, cum priuato comitatu. quem semper illi vacare moris fuit, in urbem rediit; magnificentissimumque de tot regibus per biduum egit triumphum; longeque maiorem omni ante se in lata pecunia in ærarium, præterquam à Paulo, ex manubiis intulit. absente 4
Cn. Pompeio, T. Ampius & T. Labienus tribuni pl. legem tulerunt, ut is ludis Circensibus corona laurea, & omni cultu triumphantium vteretur, scenicis autem prætexta coronaque laurea. id ille non plus quam semel (& hoc sane nimium fuit) vsurpare sustinuit. Huius viri fastigium tantis auctibus fortuna extulit, ut primum ex Africa, iterum ex Europa, tertio ex Asia triumpharet: & quot partes terrarum orbis sunt, totidem faceret monumenta victoriæ suæ. Numquam eminentia inuidia & carent. Itaque & Lucullus, memor tamen acceptæ iniuriæ, & Metellus Creti-

Creticus, non iniuste querens (quippe ornamentum triumphi eius captiuos duces Pompeius subduxerat) & cum iis pars optimatum refragabatur, ne aut promissa ciuitatibus, à Pompeio; aut benemeritis pramnia, ad arbitrium eius, persoluerentur.

- I Secutus deinde est consulatus C. Cæ. XLi.
 sari, qui scribenti manum iniicit, & quamlibet festinantem in se morari cogit. hic nobilissima Iuliorum generis familia, & quod inter omnes antiquissimos constabat, ab Anchise ac Venere deducens genus, forma omnium ciuium excellentissimus, 2, 29, 2.
 vigore animi acerrimus, munificentia effusissimus, animo super humanam & naturam & fidem euectus, 2, 31, 1.
 magnitudine cogitationum, celeritate bellandi, patientia periculorum, Magno illi Alexandro, sed sobrio neque iracundo simillimus; qui denique semper & somno & cibo in vitam non in voluptatem vteretur; cum fuisset C. Mario sanguine coniunctis.

iunctissimus, atque idem Cinnae gener; cuius filiam ut repudiaret, nullo modo compelli potuit; cum M. PISO consularis Anniam, quae Cinnae uxor fuerat, in Sullae dimisisset gratiam; habuissetque fere XIIII annos, eo tempore, quo Sulla rerum potitus est; magis ministris Sullae adiutoribusque partium, quam ipso, conquirentibus eum ad necem, mutata veste dissimilemque fortunae suae indutus habitum, nocte urbe elapsus est. Idem ³ postea admodum iuuenis, cum à piratis captus esset, ita se per omne spatium, quo ab iis retentus est, apud eos gessit, ut pariter iis terrori venerationique esset; neque unquam aut nocte aut die (cur enim, quod vel maximum est, si narrari verbis speciosis non potest, omittatur?) aut excalcearetur aut discingeretur, in hoc scilicet, ne, si quando aliquid ex solito variaret, suspectus his, qui oculis tantummodo eum custodiebant, foret. Longum est narrare, quid & ¹ quo-

quoties ausus sit, quanto opere conata eius qui obtinebat Asiam magistratus P. R. metu suo destituerit. Illud referatur, documentum tanti mox euasuri viri. Quæ nox eam diem secuta est, quæ publica ciuitatum pecunia redemptus est (ita tamen ut cogeret, ante obsides à piratis ciuitatibus dari) contracta classe & priuatus & tumultuaria, inuectus in eum locum in quo ipsi prædones erant partem classis fugauit, partem merfit, aliquot naues multoque mortales cepit; lætusque nocturnæ expeditionis triumpho, ad suos reuersus est; mandatisque custodiæ, quos ceperat, in Bithyniam perrexit, ad proconsulem Iunium (is enim Asiam tum obtinebat) petens, *ut auctor fieret sumendi de captiuis supplicii.* quod cum ille, *se facturum, negasset, venditurumque captiuos dixisset* (quippe sequebatur inuidia inertiam) incredibili celeritate reuectus ad mare, prius quam de ea re ulli pro-

XLIII.

procontulis redderentur epistolæ,
 omnes quos ceperat suffixit cruci.
 Idem mox ad sacerdotium ineun-
 dum (quippe abiens pontifex factus
 erat, cum in Cottæ consularis locum
 pæne puer à Mario Cinnaque Fla-
 men Dialis creatus, victoria Sullæ,
 qui omnia ab iis acta fecerat irrita,
 amisisset id sacerdotium) festinans
 in Italiam, ne conspiceretur à prædo-
 nibus, omnia tunc obtinentibus
 maria & merito iam infestis sibi,
 quattuor scalmorum nauem, vna
 cum duobus amicis decemque ser-
 uis ingressus, effusissimum Hadria-
 tici maris transiecit sinum. Quo qui-
 dem in cursu conspectis vt puta-
 bat, piratarum nauibus, cum exuisset
 vestem alligassetque pugionem ad
 femur, alterutri se fortunæ parans,
 mox intellexit frustratum esse visum
 suum, arborumq; ex longinquo or-
 dinem antemnarum præbuisse ima-
 ginem. Reliqua eius acta in vrbe, no-
 bilissimaque Dolabellæ accusatio, &
 maior

maior ciuitatis in ea fauor quam reis
 præstari solet; contentionesque ci-
 uiles cum Q. Catulo atque aliis emi-
 nentissimis viris, celeberrimæ; & an-
 te præturam victus maximi pontifi-
 catus petitione Q. Catulus, omni-
 um confessione senatus princeps;
 4 & restituta in ædilitate, aduersante
 quidem nobilitate, monumenta C.
 Marii; simulque reuocati ad ius di-
 gnitatis proscriptionum liberi; & præ-
 tura quæsturaque mirabili virtute
 atque industria obita in Hispania,
 cum esset quæstor sub Vetere Anti-
 stio, auo huius Veteris consularis at-
 que pontificis, duorum consulari-
 um & sacerdotum patris, viri in tan-
 tum boni, in quantum humana 1,9,3.
 simplicitas intelligi potest; quo no-
 1 tiora sunt, minus egent stilo. Hoc XLIV.
 igitur cos. inter eum & Cn. Pompe-
 ium & M. Crassum inita potentia
 societas, quæ vrbi orbique terrarum,
 nec minus diuerso quoque tempo-
 2 re, ipsis exitiabilis fuit. Hoc consi-
 G lium

lium sequendi Pompeius causam habuerat, *ut tandem acta in trans-*
marinis prouinciis, quibus, *ut prædi-*
ximus, multi obtrectabant, *per Cæsa-*
rem confirmarentur consulem: Cæsar autem, quod animaduertebat *se ce-*
dendo Pompeii gloria aucturum suam,
& inuidia communis potentie in illum
relegata, confirmaturum vires suas:
Crassus, ut quem principatum solus
assequi non poterat, auctoritate Pom-
peii, viribus teneret Caesaris. Affi- 3
 tas etiam inter Cæsarem Pompe-
 iumque contracta nuptiis. quippe
 filiam C. Caesaris Cn. Magnus duxit
 uxorem. In hoc consulatu Cæsar 4
 legem tulit, *ut ager Campanus ple-*
bei diuideretur, suatore legis Pom-
 peio. ita circiter XX millia ciuium
 eo deducta, & ius ab his restitutum
 post annos circiter CLII, quam bello
 Punico ab Romanis Capua in for-
 mam præfecturæ redacta erat. Bibu- 5
 lus collega Cæsaris, cum actiones
 eius magis vellet impedire, quam
 posset,

posset, maiore parte anni domi se
tenuit. quo facto dum augere vult
inuidiam college, auxit potentiam.

Tum Cæsari decretæ in quinquen-
nium Gallia. Per idem tempus P. XLV.
Clodius, homo nobilis, disertus, au-
dax, qui neque dicendi neque faci-
endi vllum nisi quem vellet nosset
modum, malorum propositorum 2, 24, I.
executor acerrimus, infamis etiam
sororis stupro, & actus incesti reus
ob initum inter religiosissima P. R.
sacra adulterium; cum graues ini-
micitias cum M. Cicerone exerce-
ret (quid enim inter tam dissimiles
amicum esse poterat? & à patribus
ad plebem transfret, legem in tribu-
nato tulit: *Qui civem R. indemn-
tum interemisset, ei aqua & igni in-
terdiceretur.* Cuius verbis etsi non
nominabatur Cicero, tamen solus
petebatur. ita vir optime meritis de
rep. conservatæ patriæ pretium ca-
lamitate exilii tulit. Non caruerunt
suspicionem oppressi Ciceronis Cæsar

C. VELLEII PATERC.

cap. 45.

& Pompeius. Hoc sibi contraxisse videbatur Cicero, quod inter XX viros diuidendo agro Campano esse noluisset. Idem intra biennium, se-
ra Cn. Pompeii cura, verum vt coepit interrita, votisque Italiæ ac decretis senatus, virtute atque actione Annii Milonis tribuni pl. dignitati patriæque restitutus est. Neque post
2, 15, 5. Numidici exsilium aut reditum, quisquam aut expulsus inuidiosus, aut receptus est latius. Cuius domus, quam infeste à Clodio disiecta erat, tam speciose à senatu restituta est. Idem P. Clodius in senatu, *sub honorificentissimo ministerii titulo*, M. Catonem à rep. relegauit. quippe legem tulit, *vt is questor cum iure prætorio, adiecto etiam questore, mitteretur in insulam Cyprum. ad spoliandum regno Ptolemaum, omnibus morum vitiis eam contumeliam meritum.* Sed ille sub aduentum Catonis, vitæ suæ vim intulit: vnde pecuniam longe sperata maiorem Cato
Ro-

Romam retulit. cuius integritatem
 laudari, nefas est: insolentia p̄ne ar-
 gui potest, quod vna cum consulib⁹
 ac senatu effusa ciuitate obuiam,
 cum per Tiberim subiret nauibus,
 non ante is egressus est, quam ad
 eum locum peruenit, vbi erat expo-
 nenda pecunia. Cum deinde im-
 manes res, vix multis voluminibus
 explicandas, C. Cæsar in Gallia age-
 ret: nec contentus plurimis ac feli-
 cissimis victoriis, innumerabilibus-
 que cæsis & captis hostium millibus,
 etiam in Britanniam transieciisset
 exercitum, alterum p̄ne imperio
 nostro ac suo quærens orbeni: inui-
 ctum par consulum Cn. Pompeius
 & M. Crassus, alterum iniere con-
 sulatum; qui neq; petitus honeste ab
 his, neq; probabiliter gestus est. Cæ-
 sari lege, quam Pompeius ad popu-
 lum tulit, prorogata in idem spati-
 um temporis prouinciæ: Crasso bel-
 lum Parthicum in animo molienti,
 Syria decreta. qui vir, cetera sanctif-

XLVI.

C. VELLEII PATERC.

cap. 47.

2, 29, 4.

2, 33, 2.

simus immunisque voluptatibus,
neque in pecunia neque in gloria
concupiscenda aut modum norat
aut capiebat terminum. hunc pro-
ficiscentem in Syriam diris cum
ominibus, tribuni pl. frustra retine-
re conati. quorum execrationes si
in ipsum tantummodo valuissent,
vtile imperatoris damnum saluo
exercitu fuisset reip. Transgressum
Euphratem Crassum, petentemque
Seleuciam, circumfusus immanibus
copiis equitum, rex Orodes vna
cum parte maiore Romani exerci-
tus interemit. reliquias legionum
C. C. silius, atrocissimi mox auctor
facinoris, tum quaestor conseruauit;
Syriamque adeo in P. R. potestate
retinuit, vt transgressos in eam Par-
thos, felici rerum euentu fugaret ac
XLVII. funderet. Per hæc insequentiaque
& quæ prædiximus tempora, ampli-
us quadringenta millia hostium à
C. Cæsare cæta sunt, plura capta. pu-
gnatum sæpe eruptionibus: bis pene-
trata

trata Britannia. nouem deniq; æstati-
bus vix vlla non iustissimus trium-
phus emeritus. Circa Alesiam vero
tantæ res gestæ, quantas audere vix
hominis; perficere, pæne nullius nisi
2 dei fuerit. Septimo ferme anno Cæ-
sar morabatur in Galliis, cum medi-
um iam ex inuidia potentiæ male
cohærentis inter Cn. Pompeium &
C. Cæsarem concordiæ pignus, Iulia
vxor magni decessit; atque omnia
inter destinatos tanto discrimini
duces dirimente fortuna, filius quo-
que paruus Pompeii, Iulia natus, in-
3 tra breue spatium obiit. Tum in
gladios cædesque ciuium furente
ambitu, cuius neque finis reperieba-
tur nec modus, tertius consulatus
foli Cn. Pompeio, etiam aduersan-
tium antea dignitatis eius iudicio de-
latus est. cuius ille honoris gloria,
veluti reconciliatis sibi optimati-
bus, maxime à C. Cæsare alienatus
est. sed eius consulatus omnem vim
in coërcitionem ambitus exercuit.

2, 20, 3,

Quo tempore P. Clodius à Milo. 4
 ne candidato consulatus, exemplo
 inutili, factò salutari reip. circa
 Bouillas, contracta ex occurſurixa,
 iugulatus est. Milonem reum non
 magis inuidia facti, quam Pom-
 peii damnauit voluntas, quem qui- 5
 dem M. Cato palam lata absoluit
 sententia. quam si maturius tulisset,
 non defuissent qui sequerentur ex-
 emplum; probarentque cum ci-
 uem occisum, quo nemo pernicio-
 ſior reip. neque bonis inimicior vi-
 xerat. XLVIII. Intra breue deinde spatium 1
 belli ciuilis exarserunt initia: cum
 iustissimus quisque & à Cæsare & à
 Pompeio vellet dimitti exercitus.
 quippe Pompeius in secundo con-
 ſulatu Hispanias sibi decerni volue-
 rat, easque per triennium absens ipse
 ac præſidens vrbi, per Afranium &
 Petreium consularem ac prætorium,
 legatos suos administrabat; & iis
 qui à Cæsare dimittendos exercitus
 contendebant, assentabatur; iis, qui
 ab ipso,

- 2 ab ipso, aduersabatur. qui si ante biennium quam ad arma itum est, perfectis muneribus theatri & aliorum operum quæ ei circumdedit, grauissima tentatus valetudine decessisset in Campania (quo quidem tempore vniuersa Italia vota pro salute eius, primo omnium ciuium, suscepit) defuisset fortunæ destrucendi eius locus; & quam apud superos habuerat magnitudinem, illibatam
- 3 detulisset ad inferos. Bello autem ciuili, & tot quæ deinde per continuos XX annos consecuta sunt malis, non alius maiorem flagrantioremq; quam C. Curio tribunus pl. subiecit facem: vir nobilis, eloquens, audax, suæ alienæque & fortunæ & pudicitiae prodigus, homo ingeniosissime nequam, & facundus
- 4 sent. hic primo pro Pompeii partibus, id est, vt tunc habebatur, pro

2, 68, 1.

rep. mox simulatione contra Pompeium & Cæsarem, sed animo pro Cæsare stetit. id gratis an accepto centies H-S fecerit, vt accepimus, in medio relinquemus. ad ultimum 5 saluberrimas & coalescentis conditiones pacis, quas & Cæsar iustissimo animo postulabat, & Pompeius æquo recipiebat, discussit ac rupit.

2, 25, 1. vnice cauente Cicerone concordia publicæ. Harum præteritarumque rerum ordo cum iustis aliorum voluminibus promitur, tum, vti spero,

XLIX. nostris explicabitur. Nunc proposito operi sua forma reddatur: si prius gratulatus ero Q. Catulo, duobus Lucullis, Metelloque & Hortensio; qui cum sine inuidia in rep. floruis-
sent, eminuissentque sine periculo, quieta aut certe non præcipitata, fatali ante initium bellorum ciuiliū morte functi sunt. Lentulo & Mar- 2
cello cos post urbem conditam an-
nis DCCIII, & anno LXXIIX, quam

2, 65, 2. tu, M. Vinici, consulatum inires,
bellum

- 3 bellum ciuile exarsit. *Alterius du-
cis caussa melior videbatur, alterius
erat firmior. Hic omnia speciosa, illic
valentia. Pompeium senatus auctori-
tas, Casarem militum armauit fidu-
cia. Consules senatusq; caussæ non
Pompeio summam imperii detulerunt.*
- 4 Nihil relictum à Casare quod seruan-
da pacis caussa tentari posset: nihil re-
ceptum à Pompeianis. cum alter consul
iusto esset ferocior; Lentulus vero salua
rep. saluus esse non posset; M. autem
Cato moriendum ante, quam ullam
condicionem ciuis accipiendam reip.
contenderet. vir antiquus & gravis
Pompeii partes laudaret magis, pru-
dens sequeretur Caesaris; & illa glorio-
sa, hæc terribiliora duceret. Vt deinde
5 spretis omnibus quæ Cæsar postu-
lauerat, tantummodo contentus cum
vna legione titulum retinere prouin-
cie; priuatus in urbem veniret, & se
in petitione consulatus suffragiis P. R.
committeret decrenere: ratus bel-
landum Cæsar, cum exercitu Rubi-
conem

conem transiit. Cn Pompeius consulesque & maior pars senatus, relicta vrbe ac deinde Italia, transinse-
 I. Dyrrhachium. At Cæsar Domitio I legionibusque Corfinii, quæ vna cum eo fuerant, potitus, duce aliisque qui voluerant abire ad Pompeium, sine dilatione dimissis, persecutus Brundisium, ita vt appareret, malle integris rebus & condicionibus, finire bellum, quam opprimere fugientes, cum transgressos reperisset consules, in urbem reuertit: red 2 ditaque ratione consiliorum suorum in senatu, & in concione, ac *miserrime necessitudinis, cum alienis armis ad arma compulsus esset*, Hispanias petere decreuit. Festinationem 3 itineris eius aliquandiu morata Massilia est, fide melior quam consilio prudentior: intempestive principium armorum arbitria captans, quibus ii se debent interponere, qui non parentem coërcere possunt. Exercitus deinde, qui sub Afranio 4 consu-

consulari ac Petreio prætorio fuerat, ipsius aduentus vigore ac fulgore occupatus, se Cæsari tradidit. vterq; legatorum & quisquis cuiusque ordinis sequi eos voluerat, remissi ad
1 Pompeium. Proximo anno, cum Dyrrhachium ac vicina ei vrbi regio castris Pompeii teneretur (qui accitis ex omnibus transmarinis prouinciis legionibus, equitum ac pedum auxiliis, regumq; & tetrarcharum simulque dynastarum copiis, immanem exercitum confecerat; & mare præsidiis classium, vt rebatur, sepeferat, quo minus Cæsar legiones posset transmittere) sua & celeritate, & fortuna C. Cæsar vsus nihil in mora habuit, quo minus & cum vellet, ipse exercitusque classibus perueniret, & primo pæne castris Pompeii sua iungeret, mox etiam obsidione munimentisq; cum complecteretur. Sed inopia obsidentibus, quam obsessis, erat grauior.
3 Tum Balbus Cornelius, excedente

LI.

dente humanam fidem temeritate, ingressus castra hostium sæpiusque cum Lentulo collocutus, consule dubitante quanti se venderet, illis incrementis fecit viam, quibus non Hispaniensis natus sed Hispanus in triumphum & pontificatum assurgeret, fieretque ex priuato consularis. Variatum deinde proeliis, sed vno longe magis Pompeianis prospero, quo grauius impulsus sunt

- LII. Cæsaris milites. Tum Cæsar cum exercitu fatalem victoriæ suæ Thesfaliam petiit. Pompeius longe diuersa aliis suadentibus (quorum plerique hortabantur, *ut in Italiam transmitteret*: neque hercules quidquam partibus illis salubrius fuit: alii, *ut bellum traheret, quod dignatione partium in dies ipsis magis prosperum fieret*) vsus impetu suo hostem secutus est. Aciem Pharsalicam & illum cruentissimum Romano nomini diem tantumque vtriusque exercitus profusum sanguinis, & collisa inter

inter se duo reip. capita, effossumq;
alterum Romani imperii lumen, tot
talesq; Pompeianarum partium cæ-
sos viros, non recipit enarranda hic 1, 16, 1.

3 scripturæ modus. Illud notandum 2, 55, 1.

est: ut primum C. Cæsar inclinatam
vidit Pompeianorum aciem, neque
prius neque antiquius quidquam
habuit, quam omnes partes (milita-
ri & verbo & consuetudine utar)

4 dimitteret. Proh dii immortales,
quod huius voluntatis erga Brutum
suæ postea vir tam mitis pretium tu-
lit! Nihil illa victoria mirabilius,
magnificentius, clarius fuit; quan-
do neminem nisi acie consumtum,
ciuem patria desideravit: sed munus
misericordiæ corripit pertinacia, 2, 85, 5.
cum libentius vitam victor iam da-

1 ret quam victi acciperent. Pompe-
ius profugiens cum duobus Lentu-
lis consularibus Sextoque filio &
Fauonio prætorio, quos comites ei
fortuna aggregauerat, aliis *ut Par-*
thos, aliis ut Africam peteret in qua
sider-

LIII.

fidelissimum partium suarum haberet regem Iubam, suadentibus, Ægyptum petere proposuit memor beneficiorum, quæ in patrem eius Ptolemæi, qui tum puero quam iuveni propior regnabat Alexandria, contulerat. Sed quis in adversis beneficiorum servat memoriam? aut quis ullam calamitosi deberi putat gratiam? aut quando fortuna non mutat fidem? Missi itaque ab rege, qui venientem Cn. Pompeium (is iam à Mitylenis Corneliam uxorem receptam in navem, fugæ comitem habere cœperat) consilio Theodoti & Achillæ exciperent, hortarenturque ut ex oneraria in eam navem, quæ obuiam processerat, transcenderet. quod cum fecisset, princeps Romani nominis, imperio arbitrioque Ægyptii mancipii, C. Catane P. Servilio cos. iugulatus est. Hic post tres consulatus & totidem triumphos, domitumque terrarum orbem, sanctissimi ac præstantissimi viri,

virī, in id euecti super quod adscendi
non potest, duodesexagesimum an-
num agentis, pridie natalem ipsius,
vitæ fuit exitus: in tantum in illo
viro à se discordante fortuna, ut cui
modo ad victoriam terra defuerat,
4 deesset ad sepulturam. Quid aliud
quam nimium occupatos dixerim,
quos in ætate & tanti & pæne nostri
sæculi viri fefellit quinquennium?
cum à C. Atilio & Q. Scruilio con-
sulibustam facilis esset annorum di-
gestio. quod adieci, non ut arguerem
1 sed ne arguerer. Non fuit tamen ma-
ior in Cæsarem, quam in Pompeium
fuerat, regis eorumq; quorum is au-
thoritate regebatur, fides. quippe
cum venientem eum tentassent in-
diis, ac deinde bello laceßere aude-
rent, utrique summo imperatorum,
alteri superstiti meritas poenas luere
2 suppliciiis. Nusquam erat Pompeius
corpore, adhuc ubiq; nomine: quip-
pe ingens partium eius fauor bellum
excitauerat Africum. quod ciebat

LIV.

H

rex

rex Iuba & Scipio, vir consularis, ante biennium, quam extinguere-
 tur Pompeius, lectus ab eo socer. eo-
 rumque copias auxerat M. Caro, in-
 genti cum difficultate itinerum
 locorumque inopia, perductis ad
 eos legionibus: qui vir, cum sum-
 mum ei à militibus deferretur impe-
 rium, honoratori parere maluit.
 LV. Admonet promissæ breuitatis fides, I
 I, 16, 1.2, quanto omnia transcurso dicenda
 86, I. sint. Sequens fortunam suam Cæ-
 sar, peruectus in Africam, quam
 occiso Curione, Iulianarum duce
 partium, Pompeiani obtinebant ex-
 ercitus, ibi primo varia fortunam ex-
 pugnavit via, inclinataque hostium
 copiarum. Nec dissimilis ibi aduersus vi-
 ctos quam in priores, clementia Cæ-
 saris fuit. Victorem Africani belli 2
 C. Cæsarem grauius excepit Hispani-
 ense (nam victus ab eo Pharnaces
 vix quidquam gloriæ eius adstruxit)
 quod Cn. Pompeius Magni filius,
 adolescens impetus ad bella maxi-
 mi, in-

mi, ingens ac terribile conflauerat:
 vndique ad eum adhuc paterni no-
 minis magnitudinem sequentium,
 ex toto orbe terrarum auxiliis con-
 3 fluentibus. Sua Cæsarem in Hispa-
 niam comitata fortuna est. sed nul-
 lum vmquam atrocius periculosi-
 usque ab eo initum proelium, adeo
 vt plus quam dubio Marte, descen-
 deret equo, consistensque ante rece-
 dentem suorum aciem increpita
 prius fortuna, quod se in eum seruaf-
 set exitum, denunciaret militibus,
vestigio se non recessurum: proinde
viderent. quem & quo loco imperato-
 4 *rem deserturi forent.* verecundia ma-
 gis quam virtute acies restituta sunt,
 à duce quam à milite fortius. Cn.
 Pompeius, grauis vulnere inuentus,
 inter solitudines auias interemtus
 est. Labienum Varumq; acies ab-
 1 tulit. Cæsar omnium victor, regres- LVI:
 sus in urbem, quod humanam exce-
 dat fidem, omnibus qui contra se ar- 2,52,4.2,
 ma tulerant ignouit, magnificentif- 87,2.

simisque gladiatorii muneris, nau-
 machiæ, & equitum peditumq; si-
 mul elephantorum certaminis spe-
 ctaculis, epulique per multos dies
 dati celebratione, repleuit eam.
 Quinque egit triumphos. Gallici ²
 apparatus ex citro, Pontici ex acan-
 tho, Alexandrini testudine, Africi
 ebore, Hispaniensis argento rasili
 constitit. Pecunia ex manubiis lata
 paullo amplius sexies millies H S.
 Neq; illi tanto viro, & tam clemen- ³
 ter omnibus victoriis suis vso, plus
 quinque mensium principalis quies
 contigit. quippe cum mense Octo-
 bri in urbem reuertisset; idibus Mar-
 tiis coniurationis auctoribus Bruto
 & Cassio, quorum alterum promit-
 tendo consulatum non obligau-
 rat, contra differendo Cassium of-
 fenderat; adiectis etiam consiliariis
 cædis familiarissimis omnium, &
 fortuna partium eius in summum
 euectis fastigium, D. Bruto & C. Tre-
 bonio aliisque clari nominis viris,
 inter-

- 4 interemtus est. cui magnam inui-
diam conciliarat M. Antonius,
omnibus audendis paratissimus,
consulatus collega, imponendo ca-
piti eius Lupercalibus sedentis pro
Rostris insigne regium, quod ab eo
ita repulsum erat, ut non offensus
1 videretur. Laudandum experientia
consilium est Panfæ atque Hirtii:
qui semper prædixerant Cæsari, *ut*
principatum armis quæsitum ar-
mis teneret. ille dictitans, *morise*
quam timeri malle, dum clementiam
quam præstiterat expectat, incautus
2 ab ingratis occupatus est. cum qui-
dem plurima præsagia atque indicia
dii immortales futuri obtulissent
periculi. nam & haruspices præmo-
nuerant, *ut diligentissime iduum*
Martiarum caueret diem; & vxor
Calpurnia territa nocturno visu, *ut*
ea die domi subsisteret, orabat: & libel-
li coniurationem nunciantes dati,
ab eo neque protinus lecti erant.
3 Sed profecto ineluctabilis fatorum 2, 118, 4.

vis, cuiuscumque fortunam mutare constituit, consilia corrumpit. Quo anno id patrauere facinus Brutus & C. Cassius, prætores erant; D. Brutus consul designatus. Hi vna cum coniurationis globo, stipati gladiatorum D. Bruti manu, Capitolium occupauere, cum consul Antonius (*quem cum simul interimendum censuisset Cassius, testamentumque Cæsaris abolendum*, Brutus repugnauerat; dictitans, *nihil amplius ciuibus præter tyranni*, ita enim appellari Cæsarem facto eius expediebat, *petendum esse sanguinem*) conuocato senatu, cum iam Dolabella, quem substituturus sibi Cæsar designauerat consulem, falces atque insignia corripuisset consularia, velut pacis auctor, liberos suos obsides in Capitolium misit, fidemque descendendi tuto intersectoribus Cæsaris dedit: & illud *decreti Atheniensium* celeberrimi exemplum, relatum à Cicerone, obliuionis præteritarum rerum,

- rum*, decreto patrum comprobatum
 1 est. Cæsaris deinde testamentum LIX.
 apertum est, quo C. Octavius, ne-
 potem sororis suæ Iuliæ adoptabat.
 de cuius origine, etiam si præuentis
 2 & pauca dicenda sunt. Fuit C. Octa-
 vius, ut non patricia, ita admodum 2,88,2.
 speciosa equestri genitus familia,
 gravis, sanctus, innocens, dives. Hic
 prætor inter nobilissimos viros crea-
 tus, primo loco, cum ei dignatio Iu-
 lia genitam Atiam conciliasset vxo-
 rem, ex eo honore sortitus Macedo-
 niam, appellatusque in ea *imperator*,
 decedens ad petitionem consulatus
 3 obiit, prætextato relicto filio. quem
 C. Cæsar, maior eius auunculus, edu-
 catum apud Philippum vitricum,
 dilexit ut suum, natumque annos
 XLIX, Hispaniensis militiæ affecu-
 tum se postea comitem habuit,
 numquam aut alio usum hospitio,
 quam suo, aut alio vectum vehicu-
 4 rum honoravit. Et pacatis bellis ci-

uilibus, ad erudiendum liberalibus
disciplinis singularis indolem iuue-
nis, Apolloniam cum in studia mi-
serat, mox belli Getici ac deinde
Parthici habiturus commilitonem.

Cui ut est nunciatum de cæde auun- 5
culi, cum protinus ex vicinis legio-
nibus centuriones suam suorumq;
militum operam ei pollicerentur,
neq; eam spernendam Saluidienus
& Agrippa dicerent; ille festinans
peruenire in urbem, omnem ordi-
nationem & necis & testamenti
Brundisii comperit, Cui aduentanti 6
Romam, innumanis amicorum oc-
currit frequentia: & cum intraret
urbem, solis orbis super caput eius,
curuatus æqualiter rotundatusque,
in colorem arcus, veluti coronam
tanti mox viri capiti imponens, con-
spectus est. Non placebat Atiæ ma- 1
tri Philippoque vitrico, adiri nomen
inuidiosæ fortunæ Cæsaris: sed asse-
rebant salutaria reip. terrarumque
orbis fata conditorem conseruato-
remque

- 2 remque Romani nominis. Spreuit itaque cælestis animus humana consilia; & cum periculo potius summa, quam tuto humilia, proposuit sequi; maluitque auunculo & Cæsari de se quam vitrico credere; dictitans, *nefas esse, quo nomine Cæsari dignus esset visus, semetipsum videri*
- 3 *indignum.* Hunc protinus Antonius consul superbe excipit; (neque is erat contemptus, sed metus) vixque admissio in Pompeianos hortos, loquendi secum tempus dedit; mox etiam, velut insidiis eius petitus, scelereste insimulare cœpit: in quo turpiter deprehensa eius vanitas est.
- 4 Aperte deinde Antonii ac Dolabellæ consulum ad nefandam dominationem erupit furor. HS septies milles, depositum à C. Cæsare ad ædem Opis, occupatum ab Antonio, actorum eiusdem, insertis falsis, indubitæque corruptis, commentariis. Atque omnia pretio temperata, 5 vendente remp. consule. Idem pro-

uinciam D. Bruto designato consuli decretam, Galliam occupare statuit; Dolabella transmarinas decreuit sibi: interque naturaliter dissimillimos ac diuersa volentes crescebat odium. eoque C. Cæsar iuuenis quotidianis Antonii petebatur insidiis.

LXI. Torpebat oppressa dominatione Antonii ciuitas. indignatio & dolor omnibus, vis ad resistendum nulli aderat, cum C. Cæsar, XIX annum ingressus, mira ausus, ac summa consecutus, priuato consilio, maiorem senatu pro rep. animum habuit. pri-² mumque à Calatia, mox à Casilino veteranos exciuit paternos. Quorum exemplum secuti alii, breui in formam iusti coiere exercitus. mox cum Antonius occurrisset exercitui, quem ex transmarinis provinciis Brundisium venire iusserat, legio Martia & Quarta, cognita & senatus voluntate & tanti iuuenis indole, sublati signis ad Cæsarem se contulerunt. Eum senatus, honoratum;³ eque-

- equestri statua, quæ hodieque in Ro-
stris posita ætatem eius scriptura in-
dicat (qui honor non alii, per CCC
annos, quam L. Sullæ & Cn. Pom-
peio & C. Cæsari contigerat) pro
prætore, vna cum consulibus desi-
gnatis Hirtio & Pansa, bellum cum
4 Antonio gerere iussit. Id ab eo an-
num agente vicesimum, fortissime
circa Mutinam administratum est;
& D. Brutus obsidione liberatus; An-
tonius turpi ac nuda fuga coactus
deserere Italiam: consulum autem
alter in acie, alter post paucos dies ex
1 vulnere mortem obiit. Omnia ante, LXII
quam fugaretur Antonius, honori-
fice à senatu in Cæsarem exercitum-
que eius decreta sunt, maxime au-
ctore Cicerone: sed, vt recessit me-
tus, erupit voluntas, protinusque
Pompeianis partibus rediit animus.
2 Bruto Cassioque provinciæ, quas
iam ipsi sine vlllo S. C. occupauerant,
decretæ. laudati quicumque his se
exercitus tradidissent. omnia trans-
marina

marina imperia eorum commissa
 arbitrio quippe M. Brutus & C. Cas-
 sius, nunc metuentes arma Antonii,
 nunc ad augendam eius inuidiam,
 simulantes se metuere, testati edictis,
libenter se vel in perpetuo exilio vi-
cturos, dum recip. constaret concordia,
nec ullam belli civilis prabituros ma-
teriam, plurimum sibi honoris esse in
conscientia facti sui, profecti vrbe
 atque Italia, intento ac pari animo,
 sine auctoritate publica prouincias
 exercitusq; occupauerant, & *ubicum-*
que ipsi essent, prætexentes esse temp.
 pecunias etiam, quæ ex transmari-
 nis prouinciis Romam ab quæstori-
 bus deportabantur, à volentibus ac-
 ceperant. quæ omnia senatus decre-
 tis comprehensa, comprobata sunt.
 Et D. Bruto, quod alieno beneficio
 viueret, decretus triumphus. Pansa
 atque Hirtii corpora publica sepul-
 tura honorata. Cæsaris adeo nulla
 habita mentio, vt legati, qui ad exer-
 citum eius missi erant, iuberentur
sum.

summoto eo milites alloqui. Non fuit tam ingratus exercitus, quam fuerat senatus. nam, cum eam iniuriam dissimulando Cæsar ferret, *negavere milites, sine imperatore sua* 6 *ulla se audituros mandata.* Hoc est illud tempus, quo Cicero, insito amore Pompeianarum partium, *Cæsarem laudandum & tollendum* 1 *cebat;* cum aliud diceret, aliud intelligi vellet. Interim Antonius, fuga 2 *transgressus Alpes primo percollo-* quia repulsus à M. Lepido, qui pontifex maximus in C. Cæsaris locum furto creatus, decreta sibi Hispania, adhuc in Gallia morabatur: mox sæpius in conspectum veniens militum, cum & Lepido omnes imperatores forent meliores, & multis Antonius, dum erat sobrius, per aversa castrorum proruto vallo militibus receptus est: qui titulo imperii cedebat Lepido, cum summa virium penes eum foret. Sub Antonii ingressum in castra Iuuentius Laterensis,

vir

LXIII.

vir vita ac morte consentaneus, cum
 acerrime suasisset Lepido, *ne se cum*
Antonio hoste iudicato iungeret, irri-
 tus consilii, gladio se ipse transfixit.
 Plancus deinde dubia, id est, sua fide, ³
diu quarum esset partium secum lu-
 ctatus, ac sibi difficile consentiens,
 & nunc adiutor D. Bruti, designati
 consulis, collegæ sui, senatuique se
 litteris venditans, mox eiusdem pro-
 ditor; Asinius autem Pollio, fir-
 mus proposito & Iulianis partibus
 fidus, Pompeianis adversus; vterque
 LXIV. exercitus tradidere Antonio. D. Bru- ¹
 tus, desertus primo à Planco, post
 etiam insidiis eiusdem petitus, paul-
 latim relinquente eum exercitu, fu-
 giens, in hospitis cuiusdam nobilis
 viri, nomine Cameli, domo ab iis,
 quos miserat Antonius, iugulatus
 est; iustissimasque optime de se me- ²
 rito viro C. Casari pœnas dedit. cu-
 ius cum primus omnium amico-
 rum fuisset, interfecto fuit, & for-
 tunæ, ex qua fructum tulerat, inui-
 diana

3 diam in auctorem relegabat, cense-
batque æquum, quæ acceperat à Cæ-
sare, retinere; Cæsarem qui illa de-
derat, perire. Hæc sunt tempora, qui-
bus M. Tullius continuis actioni-
bus æternas Antonii memoriæ in-
ussit notas. sed hic fulgentissimo &
cælesti ore, at tribunus Canutius
continuarabie lacerabat Antonium.

4 Vtrique vindicta libertatis morte
stetit: sed tribuni sanguine commissa
proscriptio; Ciceronis, vel satiatio
Antonio, pœna finita. Lepidus dein-
de à senatu hostis indicatus est, vt

I ante fuerat Antonius. Tum inter
eum Cæsaremque & Antonium,
commencia epistolarum; & condi-
tionum iacta mentio, cum Anto-
nius & subinde Cæsarem admone-
ret, *quam inimica ipsi Pompeiani & par-
tes forent; & in quod iam emerfissent
fastigium: & quanto Ciceronis studio
Brutus Cassiusq; attollerentur: denun-
ciaretque, se cum Bruto Cassioq; qui
iam decem & septem legionum poten-*

LXY.

tes

tes erant, iuncturum vires suas, si Cæsar eius aspernaretur concordiam; diceretq; plus Cæsarem patris quam se amici ultioni debere. tum inita potentia² societas, & hortantibus orantibusque exercitibus, inter Antonium etiam & Cæsarem facta affinitas; cum esset priuigna Antonii desponsa Cæsari. consulatumque iniiit Cæsar pridie, quam viginti annos impleret, X Kal. Octobres, cum collega Q. Pedio, post V. C. annis

2,49,2. DCCIX, ante LXXII quam tu, M. Vinici³, consulatum inires. Vidit hic annus Ventidium, per quam urbem inter captiuos Picentium in triumpho ductus erat, in ea consularem prætextam iungentem prætoriam.

LXVI. Idem hic postea triumphauit. Fur^Iente deinde Antonio, simulq; Lepi-

2,61,3.2. do, quorum vterque, vt prædiximus, hostes iudicati erant, cum ambo mallent sibi nunciari quid passi essent, quam quid emeruissent, repugnante Cæsare, sed frustra aduersus duos,

duos, instauratum Sullani exempli
 2 malum, proscriptio. Nihil tam in-
dignum illo tempore fuit, quam
quod aut Cæsaraliquem proscribe-
re coactus est; aut ab illo Cicero
proscriptus est; abscissaque scelere
Antonii vox publica est, cum eius
salutem nemo defendisset, qui per
tot annos & publicam ciuitatis &
 3 priuam ciuium defenderat. Nihil
tamen egisti, M. Antoni: cogit enim
excedere propositi formam operis,
erumpens animo ac pectore indi-
dignatio) nihil, inquam, egisti, mer-
cedem celestissimi oris & clarissimi ca-
ptis abscissi numerando, auctora men-
torq; funebri ad conseruatoris quon-
 4 dam reipub. tantq; cos. irritando ne-
cem. Rapuisti tu M. Ciceroni lucem so-
licitam, & aetatem senilem, & vi-
tam miseriorem te principe, quam sub
te triumuiro mortem: famam vero
gloriamq; factorum atq; dictorum
 5 adeo non abstulisti ut auxeris. Vivit
viuetq; per omnium seculorum memo-
riam.

2, 28, 3.

*My. f. c.
 ch. 1. c. 1.*

riam. Dumq; hoc vel forte vel prouidentia vel utcumque constitutum rerum natura corpus, quod ille pene solus Romanorum animo vidit, ingenio complexus est, eloquentia illuminauit, manebit incolume: comitem cui sui laudem Ciceronis trahet; omnisq; posteritas illius in te scripta mirabitur, tuum in eum factum execrabitur; citiusque in mundo genus hominum,

LXVII.

quam* cadet. Huius totius temporis i fortunam ne deslere quidem quisquam satis digne potuit, adeo nemo exprimere verbis potest. Id tamen notandum est, fuisse in proscriptos vxorum fidem summam, libertorum mediam, seruorum aliquam, filiorum nullam. adeo difficilis est hominibus utcumq; conceptæ spei mora. Ne quid vlli sanctum relinqueretur, velut in dotem inuitamentumque sceleris, Antonius L. Cæsarem auunculum, Lepidus Paulum fratrem proscripserant. Nec Planco gratia defuit ad impetrandum,

dum, *ut frater ejus Plancus Plotius*
 3 *proscriberetur.* Eoque inter iocos
 militares, qui currum Lepidi Plan-
 cique secuti erant, inter execratio-
 nem ciuium vsurpabant hunc ver-
 sum: *De germanis, non de Gallis, duo*
 1 *triumphant consules.* Suo præteri- LXVIII.
 tum loco referatur. neque enim
 persona umbram actæ rei capit.
 Dum in acie Pharsalica Africaque
 de summa rerum Cæsar dimicat, M.
 Cælius vir eloquio animoque Cu-
 rioni simillimus, sed in utroq; perfe- 2, 48, 3.
 ctior, nec minus ingeniose nequam,
 cum ne modico quidem seruari pos-
 set (quippe peior illi res familiaris
 quam mens erat) in prætura noua-
 2 rum tabularum auctor extitit: ne-
 quitque senatus & auctoritate coff.
 deterreri, accito etiam Milone An-
 nio, qui non impetrato reditu Iulia-
 nis partibus infestus erat, in vrbe se-
 ditionem, haud magis occulte bel-
 licum tumultum mouens, primo
 summotus à rep. mox consularibus

armis auctore senatu circa Thurios
 oppressus est. Incepto pari similis ³
 fortuna Milonis fuit; qui Compsam
 in Hirpinis oppugnans, ictusque la-
 pide, tum P. Clodio tum patriæ,
 quam armis petebat, pœnas dedit;
 vir iniquus, & vltra sortem temera-
 rius. Quatenus autem aliquid ex ⁴
 omissis peto, notetur immodica &
 intempestiua libertate vsos aduer-
 sus C. Cæsarem, Marullum Epidium,
 Flauiumque Cæsetium trib. pl. dum
 arguunt in eo regni voluntatem,
 pane vim dominationis expertos.
 In hoc tamen sæpe laceßiti princi- ⁵
 pis ira excessit, vt censoria potius
 contentus nota, quam animaduer-
 sione dictatoria summoneret eos
 à rep. testareturque, *esse sibi miserrimum,*
quod aut natura sua ei exceden-
dum foret, aut minuenda dignitas.
 Sed ad ordinem reuertendum est.
 LXIX. Iam & Dolabella in Asia C. Trebo- ^I
 nium consularem, cui succedebat,
 fraude deceptum Smyrnæ occide-
 rat,

rat, virum aduersus merita Cæsaris
 ingratissimum participemque cæ-
 dis eius, à quo ipse in consulare pro-
 uectus fastigium fuerat: & C. Cas-
 sius, acceptis à Statio Murco & Cri-
 spo Marcio, prætoriiis viris impera-
 toribusque, præualidis in Syria legi-
 onibus, inclusum Dolabellam, qui
 præoccupata Asia in Syriam perue-
 nerat, Laodicea expugnata interfe-
 cerat: ita tamen, vt ad ictum serui
 sui Dolabella non segniter cerui-
 cem daret; & decem legiones in eo
 tractu sui iuris fecerat. & M. Brutus
 C. Antonio fratri M. Antonii in
 Macedonia, Vatinioque circa Dyr-
 rhachium volentes legiones ex-
 torserat: sed Antonium bello la-
 cessierat; Vatinium dignatione ob-
 ruerat: cum & Brutus cuilibet du-
 cum præferendus videretur; Va-
 tinus nulli nomini non esset post-
 ferendus. in quo deformitas cor-
 poris cum turpitudine certabat
 ingenii, adeo vt animus eius di-

gnissimo domicilio inclusus vide-
 retur. eratque septem legionibus
 validus. Et lege Pedia, quam con- 5
 sul Peditus collega Cæsaris tulerat,
 omnibus qui Cæsarem patrem in-
 terfecerant, aqua ignique damnatis
 interdictum erat. quo tempore Ca-
 pito, patruus meus, vir ordinis sena-
 torii, Agrippæ subscripsit in C. Cas-
 sium. Dumque ea in Italiageruntur, 6
 acri atque prosperrimo bello Cassius
 Rhodum, rem immanis operis, ce-
 perat; Brutus Lycios deuicerat; &
 inde in Macedoniam exercitus trans-
 iece-
 rant; cum per omnia repugnans
 naturæ suæ Cassius, etiam Bruti cle-
 mentiam vinceret. Neque reperias,
 quos aut pronior fortuna comitata
 sit, aut veluti fatigata maturius desti-
 tituerit, quam Brutum & Cassium.
 LXX. Tum Cæsar & Antonius transiece- 1
 runt exercitus in Macedoniam, &
 apud urbem Philippos cum M. Bru-
 to Cassioq; acie concurrerunt. Cor-
 nu, cui

nu, cui Brutus præerat, impulsis ho-
stibus castra Cæsaris cepit. nam ipse
Cæsar, etiamsi infirmissimus valetu-
dine erat, obibat munia ducis, ora-
tus etiam ab Artorio medico, *ne in*
castris remaneret, manifeste denun-
2 tiatione quietis territo. Id autem in
quo Cassius fuerat, fugatum ac ma-
le multatum in altiora se receperat
loca. Tum Cassius ex sua fortuna
eventum collegæ æstimans, cum di-
misisset euocatum iussissetque nun-
tiare sibi, *qua esset multitudo ac vis*
hominum, qua ad se tenderet, tardius
eo nunciaute, cum in vicino esset
agmen cursu ad eum tendentium,
nequè pulvere facies aut signa de-
notari possent; existimans hostes es-
se qui irruerent, laccerna caput cir-
cumdedit, extentamque cervicem
3 interritus liberto præbuit. Decide-
rat Cassii caput, cum euocatus adue-
nit, nuncians *Brutum esse victorem*.
qui cum imperatorem prostratum
videret; *Sequar*, inquit, *eum, quem*

mea occidit tarditas ; & ita in gladiū incubuit. Post paucos deinde 4 dies Brutus conflixit cum hostibus, & victus acie, cum in tumultum nocte ex fuga se recepisset, impetrauit à Stratone Aegate, familiari suo, ut manum morituro commodaret sibi; reiecto quoque laevo super caput brachio, cum mucronem gladii eius dexteratenens, sinistrae admouisset mammillæ, ad eum ipsum locum, qua cor emicat, impellens se in vulnus, vno ictu transfixus expiravit.

LXXI. Protinus Messalla, fulgentissimus iuuenis, proximus in illis castris Brutici Cassique auctoritati, cum essent qui eum ducem poscerent, servari beneficio Cæsaris maluit, quam dubiam spem armorum tentare amplius. Nec aut Cæsari quidquam ex victoriis suis fuit lætius, quam servasse Corvinum; aut maius exemplum hominis grati ac pii, quam Corvinus in Cæsarem fuit. Non 2 aliud bellum cruentius cæde clarissim-

rissimorum virorum fuit. Tum Ca-
tonis filius cecidit. Eadem Lucul-
lum Hortensiumque eminentissi-
morum civium filios fortuna abstu-
lit. nam Varro ad ludibrium mori-
turus Antonii, digna illo ac vera de
exitu eius magna cum libertate omi-

3 natus est. Drusus Livi Julia An-

gusta pater & Varus Quinctilius, ne
tentata quidem hostis misericordia,

alter se ipse in tabernaculo intere-
mit: Varus autem liberti, quem id
facere coegerat, manu, cum se in-
signibus honorum velasset, iugulatus

1 est. Hunc exitum M. Bruti partium LXXII. Q

septimum & trigessimum annum
agentis fortuna esse voluit: corru-
pto animo eius in diem, quæ illi
omnes virtutes vnus temeritate fa-

2 cti abstulit. Fuit autem dux Cassius
melior, quanto vir Brutus. è quibus
Brutum amicum habere malles, ini-
micum magis timeres Cassium. in
altero maior vis, in altero virtus. Qui
si vicissent, quantum reip. interfuit,

Cæsarem potius habere quam An-
 tonium principem, tantum retulif-
 set habere Brutum quam Cassium.
 Cn. Domitius, pater L. Domitii, nu- 3
 per à nobis visi, eminentissimæ ac
 nobilissimæ simplicitatis viri, auus
 huius Cn. Domitii clarissimi iuue-
 nis, occupatis nauibus, cum magno
 2,76,2. sequentium consilia sua comitatu,
 fugæ fortunæque se commisit,
 semetipso contentus duce parti-
 um. Staius Murcus, qui classi & cu- 4
 stodiæ maris præfuerat, cum omni
 commissa sibi parte exercituum na-
 uiumque Sex. Pompeium, Cn. Ma-
 gni filium, qui ex Hispania reuer-
 tens, Siciliam armis occupauerat,
 petit. ad quem & è Brutianis castris 5
 & ex Italia, aliisque terrarum parti-
 bus, quos præsentis periculo fortuna
 subduxerat, proscripti confluebant.
 quippe nullum habentibus statum
 quilibet dux erat idoneus; cum for-
 tunan non electionem daret, sed per-
 fugium ostenderet; exitialemque
 tem-

tempestatem fugientibus statio pro
1 portu foret. Hic adolescens erat LXXIII:
studiis rudis, sermone barbarus, im-
petu strenuus, manu promptus, cogi-
tatione celer, fide patri dissimilli-
mus, libertorum suorum libertus,
2 seruorumque seruus; speciosis in-
uidens, vt pareret humillimis: quem
senatus pænetotus, adhuc è Pompe-
ianis constans partibus, post Antonii
à Mutina fugam, eodem illo tempo-
re, quo Bruto Cassioque transmarina-
nas prouincias decreuerat, reuoca-
catum ex Hispania, vbi aduersus
eum clarissimum bellum Pollio Asi-
nius pratorius gesserat, in paterna
bona restituerat, & oræ maritimæ
3 præfecerat. Istum vt prædiximus, 2, 72, 4.
occupata Sicilia, seruitia fugitiuos-
que in numerum exercitus sui reci-
piens, magnum modum legionum
effecerat; perque Menam & Mene-
cratem, paternos liberos, præfectos
classium, latrociniis ac prædationi-
bus infestato mari, ad se exercitum-
que

que tuendum rapto utebatur, cum
 cum non depuderet, vindicatum ar-
 mis ac ductu patris sui mare infesta-
 re piraticis sceleribus. Fractis Bru- I
 tianis Cassianisque partibus, Anto-
 nius transmarinas obiturus provin-
 cias substitit; Cæsar in Italiam se re-
 cepit, eamque longe quam speraue-
 rat tumultuosiores reperit. quippe 2
 L. Antonius consul, vitiorum fratris
 sui consors, sed virtutum, quæ inter-
 dum in illo erant experts, modo apud
 veteranos criminatus Cæsarem, mo-
 do eos, qui iuste divisione prædio-
 rum nominatisque colonis agros
 amiserant, ad arma conciens, ma-
 gnum exercitum conflauerat. Ex 3
 altera parte vxor Antonii Fulvia, ni-
 hil muliebri præter corpus gerens,
 omnia armis tumultuque miscebat.
 Hæc belli sedem Præneste ceperat.
 Antonius pulsus undique viribus
 Cæsaris Perusiam se contulerat:
 Plancus Antonianarum adiutor par-
 tium, spem magis ostenderat auxilii,
 quam

4 quam opem ferebat Antonio. Vfus
Cæsar virtute & fortuna sua, Peru-
siam expugnauit; Antonium inuio-
latum dimisit. in Perusinos magis
ira militum, quam voluntate sæui-
tum ducis. vrbs incensa, cuius ini-
tium incendii princeps eius loci fe-
cit Macedonicus; qui subiecto re-
bus ac penatibus suis igni, transfi-

1 xum se gladio flammæ intulit. Per LXXV.

eadem tempora exarserat in Cam-
pania bellum, quod, professus eo-
rum, qui perdiderant agros, patro-
cinium, ciebat Tib. Claudius Nero,
prætorius & pontifex, Tib. Cæsaris
pater, magni vir animi doctissimiq;
ingenii. id quoque aduentu Cæsa-
ris sepultum atque discussum est.

2 Quis Fortunæ mutationes, quis du-
bios rerum humanarum casus satis
mirari queat? quis non diuersa præ-
sentibus contrariaq; expectatis aut

3 speret aut timeat? Linia nobilissimi
& fortissimi viri Drusi Claudiani
filia, genere, probitate, forma Ro-
mana

cap. 76.

2, 94, 1.

LXXVI.

2, 16, 2 2,

104, 3. 2,

115, 1.

manarum eminentissima, quam
 postea coniugem Augusti vidimus,
 quam transgressi ad deos sacerdo-
 tem ac filiam, tum fugiens mox fu-
 turi sui Cæsaris arma, vix bimum
 hunc Tiberium Cæsarem, vindicem
 Romani imperii, futurumque eius-
 dem Cæsaris filium, gestans sinu, per
 auia itinerum vitatis militum gla-
 diis vno comitante, quo facilius oc-
 cultaretur fuga, peruenit ad mare,
 & cum viro Nerone peruecta in Si-
 ciliam est. Quod alieno testimoni-
 um redderem, in eo non fraudabo
 auum meum. quippe C. Velleius,
 honoratissimo inter illos CCCLX
 iudices loco à Cn. Pompeio lectus,
 eiusdem, Marciq; Bruti ac Tironis
 præfectus fabrûm, vir nulli secun-
 dus, in Campania, digressu Neronis
 à Neapoli, cuius ob iungularem cum
 eo amicitiam partium adiutor fue-
 rat, grauis iam ætate & corpore, cum
 comes esse non posset, gladio se ipse
 transfixit. Inuiolatam excedere Italia 2

Cæsar

Cæsar passus Fulviam, Plancumque muliebris fugæ comitem. nam Pollio Asinius cum septem legionibus, diu retenta in potestate Antonii Venetia, magnis speciosisque rebus circa Altinum, aliasque eius regionis vrbes editis, Antonium petens, vagum adhuc Domitium, quem digressum è Brutianis castris post eandem eius prædiximus, & propriæ ^{2, 72, 3.} classis factum ducem, consiliis suis illectum, ac fide data, iunxit Antonio. Quo facto, quisquis æquum se præstiterit, sciat non minus à Pollio-
ne in Antonium quam ab Antonio in Pollionem esse collatum. Aduentus deinde in Italiam Antonii præparatusque contra cum Cæsaris habuit belli metum: sed pax circa
4 Brundisium composita. Per quæ tempora Rufi Salvidieni scelerata consilia patefacta sunt. qui natus obscurissimis initiis, parum habebat summa accepisse, & proximus à Cn. Pompeio, ipsoque Cæsare ex-
eque-

equeſtri ordine conſul creatus eſſe,
 niſi in id adſcendiſſet, quo infra ſe &
 LXXVII. Cæſarem videret & remp. Tum ex-
 poſtulante conſenſu populi, quem
 grauis vrebatur infeſto mari annona,
 cum Pompeio quoque circa Miſe-
 num pax inita: qui haud abſurde
 cum in naui Cæſaremque & Anto-
 nium cena exciperet, dixit: *In carnis*
ſuis ſe cenam dare. referens hoc di-
 ctum ad loci nomen, in quo paterna
 domus ab Antonio poſſidebatur.
 In hoc pacis federe placuit, *Sicili-*
am Achaïamq; Pompeio concedere.
 in quo tamen animus inquires ma-
 nere non potuit: id vnum tantum-
 modo ſalutare aduentu ſuo patriæ
 attulit, quod omnibus proſcriptis,
 aliisq; qui ad eum ex diuerſis cauſ-
 ſis fugerant, reditum ſalutemque pa-
 ctus eſt. quæ res & alios clariſſimos
 viros, & Neronem Claudium & M.
 Silanum, Sentiumque Saturninum
 & Aruntium Acſtium reſtituit reip.
 Staium autem Murcum, qui aduen-
 tu ſuo

tu suo classisque celeberrimæ vires
 eius duplicauerat, insinuatum fal-
 sis criminationibus, quia talem vi-
 rum collegam officii Mena & Me-
 necrates fastidierant, Pompeius
 I in Sicilia interfecerat. Hoc tractu LXXVIII.
 temporum Octauiam sororem Cæ-
 saris M. Antonius duxit vxorem.
 Redierat Pompeius in Siciliam, An-
 tonius in transmarinas prouincias:
 quas magnis momentis Labienus,
 ex Brutianis castris profectus ad
 Parthos, producto eorum exercitu
 in Syriam, interfectoque legato An-
 tonii concusserat: qui virtute & du-
 ctu Ventidii vna cum Parthorum
 copiis, celeberrimoque iuuenum
 2 Pacoro regis filio extinctus est. In-
 terim Cæsar per hæc tempora, ne res
 disciplinæ inimicissima otium cor-
 rumperet militem, crebris in Illyri-
 co Dalmatiaque expeditionibus, pa-
 2, 109, 2.
 3 rientia durabat exercitum. Eadem
 tempestate Calvinus Domitius,

K cum

cum ex consulatu obtineret Hispaniam, grauiissimi comparandique antiquis exempli auctor fuit. quippe primipili centurionem nomine Vibillum, ob turpem ex acie fugam, **LXXIX.** fuste percussit. Crescente in dies & classe & fama Pompeii, Cæsar molem belli eius suspicere statuit. Ædificandis nauibus contrahendoque militi ac remigi, naualibusque adfuescendo certaminibus atque exercitationibus, præfectus est M. Agrippa: virtutis nobilissimæ, labore, vigilia, periculo inuictus, parendique sed vni scientissimus, aliis sane imperandi cupidus, & per omnia extra dilationes positus, consultisque facta coniungens. Hic in Auerno ac Lucrino lacu speciosissima classe fabricata, quotidianis exercitationibus militem remigemque ad summam & militaris, & maritimæ rei perduxit scientiam. Hac classe Cæsar, cum prius, despondente ei Nerone, cui ante nupta fuerat, Liuiam, auspi-

auspicatis reip. omnibus duxisset
 eam vxorem, Pompeo Siciliaeque
 3 bellum intulit. Sed virum humana
 ope inuictum, grauius eo tempore
 fortuna concussit. quippe longe
 maiorem partem classis circa Veli-
 am Palinurique promontorium,
 adorta vis Africi lacerauit ac distulit.
 Ea patrando bello mora fuit, quod
 post ea dubia, & interdum ancipiti
 4 fortuna gestum est. nam & classis
 eodem loco vexata est tempestate,
 & vt nauali primo proelio apud My-
 las ductu Agrippae pugnatum pro-
 spero; ita inopinato classis aduentu,
 grauis sub ipsius Caesaris oculis circa
 Tauromenium accepta clades: ne-
 que ab ipso periculum absuit. Legio-
 nes quae cum Cornificio erant le-
 gato Caesaris, expositae in terra, pae-
 5 ne a Pompeo oppressae sunt. Sed an-
 cipitis fortuna temporis, matura vir-
 tute correctae. Explicatis quippe
 vtriusque partis classibus, pene
 omnibus exutus nauibus Pompe-

ius Asiam fuga petiuit. iussuque
 M. Antonii, cuius opem petierat,
 dum *inter ducem & supplicem tu-*
multuatur, & nunc dignitatem reti-
net nunc vitam precatur, à Titio iu-
 gulatus est. cui in tantum durauit ⁶
 hoc facinore contractum odium,
 vt mox ludos in theatro Pompeii fa-
 ciens, execratione populi, spectacu-
 lo quod præbebat pelleretur. ¹ Ac-
 ciuerat gerens contra Pompeium
 bellum ex Africa Cæsar Lepidum
 cum XII semiplenis legionibus.
 Hic vir omnium vanissimus, neque
 vlla virtute tam longam fortunæ
 indulgentiam meritus, exercitum
 Pompeii, quia propior fuerat,
 sequentem non ipsius sed Cæsaris
 auctoritatem ac fidem, sibi iunxe-
 rat: inflatusque amplius XX legio- ²
 num numero, in id furoris proce-
 serat, vt inutilis in aliena victoria
 comes, quam diu moratus erat, dis-
 sidendo in consiliis Cæsaris & sem-
 per diuersariis quæ aliis placebant di-
 cendo,

cendo, totam victoriam vt suam in-
 terpretaretur; audebatque denun-
 ciare Cæsari, *excederet Sicilia*. Non
 ab Scipionibus aliisque veteribus
 Romanorum ducum, quidquàm
 ausum patratumque fortius, quam
 tunc à Cæsare. Quippe cum iner-
 mis & lacernatus esset, præter no-
 men nihil trahens, ingressus castra
 Lepidi, cuitatis, quæ iussu hominis
 prauissimi tela in eum iacta erant,
 cum lacerna eius perforata esset lan-
 cea, Aquilam legionis rapere ausus
 est. Scires quid interesset inter du-
 ces. Armati inermem secuti sunt;
 decimoque anno, quam ad dissimil-
 limam vitæ suæ potentiam peruene-
 rat Lepidus, & à militibus & à fortu-
 na desertus, pulloque velatus ami-
 culo, inter vltimam confluentium
 ad Cæsarem turbam latens genibus
 eius aduolutus est. Vita rerumque
 suarum dominium concessa ei sunt.
 spoliata quam tueri non poterat di-
 gnitas. Subita deinde exercitus se-

LXXXI.

ditio (qui plerumque contempla-
tus frequentiam suam, à disciplina
desciscit; & quod cogere se putat
posse, rogare non sustinet) partim
seueritate, partim liberalitate discus-
sa principis. Speciosumque per id ²
tempus adiectum supplementum
Campanæ colonix. eius redditus
erant publici: pro his longe vberio-
res redditus duodecies H-S in Creta
insula reddit, & aqua promissa, quæ
hodieque singulare & salubritatis
instar & amœnitatis ornamentum
est. Insigne *coronæ classicæ*, quo ne- ³
mo vnquam Romanorum dona-
tus erat, hoc bello Agrippa singula-
ri virtute meruit. Victor deinde Cæ-
sar reuersus in urbem, contractas
emtionibus complures domos per
procuratores, quo laxior fieret
ipsius, *publicus se vsibus destinare* pro-
fessus est: templumque Apollini &
circa porticus facturum promisit,
quod ab eo singulari exstructum
LXXXII. munificentia est. Qua æstate Cæsar i
tam

tam prospere in Lepidum in Sicilia,
 bene fortuna in Cæsare & rep. mili-
 tavit ad Orientem. quippe Anto-
 nius cum XIII legionibus ingressus
 Armeniam ac deinde Mediam, &
 per eas regiones Parthos petens, ha-
 2 buit regem eorum obuium. primo-
 que duas legiones, cum omnibus
 impedimentis tormentisq; & Sta-
 tiano legato amisit; mox sæpius
 ipse, cum summo totius exercitus
 discrimine, ea adiit pericula; quibus
 seruari se posse desperauerat; amissa-
 que non minus quarta parte mili-
 tum, captiui cuiusdam, sed Romani,
 consilio ac fide seruatus. qui clade
 Crassiani exercitus captus, cum for- 2,46,4.
 tunam non animum mutasset, ac-
 cessit nocte ad stationem Roma-
 nam: prædixitque, *ne destinatum*
iter peterent, sed diuerso siluestriq;
 3 *peruaderent.* Hoc M. Antonio atq;
 illis legionibus saluti fuit: de qui-
 bus tamen totoq; exercitu haud mi-
 nus pars quarta, vt prædiximus, mi-

litum; calorum seruitiique deside-
rata tertia est; impedimentorum
vix vlla superfuit. Hanc tamen An-
tonius fugam suam, quia viuius exie-
rat, *Victoriam* vocabat. Qui tertia
aestate reuersus in Armeniam, regem
eius Artanadsen, fraude deceptum
catenis, sed ne quid honori deesset,
aureis vinxit. Crescente deinde & 4
amoris in Cleopatram incendio, &
vitiis, quæ semper facultatibus
2, 102, 3, licentiaque & assentationibus alun-
tur, magnitudine, bellum patriæ in-
ferre constituit; cum ante, nouum
se *Liberum Patrem* appellari iussisset,
cum redimitus hederis, coronaque
velatus aurea & thyrsus tenens co-
thurnisque succinctus, curru, velut
Liber Pater, vectus esset Alexandria.
LXXXIII. Inter hunc apparatus belli, Plancus
non iudicio recta legendi, neque
amore reip. aut Cæsaris (quippe hæc
semper impugnabat) sed morbo
proditor, cum fuisset humillimus
assentator reginæ, & infra seruos
cliens,

cliens, cum Antonii librarius, cum
 obscenissimarum rerum & auctor
 & minister, cum in omnia & omni-
 2 bus venalis, cum cæruleatus & nu-
 dus, caputque redimitus arundine,
 & caudam trahens, genibus inni-
 xus, *Glaucom* saltasset, in conuiui-
 refrigeratus ab Antonio, ob mani-
 3 festarum rapinarum indicia, transfu-
 git ad Cæsarem. & idem postea cle-
 mentiam victoris pro sua virtute
 interpretabatur; dictans, *id proba-*
tum à Cæsare, cui ille ignouerat.
 hunc mox auunculum Titius imi-
 4 tatus est. Haud absurde Coponius,
 vir prætorius grauiissimus, P. Siliï so-
 cer, cum recens transfuga, multa
 ac nefanda Plancus absenti Antonio
 in senatu obiiceret: *Multa*, inquit,
mehercules fecit Antonius, pridie,
 1 *quam tu illum relinques.* Cæsare LXXXIV.
 deinde & Messalla Coruino cos. de-
 bellatum apud Actium; vbi longe
 ante quam dimicaretur exploratissi-
 malulianarum partium fuit victo-

ria. Vigebat in hac parte miles atque ²
 imperator, illa marcebant omnia.
 hinc remiges firmissimi, illinc ino-
 pia affectissimi. nauium hinc ma-
 gnitudo modica cum celeritate; ad-
 uersa illa, specie terribilior. hinc ad
 Antonium nemo, illinc ad Cæsarem
 quotidie aliqui transfugiebant.
 Denique in ore atque oculis Anto- ³
 nianæ classis per M. Agrippam Leu-
 cas expugnata, Patræ captæ, Corin-
 thus occupata bis ante vltimum dis-
 crimen classis hostium superata. Rex
 Amyntas meliora & vtiliora secu-
 tus (nam Deillius exempli sui tenax
 & illo bello) virque clarissimus Cn.
 Domitius, qui solus Antonianarum
 partium, numquam reginam, nisi
nomine salutauit; maximo & præci-
 piti periculo transmisit ad Cæsarem.
 LXXXV. Aduenit deinde maximi discriminis ¹
 dies, quo Cæsar Antoniusque pro-
 ductis classibus, pro salute alter, in
 ruinam alter terrarum orbis dimi-
 cauere. Dextrum nauium Iuliana. ²
 rum.

rum cornu M. Lurio commissum,
læuum Aruntio, Agrippæ omne
classici certaminis arbitrium. Cæsar
ei parti destinatus, in quam à fortu-
na vocaretur, vbique aderat: classis
Antonii regimen Publicolæ Sosio-
que commissum. At in terra loca-
tum exercitum Taurus Cæsaris, An-
tonii regebat Canidius. Vbi initum
certamen est, omnia in altera parte
fuere, dux, remiges, milites; in alte-
ra nihil, præter milites. prima occu-
pat fugam Cleopatra: Antonius
fugientis Regina, quam pugnantis
militis sui, comes esse maluit; &
imperator qui in desertores sæuire
debuerat, desertor exercitus sui fa-
ctus est. Illis etiam detracto capite,
in longum fortissime pugnandi du-
rauit constantia; & desperata victo-
ria in mortem dimicabatur. Cæsar,
quos ferro poterat interimere, ver-
bis mulcere cupiens, clamitansque
& ostendens, *fugisse Antonium,*
quærebat, pro quo & cum quo pugna-
rent

rent? At illi cum diu pro absente di- 5
 micassent duce, ægre summissis ar-
 mis cessere victoriam; citiusque vi-
 2, 52, 4. *tam veniamq.* Cæsar promisit, quam
 illis, ut ea precarentur, persuasum
 est. Fuitque in confesso, milites opti-
 mi imperatoris, imperatorem fuga-
 cissimi militis functum officio. ut 6
 dubites, suo ne an Cleopatæ arbi-
 trio victoriam temperaturus fuerat,
 qui ad eius arbitrium direxit fu-
 gam. Idem locatus in terra fecit
 exercitus, cum se Canidius præcipiti
 LXXXVI. fuga rapuisset ad Antonium. Quid 1
 ille dies terrarum orbi præstiterit, ex
 quo in quem statum peruenierit for-
 tuna publica, quis in hoc transeursu
 I, 16, 1. 2, tam arati operis exprimere audeat?
 55, 1. 2, Victoria vero fuit clementissima; 2
 99, 4. nec quisquam interemtus nisi
 paucissimi, & ii qui deprecari
 quidem pro se non suslinerent. Ex
 qua lenitate ducis colligi potuit,
 quem aut initio triumviratus sui
 aut in campis Philippiis, si licuisset
 victoriæ suæ facturum fuerit *

[*At Soffum L. Aruntii*] prisca grauitate celeberrimi fides, mox diu clementia luctatus sua Cæsar, seruant 3 incolumem. Non prætereatur Asinii Pollionis factum & dictum memorabile. namque cum se post Brundisiam pacem continuisset in Italia, neque aut vidisset vnquam reginam aut post enervatum amore eius Antonii animum, partibus eius se miscuisset, rogante Cætare, *ut secum ad bellum proficisceretur Actia-* 4 *cum; Mea, inquit, in Antonium maiora merita sunt, illius in me beneficia notiora: itaq; discrimine vestro me subtraham, & ero præda victoris.*

1 Proximo deinde anno, persecutus reginam Antoniumque Alexandriam, vltimam bellis ciuilibus imposuit manum. Antonius se ipse non segniter interemit, adeo vt multa desidiæ crimina morte redimeret. At Cleopatra, frustratis custodibus, illata aspide, morsu sane eius, expers muliebris metus spiritum reddidit.

Fuit

LXXXVII.

2, 56, 1. Fuitque & fortuna & clementia Cæ- 2
 saris dignum, quod nemo ex iis qui
 contra eum arma tulerant, ab eo
 iussuue eius intereretur. D. Brutum
 Antonii interemit crudelitas. Sex.
 Pompeium, ab eodem victum, idem
 Antonius, cum *dignitatis quoque*
seruanda dedisset fidem, etiam spiritu
 priuauit. Brutus & Cassius ante 3
 quam victorum experirentur ani-
 mum, voluntaria morte obierunt.
 Antonii Cleopatraque quis fuis-
 set exitus, narrauimus. Canidius
 timidius decessit, quam professioni
 eius, qua semper vsuserat, congrue-
 bat. Vltimus autem ex interfectori-
 bus Cæsaris, Parmensis Cassius
 2, 69, 1. morte poenas dedit, vt dederat Tre-
 LXXXVIII. bonius. Dum vltimam bello Acti 1
 aco Alexandrinoque Cæsar imponit
 manum, M. Lepidus iuuenis forma
 quam mente melior; Lepidi eius,
 qui Illvir fuerat reip. constituendæ,
 filius; Iunia Bruti sorore natus, *in-*
terficiendi, simul in Urbem reuertisset,
 Cæsaris

2 *Cæsaris* consilia inierat. Tunc Urbis
 custodiis præpositus C. Mæcnas,
 equestri sed splendido genere natus,
 vir ubi res vigiliam exigeret, sane
 exsomnia, prouidens atque agendi
 sciens; simul veo aliquid ex nego-
 tio remitti posset, otio ac mollitiis
 pane ultra feminam fluens: non
 minus Agrippa Cæsari carus, sed
 minus honoratus: quippe vixit an-
 gusto clauo pane contentus; nec
 3 tam concupiuit. hic speculatus est
 per summam quietem ac dissimula-
 tionem præcipitis consilia iuuenis
 & mira celeritate nulla que cum per-
 turbatione aut rerum aut hominum
 oppresso Lepido, immane non ac
 resurrecturi belli ciuilem restinxit
 initium. & ille quidem male con-
 4 sultorum poenas exsoluit. Æque-
 tur prædictæ Calpurniæ Antistii,
 Seruilia Lepidi vxor, quæ viuo igni
 deuorato, præmaturam mortem
 immortalis nominis sui pensauit me-
 moria.

2, 59, 2.

2, 98, 3.

2, 105, 3.

2, 26, 3.

cap. 89.

LXXIX.

moria. Cæsar autem reuersus in ¹
 Italiam atque urbem, quo occurſu,
 quo fauore omnium hominum,
 ætatum, ordinum exceptus ſit; quæ
 magnificentia triumphorum eius,
 quæ fuerit munerum, ne in operis
 quidem iuſti materia, nedum huius
 2, 55, 1. 2, tam reciſi, digne exprimi poteſt.
 103, 4. Nihil deinde optare à diis homines, ²
 nihil dii hominibus præſtare poſ-
 ſunt, nihil voto concipi, nihil feli-
 2, 103, 5. citate conſummari, quod non Au-
 guſtus, poſt reditum in Urbem, reip.
 populoque Rom. terrarumque or-
 bi repræſentauit. Finita viceſimo ³
 anno bella ciuilia, ſepulta externa,
 reuocata pax, ſopitus vbique armo-
 2, 126, 2. rum furor; reſtituta vis legibus, iu-
 diciis auctoritas, ſenatui maietas;
etc. imperium magiſtratum ad priſti-
 num redactum modum; tantum-
 modo octo prætoribus alleſti duo;
 priſca illa & antiqua reip. forma re-
 uocata; rediit cultus agris, ſacris ⁴
 honos, ſecuritas hominibus, certa
 cui-

cuique rerum suarum possessio; le-
 ges emendatæ utiliter, latæ salubri-
 ter; senatus sine asperitate, nec sine
 seueritate lectus. Principes viri tri-
 umphisque & amplissimis honori-
 bus functi, hortatu Principis, ad or-
 5 nandam Urbem illecti sunt. Con-
 sulatus tantummodo vsque ad vnde-
 cimum, quem continuaret Cæsar,
 cum sæpe obnitens repugnasset, im-
 petrari potuit. nam dictaturam,
 quam pertinaciter ei deferebat po-
 6 pulus, tam constanter repulit. Bella
 sub imperatore gesta, pacatusque
 victoriis terrarum orbis, & tot extra
 Italiam, domiq. opera, omne æui sui
 spatium impensurum in id solum
 opus scriptorem fatigent. Nos me-
 mores professionis, vniuersam ima-
 ginem principatus eius oculis ani-
 7 misq. subiecimus. Sepultis, vt præ-
 diximus, bellis ciuilibus, coalescen-
 tibusque reip. membris, quæ tam
 longa annorum series lacerauerat:
 Dalmatia XX & CC rebellis, ad cer-

L . tam

tam confessionem pacata est imperii; Alpes feris multisque nationibus celebres perdomitæ; Hispaniæ, nunc ipsius præsentia, nunc Agrippæ, quem usque in tertium consulatum, & mox collegium tribuniciæ potestatis, amicitia Principis euexerat, multo varioque Marte pacatæ. In quas prouincias cum initio Sci-² pione & Sempronio Longo cos. primo anno secundi Punici, abhinc annos CCL, Romani exercitus missi essent, duce Cn. Scipione Africani patruo, per annos CC in his multo mutuoque ita certatum est sanguine, ut amissis P. R. imperatoribus exercitibusque, sæpe contumelia, etiam nonnunquam periculum Romano inferretur imperio. Illæ enim³ prouinciæ Scipiones consumserunt: illæ contumelioso XX annorum bello sub duce Viriatho maiores nostros exercuerunt: illæ terrore Numantini belli, populum R. concusserunt. in illis turpe Q. Pompeii

peii fœdus, turpiusque Mancini, senatus cum ignominia dediti imperatoris rescidit: illa tot consulares, illa tot prætorios absumsit duces, patrumque ætate, in tantum Sertorium armis extulit, ut per quinquennium diiudicari non potuerit, *Hispanis Romanisne in armis plus esset roboris, & uter populus alteri pariturus foret.* Has igitur prouincias tam diffusas, tam frequentes, tam feras, ad eam pacem abhinc annos ferme L perduxit Cæsar Augustus: ut, quæ maximis bellis numquam vacauerant, ex sub C. Antistio, ac deinde P. Silio legato ceterisque postea etiam latrociniis vacarent. Dum pacatur Occidens, ab Oriente ac Rege Parthorum signa Romana, quæ Crasso oppresso Orodes; quæ Antonio pulso filius eius Phraates ceperant, *Augusto remissa sunt.* quod cognomen illi viro Planci sententia consensus vniuersi senatus populiq;
2 R. indidit. Erant tamen, qui hunc

felicissimum statum odissent. quippe L. Murena, & Fannius Cæpio, diuersis moribus (nam Murena sine hoc facinore potuit videri bonus, Cæpio & ante hoc erat pessimus) cum inissent occidendi Cæsaris consilia, oppressi auctoritate publica, quod vi facere voluerant, iure passi sunt. Neq; multo post Rufus Egnatius, per omnia gladiatorum quam senatorum propior, collecto in ædilitate fauore populi, quem extinguendis priuata familia incendiis in dies auxerat, in tantum quidem, ut ei præturam continuaret, mox etiam consulatum petere ausus; cum esset omni flagitiorum scelerumq; conscientiamersus; nec melior illi res familiaris quam mens foret; aggregatis simillimis sibi, interimere Cæsarem statuit, ut quo saluo saluus
 2, 68, 1. esse non poterat, eo sublato moreretur. Quippe ita se mores habent, 4
 ut publica quisque ruina malit occidere, quam sua proteri, & idem passurus

- 3 surus minus conspici. Neque hic
 prioribus in occultando felicior
 fuit: abditusque carceri, cum con-
 sciis facinoris, mortem dignis-
 1 simam vita sua obiit. Præclarum XCII.
 excellentis viri factum C. Sentii
 Saturnini, circa ea tempora consu-
 2 lis, ne fraudetur memoria. Aberat
 in ordinandis Asiæ Orientisq; rebus
 Cæsar. circumferens terrarum orbi
 præsentia sua pacis suæ bona: tum
 Sentius forte & solus & absente Cæ-
 sare consul, cum alia, prisca seue-
 ritate summaque constantia, vetere
 consulum more ac seueritate gessis-
 set, protraxisset publicanorum frau-
 des, punisset auaritiam, regessisset in
 ærarium pecunias publicas, tum in
 in comitis habendis præcipuum
 3 egit consulem. nam & *questuram*
petentes, quos indignos iudicauit,
profiteri vetuit; & cum, *id factu-*
ros se, perseverarent, *consularem, si*
in campum descendissent, vindictam
 4 minatus est. & Egnatium, floren-

tem fauore publico, sperantemque, ut præturam ædilitati, ita consulum præturæ se iuncturum, *profiteri vetuit*; & cum id non obtinuisset, iurauit *etiam se factus esset consul suffragiis populi, tamen se eum non renuntiaturum*. Quod ego factum cui-
libet veterum consulum gloriæ comparandum reor, nisi quod naturaliter, audita visis laudamus libentius; & præsentia inuidia, præterita veneratione prosequimur; & his nos obrui, illis instrui credimus.

XCIII. Antetriennum fere quam Egnatium scelus erumperet, circa Murenæ Cæpionisq; coniurationis tempus, abhinc annos L, M. Marcellus sororis Augusti Octaviæ filius, quem homines ita, si quid accidisset Cæsari, successorem potentiae eius arbitrabantur futurum, ut tamen id per M. Agrippam secure ei posse contingere non existimarent; magnificentissimo munere ædilitatis edito decessit, admodum iuuenis; *fac-*
ne, ut

- ne, ut aiunt, ingenuarum virtutum, lætusque animi & ingenii, fortunæ.
- 3 que inquam alebatur capax. Post cuius obitum Agrippa, qui *sub specie ministeriorum principalium* profectus in Asiam; ut fama loquitur, *obtacitas cum Marcello offensiones*, 2, 99, 2. *presenti se subduxerat tempori*; reuersus inde filiam Cæsaris Iuliam, quam in matrimonio Marcellus habuerat, duxit uxorem; feminam neque sibi neque reip. felicitis vteri.
- 1 Hoc tractu temporum, Tib. Claudio Nero, quo prius nato, ut prædiximus, Liua Drusi Claudiani filia, 2, 75, 3. despondente ei Nerone, cui ante nupta fuerat, Cæsari nupserat, innutritus cælestium præceptorum disciplinis, iuuenis genere, forma, celsitudine corporis, optimis studiis maximoque ingenio instructissimus, qui protinus quantus est sperari potuerat, visusque prætulit principem; quæstor vndeicesimum annum agens, capeffere cœpit temp.
- 3

maximamque difficultatem anno-
 nã ac rei frumentariæ inopiam, ita
 Ostiæ atque in urbem mandato vitrici
 moderatus est; ut per id, quod age-
 bat, quantus euasurus esset, eluceret.
 Nec multo post missus ab eodem 4
 vitrico cum exercitu ad visendas
 ordinandasque quæ sub Oriente sunt,
 prouincias, præcipuis omnium vir-
 tutum experimentis in eo tractu edi-
 tis, cum legionibus ingressus Arme-
 niam, redacta ea in potestatem P. R.
 regnum eius Artauasdi dedit. cuius
 rex quoque Parthorum tanti nomi-
 nis fama territus, liberos suos ad Cæ-
 sarem misit obsides. Reuersum in- 1
 de Neronem, Cæsar haud mediocri
 belli molem experiri statuit, adiu-
 tore operis dato fratre ipsius Druso
 Claudio, quem intra Cæsaris pena-
 tes enixa erat Linia. quippe uterque, 2
 diuisis partibus Rætos Vindelicos-
 que adgressi, multis urbium & ca-
 stellorum oppugnationibus, nec
 non directâ quoque acie feliciter
 functi

functi, gentes locis tutissimas, aditu
difficillimas, numero frequentes, fe-
ritate truces, maiore cum periculo
quam damno Romani exercitus, 2, 97, 4.

3 plurimo cum earum sanguine, per-
domuerunt. Ante quæ tempora cen-
sura Planci & Pauli acta inter discor-
diam, neque ipsis honori neque reip.
vñi fuit: cum alteri vis censoris, alte-
ri vita deesset: Paullus vix posset im-
plere censorē, Plancus timere debe-
ret, ne quidquam obicere posset
adolescentibus aut obicentes audire,

1 quod non agnosceret senex. Mors XCVI.

deinde Agrippæ (qui nouitatem su-
am multis rebus nobilitauerat, atque
2, 34, 3.

in hoc perduxerat, ut & Neronis ef-
fet socer; cuiusque liberos, nepotes
suos, D. Augustus, præpositis Caii ac
Lucii nominibus adoprauerat) ad-
mouit propius Neronem Cæsari.
quippe filia eius Iulia, quæ fuerat

2 Agrippæ nupta, Neroni nupsit. Sub-
inde bellum Pannonicum, quod in-
choatum Agrippa Marcoque Vini-

L 5   cio,

cio auo tuo cos. magnum atroxque
& perquam vicinum imminabat
Italiæ, per Neronem gestum est.

Gentes Pannoniorum, Dalmatarumq; nationes, situmq; regionum
ac fluminum, numerumque & mo-
dum virium, excelsissimasq; & mul-
tiplices eo bello victorias tanti im-
peratoris, alio loco explicabimus.

2, 89, 1. Hoc opus seruet formam suam. Hu-

2, 114, 4. ius victoriæ compos Nero, ouans

XCVII. triumphauit. Sed dum in hac parte I

imperii omnia geruntur prosperi-
me, accepta in Germania clades sub
legato M. Lollio, homine in omnia
pecuniæ quam recte faciendi cupi-

2, 100, 5. diore inter summam vitiorum dissi-
mulationem vitiosissimo; amissa-
que legionis V aquila vocauit ab

Vrbe in Gallias Cæsarem. Cura de- 2

indeatque onus Germanici belli de-
legata Druso Claudio fratri Nero-

nis, adolescenti tot tantarumq; vir-
tutum, quot & quantas natura mor-
talis recipit, vel industria perficit;

cuius

cuius ingenium vtrum bellicis magis operibus, an ciuilibus suffecerit
3 artibus, in incerto est. Morum certe dulcedo ac suauitas, & aduersus amicos æqua, ac par sui æstimatio inimitabilis fuisse dicitur. nam pulcritudo corporis proxima fraternæ fuit. Sed illum, magna ex parte domitorem Germaniæ, plurimo eius gentis variis in locis profuso sanguine, factorum iniquitas, consulem agentem annum tricesimum, rapuit. Moles deinde eius belli translata in Neronem est, quod is sua & virtute & fortuna administravit, peragratusq; victor omnes partes Germaniæ, sine vlllo detrimento commissi exercitus, quod præcipue huic duci semper curæ fuit; sic perdomuit eam, vt in formam pæne stipendiariæ redigeret prouinciæ. Tum alter triumphus, cum altero consulatu, ei oblat^{2, II, 5.}us est. Dum ea, quæ prædiximus, in
I Pannonia Germaniaque geruntur, atrox in Thracia bellum ortum, omni-

omnibus eius gentis nationibus in
 arma accensis, L. Pisonis, quem ho-
 dieque diligentissimum atque eun-
 dum lenissimum securitatis vrbanae
 custodem habemus, virtus compres-
 sit. Quippe legatus Caesaris triennio 2
 cum his bellauit; gentesque fero-
 cissimas, plurimo cum earum exci-
 dio, nunc acie, nunc expugnatio-
 nibus, in pristinum pacis redegit
 modum; eiusque patratiōe, Asiae
 securitatem, Macedoniae pacem red-
 didit. De quo viro hoc omnibus 3
 sentiendum ac praedicandum est,
 esse mores eius vigore ac lenitate
 mixtissimos, & vix quemquam re-
 2, 88, 2. periri posse, qui aut otium validius
 diligit, aut facilius sufficiat negotio,
 & magis, quae agenda sunt, curet si-
 xcix. ne vlla ostentatione agendi. Breui 1
 interiecto spatio Tib. Nero, duobus
 consulatibus totidemque triumphis
 actis, tribuniciae potestatis confor-
 tione aequatus Augusto, ciuium,
 post vnum (& hoc, quia volebat)
 emi-

eminentissimus, ducum maximus,
 fama fortunaque celeberrimus, &
 vere alterum reip. lumen & caput,
 2 mira quadam & incredibili atque
 inenarrabili pietate (cuius causæ
 mox detectæ sunt) cum C. Cæsar
 sumisset iam virilem togam, Lu-
 cius item maturus esset viris, *ne*
fulgor suus orientium iuuenum obsta- 2,93,3.
retinitis, dissimulata causâ consi-
 lii sui, *commeatum* ab socero atque
 eodem vitrico, *acquiescendi à conti-*
 3 *nuatione laborum* petiit. Quis fuerit
 eo tempore ciuitatis habitus, qui sin-
 gulorum animi, quæ digredienti-
 um à tanto viro omnium lacrymæ,
 quam pæne ei patria manum iniece- 2,86,1. 2.,
 4 rit, iusto seruemus operi. Illud et- 96, 3. 2.,
 iam in hoc transcurso dicendum est, 103, 4. 2.,
 ita septem annos Rhodi moratum, 114, 4.
 vt omnes, qui pro consulibus lega-
 tique, in transmarinas profecti pro-
 uincias, visendi eius gatia ad eum
 conuenientes, semper priuato (si illa
 maiestas priuata vmquam fuit) fa-
 ces

sces suos sum miserint, fassique sint,
otium eius honoratius imperio suo.

- c. Sensit terrarum orbis, digressum à
 custodia Neronem Urbis. nam &
 Parthus desciscens à societate Ro-
 mana, adiecit Armeniæ manum, &
 Germania, auersis domitoris sui
 oculis, rebellauit. At in Vrbe, eo
 ipso anno, quo magnificentissimi
 gladiatorii muneris naumachiæque
 spectaculis, D. Augustus, abhinc an-
 nos XXX, se & Gallo Caninio cos.
 dedicato Martis templo, animos
 oculosque P. R. repleuerat, foeda di-
 ctu memoriaque horrenda in ipsius
 domo tempestas erupit. Quippe fi-
 lia eius Iulia, per omnia tanti paren-
 tis ac viri immemor, nihil quod fa-
 cere aut pati turpiter posset femina,
 luxuria, libidine infectum reliquit;
 magnitudinemq; fortunæ suæ pec-
 candi licentia metiebatur; quid-
 quid liberet, pro licito vindicans.
 Tum Iulus Antonius, singulare ex-
 emplum clementiæ Cæsaris, viola-
 tor

tor eius domus, ipse sceleris à se commissi ultor fuit; quem, victo eius patre, non tantum incolumitate donauerat, sed sacerdotio, prætura, consulatu, prouinciis honoratum tum etiam matrimonio sororis suæ filiæ, in artissimam affinitatem receperat. Quinctiusque Crispinus, singularem nequitiam supercilio truci 2, 97, 1, proregens, & Appius Claudius & Sempronius Gracchus, ac Scipio, aliique minoris nominis, vtriusque ordinis viri, quasi cuiuslibet vxore violata, pœnas pendere; cum Cæsaris filiam & Neronis violassent coniugem. Iulia relegata in insulam, patriæq; & parentum subducta oculis. quam tamen comitata mater Scribonia, voluntarii exilii permansit comes. Breue ab hoc inter- C I. cesserat spatium, cum C. Cæsar, ante aliis prouinciis ad sedandum obitis, in Syriam missus, conuento prius Tib. Nerone, cui omnem honorem, vt superiori, habuit, tam varie scribi

seibi gessit, vt nec laudaturum magna, nec vituperaturum mediocris materia deficiat, cum rege Parthorum iuvene excelsissimo, in insula quam annis Euphrates ambiebat, aequato vtriusque partis numero coiit. Quod spectaculum stantis ² ex diuerso hinc Romani, illinc Parthorum exercitus, cum duo inter se eminentissima imperiorum & hominum coirent capita, perquam clarum & memorabile, sub initia stipendiorum meorum, tribuno militum mihi visere contigit. qucin ³

^{2, 104, 3.} militiæ gradum ante sub patre tuo, ^{1, 111, 3.} *M. Vinici*, & *P. Silio* auspicatus, in Thracia Macedoniaque, mox Achaia Asiaque, & omnibus ad Orientem visis prouinciis, & ore atq; vtroque maris Pontici latere, haud iniucunda tot rerum, locorum, gentium, vrbiū recordatione perfrutor. Prior Parthus apud Caium in nostra ripa, posterior hic apud regem in hostili epulatus est. Quo ¹ tem-

tempore M. Lollii, quem veluti moderatorem iuuentutis filii sui Augustus esse voluerat, perfida & plena subdoli ac versuti animi consilia, per Parthum indicata, Cæsari fama vulgavit. cuius mors intra paucos dies fortuita, an voluntaria fuerit, ignoro. Sed quam hunc decessisse lætati homines, tam paullo post obisse Censorinum in iisdem provinciis, grauitè tulit ciuitas, virum demerendis hominibus genitum. Armeniam deinde ingressus, prima parte introitus prospere gessit; mox in colloquium (cui se temere crediderat) circa Artageram grauitè à quodam, nomine Adduo, vulneratus, ex eo, ut corpus minus habile, ita animum minus vtilem reip. habere coepit. Nec defuit conuersatio hominum, vitia eius assentatione alentium. etenim semper magnæ fortunæ comes adest adulatio. per quæ eo ductus erat, ut in vltimo ac remotissimo terrarum orbis angulo consenesce-

M re,

re, quam Romam regredi mallet. Deinde reluctatus, inuitusque reuer. 4
tens in Italiam, in vrbe Lyciæ (Limyram nominant) morbo obiit; cum ante annum ferme L. Cæsar, frater eius, Hispanias petens Massiliæ decessisset. Sed fortuna, quæ subduxe-
CIII. rat spem magni nominis, iam tum reip. sua præsidia reddiderat. quippe ante vtriusque horum obitum, patre tuo P. Vinicio cos. Tib. Nero, reuersus Rhodo, incredibili lætitia patriam repleuerat. Non est diu cun- 2
ctatus Cæsar Augustus. neque enim quærendus erat, quem legeret; sed legendus, qui eminebat. Itaque, quod post Lucii mortem adhuc Catio viuo facere voluerat, atque vehementer repugnante Nerone erat inhibitus, post vtriusque adolescentium obitum facere perseuerauit, vt & tribunicia potestatis confor-
tionem Neroni constitueret, multum quidem eo cum domi, tum in senatu recusante, & eum Ælio Cato &

- to & Sentio cos. V Kalend. Iul. post
 V.C. annis DCCLIV, abhinc annis
 4 XXVII adoptaret. Latitiam illius
 diei, concursumque ciuitatis, & vo-
 ta pæne inferentium cælo manus,
 spemque conceptæ perpetuæ secu-
 ritatis, æternitatisque Romani im-
 perij, vix in illo iusto opere abunde 2, 89, 1. 2,
 99, 3. 2,
 5 plere tentemus. Id vnum dixisse iu- 114, 4.
 uat, quam ille omnibus fuerit cæ-
 rus. tum refulsit certa spes libero-
 rum parentibus, viris matrimonio-
 rum, dominis patrimonij, omni-
 bus hominibus, salutis, quietis,
 pacis, tranquillitatis; adeo, vt nec
 plus sperari potuerit, nec spei re- 2, 89, 2.
 1 sponderi felicius. Adoptatus ca- CIV.
 dem die etiam M. Agrippa, quem
 post mortem Agrippæ Iulia enixa
 erat. sed in Neronis adoptione illud
 adiectum, his ipsis Cæsaris verbis:
 2 *Hoc, inquit, reip. causa facio.* Non
 diu vindicem custodemque imperij
 sui morata in Vrbe patria, protinus

C. VELLEII PATERC.

cap. 104.

in Germaniam misit; ubi ante triennium sub M. Vinicio, auctore tuo, clarissimo viro, immensum exarserat bellum. erat & ab eo quibusdam in locis gestum, quibusdam sustentatum feliciter, eoque nomine decreta ei cum speciosissima inscriptione operum ornamenta triumphalia. Hoc tempus me functum 3
 2, 101, 2. ante tribunatu castrorum, Ti. Cæsaris militem fecit. quippe protinus ab adoptione missus cum eo præfectus equitum in Germaniam, successor officii patris mei, cælestissimorum eius operum per annos continuos IX præfectus aut legatus, spectator & pro capto mediocritatis meæ adiutor fui. Neque illi spectaculo, quo fructus sum, simile condicio mortalis recipere videtur mihi; cum per celeberrimam Italiæ partem, tractum omnem Galliæ prouinciarum, veterem imperatorem, & ante meritis ac viribus, quam nomine, Cæsarem reuidentes, sibi

sibi
 5 tur
 spe
 ala
 qua
 mar
 tiur
 Vid
 cep
 imp
 tia
 in
 1 nat
 mi
 por
 sub
 cter
 ann
 tran
 2 rior
 rim
 far
 era
 nim
 in

sibi quisque quam illi gratularentur plenius. At vero militum conspectu eius elicitæ gaudio lacrymæ, alacritasque & salutationis noua quædam exsultatio, & contingendi manum cupiditas, non continentium protinus, quin adicerent; *Videmus te, imperator, saluum recepimus*: ac deinde, *Ego tecum, imperator, in Armenia; ego in Rætia fui; Ego à te in Vindeliciis, ego in Pannonia, ego in Germania do-*

natus sum. Neque verbis exprimi, & fortasse vix mereri fidem potest, intrata protinus Germania, subacti Caninefates, Attuari, Bructeri, recepti Cherusci gentes, & annis, mox nostra clade nobilis, transitus Visurgis: penetrata vltiora. cum omnem partem asperimi & periculosissimi belli Cæsar vindicaret; in iis quæ minoris erant discriminis, Sentium Saturninum, qui tum legatus patris eius in Germania fuerat, præfecisset;

virum multiplicem in virtutibus, ³
 nauum, agilem, prouidum, milita-
 riumque officiorum patientem ac
 2, 88, 2. peritum pariter, sed eundem, vbi
 negotia fecissent locum otio, libe-
 raliter lauteque eo abutentem; ita
 tamen, vt eum splendidum ac hila-
 rem potius, quam luxuriosum aut
 desidem diceres. de cuius viri claro
 2, 103, 3. celebrique consulatu prædiximus.
 Anni eius æstiuæ, vsque in mensem ⁴
 Decembrem perducta, immanis
 emolumentum fecere victoriæ. Piet-
 as sua Cæsarem, pæne obstructis
 hieme alpibus, in urbem traxit: ad
 tutelam imperii eum veris initio
 reduxit in Germaniam; in cuius
 mediis finibus ad caput Iuliæ flumi-
 nis, hiberna digrediens princeps lo-
 cauerat. Pro dii boni, quanti volu-
 C. VI. minis opera insequenti æstate, sub
 duce Tiberio Cæsare, gessimus! Per-
 lustrata armis tota Germania est.
 Victæ gentes, pæne nominibus in-
 cognitæ. Receptæ Cauchorum na-
 tiones

tiones. omnis eorum iuuentus, in-
 finita numero, immensa corpori-
 bus, situ locorum tutissima, traditis
 armis, vna cum ducibus suis, septa
 fulgenti armatoque militum no-
 strorum agmine, ante imperatoris
 2 procubuit tribunal. Fracti Lango-
 bardi; gens etiam Germana ferita-
 te ferocior: denique quod num-
 quam antea spe conceptum, nedum
 opere tentatum erat, ad quadringen-
 tesimum miliarium, à Rheno vsq;
 ad flumen Albim, qui Sennonum
 Hermundorumq; fines præterfluit,
 Romanus cum signis perductus ex-
 3 ercitus: & eodem, mira felicitate &
 cura ducis, temporum quoque ob-
 seruantia, classis quæ Oceani cir-
 cumnauigauerat sinus, ab inaudito
 atque incognito ante mari flumine
 Albi subuecta, plurimarum genti-
 um victoria, cum abundantissima
 rerum omnium copia exercitui
 1 Cæsarique se iunxit. Non tempero CVII.
 mihi, quin tantæ rerum magnitu-

dini hoc, qualecumque est, inseram. Cum citeriorem ripam prædicti fluminis castris occupassemus, & vltior armata hostium iuuentute fulgeret, sub omnem motum nostrarum nauium protinus refugientium, vnus è barbaris, ætate senior, corpore excellens, dignitate, quantum ostendebat cultus, eminens, cauatum, vt illis mos est, ex materia conscendit alueum, solusque id nauigii genus temperans, ad medium processit fluminis; & petiit, *liceret sibi, sine periculo, in eam quam armis tenebamus egredi ripam, ac videre Casarem.* Data petenti facultas. Tum appulso lintre, & diu tacitus contemplatus Casarem, *Nostra quidem,* inquit, *furit iuuentus, quæ cum vestrum numen absentium colat, præsentium potius arma metuit, quam sequitur fidem. sed ego beneficio ac permissu tuo, Casar, quos ante audiebam, hodie vidi deos: nec feliciorem vllum vitæ meæ aut optauî aut sensi diem.* Impe-

Impetratoque, *ut manum contingeret*, reuersus in nauculam, sine fine respectans Cæsarem, ripæ suorum
 3 appulsus est. Victor omnium gentium locorumque quos adierat Cæsar, cum incolumi inuiolatoque & semel tantummodo, magna cum clade hostium, fraude eorum tentato exercitu, in hiberna legiones reduxit; eadem qua priore anno
 1 festinatione urbem petens. Nihil CVIII.
 erat iam in Germania, quod vinci posset, præter gentem Marcomanorum; quæ Maroboduus duce, excita sedibus suis, atque in interiora refugiens, incinctos Herciniæ sil-
 2 uæ campos incolebat. Nulla festinatio huius viri mentionem transgredi debet. Maroboduus genere nobilis, corpore præualens, animo ferox, natione magis quam ratione 2, II, 2.
 barbarus, non tumultuarium neque fortuitum, neque mobilem & ex voluntate parentium constantem inter suos occupauit principatum;

M s sed

sed certum imperium, vimque;
 regiam complexus animo, sta-
 tuit, auocata procul à Romanis gen-
 te sua, eo progredi; vbi cum pro-
 pter potentiora arma refugisset, sua
 faceret potentissima. Occupatis igitur,
 quos prædiximus, locis, finiti-
 mos omnes aut bello domuit, aut
 condicionibus iuris sui fecit. Cor-
 pus suum custoditum, imperium
 perpetuis exercitiis pæne ad Roma-
 næ disciplinæ formam redactum,
 breui in eminens & nostro quoque
 imperio timendum perduxit fasti-
 gium; gerebatque se ita aduersus
 Romanos, vt neque bello nos la-
 cesseret, & si lacesseretur superesse
 sibi vim ac voluntatem resistendi
 declararet. Legati quos mittebat ad
 Cæsares, interdum *vt supplicem com-*
mendabant, interdum *vt propari lo-*
quebantur. Gentibus hominibusq; à
 nobis desciscientibus erat apud eum
 perfugium; totumque ex male dis-
 simulato agebat æmulum: exerci-
 tumq;

tumque quem LXX millium pe-
ditum, quattuor equitum fecerat,
assiduis aduersus finitimos bellis
exercendo, maiori quam quod ha-
3 bebat operi præparabat. Eratque
etiam eo timendus, quod, cum Ger-
maniam ad læuam, & in fronte Pan-
noniam ad dextram, à tergo sedium
suarum haberet Noricos, tanquam
in omnes semper venturus, ab
4 omnibus timebatur. Nec securam
incrementi sui patiebatur esse Ita-
liam: quippe cum à summis Al-
pium iugis, quæ finem Italiæ termi-
nant, initium eius finium haud
multo plus CC millibus passuum
5 abesset. Hunc virum & hanc regio-
nem proximo anno diuersis è par-
tibus Tib. Cæsar aggredi statuit.
Sentio Saturnino mandatum, vt per
Cattos, excisis continentibus Her-
cinia siluis, legiones Boiohœmum
(id regioni, quam incolebat Ma-
robodius, nomen est)* duceret: ipse à
Carnunto, qui locus Norici Regni
proxi-

proximus ab hac parte erat, exerci-
tum qui in Illyrico merebat ducere
cx. in Marcomannos orsus est. Rum-
pit, interdum moratur proposita ho-
minum Fortuna. Præparauerat iam
hiberna Cæsar ad Danubium, ad-
motoque exercitu non plus quam V
dierum iter à primis hostium, Sa-
turninum adiuuere placuerat. * pæ-
ne æquali diuise interuallo ab hoste,
intra paucos dies in prædicto loco
cum Cæsare iuncturæ erant; cum
vniuersa Pannonia insolens longæ
pacis bonis, & adulta viribus Dal-
matia, omnibus tractus eius genti-
bus in societatem adductis, ex con-
stituto arma corripuit. Tum neces-
saria gloriosis præposita: neque
tutum visum, abdito in interiora
exercitu, vacuam tam vicino hosti
relinquere Italiam. Gentium natio-
numque, quæ rebellauerant, omnis
numerus amplius DCCC millibus
explebat. ducenta fere peditum col-
ligebantur, armis habilia; equitum
nouem,

4 nouem. cuius immensæ multitudi-
nis, parentis acerrimis ac peritissi-
mis ducibus, pars petere Italiam de-
creuerat, iunctam sibi Nauporti ac
Tergestis confinio; pars in Macedo-
niam eruperat; pars suis sedibus præ-
sidium esse destinauerat. Proxima
duobus Batonibus ac Pinneti, duci-
bus auctoritas erat. In omnibus
autem Pannoniis non disciplinæ
tantummodo, sed linguæ quoque
notitiâ Romanæ; plerisque etiam
litterarum vsus & familiaris animo-
rum erat exercitatio. Itaque hercu-
les nulla vmquam natio tam mature
consilio belli bellum iunxit ac de-
6 creta patrauit. oppressi ciues Ro-
mani, trucidati negotiatores, ma-
gnus vexillariorum numerus, ad in-
ternecionem, ea in regione, quæ
plurimum ab imperatore aberat,
cæsus. occupata armis Macedonia;
omnia & in omnibus locis ignifer-
roque vastata: quin tantus etiam
huius belli metus fuit, vt stabilem
illum,

C. VELLEII PATERC.

cap. III.

illum & firmatum tantorum bello-
rum experientia, Cæsaris Augusti
animum quateret atque terreret.

CXI. Habiti itaque delectus, reuocati vn-
dique omnes veterani, viri femi-
næque ex censu libertinum coactæ
dare militem. Audita in senatu vox
principis, *decimo die, ni caueretur,*
posse hostem in urbis Romanæ venire
conspectum. Senatorum equitum-
que Romanorum exactæ ad id bel-
lum operæ pollicitæ. Omnia hæc 2
frustra præparassemus, nisi qui illa
regeret fuisset. Itaque vt præsidium
militum, resp. ab Augusto ducem in
bellum poposcit Tiberium. Ha- 3
buit in hoc quoque bello medio-
critas nostra speciosi ministri lo-
cum. Finita equestri militia, desi-
gnatus quæstor, nec dum senator
æquatus senatoribus, etiam desi-
gnatus tribunus plebis partem ex-
ercitus ab Vrbe, traditi ab Augusto,
perduxi ad filium eius. in quæstura 4
deinde, remissâ sorte prouinciæ, le-
gatus

2, 101, 2.

2, 104, 3.

gatus eiusdem ad eundem missus,
 quas nos primo anno acies hostium
 vidimus? quantis prudentia ducis
 opportunitatibus, furentes eorum
 vires vniuersas euasimus partibus?
 quanto cum temperamento simul
 vtilitatis res auctoritate imperatoris
 agi vidimus? qua prudentia hiber-
 na disposita sunt? quanto opere,
 inclusus custodiis exercitus nostri,
 ne qua posset erumpere, inopsque
 copiarum & intra se furens, viribus

¹ hostis elanguesceret? Felix euentu, CXII.

forte conatu, prima æstate belli Mes-
 fallini opus mandandum est me-
² moriæ. qui vir animo etiam quam
 gente nobilior, dignissimus qui &
 patrem Corninum habuisset, & cog-
 nomen suum Cottæ fratri relin-
 queret, præpositus Illyrico, subita
 rebellione, cum semiplena legione
 vicesima circumdatus hostili exer-
 citu, amplius XX millia hostium su-
 dit fugauitque, & ob id ornamen-
 tis triumphalibus honoratus est.

Ita

C. VELLEII PATERC.

cap. 112.

Ita placebat barbaris numerus suus, 3
 ita fiducia virium, ut, ubicumque
 Cæsar esset, nihil in se reponerent.
 pars exercitus eorum proposita ipsi
 duci, & ad arbitrium utilitatemque
 nostram macerata, perductaque ad
 exitiabilem famem, neque instan-
 tem sustinere, neque facientibus
 copiam pugnandi dirigentibusque
 aciem ausa congredi, occupato
 monte Claudio, munitione se de-
 fendit. At ea pars, quæ obuiam se 4
 effuderat exercitui, quem A. Cæci-
 na, & Silvanus Plautius consulares
 ex transmarinis adducebant prouin-
 ciis, circumfusa V legionibus no-
 stris auxiliariisque & equitatu re-
 gio (quippe magnam Thracum ma-
 num iunctus prædictis ducibus
 Rhœmetalces Thraciæ rex in adiu-
 torium eius belli secum trahebat)
 pæne exitiabilem omnibus ciadem 5
 intulit. Fugata regionum equestris
 acies, fugatæ alæ, conuersæ cohor-
 tes sunt, apud signa quoque legio-
 num

num trepidatum, sed Romana vir-
 tus militi plus eo tempore vindica-
 tum gloriæ, quam ducibus reliquit:
 qui multum à more imperatoris sui
 discrepantes, ante in hostem inci-
 derunt, quam per exploratores, ubi
 6 hostis esset, cognoscerent. Iam igi-
 tur in dubiis rebus semetipsæ legio-
 nes adhortatæ, iugulatis ab hoste
 quibusdam tribunis militum, inter-
 emto præfecto castrorum, præfe-
 ctisque cohortium, non incruentis
 centurionibus (è) quibus etiam pri-
 mi ordines cecidere, inuasere ho-
 stes: nec sustinuisse contenti, per-
 rupta eorum acie, ex insperato victo-
 7 riam vindicauerunt. Hoc fere tem-
 pore Agrippa, qui eodem die, quo
 Tiberius, adoptatus ab auctore suo na-
 turali erat, & iam ante biennium,
 qualis esset, apparere cœperat, mira
 prauitate animi atque ingenii in
 præcipitia conuersus, patris atque 2, 10, 1.
 eiusdem aui sui animum alienauit
 sibi; moxque crescentibus in dies

N vitiis,

C. VELLEII PATERC̃.

cap. 113.

cxiii. vitiiis, dignum furore suo habuit exitum. Accipe nunc, *M. Vinici*, i tantum in bello ducem, quantum in pace vides principem. Iunctis exercitibus, quique sub Cæsare fuerant, quique ad eum venerant, contractisque in vna castra decem legionibus, LXX amplius cohortibus, quatuordecim (*alis*) sed pluribus quam decem veteranorum millibus, ad hoc magno voluntariorum numero, frequentique equite regio; tanto denique exercitu, quantus nullo vñquam loco post bella fuerat ciuilia, omnes eo ipso lati erant, maximamque fiduciam victoriæ in numero reponebant. At imperator 2 optimus eorum quæ agebat iudex, & vtilia speciosis præferens, quodque semper eum facientem vidi, in omnibus bellis, quæ probanda essent non quæ vtique probarentur sequens, paucis diebus exercitum qui venerat, ad resouendas ex itinere cius vires, moratus; cum eum
maio-

maio rem, quam vt temperari posset, neque habilem gubernaculo cerne-
 3 ret, dimittere statuit: prosecutusq; longo & perquam laborioso itinere, cuius difficultas narrari vix potest, vt neque vniuersos quisquam auderet aggredi, & partem digredientium suorum metu vniuersi tentare non posset, remisit eo vnde venerant, & ipse asperrimæ hiemis initio regressus Siciliam, legatos, inter quos ipsi fuimus, partitis 2, III, 3.
 1 præfecit hibernis. O rem dictu non CXIV.
 eminentem, sed solida veraque virtute atque vtilitate maximam, experientia suauissimam, humanitate singularem! Per omne belli Germanici Pannonicique tempus, nemo è nobis, gradumve nostrum aut præcedentibus aut sequentibus, imbecillus fuit, cuius salus ac valetudo non ita sustentaretur Cæsaris cura, tanquam distractissimus ille tantorum onerum mole huic vni negotio vacaret animus. Erat deside-

C. VELLEII PATERC.

cap. 114.

rantibus paratum iunctum vehicu-
 lum; lectica eius publicata, cuius
 beneficium cum alii, tum ego sensi.
 Iam medici, iam apparatus cibi, iam
 in hoc solum importatum instru-
 mentum balinei, nullius non suc-
 currit valetudini. Domus tantum ac
 domestici deerant; ceterum nihil,
 quod ab illis aut præstari aut desi-
 derari posset. Adiciam illud, quod, 3
 quisquis illis temporibus interfuit,
 ut alia quæ retuli agnoscat protinus.
 Solus semper equo vectus est; solus
 cum iis, quos inuitauerat, maiore
 parte æstiuarum expeditionum, ce-
 nauit sedens; non sequentibus dis-
 ciplinam, quatenus exemplo non
 nocebatur, ignouit; admonitio fre-
 quens inerat, & castigatio, vindicta
 rarissima: agebatque medium, pluri-
 ma dissimulantis, aliqua inhibentis.
 Hiems emolumentum patrati belli 4
 contulit. sed insequenti æstate
 omnis Pannonia, reliquiis totius
 belli in Dalmatia manentibus, pa-
 cem

cem petiit. Ferocem illam tot mil-
 lium iuventutem, paullo ante ser-
 uitudinem minatam Italiæ, confe-
 rentem arma, quibus vſa erat apud
 flumen nomine Bathinum, pro-
 ſternentemque ſe vniuerſam geni-
 bus imperatoris, Batonemque & Pi- 2, 110, 4.
 netem excelliſſimos duces, ca-
 ptum alterum, alterum deditum,
 iuſtis voluminibus ordine narrabi- 2, 103, 4.
 5 mus, vt ſpero. Autumno victor 2, 119, 1.
 in hiberna reducitur exercitus, cu-
 ius omnibus copiis à Cæſaribus M.
 Lepidus præfectus eſt, vir nominis
 ac fortunæ eorum proximus: quem
 in quantum quiſque aut cognoſce-
 re aut intelligere potuit, in tan-
 tum miratur ac diligit, tantorum-
 que nominum, quibus ortus eſt, or-
 1 namentum iudicat. Cæſar ad alte. cxv.
 ram Belli Delmatici molem ani-
 mum atque arma contulit. in qua
 regione quali adiutore legatoque
 fratre meo, Magio Celere Velleia- 2, 121, 3, 2,
 no, vſus ſit, ipſius patriſque eius præ- 76, 1.

dicatione testatum est, & amplissi-
 morum honorum, quibus trium-
 phans eum Caesar donavit, signat
 memoria. Initio æstatis Lepidus, 2
 educto hibernis exercitu, per gen-
 tes integras immunesque adhuc cla-
 de belli, & eo feroces ac truces, ten-
 dens ad Tiberium imperatorem, &
 cum difficultate locorum & cum
 vi hostium luctatus, magna cum
 clade obsistentium, excisis agris,
 exustis ædificiis, cæsis viris, latus vi-
 ctoria, prædaque onustus, peruenit
 ad Cæsarem; & ob ea, quæ si pro- 3
 priis gessisset auspiciis, triumphare
 debuerat, ornamentis triumphali-
 bus, consentiente cum iudicio prin-
 cipum voluntate senatus, donatus
 est. Illa æstas maximi belli consum- 4
 mauit effectus. quippe Daorisi &
 Desitiates Delmata, situ locorum
 ac montium, ingeniorum ferocia,
 mira etiam pugnandi scientia &
 præcipue angustiis saltuum pæne in-
 expugnabiles, non iam ductu, sed
 mani-

manibus atque armis ipsius Cæsaris tum demum pacati sunt, cum
 5 pæne funditus euerſi forent. Nihil
 in hoc tanto bello, nihil in Germania aut videre maius aut mirari magis potui, quam quod imperatori
 numquam adeo vlla opportuna viſa eſt victoriæ occaſio, quam damno 2,97,4.2,
 amiſſi penſaret militis. ſemperque 120,2.
 viſum eſt glorioſum, quod eſſet tutiſſimum & ante conſcientiæ quam
 famæ conſultum; nec vñquam
 conſilia ducis iudicio exercitus, ſed
 exercitus prouidentia ducis rectus 2,113,2.
 1 eſt. Magna in bello Delmatico ex. CXVI.
 perimenta virtutis in multos ac diſſi-
 ciles locos præmiſſus Germanicus
 dedit; celebris etiam opera diligen-
 ti Q. Julius Poſtumus, vir conſula-
 ris, præpoſitus Delmatiæ, ornamen-
 ta meruit triumphalia: quem ho-
 norem ante paucos annos Paſſienus
 & Coſſus, viri quibuſdam diuerſis
 virtutibus celebres, in Africa me-
 2 ruerant. Sed Coſſus victoriæ teſti-

monium etiam in cognomen filii contulit, adolescentis in omnium virtutum exempla geniti. At Postumi operum L. Apronius particeps, illa quoque militia eos, quos mox consecutus est, honores excellenti virtute meruit. Vtinam non maioribus experimentis testatum esset, quantum in omni re Fortuna posset; sed in hoc quoque genere abunde agnosci vis eius potest. nam & Seianus, vir antiquissimi moris, & priscam gravitatem semper humanitate temperans, in Germania, Illyricoque, & mox in Africa, splendidissimis functus ministeriis, non merito sed materia adipiscendi triumphalia defectus est. Et A. Licinius Nerva Silianus, P. Silii filius, quem virum, ne qui intellexit quidem, abunde miratus est, ne nihil non optimo civi, simplicissimo duci perisset, præreptus immature, & fructu amplissimæ principis amicitiae & consummatione euectæ inaltissimi-

tiffimum paternumque fastigium
 5 imaginis defectus est. Horum viro-
 rum mentione si quis quæsisse me
 dicet locum, fatentem arguer. ne-
 que enim iustus sine mendacio can-
 1 dor apud bonos crimini est. Tan- C X VII.
 tum quod ultimam imposuerat
 Pannonico ac Delmatico bello Cæ-
 sar manum, cum, intra quinque con-
 summati tanti operis dies, funestæ
 ex Germania epistolæ: *caesi Vari, tru-*
cidatarumq; legionum trium, toti-
demy, alarum, & sex cohortium. ve-
 lut in hoc saltem tantummodo in-
 dulgente nobis fortuna, ne occu-
 pato duce, * & causâ perso-
 2 na moram exigit. Varus Quincti-
 lius illustri magis quam nobili or-
 tus familia, vir ingenio mitis, mori-
 bus quietus, ut corpore & animo
 immobilior, otio magis castrorum
 quam bellicæ assuetus militiæ; pe-
 cuniæ vero quam non contemtor,
 Syria cui præfuerat declaravit; quam
 pauper diuitem ingressus, diues
 N s pau-

pauperem reliquit: Is cum exerci- 3
tui, qui erat in Germania, præfesset,
concepit esse homines qui nihil præ-
ter vocem membraque haberent
hominum; quique gladiis domari
non poterant, posse iure mulceri.
Quo proposito mediam ingressus 4
Germaniam, velut inter viros pacis
gaudentes dulcedine, iurisdictioni-
bus agendoque pro tribunali ordi-
ne, trahebat æstiva. At illi, quod
nisi expertus vix credebat, in sum-
ma feritate versutissimi, natumque
mendacio genus, simulantes fictas
litium series, & nunc pronocantes
alter alterum iniuria, nunc agentes
gratias, quod eas Romana iustitia fi-
niret, feritasque sua novitate incognita
disciplina mitesceret, & solita armis
discerni iure terminarentur, in sum-
mam socordiam perduxere Quin-
tilium, usque eo, ut se prætorem
urbanum in foro ius dicere, non
in mediis Germaniæ finibus exer-
citui præesse crederet. Tum iuve. 2

nis genere nobilis, manu fortis,
 sensu celer, vltra barbarum prom-
 tus ingenio, nomine Arminius,
 Sigimeri principis gentis eius filius,
 ardorem animi vultu oculisque
 præferens, assiduus militiæ nostræ
 prioris comes, & iam ciuitatis Ro-
 manæ ius equestremq; consecutus
 gradum, segnitia ducis in occasio-
 nem sceleris vsus est; haud impru-
 denter speculatus, neminem cele-
 rius opprimi, quam qui nihil time-
 ret; & frequentissimum initium esse
 3 calamitatis, securitatem. Primo
 igitur paucos, mox plures in socie-
 tatem consilii recipit; *opprimi pos-
 se Romanos*, & dicit & persuadet;
 decretis facta iungit; tempus insi-
 4 diarum constituit. Id Varo per vi-
 rum eius gentis fidelem clarique
 nominis Segesten indicatur. sed
 præualebant iam fata consilii,
 omnemque animi eius aciem præ- 2, 57, 3.
 stinxerant. Quippe ita se res habet,
 vt plerumque, qui fortunam mu-
 tatu-

taturus est, consilia corrumpat, efficiatque, quod miserimum est, ut quod accidit id etiam merito accidisse videatur, & casus in culpam transeat. *Negat itaque se credere, s*
ipemq. in se benevolentiae ex merito
estimare profitetur. Nec diutius, post primum indicem, secundo relictus

CXIX. locus. Ordinem atrocissimæ calamitatis, qua nulla, post Crassi in Parthis damnum, in externis gentibus grauior Romanis fuit, iustis voluminibus, ut alii, ita nos conabimur exponere. Nunc summa defendenda est. Exercitus omnium fortissimus, disciplina, manu, experientiaque bellorum inter Romanos milites princeps, marcore ducis, perfidia hostis, iniquitate fortunæ circumuentus; cum ne pugnandi quidem egregie occasio in quantum voluerant data esset miseris, castigatis etiam quibusdam graui poena, quia Romanis & armis & animis vsi fuissent, inclusus siluis, paludibus,

2, 103, 4.

2, 114, 5.

dibus, insidiis ab eo hoste ad inter-
necionem trucidatus est, quem
ita semper more pecudum truida-
uerat, vt vitam aut mortem eius
nunc ira nunc venia temperaret.

- 3 Duci plus ad moriendum quam ad
pugnandum animi fuit. quippe pa-
terni auitique exempli successor, se
ipse transfixit. At è præfectis castro-
rum duobus quam clarum exem-
plum L. Eggius, tam turpe Ceionius
prodidit; qui cum longe maxi-
mam partem absumisset acies, au-
ctor deditiois supplicio quam
- 4 prælio mori maluit. At Vala Nume-
nius, legatus Vari, cetera quietus ac
probus, diri auctor exempli, spo-
liatum equite peditem relinquens,
fuga cum alis Rhenum petere in-
gressus est. quod factum eius fortu-
na vltima est. non enim desertis super-
- 5 fuit, sed defertor occidit. Vari cor-
pus semiustum hostilis lacerauerat
feritas: caput eius abscissum latum-
que ad Maroboduum; & ab eo mis-
sum

sum ad Cæsarem, gentilicii tamen
tumuli sepultura honoratum est.

CXX. His auditis, reuolat ad patrem Cæ-
sar: perpetuus patronus Romani
imperii, assuetam sibi causam sus-
cipit. Mittitur ad Germaniam, Gal-
lias confirmat, disponit exercitus,
præsidia munit, se magnitudine
sua non fiducia hostium metiens,
qui Cimbricam Teutonicamque
militem Italiam minabantur; vltro
Rhenum cum exercitu transgre-
ditur. Arminio terrore, quem ar-
cuisse pater & patria contenti erant,
penetrat interius, aperit limites, va-
stat agros,urit domos, fundit ob-
uios; maximaque cum gloria, in-
columi omnium, quos transduxe-
rat, numero, in hiberna reuertitur.
Reddatur verum L. Asprenati testi-
monium; qui legatus sub auspicio
suo Varo militans, naua virilique
opera duarum legionum, quibus
præerat, exercitum immunem tan-
ta calamitate seruauit; matureque
adin-

2, 97, 4.

2, 115, 5.

3

5

6

ad inferiora hiberna descendendo,
vacillantium etiam cis Rhenum
sitaram gentium animos confirma-
uit. Sunt tamen, qui, ut viuos ab eo
vindictatos, ita iugulatorum sub Va-
ro occupata crediderint patrimo-
nia, hereditatemque excisi exerci-
tus, in quantum voluerit, ab eo
4 aditam. Lucii etiam Cæditii, præ-
fecti castrorum, eorumque, qui vna
circumdati Alifone immensis Ger-
manorum copiis obsidebantur, lau-
danda virtus est; qui omnibus diffi-
cultatibus superatis, quas inopia re-
rum intolerabiles, vis hostium fa-
ciebat inexsuperabiles, nec teme-
rario consilio, nec segni prouidentia
vsi, speculatique opportunitatem,
ferro sibi ad suos peperere reditum.
5 Ex quo apparet, Varum sane gra-
uem & bonæ voluntatis virum,
magis imperatoris defectum con-
silio, quam virtute destitutum mi-
litum, se magnificentissimumque
6 perdidisse exercitum. Cum in ca-
ptiuos

ptiuos sciretur à Germanis, præ-
 clari facinoris auctor fuit Calvus
 Coelius, vetustate familiæ suæ dignis-
 simus; qui complexus catenarum,
 quibus vinctus erat, seriem, ita illas
 inlisset capiti suo, vt protinus pariter
 sanguinis cerebrique profluvio ex-
 spiraret. Eadem & virtus & fortu-
 na subsequenti tempore ingressa
 animum imperatoris Tiberii fuit,
 quæ initio fuerat; qui concussis
 hostium viribus, classicis peditum-
 que expeditionibus, cum res Gallia-
 rum maximæ molis, accensasque
 plebis Viennensium dissensiones,
 coercitione magis quam pœna mol-
 lisset; & senatus populusq; Rom.
 (postulante patre eius) *vt æquum ei-
 us in omnibus provinciis exerciti-
 busque esset, quam erat ipsi,* decre-
 to complexus esset: (etenim absur-
 dum erat, non esse sub illo, quæ ab
 illo vindicabantur; & qui ad opem
 ferendam primus erat, ad vindi-
 candum honorem non iudicari pa-
 rem)

rem) in Urbem reuersus, iam pri-
dem debitum, sed continuatione
bellorum dilatum, ex Pannoniis
3 Delmatisque egit triumphum. cu-
ius magnificentiam quis miretur
in Cæsare? fortunæ vero quis non
miretur indulgentiam? quippe
omnes eminentissimos hostium du-
ces non occisos fama narrauit, sed
vinctos triumphus ostendit. quem
mihi, fratrique meo, inter præcipuos 2, III, 3, 2,
præcipuisque donis adornatos vi- II, I.
1 ros, comitari contigit. Quis non in- CXXII.
ter reliquâ, quibus singularis mo-
deratio Ti. Cæsaris elucet atque
eminet, hoc quoque miretur, quod,
cum sine vlla dubitatione septem
triumphos meruerit, tribus con-
2 tentus fuerit? Quis enim dubi-
tare potest, quin ex Armenia re-
cepta, & ex rege ei præposito, cu-
ius capiti insigne regium sua ma-
nu imposuerat, ordinatisque rebus
Orientis, ouans triumphare de-
buerit? &, Vindelicorum Rhæto-
rumq;

rumque victor, curru Vrbe ingre-
 di? fractis deinde post adoptionem ³
 continua triennii militia Germa-
 niæ viribus, idem illi honor & defe-
 rendus & recipiendus fuerit? & post
 cladem sub Varo acceptam, ocus
 prosperrimo rerum euentu, eadem
 excisa Germania, triumphum sum-
 mi ducis adornare debuerit? Sed in ⁴
 hoc viro nescias, vtrum magis mi-
 reris, quod laborum periculorum-
 que semper excessit modum, an
 CXXIII. quod honorum temperauit. Veni- ¹
 tur ad tempus, in quo fuit pluri-
 mum metus. quippe Cæsar Augu-
 stus, cum Germanicum nepotem
 suum, reliqua belli patraturum mi-
 sisset in Germaniam, Tiberium au-
 tem filium missurus esset in Illyri-
 cum, ad firmanda pace, quæ bello
 subegerat, prosequens eum, simul-
 que interfuturus athletarum certa-
 minis ludicro, quod eius honori fa-
 cratum à Neapolitanis est, processit
 in Campaniam: quamquam iam ²
 motus

motus imbecillitatis inclinataeque
 in deterius principia valetudinis
 senserat; tamen obnitente vi ani-
 mi, prosecutus filium, digressusque
 ab eo Beneuenti, ipse Nolam petiit;
 & ingrauescente indies valetudine,
 cum sciret, quis volenti omnia post
 se salua remanere, accersendus fo-
 ret, festinanter reuocauit filium. ille
 ad patrem patriæ expectato reuo-
 lauit maturius. Tum *securum se*
 Augustus prædicans, circumfususq;
 amplexibus Tiberii sui, *commendans*
illis sua, atq. ipsius opera, nec quidquam
de fine, si fata poscerent, recusans,
 subrefectus primo conspectu allo-
 quioque carissimi sibi spiritus, mox
 cum omnem curam fata vincerent,
 in sua resolutus initia, Pompeio Ap-
 pileioque cos. septuagesimo sexto
 anno, animam caelestem cælo reddi-

dit. Quid tunc homines timuerint, CX XIV.
 quæ senatus trepidatio, quæ populi
 confusio, quis orbis metus, in quam
 arto salutis exitique fuerimus con-

finio, neque mihi tam festinanti ex-
 primere vacat; neque, cui vacat, po-
 test. Id solum voce publica dixisse
 habeo. Cuius orbis ruinam timue-
 ramus, eum ne commotum qui-
 dem sensimus. tantaque vnus viri
 maiestas fuit, vt nec bonis, neque
 contra malos opus armis foret. Vna ²
 tamen veluti luctatio ciuitatis fuit;
 pugnantis cum Casare senatus po-
 pulique Romani, vt stationi paterna
succederet: illius, vt potius aequalem
ciuem, quam eminentem liceret agere
principem. tandem magis ratione
 quam honore victus est: cum quid-
 quid tuendum non suscepisset, pe-
 riturum videret. solique huic con-
 tigit, pene diutius recusare principa-
 tum, quam, vt occuparent eum, alii
 armis pugnauerant. Post redditum ³
 caelo patrem, & corpus eius huma-
 nis honoribus, nomen diuinis ho-
 noratum, primum principalium
 eius operum fuit ordinatio comi-
 tiorum; quam manu sua scriptam

D. Au-

- 4 D. Augustus reliquerat. Quo tempore mihi fratrique meo, candidatis Cæsaris, proxime à nobilissimis ac sacerdotibus viris, destinari prætoribus contigit: consecutis, ut neque post nos quemquam D. Augustus, neq; ante nos Cæsar commendaret Tiberius. Tulit protinus & cxxv. voti & consilii sui pretium resp. neque diu latuit, aut quid non impetrando passuri fuisset; aut quid impetrando profecisset. quippe exercitus qui in Germania militabat, præsentisque Germanici imperio regebatur, simulque legiones quæ in Illyrico erant, rabie quadam & profunda confundendi omnia cupiditate, *nouum ducem, nouum statum, nouam querebant remp.* quinetiam ausi sunt minari, *datuos senatui, datuos principi leges; modum stipendii, finem militiæ sibi ipsi constituere* conati sunt. processum etiam in arma, ferrumq; strictum est; & pæne in vltimum gladiorum erupit

impunitas defuitq; qui contra remp.
 duceret, non qui sequerentur. Sed 3
 hæc omnia veteris imperatoris ma-
 turitas, *multa inhibentis, aliqua cum*
gravitate pollicentis, inter severam
 præcipue nostrorum ultionem, mi-
 tis aliorum castigatio, breui sopiit
 ac sustulit. Quo quidem tempore, 4
 ut pleraq; ignave Germanicus, ita
 Drusus, qui à patre in id ipsum, plu-
 rimo quidem igne emicans incen-
 dium militaris tumultus missus
 erat, prisca antiquaque severitate
 usus, ancipitia sibi tam re quam ex-
 emplo perniciofa, & his ipsis mili-
 tum gladiis, quibus obsessus erat,
 obsidentes coercuit: singulari adiu- 5
 tore in eo negotio usus, Iunio Brasso,
 viro nescias utiliore in castris, an
 1, 12, 3. meliore in toga. qui, post paucos
 annos proconsul in Africa, orna-
 menta triumphalia, cum appellatio-
 ne *Imperatoria* meruit. ac Hispa-
 nias exercitumque virtutibus cele-
 berrimaque in Illyrico militia, ut
 prædi-

prædiximus, cum imperio obtine-
ret, in summa pace, quiete conti-
nuit; cum ei pietas rectissima sen-
tiendi, & auctoritas quæ sentiebat
obtinendi superesset. cuius curam
ac fidem Dolabella quoque, vir sim-
plicitatis generosissimæ, in maxima
parte Illyrici per omnia imitatus est.

1 Horum XVI annorum opera quis, C X XVI.

cum inserta sint oculis animisque
omnium, in partibus eloquatur?
Sacrauit parentem suum Cæsar non
imperio, sed religione: non appella-

2 uit eum, sed fecit deum. reuocata

in forum fides, summotæ foro se-

ditio, ambitio campo, discordia cu- 2, 89, 3.

ria, sepultæque ac situ obsitæ; iusti- 4.

tia, æquitas, industria civitati reddi-

tæ; accessit magistratibus auctori-

tas, senatui maiestas, iudiciis graui-

tas; compressa theatralis seditio;

recte faciendi omnibus aut incussa

voluntas, aut imposita necessitas.

honorantur recta, praua puniuntur.

3 suspicit potentem humilis, non ti-

O 4 met.

met. antecedit non contemnit humilio-
 rem potens. quando annona moderatior?
 quando pax latior? Diffusa in Orientis Occidentisque
 tractus, quidquid meridiano aut septentrione
 finitur, pax Augusta per omnes terrarum orbis
 angulos à latrociniorum metu seruat immu-
 nes. Fortuita non ciuium tantum- 4
 modo, sed Vrbium damna Principis munificencia
 vindicat. Restitutæ vrbes Asiæ, vindicatæ ab iniuriis
 magistratuum prouinciæ. honor dignis
 paratissimus. pœna in malos fera, sed aliqua.
 superatur æquitate gratia, ambitio virtute. nam facere
 recte ciues suos, Princeps optimus, faciendo docet;
 cumque sit imperio maximus, exemplo maior est.

CXXVII. Raro eminentes viri non magnis
 adiutoribus ad gubernandam fortunam suam
 vti sunt; vt duo Scipiones duobus Læliis, quos
 per omnia æquauerunt sibi; vt D. Augustus M.
 Agrippa, & maxime ab

co, Statilio Tauro. quibus nouitas
familiae haud obstitit, quo minus ad
multiplices consulatus triumphos-
que, & complura eniterentur sacer-
2 dotia. etenim magna negotia ma-
gnis adiutoribus egent. Neque in
paruo paucitas ministeria defecit.
Interestque reip. quod usu necessa-
rium, & dignitate eminere; vtilita-
3 temque auctoritate muniri. Sub
his exemplis Tiberius Caesar Seia-
num Aelium, principe equestris
ordinis patre natum, materno ve-
ro genere clarissimas veteresque &
insignes honoribus complexum fa-
milias, habentem consulares fra-
tres, consobrinos, auunculum,
ipsum vero laboris ac fidei capacis-
simum, sufficiente etiam vigori ani-
mi compage corporis, singularem
principalium onerum adiutorem
4 in omnia habuit atque habet: vi-
rum seueritatis laetissimae, hilarita-
tis praeae, actu otiosis simillimum,
nihil sibi vindicantem, coque asse-

CX XVIII.

quentem omnia, semper infra aliorum æstimationes se metientem, vultu vitæque tranquillum, animo exsomnia. In huius virtutum æstimationem iam pridem iudicia ciuitatis cum iudiciis principis certant. neque nouus hic mos senatus populique R. est, putandi *quod optimum sit esse nobilissimum*. nam & illi antiqui, ante primum bellum Punicum, abhinc annos CCC, T. I, 13, 2, 2, Coruncanium, hominem nouum, 34, 3, 2, 51, cum aliis omnibus honoribus, tum 3, 2, 96, 1, pontificatu etiam maximo, ad principale extulere fastigium; & eque- 2 stri loco natum Sp. Caruilium, & mox M. Catonem, nouum etiam, Tuscule, Urbis inquilinum, Mummiumque Achaicum in consularibus, censuras, & triumphos prouexere. & qui C. Marium, ignotæ originis, vsque ad sextum consulatum sine dubitatione Romani nominis habuere principem; & qui M. Tullio tantum tribuere, vt pæne assentatione

tatione sua, quibus vellet principatus conciliaret; quique nihil Asinio Pollioni negauerunt, quod nobilissimis summo cum sudore consequendum foret; profecto hoc senserunt, *in cuiuscumq; animo virtus inesset, ei plurimum esse tribuendum.*

- ⁴ Hæc naturalis exempli imitatio ad experiendum Seianum, Cæsarem; ad iuuanda vero onera principis, Seianum protulit; senatumque & pop. Rom. eo perduxit, ut quod usu optimi intelligit, id in tutelam securitatis suæ libenter aduocet. Sed CXXIX.
- ¹ proposita quasi vniuersa principatus Ti. Cæsaris forma, singula recensamus. Qua ille prudentia Rhascupolim, interemtorem fratris sui filii Cotys, consortisque eiusdem imperii, euocauit? singulari in eo negotio usus opera Flacci Pomponii, consularis viri, nati ad omnia quæ recte facienda sunt, simplicique virtute merentis semper, quam captantis gloriam. Cum quanta grauitate,
- ² ut se-

vt senator & iudex, non vt princeps,
& causas pressius audit? quam ce-
leriter Libonem ingratum & noua
molientem oppressit? Quibus præ-
ceptis instructum Germanicum su-
um, imbutumque rudimentis mi-
litiae secum actæ, domitorem rece-
pit Germaniæ? Quibus iuuentam
eius exaggerauit honoribus, respon-
dente cultu triumphi rerum quas
gesserat magnitudini? Quoties po- 3
pulum congiariis honorauit, sena-
torumque censum cum id senatu
auctore facere potuit, quam liben-
ter expleuit, vt neque luxuriam in-
uitaret, neque honestam paupertate-
m pateretur dignitate destitui?
Quanto cum honore Germanicum
suum in transmarinas misit prouin-
cias? Qua vi, consiliorum suorum 4
ministro & adiutore vsus Druso, filio
suo, Maroboduum inhaerentem oc-
cupati regni finibus, pace maiesta-
tis eius dixerim, velut serpentem
abstrusam terræ, salubribus consi-
liorum

liorum suorum medicamentis coëgit egredi? quam illum & honorate, nec secure continet? Quantæ molis bellum, principe Galliarum ci-
 § ente Sacrouiro, Floroque Iulio, mira celeritate ac virtute compressit, vt ante populus Rom. vicissè se quam bellare cognosceret; nunciosque periculi victoriæ præcederet nuncius. Magni etiam terroris bellum Africum, & quotidiano auctu maius, auspiciis consiliisque eius
 I breui sepultum est. Quanta suo CXXX.
 suorumque nomine extruxit opera? Quam pia munificentia superque humanam euecta fidem templum patri molitur? Quam magnifico animi temperamento Cn. quoque Pompeii munera absumpta igni restituit? qui, quidquid ymquam claritudine eminuit, id veluti cog-
 2. natum censet tuendum. Qua liberalitate cum alias, tum proxime incenso monte Cœlio, omnis ordinis hominum iacturæ, patrimonio succurrit

currit suo? Quanta cum quiere hominum, rem perpetui præcipuique timoris, supplementum, sine trepidatione dilectus, prouidet? Si aut 3 natura patitur, aut mediocritas recipit hominum, apud aures deorum de his queri; quid hic meruit? primum, vt scelerata Drusus Libo ini- ret consilia; deinde, vt Silius & Piso; quorum alterius dignitatem consti- tuit, auxit alterius? Vt ad maiora transcendam, quamquam & hæc ille duxit maxima; quid, vt iuuenes amitteret filios? quid, vt nepotem ex Druso suo? Dolenda adhuc retu- 4 limus: veniendum ad erubescenda est. Quantis hoc triennium, *M. Vini- ci*, doloribus lacerauit animum eius? quamdiu abstruso, quod miserrimum est, pectus eius flagrauit incen- dio? quod ex nuru, quod ex nepote dolere, indignari, erubescere co- æctus est. Cuius temporis ægritudi- 5 nem auxit amissa mater eminentis-
 2, 35, 2. sima, & per omnia deis quam ho-
 mini.

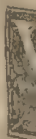

minibus similior femina; cuius potentiam nemo sensit, nisi aut leuatione periculi aut accessione dignitatis. Voto finiendum volumen sit. CXXXI.

I V P P I T E R Capitoline & auctor ac
 stator Romani nominis, Gradiue
 Mars, perpetuorumq; custos Vesta
 ignium, & quidquid numinum hanc
 Romani Imperii molcm in amplissi-
 mum terrarum orbis fastigium extu-
 lit, vos publica voce obtestor atq; pre-
 cor, custodite, seruate, protegite hunc
 statum. hanc pacem; eiq; functo longissi-
 ma statione mortali destinate successo-
 res quam serissimos, sed eos quorum
 ceruices, tam fortiter sustinendo ter-
 rarum orbis imperio sufficiant, quam
 huius suffecisse sensimus; consiliag.
 omnium ciuium aut pia * * *

EX

fi-

filia
Pam
Pret
Velle
confa
Aren
lum
hom
rum
sub
bun
gat
(de
ber
ui, a

DE
VELLEII
VITA ET SCRIPTIS,
EX GERARD. IOAN. VOSSII
DE HISTORICIS LAT.
LIB. I. C. XXIV.

sicut in editione Velleiana auctius
publicauit FILIVS.

VELLEIVS PATERCVLVVS
primum tribunus militum in Thra-
cia fuit, hinc praefectus equitum in
Germania, exinde quaestor, inq, qua-
sturaz remissa sorte prouincia, legatus Tiberii bello
Pannonico, deniq, primo Tiberii anno cum fratre
Praetor destinatus. quae vniuersa de se ipso narrat
Velleius. Hosce honores, & quos tum maiores &
consanguinei gesserint, his verbis complecti studuit
Arentinus, eos referens, & quibus in primo anna-
lium scribendo profecit: P. Velleius Paterculus
homo militaris, ex celeberrimis Campano-
rum Principibus proghatus, in Germania
sub Tiberio praefectus equitum fuit. Tri-
bunus ante castrorum, item quaestor & le-
gatus in bello Pannonico. Scripsit sexto
(decimo - sexto dicere debuerat) imperii Ti-
beriani anno. Item maiores eius, atavus, aba-
ui, auus, patruus, pater, Magius Celer frater,
P disci-

disciplina bellica, ac rebus civilibus clarissimi extitere duces: prætores, iudices senatores, præfecti fabrum, tribuni castrorum, legati imperatoribus Romanis fuerunt. *Hæc Auentinus.* Hic Velleius duos *historiæ* scripsit *libros ad M. Vinicium consulem*, progenerum Tiberii Cæsaris, *Tacito* etiam memoratum in *sexto annalium*: ubi illum patre & auctore, consularibus ortum dicit: item *Dioni libro extremo*, ubi eum à Messallina docet interfectum, quod caput cum ea collimare nollet. *Vinucium* aliqui appellant: sed *Dioni* quoque est *Ovinus*. Librorum Velleii, bona pars deperit. Dictio eius plane Romana, atque elegans. Quædam etiam habet, quæ haud alibi inuenias. Sed in sui æui rebus nimis domui Augustæ, & Seiano adulatur. *Iustiores commentarios promittit libro II.* Harum præteritarumque rerum ordo, cum iustius aliorum voluminibus promatur, tum uti spero, nostris explicabitur. *Ac postea*: Captum alterum, alterum deditum iustis voluminibus ordine narrabimus, ut spero. Si *Beatum Rhenum* audimus, qui primus Velleium in lucem protraxit, est idem ille, quem *Tacitus* vocat *P. Velleium*. Nec alia mens, vel *Iacobi Schegkii*, vel *Valentis Acidalii*.

Eam-

Eamq; sententiam probant codice Burerii; ubi *Publius* appelletur, non *Caius*, ut est in vulgatis: sed nihil tale in *variantibus Burerii lectionibus* reperias. Est & tertia sententia. Nam *Marcum* vocat Priscianus libro VI. Ita enim habet & antiquissima editio *Venetæ* anni *elccccclxxvi* & recentissima *Helie Putschii*, imo & optimæ notæ codex *M. S. meus*: ut omnino huic sententiæ potius accedam. Porro & *fragmentum Vellerii*, quod frustra in editis quæras, inuenisse se ait *Wolfgangus Lazius* lib. I. commentariorum Reip. Rom. cap. VIII. Inscriptio illius erat *Vellerii*

EXCERPTA EX GALlica HISTORIA.

Fragmentum ipsum istiusmodi est. Dum hæc circa *Rhenum* geruntur, in *Noricorum* finibus grane vulnus populus Romanus accepit. Quippe *Germanorum* gentes, quæ *Rhatias* occupant, non longe ab *Alpibus*, tractu pari, patentibus campis, ubi duo rapidissimi amnes inter se conflunt, in ipsis *Noricis* finibus ciuitatem, non quidem muro, sed vallo fossaq; cinxerunt: quam appellabant *Cisara*, ex nomine deæ *Cisæ*, quam religiosissime colebant. cuius templum quoq; ex lignis barbarico ritu constructum, postquam eo colonia *Romanorum* deducta est, inuiolatum permansit, ac vetustate conlapsum, nomen colli seruauit. Hanc urbem *T. Annius Prætor* ad arcendas barbarorum

excursiones, Kal. Sextil. exercitu circumuenit.
 Ad meridianam oppidi partem; quæ sola à conti-
 nenti erat, Prætor ipse; cum legione Martia,
 operosissime communiuit: ad occidentem vero,
 quæ barbarorum aduentus erat, Auar, Bogudis
 Regis filius, cum equitatu omni & auxiliariis
 Macedonum copiis, inter flumen & vallum;
 loco castris parum amplo, infelici temeritate
 extra flumen consedit. Pulcra indoles; non
 minus Romanis, quam Græcis literis instru-
 cta. Igitur LIX die, quæ eo ventum est, cum is
 dies dea Cisse celeberrimus, ludum & lasciuiam
 magis, quam formidinem ostentaret; immanis
 barbarorum multitudo ex proximis syluis repente
 erumpens ex improviso, castra irrupit. Equita-
 tum omnem, & quod miserius erat, auxilia socio-
 rum deleuit. Auar cum in hostium potestatem
 regio habitu viuis venisset, pecudis more mactatur;
 oppidani vero non minori fortuna, sed maiori vir-
 tute, Prætozem in auxilium sociis properantem
 adoriuntur. Romani haud segniter resistunt. Duo
 principes Oppidanorum, Habbino & Caccus, in
 primis pugnantes cadunt. Et inclinata iam res
 Oppidanorum erat, ni maturassent auxilium fer-
 re socii, in altera ripa iam victoria potiti. Deniq;
 toadunatis viribus castra irrumpunt. Prætozem,
 qui paulo altiore tumulum frustra ceperat, Ro-
 mana vi resistentem obtruncant. Legionem diui-
 nam

nam, ut ne nuncius superesset, funditus delent.
*Verres solus, tribunus militum, anine transmissio in
proximis paludibus se occultans, honestam mor-
tem subterfugit. Nec multo post Sicilia Procon-
sul immuni avaritia turpem mortem promeruit.*
Etiam lib. V. eiusdem operis cap. V. &
aliis aliquot locis, Velleiani huius fragmen-
ti, meminit Lazijs. Sed qui nasum habet,
fatis odoratur, stylum eius sapere scripto-
rem, qui seculis aliquot Velleio iunior sit.
Nec in re pauca sunt quæ peccentur. Ea
adferrem, nisi id cum cura fecisset vir sum-
mus, Marcus Velleius, in rerum Augusta-
narum Vindelicarum libris. Sed quod Vel-
lerius non vidit, monere operæ pretium vi-
detur, fragmentum hoc totum, sed paucis
insertis, legi apud Conradum à Lichtenav, Ab-
batem *Vrspergensem*: quem in Chronico vide,
post ea, quæ de anno M C LXVI exposuit.
Lemma eius capituli est. *De Augusta Vindeli-
corum, vel Rhatia.* Etatem eiusce Conradi
inde cognoscimus, quod initio Pontificatus
Innocentii tertii, hoc est anno clocxcviij
laicum se, atque adeo minorem fuisse, di-
cat: anno autem clo cc xv referat se ab-
batem factum *Vrspergensem*: historiam
vero suam perducit usque ad annum
clo cc xxix. Quare, aut ex Abbate, *Vrs-*

pergenſi id fragmentum fuerit; aut inde,
unde ea hauſerat Vrspergenſis.

I. H. BOECLERI

O R A T I O

Habita an. Chriſtiano cIo lOc xxxv.

cum priuatam

VELLEII PATERCVLI

interpretationem auſpicaretur.

VELLEIUM PATERCVLUM
politiffime eloquentem virum,
& breuitatis eruditiffimæ Hi-
ſtoricum, etiam eo tempore ſu-
ſpicatus ſum, quo credere aut iudicare non-
dum potui, id eſt, cum primum legiſſem.
Rapiebat me per ſcriptores, quos ſæpe lau-
dari audiebam, puerilis curioſitas: ita enim
potius dixerim, quam induſtriam, quæ in
ætatem iſtam nondum competere poterat.
factumque eſt, vt vno ferme tempore *Florus*
& *Velleius* obtingerent. In illo timidius, &
cum horrore quodam profundioris genii
verſabar: in hoc lætiora erant pleraque,
faciliuſque admiſſurus videbatur meam co-
gitationem, etiam cum non admiſiſt. In Flo-
ro ora-

ro oratoris grauitatem panegyricam, quia capere fas non erat, vt sunt animosa & in longum iaciuntur puerorum vota, audebam optare: In Velleio latere videbatur omnis diligentia Historici & artes; quamquam animo ad elegantiarum nouitatem prono, supra historicum placebat. Hærentem ergo inter voluptatem, quam suauitas gustata commouerat, & desiderium, quod variæ opinio artis excitauerat: transuersus, vt sic dicam, turbo plane de statu, quem moliebar, repulit. Frustra & inepte amoris ac iudicii rationes erant subductæ, postquam in summi Viri & Criticorum ferme principis censuram Velleius pridem, ego ex quo æstimare Velleium cœperam, incidimus. Nisi quod, tacite & plus miserabar conditionem optimi doctissimiq; viri, qui cum primus Velleium edidisset pariter & laudasset, industria præmium apud omnes, culpam laudationis apud præcipuum iudicem adeptus est. Exercuerat iam frequenseius rei cura meam disquisitionem, nec comparare eruditorum sententias interim aut detrectare decebat: cum ex nec-opinato mitiorem factum, quem reuerebar, Censorem, notamque prioris seueritatis, alibi elogio plane magnifico inductam animaduerti. *Serium,*

doctum, quantumvis opus, eo magis serio, quia
 fero, appellabat, quod antea nulla magno-
 pere laude dignabatur. Igitur Rhenani
 quidem vicem impensius lætabar, quem li-
 cet fortasse aliquando officio & obsequium
 manus, & in confragoso nitens opera am-
 plius quam optabat evexerit: tamen ce-
 tera viri virtus, & cuius vel inter errandum
 ostendebat vestigia, iudicii rectitudo, *rifu*,
explosione, *conuitis* haud dubie superiorem
 alias quoque debuerat fecisse. Verum,
 ut Lipsiani stili aculeos, toties in tam melleis
 scriptis obuios inquirerem, non permisi
 mihi: quippe cuius profectui vtilius vide-
 batur ac conuenientius, in ipsius rei mo-
 menta animum intendere, & quicquid
 in Velleio laudaretur, paulatim iudicio de-
 libare, commentando excogitare, observa-
 tione penetrare, ratione complecti: adeo-
 que ad primi affectus mei propensioisque
 accuratum examen inter summorum ho-
 minum approbationes legitima quasi tra-
 mite procedere. Crevit cum ætate ac disci-
 plina id studium: quæq; in Historicorum
 præcipuis commendabant eruditi, ea clan-
 culum ad Velleium contendere, & plera-
 que accommodare institueram. Quamvis
 enim vñtatas maiorum operum conditori-
 bus

bus artes, angustioris scripturæ modus
excludat, neque ostendi tam copiosa erudi-
tio posse videatur, ubi non potest explicari
& quodammodo expandi: vix tamen li-
cuerit aliquid nominare, cuius hic non
reperiantur specimina, eximia propositi so-
lertia, velut in compendio concinnata.
Quod ut amplius intelligatur, ante cetera
totius formam operis & consilium indaga-
bimus. Breuem sane, ut prædiximus, am-
bitum designauit Auctor: sed quo tamen
amplissimæ commentationis prolixitas con-
cluderetur. Non ut in angustias, diffusa
per terrarum orbem Romana celebritas ar-
ctaretur, scriptionem contraxit: sed, ut sola
collectim æstimaretur populi principis ma-
gnitudo, scribendi nervos & momenta com-
pegit. Nimirum ut alii splendoris Romani
decus, cum pompa & paratu in oculos hu-
mani orbis disperferunt: ita Velleius lucis
ipsius utilitates, cum cura & arte, pruden-
tissimi cuiusque industriæ accommodauit.
Qua in re prorsus miror, dissociabiles lau-
des, artis quodam commento ita copulatas,
ut cum rerum compositioni solum videatur
vacasse, nihil omiserit ornamentorum: ne-
que magis compendio expositionum aliq̃s
vicerit, quam exponendi genio instructuq;

æquarit. Iamprimum ipsa rerum series, quam est accurato ordine distincta, quam facili tenore continuata, quam utili opportunitate interiuncta, quam diligenti designata notatione temporum? Quæ ut provide & ex usu lectoris dispenset, aliquando eruit ex abdito, nonnunquam scrutatur ex vestigio; alicubi anteuertit, est cum differt aut suspendit. Neque ita *turbare temporum seriem aut negligere* dicendus est, quod nonnullis animaduerto in suspensionem venisse. Cur dispergeret temporibus, quæ cognitio argumenti connectit? cur misceret describendo, quæ nec describi nisi sigillatim possunt, neque misceri, nisi confundere instituas, debent. Scilicet non tempus, sed indoles gestorum; non intervalla actuum, sed affinitas negotiorum; non euentuum supputatio, sed cognatio principiorum, causarum, momentorum, coniungunt aut separant, aut miscent historiam. quæ si in diuersa tendit, cauebit ne vnum videatur finem præferre; sin ab eiusdem generis primordio ad eandem metam proficiscitur, melius miscebit narratio, quæ proposito cohærent, neq; tam seorsim conferendo aliena, quam vicissim propria ordinando, stabile continuumque opus persequetur. Vtriusque rei exemplum

plum in Nostro habemus. qui non magis carpi debet, cum in diuersis, rerum integritatem tempori anteponit, quam cum attentius nentium coherentiumque membra temporis respectu serieque discriminat. Quod ille quidem tanta præstitit dexteritate, ut inter consummata eius artis exempla esse mereatur. Sicut & in ceteris. Inter quæ non minimæ rem curæ semper arbitratus sum, *constituta recte & decenter aptata historię principia.* Nostis, Auditores, quid in Salustio desideret summus Criticorum Fabius. De aliis nil permittemus nobis hoc tempore, vel suspicari, vel indicare. nisi quod omnino paucos prisca recentisque æui eo nomine mirari possumus. Equidem, qui accuratiorem ab alto notitiam moluntur, facile superflui aut molesti apparent: sicut rursum, qui propiore ingressu opus ordiuntur, aliquando de gratia pariter & prudentia periclitantur. Verum adhuc facilius incipitur hæc tela quam pertexitur: fitque haud raro, ut à laudabili origine petita principia per anfractus aut ambages morose potius circumducantur, quam ad institutum constanter deducantur. est ubi saltus & præcipitia obserues, nec rariores lapsus. quosdam crassior per suscepta rapit
spiri.

spiritus; nonnullis delicata mollities generosa aggressionis impedimentum adfert. Et, quandoquidem à longinquis aliquorum præstructionibus non abhorreere talis comparatio videtur, post reductam ex alto nauiculam, sæpe in ipso portu naufragium aditur. Dicas, prorsus in irritum ardui laboris exorsa recidisse, quoties inuita concinnitate operi adhæserè, aut in ipso connectendi articulo obhæserè. Noster, sicut nec alienum suo volumini principium accersuit, ita nec nouum affectauit: sed, vnde plerique Romana cœperant, à gentis nobilissimæ conditoribus, Troianis, eorumque post excidium demigrationibus, ita progressus est ad institutum, vt in simili conatu sic tamen plerosque præfandi nobilitate superaret. Cuius consilij rationes sigillatim arbitrari potest, qui aduertit, quam & gentis ipsius admirationi & Historiæ totius vñibus propositoque singula conueniant. Vt constaret de admiranda fatorum prouisione, in excitanda vrbe regnatrice, quædam tam efficacis curæ præludia, vt sic dicam, sparsit prudentissimus scriptor, dum tot vrbes, tot gentes, ex ipsis Troiæ cineribus, vnde caput vrbiũ gentiumque Roma tandem emersurum erat, suscitatas exortasque
comme-

commemoratur. Iam ipsi gentium, quos sub-
textit, casus, translationes, profectioes, exi-
lia, vnam sedem, vnum quærunt in Latio
terminum, vbi non regna modo Troia resur-
gent, quod poëta ait, sed regnorum fata, vt in
domicilium & officinam, coirent olim in-
deq; terris dispensarentur. Æquum enim
erat, vt qui maxima omnis fortunæ exempla
erat daturus populus, è mediis fortunæ casu-
bus, & si cum ipsis gentilibus hic loquen-
dum esset, è lufibus fortunæ variis, post alter-
natas sæpe vices, post mutata sæpe discrimi-
na, deniq; vt miraculum omnis æui & huma-
mani generis stupor, existeret. Vix tempero
mihi, Auditores, quin in hoc limine subsi-
stam parumper, & libero cogitationis pro-
spectu in altum istud & tremendum Proui-
dentia æquor intuear; in quo alii per mil-
le mortis specimina ad vitam & salutem
tendunt, alii inter ipsa fauentis cæli venti-
que beneficia gurgitibus hauriuntur;
quidam errant, plures fluctuant, plerique
aliquid timent aut patiuntur, neque pauci
interim in errore patriam, in fluctu quie-
tem, in formidine securitatem inueniunt:
adeoque, vt ad institutum redeamus, non
Troës modo ex ruinis suis spem mutuati,
eiusdem auspicio, per varios metus, *Ilium*

in Italiam portant victosq; penates; sed Rō-
mani, Troiana propago, expletis potentiaē
fatis, Italiam suam, ad Iliacas origines &
communione sortis reuehunt: vt vel sic
natalium sinceritatem parentibus probent,
à quibus fragilitatis exemplo non degene-
rant. Fallor an præcipua, certe prima
hæc est Historicæ disciplinæ philosophia:
ex qua nisi cetera intelligantur iudicentur-
que, nulla sine nube cognitio, nulla sine vani
tate vtilitas procedet. Quo illustrioribus no-
tis signandum sibi hunc tramitem Velleius
existimauit. cuius Principium; non rumo-
rum fabularumq; varietatem, neque otiosas
super consilio fabulatorum disputationes;
sed eminentissima quæque ciuilis solertia
meditamenta, sic ad Romanam dignitatem
accommodat, vt alii verborum honore eam
exornasse, hic argumentorum splendore vi-
deatur ostentasse. Quod si aliquis, plurâ
quam necesse erat huc conducta, forte con-
iectare velit, eum ipsa totius operis tracta-
tio in progressu ad ingressum reducet, atque
ita docebit, præmunitionis verius necessa-
riæ, quam incundæ præfationis id consilium
fuisse. De quo neque nunc dubitare audebit;
qui de sola temporum ratione & notis co-
gitabit. quæ cum egregium historiæ lu-

men commodent, singularis prorsus hic Velleii cura elucet. qui ut Urbis conditæ epocham, quam dicunt, certa designatione posset constituere, à Troiæ excidio, id est, à solenni & omnibus vſitato caractere auſpicandum habuit: ne in multis hæreret lector, quæ non aliunde deducuntur. Sicut & ab Olympiade. cuius primordia ignorare, est Romæ paulo post nascentis tempora ignorare. Cumque fato quodam singulari huius studii, inde ab antiquo, summa ſcriptorum in notandis temporibus occurrat diſſenſio: veluti ſilum quoddam Ariadnes putari debet, ætas aut exitus magnorum virorum, mutatio rerump. ſucceſſio imperiorum, inſtauratio urbium; quæque alia vel annis deſiniuntur, vel comparatione ordinantur, vel indiſciis inueſtigantur, vel argumentis diſquiruntur. Quorum nihil omiſit Velleius in exordio, donec per tam cognatas vilesq; notas ipſa Urbis & ſuæ hſtoriz initia non tam accedit, quam continuat. Solemus in eximiis rerum conditoribus non parui æſtimare, interpoſita de geſtis iudicia, inſertas opportune ſententias, oſtenſam grauiter diſciplinam, eruta ſolertter arcana, cauſasque & conſilia euentuum non minus, quam euentus, explanata, hæc enim

vt ardua cum primis philosophia est, ita non potest aliunde melius peti, quam vnde historia prodit; è pectore, inquam, plus peritia quam litteris, imo sic litteris, vt peritia secundo, omnisque ciuilis ac militaris actus artibus instructo: quale nimirum ad scribendam historiam adferri debet. Hinc profundæ Taciti grauesque sententiæ, hinc Sallustii incitata seueritas, hinc Liuii disertæ interpretationes, hinc suauissima Curtii & tempestiua disciplina, hinc eximia monita, vt è fonte, manauerant. hinc Velleianæ quoque prudentiæ accincta & nitida institutio deriuanda est. cur enim eum omitteremus, qui vt apparatus, quem dixi, vbertate à ceteris vincitur, ita habilitate compendii & sapiendi neruis, omnium artem assequitur aut æquat, nonnullorum etiam antecurrit? Dicta iacit, vt quædam fulgoris tela: quæ & lumen & vires suas in animo capacis lectoris relinquunt. aliquando geminat, interim cumulat. Atque licet sæpe id faciât, nec defatigat legentem, nec satiat. namque nectædio locus sit, opportunitas efficit; fatigationi, dulcitus & agilitas, si permittitis ita loqui, Auditores, sententiarum obstat. Subest secretioris prudentiæ defensio: & quod

quod seueris operum iudicibus vel in diffu-
 sioris scriptionis corpore ipsa frequentia
 displicere posset, in hoc transcurso rerum
 non potest non placere: quia pars narratio-
 nis, dicam amplius, pars compendii est, sen-
 tentiarum disciplinæq; assiduitas. Quam &
 tum proficitur, cum personas nihil aliud
 quam describit. Huius laudis propria quæ-
 dam excellentia Velleio debetur, qui, quod
 accurate & ad morum ingeniorumq; sapi-
 entiam accommodare viros memorabiles
 velut interpretatur, communione artis aliis
 iungitur: quod autem vna eademque
 opera tam signate, tam lucide per moris bo-
 ni prauique notas & characteres, adhibito
 insuper quodam nouitatis, inuenti, elegan-
 tiæ commento, facies, ut ita loquar, vitæ mo-
 rumque diuersas exprimit deformatque;
 eius rei exemplum non inuenisse sed fecisse
 credendus est. Multis obtenditur vna-
 quæque natura inuolucris: & in tanta mo-
 ris humani varietate crebra aberrandi occa-
 sio præbetur. Dixerim; non Aristotelem
 philosophando, non Theophrastum no-
 tando, non describendo Historicos eam
 prudentiam exhaustisse, non longæuorum
 vetustissimos viuendo eas obseruationes
 implese. Hinc est, quod ingenio & sagaci-

tate

eate doctorum quotidie plura eruuntur: in
 quorum scriptis inter argumenta profun-
 dioris sapientiae pono, quidquid tale obser-
 uo. Cum primis autem singularis indu-
 stria requiritur, ut ciuilis vitae proprietates
 ubique attendatur, ut ab ethico commodata
 Politico seruiant; ut quae illi originem de-
 bent, huic debeant faciem & imaginem.
 quod negotium rursus periculo non vacat,
 nam & artis profunditate opus est, & nitore
 ciuilis cultus. vnde videas interdum alteri
 studentes alterum dimittere, id est, ipso suae
 scriptionis decore excidere. quae nisi con-
 iungat talia, auctoritas Historiae obtineri
 non potest. in qua nihil humile, scholasti-
 cum, affectatum, sed nec ineruditum quid
 aut rude locum habet. Accedit noua ex
 temporum fortuna & fati publici habitu
 difficultas. quo perturbato, ut pleraque alia,
 sic hominum ingenia studiaque obscurantur
 aut occultantur. vnde bonus aliquando
 apparet, cuius inter malos altitudo est occul-
 tior: aut vitiosus suspectatur, cuius vel in
 latebris securitatem quaerit virtus, vel in mi-
 nus grato opere inuidiosa fatigatur indu-
 stria, vel generositate instituti non intelli-
 gitur prudentia, vel adiutorum solitudine
 causa proditur. Sed nec à priuatis morum
 notis,

notis publica æstimatio satis ubique distinguitur: cum tamen in personis ipsis, hominumque indole ac studiis, omnis publicæ rei semina reponant necesse est, qui ad fecundam civilis peritiæ frugem votis ac opera contendunt. Semper sunt in magna civitate aut imperio aliqui, quorum spiritu publica inflantur, impetu præcipitantur, ardore incenduntur, motu agitantur, vi sustinentur. hos cum Velleio notasse, & suis quibusdam lineamentis discreuisse, est ipsius status viscera inspexisse. nam cetera multitudo, pars sequuntur antecedentes, pars fluctuant circa conspicuos, rarissimus quisque sibi aut suæ reip. seorsim sapit. Licebit nobis, Auditores, in hac Velleianæ prudentiæ parte, ipsam clauem totius disciplinæ constituere, atque ex tam accurata ingeniorum descriptione, non actus modo ipsius indolem propositumque condiscere, sed ingentia illa & numquam modicis sideribus agitata Romæ fata, ex his veluti primordiis surgentia & progredientia animadvertere. Hic Paullos & Scipiones, viros in tantum laudandos, in quantum intelligi virtus potest, ipsam Romanæ potentæ magnitudinem non illustrasse modo suis ingeniis, sed condidisse observabimus. Hic

Gracchorum optima, sed inquieta ingenia; nihil immotum nihil quietum in Rep. cer-
nemus relinquere. Hic non Drusos citius
& Sulpicios à laudata indole, quam temp.
à sua pace degenerare reperiemus. Hic
Pompeius & Cæsar sui ingenii fortunæque
vastitate laborantes, in societatem morbi
temp. trahent; quæ ut tantam indolem fi-
delius ac ex more sequatur, præmi & ipsa
volet suæ magnitudinis onere. Hic aliquis
vana & stolta prauitate, aliis ingeniosa
nequitia, miros publice ludos dabunt. De-
nique ad Octauii ingenium omne imperii
corpus circumagetur, mouebitur & quies-
cet. Verum hæc suis ipsa momentis conspé-
ctiora, longe eminent. cetera per singulares
morum variorum notationes, designata
perite discrimina; etiam per comparatas
inter se subtiliter naturas, in ampliorem sa-
piendi circum patent; quam sine exem-
plis & extra rem præsentem dici aut in-
telligi potest. Faciliorem habent intelli-
gentiam egressiones, & historiæ quædam di-
uerticula. quod proprium alias maioris
operis ornamentum, vtilissima suauitate
mutuatus Noster, res cognitione admiran-
das, temporibus inuolutas aut dispersas,
opportunitissime collegit & sub veram ac
genui-

genuinam æstimationem dedit. Ita enim satis fortasse non ad defensionem modo, sed ad commendationem huius industriæ dixerim. Nam qui prorsus eam Historico adimunt, semper mihi parum vel comiter vel eleganter opinari visi sunt. sicut aut delicti est aut importuni, prudentiam ac ingenium scriptoris, post vnum & si forte alterum excursus, in ordinem redigere atque ad reliqua coërcere. Quæ nequaquam ideo monemus, vt ineptos rudesque nonnullorum conatus, qui alienissimis nugarum ambagibus vtramque paginam opplent, excusatione & venia dignemur: sed vt maximorum virorum auctoritas, quæ si non inuenerat, certe fecerat rationem, citra inuidiam nec extra laudem constituatur. Vellio ipsa observationis & annotationis nouitas gratiam addit. Quam est enim iucundum, modo conductâ in vnum ingeniorum artiumque miracula contemplari? modo indagare congregati eius, vt sic dicam, fati causas, ambitum, terminos? modo colonias, modo prouincias, ex omni memoria & tot veterum commentariis, velut ex fuga recolligere? Quo factum est, vt nec in vulgari aut nota aut inani expositione videretur tam seria festinatio scriptoris hæsisse;

nec posterorum quisquam carpere aude-
ret, cuius soli Velleio deberet notitiam. Ac
cetera quidem, quibus maiores illi perfectæ
historiæ scriptores vel ornamenti vel artis
& disciplinæ caussa vti sunt, imitatus est
felicissima dexteritate, & in minore forma
non minus tamen ad viuum expressit
omnia. nisi quod *orationibus* inserendis sibi
temperandum duxit. idque eo magis, quod
nec contextus arctatæ narrationis pertingit
ad occasiones habitatum vltro citroque ora-
tionum, sed factorum euentuumque apices
directo transcurso stringit. Neque interim
eloquentiam ostendere non potuit: quæ
vndique exsplendescit. Miratur diligentissi-
mus Rhenanus facundiæ nomine, erum-
pens illud è Velleiano non affectu magis,
sicut ipse veniæ petendæ præfatur, quam
iudicio, orationis telum, pro Cicerone in
Antonium tanto vibratum impetu tamq;
effica ci ictu infixum, vt cum ipso, quem vin-
dicat, certasse videatur, si quid post infestas
Philippicas, infestius iaculari in parricidam
liceret. Equidem oratoris facultatem, quam
in Historico requirunt eruditi, non hic
tantum, sed in omni scriptura Velleiana,
valde otiosus sit qui non agnoscat Quare
& verbis hic parcendum arbitror: nisi veli-

mus ea commemorare, quæ nostræ commentationi propiora sunt: nitorem eruditioni, gravitatem suavitati, simplicitatem arti tam permista commode, ut nouum quodammodo dicendi genus, & proprius venustatis character inde concinnatus, simul æui eloquentissimi genium spiret, simul scriptoris ingenio, reperti tum primum decoris gratiam debeat. Videor mihi in eo reperiisse specimen dictionis, quod prudentissimi oris Politicus optaret, quoties ad elegantiam & nouitatem quandam apud teretes & eruditas aures accedendum, nec à civili tamen dignitate discedendum est. Multi post ipsum idem cupiuere, idem tentauere: sed quantum interest, inter facultatem sapientis & conatum rhetoricantis! Quo plerumque corrumpitur eloquentiæ puritas: cui nullum maius quam ab imparis imitatoris studio periculum imminet. Namque, ut semel hoc experimentis temporum notetur, non tam quæritur sollicitudine scribendi & arte, quam in ipso scriptoris ingenio nascitur disertæ & victura oratio. Quare, cum nihil ex arte ignoret, qui ita scribit, sapissime, tanquam ignoraret, scribit. Ut vel ideo frustra sint, qui seruiliter in ordinem cogunt scribentis calamum, &

modo aliquid demtum verbis aut sententiæ
modo additum vellent. Imo quod volunt,
audent aliqui: et quoniam illud potius pro-
bant, hoc ex suo ingenio reformant. quasi
Velleio id agendum olim fuerit, ne à cuius-
quam consuetudine & iudicio vspiam rece-
deret. Longe generosior est mascula & ciui-
lis Historici eloquentia, quam vt ubiq; scho-
lam & rhetorem metuat. cui nisi subducatur
mature manum, tam longe à robore & virili
cultu, quam prope ab artificio & mollitie
aberit. Suffocatur, si non spiret libere, vi-
da indoles: et si vbertatem omnem excludas,
maciem induces: sicut contractior facies,
ampliando in monstrum diducitur. Atque
hactenus quidem tum laudari abunde, tum
optima cum ratione defendi meruit Velle-
ius, quamquam in vtroque ita sumus versa-
ti, vt parce & rudior Minerva (quippe qui
nec ipsi libertatis in scribendo & simpli-
citatē immemores simus) pleraque de-
libauerimus. Veniendum nunc est ad na-
um tam pulcri corporis intolerabilem,
atque tot iam doctorum probris infama-
tum. Cum enim illustres sanè & magni-
ficæ sint in Historia prudentiæ eloquentiæ-
que laudes: Veritatis tamen decus intimius
est & antiquius. Vt propterea parum suæ
existi-

existimationi consuluisse videatur Velleius, dum ceteris dotibus præcellere maluit, quæ propter vnâ placent, quam neglexit. Adulatur Tiberio, sub quo scripsit, sub quo domi militiæque dignitates adeptus est: adulatur Liviæ Seianoque; sed his propter Tiberium, in cuius gratiam, immortale etiam eius temporis decus Germanicum parum honorifice, id est, parum ex fide & merito memorat. Male id factum: quis enim bonus vir dissimulet iniuriam veritati in ipso regno, ut sic dicam, suo illatam? sed bene habet, quod non amplius, quam dictum est, patet hæc deformitas: cetera incorrupta venustate præfulgent. Nimirum hoc non tam Velleii, quam humani generis vitium est. præsentia & nostra cum prudentissime pensitamus, non sine studiis partium affectuque æstimamus: aut cum recte iudicamus, metu temporum iudicium abscondimus. Itaque Historicum in hunc diem noui neminem, qui principis sui superstites, ipse superstes, vitia euulgarit. nisi quod prudentium non nemo in eo sibi cauit, ne, quod liberius litteris consignauerat, ante suprema sua publicarentur. Dicam quod res est: Nemini, qui res suæ ætatis scripsit, usquequaque & adeo credendum est, ut odio &

Q

amore

amore, spe & metu plane immunis; id est, homine maior habeatur. Neque potius ab-
soluenda credulitas hic lectoris videtur,
quam scriptoris infirmitas. Qui si errore
magis quam consilio verum corrumpit, iam
venia locusest: sin contra sententiam ani-
mi facta pro veris tradidit, tum vero sicut
legentium reprehensionem merito incurrit.
ita simplicitati rarius imponere potest, præ-
sertim vbi aliorum opera rerum fides ita in
lucem vindicata est, vt facilis veri falsiq; sit
discriminatio. Id quod in Velleio etiam ac-
cidit, qui non minus irritis quam vanis en-
comiis ornat, quos seueriora & plura publi-
cæ auctoritatis monumenta grauius nota-
uere. Vnde hæc talia etiam alias potius pe-
tenda fuerant, quam ex eo scriptore, cuius
& opera aulæ obstricta, & veneratio Prin-
cipi debita, & affectus ac per hunc ipsa ratio
iudiciumque ad Augustæ domus splendo-
rem inclinatum, neque silentii neque expo-
sitionis planam facilemque viam habuit.
Nam quod Vir doctissimus hic excipit, *Ne-
minem silentii causam reddere*: fortasse vix
locum habet in scriptura Velleii. qui in hoc
historiæ ambitu propositoque si omisisset
Tiberiana tempora, haud dubie suspicio-
nem in se principis & aulicorum, non sine
peri-

periculo concitasset. At cur operi suo, in-
quis, non posuit angustioremodum? non
enim credam fore, qui increpet, cur non
plane omiserit historiæ totius consilium?
Equidem, si breuiarii alicuius indolem co-
gitamus, rursus aut indocta aut suspecta est
partium temporumque detruncatio: nec
videtur consultum, ut propter pauca, quæ
non audet retegere, ceteris quoque absti-
neat Historicus, quæ visa sibi aut perspecta,
præ aliis accurate potest interpretari. De-
bent hæc vestros quoque animos admone-
re, Auditores, & circa præsentium studia
temporum erudire. Nihil magis in ore, in
votis, in conatis hominum est, quam histo-
ria nostræ ætatis. Eam cum rerum amplitu-
dine, consiliorum profunditate, varietate
iudiciorum difficillimam, hoc quidem reip.
statu, ne tentandam autument prudentes,
& ob amota iam bellorum vastatione non
pauca subsidia, vix in pace, & subuenienti-
bus partium commentariis ac auctoritate
publica, sine periculo processuram credere
possint: imperitissimus quisque, nec minus
litteris quam modestia vacuus animo agit,
& mox certatim attaminabit. cuius vanita-
tis præludia iam & specimina habemus.
Verum his nos extra considerationem no-
stram

stram reiectis, de idoneo tanti operis conditore videbimus, qui facilius optari quam reperiri poterit. Etenim ex iis qui rerum actu splendescunt, quotusquisque satis eruditionis ad hoc institutum adferet? Ignoscent spero viri summi (quorum artes non minus alias & æstimare & venerari soleo, quam eorum quisquam, qui ex propinquo quidem, sed fortunam plerumq; non animum res illustres gerentium intuentur aut intelligunt) si tot artium, quibus ad posteros valere consuevit Historia, cultum copiamque, vitæ tam occupatæ rarius existimem conuenire. Non dico, nullum ex hoc genere esse talem: sed an, qui talis est, suscepturus sit in se id onus; an partim potius quam vniuersum suscepturus sit; an, cum susceperit, sufficientibus partium instrumentis vsurus sit; hæc & talia non minimam habent dubitationem. Superfunt ergo eruditi: qui in studiis vitam, non quibuscumque sane sed talibus potissimum, agitant. Inter eos, si hoc æuum spectes (nam quid postea futurum sit, nil attinet diuinare) non desunt forte, qui ea, qua hic opus est, beneuolentia adiuti, industrie vsurparent id muneris. nisi quod æui genio & ciuilem vitæ fastu quam sollicitissime ab eiusmodi opera remouentur. Quo fit, ut alii

vt alii omnibus rebus impares, sed Politicis nominibus tumentes, præferantur instructissimis viris. quorum solida & ex puris fontibus haulta prudentia, à conuitio & probris tam hodie abest prope, quam olim ab honore & præmio. Id quod non tam ipsorum quam posteritatis interesse sciri debebat. Dicamus interim: non deesse viros animo, studiis, stilo nostris temporibus dicendis pares; num existimamus, tam inuictæ veritatis vllius manum fore, vt æq; secus gesta summorum principum, quam præclare factitata; æq; arcana aularum, quam speciosa interpretamenta, plane pleneque deformet? nam hoc Velleii causa, cœpimus quærere. Non fiet istud, ò mei, non fiet. Etiam cum non supererunt, quorum auspiciis consiliisq; omnia gesta sunt, posteritas eorum timebitur. Atque vt cedat timor, vt desint adulationis studiiq; & odii nomina: ipsa sæculi indolēs non capiet hanc simplicitatem. Aulicarum aurium animorumque quotidie delicatius fit iudicium: atque dum honestissimis titulis & graui supercilio maiestatem imperiorum in sublimius & maius interpretantur, qui ex officii decoro id facere possunt, prudentissimus quisque, cum ratione mauult obsequi ad maiorem sceptro-

rum reuerentiam vocantibus, quam cū
periculo modestiæ nouum quidem sed plau-
sibilem morem detrectare. Ita crimen pau-
latim habere incipit, quod aliquando in
in laude ponebatur: atque vt olim aduer-
sus veritatis, qua posteritas & totus orbis
erudiri debebat, priuilegium, nulla maiesta-
tis exceptio valebat. sic, postquam maiesta-
tem in multis ipsa reuereri veritas didicit,
nemo scribentium, publicarum & aulica-
rum offensionum tam erit audus, vt quæ
inter noua regnorum secreta hodie asseruari
nouit, eliminare in publicum contendat.
cum præsertim pro inepto & imprudente
spernatur, qui à ciuiliū, vt volunt videri,
magistrorum, & virorum eminenti auctori-
tate publicas res tractantium sapientia di-
scedit. Ita paucis, si modo cuiquam, aduer-
sus sæculum mens constabit. Neque enim
Poëtarum tantum & Rhetorum ludus, aut
sub tyrannis metus est, vt Neronēs &
Domitianos, mera monstra insolentis po-
tentatus & prodigia, bonorum principum
laudibus honestent; sed mollitiæ tempo-
rum & imbellia animorum, à virtute & ve-
ritate sub ipsa virtutis opinione deficitur:
succedunt noui mores, noua sapientia noua
eloquentia. cui nec simulationis iam &
negli-

negligentiæ superest occasio: cum in partem officii publici recepta est, quæ olim adulatio dicebatur. Eum sane nec laude amplius arbitror nec venia dignum Historicum, qui sub speciosæ commendationis velo, rerum turpium detestationem astute abscondere instituat. quale commentum in Poëta Lucano, ingeniosius suspicari quam grauius persuadere, summo Viro libuit. Faciendum ergo non minus in nostris, Auditores, erit, quod sæpius memini monuisse, in antiquis tenendum esse. ipse scriptorum dissensus & à vero discessus, ad verum nos deducet: et ut Cæsaris gesta ex vero æstimemus, præter Cæsarem, Diones, Tranquilli, ceteriq; liberioris stili homines consulendi erunt. in quibus ipsis tamen supra aut intra veri fidem aliqua obseruabis, vt sic ad genuinam veritatis faciem ipsa comparatione diuersitatis peruenias. Nimirum qui adipiscendæ causâ prudentiæ memorias rerum & annales tractat, non contentus erit vnus partis tradita cognouisse: sed aduersæ etiam aut diuersæ partis commentariis ad ipsa coniectationis & indicii ciuilis fundamenta constituenda indigebit. Sed hæc commentatio longius nos incepto abduxerit. Igitur ad Velleium redimus: quicquam operis

operis sui, de qua differuimus; labem multis magnisque redimit virtutibus. Quarum adhuc illustrior erat futura admiratio, si totus ad nos peruenisset. Quam ille nobis ingenia Regum artesque luculente notaret! quam accurate momenta instituta libertatis, & semina certaminum publicorum, suis quæque locis disponderet! quam animose festinantem ad victorias externas populum sequeretur, quam provide victorem admoneret! quantum in ipso felicitatis cursu latere periculi animadverteret! Quam ubique fortunam suam ciuitatis & indolem in numero haberet; easque veluti per gradus vigoris & potentiae ad fatalem excisam Carthaginis terminum deduceret! sicut ab hoc momento relabentes in iis, quæ habemus, per singulos lapsus, celeriter quidem sed notanter præcipitat: & quæ non sentientibus Romanis clanculum obrepserant, aut veloci frequentia percussos cæcauerant, in apertam ordinatamque vindicat notitiam: cuius rei causa subsistit aliquando & observationis ciuilis epocham, ut sic loquar; unde in posterum processura sit fati publici disciplina, statuit. Ita Gracchanum tumultum cædemque grauissima nota signat: *Hoc initium, inquit, in vrbe Roma ciuilis sanguinis, gladio.*

gladio
quia
flagiti
xima
bunt
ma lie
status
Eo cele
ram,
non a
tiam,
tur pe
suppli
citase
Gladior
nitas
mend
tate c
potuit
ciuiles
nihil
fors
compa
nihil
quod
dicor
que
vigor

gladiorumque impunitatis fuit. initium ideo, quia exemplum. quod non ostendit modo flagitia, sed auspicatur. Ab hoc initio maxima quæque & continua mala pendent: ab hoc initio ad calamitatum extrema fiet progressus: ab hoc initio ad finem status ac securitatis publicæ proficietur. Eo celerius, quia impune. nam ut malorum, ita *impunitatis* hoc initium est: quæ non ad turpitudinem morum, ad petulantiam, ad luxum, contumaciam conniuitur per indulgentiam; sed quæ superuecta suppliciorum auctoritati scelerum atrocitas, emendari per imbelliam non potest. Gladiorum civili sanguine rubentium impunitas est: quam temporis necessitas commendauit primo, mox depulsa necessitate ciuitas retinuit, siue expellere non potuit. Ex hoc sanguine natæ sunt quædam ciuiles Furæ. quæ nihil sanum deinceps, nihil intactum reliquere. Abominamini fors tam diram imaginem: verum ut comparisonem molliam, in argumento nihil occurret modicum. Est morborum quoddam genus, quos acutos vocant medicorum filii. hi statim nobilissimas quæque corporis partes ipsamque vitæ ac vigoris sedem inuadunt: iecur incendunt,

R cere.

crebrius onerant, cor debilitant. atque
 hoc est, quod cœcitate, & tamquam ad
 nunc cœcitate, videmus fieri. Pro-
 pterea, ut ad Roma ab hoc initio, de
 quo ius est, pœnitentia; dum ius vi obicitur.
 ipse ius est, quo talis publica vi-
 tutis, utque, ipse virum & roboris origo
 hoc ad digne in iure & legibus intelligitur.
 ius beneficio est resp. iure ordinatur, iure
 regitur, iure stabilitur, iure conservatur, iure
 continetur. Quamdiu ius sua auctoritas,
 tantisper ciuitatis sua constat sanitas. Igi-
 tur quantum à iure disceditur, tantum à
 rep. degeneratur, quæ amittit se ipsam, cum
 ius amittit. Ab hoc nisi vis omnis diligen-
 tissime arceatur & validissime, mora nulla
 est, quin vna oppressione consilium obrua-
 tur. Ex eo tempore nihil ordinatum, nihil
 moderatum, nihil honestum supererit.
 quos merita virtutis contulerant honores;
 dignitates, quos iudiciorum consilio; bono-
 rum tribuerant; Magistratus, quos suffragia
 ciuium demandant, vis in posterum da-
 bit, prius ceteris habebatur ac ad principale
 in rep. facit. Nemo erit, qui opibus, fa-
 ctione, aut potestate erit. Nemo ius di-
 centi assensu habet; nemo feret monentem.
 neq; minus consilium sapientis, quam le-
 gum

gum auctoritas, repudiabitur. Itaque ergo
 discordie citium, antea conditionibus sanari
 solita, ferro diiudicabuntur. id est, bellis
 omnia ardebunt pariter & miscebuntur.
 Quid enim inter violentos vnquam con-
 cors? quid inter eos moderate discors?
 condiciones rationis, & iuris filiae
 sunt: sicut ferrum ab omni quo ministe-
 rium violentiae infamauit. illis obducun-
 tur vulnera, hoc rescinduntur; illis so-
 piuntur lites, hoc exasperantur. sed prae-
 placebit tamen ferrum bellumque,
 postquam semel ius displicuit. Sufficiet
 imo ipsum belli nomen, vt pax & quies
 spernuntur. neque quisquam, cuius caus-
 sam sequatur, sed cuius vim & praedam,
 cogitabit: sicut nec suscipiendi belli caus-
 sa expectabuntur, sed spes & cupiditas ar-
 ripientur. haec sunt Vellu nostri, *bella non*
causamini, sed prout eorum merces sunt. Qui-
 bus verbis ipsam morbi ad perdendam
 temp. proterantis vim & impetum, ex-
 pletis iam arguentis toto nocendi in-
 strumento vehementem demonstrat. vna
 scilicet interpretatione centum circiter
 annorum fata complexus: quibus in mu-
 tationem sui demersa res. p. vix tandem in
 nouam faciem emerfit. Sed quid vni exem-

plo huius curæ prudentiæque immoror,
quasi non satius esset in ipso Auctore com-
muni obseruationis & commentationis
studio, omnia complecti? Huc enim po-
tius nos vocat instituti ratio & industriæ
nostræ: quam, omisissis siue dilatis laudi-
bus Velleianis ceteris in rem præsen-
tem strenue transferemus, Auditores.

DIXI.

I. H. B.

N O T Æ

IN VELLEIVM.

lib. I cap. i. v. i. *Tempestate distr.*) Lo-
qui Velleium de Metabo siue Meta-
ponto, nec *Lipsius*, qui primo de
Epeo coniecérat, negauit. Hic enim
Metaponti vrbs conditor *Stephano*
& *Seruo* memoratur. τὸν γὰρ Μετάπολλον οἱ πά-
ραροι μεταβὸν ἔλεγον. Quæ verba *Stephani*, arti-
culo postulante, ita interpretantur, vt *Metabus*
à barbaris dictus intelligatur, qui *Sero* nomine
esset *Metapontus*. Quapropter etiam à *Cl. Salmasio*
in *Plin. exercit. p. 65.* refutatur ea assertio: cum
aliunde constet, *Serum* nomen *Metabi* in *Meta-*
ponti appellationem a barbaris demutatam esse.
Fuerit itaque fortasse apud *Steph.* translocatio vel
nominum vel articuli librariis tribuenda. de quo
tamen nihil pronuntio. *Strabo* l. 6. ad *Pylios*, qui
cum *Nestore* ab *Ilione* nauigarunt, vniuersum *Meta-*
ponti

ponti originem refert: vt & Solin: *polyhistor. cap. 2.*

Teucer non receptus) Quæ hic facta memorat Velleius, futura coniecit Teucer apud Sophocl. in *Aiace*, cum Telamonis iram aduersus venientem sine fratre, sibi figurat. Inter alia veluti παράφραση Velleianorum verborum habent illa:

— ποῖον ἐκ ἐρεῖ κακόν;

τὸν ἐκ δαδὸς γινῶτα πολέμῳ νόθοι,
τὸν δειλία προδόντα καὶ κακὰ δρία
σε φίλτατ' Αἴας, ἢ δόλοισιν, ὡς τὰ σὺ
κράτη θανόντων, καὶ δομάς νείμοις σὺς.
ταυτὰ ἄλλῃ δύνουσι ἐν γῆρα βαρὺς
ἔρεϊ, πρὸς ὅλῃν εἰς ἔριν θυμένῳ.
τέλος δ' ἀπαυτὸς γὰρ ἀπορίφθομαι.

&c.

vide de historia amplius, præsertim *Seruium ad i Virg. Æn. l. i. n. 4, 2, 3. Dict. Cræteny. l. 6. Interpretes Horatii ad od. 7 l. 1.*

Causæ Seueritatis eius: quia non tantum pietati erga necessitudines & memoriz propinquorum deberi vltionem inimicorum credebant gentiles, sed in virtutis parte vniuersim ponebant vltionis exactionem vid. *Aristot. 4 Nicomach. 5* & *Grot. annot. ad lib. 2 de Ver. Chr. relig. p. 251.* sicut ex diuerso, omilla vltio impium animum & turpi ac proditrice ignauia degenerem arguebat. Quæ dedecora apud Sophoclem Electra sorori obicit, cum ea nollit vindicandæ necis paternæ sociam se præbere. Accedunt suspensiones de quibus adducti antea versus: & quod sibi quoque ab eo metuebat haud dubie Telamo, qui necessitudinem fratris, imperium & mandata patris semel ausus esset violare.

Pyrrhus Epir. occ.) l. i. n. 17, 3. Plutarch.
Pyrrho pr.

Ephyram in Thesprot.) differentiz causâ

R 3

addit

addit in *Theſſ.* cum plura hoc nomine loca legantur. de quibus *Stephan.* in *Ἐφεσα*, quæ & *ἰφεσα*. Adde infra 1, 3, 3.

Phidippus quidni in textum reciperemus hunc pro *Philippo*? cui nullum hic locum esse, doctis pridem animaduersum est.

1, 12. rex regum *Ag.*) vid. Indicem

Agamemnon (nomen) *Myceenæ* ab *Agam.*

patria; *Perperum* à *Troia*: Sed quid *Ligeia*, quam *Talithybius* præco *Agamemnonis* dicitur, n-didi se. Ita querenti *Aïlo* respondet *Sophocles*, auspiciis *Agamemnonis* conditam à *Talithybio*. Itaque non immerito *Agamemnonem* fecerit auctorem *Noster*.

Scelere patrui (*Sc.*) *Æschylus* & *Seneca* in *Agamemnone* sua. *Paulan.* in *Corinth.* *Liban.* declam. 5, 1, 13. hunc oreſtis m.) *Æschylus* in *Chœphoris*; *Sophocles* & *Euripides* in *Electra* vident. fultum esse a *diis* comprob.) *R. Brunne* fuerit ab *Oreſte* matrem occidit, cum illa (*Oreſtis* patrem occidisset) intervinctas prætorum *Rhetorum* exercitationes disquisitionum est. Meminit *Auctor lib. ad Herenn.* 1, 16, & *Cic.* 1 de *invent.* 14, ubi colorem *Oreſtis* firmamenti loco usurpandum, hunc adfert: eiusmodi animum matris sua fuisse in patrem suum, in seipsum ac heredes, in regnum, in summi generis & familia, ut ab ea penitus loci sui potestatem perire debuerint. *Libanius* declamatus tota *Oreſtis* apologiam contempnit. *Vellertus* omittit aliis argumentis, ab euentu & subsequuta felicitate indicat. Ita *Lucanus* de *Cæsaris* victoria & *Pompeii* interitu:

Victrix causa diis placuit, sed viſta Cæroni.
quod ante cum *Cicero* pro *Ligario* c. 6 dixerat: *caussa ab initio dubia*, quod erat aliquid in *Strabo*, parte quod probari posset: nunc melior cer-

Lydo sorte deſento, alterum Tyrrhenum cum maiore populi parte amandaſſe, memoratur, &c. addenda quæ Caſaubonus ex Feſto Seruiq; ad eum locum norauit. Plenius illam famem & demigrationem narrauit Herodorus lib. i. Diodorus lib. 5. maris appellationem inde petit: cum Tyrrhens plurimum claſſi pollerent, Imperium mari obtinerent, factum eſſe, ut ſubiectum Italia mare, de ipſorum nomine, Tyrrhenum diceretur. Alias opiniones ſuggerit Seruius ad verſ. Æn. i. Gens inimica mihi Tyrrhenum nauigat æquor. Appiano Toppovixdi Αὐδῶν ἄπροιος in Punic. dicuntur. Iuſtinus, Tuſcorum populos a Lydia ſenſſe ſcribit 20, 1, 7. Atque ita quidem communiter de Tyrrhenorum origine traditur. Dionyſio tamen potius indigena, quam aduene videntur lib. i. cuius argumenta (à diuerſitate linguæ, re ignonum, legum, ſtudiorum præcipue petita) minime vana exiſtimat Lipſius ad Senec. Conſol. Helu. 6.

Penthilus & Tiſamenus regnauere triennio) Penthilum Oreſtæ ſucceſſiſſe Strabo in Geographis, auctor eſt lib. 13. de Tiſameno Pausanias in Corinth: Ὀγιστὴ δὲ ἀποθανόντων, ἔχει Τιſαμενὸς τὴν ἀρχὴν ἐγμῶντος τῆς μενελᾶς καὶ Ὀγιστὴ παῖς. Quidam Tiſamenum primo loco, ſicut alii Penthilum ponunt; & in annotatione annorum maxima occurrit diſcrepantia. Velleiana quidem computatio, in ſeſpectata ſatis congruit. nam ſi Agiſtho VII, Oreſti LXX, Penthilo & Tiſameno II Iannos tribuimus, efficietur octogenarium iſtud interuallum à Troiæ excidio uſque ad Heraclidarum reditum. Verum ſi hanc ſententiam cum aliis conferamus (puta cum Aſiucano, Eufebio &c.) deprehendemus, tam certum eſſe, Oreſtiſliberos diutius quam triennio imperaſſe, (quippe cum Penthilo XXI Ianni, nec pauciores Tiſameno aſſignentur) quam incertum, imo

imo falsum est, Oresten LXX annis imperium tenuisse. Igitur illud Vellei *triennum*, valde mihi semper suspectum fuit: existimabamq; aliquando, Auctorem scripsisse, *Mycenis*; aut locum plane corruptum mutilumue esse. At obstabat huic opinioni congruentia totius interualli, de qua antea dictum. nisi quod rursus infirmabatur hæc cogitatio, postquam de LXX Orestis annis (an Velleius scilicet scripserit) merito dubitari coeptum est. Coniiciant hic amplius, qui otio & ingenio abundant.

1, 2, 1. *Tum fere octog. &c.*) Magnius Scaliger in animaduersionibus Eusebii quatuor nobilia interualla, inter cladem Ilii, & primam Olympiadem notat, quibus tanquam metis designant tempus illud veteres Chronologi, Herodorus, & alii. primum est *ἡρακλειδῶν καὶ ὁδῶν* à Troi capt, LXXX an. (num. Euseb. DCCCCXV) *δικισμὸς Ἀίῶν καὶ ἡ πόλις* post clad. Ilii CXX (n. Euseb. DCCCCLV) *ἡ δὲ πόλις* post Troi. CXL (n. Euseb. DCCCCLXXV) *αὐτὸς Κῶντος ὁπὸ Σπυρτιάων* CLVIII post Troi. (n. Euseb.) DCCCXCIII. De primo hic agendum; id est de *reditu Heraclidarum*. prorsus celebris est hic character, primum quodammodo initium historię veræ. Sed in diuersa tempora coniicitur ab Historicis: forte, quia conatus irriti *τῆς καθόδου*, id nomen à nonnullis tulerunt: sicut bene coniicit Scaliger in Euseb. Nam Heraclidæ, mortuo Eurystheo, à quo Peloponneso pulsi fuerunt, cum primo reditum conantes, cæde Hylli ausis excidissent; posteaque rursus frustra eum conatum resumissent, tertia demum vice, Tisamenus in Peloponneso imperante, destinata perfecerunt. De primo conatu & interitu Hylli vid. *Diodor. lib. 4* & Tegeatarum orationem ap. *Herodot. lib. 9. Pausan. Arcad.* In tempore vltimi & veri reditus designando, consentiunt Velleio non Tassianus mo-

riem repeteret, verum cognationis nomen ignorasse, aut ab abauo atauum non potuisse distinguere? nimirum permolari interdum hæc nomina sciebat: & hic exemplum in manibus erat.

1, 2, 2. *Codrus, &c.*) Historiam Codri scripsere *Iustin.* 2, 6, 16 & seq. quique ibi *Bongarsiana* & *Berngeriana* industria annotati sunt Auctores; quos nihil attinet huc transcribere. Addimus autem *Lycurgum*, qui *inorat. aduers. Leocratem* diligenter & fusius ceteris rem commemorat. Illud quoque monemus, inter allegatos *Seruium* ad *eclog.* 5 & *Augustinum* d. C. D. 18, 19, hunc Atheniensem Codrium regem, cum Virgiliano pastore confundere, id quod non semel Scaligero notatum.

imprudenter, rix. ciens, interemt. Nil opus erat *Aciduliano* verborum traiectu. Quin potius rem ipsam attendimus, quæ ultro suppeditat *Lipsianam* interpunctionem. *de industria immixtus est hostium castris* & *rixam mouit* (quantum ad *prologum* Codri) *imprudenter autem interemptus est* quantum ad ignorationem hostium pertinet) sed hæc clariora sunt quam ut moneri debeant.

1, 2, 3. *Quis cum non miretur*) Rhetorum is campus est, in rebus fortiter & præclare gestis, certare sententiis, inuentionibus, ornatu. *Cic.* 1. *offic.* 18. Mutuantur ex eo instituto aliquid Historici, quoties magna exempla ad insigniorem famam prodenda sunt. Tyronum in gratiam, & semel, id monemus, ut hanc Velleianam *inixum* cum ceterorum sententiis, qui eandem historiam tractauere vel attingere, contendere discant.

1, 2, 4. *Huius fil. Medon. pr. Archon A. f.*) Vltimum regem fuisse Codrum consensu traditur: sed apud *Iustinum* 2, 7, 2 saltus committitur, ubi statim *annus magistratus*, omiſſis XIII perpetuis, & VII decennialibus Archontibus, reges sequuntur. qua de

re etiam *Bongarsius*. Excidisse hanc narrationem ,
aut à mutilatore omisissam esse, existimat *Io. Meursius* in *Archontibus Athen.* lib. 1. c. 1. apud quem
vide, quæ ad h. l. Velleiani explicationem faciunt

(Vsq. ad *Charopem*) Tredecim fuere, quo-
rum seriem & nomina *Eusebius* refert, & *Meursius*
loco iam laudato. continuatur autem hæc narra-
tio infra c. 8, 3.

1, 2, 3, 5. *digredientes finib. Atticis Mce.*)
victi sc. prælio & à *Codro* profligati ex *Attica*. *Strab.*
9. p. 393.

mediam *Corinth. Athen.* *Stephanus de Urb.*
Μίγαρα, πόλις περὶ τὸν ἰσθμὸν, μίση πειλοποννήσου & Ἀτ-
τικῆς, καὶ Βοιωτίας

1, 2, 6. *insulam circumfus. Oc. Gades condi-*
dit) *Lipsius*, cum videret non insulas sed in insulis
oppida ab hominibus condi. correxit hunc locum,
& de quarto in vltimum casum mutauit, quæ hic de
insula dicuntur. Atque id *ἰσθμὸς* à *Lipso* factum,
existimauit *Pet. Faber Semestr.* 3 c. 4. p. 26. in marg.
Sed tuetur librorum consensum & auctoritatem *Ch.*
Salmasius ad *Tertullian* *Pall.* c. 2 p. 121. ea ratione:
quod hic condere, sit *Urbibus* in adificare. vt *Græ-*
corum *ἄλγιν* *Urbibus* instruere. Itaque & *insu-*
lam, *Gades* dictam, & condere *insulam*, esse *Urbibus*
instruere. Ceterum, quæ de *Gadium* origine
memorantur, vide omnino apud *Strabonem* l. 3. non
procul à fine. *Plin.* 4, 22 & 5, 19. *Diodor.* l. 5.

1, 3, 1. *Achai ex Lacœn.*) *Strab.* l. 8. ἢ τοῖς
Ἀχαινοῖς. *Polyb.* 2. p. 128. *Pausan.* *Achææ* pr.

Pelasgi Athenas commigr.) *Lipsius* miratus
Dionysium lib. 1. dum casus & sedes *Pelagorum*
exequitur, nullam *Atticæ* mentionem facere. Atqui
continebatur id iam in verbis *Thucydidis*, quæ ex
lib. 4. *Dionysius* adducit: vbi *Pelasgi Lemnum olim*
& *Athenas incoluisse* dicuntur. De vtraque sede
etiam

etiam Strabon. lib. 5. p. 221. Fuerunt autem Poësiſtæ va-
 rii generis deduxerunt, ποικίλων καὶ τὰ ὀ-
 νείων ποικίλων ποικίλων, teste eadem lib. 1. p. 521.
 unde lib. 1. p. 521. πλανήτων vocantur lib. 2. p. 11. Porro
 quæ A. lib. 5. commingit ad plerisque ca. 11. tunc it
 T. lib. 1. p. 521. lib. 1. ex quibus ite. ἡδὲ καὶ ὁ
 ὁ πλανήτων ποικίλων ποικίλων. Αἰτιατικὸν δὲ δευτέ-
 ρον, ὡς ἐκ τοῦ ποικίλων. Ex cc. lib. 1. p. 521. G. lib. 1.
 p. 521. ποικίλων ποικίλων ποικίλων ποικίλων, Αἰ-
 τιατικὸν δὲ δευτέρον, ὡς ἐκ τοῦ ποικίλων. conferebant. vt
 h. lib. 1. p. 521. ὁ ποικίλων ποικίλων ποικίλων.

non amicos & non amicos rationibus d. lib. 1. p. 521. sine l. 9.
 addit. p. 521. lib. 1. p. 521. ad n. CCXXVI, ubi
 T. lib. 1. p. 521. lib. 1. p. 521. lib. 1. p. 521. lib. 1. p. 521.
 appellationem a T. lib. 1. p. 521. lib. 1. p. 521. lib. 1. p. 521.
 ut, non amicos non amicos: esse alios de hoc no-
 mine opus, quod non amicos non amicos sit. Dixit
 haud dubie: sed, ut alios non amicos.

1. 2. lib. 1. p. 521. lib. 1. p. 521. lib. 1. p. 521. lib. 1. p. 521.
 idonea cur hoc. non amicos non amicos non amicos. A. i-
 d. lib. 1. p. 521. lib. 1. p. 521. lib. 1. p. 521. lib. 1. p. 521.
 scripserat, hanc, hanc, P. lib. 1. p. 521. lib. 1. p. 521. lib. 1. p. 521.
 ferire videamus. v. lib. 1. p. 521. lib. 1. p. 521. lib. 1. p. 521.

Quod enim non amicos non amicos non amicos non amicos
 me faciunt) ob. lib. 1. p. 521. lib. 1. p. 521. lib. 1. p. 521. lib. 1. p. 521.
 faciunt commotus non amicos non amicos. inquit
 G. lib. 1. p. 521. lib. 1. p. 521. lib. 1. p. 521. lib. 1. p. 521.
 eleganter dictionem non amicos non amicos non amicos
 modi similis non amicos non amicos. Id quod de
 plerisque Auct. lib. 1. p. 521. lib. 1. p. 521. lib. 1. p. 521. lib. 1. p. 521.
 uenit. Vt non amicos non amicos non amicos non amicos.
 criticam non amicos non amicos non amicos non amicos.

Non amicos non amicos non amicos non amicos. secus est in
 Epica poesi: non amicos non amicos non amicos non amicos.
 runt, vt mox obseruat Nonius circa appellatio-

nem Corinthi. Quippe omnia præcorat, aut narrat
ratione simpliciter, aut per personarum, aut utriusque
compositæ. Sic hæc narratio: Et Antis de altero
apud Græcos, Lucræti de nostra apud Latinos poëta.
Imitatione: cum subitis poëta qua interjeruntur
verbis sola persona narrat imitatio; quibus sermo
omnis tribuitur. Quod cum in comœdia, tum Et
in Tragedia, factum est necesse. Quibus idem proprie
à Platone imitatio tribuitur, viroque: quemad-
modum in epicis Homeri aut Maronis. In quolibet
tum in comœdiis, sep. poëta interjeritur. Labuit hæc
ad illustrandam nostri Auctoris certuram verbis
Dion. Hærsi exponere, qui in subtilissima eruditio-
nis commentario de consiliis. Traged. c. 2 ex mente
Platonis ita d. Perit

a Theff. Herc. filius &c.) Theff. alia nomen non
reperitur apud Homerum, quam tamen in Boetia
Theff. alia Hercule filius meminisse, a quo non potest
videri de Theff. alia. Inuat Velleianum argumen-
tum hæc Scaliger ad Euseb. notatio.

1, 3, 3. Panto ante Aletæ, sextus ab H. &c.)
Virumq. falsum (at Scaliger in animadu. Euseb.)
Et sextum fuisse ab Hercule, qui quintus esset; Et
Corinthum condidisse, quam Sisyphus per multos
annos antea obtinuerant. Prius istud Lucianum
animaduersum, posteriore refutatione non indiget,
si condendi vocem de refutatione accipiamus. v.
Indic. Pindaro olymp. 13 Corinthii dicuntur παίδες
Ἀλατῆ id est ἀποζωνος Ἀλφειῶ, vbi Scho. sisyphus vi-
dendus. Adde Euseb. n. CCCCXCVI

que antea fuit Ephyræ, i. e. ante Aletæ tem-
pora, neque quisquam aliter accepit, vid. Stephan. in
Voc. ἰφύρα & ἐφύρα.

consilia P. apenn. continentem) ad eundem
omnino Strabo lib. 8 in descriptione Corinthi. Hinc
inter compedes Græcia, Philippo; alius inter Vincula
Græcia

Græcæ vrbs memorata, ap. eund. lib. 9 & Polyb. 17. confer quæ habet Pausan. Corinth. pr Thucyd. 1 p. 10 Horatii interpretes ad od. 7 l. 1. Illud contrarium à mala manu esse existimat Gruterus. Non ausim statim assentire.

ab Homero nom. Corinth.) sicut rursus ὁμογενὲς τὸ ἰφθὴν πρὶν Κορίνθους ἰφθ. notante Stephano in ἰφθ.

1, 4, 1. Chalcida & Eretriam) interponit copulam liber ex editione Rhenani expressus, qui enim se utis sum. Quod si sola interpunctione ista placet distinguere, non repugno: præferam tamen hanc lectionem. Strabo lib. 10 non longe à principio, πρὸ τῶν Τρωϊκῶν ante bellum Troianum conditas ab Atheniensib. has vrbes memorat. quod L. sius iam notavit. De nominibus earum ad Stephan.

Laced. in Asia Magnesiā) Eam sc. quæ ad Sipylum, de qua etiam Eusebius capiendus DCCCCLXI, monente Scaligero, qui nostri Autoris locum illuc retulit.

Chalcidenses Hippocle & Megasth. ducibus Cumas in Italia condid.) congruit Strabo lib. 1 p. 243 nisi quod Cumas Italicas non χαλκιδίων solum, sed & κρηταίων (ap. Dronysium lib. 7 Eretrienſes Chalcidensibus iunguntur) λέγουσιν facit, alterumque è ducibus Hippoclen Cumæum; alterum Megasthenem Chalcidensem asserit. Iam cum varia variis locis Cumæ fuerint (verba Casauboni ad Strabonis locum huc transcribere libet) quas enumerat Stephanus, dubitari potest, ex qua Cumani isti sint profecti, qui Cumam Campania condiderunt. putosamen è Cumæ Eubœica: nam & Chalcis in Eubœa. Ideo ait Virgilius,

Et tandem Eubœicis Cumarum allabitur oris.
Hactenus Casaubonus. adde & Scaligerum

brabantur (v. *Briffon lib 1 formul.*) intelligit. Aris-
sonus in sacris non inusitatus. itaque addit *noctur-*
ni epitheton: vt ad cerealibus, quæ nocte celebrata,
restingatur. Tangit hunc æris clangorem, & ma-
tronnarum celebrantium clamorem *Iustinus*, 2, 8, 2
Lipsius ad h. l. & *Schegkium* consulendi.

1, 4, 2. pars h. c. m. p. intervallo Neapolim
cond.) vide & Neapolis i. e. noua Grbs dicta. Si rabo
lib 1. Μεγάλη Ἀνακτορεῖον ἐπὶ Νεαπόλει Κυριακῶν ἕξτος
ὁ καὶ χαλκιδεὶς ἐπὶ ὠκεῖαν καὶ Πηλεοναϊκῶν ἕως, & Ἀθηναί-
ων, ὡς ἔχει Νεαπόλις ἐκλήθη διὰ τῆς. Antea Palaeo-
polim tuille & *Liui* 8, 22 monuit ad h. l. *Lipsius*. Ver-
ba Historici faciunt ad explicationem Velici & Stra-
bonis. Neapolis fuit haud procul inde, ubi nunc
Neapolis sita est. duabus Grbibus populus idem ha-
bitabat: Cumis erant oriundi. Cumani Chalchide
Euborca originem trahunt. Classe, qua aduicti a do-
mo fuerant, multum in ora maris eius, quod ac-
colunt, poruere. Primo in insulas Enariam &
Pithecius egressi, dein in continentem ausi sedes
transfere.

in Romanos fides) *Liui* 23 & c.

aménitate dign.) videnda quæ *Cl. Freinsk.*

ad *Flor.* 1, 16 notauit.

Cumianos Ofea mutauit vicinia) Ita solet
fieri, vt demigrationibus gentium partim inferan-
tur in nouas sedes & viciniam peregrini mores,
partim à vicinis paulatim accipiantur. Etiam mix-
tura locus est. Exempla passim sunt obuia.

Vires Veteres magnitudo ost. manium)

Hoc argumentum valde est incertum. & καὶ ἀρε-
τὴς ἀρετῆς τὸ ἐν τῶν τίτων τὰς δυνάμεις τῶν ἀνθρώπων
τοῦ καὶ καὶ, ait *Scholius* *Thucydidi* ad nobilissimam
observationem, quæ ἐν τῶν καὶ πρὸς τὸν seuerissimam
operis ab Historico suppeditatur, vbi monet, Vere-
res Mycenarum angustius non recte à posteris alle-
gari.

gari ad negandum Græcis, quæ olim pollebat potentiam. Postea exemplis duobus allatis, altero euincit insuper, neq. in contrariam partem argumentum de magnitudine valere. Nam si nunc, inquit, Lacedæmoniorum desolaretur Græcis, templis solum & ædificiorum relictis areis, incredibilem posseris, post longius elapsum tempus, eorum potentiam gloriamq. fore crediderim. qui tamen nunc ex quinque Peloponnesi partibus, duas ipsi tenent, & universa autem & multis extra eam Sociis præstant: Verum quia Græcis neq. tellus frequens, nec templis sunt nosq. ædificiis exornata est, sicut in antiquo Græcia more habitata, impay fama sua decreta. Sin idem exeniat in Atheniensium Græcis: duplo maior, quam est reuera, eorum potentia, Græcis faciem inveniunt censeretur. Ex quibus omnibus, Non igitur ex aspectu Græcis de potentia iudicandum est, infert. Digna fuit quæ hic quoq. legeretur notatio; quoniam crebri circa hanc rem errores iudicantium observantur; & ne inconsulte arrepta Velleii verba, vltra quam fas est valere crederentur.

1, 4, 3. Magna Græcis Græcia iuvent.) Recte monuit Græterus, non debuisse à Schegkio & Acidasio (quorum errorem etiam Taubman. in culc Virgil. suum fecit) Græcia iuvenutis legi, ex sphalearum editionis Rhenani. Etiam exempla, quæ firmandæ isti opinatiuncule adducuntur, dexteriori opus habent & explicatione & applicatione.

abundantia virum sedes queritans) crebra demigrationum causa. Ita Galli abundante multitudine, cum eos non caperent terra, quægnerant, trecenta millia hominum ad sedes novas quærendas, velut ver sacrum miserunt. Iustin. 24, 4, 1. vbi Berneggeriana nota videnda.

nam & Iones, duce Ione pr. &c.) Hæc est celebris illa *ἰωνική διακίχη*: cuius historiam cum iis, quæ antea acciderunt, videtur confundere V. ILLIUS. Non enim Ione duce hæc in Asiam demigravit multitudo, sed Codri filio. *Serab. lib. 8. p. 383. distinguat historiam. Ionem Xuthi filium Athenis imperasse. ait. circa hæc tempora, abundante hominum multitudine, in Peloponnesum emissam Ionum coloniam in leg. Regulæ nomen in Ionia appellationem transiisse. Post Heraclidarum reditum pulsos ab Achaïs Iones, reduisse Athenas, atq; inde cum Codridis Ionicam coloniam in Asiam duxisse, conditis ibi XII Urbibus, quot in Peloponneso antea obtinuerant. confer lib. 14. pr. His consentit Pausanias Achaic. pr. *Ælian. Var. lib. 8. c. 5. Plutarchus de exil. Ammian. Marcell. 28. Tertullian. de pall. locis à Lipsio partim productis. Adde Coronis narrat. 2. atq; Photium n. CLXXXVI p. 423. Scalig. animadu. Euseb. ad n. 975. Velleianum in tempore & personis errorem (nam Ion numero Eusebiano DCLXXXII, hæc Ionica migratio n. DCCCCLXXV memoratum) perstrinxit serio Lapsus: nec immerito. Quamdiu quidem hæc lectio retinebitur. Et de alia suspicari sine vestigiis librorum, anceps fuerit. Existimabam olim, *Logus cum de duobus diversis temporibus, atque illud velle, ac fortean scripsisse; Ionas, duce Ione profectos quondam Athenis, nobiliss. p. &c. nunc nimirum occupavisse. verum sic quoque difficultas ex historia superest.***

nobiliss. part. reg. maritima) ἐν τῇ παλαιῇ τῆς Κασίας καὶ τῆς Ἀδρίας, in maritima, qua inter Cariam est & Lydiam ora. Strabo 8.

Urbisque Constat. Eph. &c.) Teum inferi debere Velleianæ descriptioni non statim dixerim: licet historia videatur postulare. De urbibus ipsis eatumque conditoribus vide Strabon. 14. pr. & Stephan.

phan de Urbib. De Erythra conditore disputat. *Mourisus Lect. Attic.* 5, 8.

1, 4, 4. Et mox A. olis eadem prof. Gr.) *Strabo* aliter lib. 13. Τέτρασι γυναικίς προσέειπεν Φωοί τὴν Αἰολικὴν Σποικίαν τῆς Ἰωνικῆς, διὰ τὴν ἑξῆς ἡ λαβεῖν καὶ χροῦς μαζοτέρους. Translatum est Aolicam coloniam quatuor atribus Ionica priorem fuisse, & moras traxisse ac longius tempus. de quibus moris etiam Velleius mox meminit. vide *Scalig. animadu. Euseb.* ad n. DCCCCLXXV.

Et alias Urbes quæ sunt in L.) *Gruterus* pro putido glossemate delet, *Urbes quæ sunt.* Sed ad hunc modum multa in Velleio tollenda fuerunt. quæ ut uiginti interum aliquam admittunt, ita medicinam nondum colligant. Ceterum de uiribus hic memoratis *Sid. Strab.* 13. *Herodor.* 1, *Stephanum* πρὸς πόλιν. pro Larissis, *Antissim* prætulit vetus codex. Vbi *Sylburgius* annotat. nullam reperiri in *Æolide*. Sed haud dubie, ad *Lesbum* respexit, qui ita exscripsit. Ἀντισσὰ πόλις λίος, ἐφ' ἧς τὸ Σίγγιον *Stephan.* & *Strabo* 13.

1, 5, 1. Magnitudine operis, & fulgore, *carm.*) Retinuimus *Operis*, quod erat in *Rhenani* codice.

Solus appellari Poëta meruit) Ita iudicat *Aristoteles* de *Poët.* c. 4 & explicat frequens *Homeri* laudator *Cicero* in *Topic.* 13: *Homerus* propter excellentiam commune poëtarum nomen efficit apud *Græcos* suum. *Proclus* apud *Photium* οὐ μόνον ποίησι καὶ ἀριστερίαις τὴν ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου δόξαν, sed de his quæ per excellentiam esse ait *Plato*: Poëta communiter dicitur omnibus enim & ἄλλοις scientiis hoc nomen est. sed iam apud *Græcos* in unius notam cecidit. *Homerum* intelligas, cum audieris Poëtam. Magnificum autem cum primis hoc à *Velleio* *Homeri* elogium: quod per partes uelissi-

num esse ostendit, & illustravit *Lipsius*: quem non exaribo. Interim ad eundem Auctores ipinquorū aliquos (nam quod operæ pretium omnia ceteratim à veteribus congesta cōflectandi præconia? hic nominare lubet. Ac vitā quidem diuini poetæ *Herodotus* scriptore circumfertur. *Plutarchi*, qui è pluribus superat *libellus*, de arte eius Poetica potissimum discipulit. Adde *Dion. Chrysost. serm. 13. Suid. in opus. Strabon. 1. & passim. Quintilian. 10. 1. Plin. 7. 29. Gyrald. hist. poet. dialog. 2.*

1, 5, 2. præter *Homerum* (¶ *Archilochum*) *Archilochus* ille præstantissimis poetis, quoties in exemplum nominandi sunt, tum ab aliis, tum à Cicerone coniungitur, *Orator. c. 1. In poetis, non Homero soli locus est (Si de Græcis loquar) aut Archilochi, aut Sophocli, aut Pindari; sed horum & aliorum secundus, vel etiam infra secundos. It. 2. de finib. 14.*

1, 5, 3. *Hic longius à temporib. bellis, q. e. T. absuit*) De ætate *Homeri* magna & nota est Auctorum dissensio: quam si quis conciliare, aut ex incerta certam facere instituerit, otio & labore abuti queat videri. Si cui vacat aut curæ est talia indagare, adeat *Herodotus. Plutarch. Suid. Gyrald. locis supra laudatis, & Gell. noct. Att. 1. 21. Scilicet. an. m. adu. Euseb. ad n. DCCCCXCVI. præsertim Lips. ad b. 1. Interim ratio Velleii valde proba. cuius etiam opinioni facilius, quam cuiusquam, hac in parte subscripserim, quippe quæ nec *Gellio* disconuenit multum, nec *Ciceroni*, qui in *Bruto* (c. 10.) inquit: *Homeri et si incerta sunt tempora, tamen à nris multis fuit ante Romulum.* Id quod alibi etiam dixerat *Tullius*, sicut ex *Augustino. 22. d. C. D. 6. discimus.**

1, 5, 4. quod sæpe illud usurpat, oīo vñ begit (¶) Dubiū nullum est, quin rectè & ex mente *Velleii* suppleuerit lacunam in libris apparentem *in finis.*

hec

hoc enim ut hominum i. f. notatur diff.) paraphrasis ista est : cum Homerus dicit, *quales nunc sunt homines*, non staturæ modo & menturæ in ipsis hominibus diuersitatem notat, sed sæcula quoque antiquiora, suo æuo quodammodo opponit, & ea, quam dixi, staturæ diuersitate tanquam char. ètere discriminat, alios & maiores olim Troicis temporibus homines fuisse, eo autem, quo Iliada suam scripsit, longe iam minores esse significans. Plin. 7, 16. *Iam ante annos prope mille (obserua hic obster aliquid de ætate Poetæ.)* Tales ille Homerus non cœssit *minora corpora mor. alsum quam. priscæ* conqueri. Gellius 3, 10. cum refutaret Herodotum, inuento Orestis corpori VII. cubita longitudinis admensum, subiicit *ἔτι μὲν ἀνθρώπων : nisi s; ut* Homerus opinatus est, & ætiora proluxioraque fuerint corpora hominum antiquorum ; Et nunc quasi iam mundo senescente, rerum atque hominum decremēta sunt. Iuuenalis Sat. 15. & 69.

Nam genus hoc & iuo iam decrescēbat Homero.

*Terra malos homines nunc educat atque pu-
sillos.*

De re ipsa testatur etiam Solinus Polyhist. edit. Ca-
mertus, 5; Draudis, 3; Salmasii, 1. capite : si de ipsis
hominum formis requiramus, liquid manifestabitur,
nihil de se antiquitatem mendaciter predicasse,
sed corruptam degeneri successione su bolem no-
stri temporis per nascentium detrimenta decus Ve-
teris proceritudinis perdidisse. paullo post : *Quis*
enim iam isto æuo non minor parentibus suis nasci-
tur? &c. Addenda quæ à laudatis modo Editori-
bus annotata sunt. item : Hug. Groe. ad lib. 1, de Ver.
chr. rel. p. 19. Ludovic. Viu. ad Augustin. de C. D.
15, 9. Interp. Virgil. ad skud 12. & n. *Qualia nunc*
hominum producit corpora tellus. Berngger. p. m.
Quest. in Germ. Tac. 14. an ab æuo in æuum statu-

et hominum minuat? Id. q. 18. Quâ occasione plerique, quos laudavi, de Gigantibus disquirunt, eosque fuisse omnino, confirmant.

Quem si quis cæcum gentium putat (Sic) Non negat Nolter Cæcum fuisse (sicut existimat Gyraldus) sed cæcum gentium esse. Tantam enim rerum omnium peritiam, & ostensa in toto opere rerum oculis usurpatarum vestigia, imo specimina, non convenire ei, qui ab viro matris cæcus prodit, omnes intelligunt. Ceterum sicut manifeste falsum & confectum est, Cæcum natum: ita quod cæcus postea factus sit, tradit quidem Herodotus & alii, sed certitudo eius allucinationis duabus rationibus infirmari potest. Primo enim, quod dicitur, ideo pro Melissene, Homerum vocitatum, quod Cæcorum lingua Homerus cæcum notaret, in dubium vocatur eorum auctoritate, qui alias, atque, ut videtur, magis probabiles eius appellationis causas adferunt. vid. Suid. & Gyrald. hist. post. dialog. 2. Deinde, non congruit hæc illata cæcitas, cum eo, quod sub fide Historica videtur Suidæ tradere: figmentum istud congenita cæcitate inde originem traxisse, quod Homerus cupiditatis, cuius illecebræ oculis primo omnium insinuantur, siue quæ per oculos in animum ingreditur, per omnem vitam victori exiteat. Quanquam aliis alias placuit huius fictionis interpretationes excogitare, de quibus Gyrald. loco, quem prædiximus.

1, 6, 1. Quis ad obit. annis MLXX.) Justin. 1, 2, 13. annos mille trecentos assignat: Diodorus Sic. lib. 2. amplius (I) CCCC: Georg Monachus (I) CCCLX. Eusebius (n. 1107.) (I) CCXI: unde Lipsius existimat in Tiberio rescribendum MCCCXX. adde Annum comment. ad Metasthenem: & vide omnino, quæ Sculiger notavit ad Euseb. l. modq nominat. & Schubert, de scrupul. Chronolog. lib. 2. c. 4. C. 5.

abhiq

ab hinc annos ferme DCCLXX.) In supputandis temporibus subinde Velleius ad annum consularis *M. Vinicy* cui *suum opus inscripsit*, tanquam ad solennem terminum decurrit. Est autem is *V. C. DCCXXCIII, Tiberiani Principatus XVI.* quod, vel ex *Onuphry Panum. comment. in lib. 2. fast.* semel hic notasse, sufficiat.

1, 6, 2. Quippe Sardinapalura eorum reg.) Historiam hanc tradunt *Iustin. 1, 3.* & iisdem verbis *Savitsker. in Policrat. 6, 14. Diodor. Sic. 2. Oros. 1, 19. Arhena. lib. 12.* (ubi & epitaphium eius, quod exagitat cum *Aristotele Cicerio Tuscul. 1, 5. & Aug. Trin. 2. de C. D. 20. vbi Lacten. Viu.) Suid. Eccl. cap. deo-
nat. Euseb. n. MCLXXXIV.*

tertio & tricesimo loco ab Nin.) secundum *Euseb. tricesimo sexto; ex Diodori sententia, tricesimo. sicut ad hunc locum, Lippius, & ad Iustin. 1, 3, 1. iam monuit Berneggerus Noller.*

Pharnaces Medus) Iustinus, Arbactum vocat; Orosius 2, 2. Arbacum, addito tamen: quem alij Arbacem vocant. V. sine, Arsaces potius laeuit. Arbactis nomen, plerisque usurpatum, retinuit etiam Sidorius Carm. 1, 6, 24. Non Medus caput Arbactem proferebat. Rem plerisque obseruatam, instituti ratione, non omittere debuimus.

1, 6, 3. clarissimus Graij nominis Lycurgus) De *Lycurgi* genere, claritudine, legibus adi *Plutar. Lycurg. Herodot. 1. Strabon. 8. & 10. Xenophon. de rep. Lacedem. Pausan. Laccen. Iustin. 1, 2, 3. Savitsker. policrat. 4, 1. Cicero saepe laudat; qui & aetatem eius l. 5. Tuscul. 3. Homeri temporibus congruere existimat. verum in ea quaestione consilendus *Scaliger animadu. Euseb. b. n. n. MCXXXII.**

disciplina conuenientissima Sir) Tria hic corriguntur à viris doctis: *quidam* postremam voculam, ob inamœnam repetitionem, delent; ut sen-

sus sit: *Lycurgum iustissimarum legum & disciplinæ convenientissimæ auctorem fuisse.* Alii (*Lipsius* sc. cuius auctoritatem sequitur *Gruterus*) eundem sensum ita determinant, et inflexione ultimæ vocis, *disciplinæ viris convenientissimæ*, auctorem faciant *Lycurgum*. Nonnulli *convenientissimam* disciplinam in *continentissimam* mutant. quæ vox haud dubie minus convenit stilo & menti scriptoris. Sicut & media correctio quæliuisse potius acumen quam inuenisse videtur. Prima omnium videtur optima, propter id quod sequitur. Nam illa verba, *cuius quamdiu Sparta diligens fuit*, profecto simplicius & melius ad disciplinam reip. à *L.* curgo institutam, quam ad *Virum* i. e. disciplinæ auctorem retuleris. Quod si autem omnino retinendum sit illud *Vir*, malim connectere cum sequentibus, quam cum antecedentibus: *Vir, cuius q. d. &c.* quæ *Acidalijs* quoque opinio fuit. Nondum enim adducor ut credam, hic potius de moribus & vita, adeoque priuata *Lycurgi* disciplina, quam de convenientissima ciuitatis, quam condidit, disciplina sermonem esse.

cuius quamdiu Sparta diligens fuit, exc. flor.)
Fuit hac gens fortis (inquit *Cicero Tuscul.* 1. 42.) *dum*
Lycurgi leges vivebant. & cap. seq. *Magnam habet*
Sim reip. disciplinam. Sane magnam; ad decus & robur, & ut homines amant loqui de paulo serius perituris, ad æternitatem imperii statusque: Iccirco plane ad mentem *Pelleij Nostri Polybii* i. *Hist.* cum institutam Sparta à *Lycurgo* disciplinam iudicio politico pensitasset laudassetque, addit: *Διότι οὗτος καὶ διὰ τῶν συνηθῶν & πολιτείαν, βίβαν μὲν τῇ καὶ συμπόσει Λακωνικῇ παρισκίνασε τὴν ἀσφάλειαν πολυχρόνιον δὲ τοῖς Σπαρτιάταις αἰετοῖς ἀπέλιπε τὴν ἐλευθερίαν.* Quam igitur (versionem *Cassauboni* adscribo) hoc modo *Grætionibus* hęc ciuitatem

uitatem

uitatem fundasset. tum Laconica & inueterata securi-
tatem firmam parauit: tum Spartani ipsi liber-
tatem diuturnam reliquit. Tempus autem ha-
rum legum pariter & illius floris, de quo Noster, ac
celebritatis *Luius* 38, 34. ostingentorum annorum
facit; alii 700. quidam 500. numerant. vid. *Nicol.*
Crag. de rep. Laced. 1, 4. Pertinent huc, & quidem
cum excellentia singularis exempli, quæ *Guisiclar-*
dinus prudens scriptor lib. 2. de forma ac disciplina
reip. *Venetæ* disserit, cuius opes & firmitatem non
aliunde, quam ex tam præclaris institutis, prouenisse
ostendit. Quid interim in *Spartanorum* rep. desi-
derarint Magni quidam viri notum est. *Aristot.* 2.
pol. 7. *Polyb.* 6. *Hist. Græc.* 1. off. 19.

1, 6, 4. Hoc tractu temporum, ante ann. LXXV.
q. 4. R. cond. *Carthago* conditur) *Iustin.* 18, 6, 9.
condita est *Carthago* LXXII annis antequam *Roma*.
ad quem locum pleraque de di. censu scripto-
rum annotata habes in editione *Berneggeriana*.

ab *Elissa* *Tyria*, quam quidam *Dido* autu-
mant) Ita *Seruius P. Daniel.* ad r. *Æn.* p. 200. *Elis-*
sa verum & proprium nomen; *Didonis* autem vo-
cabulum (quod *Punica* lingua *Syracinem* notat) ibi
euentu impositum docet. Quæ de re, & *Elissæ* hi-
storia, accurata quædam notam *P. Faber. Semestr.*
3, 13.

1, 6, 5. *Caranus* *Syr* generis regij) *Lipsius* &
Gruterus delent illa: *Syr* generis regij. Mihi susti-
nere assensum hic lubet: qui sciam, repetitiones co-
rundem verborum, quas alii vitant, Velleio non fa-
miliares modo sed assiduas esse. Et quod de genere
regio tradit Noster, nec verisimilitudine caret, in
Temenida & refutari certa ratione nequit.

sextus decimus ab *Hercule*) *Scaliger* anim-
adu. *Euseb.* ad n. MCCIII. *Caranus* *Heracleida* &
decimus ab *Hercule*, *septimus* a *Temeno*.

profect.

profect. Arg. Macedoniam occupavit.) vid. *Iustin. 71. Solim. polyhist. Ebs de Macedon. agit.*

Alex. cum fuerit septimus decimus) Reinecius (in regni Maced.) suppositum secundum reg. Maced. sumto à Carano initio facit Si de successione stirpis velis capere Vellertum, facilius decimum quartum, quam decim. sept. numerabis Alexandrum. adde *Freinsb. Curt. Commentaires. proli gam. cap. 5.*

Materni generis Achille auctore, paterni Hercule glor.) *Diodor. 17. pr. Ἀχιλλεύς ὁ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς πατρὶς ἑστὶν Ἡρακλῆος, καὶ τῆς μητρὸς τῶν Πριάμῳ &c. Platarch Alex. Arrianus 2. Pausan. *Attic. Curt. 4, 2, 3. It 4, 6, 29. 8, 4, 26. Oros. 3, 12. Julian. Caf.**

1, 6, 6. *Emilius Sura de annis pop. Rom. Cc.*) consentiunt viri docti, hoc glossamentum esse, & in margine forte libri ab antiquario aliquo adscriptum, postea à librariis ea temeritate, cuius passim exempla obuia sunt, receptum, nisi quod Scitligero videbatur, in partem contextus venire posse, si post illa poneretur: *Pharn. Medus imperio & itaque priuauit.* Quæ coniectura, sicut argumento non disconuenit: ita scripturæ medus & connexio ceteræ narrationis nihil tale agnoscit. Si enim quod sequitur; *ca. etate Cl. G. n. Lycurg. &c.* ad istud tempus. quo summa imperii ad populum Roman. peruenit, referas, manifeste erit falsum: si, quod omnino faciendum est, ad Sardanapali interitum recurras, qualis erit, verborum, interrupta per insolentem interpositionem serie, connexio? Quare nihil hic ambigendum arbitror. De ipso auctore nihil admodum constat. *Plinio* laudatur *Manilius* aut *Manilius Sura* sed hic *Emilium* retinere, codicum consensus iubet. *G. I. Voss. q. 3 de Lat. Histor. pars. post.*

1, 7, 1. *Inter hoc tempus & initium Nini*)

Ita quidem *Rhenani* editio, quam plerique sequuntur, hæc verba Velleianis accensuit, cum priora, *Amilii Suræ*, inclusisset vncis. Sed neque hæc Velleii esse, quin potius laciniam glossæ prioris, recte *Lipsius* notavit. id quod ex sequentibus clare apparet. Ad rem ipsam quod attinet, satis notum est Græcorum *Chronica* & *Historicos Assyriis* & *Nino* principem locum semper tribuere, licet non primus sed tertius *Assyriorum* rex fuerit, vide not. *Rong. v. f. ad Iust. in. 1, 1, 4. d. & Franc. Fabric. ad Oros. 1, 4.*

1, 7, 1. *Huius temporis aequalis Hesiodus fuit*)

Hic demum, post insulta aliena verba, *Velleianum* *textum*, & *novum caput*, redaspicari oportebat, nam ad Carani tempus ætatem Hesiodi referre Noster. Atque ista ipsa coniunctio temporum suggerit (inquit *Lipsius*) eorum illud *temeliatum insitium* esse, & ab alio quam Velleio adductum.

circa CXX distinctus ab Homeri ætate) Posteriori Homero Hesiodum faciunt plerique, & cum Nostro consentit *Eusebius*, qui *n. MCCX* Carani temporibus coræum tradit. *Isacius Tzetzes in prolep. ad Lycophron.* cum de Homero tragico præmisisset, subiungit: *ἔσ. γὰρ καὶ ἐν τῷ ὅμῳ, ὅτι ἐν τῷ ἑσίοδῳ νομίζω ἰσχυρότερον καὶ περὶ τὰ τὸ πᾶσι κοινὰ μέγιστα καὶ ἐν αὐτῷ.* Disputat de hac questione etiam *Collins* 3, 11, & 17, 21 concludit quasi in hanc sententiam: *de Homero & Hesiodo inter omnes sine scriptores confitis, ætatem eos egisse vel ipsam fere temporibus, vel Homerum aliquanto antiquiorem, &c. Lipsius* (cum *Scaliger* 1. poet. 5.) iis accedit, qui Hesiodum antiquiorem Homero statuunt; eo quod *maior simplicitas & quasi rudior antiquitas in Hesiodo appareat.* Quæ ratio occasionem suppeditat Criticis,

eis, eruditæ inter vtriusque stilum comparationis instituendæ. Seneca *epist.* 88. videtur hanc & similes quaestiones pro inutilibus spernere. quod isto respectu (scilicet ubi effectus veræ philosophiæ in vita quaeritur) sane fatendum est. Alias non parum iuvant partim investigationem temporum, partim memoriam, excellentium virorum συγγραμματα. qui in studio Chronologico, ut geminæ quædam, eminent.

Vir perleg. *ing.* & mollissima dulcedine carminum memorabil.) Suavitatem capio stili & lenitatem. Ita Dionysius: Ὅτιος ὁ μὲν γὰρ ἐφρονέων ἰδιότης, καὶ ὁμοπαταὶ λεϊότης καὶ συνδυσίας ἐμμελῆς. quem secutus Fabius 10. instigatur. orat. 1. lenitatem Verborum & compositionis probabilis in hoc poeta laudat, duriq; ei palmam testatur in illo medio genere dicendi.

Non id, quod Homerus incidere) sc. ut patria eius ignoraretur. Notus est Ciceronis locus Orat. pro Archia c. 1. Homerum Ciceronis civem esse dicunt suum, Chij suum Scædæ. ant. Salaminis repetunt, Smyrnæi vero suum esse confirmant itaque etiam delubrum eius in oppido dedicaverunt, Permulti alij præterea pugnant inter se, atque contendunt. Pone, cur Homerus patriam generique ad posterum non prodiderit, vide apud Heliodor. *Athiop.* l. 3. c. 8. f.

patriamque & p. t. e. sed patriam contumeliosissime) Habentur ii versus *ieg.* καὶ ἐν τῷ 63. 1. ubi Parentem suum, Æolide Cumæ relictæ, confisuisse prope Heliconem, ait, mihi ero in Greco (cui Ἀἴφρα nomen) hyeme juxta & aestate molesto, nunquam denique commodo:

Νῶστο δ' ἄρχ' Ἑλικῶν διζυγῇ ἐνὶ κῶν,
Ἀρχὲν χέμα κακῇ. Σέρεϊ ἀργυρεῖ. ἔδ' ἐπὶ ποτ' ἰοδῶν.
adde *Suid.* 600, Hærod. *Gyralt.* *Hyst. poet. dial.*

1, 7, 2. Ante annos fere DCCCCXX) videndus Scaliger ad Euseb. num. MDLXXX.

1, 7, 4. Pace diligentia Castoris dixerim) Non tempero mihi, quin hanc modestiæ Velleianæ figuram exprobrem dissimillimis sæculi nostri moribus: ubi raro legas dissentientem unam ab altero, absq; ambigose arrogantis, aut contumeliose virulentis notis Adeo quisq; sibi in rebus leniculis triumphum ipse decernit & instruit; si quæras, qua inscriptione meriti ac elogio? inusitata illa & protentosa cognoscas: OB INSIDIAS MAGNORVM VIRORVM ERRATIS STRVCTAS. vel: OB TENTATAM ANIMQSE AVT CALIDE ALIORVM AVCTORITATEM. vel, quod frequentissimum & miserrimum est, OB DEPREHNSA IN MEDIA LVCE LITERVLÆ VIVIS AVT SENTENTIOLÆ VESTIGIA, QVÆ ALIVS IN MERA CALIGINE NON DEPREHENDERAT. Hæc enim reuera fæmæ sunt, quæ aliis & speciosis vocabulis prætexit callida ingeni ostentatio, & impotens famæ cupid.

— hic nigra succus lolliginis, hæc est
Erugo mera.

Caue Iuuentus optima (nam tibi hæc scribimus) tæue, ne opinione laudis tibi blandiatur tanta societatis humanæ pestis, & ab honestissimis studiis hæc talia, sicut ab argento scorias, separa.

Vix crediderim, tam mature tantam Urb. creuisse, floruisse, concidisse, resurrexisse Habet hoc argumentum vere περὶ πάλιν ἐπέα. Solent enim Urbes tardo profectu ad magnitudinem quandam enitratque licet æπὶ sæpe brevis sit, μαγνὴν plerunque celerrimo relapsu ad exitum contendat, magnum tamen momentum temporis in resurgendo statui debet, difficulter resurgunt deiecta, dum
yelut

velut de integro arduam crescendo viam auspicatur. Quæ ad Philosophiam hujus loci pertinent, infra tradentur ad 2, 11, 3.

1, 8, 1. *Clariss. deinde Ec. certamen Olympiorum initium habuit & Auctorem Iphitum Elium*.) Ante omnia hujus scripturæ ratio est reddenda: quæ de causâ in textum à nobis recepta sit. Cum enim prima editio expressè præferret: *habuit auctorem Iphitum Elium* (ex qua *Albius* fecerat: *initium habuit auctore Iphito Elia*) dubitandum non erat, quin *Lipsiana* lectio, quam expressimus, retinens casum primogenii codicis, neque quidquam admodum mutans aut interponens, tum ceteris melior esset, tum *Acidali* conjectura: *initium habuit & auctorem Iphit. El.* Non negaverim tamen, hanc posteriorem lectionem, pleniusque expeditionem videri posse.

ad excitandam corporis animique Virt..) primæ editionis & optimæ hæc erat lectio: ex qua *Albius*, nescio quo *negligens* insugamento, *excitantandam*, fecit: quod postea placuit *Acidali* o comparatione loci alterius (2, 1, 13, 3.) commendare.

(Olympiorum ludicr.) Hæc est illa celebris *periodus Iphiti Olympica*, qua agonem à Pelope institutum, ab Atreô & Hercule repetitum, deinde rursus posteriorum negligentia omissum Iphitus Praxionide filius post annos C. CC. (ut notande loquamur) restauravit. Ut ad hunc temporum characterem, & per eam ad tempus Romæ conditæ Noticiæ liquida deligitatione perveniret, pleraque huic notitiæ inseruientia hastenus vestigavit. Hoc initium est verioris, certe distinctioris, apud scriptores historiarum *ἡ ἐξ ἱπποῦ καὶ τῶν ὀλυνπιαδῶν ἐκπαινεῖς ἰσθμιας*, teste *Ins. in. Mar. p. 1. art. 5. n. 1.* cui consonat, quod apud *En. eb. Chron. 2. n. MCCXL.* legitur: *Ab hoc tempore Græci de temporibus hysto-*

ſua ſerâ creditur. Nam ante hæc, & cuiq; ſiſum eſt, diuerſas ſententias protulerunt. Ad quæ locum vide quæ Joſeph. Scaliger notauit. Item lib. 1. de emend. temp. de periodo Olympica; & lib. 5. de initio Olympiadum. Iuuabit etiam inſpexiſſe, quæ patens Joſephi Iuſius diſſerit, poet. 1. 24 & Caluſ. ſag. Chronol. 39. Pontan. Philocal. 10, 23. Camerſ ad Solin. 1. Nicol. cephill. 4, 21. Cæl. Rhodigin. 7. antiq. li. 38. præſertim ex antiquis, præter Solinum. Strabo lib. 8. Phlegon Trallianus in fragm. de Olympiis. Pauſan Eliac. 1.

ante annos DCCCIV) exemplo Gruteriana editionis omiſimus centenariam notam: re ipſa poſtulante; ſicut alii pridem notauere.

1, 8, 2 Atreius; cum Pelopi patri ſun. lud. f.)
 Conſulendi, quos antea laudauimus. Res ita habet: *agon iſte à Pelope inſtitutus, ab Hercule & Atreo inſtauratus, ab Iphito in Tetraëteridas indictus eſt. itaque trina Olympia, à Pelope, Atreo & Hercule celebrata præceſſerunt Iphiti Olympia; à quibus Græci putant tempora ſua, propterea quod victores ſtudio ſcribi in præſentia & ſeclis cæderunt. Porro interuallum Olympiorum Pelopi & Atrei ſunt quinque Enneadecaëterides. Inter Atrei autem & Herculis ludicrum; eſt tantum interuallum unius cycli. Notandum autem, ſam ab aliquot annis Olympiadas tetraëtericas ante Iphitum inſtitutas fuiſſe, tetraëtericas autem non fuiſſe à Pelope ad Troica & infra Troica tempora. Cur autem ab Iphitea periodo ſua putarint tempora Græci, paulo ante dictum eſt. Operæ pretium videbatur hæc ex Scaliperi animaduerſ. Euſeb. huc congerere: quo non alius, quidquid ambiguo ſtruat, diligentius hanc viam inſtitit.*

omnis gen. certam. Hercules Victor exiſtit)

T

dubi

dubitationem mouit *Lipsius*, è *Pausania*. quam sustulisse graui ratione *Gruterus* videtur.

1, 8, 3 *Tum Athenis perpetui Archontes esse deserunt*, *Lipsius* de particula *Tum* dubitat, quo referenda sit, cum primæ olympiadi præcise non congruat. Satis constat autem, istam signandorum temporum consuetudinem, colatis, quæ alibi euenerunt, rebus, non præcise sed rotunde, & circiter ac præterpropterea, tum ab aliis, tum à Nostro vsuari. Quare formulas istas, *Tum*, circa hæc tempora, per idem tempus, sub idem tempus, &c: rarius ἀποτόως, sæpius πυχρόως interpretari oportet. Ceterum, congruet hæc Velleiana designatio magis sequenti, quam præcedenti tempori. nam in annos olympiadis sextæ tertium & quartum i. e. in tempus conditæ Romæ incidit Alcmaonis principatus.

cum fuisset *Ultimus Alcmaon* &c.) adi *Meurs.* Archont. Athen. lib. 1. c. 3. & seqq. mox *Eryx* truncato ex *Eryxius* vocabulo legitur Id. c. 8.

1, 8, 4 *Sexta olympiade, post duos & viginti annos q. p. c. f.*) Fuerit annus sextæ olympiadis tertius non septima secundus, sicut *Scaliger* scripsit l. 5. de emend. tempor. vbi de primis Orbis Palibus agit. quam commentationem omnino vide. congruit *Velleio Eutropius*, *Orosius* 2, 4. *Sigonius* in comment. fast., accedit *Dionysio*, qui 7 olymp. auno primo, post Ilium captum anno CDXXXIII. conditam prodidit lib. 1. & 2. antiq. ceteras dissensiones Chronologorum (inter quos non facilius vnquam quam inter horologia conuenit) prolixè habes apud diligentissimum *Onuph. Pannin.* comment. in fast. lib. 1. Plerique cum *Velleio Nostro* *Varronem* sequuntur: cuius ipsius tamen industriam coniecturis, quam certis rationibus niti existimat *Scaliger*.

Parisi

Patilibus) *Propertius* 4. *elef.* 4.
Præfatus erat. *dixere* *Patilia* *patres*,
Hic *primus* *capit* *mœnibus* *esse* *dies*.

In hoc ergo festum- (de quo v. *Ind.*) *natalis*
dies *Urbi* *comuni* *hominum* *deuotione* *re-*
ferebatur : adeoque *XI* *Kal.* *Mai.* *immortalis*
ortus *dominagentium* *ciuitatis* *solenni* *religione*
celebrabatur, vt loquitur *Panegy.* *Mamert.* *c.1.*
Sed & *Imperatores* *adiecerunt* *feriis* *natalitios* *dies*
Urbi *maximarum* *Roma* *atque* *Constantinopoli*
(v. Id. Mai.) *in* *quibus* *deberent* *iura* *differti*, *quia*
ab *ipsis* *nata* *sunt*. l. *omnes* *dies* 7. *C. de* *feriis*.
ad *quam* *plusecula* *huc* *pertinentia* *notauit* *Briss-*
onius. Huic *primariæ* *religioni* *affinis* *est* *illa* *boni*
ominis *observatio*, *quam* *huic* *diei* *accon* *modabant*.
Ita *pertinax* *Imp.* *apud* *Capitolin.* *reformandis* *rebus*
expectat *Urbi* *natalem*, *quod* *eum* *diem* *rerum*
principium *solebat* *esse* c. 12. Tertia *obseruatio*
artis *est*, *an* *superstitionis* : cum *L. Tarutius* *Fir-*
manus, *Chaldaicis* *rationibus* *eruditus* *urbis* *R.* *na-*
talem *à* *Patilibus* *repetens*, *eamque* *in* *iugo* *cum*
esset *Luna* *nata* *dicens*, *non* *dubitauit* *eius* *sut* *æ-*
tanere. Quem *errorem* (ita *enim* *vocat*) *serio*
exagitat *Cicero* 2. *de* *diuinat.* 47. Adde *Pet. Fabr.*
Semestr. 119. *Marcell. Donat.* *ad* *Suer.* *Tib.* 5.

in *quo* *tempore* *ad* *Sos* *coff.* *anni* *sunt*
DCCLXXXII, scilicet *pleni* : ita vt *DCCLXXXIII*
sit, qui *tum* *voluebatur*, *Consulatu* *Vini* *cii* *in* *signis*,
vt *recte* *Onuphrius* *explicat* v. *supra*. p. 57. *ad* 16. 1.
post *Tr. capr.* *annus* *CDXXXI* (adi *Lips.* & *quos*
paulo *ante* *de* *V. C.* *tempore* *laudauimus* *Scriptores*.

18, 5. *Aditus* *leg. Latini* *aut* *sui* (adi *Lips.*)
probabiliter *correxerat*, *Latinis* : vt *ad* *Legiones*
referretur. *Aui* *nomen* *Numistorem* *fuisse*. *Nisi*,
tamen *is* *cognomento* *principatus*, *Latinus* *hic* *di-*
citur. *congruit* *autem* *hæc* *opinio*, *cum* *eo* *quod*

Dionys. 2. antiq. tradit; Romulum initio pleraque
aut consiliis ac ope molitum esse.

eam aliter firmare Urbem novam &c.)

Nisi quod istud etiam in fatis aliquando fuisse cer-
nimus, ut destinatarum magnis rebus Urbium ori-
gines neglectæ ac velut inobseruatæ prætermitte-
rentur ab iis, qui cum orientes opprimere potuif-
sent, ortas frustra aggressi sunt labefactare.

quamquam, eam Asylo f. i. d. l. auxit.) Aldus
pro quamquam legit, quam, urbemque subaudit.
Acidalius, auxit, αὐξήσας interpretatur, intelli-
gens manum illam pastorem. Illa prior corre-
ctio non videtur necessaria: hæc posterior expo-
sitiō, paulo frigidiōr mihi hoc loco videtur, siue
antecedentiā, siue, quæ sequuntur, respiciam. Sim-
plicius ergo fuerit retinere verba librorum, & quam
vltro suggerunt, mentem: Romuli potentiam ab
initio exiguam fuisse, donec eam postea, commen-
tus Asylum auxerit.

Asylo futo &c.) Quæ de asylo hic dicuntur,
item, de parribus institutis, ubiq; obuia & in prom-
tu sunt apud Scriptores Latinos Græcosque. è qui-
bus *ὡς πολικὴ πόλις* & ad civilem prud. accom-
modatissima d. descriptione hæc talia exequitur Dio-
nysius.

1, 8, 6. *Raptus Virginum Sabin.*) Plerique
è margine in textum irrepisse ista verba statuunt.
Deplorat hoc loco *Rhenanus*, & alii, ingentem
hiatum operis Velleiani: nec immeritò. videtur
enim pulcherrima pars suauissimæ scriptiōnis periisse.
Lepsius, amplius etiam *Soluminum distinctionem*,
ex modo amissorum, in dubium vocat, neque veri-
simile, ait, tantum rerum *Eno* priore volumine à
Velleio comprehensum fuisse. Nolim firmare
magis Viri suspicionem.

1, 9, 1. *Quam timuerat hostis, expetit.)* Non
liquet;

liquet, quæ nam fuerit sententia, cuius hoc ἀποφασμαλόν apparet. probabiliter tamen ex sequentibus *Lipsius* existimat legendum, *exitit*: ut sensus sit, *grauisorem existisse hostem Persen, quam timebat populus R.*

Nam biennio adeo Varia f.) Bellum cum Rege Macedoniae Perse scripsit *Florus* 2, 12 & quos ibi *Camers* annotauit. quibus adde *Pausan.* *Achaic.* *Diodor.* *Sic:* 3, 1 *excerpt. qua Vulgo habentur.* præter quæ, reperies aliqua in iis *excerpt. Diod.* quæ *Constant.* *Porphyrog.* collegit, & *Henr. Valesius* publicauit. *Zonar.* 2, 2.

Vt plerumq; superior fuerit, magnamq; Ec.) *Gruterus* d. let illud fuerit (ad quod nimirum non admodum quadrat, *perduceret*, quod sequitur) copulamque expungit: *Et pl. superior magnamq; G. s. f. p.*

1, 9, 2 *Rhodii tum dubia fide specuati fortunam*) Exemplum valde memorabile, de sequenda aut vitanda partium in bello societate, Rhodiorum ciuitas hic suppeditat. Vtraque pars eam sibi studebat adiungere. *Rhodii* enim, inquit *Linus* 42, *maximi ad omniū momenti habebantur, quia non fauere tantum, sed adiuuare etiam viribus suis bellum poterant.* accedit, quod maiorum auctoritatem, minores ferme ciuitates sequuntur. Itaque nec *Perseus*, nec *Romani* concessuri videbantur ut bello *Rhodii* abstinerent. Illum nouæ amicitiae gratia, hos veteris fides commendabat. Inuitabant & commoda belli & minabantur incommoda: quibus tam propinquo discrimine exempti esse non poterant. Quid ergo factū optimum? primum consilium non parum sapientiae nomine laudauerim. Ita se gerebant, ut *Romanis* nihil negare, *Perseo* nihil promittere viderentur. Ita præferebant amicitiam *Romanorum*, ut aduersus *Perseum*

non nisi inuiti hostilia ausuri viderentur. Romanis non statim suspecti, Perseo non penitus volebant fieri formidabiles. Hac media via, cum aliquantisper rem gessissent, anxia cœpit magis & sollicitior fieri suspensa tam arduis momentis prudentia: cuius tædio aliquid audendum existimabant, quo à bello partes deterrerent, se autem à periculo belli vindicarent. Legatos Romam mittunt, qui præfati de amicitia ante bellum cum Perseo inita, de belli damnis non diutius tolerandis, postea adiccerunt: legatos alios ad Persen in Macedoniam missos, qui ei denuntiarent, Rhodis placere, pueri eum componere cum Romanis, se Romam eadem nuntiatum missos. per quos steterisset, quo minus belli finis fieret, aduersus eos quid sibi faciendum esset, Rhodios consideraturos esse. *Liv. 44. 14.* Peccatum in eo varie. primo enim fiducia potentie & auctoritatis nimis inflauerat Rhodios, ut Romanorum animos, qui toti propemodum orbiterant terribiles, suis frangi minis posse crederent. deinde, imprudenter factum, quod non animaduertenterunt, sibi à neutra parte gratiam, sed ab alterutra certum esse periculum expectandum, ob eam legationem. porro, ipse cum Romanis & Perseo agendi modus nec officio amicitie conueniebat, nec ei amicitie generi, quo Rhodii amicos quidem Romanos, sed cum respectu eminentiæ, amicos venerabiles habebant. Applicandum hic venit, quod Velleius Nosser de Massiliensi negotia iudicat: principalium armorum arbitria illi capere debent, qui non parentem coercere possunt. 2. . 3. Equidem si quieros se præstare Rhodii & medios partibus perseuerassent, non quidem admodum grata erat futura partibus illa aduapogia (proprio enim quodam fato inuulsus est, qui partium studium detrectat) sed fallor, an innoxia & minus pericu-

periculosa ciuitati fuisset. Longe autem aliud est, neutrius partis esse; & arbitria pacis bellique inter partes sibi sumere. Illud prudentiæ aliquando & necessitatis: hoc non nisi ingentis potentia opus est. Addenda his sunt, quæ infra ad 2, 50, 3 annotabuntur.

promiores fuisse regis partibus visum sunt) Ita quidem rumor distulerat, eos Romanorum amicitiam simulare, sed per occulta & magis fida in Regem inclinare: fatenturque in apologia sua legati Rhodiorum (apud Liv. 45, 23.) quosdam improbos ciues Regis amicitiam optasse, nullo publico consilio aut consensu ciuitatis. Interim ista communis est partium in medios suspicio: credunt Romani, Rhodios Perses studiosiores; Persicus existimat, Romanis eos magis fauere. Nec discrepabunt, quæcunq; huc conferes, exempla. Atque hic etiam fons est communis odii erga quietos: cuius & in aliis rebus facem creberrime accendit suspicio.

Eumenes eo bell. med.) Liv. 44, 25. eius consilia diserte exponit.

1, 9, 3. *Qui & prator & Consul tr.)* defendit hanc assertionem Velleii, ex antiq. potissimum lap. *Lipsius*, quem vide.

quam tergiuer (ante perniciem) p. inierat) vide Liv. 22, 44 & 45, & ceteros, qui hanc pugnam scripserunt. Verba nostri Auctoris recte se habent, neque correctione indigent.

1, 9, 4. *Ingenti pralio apud Græc. n. Pydn.)* Hoc prælium finem attulit regno Macedonia in ditionem Romanorum redacto: *Iustin. 33, 26. cum inde a morte Alexandri distractum in multa regna, a summo culmine fortuna ad ultimum finem stetisset CL annos, ut Livius putat 45. Strabo*

excerpt. lib. 7. ἐν μὲν αὖ τῷ πρὸ τῆς πύδνης πεδίῳ Ῥωμαῖοι Περσὶα καὶ πολέμῳσαντες, καθέλον τὰν τῶν Μακροδόρων βασιλείαν,

templisq; se relig. supplic. credidit) Quasfrempla & arapossent defendere, quem nec montes sui nec arma potuissent, inquit Florus 2, 12, 9. non sine panegyrica figura, & quæsitâ inuentionis occasione, omnino alias hac insula sacra & augusti tota atq; inuoluta soli erat (verbis Liv. 45, 5) seruatopraterea vniuersim gentilibus more, supplicibus templorum parcendis, id est, propter templa hominibus incolumitatem dandi. Aduersus quæ nonnulli ius Victoris & Victoria exaggerant opponuntque: quasi tantum id querendum esset, quod licet facere; cum nec expediat nec deceat facere omnia quæ licere videntur. Heu quanta nostri temporis probra subeunt animam, dum hæc scribo!

ratione magis quam vi) Lipsia placebat, oratione. Nulla autem fortasse f:erit causa substituendæ alterius voculæ. Consilium Octauii, siue russo in eo est: quod modo minis, modo spe conatus est regem petlicere, vt se traderet: quod postea regios puerps, proposita incolumitate ad se traduxit, eoque transfugio nudatum regem recepit, vt legere est apud Livium.

1, 9, 5 Octauii Prætor. naualis, & Anticii triumphus) de histriumphis consulendus Sigonius com. in fust. & triumph. Rom. ad an. DXXXVI; de bello Illyrico contra Gentium, Flor. 2, 13, & quos ibi nominauit Camers. item Zonar. 2, pag. 109.

1, 9, 6 Quam sit assidua emim. fort. c. inuidia (Sc.) Tale suæ narrationi iudicium etiam Livius præmittit 45, 35: intacta inuidia media sunt, ad summam fere tendit. Nec de Anticii, nec de Octauii triumpho dubitatum est. Paulum, cui ipse quodq;

quoque, se comparare erubuisse, obrectatio carpsit
 corrumpente nimirum populi iudicia Sulpitio Gal-
 ba tribuno mil. priuatum imperatori inimico, cri-
 minanteque virum optimi, vt imperiosum ducem
 (ob disciplinæ militaris obseruantiam) & male-
 gnus, ob prædam parcius, quam insatiabilis mili-
 tum cupiditas sperauerat, dispersit. Huius exem-
 pli consideratio, inter præcipua, studiosis pruden-
 tiæ suppeditare potest, *Sitium illud Popularem*
status, cum apud armatam suffragiis & imperi-
ria multitudinem, Demagogi, primum inuidia &
obrectatione singulorum, mox factionum turbis
denique, ad seditiones & exitum ciuitatis paulatim
(sæpe nec paulatim) grassantur.

bus milles centes HS) Linius: HS milles
ducentes fuisse summam omnis captiui auri argen-
tiæque, tradit. Sed Velles summa magis cum cetero-
rum scriptorum calculo congruit: vt inde potius
emendandum Liniu censuerit Lippius.

omnium antea est comparat, amplius. Siceris)
 Quapropter in exemplum declarandæ rei trium-
 phalis typisque æneis effigiandæ delectus est à dili-
 gentissimo Antiquitatis Romanæ vindice, Onu-
 phrio, libello de triumph.

1, 10, 1 *Olympicum inchoauit) indicem*
 vide.

Tum rex Syria) correctionem Aldinam,
 de qua minime dubitandum (rex pro regem repo-
 suit) in textum recepi.

M. Popilius Lænas) Scribunt hoc factum
Iustinus 34, 3. & quos ibi, duo magni viri, Bongar-
sus & Berneggerus annotauere. Talis constantiæ
exempla congeffit & in Legati sui laudibus extare
voluit Fredericus de Marselaer lib. 1. dissert. 33.

1, 10, 2 *Capitationem regiam) aliis, conta-*
tionem magis placet.

1, 10, 4 *Is cum in concione, extra Urb.*) de his rebus erudite tractat Onuphrius, lib. de triumphis, supra laudato.

deos immortales precatus est &c.) Liu. 45. Aurel. Vict. 6. Val. Max. 5, 10, 2. Senec. consol. ad Marc. 13. Plutarch in Emil. &c : Adeo præclare utramque fortunam fert, qui inter secunda de aduersis prudenter cogitauit. Sed & illa in patriam pietas, quanquam ab omnibus publico debeatur, vix tamen serio & animose nisi in Heroica mente, se explicat. Recordor nunc similem pii antistitis in rem Ecclesiasticam affectum, in orat. funebr. de obiit. fratris, inquit Ambrosius : Nihil habeo quod querar, sed habeo quo Deo gratias agam: quia semper optauit, ut si quæ perturbationes vel Ecclesiam vel me manerent, in me potius ac meam reciderent domum.

1, 10, 3 duos minores natu prætextatos) Gruterus, prætextatis istud glossematium adiectum, ideoque tollendum censet. Potuisse omitti fateor, sed Velleius non abhorret à talibus adiectiunculis.

1, 10, 6 Quippe Fului censoris frater) Meminit huius notæ censoris etiam Lilius 41, 27. Frontinus 1, 32. Pertinet autem omnino ad remp. & prudentiæ ciuilis studium, nosse atque adeo recordari acta censoria potestatis, quæ est *magistra* & *custos pacis* (vt hoc eum Valerio dicam e 2, 9, pr.) sicut disciplina militari bellorum robur & efficacia sustentatur. De hoc argumento nemo è politicis recentioribus grauius tractauit. Lipsio 4 pol. 11. De exautorationibus seorsim erudite multa disserit Langlaus Semeſtr. 1, 1.

& quidem censoris) Indicem adi.

1, 11, 1 In l. bore custodius Albe decessit) Liberis custodiis Romæ quidem magistratuum, aut sena-

senatorum domus adhibita: sed & munitionibus oppidis per Italiam captiui honoratiores sæpe seruabantur. *Liuius* 45: *Patres censuerunt, ut Quintus Cassius Persea regem cum Alexandro filio Albani in custodiam duceret. Bittus regis Thracum filius cum obsidibus in custodiam Carseolos esse missus, Ceteros captiuos, qui in triumpho ducti erant, in carcerem condidit placuit.* adde c. 4; De Alba etiam lib. 30 c. 17, exemplum habemus: ubi capto Syphace, consulti patres, regem in custodiam Albani mittendum. Ratio apud Strabon. 5 duplex redditur, quoniam in penetrabilibus regionis sita Alba, & præterea probe munita esset. De libera custodia egit *Lipsius* ad Tac. 6 A. 3. 4. & *Sauaro* ad *Sidon.* lib. 1. epist. 7.

Pseudophilippus (Ec.) *Flori.* 2. 14. quosque ibi *Camers* indicauit.

cum esset *Ultima stirpis* (Floro est: *Sir* *Ultima stirpis* *Andriscus*, dubium liber an seruus, mercenarius certe. *Ammian.* *Marcellin.* 14. 40, & *Lucianus* *reges inuidiosos*, in *fullonio* natum dicunt. *Zonaras* t. 2. p. 114 qui satis copiose hanc historiam scribit, cum *Marcellino* patriam exprimit *Adramitenum* vocans.

I, II, 3 *duabus adibus sine inscriptione positus* (*Lipsius* recte de inscriptione dedicantis capit, vide de his porticibus *Andrea Fului Sabini antiquit. Rom.* lib. 4.

quique hanc turmam equestr. statuar.) de statuis equestribus earumque origine ac honore videndus *Hermann.* *Hug. de mil. eq.* 1.

I, II, 4 *Magnum Alexandr.* (*Arian.* 1. *Iustin.* 11. 6. 13, *Pro impetrasse* a *Lysippo*, *Cl. Freinsheimius* *Noster* ad *Curt.* 3. 11. 27. legit, imperasse *Lys.* *Lysippi* ars passim laudata, & in exemplum excellentiæ memorata. Nam ad Veritatem *Lysippum*

Et Praxitelem accepisse optime (i. e. ad viuum omnia expresse) affirmant. *Quintil. 12 instit. orat. 10. Vid. Lips. ad h. l.*

1,11,5 *Primus omnium Roma adem ex marmore*) Lipsius existimauit intelligi templum Romæ, & Dea, structum. Gruterus præter decorum id Romanis tribui putat, & initium huius moris potius prouinciarum adulationi conuenire. Quod autem nomen Dii Deæue, cui hoc templum ædificatum, non addidit Velleius, factum est ideo (respondet porro Gruterus) quia satis indicarat expre. 10 loco, in quo templum illud positum erat, dum inquit; *in iis ipsis monumentis molitus*. Sic *Liuius 4, 15*: *Eodem anno C. Cicereius adem in Albano dedicauit, quinquennio postquam conu.* Hactenus ille.

Vel magnif. princeps) V. infra ad 2, 1, 2.

1,11,6 *cuius felicitatem fortuna Met. Comp.*)

Magnifice, vt solet, tam prolixum fortunæ fauorem extollit *Val. Max. 7, 1, 2* Et *Plin. 7, 44. Cic. 5 de fin. 78 It. 1. Tusc. 35.*

præter excellentes triumphos) Lipsius ex historia repositum cupiebat, excellentem triumphum: sed recte se habet iudicium Gruteri; qui pro singulari numero pluralem hic vsurpari existimat. Loquitur enim hic Velleius *ἑξωκουσικῶς*, neque enumerat tantum membra collectione, sed granditate sermionis illustrat.

acres innocentesque pro rep. cum inimicis contentiones) Acerrime cum Scipione Africano Macedonensis dissenferat, eorumque ab emulatione *Suuius* profectus contentio, ad graues testataeque inimicitias progressi fuerat, inquit *Valerius 4, 1, 12*. Notandum hoc loco, duplices in rep. contentiones inimicitiasque deprehendi: Prima est contentio factionum Et inuidia, qua viri potentes mutuis quisque

que odiis alterius auctoritatem gloriamque de-
 pressum cupiens, semper contrarius obstat, ac, veluti
ἀντίπαρος, & atque obirectator, actui eius consilioq;
 aduersatur. Altera contentio virtutis est: rursum-
 que duobus modis cernitur contingere. vel enim
 ipsi inter se viri boni & magni, nullis priuata amu-
 latione, sed circa & propter administrationem resp.
 dissentiunt & concertant; sicut de Metello &
 Scipione modo diximus: vel aduersus flagitiosos,
 sceleratos, resp. turbatores, illi qui dexteriore consi-
 lio & auctoritate resp. tuentur, depugnant; quo
 de genere *ἀντιπαροί* dicitur aliquid in Charact.
 Vellei. c. 4. Hoc sensu Sallustius, Catil. 34. in Catone
 malis pernitem ostendit. De altero illo Catone
 Cornelius Nepos c. 1, 3, & 2, 4: à P. Corn. Scipione
 perpetua dissensit vita. in circiter annos octoginta
 & que ad extremam aetatem ab adolescentia, resp.
 causis, suscipere inimicitias non desistit. à multis
 tentatus non modo nullum detrimentum existima-
 tionis fecit, sed quoad *εὖ* virtutem laude creuit.
 Tales contentiones, ut innocuas (ratione propoliti à
 malignitate alieni) & pro resp. susceperat, in laude
 ponunt cum Velleio nostro prudentissimi Scripto-
 res: facitque partem voti sui & laudis posthumæ
 Tiberius apud Tac. 4, 38, si posteri, ipsum offensio-
 nem pro *utilitate publica* non paruum fuisse cre-
 dant. Dissimulari autem non debet, nonnullos
 Politicorum crassius circa hoc argumentum ver-
 sari, dum *vestigia magnorum virorum dissidia*, vni-
 uersim pronuntiant, atque eo nomine iacta sub-
 inde *factionum semina* in arcanis resp. gerenda ar-
 tibus habent. verum hæc populares, nec Nobilium
 factiones citra summum periculum resp. exerceri
 posse, ostendit Lipsius 6 pol. 1, & Romana historia
 tot magnorum casuum exemplis passim testatur.
 Est certe, si *unum illud consentaneum genus* excipias,

quo Boni à malis dissident : vix poteris mihi exemplum dare utilitatis alicuius euidentis in contentione virorum illustrium. Dissidebant Romæ consules, prætores, tribuni, magistratus alii, innocuis aliis quando & bono fine susceptis dissensionibus, sed nunquam sine motu aliquo & tumultu rerum ac hominum : nam pars reip. democratica, his motibus, vt mare ventis agitabatur. itaque ergo hæc rudimenta erant (quis aliter statuatur ?) tot discordiarum civilium, quæ mox populari turbulentia, & paucorum ambitione excitata vsque ad conuersionem reip. insanabiliter desæuierunt. Cur ergo supra laudantur, inquis ? Laudantur non aliis, quam istis de causis : quod magni illi viri dissidia sua non in occasione potentia, dominationis, avaritiæ dispensant, sed immunem ab incivilibus consiliis animam seruant ; quod pertinere ad remp. existimant, vt consilia, quæ credunt publice salutaria, contra aliorum sententias tueantur ; quod sine admixta priuati odii acerbitate ad virtutum & honesti certamina, ciuib. viam præire cupiunt ; denique si profundius quæseris, videbis quid aliud quam imbecillitatem humanam, & ciuilib. prudentiæ imperfectiorem ? dum vel ea non conciliare possunt sine contentione ac in publicum commodum attemperare, quæ diuersis quidem sed ex æquo salutaribus artibus constant ; vel vnius quidem boni naturam intelligunt, alterum autem pro malo spernunt, non quod rationi & sapientiæ, sed quod suæ indoli minus conuenire videatur. Rursum instas : atque Resp. diuersitate artium, & mundus elementorum concordi quodam dissidio, conseruatur ? Recte de concordi dissidio mentionem intulisti, quod ita intelligendum est. Habet suum in rep. locum seueritas, habet lenitas : idem de magnificentia & parsimonia, de facilitate

re & gravitate, similibusque aliis iudicium esto. Ergo prodest tunc esse in ciuitate viros graues, esse faciles: splendidos item, sed non minus elegantes; imo & frugales, ac sic deinceps. Ita *Sallustius Catil.* 53 & 54, describit, *ingenti virtute, diuersis moribus viros duos Casarem & Catonem.* Verum hoc ipsum exemplum, quod iam erude à plerisque accipitur, admonet nos de rectiore circa hoc negotium iudicio. *Quod si enim uterque suis virtutibus moribusque, quibus a natura donatus, à disciplina instructus erat, & sus esset citra inuidiam & emulationem, concordia ac tranquillitate diuersitate,* haud dubie resp. magnam ex illa ipsa discrepantia tulisset vtilitatem, iam vero quid factum est? Nonne Cato, aduersus Casarem & plures d. similiores *ingenti homines obliquus & obrectator,* nonne Cæsar aduersus Catonem occulte & aperte factiosus; nonne adeo uterq; suis contentionibus plus nocuerunt reip. quam profuerunt? nam de vno & altero facto nunc non loquor. vtilis sane fuit Catonis aduersus Cæsarem contentio in causa Catilinaria: sed necdum in similitatem iuerant eorum animi, & hoc ad illud genus potius referendum est, quo Bonos malorum conatibus, quibus Cæsar patrocinarı videbatur, aduersari diximus. Ex diuerso, illustre est concordis discrepantiæ exemplum, apud *Tacit.* 13, A, 2, 1 & in *Burrho & Seneca, qui diuersa arte ex a quo pollebant. Burrhus militaribus curis & severitate morum; Seneca præceptis eloquentia & comitate honesta:* sed additur. **IVVAN- TES INVICEM,** sicut & antea præcesserat, *eos pari in societate potentia CONCORDES fuisse.* Hic neruus, hoc vinculum: *diuersa artes, sed concordı actu in mutui auxilii expedita iuvant remp. non amula, inuida, contentiosa.*

1, 11, 7 *Mortuus eius lictum pro rostris sustul.*)

Adi *Cl. Ruchman. comment. de funeri.* 1, 3 & 9.

1, 12, 1 *tutus pars magna eiusd. Met. Mat. & a. fracta erat*) Nil dubitavi *Aldinam* lectionem omnium facillimam, in textum recipere: cum antea fuisset: *cum p. m. tracta erat*. De re ipsa *Florus* 2, 16, 4: *cum Metellus dimicasset; ad Victoriam Mummius venit*.

cum prauibus in Rom. contumel.) *Iustin.* 34, 1, 9: *legatos quoque ipsos Romanorum & solissent, nisi audito tumultu, trepidi fugissent. Flor.* 2, 16, 3: *oratione Violatoris ait. Cicero pro leg. Man. 5. ob legatos superbius appellatos euer, am Corinthum testatur. Sed nimirum speciose sonabat in auribus hominum, causâ belli in Violationem legatorum reiecta: quippe quo nomine iuste suscipi bella communiter existimabant: quamvis non alia, quam quæ mox Carthaginem dicitur oppressisse, inuidia Romanos impulit, ut causas belli quærent aduersum Corinthios, & quia quærebant; inuenirent. Videtur omnino de hac hypothese Romanorum, simulque de totius Achaicæ fato, πολιτικὴ τὰ διαφέροντα maximi nominis ac dignationis virum; *Iacobum illum Gothofredum*; in oratione; cui *Achaica* indicem præfixit.*

1, 12, 2 *Magis quia solebant Romani, q' d. C. diceretur credere*) Is enim est affectus æmulationis, suspicaci odio facta æmulorum premere, detorquere, denique, ut volunt, in occasionem certaminis aut calumniæ interpretari. Voluit hoc ipsum Romanis exprobrare *Perseus Maced. Rex* in oratione ad *Marcium & Attilium*: *Ego hac Q. Marci & A. Attili, qua aut a vobis obiecta aut purgata a me sunt, talia esse scio, ut aures, ut animi audientium sint: nec tam referre quid ego aut qua mente fecerim, quam quon. odo id vos factum accipitis.* *Lin.* 4, 4.

1, 12, 3 omnibus belliac toga dotibus) de
elogio huius viri agitur in *Charact. Vellei.*
c. 2.

adoptatum à Scipione Africani filio diximus)
cum Velleio facit *Linus* l. 44 c. 44: P. Scipio, Afri-
canus & ipse postea deleta Carthagine appella-
tus, naturalis consulis Pauli, adoptione Africani
nepos. Et Valerio 3, 7, 5, *Aniti spiritus egregius suc-
cessor Scipio Æmilianus* vocatur. itemque Florus
2, 15, 12, Hunc, inquit, Paulo Macedonico procrea-
tum Africani illius magni filius, in decus gentis
assumpsit. Themistius orat. 5 de pace ad Va-
lent: *Σκίπιον δὲ ὁ πύγας ἐκείνου, ὁ τὸ πᾶν
Σκίπιον ὁρᾷς &c.* Quamquam nescio, cur
doctissimo Remo vertere placuerit: Magnus ille
Scipio, Maximus illius Scipionis adoptivus filius.
cui vel ex Polluc. 3, 2 constat videtur nepotem signi-
ficare. nisi fors Vir Magnus illis adhibuit fidem,
qui ab ipso Africano adoptatum Æmilianum credi-
dere.

adilitatem petens Consul creatus est) *Linus*
epit. 50. *Appian. Punic. Aurel. Vict.* 58.

1, 12, 4 Cum ante in *Hisp.* & c. in *Afr.* in *Hisp.*
etiam ex *prol.* v. *Lin.* epit. 48. & 49. *Victor.* 58.
Plin. 37, 1.

1, 12, 5. Magis insidia imp. quam illis eius
temporis noxis) Recepti in textum correctionem
Lipsianam. quamquam enim nullo modo credam,
Velleium ita scripisse, videbatur tamen facilius,
quam illud alterum, in codicibus repertum: quam
illius eius temporis noxie. Possunt quidem illa
verba pendere ab, *insidia*: Sed id durius videtur,
quam ut facilitatem *Velleianam* referat. Multo
minus subaudiuerim per *Hellenismum*, *causis*,
quod contextus (ad cuius simplicitatem compe-
tentiamque plurimum attendendum arbitror)

prorsus repudiare videtur. Nil dubito, *Seram editionem, ut in corrupto loco, ignorari.* qualibus locis, nemini vel insultandum vel applaudendam iudico.

Carthago diruta est ἡ ἐν ἀρχαῖς ἐν ᾗ φέρεται τὸ ἐπ' αὐτὴν κατοικῆσαι Ἰνδ. *Zon.* 2. vide *Camerti* & *Ereinsheimio* notatos ad *Flor.* 2, 15. & adde *Plin.* 15, 18. *Horat.* 4 *Carm.* 8. *Epod.* 7. *Pontan. Philocal.* 5, 16.

1, 12, 7 *Neque ante inuisum esse desinit, quam esse desit.*) Subest aliquid occultioris vitii: quod regre expedias. Nam *Lysian.* correctio, non *Velleii* verba, sed correctoris sententiam reponit. Ceterum ex hac ipsa sententia satis clarum est, quid *Velleius* de causâ excidendæ Carthaginis statuât. quippe qui & supra, inuidiam, æmulationem, metum, suspensionem, ὀνείδην vitia potentum, designauerit. *Cicero* 1 *offic.* 11, *crudelitatem* *Simianitatem* *Panorum*, prætexit. idem, qui de *Corintho* clarius fatetur, Romanos non quidem respectu, scilicet causâ, sed per rationem itatus, ut hodie loquimur, & arcana dominationis eam civitatem sustulisse, ne aliquando ipse ad faciendum bellum locus adhorreri videretur. Hanc euersionem Urbium, poenæ loco illatam olim, sicut hominibus capitale supplicium irrogatur, disputat *P. Faber* *senestr.* 1. 8. Sed ut puniendi occasiones quaerunt tyranni & struunt: ita maxima quæque imperia euersionem aliis moluntur, donec denique, iustitia sati ad impotentes dominos recurrente, ipsa quoque evertantur.

1, 13, 1. *L. Mummius Corinthum funditus eruit*) vide nominatos à *Camerte* scriptores ad *Flor.* 2, 16.

1, 13, 2 *Alter Africanus, alter app. est Achaisus*) Eligit hæc duo exempla in commendationem huius

huius moris Themistius orat. 5. de Pace.
ex nouis hominibus) dicitur infra prolixè, de
nouis hominibus.

1, 13, 3. *Ut Polybium Panætiumque domi
militiaque secum habuerit*) Ineptissimus est Mac-
cius, qui inter alia, quæ in Polybium congerit, con-
iuncta, datum fuisse Pædagogum Scipioni Nostro ca-
lumniatur, meritis hac vanitate censuram calami
Vossiani, in art. Histor. c. 22. Scilicet adiutor ma-
ximarum rerum manu consilioque, & à prima ad-
olescentia rebus gerendis adhibitus, pædagogi no-
mine contemptim dicitur! Ammian. Marcell. 24.
7: Legerat (Iulianus) *Emilianum Scipionem, cum
historiarum conditore Polybio Megalopolitano Ar-
cade, & triginta milibus, portam Carthagine
imposu simili subfodisse.* vnde facile deprehendi-
mus, præcipuorum Scipionis operum socium & ad-
iutorem fuisse Polybium. cuius equidem Pruden-
tia gerendaumque rerum peritia, cum præcellente
ingenio veluti certat in grauissimo Historiarum o-
pere. quod, singulari instituto politicæ informa-
tionis atque disciplinæ, omnium inter Græcos in-
dustriam superat. post ipsum, *Dionem* video hanc
viam præclare instruisse. nam & hunc, respectu *παι-
δωγῶν πρὸς μακρὰς*, accuratorem & profectui ciui-
lis viri accommodatiorem ceteris iudico. *Polybianæ
Historiæ* præstantiam, ante illustrem *Casauboni* o-
peram, paucis in mentem venit suspicari. cui pro-
pterea plurimum debent prudentiæ solidioris stu-
dia. vid. *Prefat. operis præfixam*: & *Gerard. Io. Voss.
de Græc. Histor. 1. 19.*

Panætiumque, Tullio 4 de fin. 9 vocatur ho-
mo imprimis ingenuus & græuis, dignus ista fami-
liaritate Scipionis & Laeli Panætius. Felicem tan-
tis amicis Scipionem! quorum conuictio non mo-
do prudentiæ, sed virtutis eximia potuit exempla

suppeditare. Non enim ex acutis & callidis ad vafra-
menta consultoribus fuere, quales hodie in deli-
ciis & honore habentur: sed qui *nihil vtile nisi*
quod honestum esset, crederent, sicut Panætium di-
serte Cicero; Polybium, sua satis superque com-
mendat historia, grauis scilicet & perpetua non vir-
tutis minus generosæ, quam grauioris sapientiæ
magistra.

Semper inter arma & studia Versatus) Si-
donius 4 ep. 17 de Aruogaste: Par ducibus antiquis
lingua manuque; quorum dextera solebat non mi-
nus stilum tractare, quam gladium. (vbi Sauroni
notata vid. Igitur celebre Sfortia verbum, quo
se ea manu qua gladium tractare didicerat, cala-
mi ductiones discere non potuisse, iactabat, solari
sane defectum huius laudis, alterius laudis compa-
ratione videatur: non vero innumbrare potest per-
fectæ laudis claritudinem, qua singulares naturas
summasque experientiæ artes Doctrina consumma-
re pariter & moderari consuevit. Notanter autem
de Scipione Velleius, quod *elegans studiorum libe-
ralium omnisque doctrina* & AVCTOR & admi-
rator fuerit. non enim alii, artium quarumcunque
serii admiratores, nisi qui & auctores, qua voce pe-
ritiam excellentiamque ipsius doctrina hic capio.
nam quod Lipsius mallet fautor, primo, non opus
erat; cum admiratio iam fauorem includat: deinde
nimium de Scipione elogium videri non debet, ad
quem Terentii scripta (id est luculentissimum &
incomparabile elegantioris doctrinæ monumen-
tum) referuntur à veteribus, teste Fabio 10, 1. Liceat
enim hanc opinionem impugnet Donatus, probat
ea tamen satis euidenter iudicium antiquitatis de
Doctrina Scipionis. neque res exemplis caret, si
Iulium, Octavianum, Annibalem aliosque cogite-

1, 13, 5. *Non tamen puto dubitas V. quin magis pro rep.*) Talibus sententiis pleni sunt Scriptorum libri. qui nimirum observant, initium *παγαλμῶν* siue decrementi in imperiis, ab opibus, instrumenta luxuriæ, aduersus quam nunquam satis cauta est mortalitas, suppeditantibus descendere. Nimiram Corinthiorum æstimationem, quam hic perstringit *Velleius*, furorem vocat *Seneca de breu. vit.* 12.

1, 14, 1. *Cum facilius cuiusque rei C. C.)* Digressio nobilis de coloniarum deductione & ciuitatum propagatione: cui similis est ea, quæ legitur posteriore Voluminis parte (Volumen enim hoc loco notat totum opus *Velleii*) i. c. 2, 38 & 39. de *Provinciarum origine*. Quærat autem forte aliquis, quomodo breuitati *Velleiana* conueniunt ista *ἐκ τούτων, maioris diuerticula operis*? Quomodo item ad huius loci institutum pertinet coloniarum recensio? Spectanda enim in Digressionibus hæc talia ostendit *Cl. Fossius de art. Hist.* 22. De coherensione vt hic aliquid comminiscamur, non videtur opus esse: cum, *Velleius* ipse *utilitatem* potius *ὅτι ἀξιωματικώτερος* huius notitia, quam *ὑποψία* sibi propositam significet. quæ ratio vel sola apud æquos iudices ad veniam & laudem valere potest. Sicut nec compendia vnus omni generis æstimanda, vnusque legis rigore constringenda sunt. Est enim hoc opusculum *Velleianum* ex iis, quæ in minore quidem ambitu, omnem tamē maioris & pragmatici operis artem moremque retinent.

qua quoque tempore deducta sit colonia)
Totam hanc egressionem *Velleianam* veluti commentario illustravit *Sigonius de antiq. iur. It. al. lib.* 2. Sicut, quæ de *militaribus* mox dicuntur *lib. 3:* vbi & supplet, quam *Velleio* præterire placuit, *militarium coloniarum* recensionem. Ex hoc Scriptore

& *Pighii Fæstis* petantur ea, quæ explicando Nostro idonea huc transcribenda nūtiquam iudicauimus.

Huius rei per idem tempus ciuit. propag.)

Lipſius voluit *ciuitatem propag.* ſcilicet de *cure ciuitatis* dato, ſicut paſſim ſequitur. Videtur tamen idem ſenſus è lectione vſitata (quam non temere mutare debemus) prodire. quidni enim *pro-*
paganſur ciuitates, dum communione turis Roma-
ni ciuitates denuo quaſi ſiunt: i. e. tales, ſiue Ro-
mano iure gaudentes?

1, 15, 3 *cui in demolendo eximia ciu. ſeu.)*

Lipſius, emolendo ſubſtituebat. *Acidalius*, cui in-
de moliendo. *Gruterus* illa verba, in demolendo,
plane abiicit. Sed fortasſe ſimpliciſſime demoliri
pro *moliri* accipimus. quod & *Cl. Boxhornius* o-
lim ad h. l. coniecerat.

1, 15, 4 *Abhinc annos C L VII)* Fædum

hic in textum irrepiſit mendum, dum emendationem erratorum tyποθητæ alienæ induſtriæ committo. *Quingenaria* enim nota *D* pro *centenaria* Comparet, id quod ſtatim monendum duxi.

1, 16, 1. *Cum hac partiẽcula operis velut form. prop. exc.)* Egreſſioni, qua iam exceſſiſſe ſe formam propoſiti, id eſt, præter modum, arctioris Scripturæ calamo indulſiſſe, fatetur, aliam egreſſionem coniungit; nec ſine præſatione tamen *venia*. quam ea ipſa teſtatione, tum eximia vilitate cognitionis & incunditate, de qua ſupra, omnino meretur.

1, 16, 2. *Quis enim abunde mirari po- reſt Ec.)* Locum male coherentem & corruptionis manifeſtum facile equidem fuerit interpolare coniecturis. quod & à plerisque factum eſt. Sed, vt quod ſentio dicam, nulla hætenus reſtitutio nū-
h talis videtur, vt *Velleianam* ſcripturam reſtaurata-
tam exiſtitem. *Cuius quis fuerit ſenſus*, omnes vident. Sed illum ſuppleri interpretando à quo-
vis,

vis, quam verbis Auctoris redhiberi ab ullo posse, promptius crediderim.

Capſa alioque ſepro.) Vide Indic.

1, 16, 3. *Æſchylum, Sophoclem, Euripidem)*

Hi, veluti principes carminis Tragicæ, etiam à Cicerone coniunguntur 3 de orat. 7. *Quintil. 10 inſtit. orat. 1. Iſoc. TXX. in proleg. ad Lycoph vide Gyrald. Hiſt. poet. dialog. 6 & 7.*

Priscam illam & veterem ac nouam comicam) Nam Media inter veterem & nouam Comœdia veluti *transitus* ad Nouam; aut *inchoatio* Nouæ videri poteſt. itaque ferme paſſim *Vetus & Noua* tantum nominatuſ. Conſulendi *Iul. Scalig. Poetiæ. 1, 7. Pentan. Philocah. 10, 12. Cl. Heintz. diſſertat. ad Horatii de Plauto Terentioque iudicium. Comicos* hoc diſcrimine & exemplo ita commemorat, *Iſacius TXXes in proleg. ad Lycophr. Κωμῶν οἱ πρῶτοι, ἀριſτοφάνης, κρατῖν, ὕπολις, Φερεκράτης, κῆπεροι. καὶ νέοι, μένανδρος, Φιλήμων, Φιλίσιον, καὶ πολλοὶ πολὺ. Horat. 1 Satyr. 4: Vbi interpretes.* Ceterum in textu Noſtro, Lipſius probabiliter exiſtimauit *comicam*, à manu gloſſatoris eſſe.

1, 16, 4. *Philosoph. quoque ingenia Socratico ore deſſ.)* optima, nec tentanda lectio. Cic. 1 de orat. 10 vocatur *fons & caput Philoſophorum Socrates*: 1 de nat. Deor. 34 *parens Philoſophia*, cum quibus ceterorum paſſim elogia conſentiunt. Hieronymus plane ad Noſtri figuram conſtruit in apolog. pro lib. adu. Iovin. *Legite Platonem, Theophrastum, Xenophontem, Ariſtotelem, & reliquos qui de Socratis fonte manantes diuerſis cucurrere rivulis.*

Quos paulo ante enumerauimus) in iis haud dubie, quæ perierunt.

1, 16, 5. *Quid ante Iſocratem &c.)* vnde Ciceroni 2 de orat. 3 *Pater eloquentiæ* dicatur:

Et c. 22 communis magister oratorum eius temporis, ex cuius ludo mēre principes prodierint.

Adeo quidem artatum) Lipsio lubet legere, adeoque iidem artati: Acidalius, adeo quidem artati 11. Est, qui cum complexu, ad præcedentem formulam refert: quid clarum in orat. Censēbam aliquando: adeo quidem artorum angustius temporum, ut à verbo fuit sustinerentur sequentia. quod tamē pridem non satis placet. Possemus haud paulo liquidiore coniectura vri, si certam haberemus lectionem superioris, qui corrupte legitur in hoc capite loci; in eandem formam, Et in idem artati temporis congruens spaciū.

1. 17, 1. per Cæciliū, Terentiū, Afran.) vide omnino egregiam dissertationem & iudiciū de Comicis Iani Rutgersii Var. Lect. 4, 19: vbi huius quoque loci Velleiani mentio & illustratio habetur. Plautum in hac enumeratione Nostri auctoris omīssum plerique mirantur, aliqui & indignantur. Respondet Lipsius: factum hoc ætatis respectu, quo Plautus paulo ab his remotior erat.

Sub pari ætate) Lipsius, suppari, legit: ut & Rutgersius loco iam adducto, & Acidalius. Bene.

1. 17, 2 Historicos (Et Lælium q. p. a. adstruas) præter Catonem Et.) Vossium adi in memorabili de Histor. Latin. opere.

1. 17, 3 pace P. Crassi Scipionisque Et Lælii Gracchorum Et Fannii Et Ser. Galbedix.) de quibus Tullius in Bruto, id est, in Critico Oratore, eximia iudicia pronuntiat.

Sub principe operis sui erupit Tullio) Idem Quintilianus iudiciū est 12 instat. orat. 10. Et cuius non? Eset enim hoc in clarissimum solem mortale lumen inferre, si quis auderet Ciceronis supremam in dicendo gloriam demonstrare.

1, 17, 4. *Hoc idem euenisse grammat. plasticis* (pist.) de quibus rursus *Quintilianus* 12, 10 differit. consule *Indicem*.

quisquis temporum instit. notis) Rhenum secuti sumus, cuius ratio hic valde proba.

1, 17, 5. *Huius ergo precedentisque saculi* (ing.) Non dubito, locum hunc corruptum esse. sed inter doctorum coniecturas hæc facilius vitâ est, quam expressimus, certe, pro *emolumento*, *emolumentum* (ab emoliendo) hic substitui, nimis quam quæsitum apparet.

1, 17, 6. *Alit emulatio ingenia* (Ec.) Nobilis dissertatio, de *causis incrementi literarii*. Summa huc redit : *emulatione prouehi studia; affectatione deprimi*. Est autem *emulatio* vel *bona* & *cum virtute coniuncta*, quando sciicet *admiratione incitationem* (retinui enim hanc vocem, licet *imitatio* magis placeat) *accendit* : vel *praua* & *cum inuidia coniuncta*, quam itidem tangit Noster. *Illa* vt efficax, sic optabilis est : *hanc* profanis relinquendam putamus, quibus non vacat quærare, *quomodo*, sed *quantum* quisque doctrinæ sit adeptus. *Illam* vult plerumque ; *hanc* aliquando patitur Deus, ad alta peruenire. *Illa* serium honorem cordatumque vsum studiorum ; *hæc* pompam & splendorem ferme comitatur. *Illa* à fastigio ; *hæc* a declinatione studiorum propius abesse solet. *Inclinatur* autem studiorum *celebritas*, non iam *emulatione* & *imitatione*, sed *affectatione*. cuius *in idem* egregie descripsit *Vellerus*. Equidem vt *illa* *laudabilis emulatio* prorsus a virtute publicique studio boni proficiscitur, id est, à tali origine, qua rerum quarumcunque incrementa promoueri consentaneum est : ita *affectatio*, quam diximus, *Ambitionis* solius stimulo incitata, non imitari vult quæ summa sunt, sed diuersæ specie

præstantiæ, quos imitari nequit, iis comparari quærit, atque quod Græci dicunt *ἀνδραγαθήν*. ita desertum illud iter, regia illa via, quæ ad fastigium ducit: *mobilitasque ille transitus* ad minora (italia sunt namque, quæ à summis recesserunt, licet summo peregrino darentur in speciosam faciem) verissimū *maximaque perfecti operis impedimentum est.*

Quod si Viri docti eam mihi egrediendi paulo liberius licentiam hic concederent, quam in suo opere *Pellius* usurpauit, insererem non alieno forte loco, quæ *de fatis litterarum nostri temporis* non ita pridem chartis illeui, ut ambitionis, quæ in studia inuasere, artes, decrementi vicinitatem nobis portendere, declararem. Appellationes quasdam & vocabula ex tempore & occasione, quæ mihi id argumentum suppeditabat, mutuatus sum. Est autem dissertatio illa, quam cum venia auditorum appono, huiusmodi.

Crebra subiit animum meum reputatio sati publici: cuius non minima pars rem scholasticam scilicet ac litterariam concernit. Ea enim est, quæ sacris profanisque rebus non ornamentum modo ac decus, sed robur & vigorem ipsum largiri consuevit: cuiusque flore, gentium prosperis, Deus gratificari; inclinationem, terrarum deuastationi semper visus est præmittere. Inclination autem illa, proxima plerumque fastigio est: fastigium ipsum, plerumque inclinationis causis obnoxium. sicut cum magna imperia, quæ non habent quo crescant amplius, causas sibi interim illa ipsa magnitudine sua elaborant, quibus decrescant. Quod ubi cœpit fieri, obseruatione prudentum & cura opus est: qualiter interuerti non semper possit præcepta indicis fortuna, mitigari tamen hætenus potest, ne incautos & incogitantes adeoque fortius percellat. Quemadmodum autem in regnis ac civili statu,

duabus

duabus potissimum rebus, corruptio & profectura ad interitum aut conuersionem labe deprehenditur, si & mores singulorum populi quoque vita sit vitiosa; & administratio resp. ipsa vel aperta iniquitate, vel arcanis artibus, flagitiis, simulationibus, (qualia hodie pieraque ratione statim, quam vocant, teguntur) in prauum & flexa conuertuntur. Ita in studiorum quoque regno siue litterario orbe, tum alia infelicitatis fragilitatisque praesagia obseruari possunt, tum quædam Ratio status conspicitur, de qua nunc amplius, differemus. Placuit enim hoc nomen consuetudinis & comparationis gratia retinere: quo Itali primum salutem & necessitates resp. honestamque administrationis ciuilibus *κυριότητα* videbantur denotare: nisi quod mox infames ab Etruria artes, totumque *κακοπραγμοσύνη πολλή* commentum, decoro in speciem vocabulo coëpit inuolui. quo lusu in hunc diem, quæcunque parandi, retinendi, intendendi dominatus ergo, citra aut contra ius & fas, per vim aut dolum geruntur, hoc mangonio publice exponuntur, hoc titulo in vulgus obtenduntur. Cuius consuetudinis incrementa, certissima sunt rei & utilitatis publicæ decrements. quæ nullibi magis deprehendas, quam, vbi ad felicitatis & potentiae summum sceptrâ peruenere. Eius rei similitudinem & fata, vt sic dicam, *παράδειγμα* vt in doctrinarum scholarumque studiis reperiâmus, ante omnia cognoscendum est, an hoc tempore quadam litterarum *ἀρχή*, studiorum excellentia, eruditionis principatus, in orbe Europæ vigeat. Quod omnino affirmauerim. Eamus per præcipuas eius prouincias. Hispania haud dubie satis litterata est: Gallia superioris sæculi memoriam doctis viris illustrauit, nec adhuc suæ laudi impar amat censerî. Eadem Italix conditio: quæ & ipsa non quidem vetustissi-

mam, sed veterem quam restauratis litteris meruit
 gloriam nondum plane dememinit. Anglia & Hi-
 berna supra pristinam sortem longe longeque ca-
 put extulere. Dania & Noruegia toto nisu ad maio-
 ra grassantur: Suedia, numquam litteris cultior fuit:
 nec fortasse Polonia. Belgium ad inuidiam vsq; flo-
 ret studiorum varietate & nobilitate. Et quid Ger-
 maniam nostram omitto? quam licet omni sæuitia
 Martis furor attaminauerit, conuulserit, imminue-
 rit, nondū tamen penitus *ruit atro à culmine Troia*;
 sed perstat adhuc quoddam doctrinæ fastigium si-
 ue *ἀρετῆς*, quod partibus circumcirca incendio
 ambefis aut corruptis, veluti miraculo seruatum, o-
 stentui iussit esse gentibus Deus immortalis, vt dili-
 genter ac cum mora pristini fati exemplum pariter
 & orbem, ferme impletum contemplarentur atque
 obseruarent. Id quod facile æstimant, qui viros do-
 ctos non consuetudine & opinionibus vulgi, sed
 facta prudenter donorum operumque, quibus tra-
 ctandis diuinitus admouentur, tum distinctione
 tum comparatione & coniunctione, didicerunt iu-
 dicare. De scholarum multitudine aut paucitate
 nihil hic dicemus: quarum & abusus, vbi crebræ
 sunt; & exempla industriæ, vbi rariores, ambigam
 æstimationem faciunt, cum de fati litterarii summa
 & profectu quæritur. Si ad instrumenta litterarii
 nominis & paratum attendimus: superbit magni-
 ifice Bibliothecis Italia, præsertim postquam spoliis
 Germaniæ (quam alias contra plerorumque laudes
 poteramus nominare) priorem pompam ampli-
 cavit: æmulatur id institutum Anglus; sequitur,
 sed vt properet antecedere, Gallus; cum quo Belga
 concertat. De ipsa doctrinarum copia, perfectio-
 ne, plenitudine quid dicemus? nonne ad magna &
 celsa & splendida peruenere? Quod cum dico, non
 obliuiscor eorum, quæ inter excolenda potius quam
 excul-

exulta sunt : non eorum, quæ partim non tentata, partim vix tentata, partim tentando intricata, meliorem fortunam adhuc expectant aut sperant, aut ne sperant quidem. Quorum quantus sit numerus, soli ignorant, qui solida omnium studiorum principia & fundamenta ignorant. Verumenimvero perfectam omnibusque absolutam numeris eruditionem non habuit hic orbis, non habebit, neque latere potest, cum de summis loquimur, ubi & quo respectu loquamur. Igitur, prout cæpi dicere, tam florentem studiorum in Europa statum, *ratio* nihil minus quam optima huius aut cuiuscunque alterius *status*, malo omine inuasit, hactenusque magno molimine exercet ac debilitat. quæ sicut superioribus etiam ætatibus obseruari potuit in iis quæ supererant fortunæ publicæ ornamentis, ita nunc alia eiusdem vt fati, ita obseruationis periodus voluit; in iis quæ supersunt. Statim enim nobis hic occurrit illud *πῶτον ψεύδος*, vt Aristotelicam vocem huc accommodem; in quo ceteræ fraudis commenta continentur aut ex eo oriuntur, literatorum doctorumque *Ἀλτήχμοις*. nam & hoc Græcorum lingua dicendum est, qui rotunde exprimunt, illam æmulandi aduersandique circa & propter studia libidinem, affectum, consuetudinem, artem. Philosophi ciuiles, cum inter genres & in publicis rebus talia vsurpantur, *ὑποπολιτικὰς, ἀντιπολιτικὰς, ὑποπαιδευτικὰς, ἀντιπαιδευτικὰς, ὑποδοξαστικὰς, ἀντιδοξαστικὰς* appellant; & Latine, *aduersum in gerenda rep. falsi, adiosi, amuli, inimici, malenoli, inuidi, obrectatores, incensiles, feroces, iniqui*; cum similibus titulis, aliquando idem notant. vitium & frequens & diffusum, & insidiosum, & propterea plerumque exitiosum. tollit enim de publico, id quod est publicum, & quo est publicum. Quis itaque non metuat infamem & receptissimum hodie morem, quo

ad iniuriam studiorum aut contumeliam sufficit, diversa g^ontu esse, aut in diversis gentibus litteris studuisse? Namque hæc est prima & quasi generalis expositio: cuius hypotheses & arcana hæc sunt: domestica extollere, externa deprimere: ibi figuras, commenta, simulacra, inania, speciosa adhibere; hic subsidio, supercilio, mendacio, conuitio, probris &c: utrobique, nullam obri-
nendi instituti rationem turpem ducere: denique, de scelere, se excuso & res ferat, pro populari gloria, virtutem & laudem redigere: quod in reipublicæ administratione non dubitavit Pseudopoliticorum quidam commendare. Ita Græci quondam res misera & mirabilis! cum haberent haud dubie eruditionis inter populos principatum, ne non viderentur habere, ceteros omnes magno fastu aspernati insectabantur etiam ut barbaros, adimebantque singulis, quæ cuique debebatur, laudem, cum suam ab omnibus non consentiri modo, sed cumulari quotidie cernerent. donec, satio ultionem non editante, in Romanos migravit tota studiorum felicitas. Sed & hic eodem causarum euentuumque nexu circuloque felicitatem abusus, & patilis noxa, ream primo, mox exulem fecit. Equidem talio & ius videri poterat, cum Roma contemtoribus Græcis contemptum suum regeretur: nisi quod prudentium animis altior fati veneratio insita, quicquid vanitate aut insolentia fortuna in irritare consuevit, perpetua cautione damnat ac deuitat. Quod si ad recentiora oculum reflectimus, quis nescit quæ iam antea posui, sine nomine gentis, crimina? obrectare inter se animo, lingua, calamo; deterere aliena merita, sibi famam studiorum vindicare: peregrinam gloriam, ubi palam attrectare non licet, tristi silentio damnare; aut cum alterius, iudem peregrini, iniuria, tantisper sateri, dum ipsi inter se commissi,

nouum

nouum detrahendi argumentum præbeant. clarius
 loquerer, expressis titulis, nisi tam inglorii de glo-
 ria certaminis adeo me pridem fuisset pertæsum, vt
 in præsentiarum vel instituti demeruisse videri
 malim, quàm ea dicere, quæ ingenuis auribus mo-
 lestiam vel sola mentione possint creare. Illud pla-
 cius est, quam vt possit negari; indignius, quam
 vt occultari debeat: Exterorum multos adeo con-
 spirata ambitione in Germanici nominis inuidiam
 consensisse, vt clam palam laudes nostras in minu-
 tum cant. Qui insulse & impudenter id agunt,
 ne mentione quidem digni sunt. Doctiores autem
 quis non miretur, cum Germanicorum scripta obli-
 que & aliquando, vt secretius noceant, perplexe ar-
 rodunt: cum in aliis, vellem scriptiois accusant,
 cuius ipsum corpus & solidas vires deberent æsti-
 mare: cum, vbi hac quoque parte satisfactum, dis-
 simulatione tam fastidiosa peregrinam eruditio-
 nem viciscuntur, vt quod legerunt, quod vtiliter
 usurparunt, nec legisse nec usurpasse velint videri:
 cum insuis, vt noua, & sibi primum obseruata, e-
 dunt, quæ alibi pridem sunt copiosius & diligen-
 tius peruestigata pauper & in publicum tradita:
 qualia plura nemo tam obesse naris est, quin du-
 dum animaduernerit. pæne nominatim prodidisse
 tum alia tum illud insolentia peregrina inui-
 diaque gentilis insigne specimen, cum in editis ali-
 bi Magni viri epistolis, quas & ipse ad alios & alii ad
 ipsam scripserant, ex *Casellanus* pluribus ne vna
 quidem luci reddita est: cuius rei causam non aliam
 fuisse, quam quod doctissimi viri patria & gens
 haud placuit, non conlicimus, sed compertum ha-
 bemus. Scilicet urebant ambitiosos spiritus lu-
 culenta illa dona, quæ Deus opt. Max. non larga
 tantum manu Germaniæ obtulit, sed munifica cu-
 mulauit. Videbant super haustentæ, imperique
 incre-

incrementa, imo apicem: ea lumina nolebant suo splendori officere, *hinc illa Lacryma*: illa iudicii morositas, illa malignitatis machinatio. Hoc loco gratulatione prosequendi sunt Germani & miseratione, facit enim augendæ laudi nostræ, quod gnari fastus talis & toties ad paria prouocati, simplici tamen æstimatione cordatoque animi proposito, alienam gloriam & agnouimus semper, nec parce prædicauimus. quanquam cum huius meriti euentum quærimus, nostra ingenuitate aliorum arrogantiæ auximus, atque audaciæ nos spernendi intendimus. Dum non pauci callide, candorem Germanorum in occasionem, siue in rationem sui status attollendi trahunt. Sexcenta possent memorari eiusmodi vtramenta, quibus hæc scena instruitur, vt nimirum, quod *Statistæ* (concedatur nobis paulisper, vt ita loquamur) proprium & solenne est, *astutus astutus colatur*, ac periona quam sibi induit illa æmulatio,

————— *seruetur ad imum*

Quais ab inepto processerit, & sibi constet. Disquirat forte hic aliquis de remedio & leuamento huius incommodi. quod si ab illis petimus, qui eandem histriioniam in ciuilibus negotiis exercent, statim in paratu erit vulgatum istud; *aduersus Vulpem Sulpinandum; rationem status, ratione status deludendam; artem arti, fraudem fraudi opponendam: neque aliter hæc sacra constare.* Verum quis non videt, esse hæc dehonestamenta verius quam præidia Germanici nominis? cum cuius germana indole ac virtute pugnat, quicquid fucatur coloribus, simulacris obrenditur, inanitas emasculatur, vassitie corrumpitur. Quinimo populare candoris, decus & Christianam religionis integritatem professos vnum pro omnibus arcum decuerit; arcum eiusmodi non indigere aut

aut delectari Quippe Deum benighissimum & sapientissimum bonorum omnium dispensatorem unicuique genti sua, nobis nostra dedisse. Quorum certam possessionem & securam apud eos, qui aliena non appetunt, sua non negligunt. neque nostra sane interesse, quid alii nos accepisse autument disputentque, dummodo nos semper meminerimus, quid in acceptis Deo ferendum habeamus. non enim splendori ad externos aut ambitiosos, sed vsui patriæ & reip. inter Christianos ista destinari. Præter hæc & talia, fortasse & illud in consilii vicem venit, quod in præsentiarum me violasse ultro confiteor; dissimulatione & silentio, rem ipsis censoribus & detractoribus nostris quam nobis, si viri sumus & Germani, molestiorem vindicare, adeoque eadem opera gentilem istam *ἀντιπρονομία* à nobis prorsum amoliri. Quanquam ne sic quidem malarum artium finem attingimus: offertur enim nunc genus non minus triste *ἀντιπρονομία*, quod & ipsum per gentes passim diffusum, nec minus, imo magis etiam priore noxium, *nomen ab ipsis studiorum disciplinarumque nominibus sortitur*: cum scilicet non *ἀντιπρονομία* modo & idem literarum genus tractantes sunt & sunt plerumque *ἀντιπρονομία*, sed præsertim etiam, qui *diverso eruditionis opere occupantur, spernunt mutuo & spernuntur, invident & invidentur*. Theologi, Iuristconsulti, Medici, Philosophi, Philologi, nomina sunt non tam artis & scientiæ, quam saluberrimæ societatis & amicæ pro rep. conjunctionis: sed *ratio illa status*, quæ cum ambitione in studia irrepsit, factionum & partium titulo facit. Quemadmodum in Civitate, magistratuum, dignitatum, potestatum officia atque iura, non alia magis ratione in distinctionem operis sunt partita, quam ut institutio operis ac sine in unum conspirent ac collineent. nisi quod ambitio-

sa consilia nunquā patiuntur rempublicam esse rem publicam; sed consulatum prætura, præturam consulatu, aut vtrumque tribunatu, aut tribunatum vtroque, & sic cetera ceteris oppugnant: & dum in singulis contentiose potentia affectatur, vniuersi corporis vires eneruantur. Indignum factu! studia in mutuas operas nexu naturali deuincta, in amicitiam proprio instituto ordinata; in consensum salutis publicæ Christiana religione consecrata, tantum à se ipsis degenerare, vt in dissidiorum, æmulationum, caussas & artificia non raro valeant. ita perit singulis, quod vniuersos nobilitare poterat, publici actus efficacia & religio. in cuius locum quid succedat, & quibus rationibus succedat, differo explicare. Nam & atrocia & fœda sunt, ad quæ deueniunt nonnunquam, qui ex alterius studii ordinis-que fama sibi infamiam, famoso timore metiunt; aut obliquæ mentis prauitate abrepti publici priuati-que obliuiscuntur, dum libidini suæ obsequantur, & obtruncandi cacoëthes expléant. Ac cetera quidem occultius aut insidiosius geruntur: in humanitatis studia & philologiam, velut agmine facto, palam impressio datur, & ne quid ad extremam vim reliqui fiat, linguarum, antiquitatis, historiarum triuialis illa, sed seria & curatior tractatio, *inceptuarum, quæquiliarum, stultitiarum* probis à quibusdam traducitur, adeoque id, quod singularis muneris nomine mortalibus semper consuevit imputare supremus munerator, iniurio in Deum hominesque fastu inter reiectamenta despectatur. quæ figura tam prodigiosa est, vt nullius rethoricæ technologia tropum adeo insolentem excusari posse pro comperto habeam. nisi quod *Ratio statuit*, quam incuso, vt in ceteris à regula & recto abit, ita nomenclatione plane noua & inaudita plerunque vititur. Oportet enim vt talia sint, quæ nouam &

supra

supra fidem rerum auctoritatem, scientiam, supereminentiam, opinionem cupientibus immentia animis apud homines conciliare debent. Sed, non reuelo τὴν τῶ παρὰ δόξας τὸ ἐξ ἰσχυροῦ, καὶ ὁτιοῦν. *Properandum enim est ad tertiam ἀντιλήψιν: qua titulorum est & honoris litterarum.* Cum antiquitus iam obtineret, ut egregii labores, præcipue publici, tum aliis præmiorum generibus, tum quibusdam præmiorum testimoniis & mansuris in meriti honorem cognomentis ornarentur: æquissimum erat, præstantissimis quoque laboribus & vilissimis (tales autem sumi litterarii) istud decus non denegari. Ea Magistrorum, ea Doctorum, & Licentiariorum, per quos pleraque in studiis hodie geruntur, origo. Salua vtrisque dignitas & tranquilla, si de dignitatis causâ vsuque constanti cogitassent. sed initium iniuriæ à potentioribus factum. Hi cum plus titulum, quam eruditionem aut merita sua in animo & ore haberent, eademque existimandi ratione erga alios vterentur, cœperunt aliquando viros præstantissimæ eruditionis &, si exciperes minoris tituli insignes, cetera innoxios nec priuatim aut publice male meritos despiciere, vexare, subsannare, denique (nam huc summa eius arcani redit) infra fastigii sui maiestatem alte deprimere ac ferociter contundere. quid sibi voluerit amplius istud institutum, nemo nescit. Pupugit ergo cordatorum quorundam indolem: neque ferendum videbatur, honores eruditionis & insignia super ipsam eruditionem æstimari. esse quædam studia, quibus, licet minores aut nullo titulo confuetudo decreuerit, non minor interim labor impendatur, sed nec epulumentum in rep. minus debeatur. aliud in iuvene præmiis donatum, aliud in viro æstimatione & pretio dignum. quod præterea

reperiri, qui, variis de causis, titulorum insignibus vacui, ingenio, meritis, doctrina, nemini titulis splendido concedant; sed nec raro tales superent. Seruaretur sane gradus, & ordo, & præstantiæ differentia: sed citra iniuriam aut fraudem personæ, functionum, scientiarum, quas nec pendere à nominibus magnis, nec obumbrari debere. Dicemus, hæcenus bene philosophatos, qui intra modestiam & testationem suæ iniuriæ subsistere. ceteros in vitii alieni, quod damnabant, affinitatem nimium admittit intra præcordia retentusque dolor egit, & de *ἀντιπαρτία* nequaquam laudabili commonuit. in posterum enim titulos solennes & Academica honestamenta ludibrio vexarunt, risu & satyra notarunt, odiosissimaque abusu exagitatione rei totius splendorem obscurarunt. Atque hæc secta spernendorum nominū magnis nominibus se approbasse visa est. inueniasque, qui non parum suæ grauitati se arbitrentur velificari, si festiuis ex occasione disticiis ceteroque arrogantia apparatu, in honestissimos ritus & carimoniam inuehantur. Quare duo potissimum assequi contendunt: vt aduersarios, quos sibi constituere, premant & possessione solitæ laudis depellant; tum vt declinando in extrema, dum longissime ab inuidiosa titulorum affectatione & usurpatione videntur remoti, non tam nullis quam aliis nominibus gloriam sibi comparent. Quali ferme asluua, Augustus cū Dictatoris & Regis & Domini honores ac iura reapse obuneret, diligentissime & cum auersatione nomina ipsa abnuir, diuersissimoque principis vocabulo vim dominationis totam corripuit & complexus est. Notari procul dubio pridem potuit, me in euoluendis magni illius sophismatis litterarii, quod *ἀντιπαρτία* appellatone hæcenus indigitaui, artibus, calliditatibus, adminiculis, subsidiis,

momento-

momentis denique illius *ῥάως ἀνὰ πόντον*, festinanter, adeoque parce ac obiter versari. Imperat mihi hanc rationem dicendi, temporis angustia, argumenti amplitudo, vestrarum aurium reuerentia, quæ diutius detinendæ non sunt aut delassandæ. Alias per hoc vestibulum ingressi, litterarios statistas (perseuerabo enim ita loqui) in ipsis conciliabulis suis & adytis, inter arcana callidasque prouisiones, & immanium molitionum meditamenta poteramus deprehendere. Pompeium alicubi & Cæsarem, quorum nec ille parem, neq; hic posset superiorem ferre, suæ furiz exercerent, atque ad obtinendum per miras artes eruditionis in regno litterario principatum, siue eius famam stimulant. Alibi cerneremus ingens & prodigiosa molis coeptum, cum insolentissimæ atque violentissimæ *πρωτοκρίτης* titulo & imagine assumpta, aliquis audacia pro iure vsus, omnes doctrinas, scientias, artes repentino & arbitrario dominatu terretet aut attenderet. cui consilio quod comparem non reperio aliud, quam infaustum illud infestumque Hispanicæ Monarchiæ idolum, quod terculamento gentium prostituere sategerunt, qui omnium & rerum & hominum Dominum esse Hispanum, turpius an superbius aut iniquius, non dixerim, iactitarunt. Licuisset quoque eruditorum qui vsquam sunt, vnam veluti ciuitatem constituere: ponere in ea ordines; distinguere senatum, notare equites, præficere magistratus, partiri populum. in hac equiti sua aduersus Senatorem, huic aduersus illum & populum arcana; in hac, essent, qui exemplo Octauii Romani, modo senatus modo populi fauorem indeque potentiam ambitiose affectarent; qui cum Curione procellas populares excitarent, cum Cæsare senatui imponerent, cum Tiberio omnes ordines simulacris & inanibus suspenderent

& à sensu eius, quod ageretur, diuerterent. Nec disconuenirent instrumenta, quibus quisq; spei suæ tenderet. Satellitum numerus & nationes & artes: iactæ in vulgus voluptates & ludicra & missilia, quibus pleriq; hodie supra doctissimorum præconia prouehuntur. grandia nomina, speciosi prætextus; magnifici oris spiritus, & aliquando non minores minutiloqui insidiæ. inita, quoties conduceret, cum impiis federa, rescissa apud bonos. blanditiæ apud simplices; minæ apud viuidos & erectos. ingentia magnorum & vtilium operum promissa, quæ ne atrectare quidem destinauit interim promissor. publica altercatio: intestina bella, clades, tumultus. pax rursus, & in ea technæ armorum. Huius generis pleraque ad instituta & exempla Politicorum, quibus occulta & vasa, qualem Florentinus veterator non formauit (quæ enim resp. non sensit hanc labem?) sed in publico laudauit, *ratio status* tanquam artis compendium placet, possent non inconcinne examinari contendique. vt intelligeretur denique atque indicaretur, de fato totius status litterarii: cuius dum intima hic morbus peruasit, quod proximorum præsentiumque documentis temporum liquet, prudentibus non immerito suspecta est futurorum conditio & formidolosa. quam diuinationem vt plane patiantur irritam esse, prodigia nostræ, euenta antiquioris ætatis, valde veremur. præsentim cum accedat insaniendi pereundique obstinatio. iustaque & certa Dei talia auersantis indignatio. quæ rerum quarumcunque statum solenni lege & more conuertit aut subuertit, quoties *peruersa illa ratione gubernandi status* irritatur. Quod si enim aliquis mori potius hominum & consuetudini artium isthæc tribuenda, adeoque nulla hinc maioris rei autumat præfagia petenda, is mihi negligentibus & imperitiis in

in scena spectatoribus similis esse videtur: qui inter
 dramatis actum non cogitant de dramatis *ex-
 tusis*, & in ipsa carastrophe actum omnem iam
 dememinerē. Sed nec proxima & quæ in parti-
 bus geruntur: suffecerit cordato sapientique viro ob-
 seruare. licet enim singularium gentium, ciuita-
 tum, locorum fortuna, inulta trahat ex causis & si-
 militudine Vniuersalis fati: longe tamē alia & altior
 philosophia est, quæ summas rerum & contextum
 illum ampliorem complectitur. ex quo plenius ni-
 mirum & vberius de diuinæ prouidentię operi-
 bus, de diuinorum operum prædictionibus, de to-
 ta denique prudentia iudicium fieri potest, & ac-
 quiri disciplina. Fueritque hæc veluti Academia
 prudentię; sicut inferiorum scholarum & particu-
 larium, quas vocant, in rerum particulis cognoscen-
 dis imago quædam statui potest. Sed nos manum
 de tabula: in qua rudes & pueros tantum li-
 neas signauimus: *incedere in re litteraria* & scho-
 lastica prauum morem, & peruersam statum tam
 nobili agendi rationem, publico inamicam, priua-
 ta cuiusque libidini opportunam, plenam superbia,
 inuidia, emulatione, arrogantia, Secordia, iniuria,
 calumnia, iungo, ceterisque malis, adornata in di-
 uersos cultus specie & arte dissimulatis, eoque no-
 centioribus. cuius lex suprema sit, aduersari mu-
 tuo & *ἐν πᾶσι* ita conuelli in se: in vulnere so-
 cietatem doctrinarum & firmitudinem regni li-
 terarum: quod & ample diffusum, & splendide au-
 ctum ornatumque, dum malis artibus regitur, sin-
 gulare periculum & conuersionem minari: præser-
 tim cum magnitudo per se onerosa sit & lubrica
 & sæpius fatalis. Faxit æternus Vniuersi fati li-
 terarum moderator, ut *ἐν πᾶσι* tam ominosa & *ἐν
 πᾶσι* (quam pagani Chæreim & veluti no-
 tam propriam Sancti quondam Patres indigitarunt)

ex orbis Christiani visceribus bonæ piæque mentis artibus expellatur¹, supremaque doctorum & nostra ratio status sit, status inquam administrandi, tuendi, firmandi; amplificandi; *Deum nostri status auctorem Generari, & rectorem inuocare, & in se electorem reuereri, & indicem metueri.*

Atque hæc hætenus de fato studiorum statumque Litterarum, sine cuiusquam obtrectatione dicta, Bonorum virorum iudicio, cui omnia submittimus, vel cadent vel stabunt. Fortassis nec plane inuálida ad veniam *egressioni* impetrandam apud homines moderatos ratio erit, si existimabunt, id quod res est: me quacunque occasione, iuuentutis animos à liuore, ambitione, ac contentionibus sæculi, offensa tanti mali deformitate, reuocatos, retentosque cupere.

1, 17, 7 *Sequitur, Ut frequens ac mobilis transitus max. perfecti operis impedim. sit* Lipsius, *inducamentum* volebat; eo quod perfecti iam patratique operis nullum possit esse impedimentum, Sed omnino non est tentanda hæc electio, qua *Velle* nihil aliud, quam id exprimere studuit; dum homines, desperantes *amulatione* perfecti iam ab alio operis, alias sibi vias subinde quarunt, fieri, Ut perfectioris operis gloria hoc pacto relictâ diuturna non sit: cum alias, si præclara ingenia perseverarent in eo eunti, in quo iam alios vident excelluisse, directâ hac ad perfectionem operis vel conseruandam vel ornandâ via foret. Est ergo *impedimentum* perfecti operis hoc loco, *derimentum*, quo perfectio alicuius rei debilitatur, quo *auxilium* ad *perfectionem* inclinatur, adeoque fastigium & præcellentia illa, quo minus æqualiter se & constanter habeat, impeditur.

1, 18, 1. *Transit admiratio ad condit. temp.* Lipsius & Schegkhus describunt: *Transit admiratio à conditione temporum & ad Grb.*

Vna Urbs Attica pluribus annis eloquentia, quam Vn. Græc. & Iberiusque floruit) pro operibusque *Lipsius* reposuerat, *Iberiusque*; bono concinnoque sensu. quem non dubitauimus in textum recipere, Quinquam *Acidalius* existimauerit eloquentiam *Atticorum*, cum operibus cetera *Græcia* i. e. rebus gestis comparari; idque tanta fiducia, ut dicat: *Ni mea scriptura Serior est, pignus dabo in omnes fortunas meas.* Periculose locutus esset, si quis impetum animi suis coniecturis nimium fauente, pro ratione accepisset. Quis enim ex toto contextu non videt, ingeniorum tantummodo & studiorum, non etiam operum fieri comparationem? Mihi satis liquet, & contentionum minus & plus auctoritatis in his studiis fore, si pars *Philologias σοφιστικῆς*, modestius (sine præsentia, supercilio, contemptu aliorum, arrogantia) tractaretur. Nam certitudinem suarum coniecturarum deierationibus confirmare & iactantia, quam sit anceps, ratio cuius, & exempla monstrant eorum, qui valde infelicitex *ex incertis certa* facere se posse crediderunt.

adeo ut corpora gentis illius separata sint) si abesset verbum substantiuum, melius procellu-ram sententiam *Gruterus* existimat.

ingenia solis Atheniensis) *Iustin.* 2, 6, 6: *Liberæ certe ac facundia, & hic ciuilis ordo disciplina, veluti templum Athenas habens, ubi annuatiæ Ber-neggeriana editæ, vid.*

1, 18, 3. *Quæ Urbes, & multa alia.*) Non existimandum est, illa verba (*& multa alia*) plane irreptitia esse. fuit enim in *msc.* *& in Italia.* ex quo nonnemo fecit, *& multa alia.* Quæ coniectura licet nemini possit usquequaque probari, tamen nec illa parum difficultatis in sensu adfert, si retineamus: *& in Italia, vel: & in Ital.*

Nam Aclmana Lacônes falso sibi videt.)

Alii *Lydim* fecere. Quam item dirimit *Cl. Salmastius* exerce. *Plin.* c. 40. principio 2 partu, ex veteri epigrammate, quod ap. *Plut.* in *Chum regi* *Phryis* extat, vnde pater *Lydim* origine parentes Sardibus oriundos habuisse, sed *Sparta* educatum, eoque nomine *civem Sparta* habitum fuisse.

IN POSTERIOREM VELLEII LIBRUM

NOTÆ.

2, 1, 1. *Potentia Rom. prior Scipio G. aper luxurie posterior ap.*) later eximia Historici munia hoc quoque numeraverim; cum temporis euentuumque serie, factorum publicorum seriem connectere, præcipuaque cum primis momenta tam incrementorum quam decrementorum pragmatica demonstratione signare. Est autem valde celebris apud Scriptores passim hæc inclinatio Rom. fortunæ, ut sic dicam, epocha, *Excidium Carthaginis*. *Plinius* 33, 11 plane ad Nostri mentem: Pariter luxuria nata est & Carthago sublata: ita congruentibus fatu, Et liberet amplecti vitia, & liceret peccare ex dignatione. Florus quoque à Carthaginis, Corinthi, Numantiaque excidium omnia retro sublapso notat 3, 12, 3. Atque ita factum est, quod prudentissimus *Scipio Nasica* præviderat, cum excidium Carthaginis dissuaderet: ne metu ablato mole Urbis, luxuriare felicitas Urbis inciperet, ap. Flor. 2, 15, 5 vbi *Freinsb. annot.* Non incommode extuleris rationem Nasicae Verbis Alcibiadis apud *Thucyd.* 6: τὴν πόλιν, ἂν μὲν ἡσυχάζῃ τοῖς ψιδοῖς τὴν ἀντι-

τὴν περὶ αὐτὴν, ὅσπερ καὶ ἄλλοι, καὶ πάντων τὴν ἐπιστήμην
 ἐγχεύοντες. ἀγωνιζομένην δὲ αἰεὶ προσλήψεται τὴν ἐμ-
 πειρίαν, καὶ τὸ ἀμύνοντάς λόγῳ ἀλλ' ἔργῳ μάλλον ἐυνόησας
 ἔχειν παρὰ τὴν δὲ γνώσκει πολλὴν μὴ ἀπραγμονεῖται ταχὺ, ἂν
 μοι δοκῇ ἀπραγμοσύνης μεταβολὴ διαφθερῆναι. fore, Et
 ciuitas, si otiosa sit, in se ac per se atteratur, Et alia
 multa, omniumque adeo disciplina consenscat. ac
 per certamina fore, Et ascribere proficiat experientia,
 tuendique se sciantiam non Verbis sed re ipsa consue-
 tam habeat, denique sentio: ciuitatem negotiosam
 in otium mutatam, confestim, meo quidem iudi-
 cio, destruit. Augustin. 3 de C. D. 21: Ultimo bello
 Punico Vno imperii alterius Scipionis, qui ob hoc
 etiam ipse Africani cognomen inuenit, amula im-
 perii Romani ab stirpe deleta est. ac deinde tantis
 mulorum aggeribus oppressa Romana Respublica, Et
 prosperitate ac securitate rerum, Unde nimium
 corruptis moribus mala illi congesta sunt, plus no-
 cuisse monstretur, tam cito euerfa, quam prius no-
 cuerat tam diu aduersa Carthago. Adde cumpri-
 mis, quæ 2 de C. D. 18 ex Sallustio disserit. Hoc vo-
 luit in subtili sententia Sallustius Cap. 2: Quod si
 regum atque imperatorum (gentiumque) animi
 Virtus in pace ita Et in bello Valeret, equalibus
 atque constantius sese res humana haberent, neque
 aliud alio ferri, neque mutari ac misceri omnia cer-
 neres. scilicet bellorum discrimine motuque acu-
 untur ingenia hominum, securitate pacis resoluuntur:
 aduersis virtus intenditur, rebus prosperis negli-
 gitur. itaque ergo fortuna cum moribus mutatur.
 in quo Sallustiano dicto vera & præcipua causa om-
 nis fragilitatis, mutationis, conuersionis in rep.
 continetur, vt plane cæci sint existimandi, qui forte
 casuque talia euenire, aut necessitate inuidiaque
 fati (sicut ausi sunt olim loqui, humanis rebus im-
 mitti credere,

remoto Carthaginis metu) dignum est, quod seorsim inculcetur Iuuentuti, Diuinæ Providentiæ consilium. quæ potentissimas quasque gentes alia veluti opposita potentia, i. e. metu alienæ virtutis opumque in officio continet. Egregie *Thuanus lib. 1: ita diuino consilio prouisum arbitror, ut tot magni principes eodem tempore orbem terrarum moderarentur, ut quisque eorum emulatione aut metu amuli in officio se contineret, & alterius virtus contraria alterius virtute, quo minus licentiosa euagatione se effunderet, inhiberetur.* Hoc à *ὑποπόσιος* & *ὑποπόσιος* non vna ratione inclinatur. interdum enim æmulorum alter, cuius vitia iam inuolucere, Deo ultionem immittebat, ab altero opprimitur; interdum impotentiam impotentia, vitia vitis puniri cernimus, ita tamen ut paulo post oppressor flagitiosus opprimatur & ipse. qua de re nunc non est amplius dicendum.

2, 1, 2 *Tum Scipio Nesciam Capitolio &c.)* præludia hæc fuisse secutæ luxuriæ, interpretatur *Lipsius*: quippe quæ non ad tempus sublata Carthaginis, sed ad remotum Carthaginis metum pertineant. Atqui *Vellesum*, non aliud remoti metus intelligere tempus, quam excisa Carthaginis, nimis clauum est. Fuit itaque alia ratio querenda, & fortasse exsequentibus: è quibus satis patet, Scipionis & Metelli opera non ad luxuriam, & degenerantia disciplina *Girra*, sed ad publicam magnificentiam; sine notatione vitii, referri: simul tamen insinuari, facilitatem & occasionem è magnificentia in luxuriam prolabendi, de qua mox dicitur.

publicamque magnif. secuta priuata luxuria est) Insigni sententia & obseruatione hoc à *Velleio* iudicium additur. cui geminum est illud *Tacitus* 3 A. 55, 2: *Dites omni familia nobilium, aut claritudine insignes, sibi ad magnificentiæ prolabantur.*

bancur. Scilicet, dum in decus gentis ac Urbis suæ certant magnificentia illustres viri, paulatim ad luxuriam peruenitur, praua imitantium æmulatione, qui publici decoris laudem parum intelligentes aut curantes priuatim affectant, quæ nisi publica sint, laudari non possunt. Quæ in re, magno rursus exemplo monemur, quam difficile ferat magnarum opum felicitatem humanus animus.

2, 1, 3 *Triste deinde & contumelios. bell. in Hisp.) Flor. 2, 17, 15, quique ibi Camertis industria indicantur Scriptores: præsertim Appian. Hisp.*

Fraude magis, quam Virtute Cæpionis Merito perstringit *Velleius* degenerem & illicitum Cæpionis fraudem in tollendo Viriatho. nam hæc talia non possunt iure armorum tegi sed inter flagitia belli numerari debent. Videndus H. *Grotius de iur. bell. & Pac.* 3, 4, 18 *cum annotatis in nouissima editione.*

Numantinum grauius exarsit &c.) Flor. 2, 18, vbi Camers & Freinsheimius plures annotarunt huius belli scriptores,

2, 1, 4. *Hæc Urbs nunquam decem millibus plura* Visini est egregia hæc emendatio, quam in textum recepi. *Lipsius & Acidalius* è vulgata, *Nunquam X millia plura, quam propria iument. fecerant: Nunquam plura, quam X millia.*

Ad turpissima deduxit federa, nec minus turpia & detestabilia &c.) Numantinum fœdus horrendum ignominia maculosum vocat Augustin. 3. de C. D. 21. Quintilianus etiam l. 3, 8, interea refert, quæ, qui turpia esse dubitare non possunt, Scitatis specie ducti probent. Talia plura apud Auctores paulo ante laudatos.

Sed Pompeium gratia impunitum habuit. Manc. Verecundia &c.) Si vellemus hunc locum distinctione quadam corrigere (*sed Pompeium gra-*
sia

tia imp. habuit. Mancinum Verecundia q. n. re-
huc perduxit &c.) in sensu quidem nihil erit in-
commodi. sed illud (quippe non recusando) valde
inficeto maleque cum textu coherenti glo. emati
comparandum erit. Posset itaque fortasse lectio
vilitate prorsus tolerari. At, inquis, quomodo im-
punitus diceretur, qui hostibus deditus est? Quia
in illa deditioe non receptus, & pristino honori
restitutus; ad novos honores admissus est. & adeo
ut nec ipsæ pœnæ loco duceret eam deditioe com-
muni; quippe qui eodem habitu sibi statum
instituit, quo deditus est, annotante Plinio 34, c.
Verecundiam Mancini, quam P. Manius vocat, id est,
agnitionem culpæ & voluntariam susceptionem
pœnæ, laudat ac explicat Cicero 3 offic. 30: Mancin-
nus, et Numantinus, quibus cum sine senatus aucto-
ritate fedus fecerat, dederetur, rogationem, iussit
eam, quam L. Furius & Sex. Attilius ex SC. fere-
bant; qua accepta, est hostibus deditus. Honeſtus
hic quam Q. Pompeius; quo, cum in eadem causâ
esset, deprecante, accepta lex non est.

quem isti recipere se negau, dicentes, pu-
blic. viol. fid. &c.) Valuisse hæc ratio, si Nu-
mantini, legatis missis, cum S. P. Q. R. de pace ac
federe egissent. nunc nemo cuius pro populo con-
dere potuit. Consulendus est H. Grotius de iur. bell.
& pac. 2, 15, 16.

2, 2, 1. Quippe Tib. Gracchus &c.) De
hac seditione vid. Flor. 3, 14, nominatque & Ca-
merle Auctores.

2, 2, 3. Omnibus statum concupiscentibus)
Lipsius, ad leges retulit hæc verba, emendauitque,
omnium statum concupiscentibus: cum præteritum,
de Caio Gracho etiam Velleius infra dicat 2, 6, 3:
nihil immotum, nihil tranquillum, nihil quietum
denique in eodem statu relinquebat. Approbauit
hanc

hanc correctionem Gruterus. Sed retinui vulgatam
 Lectionem, cum & infra Noster 2, 72, 5 dicat: quippe
*nullum habentibus statum quislibet dux erat ido-
 neus.* sicut enim ibi proscripti *nullum statum ha-
 bere* proprie dicuntur: ita hic paupercula & fortu-
 nis euoluta plebs, *quasi statu carere*, ideoque de
adipiscendo sollicita esse, diceretur.

coloniisque deuocendis coloniisque ded. legit
 ex fide historię Lipsius, ut intelligantur *παροικοί*, non
ἀποικοί, quibus agri assignati. Ita malim sane,
 quam cum Grutero hic colonias pro colonis, eodem
 sensu, accipere.

2, 3, 1. Qui Optimus vir à senatu iudicatus
 erat) Lin. 29, 14. it. 36, 40. Et alibi. elogium
 quod sibi quisque mallet, quam & illa imperia hono-
 ris sue suffragio seu patrum seu plebis delatos, sicut
 recte iudicat idem scriptor.

Scipio Nasica, nepos eius, qui optim. vir iud.)
 Quid ergo sibi Gult. Verus Scholiastes Iuuenalis
 dum ad Sat. 3, 137,

*Da restem Romanam sanctum, quam fuit hospes
 Numinis Idæi,*

ista annotat? Scipio Nasica, quem propter probita-
 tem Visa senatus elegit, & simulacrum matris
 Deum de Phrygia allatum domi sue haberet, dum
 ei templum fieret. Hic est Scipio, qui oppressit Ti-
 berium Gracchum, leges agrarias fere conantem,
 Certe non hic erat, sed eius nepos, ut recte Vel-
 leius.

patriam cognationi praeferens &c.) Non
 opus est in campum Rherorum excurrere: qui ceti-
 tatim & pleno ore passim hunc locum tam plausibi-
 lem pertractant.

ob eas virtutes primus omnium abf.) nulla
 necessitate adigebamur, ut cum Aldo & Aidalio
 rescriberemus, ob quas.

circum-

circundata laxo brachio top. lac.) communi consensu doctorum valuit hæc emendatio, cum fuisset, *cum data.* causam huius habitus reddidit triplicem Appian. 1 bell. ciu. siue quod *Voluerit* multitudine ad se hoc signo contrahere; siue pugnae tesseram proferre, siue reuerentia deorum sua cepta velut obtegere. Quartam ex Plutarcho colligas: ut facilius per obuios perumperet hoc habitu, quo & ceteri cum sequebantur.

Qui saluam vellet remp. se sequerentur)
Ita Aurel. Victor exprimit 64: *sequi se iussis, qui saluam remp. vellet & Kaler. Max. 3, 2, 17: Qui remp. saluam esse volunt, me sequantur.* Appian. 1 bell. ciu. ἐπορεύθη οἱ τὰς ἐθελούσας αἰτίας τὴν πατρίδα. Plutarch. in Græcch. οἱ βυλομένοι τοῖς νόμοις βοηθεῖν, ἀκολοθεῖν. Haud dubie autem recipitur his verbis ad morem & solennia decernendi presentioris in *crimis casibus auxilii*, nimirum ne quid *resp. detrimenti* caperet. quale decretum à ceteris senatoribus postulatum esse, diserte testatur Valerius: cunctis consentibus, *Et Consul armis remp. tueretur* (eadem enim vis est huius sententiae, ac si dixisset, *Videret consul ne quid resp. detrimenti caperet*, confer Sallust. Catil. 29, Caesar. 1 bell. ciu. Cicer. orat. Catil. 1 c. 1 & 2 Dion. 48.) negauit Scauola se quidquam *vi* esse acturum.

2, 3, 3. Hoc initium in Urbe Roma ciuili. *fun.*) Egregia observatio, de noxa exempli, cura designatione fatalis periodi, vnde perpetua certamina ciuilia vsque ad conuersum reip. statum licet numerare. Plane in hunc modum Plutarchus: ταύτην πρῶτην ἰσορροσίαν ἐν πόλει εἶσιν, ἀφ' ἧς τὸ βασίλειον κατέλυσαν, ἀμαλὴν φονῆς πολιτῶν διακρίναντες. τὰς δὲ αἰτίας ἅτε μικρὰς, ἅτε περὶ μεγάλων γενόμενας, ἀνθεσπύχοντες ἀπὸ ἀλλήλων, φόβον μὲν οἱ δυνατοὶ τῶν πολλῶν, αὐτοὶ δὲ ἐμμενοὶ δὲ τὴν βυλίην ὁ δ' ἡμῶν, ἵππων. Pertinet huc eximius locus

locus ex oratione *Cæsaris* apud *Sallust. Catil. 51.* omnia mala exempla ex bonis iustis orta sunt: sed ubi imperium ad ignavos, aut minus bonos pervenit, nonnum illud exemplum ab dignis & idoneis ad indignos & non idoneos transferitur. Vide omnino, quæ sequuntur, ubi exemplis illustrat, exempla non consistere ibi, unde capere; sicut *Noster* loquitur.

2; 4; 1. *Aristonicus* mentis regis stirpis originem: *Flor. 2; 20; 4* regis sanguinis iuvenem vocat. Quod de origine extra coniugium, adeoque de filio naturali *Eumenis* accipiendum est. nam *Vallerius* de legitima & civili ratione stirpis sentiens, merito mentis ait regiam stirpem, ut *Asiam*, veluti paternum regnum inuaderet natus expellere, videtur *Iustin. 35; 4; 6.*

Moriuo Rege Attalo; à quo Asia P. R. hereditate relicta) Itaque *Romani* se iustissimo titulo possidere *Asiam* gloriabantur. Et sane, alienari quædam imperia posse exemplis compluribus (inter quæ etiam hæc nostra) ostendit *H. Grotius* de iur. bell. & pac. partim 1, 3, 12, partim in *Annotat.* ad illum locum.

Is Victor à M. Perperna ductusque in triumpho sed *M. Aquil.*) ut historia congruat *Aldus* & *Visinus* ita legunt: *Victus à M. Perperna, ductus in triump. à M. Aquillio; capite penam dedit.* Nam historia distincte hæc iubet accipi, *Victum à Perperna, triumphatum ab Aquillio*, denique iussu senatus supplicio affectum. Non abnueri sane posse eundem sensum reventi lectione pristina; interpretatione tantum immutata paululum, obtineri, quod valde probabiliter eruditum nonnemini placet: propior interim suum existimanti, locum corruptum esse. Licet enim rectissime ita possit dici, *ductum in triumpho M. Aquilio*; in tertio casu pro à *M. A-*

quilio ductum &c. obseruo tamen, illam loquendi formulam in locis Auctorum sanis *clarum & concinnum* tum verborum concurrentium, tum contextus coalescentis respectu usurpari, quam *Velleius* hic poneret, qui certe, quantum in se erat, non vno modo orationem asperasset & obscurasset. Ita cum infra (2, 82, 3) legitur: *Hoc M. Antonio aëro illis legionibus salutis fuit*; dabant mihi veniam viri docti, si nunquam persuaderi mihi patiar, *Velleium* ita scripsisse.

decedentem ex Asia proconsulem) *Liuius*, *Cicero*, *Iustinus*, *Orosius*, Consulem vocant: *Flor. pratorum*, 2, 20, 1 vbi *Vinetr* annot. vide.

2, 4, 2 *Fortuna virtutisque experta in Africam* (resp.). Ita *Noster* infra 2, 74, 4 vsus *Cæsar* *virtute & fortuna* sua 2, 97, 4 *Nero* bellum *sua & virtute & fortuna* administravit. 2, 121, 1 *Eadem & virtus & fortuna* subsequenti tempore ingressa animum imperatoris *Tib.* fuit. Equidem *hac duo in ducibus* precipue spectari & communiter laudari, exemplis ostendit *P. Faber Semestr.* 1, 19. Quæ ad excidium *Numantia* pertinent, petenda sunt è scriptorib. supra indicatis.

2, 4, 4. *Quid de Tib. Gracchi cadesentires*) Diserte hanc historiam exequitur *Val. Max* 6, 2, 3. adde *Liu. epit.* 59. *Plutarch. apophth.* Quid autem? *iure casus Tib. Gracchus*, sicut existimavit *Scipio*, qui & apud *Numantiam* statim cum inaudiuisset de exitu *Gracchi*, *Homericum* illud protulit:

ὡς ἀπὸ λολοῦ καὶ ἀπὸ οὐκ ὄντος τοῦ αὐτοῦ γὰρ πέποι? *Auctoritatis* sane non parum est in dicente, siue prudentiam eius spectamus, siue cum *Graccho* necessitudinem, de qua *Valerius*. Vnde *Martianus Capella lib.* 5. de argumentis agens, ab auctoritate peti argumentum, nobili hoc exemplo monstrat: *Africanum dixisse, iure casum esse Tiberium Gracchum.*

Dubi

Dubitandi autem rationem suggerit *Plutarchus*, quod *conspiratione diuturnum oppressus sit*. & Nostet *Pellennius*, qui cap. præcedenti videtur deplorare hanc eadem tanquam initium civilis perturbationis; & *Fab. Quintilianus*; qui 5, 13 insit. orat. si *Nasica* post occisum *Gracchum* defendatur exemplo *Hale*, à quo *Melius est interfectus*, dici posse monet, *Melium regni affectatorem fuisse*, à *Graccho* leges modo latas esse populares: *Halam magistrum equitum fuisse*, *Nasicam priuatum esse*. Excusatur tamen illa cædes & inter exempla præsentius vindicata seditionis refertur à *Politico* magnificeque commendatur à *Val. Max.* 5, 3, 2, quippe cum de seditionis *Gracchi* animo factioque dubitari prorsus nequeat. nisi quod hoc ipsum exemplum cautionem debet suppeditare circa seditiones compescendas: ubi in honorem salutis publicæ multâ sane seueritas concessa existimanda est, sed seueritas illa nec ab uno in rep. libera pendere debet, nec quouis modo adhibita proderit. Digna profecto morte commiserat *Gracchus*, atque illa mors, auctoritate supremæ legis, id est, salutis publicæ, citra obstaculum aliarum legum, irrogari poterat: sed à *Nasica*, non expectato senatus decreto, sprete consulis contradictione, commissas in publica concione ciuium manus esse, id non cariturnum praua consequentia, ut loquuntur, multi prudentum, nec citra rationem, verebantur. Pro *Scipione* equidem est, quod senatores plerique armis tuendam remp. censuerant, quibus Consul resistere non videbatur debuisse: sed quædam remedia præsentiora sunt, quam ut illa capiat publicæ tranquillitatis & ciuilis societatis libertatisque teneritudo.

Quorum Nouerca est Italia) vid. Indicem.

2, 4; 5. Mane in lectulo repertus est mortuus, &c.) vide de morte tanti viri *Appian. bell. ciu. l.*

Cic. Lal. 3. Val. Max. 5, 3, 2 & 4, 1, 2. Liu. epit. 59: Consentunt omnes in eo, *nefarium* & insidiusque *extinctum* Scipionem, quoniam agrariis legibus gra-
uiter aduersabatur. *Ap. Tullium ep. ad Q. Frat. 2, 3* machinationem eam quæ alias Sempionis uxori Scipionis tribuitur. Carboni tribuit Pompeius, in il-
lis verbis: *Respondit ei Sehementer Pompeius, Cras- sumq. descripsit, dixitque aperte, se munitionem ad ad custodiendam vitam suam fore, quam Africa- nus fuisset, quem C. Carbo interemisset.* Itaque *Nicolaus Locnsis epiphyll. 3, 9* Ciceronem, tanquam contra Historicorum testimonia sentientem operose refutat; studio minime quidem, ut arbitror, neces-
sario. Primo enim non Ciceronis ibi sed Pompei verba habentur. *deinde;* mirum non est, si Car- boni inuidia huius necis tribuatur, qui verissimo e-
logio à *Val. Max. 6, 2, 3, sepulta Gracchana* (editio- nis turbulentissimus Sindex, idemque orientium civilium armorum fax ardentissima dicitur. ad quem propterea valde credibile est pertinuisse A-
grariorum de Scipione per familiares aut percussio- res interficiendo consilia.

2, 4, 6 *Velato capite elatum*) *Aurel. Vict. 58:* *obuoluto capite elatus est, ne liuor in ore appareret.* vide doctiss. *Rirchm. de funerib. Rom. 2, 9.* Addit *Appianus:* καὶ ἔδ' ἐ δημοσίας ταφῆς ἠέμετο, μέγιστα δὲ τὴν ἡγεμονίαν ἀφελήσας. κτὼς ἡ παρ' αὐτοῦ ὄργη τῆς πόλεως χάρις ἐπιμαρτῆ. καὶ τὸ δὲ ὅν τιλκίστον, οἷα πάρεργον ἐπὶ τῇ ἑκάχῃ εἰσὶ συνέπειαι. ne publice quidem funeratus est *Gir*, qui resp. tantum profuerat. tanto plus viluit presens indignatio quam praterita gratia. atque hoc quantumcunque fuit, *aucta- rium* seditionis Gracchana fuit.

Deceßit anno ferme LVI) *Lipsius, Metæ tem- porum*, inquit, quos *Velleius* mox ponit, euincunt *scripsi* e cum *LIV. Antonius Bendinellus* potius sequet.

sequentia corrigit, & legit, *in quem creatus est anno*
XXXVII (pro XXXVI, quod in libris erat) loc.
controu. 8.

2, 5, 1. *Præclara in Hispania militia* A.
Bruti fuit) Aldus recte coniecerat D pro A. legen-
 dum. nam quod de adoptantis A. osthumii Albini
 prænomine postea suspicatus est, merito refutavit
Vrsinus. Florum consule 2, 17, 12 ibique *Camerti*
& Freinshemio annotata. sicut & de Contrebia,
 quæ mox sequuntur, ad 2, 17, 10

2, 13. *Faciensque omnibus in procinctu*
testamentum) Flor. 3, 6, 12 de Aricinis bello loquens:
Itaque tantus, inquit, gentis nova terror in astra.
Et testamentum aperiunt etiam in principis scriberen-
tur. vide Indicem Velles. Soc. *Testam.*

Speque desperatione quasita) Nam sæpe
desperatio sperausu est, inquit Curtius, 4, 31 ubi
Amicißimus Freinshemius Noster, plura ad hanc
 sententiã comparavit. Verumenimvero de quæren-
 da intendendaque per desperationem spe, duplex est
 consideratio: Vel enim res & locus & tempus admo-
 uet desperationem, & desperantium animos irritat;
 Vel consilium ducis ultro desperationis imagine ob-
 iecta militum virtutem extimulat. e. g. Maximos
 quosque duces videmus, ea militibus suis haud raro
 mandasse, quæ effici possent nemo interim militum
 credebatur, nisi quod Ducis imperio etiam cum de-
 speratione obtemperandum esse omnes videbant.
 ita sæpe incredibili successu res gesta, máximaque
 moles profligata est. Indiget tamen (nam ideo
 huc digredimur) illa præsentioris consilii imperii-
 que fiducia, magna cautione. Ratione ante omnia
 niti debet, non alacritate tantum ac spiritu impera-
 toris. Videndum deinde, an Duci tanta imperii
 exercendi ad sit auctoritas: nam si solo metu insti-
 getur obedientia militum, rem periculi plenam
 Y 3 dux-

duxerim. itaque in Heroibus ferme aut viris Heroica fortitudine ac fortuna præditis, hanc vim imperii maiestatemque cum admirabili coniunctam efficacia cernimus. denique facilius in minoribus excusatur id consilium; summam rerum necessitati absque necessitate oblicere, temeritati quam virtuti similis fuerit.

2, 5, 4. *disciplina in Hisp. fuit clarissimus)* *clarissimus disciplina* hic dicitur, qui disciplinam egregie rexit, eoque nomine celebritatem adeptus est. quales locutiones Tacito præsertim frequentissimæ sunt. quanquam hæc talia in *Indicem* potius Nostrum differenda sunt.

2, 6, 1 *Decem deinde interp. qui Tib. Gr. idem Casum)* Flor. 3, 15, vbi *Camerius* nota.

longe maiora & acriora repetens) *Lipsum* maluit *acrior*, approbante *Grutero*. sed fortasse nulla ratio est, cur potius id nobis placere debeat, quam *acriora*: sicut intuenti planum existimo esse.

2, 6, 4 *Hunc L. Opimius & c. morte affecit)* Facto sc. Scito, quo iubebatur Cos. Opimius *εὐχρησεν τὴν πόλιν ὅπως δύνασθαι, καὶ καταλβεῖν τὰς τυραννίδας*, siue, ut Latini efferunt, *videre ne quid resp. detrimenti capiat*. quæ potestas Dictatoria est, ut recte animaduertit *Plutarchus in Gracch.* & explicat *Sallust. Catil.* 29 primum consultum concessa, & vice Dictaturæ postea usurpata, nisi quod aliquando ad plures magistratus, quam ad eos, pertinebat, sicut ex *Iul. Caf. 1 bell. civ.* intelligimus. Quod consilium veluti arcanum tuendæ aduersum seditiosos publicæ maiestatis, laudat *Cic. 1 Catil.* 2.

2, 6, 6 *cervicem Euporo seruo præbuit)* *Aurel. Vict.* 65 *Vel sua Vel serui Euphori manu interfecit.* *Plutarchus Philocratem* vocat hunc seruum, cuius, Domino superviuere non sustinentis, fidem itidem commemorat.

2, 6, 7 *Miracruelitate Victorum*) quam & Plutarchus perstringit licet enim aduersum perniciosos ciues nihil crudeliter fieri posse videatur, tamen diligenter considerandum est quid populi animos vel in præfens specie supplicii vel in posterum memoria nobilitatis & miseratione irritare possit. Ex temporis consideratione, ceterorumque momentorum ita loquor. Erant enim tum tanta publicæ lateque fulæ consternationis mala operienda potius moderatione, quam ostentanda terrore. Alias scimus in Maiestate Reip. vindicanda non inutiliter vsurpari acerbiteratē suppliciorum & contumeliam.

2, 7, 1. *Qui si ciuilem dignit., concup. modum* vide Charact. Velles cap. 5.

2, 7, 2. *Quem pater legatum de conditionibus miserat*) & quidem altera vice: cum demum Opimius in vincula eum dedit. Alias rectissime responderat Opimius primæ legationi: *Non per legatos debere ipsos cum senatu agere, sed ut ciues venire ad satisfaciendum senatui & dicendam causam.* Argumento vere pragmatico, negabat conuenire ius ius mittendi legatos nuntiosque a senatum; quorum tractationem si admisisset, iam de Maiestate publica aliquid imminutum esset, cui adparendum se sistere ut ὀπίθην τοῖς πολίταις, non occurrere ad paciscendum debet, quisquis inter ciues & membra ciuitatis cupit haberi. sicut nec ex diuerso ad tumultuantes ciues legatos mitti decorum est Reip. sed nec tales legationes hoc nomine, si proprie loquamur, appellandæ sunt. Egregius est locus apud Dion. in orat. Cic. aduersus Anton. lib. 45: πῶς μὲν γὰρ ἐκ ἀγαθὸν κηρύξιν ὑμῖν καὶ πρεσβείας πρὸς τοὺς πολίτας χεῖρας; τοῖς μὲν γὰρ ἀποφύλοις καὶ ἐπικηρυκείας καὶ διεπρεσβείας δέει πρότερον καὶ ἀναγκάων εἶναι τοῖς δὲ δὴ πολίταις τοῖς ἀδικοῦσι τι παραχρήματα.

τὴν τιμωρίαν ἐπιόχευαν, ἂν μὲν ὑπὸ ταῖς ψήφοις αὐτὰς λέ-
γουσι, δίκας ὄντας; ἂν δὲ τοῖς ὅπλοις πολυμῆϊας. & quæ
sequuntur. Quomodo non sit turpe, praconibus nos
& legatis & ci ad ciues? Nam cum extraneus qui-
dem per nuntios ante omnia legatosque agitur est
ac necessarium: Cuius autem nefarii pœna sta-
tim infligenda est iudicio quidem, si sententias ferre
integrum est: sin vero ad arma confugerunt bello
persequendi sunt.

Ceterum hanc necem Iuuenis, quo sensu
Velleius scelus & nū vocet, vide Indic. Vocab. & nūci?

2, 7, 6. Et Visia & lio priuato odio magis q.
publ. vind.) Non tam res ipsa & vindicta Graccha-
ni furoris, quam modus vindicandi, quæque acces-
sere, citra vindictæ necessitatem vsunque, toto hoc
capite perstringuntur. Ita ferme Sallustius Iu-
guth. 16: L. Opimius Cos. C. Graccho & M. Fulvio
interfectis, acerrime Vindicat. nobilitatis in plebem
exercuerat, Vindicatam nobilitatis vocat & odium
in plebem innuit. Deber autem omnis animad-
uersio, non ad eius qui punit aliquem, sed ad resp.
Vilitatem referri, inquit, Cic. 1 off. 25. itaque affe-
ctus priuati vel maxime hic compescendi sunt.

2, 8, 1. Cum lis eius quater millib. aestima-
retur) Adi Sigon. de iudic. 2. 27. In summa variant:
plerisq; existimantibus ex Cicerone 14 S. XIII. mill.
referri oportere. Nam Fr. Hotomanni coniectu-
ra (quadrings. mill.) nullo testimonio nititur.

Fact. eque ad consilium dirig. & c.) Sensus
iste: quæ quisque fecisset, ad consilium & πρὸς ἡγε-
των sufficientis, tanquam ad regulam referebantur, de-
lictique aestimatio non ex modo pretii ac rerum, sed
ex voluntatis ad pecandum determinatione, & sic
dicum, constituebatur. quid, ad speciem delicti;
in quantum, ad modum rei, pretiique peiti-

RIC

2, 8, 2 Non minus cl. ex. F. Flacci filiorum in collegio consulum fuit. An fratribus in eodem ædiliū, prætorum, consulūque aut aliorum magistratuum collegio apud Romanos esse licuerit, disquiri & postea negat Lamplius semest. 7, 3. nam quod personis, e. g. in gratiam Scipionum concessum sit, in exemplum non trahi, nec ad alias personas produci debere: Et cum Velleius notanter limitet, (in verb. sed alterius in adoptionem dati) satis planum esse, non eiusdem amplius familiæ censendum, qui adoptione in aliam transierat. Multorum prætorum diuersa iurisdictio absoluere videtur. Ceterum Clapmar. 2, 12 inter arcana Aristocratica hoc refert, ne duo ex eua familia, viro utroque non solum magistratus sint, sed ne quidem uno tempore in senatu.

Quod solis contigerat Scipionibus) sed postea etiam Lucullorum exemplum habemus. in Plutarcho Lucull.

2, 3, 3. Minucius è Scordiscis triumphus) Sigon: comment. in fist. & triumph. Rom. ad an. DC XLIII.

2, 9, 1. Eodem tractu temporum nituerant orat.) Cum ornamento & usu scriptionis Historiæ fieri existimandum est, quod clarorum virorum nominibus notitia temporum rerumque gestarum signatur & distinguuntur: cum & hoc videatur ad τὸ χρονολογικὴν sua quadam ratione pertinere. Vid. supr. ad 1, 17.

2, 9, 2 Namque Mucius) Lips. & Manut. legunt: nam Q. Mucius.

2, 9, 4 Historiarum auctor) videndus Voßius de Lat. Histor.

2, 9, 5. Eadem ætate fuisse Pomponium) sc. Atellanarum scriptorem. itaque præmittit: sup. non ignoremus, q. d. dum in his temporibus signan-

dis verſor, non omittendus eſt Pomponius diuerſorum quidem ſtudioꝝ, ſed eiusdem ætatis ſcrip-
tor. *Eufeb. Chron.* i de iſdem temporibus: *L Pomponius Bononiensis Atellanarum ſcriptor clarus habetur.*

2, 10, 1. *Perſequamur notam ſeveritatem cenſorum*) *Vide ſupra 1, 10, 6.*

adeſſe iuſſerant) *Vid. Indic.*

2, 10, 2. *Eodem temp. tractu & Domitii ex Aruernis & Fabii ex Allobrog.*) *Flor. 3, 2, & annot. Freinſh. edit.*

2, 10, 3. *IV ante hunc nobiliſſ.*) Cum antea fuiſſet, *VI ante h. n.* (ex quo alii fecere, *VI ante hunc*) ad hiſtoriæ fidem propius, *IV ante hunc*, re-
poſuit. totamque rem valde bonis rationibus probauit. *ipſius*; vt non dubitauerim pro manifeſto falſa lectione in textum recipere.

ſingulus omnino parentibus geniti) i. e. in ſua familia fuiſſe quatuor ſingulis parentibus genitos, ipſosque ſingulos (nam hoc illud rarum quod intelligit, ex ſingulis ſingulos ſemper natos) & eos omnes ad conſulatum perueniſſe, ad triumphum pane omnes. *Lepſ.*

2, 11, 1. *Bellum deinde Inguſthinum*) cuius ſcriptores vide apud *Camert. ad Flor. 3, 1.*

Natus equeſtri loco) alii plerique obſcuram originem tribuunt. ipſe ſe hominem nouum vocat ap. *Salluſt. 8.*, in qua eadem oratione cum de fiducia generis, quæ nobilibus adeſſet, præmiſiſſet, addit: *nihil ſperamus in memet ſita: quæ necesse eſt & virtute & innocentia tutari.* Hinc etiam videtur illud odium inſida Nobilitatis in Marium, ruſſumque Marci Gelonem aduerſum Nobiles originem habere.

Quantum bello optimus, tantum pace peſi-
mus) vide *Freinſh. not. ad Flor. 3, 5, 7, 8.* & adde exem-
plum

plum Belonis apud Curt. (, 11, 1, qui manu strenuus, pacis artium & civilis habitus rudis erat.

2, 11, 2 Merelli tamen & triumphus) & Si-
gon. comment. in fast. & triumph. Rom. ad ann.
DC XLIV.

2, 11, 3 Quippe intra XII ferme annos h, is & c.)
pro amplius XII Lipsius rescribit X quem vide.

Quemadm. Urbium imperiorumque et agen-
tium nunc florere fortunam, nunc senescere, nunc
interire) cum primis est erudita & elegans disserta-
tio Petri Fabri 1 semestr. 9 qua ostendit visitatum
esse bonis scriptoribus, ut dicant civitates mori,
nasci, vivere, renascere, agrotare, matresque ha-
bere, & homines. Apud Appian. Punic. Scipio
deletam Carthaginem aspexisse & fortunam tum
huius Urbis tum Illy, Assyriorum item Medorum
Persarumque fata cum hominum satis comparasse
legitur. ἐπὶ πολὺ δ' ἔτιες ἐφ' ἐαυτῆς γινόμενός τε, καὶ συν-
δόνοντι πόλεις καὶ ἔθνη ἀρχὴς ἀπάσας δὲ μεταβαλὼν,
ὥσπερ ἀνθρώπων δαίμονα. diu multumque cogitans
considerabat civitates etiam gentesque & imperia
mutationibus obnoxia esse omnia, haud secus quam
fortunas hominum. Seneca ep. 1: Certis sunt cun-
cta temporibus: nasci debent, crescere, extinguī. &
paulo post: omnes quæ & quæ rerum possunt
urbes, quæque alienorum imperiorum magnæ sunt
decora, ubi fuerint, aliquando quæretur, & vario
exitii genere rollentur. Expresit hanc veterum
mentem diserte Thuanus 1 hist: Et si non ignorem
& homines, sic imperia nasci, crescere, decrescere,
ac tandem mori, &c: Hoc itaque quod in urbibus
imperisque videmus accidere, etiam ad familias &
gentes, nobilitatisque fata rectissime accommodat
Velleius. Equidem sicut Deus sæpe vnum aliquem
populum ceteris vult & patitur antestare, ita nun-
quam defunt in populis certæ familiæ, quæ claritu-
dine

dine reliquas multum superent. Sicut item alterius imperii diuturnior est fortuna, alterius brevior: ita nobilitas huius quidem familiæ longissima celebritate perennat; illius caduca gloria est. Talia plura, prorsus congruente parallelismo factorum, adferre liceret, nisi cuiusvis cogitationi supplere ista facile esset. Præsertim autem notatu dignum est, quod sicut urbibus imperiisque vel fatalis mors venit, vel violenta ingruit perniciēs: ita illustres familias vel fortuita orbitas aut posterorum segnitie extinguit, vel tyrannica suspicio & crudelitas perdet.

2, 12, 1. *Et præcauentibus suis*) Satis obscura est hæc *ἐπιμολή*, quomodoque accipiamus. Si enim accipias, *fata iam tum illa inter præsidem & quæstorem necessitudine* velut *præcauere soluisse futuras discordias & bella civilia*: Sive, *Leptiana* correctio (*patria cauentibus suis*) eodem sensu, *aut consulendi* significatu, & ita explicetur, *quæsilis rerum* Marii ope gestarum præludiis veluti ad maiorem Cimbrici belli fortunam ac reip. liberationem consultum Romanis fata voluerint, sicut in descript. belli. civil. *Florus actum erat* inquit, *nisi Marius illi sæculo contigisset*: (quod tamen durius erit incencinniusque) non satis apte hærebunt textui illa verba.

2, 12, 2. *Effusa immanis vis Germ. gent. quibus nomen Cimbris ac Teutonibus erat.*) Notati huius belli scriptores ad Flor. 3, 3. à *Admerte & Freinshemio*.

2, 12, 3. *Cn. Domitius tr. pl. legem tulit, ut sacerdotes &c.*) *Pontifex maximus, & rex sacrificulus & flamines a populo creati, pontifex quidem tributus comitiis, rex centuriatis, flamines curiatis tum cum reliquis sacerdotes à collegiis cooprarantur. quos omnes postea Cn. Domitius ad comitia populi tributa transtulit anno DC LI, Mario &*
Oreste

Orestes *Cos.* quam legem post à *Sylla* sublatam; & iterum à *T. Labieno* tr. pl. *Cicerone* *cos.* relatum; iterum à *M. Antonio* *cos.* post *Cæsaris* *Dictatoris* necem abrogavit, qua insequentis anno *Gna* cum ceteris *Antonianis* legibus *Sc.* sublata, res rursus ad populi committat rediit. Libuit hæc ex *Sigonii* de antiq. iur. civ. Rom. 19 adscribere.

2, 11, 5. Hæc *Victoria* videtur meruisse *Marius*, ne eius nati temp. periret, ac bona malis repensasse. Fortasse facilius legeres: mala bonis repensasse, sicut alii loquuntur. quanquam hunc sensum etiam ista lectio sustinere potest. Magni oppido & reip. periclitanti salutare cumprimis facinus: sed quæ merita possunt contra ultimam turbatæ patriæ impietatem nominari? Et si recte reni putamus, plus est quod nocuit patriæ *Marius*, quam quod profuit. qua de re alibi.

2, 12, 6 *Servilius Glaucia*, *Saturnini*que *Appuleii* furor.) Camerte ad *Flor.* 3, 16.

2, 13, 1. Deinde tribunat. iniss *M. Luuius Drusus*) Egregie explicabit *Velleium* *Florus* 3, 17, nominatque à Camerte scriptores. Iuuentuti hæc scribimus, in cuius manibus versari illum Auctorem scimus: neque nobis repetere libet alibi aliis notata.

2, 13, 2 *P. Rutilium* *Virum* non saculi sui sed omnis aui optimum) etiam *Liv. epist.* 70 summæ innocentia *Virum* vocat. *Senec. ep.* 79: *Rutis* innocentia ac virtus lateret; nisi accepisset iniuriam: dum violatur, effulsit. Esse eundem, quem supra inter Historicos nominavit *Velleius* 2, 9, 4 probat *Gerard. lo. Voss.* 1 de *Hist. Græc.* 22.

In istis epist., quæ pro senatu moliebatur &c.) Norabilis est *Sallustii* locus orat. 2 de rep. ordo *M. Livi* *Druso* semper consilium fuit, in tribunatū summa ope nris pro nobilitate: neque illam rem ita princeps

principio agere intendit, nisi illi auctores fierent homines fallaces, quibus dolus atque malicia fide caviore erant. Vbi intellexerunt, per unum hominem maximū beneficium multis mortalibus dari, fideliter sibi quique conscius, malo atque infido animo esse, de M. Livio Drusō iuxta ac de se existimaverunt. Itaque metu, ne per tantam gratiam solus rerum potiretur, contra eum nixi, sua ipsius consilia disturbaverunt.

2, 13, 3 Et minoribus perceptis maiora permitteret) In his verbis continetur insigne arcum Aristocraticum adversus plebem (ita enim respectu latissimi usus exitum) quod simulacris imperis etiam accenset Clapmar. de arcan. 6, 14.

2, 14, 1 Immensa illa Et incognita multitudine) plerique mallent in condita.

cultello percussus) Florus, quasi de fatali morte, Drusum, inquit, eorum rerum temere motarum matrum, Et in tali discrimine, mors abstulit. Ceteri tamen percussoris manu (Ciceroni C. V. ius, homo importunissimus, vocatur) periisse consentiunt. Senec. de brev. vit. 6: Disputatur, an ipse sibi manus attulerit. subito enim vulnere per iniquem accepro, collapsus est: aliquo dubitante an mors voluntaria esset, nullo, an tempestiva. Idem Consol. ad Marc. 16 intra penates intrerem tum, incerto cadis auctore memorat.

2, 15, 1. Quod extra Italiam colonias posuit) Sigon. de antiq. sur. proutinc. 1, 2. Est autem laudabili observatione hic à Velleio animadversum & comparatione nobilium exemplorum veluti continentario illustratum, illud Romanorum de colonis extra Italiam non deducendis statutum. qui profundo consilio, ut in plerisque imperii artibus, sedem sui imperii maiestatemque non parum hac ratione firmabant.

2, 15, 2 *Mors Drusi, iam prid. tumesc. bell. exc. Italicum*) Flor. 3, 18 ibique *Camers* vidend. *Sigon. de antiq. iur. Ital.* 3, 1.

cum id malum ab *Asculanis* ortum esset) Nititur M sc. autoritate hæc lectio ; qua recepta, cetera quoque poterunt & intelligi & retineri.

2, 15, 3 *Quorum* Et fortuna atrox ita eausa fuit iustissima) Ita Florus 3, 18, 3 *socios eius Civitatis quam* *Viribus* auxerant, iustissime postulasse, ait. sed ipse se explicat dum præmittit : Non minore flagitio socii intra Italiam, quam intra urbem cives rebellabant. & 3, 13, 2 cum de hiscaussis loquitur, *lnerat*, inquit, omnibus species equitatis. Eigo species equitatis intelligenda est, nō ipsa æquitas : siue, ut clarius dicam, æquitas erat aliqua in petitione. sed nulla æquitas in obtrudenda petitionis modo.

Duplici numero se millium equitumq. fungi) *Liv.* 22, 37. *Milite*, ait, atque equite nisi Romano Latiniq. nominis non esset populum Rom. qui mos tamen postea mutavit, v. *Herm. Hug. mil. equestr.* 2, 22 vsurpatur hic (quod observari debet) Miles pro pedite, ut apud *Velleium* Nostrium milites equitesque dicuntur. Ad *Sigon. de ant. iur. Ital.* 1, 21. Sed cur duplici numero? aliqui corrigunt, duplici munere. sed retinendum, duplici numero, satis probat *Lipsius* ex *Liv.* 36, 20 & 35, 2.

2, 15, 5 Quippe expulsam civitate à L. Saturno.) *Val. Max.* 2, 8, 4 & 5, 2, 7. *Appian. bell. civ. Cic. pro Sext.* 16. *Flor.* 3, 16, 2.

2, 16, 2 Neque ego Gericundia domest. sangu.) Licet omnino hoc facere Historico. qui ut suorum vitia amicorum aut propinquorum, ubi res & locus postulat, tacere non debet, ita nec laudes cogitur suppressere : dummodo dictis veritas constet. Pertinet autem in hoc genere ad æquā prudentiæ illa *προσηγορία* non tam figura quam modestia, quali hic *Velleius* utitur. 2, 16, 3

2, 16, 3 *Ipsū Virum civitate donando)*
solum & seorsim civem faciendo, non Sna cum aliis
& in turba. Lipf.

2, 16, 4 *Utque ad sagā iretur)* vide *Indicem*:
 in voce *sag.*

Quod appellarent Italicum) Non video, quæ
 ratio adigat, ut *Italicam* legamus. v. *Sigon. de antiq.*
sur. Ital. 3, 1.

2, 17, 1 *Nisi quæ Nolani bellis man. reliq.)*
 Potest intelligi, ut arbitror, sensus Auctoris. alii
 tamen malunt; *nisi quæ.*

Vir qui neque ad fin. Victor. satis laudari,
neque post Victor. ab. Virup. potest) Plane ad hanc
 sententiam *Valerius* 9, 2, 1: *L. Sulla, quem neque*
laudare; neque Viruperare quisquam suis digne
potest: quia dum quarit Sicionis, Scipionem se po-
pulo Romano; dum senectutem exercet; Annibalem
representavit.

2, 17, 2 *Hic natus familia nobili &c.)* vide
Plutarchi Syllam.

2, 18, 1. *Vir neque sol. ndus neque dicendus*
sine cura) *Senec. de tranquill. an.* 14 de *Cura: in-*
gnus Vir & cum curâ dicendus. quam locutionem
Sallustianam esse & hic *Lipsius*, & alibi *Seneca* ipse
 testatur.

2, 18, 2 *Necatis in Asia omnibus civib. Ri-*
quos quidem eadem die atque hora &c.) Collegit
 exempla eiusmodi lanienarum improutarum. *Ca-*
merarius op. subscif. cent. 1, c. 83.

2, 18, 3: *Neque fortitudine adu. Mithr. neq;*
fide in Rom.) sicut in ducibus *Virtutem fortunam-*
que sententiose coniungi, supra diximus: ita *forti-*
tudinem & fidem in militibus requiri spectarique
 præcipue, adductis Scriptorum locis confirmat *Pet.*
Faber semestr. 1, 19.

Quibus

Quibus libertas in Vnius Theophanis gratiam restituta est.) Plutarch. in Pompei. & Vossius de Hist. Græc. 1, 23. Apud Tac. 123 61, 2, Cōs in vnius Xenophontis medici gratiam immunitas concessa. Apud Plutarch. aduers. Colot. in vnius Aristotelis gratiam Stagira excirata. qualia exempla alibi quoque, nec pauca reperiuntur.

2, 18, 6 qua Sulla imperium abrogaretur) Flor. 3, 21. vbi Cæmærs.

2, 19, 3 Ad quem interficiendum missus cum gladio seru. publ.) V. Cl. Freinshem. ad Curt. 10, 8, 3. Valerius Maximus 2, 10, 6 ad Mæstrem 1. c. amplitudinem & admirationem tanti viri retulit hunc serui timorem; tum ad memoriam cladis Cimbricæ; denique ad fati prouidentiam: Noster de indignatione casus tanti viri loquens, partim ad miserationem, partim ad priores duas, quas modo dixi, causas respicit.

2, 19, 4 cum Marius, adspiciens Carthaginem, illa intuens Marium &c.) communis scilicet fragilitatis, qua è summo facile ad inum descenditur, exemplo, & similitudine fati, de qua diximus ad 2, 11, 3. Tale ferme ex tali contemplatione solatium est, quod describit Ser. Sulpicius ad Ciceronem l. 4 ep. 5. Ex Asia rediens, cum ab Ægina Megaram versus nauigare, capi regiones circumcirca prospicere. post me erat Ægina, ante me Megara: dextra Piræus; sinistra Corinthus: quæ oppida quodam tempore florentissima fuerunt, nunc prostrata & diruta ante oculos iacent. Cæpægo mecum sic cogitare: Hem, nos homunculi indignamur, si quis nostrum intueri, aut occisus est, quorum vita breuior esse debet, cum Scythico hoc oppidum cadauera proiecta iacent. & quæ sequuntur.

2, 20, 1. Hoc primum anno sanguini eos. Rom. milit. imbut. man.) sicut supra 2, 3, 3 inuuium ciuilis

sanguinis, ἐπιστάσεως πολλῆς ἐνεκα, monstrauerat: ita nunc, quousq; exempli noxa profecerit vel ideo ostendit, ut animaduertatur amplius, quousq; profectura sit.

Sed quam dux creauerat) Mirari posset aliquis, cur optimam lectionem, quisquam correctione tentandam existimauerit.

2, 20, 2 *Non erat Mario Sulpicioque Cinnæ temperatior*) Pertinet hæc comparatio ingeniorum ad ipsum ciuiliſ discordiæ contextum & cauillas. quæ potissimum ex intemperantia hominum ταραχῆς καὶ inquietorum æstimari debent.

Ut in octo trib. contrib. non cit. ne pot. eorum Sc.) vide de re & historia Sigon. de antiq. iur. Ital. 3, 1. Annotatur autem hic à Velleio ipsissima ratio arcani sue artis, circa nouorum ciuium admissionem vsurpari solitæ.

Cinnæ in omnib. tribub. Sc.) Rursus consulendi scriptores ad Flor. 3, 21, laudati.

2, 20, 3 *Hæc iniuria homine quam exemplo dignior fuit*) Paraphrasis ista est: Hanc seueritatem ademptæ dignitatis merebatur sane homo, sed ad nouas pœnas (præsertim in tali ciuitate, in personis talibus) decurrere, semper periculosum est, propter exemplum, quod datum sibi credit Sc. dicit, quisquis eo abuti capit. Ita de Clodii cæde infra 2, 47, 4: exemplo inutili, factò saluari reip. iugulatus est. confer supra 2, 3, 4. Non fuit alia mens Taciti, licet verba plurimum videantur discrepare, 1 A. 38, 1. Ibi vexillarii seditionem cœptantes præſenti duorum militum supplicio paulum repressi sunt. Iusserat id Mennius (ait Historicus) castrorum præfectus, bono magis exemplo, quàm conſſuetudine. Clapmarus 4 arcan. 22 refert hoc iudicium Taciti ad extraordinarium administrationis ciuiliſ modum, quo ea quæ lex omiſit, religio magistratus

omittere non debet. Quam interpretationem qui
 tueri volunt, non ad verba Taciti proprie, sed ad tri-
 xioris totius negotij referant, necesse est. Illud
 enim præcise dicit Tacitus: *Mennis quidem factum*
non inutile fuisse, ad disciplina militaris imperiq;
auctoritatem vindicandam (sicut præsertim *Hispa-*
nus interpretes declarat) *Sibi instar cuiusdam teli ple-*
rumque præsentioris supplicii severitas valere con-
suevit: sed egressum tamen esse præfectum castro-
rum, sua potestatis modum, qua supplicia non con-
tinebantur. qua ipsa in re non est nullum exempli
 periculum. sed pro ratione & genere ipsius pericu-
 li, quod aliquando necessitate excusatur, aliquando
 magnæ utilitati condonatur, etiam sententia Au-
 ctorum, de exemplo quidem novo communiter, sed
 modo lenius modo grauius, modo transmittentis,
 modo increpando loquuntur. Locum Taciti vox
 exempli obscurauit. quam paulo aliter, ac *Velleius*
 Noster alique, hic vtrapat. cum enim alias exem-
 plum factio opponatur, hic verius pro ipso facto po-
 nitur. *Bono exemplo* ait: id est, *facto utili*, & quod
 dignum esset, ut in posterum exemplum inde cape-
 retur, permissa magistratibus ad certos & strimes
 casus maiori & extra ordinem potestate. Concur-
 rit ergo cum facto significatus exempli: non quod
 bono exemplo fecerit, qui fecit; sed quod a facto, re-
 spectu facti, ut non habente bonum exemplum, pos-
 sit respectu rei, boni exempli, occasio existere: ut ad-
 luxâs nimirum, & subintellecto legitimo exempli
 sumendi siue constituendi modo atque potestate.
 Dignus videbatur locus, nona veritione quod sciam.
 penitus & satis expresse, quem hac occasione ex-
 planaremus.

2, 20, 4. *Mox etiam spe largitionis corruptis*
militibus) Ex quo largitio in castra irrepit (con-
 tagio sc, exemploq; urbam ambitus, quo venulus po-

pulus Senalis curia patrum libertatem suam perditum iuit) disciplina & omnis reuerentia reipubl. cessit: perpetuumque nouandis rebus instrumentum miles erat, qui cum docetur largitiones accipere, eadem opera Senalis in scelera quæcunque esse docetur. ita peruentum eo denique est, vt largitionibus crebris corrupti milites, imperium ipsum omnemque Romanam maiestatem sine omni cura fidei pietatisque ad se traherent, rursusque sine pudore flagitii, venale edicerent, imo vero Iuliano cuidam venderent, teste *Herodiano* 2, 7. Videri posset hic terminus turpitudinis, & vltimum post prauissima onania præcipitium: sed ecce nouam & in maiora ituram ex vltimo dedecore auspicatur seriem grauissimam *Historicus*: τότε δὲ (inquit 2, 8, 5) καὶ πρῶτον ὑποδίοφθαι τὰ τῶν στρατιῶν ἔθνη, καὶ χρημάτων ἐδιδάχθυσαν ἅπλουν καὶ αἰχρὰν ἐπιθυμίαν, καὶ αὐφρόνισιν τε τῆς πρὸς τῆς ἀρχῆς αἰδῆς. τὸ γὰρ μήτε τοῖς ἕως αὐτῶς τιτολημνημένοις ἐν φόβῳ τοῦ βασιλικῷ ἐπιτείνειν τινα, μήτε τὴν ἕως ἀπρεπῶς ἐπὶ χρεῖμασι κηρυχθείσαν καὶ παραθείσαν ἀρχὴν εἶναι τὸν καλόντα, ἀρχὴν καὶ αἰτιὸν ἀπρεπῆς καὶ ἀπειθεῖς καὶ ἀσάστως, καὶ ἐς τὰ ἐπιδοῦναι ἐγένετο αἰεὶ, τῆς φιλοχρηματίας αὐτῆς, καὶ τῆς τῶν ἀρχῶν καταφροσύνης αἰχρῆς αἰμαῖ. *Quæ primū videliscet corrupti militum mores* (non, sane tunc primum corrupti, sed ex corruptissimis tum primum corruptiores facti, nouam flagitiorum seriem auspicabantur) *scædæque insatiabilis pecunia cupiditas contemtus imperatoria maiestatis inoleuit.* Nam cum neque Sindex existeret Sillus tam crudeliter interfecti principis, neque pronarscale factum imperium scædæque munatatum quisquam prohibuisset, id vero initium causæque militibus fuit, vt etiam in posterum turpissimi contumacissimi que euaderent: sic vt auaritia in dies contemtus etiam usque ad sanguinem proucheretur.

Non

Non p
nari v
tu obier
mitis la
rande ar
tum à Sa
ad quæ
umas pr
1,
Hellenic
C
puffer a
moliens
exilio p
& calat
infesti,
dentur.
quisque
Pompeii
primi fin
Mauritio
que dicit
poribus
Pompeii
uendo,
matium
Curtium
porum p
meor
dentes a
Eundem
Charact
scribi ho
Pseudop

Non piguit illustrem locum, cum politicissima *Politianus* versione huc adscribere, ut vno quasi contuitu obseruarent, quibus commodum est, à quibus initiis largitio (inter ordinarias dominationis parandæ artes à cupidis imperandi, e. g. hic à *Cinna*, tum à *Sulla*, *Antonio*, *Octauo* ceterisque adhibita) ad quæ dedecora, ad quas reip. non dicam labes sed ruinas progressa sit.

2, 20, 5 *cuius augenda*) optima lectio, per Hellenisimum satis notum.

C. Mar. de exilio reuocauit, qui que tum iis pulsierant) Inter consilia & instrumenta res nouas molientium passim obseruare licet, reuocatos ab exilio proscriptos patriæque expulsos: quippe qui & calamitate fauorabiles, & patriæ ob exilium infesti, & pro reditu conficiendo omnia aufuri videntur.

2, 21, 1 *Cuius praeclara opera bello Mar. sic. &c. quique Asculum ceperat*) Flor. 3, 18, 14: *Srrabo* Pompeius omnia flammis ferroque populatus, non prius finem eadium fecit, quam Asculi euersione, Manibus tot exercituum consularium, direptarumque *Srbium* diu litaretur-adde *Liui. epit. 74 & 76*.

2, 21, 2 *Et omnia ex proprio & su ageret, temporibusque insidiari videretur*) *Liuii epit. 79. Cn. Pompeii* fraudem notat: qui *Srramque* partem fouendo, *Sires Cinna* dedit, nec nisi profligatis optimatum rebus auxilium tulit. Ita *Amyntas* apud *Curtium* 4, 1, 27 semper ex ancipiti mutatione temporum pendens. Ita temporaria *Græcorum ingenia* incerta fame captant auram, Et quocunque pendentes animos tulisset fortuna sequerentur, apud *Eundem* 4, 5, 11. Dicitur de hoc charactere infra in *Charact. Vellei* c. 5. Illud obiter notandum est, describi hoc loco, ipsissimam *Rationem status*, quæ Pseudopoliticis hominibus tantopere semper placuit,

Cuit, ut non alios magis prudentiæ nomine commendarent, quam qui nemini fidi, omnia ex proprio usu agentes, temporibus insidiarentur, & ad eorum mutationem mutabiles animos eo flecterent, unde maior ipes *affuisset*. loquemur enim ita cum *Velleio*, non ineleganter, ut arbitror, ita loquente.

2, 21, 3. Cuius commisi patratique sub ipsis manibus oculisque Urbis Rom.) Recepi in textum emendationem Lipsianam (cum antea fuisset, manibus scilicet) quæ omnino coniecturas ceterorum veritate & phrasi vincit.

2, 21, 4. cuius interitus Voluptas, &c. populusque, R. quam & iram, deb. in corpus mortui coniunxit. *ἡ δὲ πρὸς τὸν πῦρ* ἔως ἵνα τὸν ἀρχαῖον ἐκείνου τοῦ σώματος πρὸς τὸν πῦρ, ὡς τὸν Πομπηίου πῦρ, ἐκείνου. non erga alium Ducem Romanum in sensibus & animis, quam erga Strabonem Pompei patrem erant, inquit Plutarch. Pompei. pr. cuius corpus, cum fulmine ictus expirasset, dum effertur, lecto detractum, omniq. ignominia affectum, idem memorat, caustamque eius odii exprimit: ἀπὸ τῶν ἑταίρων ἐκείνου.

2, 21, 5. seu duo seu tres Pompeiorum familie &c.) V. Carol. Sigon. comment. in fast. triumph. Rom. ad an. V C. DCXII, & Onuphrium Panuin. comment. in lib. 1 fast. ad an. DC XLII. Marrianus I. XX annos hoc loco rescripserat, sed refutatur à P.usto Leopardo emendat. d. 8, tom. cr. 3.

2, 22, 1. Mox C Marius pestifero cinibus suis redditus) Lucan. 2:

Quis fuit ille dies Marius quo mœnia Victor
Intrauit! quantoque gradu mors saeva cucurrit!
Nobilitas cum plebe perit: laeq. vagatur
Ensis! & a nullo renouatum est pectore ferrum, &c. legem.

legendus præsertim Appianus 1 bell. cii. qui etiam indignas mortes tam illustrium virorum, quos hic nominat Velleius, describit.

2, 21, 2. Neque licentia in mediocris sævitum, sed exc. q. eminentissima ciuitatis viri) Rhenani scripturam pro commodissima habui, secutusque sum. Nam quod nonnemo existimabat, *immediocri* (quod hic legebatur) pro simplici, *mediocri*, poni, curiosius videtur quam verius. pro *eminentiss.* Ciuitatis, Putianus, c. dignitatis substituit. potest tamen & vulgata tolerari.

Qui se sub adu. Cinna consulatu abdic.) Ita Rhenanus edidit, ne de Auctore huius lectionis in posterum dubitetur.

2, 22, 5. Qui fuisset locuples fieret nocens (C) πλεσίους γὰρ ἢ ἐστὶν ὅτι ἐρίῃ πρὸς τὸν ἰσχυρότερον ἐν τοῖς τοῖς τοῖς γίνεσθαι, diuitibus enim in huiuscemodi casu nihil contra vim potentiorum tuti est, inquit Dio in descriptione triumuiralis, quæ postea secuta est, proscriptionis L. 47; & rursus, cum in aliis occidendus, tum præsertim in diuitibus promississimos fuisset: alierit Triumuiros: idque non sine causa. παμπούλων τε γὰρ χρημάτων δέονται, ἵνα ἔχοντες ὁπόθεν ἀποδῶν τὰς ἐπιθυμίας τῶν στρατιωτῶν ἀποπληρώσωσι, κοινὴν δὲ καὶ τῶν πλεσίων ἔχθραν προῖδεν. Quia enim multa prorsus pecunia indigebant, neque explere aliter cupiditatem militum poterant, communem inimicitiam diuitibus indixerant. vide talia in Plutarchi Sylla.

2, 23, 1. Vir in bello hostibus in otio ciuibus infestissimus) Epit. Liu. 80. Vir cuius sex ammentur cum virtutibus viria, haud facile sit dictu, virum bello melior, an pace perniciosior fuerit, adeo quam remp. armatus seruauit, eam primo togatus omni genere fraudis postremo armis hostiliter euer-
sit, adde sup. 2, 12, 5.

2, 23, 2. *Qua creditoribus quadrantem solui iusserat*) *Vid: Indic. Voc. Quadrans.*

cuius facti merita cum poena consecuta) *Liv. epit. 82: L. Valerius Flaccus consul collega Cinna missus, ut succederet, propter avaritiam in-uisus exercitui suo, à C. Fimbria legato ipsius ulti- ma audacia homine occisus est. add. Vellei: 2, 24, 1.*

2, 23, 5. *Animos extra mœnia, corpora intra muros hab.*) *Indibilis ad Scipionem ap. Liv. 27, 19: Corpus suum duntaxat ad id tempus apud Cartha- ginenses fuisse: animum iam pridem ibi esse, sibi crederet ius ac fas coli. Pertinet hic locus ad si- militudinem figuræ & phraseos: nam alias de trans- fugio hic sermo est. Ceterum Athenienses alii non excusant, nimirum sæpe accidit, quod Curtius de urbe Maracandæ observat 7, 6, 24; Spitamenes trans fuga presidio Macedonum inde deiecto, muris Urbis eius, incluserat se: haud oppidanis consilium defectionis approbantibus. sequi tamen videban- tur, quia prohibere non poterant.*

2, 24, 1. *C. Flavius Fimbria &c.*) *Plutarch. Syll. Aurel. Vict. Vir. illust. 70. Liv. epit. 83.*

2, 24, 3. *cum ad eum primo omnium Rom. legati Parthorum venissent*) *Nam ante eam diem nihil commercii intercessi sse inter vtramq; gentem, singularemque Syllæ eam felicitatem obtigisse, quod cum ipso primum Parthi societatis amicitiaque pe- tendæ causâ congressi sint, Plutarchus in Syllæ auctor est. Memorabile est in illo congressu, quod cum Sylla tres sedes poni iussisset, vnam Ariobarza- ni, alteram Orobaso (is legatus Parthorum erat) sibi mediam, atque adeo inter duos sedens audien- tiam legato dedisset, postea Orobasus à rege Par- thorum interfectus est. Scilicet Legatus eundem, qui Principi mittenti, si adesset, honor debetur, etiam in loco prælegatum sui principis animosè asser-*

asserere debet, & fugere potius congressum, quam sinistre vel inferius sedere aut subscribere: ni faciat, plurimum Principi suo detracturus, ipse velut homo nihili habendus. Plurisenim apud Principem dignitatis possessio fit, quam ceterarum rerum, quæ dignitati ancillantur. Dixi hæc verbis Freder. de Marsfelcer, qui in Legat. lib. 2. differt. 32 tota, hoc argumentum tractat, exemplisque illustrat. Fieri tamen potest, ut illa de loco & negotiis contentio, plurimum publicis rebus, præsertim in communi negotio periculoque, noceat, neque detrimenta illa, comparatione vindictæ prærogatiuæ repensari possint.

Quidam Magi ex notis corporis respond. caelestem eius vitam) Plutarch. in Syll. refert quendam ex Orobus, legari Parthici comitatu, inspecto Syllæ Sultu, observatisque diligenter animi & corporis motibus; adeoque natura indoleque eius ad artium prodia exacta, prædicasse, fieri non posse, quin summus vir euaderet, etiam nunc se mirari, quod ante se quengquam esse patiatur. Apud Gellium 1, 9 Pythagoras adolescentes, qui se ad discendum obtulerant, ἐφωτορῶντο, id verbum significat, morcs naturæque hominum consuetudine quadam de oris & Sultus ingenio, deque totius corporis filo atque habitu, sciscitari. Ammianus 15, 21 meminit veterum librorum, quorum lectio per corporum signa pandit animorum interna. Vide Pontan. Philocal. 10, 26 de Variis gestuum naturalium significationibus.

caelestem eius vitam) Lipsius, celebrem mallet. sed nihil mutandum censeo. vide Ind.

2, 25, 1. Tentavitque iustis legibus & æquis conditionibus bell. comp.) Ita Cas. bell. civ. 1. magnopere se confidere demonstrat, si eius res sit potest. facta, fore ut æquis conditionibus ab armis

di cedatur. Est enim conuentio talis, siue pactio pacis, *elapsa vel impar. ibi æqualitati iustisque legibus.* *hæc autem hic obseruantia ut erga maiorem, & quædam obligatio ad officia certa continetur.* Vide omnino doctissimum *Fabr. semestr. 1, 7.*

Sed eis, quibus & pessima & immodica cupido erat, ut non poterat pax placere.) Tales autem erant tum oligarchici illi spiritus & tactiosi homines, tum plurimum & vulgo militibusque, cupidine rerum nouandarum, sicut tæbe infecti. Quapropter corrupti *Primo saculo nemo eam vulgi (& ceterorum) maledictum sperare poterat, ut qui pacem belli amor. turbauerant, bellum pacis caritate dicerent, sicut Tacitus de Vitellianis temporibus & impedimentis pacis loquitur 2 H. 37, 3.* Excluditur à consilio publici auctoritate, quidquid priuatorum cupiditibus includitur: quæ iam directe publicis commodis aduersantur. Verum an Sylla tam serio optauerit pacem, an vero spem pacis, famæ causâ & nominis, ad deludendos aduersarios, ostentauerit tantum, non desunt, cur dubitemus, causæ.

2, 25, 2. *Felici circa Capuam euenta Scip. Norb. Cæsi superat) Liu. Epist. 85. Appian 1. bell. ciu. Flor. 3, 21, 19 & 20.*

2, 25, 3. *Adeo enim Sylla dissimilis fuit bell. & Victor) v. su 2, 17, 1.* Hæc lectio, iustissimo lenior, bene se habet, nec correctione indiget.

Nam & Consulens, ut prædiximus, exarmatumque Sertorium.) Ex emendatione Lipsiana est hæc lectio: cum antea fuisset; *Nam & consul, & p. exarmatum Q. Sertorium.*

Ut in eodem homine duplicis ac diuersissimi animi conficeretur exempl.) Diximus de talibus in *comment. Nepot. p. 56, & seq.* Hic obiter notandum, non tam duplicis animi, specimen in Sylla credi debere, quam vnus prauis animi dissimulationem

tionem & reuelationem. Id est: fuit Sylla ex iis, quæ cum sint male prauoque ingenio, tamẽ dum quarunt magnam potentiam, maximas virtutes simulant, adepto quod cupiunt, soluant suis cupiditates, & recte ferunt. Atque hæc est illa virtutis ætioria, dicitur in iis, qui in potentia detestari quam potentia in Sylla nobis suppeditat. Grauiissima est sententia Taciti de Tibeno, cui primo mixturam morum tribuit, non indolis respectu, verum dum metu aliorum, fingendis virtutibus subdole securitatem querit: sed, postremo, inquit, in scelera simulacra dedecora prorupit, postquam remore pudore ac metu, SVO tantum ingenio & tebatur. 6 A. 51, 7. Scilicet hi sunt animi, qui plus Vulpis quam leonis habent, vt hoc ex Cui bonis dicto notum faciamus. Nam ceteros, quorum in audaciam ardet animus, minus sui obtegentes esse, satis constat. Suntque hi dissimulatores sui (si & hanc notam adicere licet) meliores serus, quam Domini; i. e. coerciti auctoritate metuq; vilem industriamque operam præstant, sibi relictis aut supra ceteros euectis, belluæ sunt intemperantes immanesque.

proh quanti mox belli facem) Rhenanus ex-
pressit hanc lectionem membranarum, sicut iam
Gruterus monuit.

2, 2, 4. *Grytes Diana c. n. r. i. f. est, soluit,*
aquas salubres. med. corp. nob. apr. &c.) Corruptis-
 simus erat hic locus: qui ut intelligi posset, è corre-
 ctionibus *Lipsii Gryterique* sic expressissimus, quan-
 quam *Rhenanus* iam pæne totum ita rescripserat, ni-
 si quod adhuc legebatur: *hæc gryta reliq. memo-*
ria. Restaurata interim penitus *Velleii* verba, ne-
 mô vel iactare vel credere debet.

2, 26, 1. C. Marius septies cos. filius annos
natus X XVI) solus Appianus fratris filium vocat.
De aetate variant.

Apr 26

Apud Sacripotum pulsus) *Appian: 1 bell. civ. Flor. 3, 21, 23. Liu. epit. 87. Aurel. Viâ. 68.*

2, 26, 2. *Damasppeus* prator.) Ita *Valerius, 9, 2, 3* *Damasppeus* iussu principum civitatis capita hostiarum capitibus permiscuisse, ait. cui consentiunt alii. *Liu. epit. tamen 86* *Maris* eos. iussu fecisse *Damasppeum* memorat.

Ne quid Enquam malis publ. deesset) Non valde inconcinnam sententiam redderent, qui, *ne quid iniquum malis publicis d. legunt*, nisi contextus generaliore formulâ & in mala publica, quæ *Velleius* memotat, amplius patentem, requirere videretur: ut fortasse satius sit, *Enquam*.

2, 26, 3. *Nunc Virtute eminet, patria latet*) *Lipsius* desperatum hunc locum existimat. *Acidalius* maluisset, *sua Virtute eminet, patria latet*; ut filix gloria, cum paterna turpitudine compareretur. Sed bene fecit, quod *timide* huc decurrit. quamquam longe ille quidem elegantius sensit, quam qui eundem sensum in vilitata lectione repræsentari credunt: *nunc Virtute eminet patria latet. patriam enim Virtutem*, absque vlla pronominiis additione hic ad filix virtutem contendit, cui persuaderi poterit? Fauco coniecturæ de sensu; in asseveratione scripturæ cautissimum quemque maxime probauerim.

2, 27, 2. *Nunquam defuturos raptos Italica libertatis lupos, nisi filius &c.*) Callidum dictum, de dominandi cupidis, alienæque libertatis insidiatoribus; cuius cupiditatis respectu, *lupos* vocat Romanos *Telesinus*, plane sicut *Mithridates* apud *Iustin. 38, 6, 8*: *Et ipsi ferunt, conditores suos lupis & beribus alios: sic omnem illum populum, luperum animos, inexplebiles sanguinis atque imperii, diuinarumque, avidos ac ieiunos habere.* Ita *Æqui Volsci* quæ apud *Liu. 3, 66.* Fallor an ex huius consilii

filii regula Rōmani Carthaginem exciderunt. cuius
vsum crebro etiamprehendas in *Consiliis de bello
Turcico suscipiendo.*

2, 27, 5. *Felicitis nomen assumfit: quod quidem
& surp. iustiss, si eund. & Vinc. & Ciu. f. h.* Ita in
Panegy. Constant. Aug. c. 20: Sulla felix si se par-
eius vindicasset: sed enimvero multis capitibus
Roftra compleuit. Nimirum, vt *Solinus* autumat,
Cornelius Sylla dictus potius est, quam fuit Felix. si-
ue, vt *Pliniana* inuigilabit: *Vnus sibi ad hoc ani-*
Felicitis cognomen asseruit L. Sylla. Cuius nem-
pe sanguine, & patriæ oppugnatione adoptatus, &
quibusdam felicitatis inductus argumentis, quod
proscribere tot milia ac trucidare potuisset. Opra-
na interpretatio, & futuro tempore infelix. Con-
gruit Valerius, qui post enumerata crudelitatis ar-
gumenta, tradidit subicit: En quibus actis Feli-
cis cognomen assequendum putauit!

2, 27, 6. *Quibus sine nomine Sull. Vict.) Bu-*
rerius testatur, in vet. exempl. elie, qui sub eius no-
mine. quod omnino probum videtur.

2, 28, 2. *Cuius honoris & surpatio &c.) Si*
recte memini, non occurrit facile in antiquis Scri-
ptoribus locus, de *Dictatura*, accuratior pleniorq;
Quapropter nihil abs re me facturum arbitror, si
paulo pressius *Velleianis* vestigiis institero, vsumque
Dictatoris potestatis, ea parte, qua notitiam rep.
gerendæ iuuare potest, declarauero Quæ iam aliis
sunt tradita, nihil attinet repetere Man bimus enim
intra limites *Velleianos*. Dicitur 1. *Priores Dicta-*
tura ad vindicandam maximis periculis rep. &
fos esse. Recte, ipsa causa reperti vsu parique huius
magistratus, & finis innuitur creatum esse, ad inaxi-
ma quæque & ardua pace belloque præsentioris ini-
perii viribus conficienda. Itaque *Liuius in rebus*
trepidis & limum consilium dicitur Dictatoris crea-

tio 4. 55 & *Augustin.* 3 de C. D. 17 in extremis periculis factum ait. Hic verus, & ut ita dicam ordinarius scopus. Nam quod *Chapmanus* 3 de arc. 19 inter Arcana Aristocraticæ dominationis adversus plebem refert, *καὶ ἐπικρατεῖν* & respectu temporis, quo primus Dictator creatus, item resp. intemperantiæ popularis ἐπικράτειος accipiendum est. Serviebat enim postea Dictatoris tenor non Democraticæ modo vehementiæ coercendæ, sed certaminibus etiam & ambitioni optimatum in ordinem redigendæ. Dicitur 2 à *Velleio*, *populum R. tenuisse potestatem imperii* Dictatori. Erat enim tunc regio, à quo ferme solo tempore differebat. unde *Cicero* illud *Philipp.* 1 debet explanari, cum ait de *Syllæ* temporibus: *Dictatura tam vim regis potestatis obfederat.* Erat sane regis potestas, quippe quæ duorum consulum, ut apud *Lin.* alibi dicitur, potestatem repræsentabat: iam autem duobus Consulibus regnum imperium tribuitur apud *Cicero* 3 de *ll.* 3: sed cum exceptione temporis. quam cum transcendit *Sylla* perpetuus Dictator factus, iam Dictatura vim totam regis potestatis formamque rei regni obfederat. Alias, ne Dictatura ad libertatis oppressionem, regni que in rem Rom. reductionem tenderet, temporis brevitate cautum prouisumque erat, ne ultra sextum mensem quisquam eum magistratum gereret, vide *Clavd. de arc.* 2, 11, & *Catuli* orat. apud *Dion.* 36: ubi & alterum consilium ἐπιπληρώσις cuiusdam, ne extra Italiam eum impetro sit Dictator. Tertium erat, veluti imaginarium Dictatoris potestatis finem, siue simulacrum Democraticæ libertatis etiam sub Dictatore; quando Dictatori equum conscendere non licebat. nisi ad populum tulhiet, *Et equum ascendere licet*, sicut ex *Pluturchi Fabio* & ap. *Lin.* 23, 4 dicitur. Hæc igitur rationibus consiliisque Dictatoriam potestatem quam

quam timebat populus Romanus; quodammodo
 limabant, & ne ad mutationem status valeret, re-
 tinebant. Dicitur; apud *Sallustium*: *Non tam P. R.*
desiderasse & sum Dictatoris, quam timuisse potesta-
 tem imperii. *Desideravit sine & sum*, neque carere
 omnino potuit hoc remedio aduersus liberitatis
 vitia: sed non sine timore tamen accessit, ad præ-
 sentissimi remedii strenuitatem; sicut peritissimi
 quique medicorum fortissima & maxime strenua
 medicamenta non quidem penitus onduant, sed
 cum cura & sollicitudine adhibent. Hæc sollicitudo
 non parum creuerat, periculis reip. non paula-
 tim inualescentibus, autæque inuul-
 elationis cupiditate. Præcipue obseruationis est locus *Appia-
 ni* *bell. ciu. p. 359.* cum in tumultu Liberti Grac-
 chi miratur, *remini*, neque tum neque postea in
 mentem venisse Dictaturæ remedium, quæ *sepe*
ex maximis periculis conuulsuræ. *Et uoi*, inquit,
ταύτην ἀναφανταί, τὸ ποτὸς ἐν τοῖς ἐξ ἑβδόμης διὰ
τῆς ἀποκρίσεως ἀρχῆς διασωσμένης, τότε μὲν ἐπὶ τὸν
τὸν Δικτατορα λαβὲν ἀπὸ χειρὸς αὐτοῦ τὸ περιτομῆς τοῦ
τοῦ ἐργον ἐπεδὲν, μὲν ἐν μνημὶ τοῖς ποτὸς ἀπὸ γένεως,
μήτε τότε, μήτε ὕστερον. Quod ait, neque postea in
 mentem venire cuiquam hoc remedium *ἀπολατο-*
εῖς ἀρχῆς, caute accipiendum est. Nam illud SC.
 quo postea in C. Gracchi seditione Opimio Cos.
 prius in mandatum est, *Videret ne quid resp. detri-*
menti caperet, quid aliud notat nisi commissum,
 quam plenissimum esse potest, imperium; hoc, vt
 rectissime in Graccho *Plutarchus* explicat, *Dicta-*
toriam potestatem. Vt clarum sit, non in Dicta-
 tore, ob timorem, quem inuul-
 nusse; rem ipsam tamen, post longiorem resolu-
 tionem, reduxisse Romanos. Magno argumento hinc
 cinescit, *Memoratus imperii* in Regno *placuit*
diutiusque, cuius etiam si nomen enarrauerat a-
 mantis

mantissima libertatis ciuitas, tamen tot illis artibus suis, tanto legum consiliorumque apparatu, non potuit suam libertatem regere atque conseruare, quin subinde ad plenam *Vnius potestatem*, sub diuersis quidem nominibus, recurrendum haberet; donec denique penitus in eam imperandi formam recideret, atque ita ab interitu, qui ex morbis libertatis imminebat, resurgeret.

Quam timuisse potestatem imperii &c.)

Lipsius rescribat: non tam desiderasse quam timuisse) potestatem imperii, quo priores ad *Wind. max. peric. remp.* &c. fuerant, immodica crudelitatis licentia abusus est. ut dicatur *Stilla* ea potestate, quæ sæpe reip. rebus trepidis saluti fuit, immodica crudelitate abusus. De sensu nihil ambigendum duco, certitudinem coniecturæ, ut in loco corrupto, nemo facile affirmauerit.

Immodica crudelitatis licentia &c. est)

Quam præsertim graphice describunt *Val. Max.* 9. 2. *Plut. Syll. Augustin. de C.D.* 3. 27 & 28. *Lucan.* 2. *Senec.* 1 de clem. 12. *Id. de Prouid.* 3 aliique plures.

2, 28, 3 *Primus ille, & Crinæ & Timus exemplum* proscriptiōis inueni) *Appianus* bell. ciu. p. 409: *ἔτι δὲ γὰρ δὸς πρῶτον ἔς ἐκείνην ἡμέραν προσηλάσαν, ἡ γέρα τοῖς ἀναισθητοῖς & μυθολογία τοῖς ἐνέχουσιν, & κολῶσεις τοῖς κενύουσιν ἐπινοήσαν.* Hic enim primus, quos capite plexus cupit, proscripsit & præmia percussoribus proscriptorum, itemque latentium indicibus, neque minus pœnas celantibus latentes proposuit. quod & *Vellius Noster* mox subiicit. clarius autem *Plutarchus*, receptori proscripti & seruatori capitalem pœnam denun̄tiam, non exceptis fratribus, filijs, parentibus: percussors omnia valentia promissa, etiamsi seruus Dominum, filius parentem interiecisset, memorat.

in qua ciuitate petulantes conuicii iudicium histrioni exoleto redditur) Placet Gruteri interpretatio: nimirum aures prabuisse iudices histrioni, & ciues qualescunque castigasse, quos constaret histrionem aliquem petulantiore notasse conuicio. Lipsius maluerat: iudicium in histrionem ex albo. Quia in msc. fuit iudicium hystoriarum ex albo.

in ea iugulati ciuis R. publice conslit auctor.) Legebatur: ciuis Resp. Quod emendatum, sicut edidimus, à Puteano, omnibus eruditis placuit.

2, 28, 4. *Quod indignissimum est*) Ita Plutarchus ὁ δὲ πάλιν ἀδικητάτος ἐστὶ τῶν προγεγραμμένων ἡτιμώτερος καὶ οὐκ ἐλαφύς, καὶ τὰ χεῖνέστατα πάντων ἐδραμεύς. Quod omnium trisum est indignissimum, proscriptorum liberos nepotesque infamiam notauit, omniumq; bona publicauit

2, 29, 1. *Privatis & opibus ita consiliis magna ausus*) Ita de Octauio infra 2, 61, 1. mira ausus ac summa consecutus priuato consilio maiorem senatu pro rep. animum habuit. Quanquā, hæc priuati consilii auxiliiq; ut pro rep. suscepta molitio, nisi accesserit publicæ auctoritatis approbatio, non solet commendari à rerum ciuiliū peritis. Itaque Prudentes apud Tacitum 1 A. 12, 1 in reprehensione Augusti etiam illud memorant: *paratum ab adolescente priuato exercitum*. Scilicet plus est in legibus, quam in successu. datoque semel exemplo pretextuque, facile dominandi cupidis ad noua consilia via panditur. Quare non frustra Aristoreles etiam circa clientelas, de quibus mox sequitur, monuit, *periculosum esse libera ciuitate, si quis nimia clientum, amicorum, seruorum multitudine emineat polleatque*. Quod Romani mature debebant obsequare.

2, 29, 2. *Forma excellens non ea qua flos commendat*

mend. et. sed ex dignitate constanti) Ita Plutarchus Pompeium, commendat: τὸ γὰρ ἐράσιμον, ἐξωμυλῶν τὸν Φίλανδρόπῳ, καὶ τῷ πατρὶ καὶ ἀνδρὶν διέφαιεν τοῦτος ἡλικίῃ τὸ νεωγόν, τὸ βασιλικὸν τῶν ἔθες. *Gravitate forma dignitatem pariter ac humanitatem eximiam præferebat, Et in illo juvenili flore exsplendescibat iam senilis ac regia quædam gravitas.* Compara Suetonii locum de Tiro, cap. 3: *Forma egregia, Et cui non minus auctoritatis inesset, quam gratiæ.* Estne hoc ἐὶδὲ αἶψα νεωγόν, sine imperatoria forma, quam Cornelius Nepos etiam Iphicrati tribuit, 3, 1?

2, 29, 4 *Pane omnium Gitorum expens*) Gitorum legebatur, quod quibusdam retinere & subtiliter interpretari placuit, repugnante vehementer contextu. itaque de Aldina hac emendatione nihil dubitandum.

In civitate libera dominaeque gentium indignari, quonquam equal. dignit. conficere) Cæsar 1 bell. civ. Pompeius neminem dignitate secum exequari solebat. Lucan. 1. Flor. 4, 2, 14. Sallust. alludit orat. 1 de rep. ord. cum de Pompeio loquens, *Nam particeps, inquit, dominationis neque fuit quisquam, neque si pati potuisset, orbis terrarum bello concussus foret.* Loca nostri παρὰ τὸν αὐτὸν in margine adscripta sunt. Egregie Theophrastus in Charact. πρὶ τῶν ἀνθρώπων, notat, homines ἀνθρώπων ex Homeri versibus hunc, solum ἔννυμ tenere, ἐν ἀγαθὸν πολυκοιμῶν, ἐς κοίτην ἔσω; aliorum omnium nihil scire. Qui character non tam Optimatibus i. e. Aristocraticis hominibus, quod simpliciter & sine limitatione Magnus ille Casaubonus pronuntiat, sed Oligarchicis, adeoque iis, qui Optimatum auctoritatem usque ad paucorum potentatum euectam cupiunt, videtur convenire. Quo sensu scilicet ἀνθρώπων, declaratur à Polluce 3, 6 ἐν

ἰσότης τὸ ἴσον: *æqualitatem non amans*. Est enim ἰσότης siue ἰσότης, ἰσοπέγεια civilis æqualitas, veluti fundamentum & vinculum libertatis & Democratiæ. Ergo *Velleius*: cum omnes eques iure haberet pares. Hanc æqualitatem qui transcendunt, *incruiles, incruiliter elati*, & ἰλιγγεῖνοι vocantur, & interdum *τεταρραῖοι*.

2, 30, 1. Tum M. Perperna Sertorium inter cenam Erosca interfecit) Quid legendum est, quod iam Aldo aliisque monitum. vide Plutarch Sertor. f. Appian. Hispan. f. Flor. 3, 22, 9. Sallust. fragm. 3 Hist.

2, 30, 2 Metellus & Pompeius ex Hispania triumph.) adi Spon. comment. in f. & triumph. R. ad ann. DCLXXXII. ubi & Auctorum loca notata.

Sed Pompeius hoc quoque triumpho adhuc eques Rom.) Nam & antea, quatuor & viginti annos natus, adhuc eques Romanus, quod nulli contigerat, ex Africa triumphavit. Epist. Liv. 89. Adi rursus Spon. comment. in f. & rr. R. ad ann. DC LXXII.

2, 30, 3. C. Caesaris in altero consulari per. S. P. Q. R. rationem habere) Flor. 4, 2, 16 & lare Dio 40 Appian. 2 bell. civ. Cas. 1 bell. civ. Plut. in Vir.

Invidiam rerum non ad causam sed ad voluntatem personarum dirigere) satis obscura sententia, nisi capias: invidiam rerum a plerisque ambitiosos & potentes cupidis non referri ad causam & negotium, neque ex eo estimari: sed potius voluntatis sue studio obsequentes eos ferri ad obtinendum invidendumque non tam factis & rebus quam personis. si enim voluntatem de personarum eorum, quibus invidetur, accipias, falsa erit sententia.

2, 30, 4 *Cuius Sulla imaginem sine re reliq. alii, sine iure. eodē sensu. Restituit autem Pompeius tribunitiam potestatem, simulacro quodam popularitatis: ut nimirum pignurato populi fauore, adiutum sibi ad dominatum muniret. sicut & Cæsar apud Sueton. 5 auctores restituenda tribunitia potestatis, cuius cum Sulla diminuerat, enixissime tuuit.*

2, 30, 5. *LXIV fugit iui è lud. pladiat. De bello Spartacio vide Flor. 3, 20, quosque ibi Camers laudauit. adde Sigon. ad ann. DC LXXX. In numero seruorum copiarumque variant admodum.*

2, 30, 6. *Mox Romanorum omnium principem) Nihil prorsus impedit æqualitas aliorum, imo nec superior alterius auctoritas quidquam detrahit huic significati. Princeps Romanorum rectissime dicitur, non qui solus supra ceteros eminet, sed qui inter eminentissimos Romanorum, id est, inter principes sua resp. numeratur.*

2, 31, 1. *cum Cos. iurasset, se in nullam provinciam ex eo magistratu iturum) vide Appian. 1 bell. civ. extremo: ubi reconciliati Coss. Pompeius & Crassus, exercitus dimissionem edixere. Sigon. comment. in f. & tr. R. ad ann. DC LXXXIII, existimat apud Zonaram (t. 2 p 12, in verbis παρ-
την δὲ τὴν ἐξουσίαν) hoc ipsum intelligi, pro-
vinciam sc. ab eo repudiatam.*

*Panc homine maior habebatur) Antea fue-
rat: per omnia maiore si habebatur. Acidalius leg-
git: per omnia maior a quo habebatur. Arridere
potest primum aspicienti ea emendatio. sed penitus
expensa non carebit dubitatione.*

2, 31, 2 *A. Gabinus trib. pl. legem tulit, &c
cum belli more) De piraticæ licentiæ origine suc-
cessibusque vide accuratissimum Dionem lib. 36. &
Plut. in Pompeio.*

2, 31, 3 Quo SC. pene totius terrarum orbis imperium Sui Sui o deferebatur) Plutarchus : ἐξου-
 λη δὲ Γαβίνος εἰς τὴν Πομπηίαν συνελθὼν νόμον, ἐκ παλαιῶν,
 ἀνέλαβεν δὲ μοναρχίαν αὐτῷ δίδωσθαι, καὶ δυναμὴν ἐπὶ πάντας
 ἀνθρώπους ἀντιπαραδύμεν. Adde quæ sequuntur.

2, 31, 4 Sed interdum persona, ut exemplo nocet, ita invidiam augeat aut leuat) Gruterus ita παρὰ Θεῶν : quemadmodum alia atque alia perso-
 na minus magisve nocet exemplo suo; sic quoque Sui eademque res huic vel illi maiorem minoremve cre-
 at invidiam.

2, 32, 1 Cum dissuadens legem in concione dixisset Sc.) Vide quantum ex egregia oratione Catuli apud Dion. 36 superest, Velleius Noster ipsam vim consilii complexus est : Esse Sc Optimatibus Sc Populo valde periculosum, si Sui alicui extraor-
 dinaria, aut summa, aut crebra potestas deferatur : eum preferim Pompei magnitudo iam nimis sit Sc πῶς ἰσότης ἀντιπαραδύμεν, ut Plutarchi voce utar. Quales nimium observandos esse cauendosque in rep. libera, peritissimi quique Politi-
 corum monent. Arist. 3 pol. 19. Potest quodammodo ad Velleianam de Pompeio sententiam accommodari, quod de Manlio Linius iudicat 6, 20, quem Sui vocat, nisi in libera ciuitate natus esset, memorabilem.

2, 32, 3 per idem tempus Cotta iudicandi munus) Confer 2, 6, 3. 2, 13, 2. Dere tota late Sigonius de antiq. iur. citu. Rom. 2, 18.

Sc Orho Roscius lege sua eq. loca in theatro restituit) Rursum vid. Sigon. de antiq. iur. c. R. 2, 19.

2, 32, 4 At Cn. Pomp. multis Sc preclaris viris in id bellum assumtis) de legatis capiendum. Nam lege Gabinia continebatur etiam, ut multis le-
 gatis (πῶς ἰσότης ἀντιπαραδύμεν Dio vocat) videretur Pom-
 peius.

peius. Plutarcho πρεσβυταί dicuntur, expresso numero XVI. Appianus ὀπηγέτας ἀπὸ τῆς βελῆς, ἔς καλῆς πρεσβυταί, numerat XXV. Florus, plures legatos atque praefectos memorat 3, 6, 8. è quo capite ascriptisque à Camerte Auctoribus totius belli Piratici historiam petas licet.

2, 32, 6. *Data enim facultate sine rapto uiuendi, rapinis arcuit*) Florus quoque singulare hic ducis consilium agnoscit : qui maritimum genus a conspectu longe remouit maris, & mediterraneis agris quasi obligauit. Quæ translatio nationum hominumque ferocium ex assuetis sedibus in diuersæ indolis loca, etiam alibi arcanis firmandi imperii stabiliendæque tranquillitatis seruiit.

2, 33, 1. *Lucullus qui ante septem annos ex consulari sortitus Asiam* *Mithrid.* &c.) Solenne est Velleio dicam, an exscriptoribus Velleii, per magnas parentheses orationem suspendere. id quod aliquando non caret molestia. Ceterum, quæ de Lucullo hic tanguntur, per scripta lege apud Plutarch. in Lucull. Appian. Mithridat. Dion. 35. Flor. 3, 5, &c.

Bello pene inuictus pecunia expellebatur cupidine) *Lipsius* legit debellabatur : *Acidalius*, excellebatur i. e. superabatur : *Gruius* noua voce, exbellabatur. Siquid mutandum, *Lipsiana* emendatio per omnia ceteris melior esset. Sed quæ illa necessitas confectionis ? Certe expellebatur provincia rebellionem militum & calumniis inimicorum ipsiusque Pompei ambitione : expellebatur, inquam, Pompeiusque non tam belli quam triumpho successuor mittebatur. quod factum non esset sc. nisi milites propter auaritiam sibi insonos habuissent. Lege Plutarchi Lucillum, ubi clare notantur, quæ innui.

Manilius trib. pl. semper Senatus & aliena minister potentia legem tulit) Tales plerique tum tribu-

tribuni, qui decus ac libertatem populi, cuius custodes esse debebant, alienæ potentie gratificabantur, itaque nemo immoderata nimiaque concupiuit aut molitus est, quin tribunis plebis tanquam satellitibus prauæ lubidinis, ad opprimendas leges, capiendamque vi reimp. vteretur. Obseruabunt autem studiosi prudentiæ iterum hoc loco, verissimum esse in Rep. quod Aristoteles in Philosophia posuit: *Uno absurdo dato, cetera accidere.* Nimum reimp. liberæ & iam certissimum libertatis præiudicium erat iturum, cum ad bellum Piraticum tanta Pompeio tanque monarchica potestas deferretur: nunc, ne quid ad absoluti dominatus speciem deceret, continuatur, augetur, suppletur illa Potentia. Dum enim lege Manilia Luculli legiones & Prouinciæ, Bithynia item, i. e. quæcunque antea non habuerat, decernuntur, classisque & imperium maritimum continuatur; quid hoc aliud erat, quam vni semel imperium Romani orbis transcribere? τὸτο δὲ ἦν, ἐφ' οὗ συνεβόηθη γενέσθαι τὴν Pompeίου ὑπερμονίαν, inquit Plutarchus in Pomp. ἀπὸς ἐδωκὶ τοῖς πασιπασὶ πρὸς τὰδε ὅμῃς πάντα ἐδόθη, notante Appiano Mithrid. p. 238. Vide tamen callidas astutasque rationes, quibus inducti duo summi viri Cicero & Caesar hanc legem Maniliam probarunt atque defenserunt, apud Dion. 36 p. 23. videbis eadem opera, Remp. Romanam non fuisse iam rem publicam.

2, 33, 2. *Cum Pompeius Lucullo infamiam pecunia, Lucullus Pompeio interm. cupid. obiceret imperii, neuterque ab eo, quo arguebatur, mentitus argui possët*) Lipsius emendat: cum Pomp. Lucullo infamem, sc. cupiditatem, quæ mox sequitur, item: neuterque adeo, quod arguebat, mentitus argui possët. Mihi inter correctiones ceteras ea maxime placuit, quam in textum recepi, cuius & Aldus mentionem fecerat.

2, 33, 1. *quemquam animo parem tulit*) alii corrigunt : *q. omnino parem tulit*. Gruterus vulgaram tuetur : quæ minus interim mihi probatur, si *parem animo*, dicatur Pompeius grauatus esse. Videtur enim potius voluisse Velleius : *Pompeium neminem parem, a quo animo tulisse*.

in quibus rebus primus esse debebat, solus esse cupiebat) Ita Cicero loquitur 1. offic. 19 ubi de nimia principatus cupiditate agit. *Et quisque animi magnitudine maxime excellit, ita maxime Sult princeps omnium, vel potius solus esse*.

Et qui eos, Et libentissime sumeret) Alii, *Et qui eos &c* : quod præplacet.

2, 33, 4 *Profusa huius in adif. conuict. & apparat. luxurie primus auctor*) vide Plutarchum in Lucullo, ubi & de molibus mari iniectis &c. Idem Scriptor, non à Pompeio sed à Tuberone Stotoe, Xerxem togatum esse appellatum memorat. quam & Plinius cum Nostro facit 9, 54 : Lucullus exciso etiam monte iuxta Neapolim maiore impendio, quam Gellam adificauerat, euripum & maria admisit. Quæ de causa Magnus Pompeius Xerxem togatum eum appellabat,

2, 34, 1 *Per id tempus à Q. Metello Creta insula in pop. R. pot. reducta est*) vide de bello Cretico Florus 3, 8, & quos ibi Camers notauit. quibus adde Dion. 36 principio. Plutarch. in Pomp.

2, 34, 3 *M. Cicero, qui omnia sua incrementa sibi debuit &c.*) Catilinarium hoc bellum scripsit Sallustius egregio opere ; Florus 4, 1, ubi Camers. cuius annotatio augeri potest nominibus, Dionys 37, L. Ampelius lib. memoriali sub titulo : *Qui aduersus patriam nefaria insere consilia*.

Singulari virtute, const. Vigil. cur. aperuit) Legebatur, eripuit. pro quo alius placuit, eruit ; non nullis, aperuit. quod & nos, manifesta ut arbitror ratione ducti expellimus.

2, 35, 1. *Altissime illuminavit* ita cum *Grutero* legimus, cum fuisset antea, in *altissimo* luminavit. ubi si *luminandi* vox toleraretur, *Prætoris* tamentota insolentior videri potest.

2, 35, 2. *Principe illo familia Porcia* (Ec.) *Familiam* pro gente hic poni, *Lipsius* iam monuit. Ceterum de hoc elogio *Catonis* vide *Charact. Velles. c. 4.*

Semper fortunam in sua potestate hab. vide *Indic. v. Fort.*

2, 35, 4. *sec impendentia ex ruinis incendiisque* *Orbis* (Ec. *commut. status publici pericula*) Rursum ipsam eam orationis *Catonianæ* (quam habes apud *Sallust. Catil. 52*) siue præcipuum argumentum his verbis complexus est *Notter*. Non enim videbantur intelligere *Patres*, quantum à *Catilinæ* molitionibus periculum reip. toti statuique, omni ordini, omni ætati ac sexui immineret: itaque *Catonis* oratio potissimum in eo occupabatur, ut ruinas, incendia, internecionem, in conspectu omnium poneret, necessariæque severitatis unicum consilium demonstraret.

2, 35, 5. *At Catilina non segnius Vota obiit, quam scel.* i. e. quæ Voverat destinaveratque, interprete *Lipso*, qui tamen, *mota*, mallet. *Schægk*ius, *Voto* legit. *Gruterus*, *conata* reponit, cum in misc. *mota* fuerit: sed cum *conandi* vox statim subsequatur, debilitari vim huius lectionis, consentaneum est.

2, 36, 2. *Senemque Crassum* Exeditione *Rhehani* est hæc lectio. quam *Lipsius* refutat: quippe cum hic sermo sit de *Crasso* diuturne, non de *Lucio* illo, quem supra *Velleius* memorauerat. Legit ergo, *Senæque Crassum*. al. *sanæque Crass.* De ceteris nominibus, adi *Indicem*.

in susceptis operis suis Ita cum *Lipso*, simpli.

sius referri opinatus sum. alii suspecti retinent, & pro *suspectis* interpretantur.

2, 36, 1. Item *Gravum* Et magna admiratio, ita censura difficilis est. Næ difficilis, præsertim in opere Historico: vel ob hoc ipsum, quod *Velleius* acute inuicis, quia admiratio publica neque requirit iudicia & rationes censuræ, neque admittit examen sui affectus. Iam quantum potest dignitatis, loci, gentis, necessitudinis, denique fortunæ veneratio? ad quam vel suo vel æui ingenio plerumque etiam Prudentum mentes inclinantur. Igitur haud dubie ea sincerissima laus est, illud verissimum decus quod incorrupta cuique posteritas rependit, cum præsertim ex altera quoque parte, doctissimum quemque invidia non nisi cum inuiso finitura, contundere nitatur ac deprimere.

2, 37, 2. Nisi quia Lucull. armis infractus erat) *Gruterus* mallet, nisi qua, i. e. quatenus.

Tigranemque socerum) *generum* legi debere, respiciat & communis doctorum animaduersioni dicat.

2, 37, 4. Neminem alium neque Romanum neque ill. gent.) Plane conuenit hæc oratio ad illud, quod *Dio* 36 in *Tigrane* commendat: Ita se comparasse regem, ut medium præstaret inter incrementum pristina dignitatis & præsentis calamitatis, adeoque & reuerentia & misericordia dignus videretur.

2, 38, 5. sicut Pompeio moris erat) Non illi solum, sed & ceteris. Igitur *Acidalius* transponit: quæ omnis Pompeio, sicuti moris erat, redacta in quæst. potest. *Lipsius* ad singularem Pompeii integritatem refert, quæ iustitias memorari mereatur.

2, 38, 1. Quæ cuiusque ductu gens ac natio redacta in formulam prouinciae) *Egredia* huius egreditionis *Commentatorem* damus *Sigonium*; ex cuius

1 de antiq. iur. Prouinc. plenior prouinciarum factarum historia ratioque petipoteft. Est autem redigere in formulam prouincia nihil aliud, quam leges domesticas adimere, & Romanas dare, ac prætorem, qui quot annis prouinciam ex legibus datis administraret, instituere. Neque vero sola tributi impositio prouinciam efficit, cum id multis sit etiam Italicis & exteris imperiis, qui tamen in prouincia formam non sint relati; sed legum domesticarum & patriæ libertatis ademptio, & prætoris, qui eos regat, institutio. Sunt hæc rursus verba Sigonius 1 de antiq. iur. It. ab. 26. Ergo ipsum Ius prouinciale, alio nomine. Formula prouinciæ appellatur norante eodem 1 de antiq. iur. Prou. 1.

Ut quæ facilius quam partibus simul vniuersa conspici possunt.) Aldus huius lectionis mentionem facit: quam recepinus ideo præcipue, quia vox *Notatus* est vet. cod. nonnullis abest. Alias varie corrigunt vulgatam (sc. *Notatus* facilius) *Ut quæ partibus simul vniuersa conspici possunt*) Lipsius, *Notabimus*, *Si facilius*, quam partibus, sc. G. c. p. Alii aliter.

2, 38, 2. sed post (CIV annos P. Scipio Enil. abhinc annos CLXXXII) Lipsius priore loco retribit CV; posteriore CLXXXV.

2, 38, 3 certe pacis argumentum Ianus Geminus clausus dedit) Hinc Florus 4. 2, 34. Aufusque tandem Cæsar Augustus Ianum Geminum cludere, bis ante se clusum, sub Numæ rege, & Sicilia præmium Carthagine. Sueton. Aug. 22 Ianum Quirinum semel atque iterum à condita Urbe memoriam ante suam clusum, in multo breviori temporis spacio, terra marique pace parta, ter clusit. Alii passim.

2, 38, 5 Cypri deuicta) I ipsius reposuit. cum esset Cypri deuicta; ex quo alii fecerunt. Cypri de Victa.

2, 39, 1 Ignatum (conferunt stipendium) vide Ind. voc. stipendium.

2, 39, 3 Quam certam Hispanis parendi confess. extorserat parens) Ex emendatione Lipsiana reponendum, res ipsa loquitur.

2, 40, 1 Penetrata cum Victoria Media, Alb:) Nil attinet repetere scriptores belli Mithridatici, quos supra nominavimus.

2, 40, 2 Cuius reditum favorabile opinio fecerat. Optima lectio. gratum, inquit, latumq; reditum fecit, quod dimisso exercitu, civiliter urbem ingressus est. Opinio n. Et metus antea per homines diffusus erat, armatis compliturum urbem Et ad modum Sylle Mariusq; ex arbitrio suo de capite fortuna libertate Romanorum statuturum. Plutarchus 2, 20. δὲ παλιόδοποι πρὸς τὴν Πομπηίαν προκάλειπτον τοὺς Πομπηίαν καὶ Σύλλαν ἐν πόλει, οἷς ἐν δὲ ἀξίον ἐστὶ τὰς πόλιν τὸ ἐξαίρετον, καὶ μοναρχίας βεβαίας ἐποιεῖν. Varii rumores in urbem praecurrerunt; magnoque tumultu trepidatum est, ne exercitum statim urbi admoheret Pompeius, Cuiusque dominatio denuo inchoaret. Adde Dion. 37 p. 43. ubi magnifica commendatio huius civilitatis.

2, 40, 3. Magnif. de tot regib. per bid. egit triumphum) vide Sigon. comment. in fast. Et triumph. Rom. ad ann. DC XCII.

Præterquam à Paullo) Aliis placet, præterquam Capitolio: quod Aldus reprobat, & vitatum præfert. Quibusdam à manu glossatoris videntur hæc tria verba. Vtiq; in tanta numeri incertitudine, quæ in manubis describendis apud Auctores occurrit, difficile est aliquid pronuntiare: cum præsertim maius subesse vitium hoc loco, omnino videatur.

2, 40, 4 Præ ludis Circensib. corona laurea &c.) Recipienda erat in textum palmaria Lipsiæ emendatio, quam fides ipsa ritusque Rom. & Dionis

Dionis auctoritas firmat : unde nihil de aurea corona, sed de laurea habemus. Dio 37 p. 44 ; Decreta Pompeio hac erant : Διαφθορὰν τε αὐτὸν κατὰ πάσας αἰεὶ τὰς πανηγύρεις, καὶ τὴν πολλὴν, τὴν μὲν ἀρχικὴν, ἐν πάσας αὐτοῖς, τὴν δὲ ἐπινίκιον, ἐν τοῖς τῶν ἱππῶν ἀγῶσι ἐνδύειν. Auream tarum Cor. defendit Carol. Paschalius in erudito de coronis opere. Iudicent docti. Sauaro ad Sidon. Apollinar. carm. 23 v. 425 confundit locum Nostri Auctoris cum iis, qui de coronis sacrorum certaminum victoribus dari solitis agunt. Nisi forte respexit ad locum Plinii, 7, 26, ubi de Pompeio Postea ad maria & deinde solis ortus missus hos retulit patria titulos more sacris certaminibus Vincitum. sed additur mox ratio : Neque enim ipse coronantur, sed patrias suas coronant.

Ut primum ex Africa, iterum ex Europa, tertio ex Asia triumphavit, & quot partes orbis terrarum sunt, &c.) Plane ad hunc sensum Plutarchus : μέγιστον δὲ ὑπῆρχε πρὸς δόξαν καὶ μνημὶ τῶν πόλεων τὴν Ῥωμαίων γενομένης, ὅτι τὸν τρίτον θριαμβὸν ἀπὸ τῆς τρίτης ἡπείρου κατήγαγον. ἐπεὶ τρεῖς γὰρ πρότερον ἦσαν ἔτεροι θριαμβεύοντες. ἐκείνη δὲ τὸν μὲν πρότερον ἐκ Ἀσιᾶς, τὸν δὲ δεύτερον ἐξ Ἑυρώπης, τὸν δὲ τρίτον ἐκ τῆς Ἀσίας εἰσαγαγὼν τρίτον ἡνὰ τὴν εὐκλείαν ἐδόκει τοῖς τρεῖσι ἐπὶ χροῖαι θριαμβέειν. Maxime autem ad gloriam illustre Pompeio, neque cum quoquam Romano tum ad id tempus commune erat, quod tertium triumphum ex terra orbis parte egit. Nam ter quidem etiam alii ante ipsum triumphauerant. Ipse autem primum ex Africa, secundum ex Europa, tertium suae hunc postremum ex Asia duxit, ad quod tribus triumphis totum quodammodo orbem triumphasse visus est.

2, 40, 5 Lucullus memor tamen acceptam iniuriam, & Metellus Creticus non minus querens) Adhendus est locus Nostri supr. 2, 34, 2 : nominatque suis locis horum bellorum scriptores.

Et cum

Et cum *is* pars optimatum refr. ne aut
 prom. ciuit. &c.) Accurate, ut solet, exequitur Dio
 37 p. 53.

2, 41, 1 Hic nobilissima *lib. gen. famit.*)
 Elogia *Casari* passim habentur. Vide *Charact. Pel-*
let. c. 2.

Magno illi *Alexandro* similimus) cum quo
 etiam à *Plutarcho* παραλληλῶς comparatur, adde
Appian. 2 de bell. ciu.

2, 41, 2 Cuius filiam *et* repudiaret, nullo
 modo compelli potuit) Ferme, his ipsis verbis *Sue-*
ronius Cas. : neque *et* repudiaret compelli à *Disti-*
core Sullæ illo modo potuit. adde quæ sequuntur
 de eius periculo. It. *Plutarch. Cas.* Quod non-
 nulli legunt, nullo *motu*, mihi quidem nondum
 aridescere potuit, neque opinor cuiquam attentius
 cogitanti.

2, 41, 3 Cum à *piratis* captus esset) *Plut.*
Cas. Sueton. Cas. 4. &c.

2, 42, 1. Metu suo destituerit) alii, metu suo,
 sed haud dubie melius est, metu suo.

2, 42, 3 Is enim *Asiam* tum obtinebat) *Ma-*
 nutii est hæc emendatio. vitiose ita legebatur : Cum
 idem enim *Asiam* eam quam obtinebat. Vnde va-
 rius varia coniectare libuit.

2, 43, 1 Quippe absens pontifex factus erat;
 cum in *Cotta c.*) *Lipsius* feliciter corrigit : q. absens
 Pontifex factus erat in *Cotta* consularis locum, cum
 pane pueri *Mario &c.* Ita congruit historia, nec
Tacitus aut *Dio* opponi possunt.

2, 43, 3 Nobilissimaque *Dolabella* accusatio)
 Post hanc accusationem *Dolabella*, haud dubie prin-
 cipibus *Patronis* annumeratus est. *Sueton. 55. Au-*
thor de causis corrupt. eloq. 34, 8. Nonodecimo at-
 t. anno *L. Crassius C. Carbonem*; *Eno & Graciano*
Cesar Dolabellam, altero *et* *Succesime Asinius Pellico*
 C. Cr-

C. Catonem, non multo ætate antecedens Calvus, iis
orationibus infecutus sunt, quas hodieque cum admi-
ratione legimus. adde Val. Max. 8. 9. 3. Plut. Cæs.
contentiones civiles cum Q. Catulo atque
aliis eminentiss. Viris) de quibus Plutarchus &
Dio.

Victus maximè Pontificatus petitione Q. Ca-
tulus) Suet. Cæs. 13. Dio 47. Plutarch. Cæs.

2, 43, 4 Reprimam adilitate mea. C. Marii)
Suetonius Cæs. 11 causam exponit ἀπογοχίας sc. a-
mulationem adversus optinates. Si auctoritatem,
inquit, Optimatum, quibus p. h. modis, inuicem
diminueret, tropæa C. Marii a. Inguatha, deque
Cimbris atque Teutonibus, olim a Sulla disjecta resti-
tuit.

Renutati ad ius dicendi uti proscriptorum li-
beri) Quos Sulla excluderat, vide sup. 2, 28, 4.

2, 49, 2 Hoc consilium sequendi Pompeius
causam habuerat (Sc.) Fatalis rei Romanz Oli-
garchia, cuius ἐπίδοσις egregia observatione politi-
ca hic explanat Noster, qui & alias in talibus, quam
sit studiosus χαρὰ τῆς πολιτικῆς, ostendit. Est au-
tem in diuersis Triumvirorum consiliis, vnum &
quali generale propositum, quo suam quique po-
tentiam spectabat querebatque: Maiore cum fidu-
cia, Pompeius; maiore cum calliditate, Cæsar; ma-
iore cum vanitate Crassus. Cæsar, ut ad destinata
perueniret, etiam Pompeium & Crassum in amici-
tiam reducere, quod Plutarchus vocat πρῶτον κα-
λὸν μὲν ἀλλὰ καὶ πολιτικὸν, αἰτία δὲ φάσιν, καὶ μετὰ δυνά-
μει ἐκείνῃ συνταχθὲν ἐπιβόλως, praeclarum alias
factum & civili prudentia dignum, sed callide
prauoque consilio ἀσπίς ὀφιστευμένον, nempe, ut auxi-
lio utriusque eo proficeret interim, vnde alterum al-
terius auxilio postea oppugnare ac deprimere pos-
set, relegata interim communis potentia inuidia in
so cios

foeios, quod *Velleius* notat. Lege *Dionem* 37, vbi & ceterorum propositum ostenditur. *Florus* rotunde 4, 2, 11: *Sic ipseur Cesare dignitatem comparare, Crasso augere, Pompeio retinere cupientibus, de inuadenda Rep. facile conuenit.* Recte, de inuadenda rep. ait. Hæc enim vt spoliū & merces ipsa sui petebatur hac conspiratione. à qua propterea Cato libertatis perniciem solebat repetere; atque, cum alii discordiam postea Pompeii & Cæsaris existimarent reip. exitium attulisse, ille consensionem eorum fatalis mali causam suggerebat.

2, 44, 5. *Affinitas etiam inter Cæs. Pomp. contracta nuptiis*) *Affinitate* & nuptiis ludere, prout potentia paranda consiliis conduct, inter arcana habent, quicunque dominatum moliantur. Ita hic, iam alii (*Cæsar*) pacta Cæsaris filia, in Pompeii transferitur matrimonium: rursus Pompeii filia, Fausto Syllæ filio desponsa, in manum Cæpionis iubetur conuenire. Quo tenderent ea consilia, notat *Cicero* ad *Atticum* scribens 2, 17: *Turbat & sumpticetarius* (Pompeium intelligit) *nihil est quod non timendum sit. quod oportet tueri, quod uidetur conuolueris. quia enim est repentina affinitatis contractio? Viderat in talibus affinitatibus iam antea in *Cæsar* tueri Cato, cum Pompeio, filioque eius neptes ex fratre & sorore denegaret, eo quod animaduerteter, suam quoque ad prouehenda incivilia ea pta voluntatem queri. Hanc ipsam quoque ualiditatem impauide coarguit, apud *Plutarch.* in *Cæs.* p. 714. & *Appian.* 2 *bell. ciu.* vociferatus: *diapasonis & ypsilonis & zetais & eta*. Adi *Charact. Vellei.* c. 4, 13.*

2, 44, 4. *In hoc consulatu Cæsar legem tulit, & ager Campanus plebes diuid.*) Etiam hoc arcans dominationis coniungit *Cicero* epistola modo laudata. Rem totam prolixè exposuit *Dio princip.* 38: vbi

vbi præsertim illa calliditas Cæsaris demonstratur; qui cum reuera populi sibi animos aduersum Optimates conciliatos hac lege cuperet, auctoritatem tamen Optimatum consensumque, in speciem, requirerebat præferebatque, tota molitione ita disposita, vt ne occasionem quidem contradicendi inuenirent.

Et ius ab his restitutum) Puteanus: *ius ciui-
his restitutum* i. e. *ius ciuitatis*. Lippius coniecit
ratius his restitutum. Si tamen vulgatam retineamus, illud *ab his* ad Cæsarem auctorem & Pompeium suasorem legis pertinebit.

2, 44, 5. *Bibulus cum actiones eius magis
vellet impedire quam possset*) Dio 38. Sueton. Cæs. 20.
Insignis error optimatum merito haberent Cæsaris potentiam & δυνάμιν τυραννικὴν, veluti aduersarium ei dederunt hunc Bibulum. Auctor Appianus: ἡ βελή λυόντων Βίβλον ἐς ἐναντίωσιν τῷ Καίσαρι ἐχρηστέοντων αὐτῷ συνέχεον. Senatus Lucium Bibulum collegam Cæsari pariter & aduersarium dedit. lib. 2 bell. ciu. Adde Suet. Cæs. 19. Non recte. Videndum enim est, quis cui opponatur, in refringendis nouis consiliis. Non erat is Bibulus, qui cum Cæsare componi posset in rep. gerenda. Non erat, inquam, idoneus vel calliditate vel auctoritate. Itaque statim in ipso ἀντιπαράστασις initio turpiter se dedit: cum ad speciosa Cæsaris verba potius, quam insidiosa facta animum attenderet; simulatæque concordiae imaginē tantisper sibi imponi pateretur, donec Cæsar discordiæ aduersus Bibulum valituræ firmum quasi gradum occuparet.

Tum Cæsari decreta in quinquen, Gallia) Socero sc. (Pisone) generoque (Pompeio) suffragantibus, ex omni prouinciarum copia Gallias potissimum elegit, cuius emolumenta atque opportu-

nitates idonea essent materia triumphorum. *Suet. Caf. 22.*

2, 45, 1 *Per idem tempus P. Clodius homo nobilis* (C.) Dicitur in *Character. Vellei. c. 5.*

acti in incesti reus) Prolixè habes historiam apud *Plut. in Caf. Dion. 37. Sueton. Caf. 6.*

a patribus ad plebem transiret) Casare in inuidiam Ciceronis eum transducente. *Sueton. Caf. 20.* nimirum ut tribunatum, qui patriciis non patebat, impetrare posset. Tales autem tribuni, quales Clodius describitur, rebus nouandis idonei, ideoque molitoribus dominationis grati sunt.

Qui ciuem R. indemnat. interemisset) *Plut. in Cicer. & præsertim Dio 38 :* ubi & iniquitas huius legis declaratur, & quo consilio, quibus Potentium fraudibus oppressus sit Cicero, egregie ostenditur. *Appian. 2. bell. ciu.*

2, 45, 2 *Conservata patr. pretium calamitate exsilii ruit*) Alii maluerunt : calamitatem exilii.

Non curuerunt suspic. oppress. Cic. Cesar & Pompeius) Nec suspicio erat, sed manifesta fides. Vide *Dionem.*

Quod inter XX viros dñ. ag. Camp. esse noluisse) Cesar enim, ut occultaret noua consilia, optimum & clarissimum quemque diuidendis agris adhibere cupiebat, quasi nimirum non sua, sed ipsorum auctoritate illa res gereretur. quod animaduertens Cicero, decus atque dignitatem suam noluerat alienæ dominationi gratificari.

2, 45, 3. *Sera Cn. Pomp. cura, Serum & caput interita*) Ita *Vrsinus & Gruterus* bene emendarunt, cum fuisset in exemplari : *Serum & caput interita.* Tu observa infidam hic quoque Potentium amicitiam : Modo abiciunt, si utile suis rebus existimant ; modo autollunt, si ex crecti restitutione

ne aliquem suæ potentiz usum commenti sunt. Ut beneficio obligare possint aduersarium, iniuria eo redigunt, ut beneficii capax sit.

Neque post Numidici exilium) Fuit enim vere gloriosum Ciceroni hoc exilium, sicut & *Phiscus* in egregio illo cum Cicerone colloquio iudicauerat apud *Dion.* 38.

2, 45, 4. *Idem P. Clodius in senatu, sub honoris ministerii titulo*) vide *Plutarch. Cat. Min.* Ita scilicet lupi apud oues, in fabula, de remouendis cælibus agunt. Ceterum quam alias late pateat istud arcanum, quo specie honoris homines seponuntur, eximia dissertatione pertractat *Cicero de discurs.* ad illud *Taciti* 2 *A.* 42, 2: *Tiberius amolari iuuenem* (Germanicum) specie honoris statuit. *Liv.* 4 *polit.* 14, 70. In Nostro exemplo non fessellit sane Catonis prudentiam Clodius, qui ultro clamauit, *ὡς ἐνδεα τὸ πρῶτον καὶ προσηλατιστὸς, ὃ χάρις ἐστίν*; insidiarum & contumeliæ causa sibi id ministerium à Clodio imponi. Sed quomodo poterat voluntati populi, quem perforata nare trahebat Clodius, resistere?

¶ *Spoliandum r. Ptolemæum, omnib. mor. Eritise. c. meritum*) Mirum Schema Velleii. quai morum vitia Ptolemæum regno exuere, & Romanis spoliandum tradere debuerint. Aliter & verius *Ammianus Marcellinus* 14, 27, de Cyproloquens: nec piget dicere, auide magis hunc insulam populum R. inuasisse, quam iusse. Ptolemæo enim rege federato nobis & socio. ob ararum nostri angustias iussu sine ulla culpa proscripti, ideoque hausto senore soluntaria morte decito, & tributaria facta est, & sicut hostiles eius ex sua classe impositæ. in & bene aduecta sunt ter Catonem. Florus quoque non obscure indignitatem rei innuit, cum 3, 9, 3 inquit: *Dimittarum tanta erat fama, nec falso, ut videtur*

genium populus, & donare regna consuetus, P. Clodio Tribuno duce, sociis & virique regis confiscationem mandauerit. Videnda, quæ ad Marcellinum Henr. Valesius; ad Florum, Freinshemius, duo clarissimi Viri, notauere. Alii alios colores quæsiuerunt, ac in Clodium omnem eius rei culpam reiecerunt. Verum hi colores sunt, quibus appingendis valde sollertes sunt, magistri & ministri dominationis: Et iniquitas, auaritia, ambitio sub virtutum & iuris nominibus lateant.

2, 45, 5 cuius integritatem laudari, nefas est) Talis sententiæ formula apud Tacitum occurrit in Vita Agricola 9, 5: Integritatem atque abstinentiam in tanto viro referre, iniuria virtutum fuerit. q. d. In viro tam glorioso, nihil habebit magnifici aut præclari, si dicatur, integritatem & abstinentiam, quas omnes virique suis functionibus debent, quæque inter necessaria potius officii civilis nomina, quam inter elogia virtutis audiri solent, præstirisse: quinimo obscuraretur excellentiorum virtutum splendor & deprimeretur quodammodo, expositione earum rerum, sine quibus nec in bonis viris innumerantur, quos magnis interim nemo accenset. Aliter explicant Nostrum alii, mihi de hac interpretatione nondum opus fuit dubitare.

2, 46, 1. Cum deinde imm. res six multis voluminib. explicandas Caesar in Gallia ageret) De quibus vide quos Camers notauit ad Flor. 3, 10: & adde Diom. 40.

Inuictum par consulum Cn. Pomp. & M. Crassus Vitiostissime victus pars consulum. vnde Rhemani par cons. fecerat. quod retinuius, in textu, non quod ceteris coniecturis doctorum præferremus; sed quod nihil certi aut firmi in omnibus esse cerneremus. Lipsius, inuictum par; Vrsinus, vici par, legunt.

Neque

Neque petrus honeste ab his, neque prob. gestus est) Nam & factiose ac pæne per vim, ex arbitrio suarum partium, inuasent consulatum, & magistratus quos vellent constituerant, & omnia potentia augenda patrabant nouabantque. inter quæ etiam decreta in alterum quinquennium (Dio de triennio meminuit, sed intellexerim de consultatione potius, quam de decreto) Cæsari Gallia, Pompeio Hispania & Africa; Crasso Syria & vicina prouinciæ, referri debent. Dio 39. *Plut. Cæs. & Crass. Appian. 2 bell. ciu.*

2, 46, 3 *Hunc proficiscentem in Syriam diris cum omnib.*) De his deuotionibus, diris, imprecationibus solenniter publiceque conceptis vide omnino doctissimi *Briffon. 1 formul. solenn.* vbi & huius historię occurrit declaratio ex *Plutarcho, Appiano, Dione, Cicerone, Lucano.* Adde *Nostrum* supra 2, 22, 2.

Stile imperatoris damnum saluo exercitu fuisset res publ.) *Lipsius, Stile* reponit. Ceterum scriptores belli Parthici vide notatos ad *Flor. 3, 11.* Est autem memorabile cum primis in exitu Crassi exemplum, qualis *Sindicta iniustissima bella, auaritiaque inexplebilem* soleat consequi. nam id magno consensu agnoscunt scriptores obseruantque hoc loco.

2, 47, 1. *Amplius CCCCM hostium à Cesare caesa sunt*) *Plinius, Plutarchus, Appianus* longe maiorem, nec tamen eundem, numerum habent. vnde *Lipsius* rescribit: *octingenta millia host.*

Pugnatum saepe erupt.) Incuria Typothetæ & Correctoris factum est, vt hoc loco omitterentur duo membra in nostra editione, quod vehementer doleo. Locus ita habet: *pugnatum saepe directu acie, saepe in agminibus, saepe eruptionibus.*

Circa Aleciam Gero tanta res gesta) *Florus*

Bb. 3. Alexiam

Alexiam vocat. 3, 10, 23. vide, ipsum *Cæs. bell. Gall.* 7. *Plut. archus in Cæs.* διὰ ποῦ μὲν ἐν εἰκότις ὁ πρὸς Ἀληξίαν κίνδυνος. ἔτι δὲ ἔχει, ὡς ἔργα τέλεις ἐξ ἀνότητος. οἱ τὰν ἀλλων ἀγωνῶν ἐδίδε παρὰ ἑαυτοῦ. Multas ob causas, et gloriam Cæsaris auxit hoc ad Alexium certamen: quippe ubi ea virtutis consiliique documenta, qualia non in alio facile certamine edidit.

2, 47, 2 cum medium iam ex invidia potentia male coherens inter Cn. Pomp. & C. Cæs. concordia pignus Italiae. Est hæc inter præcipuas *Lipsii* emendationes: nam in msc. erat: ex invidia Pontis & cameliæ. vnde quidam fecerant: ex invidia Pompeii male cohar. Ita autem Pompeii nomen inficere statim repeteretur. Ergo hoc dicitur: Concordiam male cohesisse ex invidia potentia. prorsus præclara & sententiosæ. inter facies potentia, est invidia & amulatio potentia: hæc facit ut infida sit societas, & male cohereat concordia.

2, 47, 3 Tum in gladios cadesque cinis furente ambitu, cuius neque finis reperiatur, neque modus. Tribunorum præsertim plebis ferocia tumultu excitabat, comitia turbabat, pro consulibus tribunos militum postulabat (quo nimirum plures remp. capessierent) populo suis malis applaudente & in perniciem suam stœuiente. ἔτι γὰρ ἐμπερίαζον, ὅς ὅτις ἐδὲν ἐποίουν, ἀλλ' ἐπ' ἀλλήλους παρόρμητο, ποῦ μὲν δὲ παύσονται, ποῦ δ' ἐπὶ πλείω μαχομένοι. Neque enim moderati, sanique quidquam agebant, sed tumulabantur inuicem turbabantque tum largitionibus multis, tum plerique certaminibus gentes accedibus, inquit *Procl. p. 119.* apud quem plura antecedentium & consequentium vide, ut æstimes, quantum breuitate mirifica, signanter tamen, expresseit *Val. Max.* Similia habet *Plut. archus in Cæs. p. 721.*

Tertius *conf. sol.* Cn. Pompeio, etiam aduersus tantum antea dignitatis eius iudicio delatus est de Cæsare

Catone præsertim & Bibulo Plutarchus in Pomp. de totius senatus consilio Dio 40: fuisse inter artes Aristocraticas, ut Pompeio soli delatus Consulatus & dictaturam impediret, quam tribuni pl. Pompeio magnis iam clamoribus destinabant; & Pompeium à plebe auocaret, atque ad optimatum partes traderet; denique ne durior in servitio essent Romani, si cum Pompeio Cæsar, quod timebant, consul factus esset. Sed quid est τὰ ναύαγια πολιτεύεσθαι, si hoc non est? Nulli iam prudentiæ, nulli arti sua vis. mutabantur miseriæ, non tollebantur. Et iam ἀδελφὲς reip. regnum parturientis occæperant.

Sedesus consulatus omnem vim in coercit. ambitus exercuit (Lipsius mallet, *exeruit*. Vide Dion. 40. Appian. 26, c. Plut. Pomp. Sigon. de iudic. 2, 29.

2, 47, 4 *P. Clodius a Milone Cc.*) Supra iam aliquid de iudicio Nostri auctoris diximus ad 2, 20, 3.

2, 48, 1. *Is qui ab ipso*) Rhenani editio, *is qui ab ipso quoque* non debuit mutari.

2, 48, 2. *Qui si ante biennium quam ad armatum est deceisset, defuisset fortuna destruendi eius locus*) Tali sententia Plutarchus in Pompeio optat: *Vicinam tum obisset* (post tertium triumphum) *cum adhuc Alexandri fortunam haberet. nam quæ secuta sunt non minimam felicitati eius imposuere labem.*

Conuersa Ital. Vota pro salute eius, primo omnium civium, suscepit) Dio 41 pr. Plut. Pomp. Iuuenal. 10.

2, 48, 3 *Non alius masorem flag. q. C. Curio tr. pl. subiecit facem*) Nam perturbatis reip. temporibus tales homines, qualis hic describitur Curio, idonea sunt instrumenta, dominationis consilia agentibus.

Eius animo, voluptatibus vel libid. neq. op.

Sella) Haud dubie corruptissimus est hic locus. cui medelam hætenus nemo excogitavit. Lipsius tentavit: cuius animi voluntatibus; & postea pro cupiditatibus, viriutes substituit. Gruterus illa verba, voluptatibus vel libidinibus, à mala manu esse, itaque deleri oportere existimavit. Acidalius, pro animo, legit omnino. Quidquid horum consideras, vel stilus vacillabit vel sensus.

2, 48, 4 *Mox simulatione contra Pomp. & Cæsarem*) cuius simulationis consilia exposuit diligenter Dio 40 non procul à fine.

accepto centes HS) prorsus maior summa fuit: quod iam Aldus, Lipsiusque notauere. cuius verba non possum, quin adscribam: Ego, inquit, scribo sexcenties. *Cassius* habeo, quod Dio Cassius auctor lib. XL, omni ære alieno, quo ingenti obstrictus, Curionem à Cæsare liberatum. *atque* forum nostrum ait Valerius (9, 1, 6) Curionis filij sexcenties sestertium æris alieni asperxit. *Cassius* etiam alteram, quod Plutarchus & Appianus consentiunt, Paullum Cos. enim à Cæsare mille quingentis talentis. Curionem autem maiore etiam summa. *Sic* est, cum tot ista talenta paullo minus quadringenties HS officiant: quidni Valerium audiamus in maiore summa? Hætenus Lipsius.

condiciones pacis discussit & rupit) Quo sensu etiam Lucanus lib. 1. tribunos fuces belli vocat, Curionique præsertim orationem, qua Cæsar ad audendum bellandumque instigatur, tribuit. Ita quidem ex parte Cæsaris: sed ex Pompeii parte Lentulus alique similem censuram merentur, qui non passi sunt ipsam pacis consilij animam adicere.

Pace cauente Cicerone concordia publica) Commendat etiam virum optimum hoc nomine Plutarchus in Cæs. Κικέρων ὁ πρὸς τὴν ἀλὴν παρὰ τὸν Κίδα-
κίαν, διαμαρτυρῶν τὴν ἐμὰν τὴν Πομπηίου. ὁ δὲ

τάδε

τὰλλα συγχωρῶν τὴν τραχύτητα ἀφ' ἧται, καὶ Κικέρων μὲν
ἐπειδὴ τὴν Καίσαρος Φίλος συνεβόησεν ἐπὶ ταῖς εἰρηματικαῖς
ἐπαρχίαις, καὶ τραχύτητας μόνους ἐξακριβήσας ποιεῖν τὴν
διαλύειν. Reversus modo è Cicero Cicero Orator de
reconciliatione agebat, Pompeiumque mitigabat,
Et in aliis concederet, legiones tantum Casari adi-
meret. Itaque rursus Cicero persuasit amicis Casu-
ri, Et contenti, quas pradiimus, provinciis mili-
tumque sex millibus, concordiam pacemque admit-
terent. Meminit & in Vita Ciceronis.

Cum iustis aliorum voluminibus promitur)
yet. exempl. cum iustis aliorum voluminib. pro-
matur. quod tolerari queat.

2, 49, 1 *Quieta aut certe non precipitata,*
fatali a. i. &c.) Lipsius, interponit: *quieta ea aut*
c. n. p. vt ad remp. referatur. ita enim omnino ne-
cesse est. nam quæ alias illa multitudo epithetorum,
si de morte capias? *Fatali morte*, bene se habet,
nec erat mutandum. Ceterum pertinet huc locus
Ciceronis de Hortensio, in Bruto c. 96. Sic Q. Hor-
tensii vox extincta fato suo est; nostra, publico. &
mox: Sed fortunatus illius exitus, qui ea non vidit
cum fierent, quæ prouidit futura. sæpe enim inter
nos impendentes casus defleuimus, cum belli ciuili
causas in priuatorum cupiditatibus inclusas, pacis
spem à publico consilio esse exclusam videremus, sed
illum videretur felicitas ipsius, quæ semper est & sua.
ab eis miseris, quæ consecuta sunt, morte viderunt.
Tali ferme figura Tacitus Agricolaæ suo opportuni-
tatem mortis, quam vocat, gratulatur, & *festinata*
mortis grande solatium iulisse, ait, euasisse postre-
mum illud tempus, quo Domitianus non iam per
interualla ac spiramenta temporum, sed continuo
& velut uno scitu temp. exhaustus. Agr. 44. 6 & 45.
Quid nobis hodie dicendum est? Nihil aliud ad-
dam, quam quod rursus Tullius de temporibus

reip. dicit in *Bruto* 76. *Præteritorum recordatio est acerba, & acerbior forte expectatio reliquorum.*

2, 49, 2. *Et anno LXXVIII*) Illud anno insertum est, & poterat abesse.

2, 49, 3. *Alterius ducis causa melior Videb.)* Egregia dissertatio de partibus belli civilis, de qua sigillatim aliquid dicemus, *Videbatur sine Pompeii causa melior*, quia à Coss. mandata ipsi erat defensio reip. contra Cæsarem hostem indicatum: sed videbatur tantum, non erat. Satis notum est, & scriptoribus diligenter memoratum, quod uterque pro sua dominatione, neuter pro rep. bellaue. it. *Salus Carò fecerat aliquas Et reip. partes*, sicut *Seneca* loquitur ep. 104. Quanquam hæc ipsa species & splendida nomina Pompeianorum non parum deformata sunt illa intemperantia, qua tractationem Cæsaris de pace repulsiunt, τὴν ἐν περὶ πεισάτων καὶ τοῦ τὰς προτάσεων ἀποδοῦναι πειρᾶν ἀποδοῦναι. *speciosissimum colorem ac prætextum Cæsari hoc pacto ipsi concinnantes. Plutarch. Cæs.* Scriptores huius belli vide *Camerti* notatos ad *Flor.* 4, 2, quibus omnino *Dionem* adde.

Hic omnia speciosa, illic Sulentia) Ita est: Pompeius ipse multa gestorum gloria, multis regum amicitiiis, populorum auxiliiis subnixus, & iam rep. ac libertatis propugnator habebatur: sed reuera minus in Cæsareanis partibus robur, siue ducem spectantes, siue milites, siue instrumenta belli solida. Cæsari ipse in orat. ad melior. ridet inania Pompeii nomina & speciem, apud *Lucan.* 1,

— *Veniat longa dux pace solutus*

Milite cum subito, partesque in bella togate,

Marcellusq. loquax. Et nomina vana Carones. &c.

Pompeium senatus auctoritas) Scriptores passim testantur. Vide orationem *Lentuli* ap. *Lucan.* præcepto 1, 5, ubi inter alia:

— non Enquam perdidit ordo

*Mutato sui iura solo, marenria testa
Cæsi habet, Suetiæq. domos, legesq. silentes,
Clauſaq. iustitioris fora, Curia solos.
Illa uidet Patres plena quos Urbe fugauit.*

Ordine de tanto quæuis non exulat, hic est,

*Consules Senatusque caussa non Pompeio
sum. imp. detul.) Gruterus contra Lissum firmat
hanc lectionem, ut sensus sit non Pompeio propter
Pompeium, & sic dicam, sed Pompeio propter caus-
sam, quæ non Pompei, sed publica videbatur, com-
missam esse rei militaris summam. Eruditissimus
Gronovius diarib. ad Stat. l. 3. silu. 3. c. 32 legit:
caussa nomine Pompeio & c. i. e. & ipse causam Sen-
atus tueretur, subintellige, non & imperaret, & vel
potius dominaretur, cum contra Cæsarem sui Do-
minum assererent.*

2, 49, 4. *Nihil relictum à Cæsare, quod ser-
uanda pacis caussa teneri posset & c.)* Ita quidem
piæ se ferebat: sed fortasse ventissimum est iudiciū
Plutarchi in Antonio, Cæsari bellum pridem & ve-
hementer cupienti fuisse; quippe quem stimula et
iens ἀναγκάζει αὐτὸν, & πεινῶν ἐστὶν, quia τὸ πρῶ-
τον ἐστὶν & πεινῶν ανεπιβίβλητος imperandi amor, &
insana principatus cupiditas. cuius regendæ, iu-
risque titulo exornandæ maximas interm occasio-
nes Pompeiani præbuit homini, quod negari non
potest.

*cum alter eos. iustior esset ferocior) Marcellum
intelligit. cuius ferociam præsertim etiam ex Ap-
pian. 26. c. licet intelligere. Porro uterque Cos.
ideo creati erant; quia Cæsarem summo odio pro-
sequerentur. notante eodem.*

*Lentulus vero salua rep. saluus esse non pos-
set) propter magnitudinem scilicet æris alieni: nam
his nimirum cæuis bello opus, huc, ut apud Sallu-
stium*

stium notantur, his perditare opus est. *Caesar* 1, b. c. *Lentulus*, inquit, arii alieni magnitudine, & sp̄o exercitus ac provinciarum & regum appellandorum largitionibus mouetur: seque alterum fore *Syllum*, inter suos gloriatur, ad quem summa imperii redeat.

M. autem Cato moriend. ante, quam Syllam condidit. cui.) vide quæ notauimus supra ad 2, 7, 2.

2, 49, 5 *Et se in petis. consul. suffrag. P. R. committeret decrenere*) Rectissime ita post alios *Gruterus* edidit, qui hanc ipsam lectionem esse exemplaris scripti affirmat.

Cn. Pomp. Cos. q. & m. p. S. relicta Vrbe &c.) Describit eam ex vrbe fugam graphice *Dio* 41. Cæterum an prudenter a *Pompeio* factum sit, quod *Vrbem* *Italiamque* reliquit, non vna erat sententia. Quidam, inquit *Plutarchus* in *Pompeio* ἐν τοῖς ἀριστοῖς τίς τις αὐτοῦ ἐγὼν ἡμῶν, in optimis belli consiliis ponunt *Pompeii* ex *Italia* discessum: ipse *Caesar* mirabatur, quod relicta munita Vrbe, cum præsertim ex *Hispania* copias expectaret, marique polleret, *Italia* tamen excederet. *Cicero* etiam reprehendisse fertur, quod *Themistocles* potius consilium quam *Periclus* imitatus sit *Pompeius*, cum tamen, tempora huius casus non illius exemplum superdarent. Quod peritissimorum virorum iudicium non videtur de nihilo: cum præsertim non tam consilio *Pompeii*; quam impetu *Pompeiano* rum suscepta profectio videatur. Potest tamen opponi: *Pompeium* illis populis, regibus, tetrarchis, dynastis, quorum amicitia nitebatur propiore, factum; *Cæsarem* in aduersa & inimica loca perlicere debuisse. Sed imbellem illam gentium multitudinem *Pompeius* cum *Cæsariani* militis bello indurati peritia & virtute debebat contendere; simul illud reputare; minorem ubique esse cedentis auctoritatem,

ritatem, & qui recedat, fugere credi. Certe non
omisit Dionotare talem euentū 41 p. 178 Πομπή-
μεν ἐν τὴν τε παῖδ' αὖ καὶ τὴν ἄλκην Ἰταλίων ἕως ἐξέλιπε;
πάντα τὰ ἐναντία τα τοῖς προδοῖν, ὅτι ἐς αὐτὴν ἐκ τῆς
Ἀσίας κατέπλευσε, καὶ ἐλόμενος καὶ πρῆξας, ἀφ' ὧν περ καὶ
τὴν τύχην καὶ τὴν δόξαν ἀνέπαλον ἐκίησάτο. Atque ita
Pompeius patriam omnemque Italiam reliquit;
longe ille quidem diuersa ac plane contraria us mo-
litus, quam antea probauerat, cum ex Asia rediret.
Itaque **Ἐ FORTVNAM Ἐ EXISTIMAT-
TIONE** Mpriori contrariam nactus est.

2, 56, 1 At Caesar Domitio legionib. Corfin. Ἐ c)

Quæ de Domitio, item de oratione Cæsaris in vrbe
hic memorantur, præter Dionem, Appianum, Plu-
tarchum, præsertim Ipse diligenter exposuit 1 bell.
ciu. Noti sunt & iam supra indicati scriptores totius
ciuiliu belli: è quibus deinceps, ea tantum mutuabi-
mur, quæ nostro instituto opportuniora videntur.

2, 50, 3 Festinat. itineris ciuili al. morata
Massilia est; fide melior quam consilio prudentior)
Melius se medios & neutrius partis præstitissent
hoc tempore Massilienses. Certe si vllum tempus
cuiquam ciuitati ad διαφωγίαν suaserit, hoc videtur illud
fuisse. Vtrique obstricti erant, Pompeio Cæsari-
que: nec de iustitia causæ aliquid certi in re per-
plexa videre licebat. Atq; etiam si Pompeii venustio-
ra, Cæsaris recentiora essent merita, par tamen obli-
gatio gratiam & fidem ex æquo postulabat. Itaque
honestæ sanè fuisset oratio, prudensque consilium,
quod præferebant initio apud Casurem l. 1. b. c. Intel-
ligere se diuisum esse P. R. in partes duas: neq; sui in-
dici, neq; suarum esse virium discernere, & ut pars
iustiore causâ habeat: principes vero esse earum
partium Cn. Pompeium & Casurem patronos ciuita-
tis; quorum alter agros Volcarum Arecomicorum &
Heluniorum publice eis concesserit; alter bello victas
Gallias

Gallias attribuerit, Vestigalique amiserit, quare
 paribus eorum beneficis parem se quoque voluntatem
 tribuere debere, & neutrum eorum contra al-
 terum incurrere, aut Urbem aut portibus recthere. Hoc
 responsum etiam Dio vocat, ἀποκρίσιν ἀξιωματικόν-
 των. Sed mox Pompeianis se partibus adiunxerunt,
 eaque remam Cæsaris asperarunt. Quem errorem
 nec Strabo, omisit notare lib. 4 : τῶι γε ἀνδρὶ μέγισ-
 τῷ οὐδὲ μὲν οὐκ τὴν πόλιν τῆς ἐν δαμονίας ἀπέβαλον ; cum
 parti dicit se adiunxissent, plerumque felicitatis
 sua perdidere. Scilicet arbitrii volebat agere Mas-
 silia principalium armorum, ut Velleius indicat, quia
 dum Pompeium sequitur, Cæsaris causam damna-
 uit : neque prudenter fidem alteri approbare cona-
 ta est, quam utrique debebat. sicut nec illa pars res-
 ponsi satis prudens erat, cum Cæsaris consilia te-
 morari velle profiterentur, antequam satis expendis-
 sent suas ad morandum vires opesque. Vnde Vel-
 leianus in hunc modum illa subnascitur : *Principalibus ar-*
mis is se debent interponere, qui non parentem coet-
cere possunt. quasi diceret, si Massilienses iis instru-
 ti fuissent opibus, quibus Cæsar potuisset terram
 comperireque, tum sane quiuissent dicere : *abstine*
portibus nostris Cæsar, omitte arma aduersus Pom-
peium, excede finibus nostris, aut pacato habitu in-
gredere. Nunc stultitia erat leges dicere ei, qui
 armorum minus armis cludere posset. Misera-
 tionem interim dignissima est optima & de Romano no-
 mine preclarissime merita ciuitas. Quare Cicero :
officium serio deplorat in triumpho portuam eam
 Urbem, sine qua nunquam Romani imperatores ex
 transalpinis bellis triumphauerant. id quod indi-
 gnissimum merito viris bonis videbatur : non debe-
 bat enim triumpho ostentari, quod miseratione
 moestitinaque publica potius abscondi merebatur.

§ 50, 4 Perque legatorum § 9. c. o. S. eos
 Gal.

Est. remissi ad Pompeium) Ita ab initio capitis Domitium caput aliosque qui soluerant abire ad Pompeium sine dilatione dimisit. Quare & gloriæ non parum & insignis ad res gerendas nomen tum sibi peperit Cæsar, sicut Dio adia aduertit. Moderationis huius exemplum etiam apud Suetonium habemus Cæs. 75: *Denuntiante enim I. Imperio, pro hostibus se habiturum, qui Reip. discessissent: ipse medius & neutrus parti, suorum sibi numeros futuros pronuntiavit. Quibus autem ex commendatione Pompei ordines aederat, potestatem transeundis ad eum omnibus fecit.* Prudenter sane, nam quid inuitis, id est, infidis auxiliis fidas ac adiutoribus? Nam & segnius tua imperia exequentur, & quamprimum poterunt, discessione ac desertione te nudabunt. Ita sunt homines, cogentem fugient: non-inuitantem sponte sequentur. censetur enim ibi plus iuris esse ac fortunæ, ubi minus est coactionis.

2, 51, 2 *Sed inopia obsidentibus, quam obscurior erat*) Mira tamen tolerantia Cæsariani sustinere illam inopiam, distitantes: prius se cortice ex arboribus exstros quam Pompeium è manibus dimissuros. Cæs. 6. c. 3. Sueton. Cæs. 58. Plutarch: Dio 41. Appian. 26. c.

2, 51, 3 *Quibus non Hispaniensis sed Hispanus*) Ex Liptianis emendationibus præcipuis ista haberi debet. Fuerat antea *Hispania sue natus, ex msc. Hispania Asia natus.* Paraphrasis ista, è Liptio: Macaudacia, ut Velleius, effectum, v. Balbus ille, non dicam emis è Latio aut incola Hispaniæ saltem, sed vere Hispanus & externus Romæ perueniet ad sacerdotium & triumphum. quod sc. nouum erat. Plin. 5, 5. Vide etiam *Ind.*

Sed vno longe magis Pompeiani prospero) adeo quidem ut Cæsar diceret: *Actum de nobis*

erat, si hostis sciisset Victoria &c. Vide scriptores paulo ante laudatos.

2, 52, 1. Neque hercules quidquam illis par-
rib. salubrius fuit) Ita etiam Appianus iudicat.
Certetiam alterum istud consilium trahendi bello
prorsus è re Pompeii futurum erat : sicut clare Plu-
tarchus explicat. Sed Pompeium non tam impetus
suis, quod hic Velleius dicit, quam fatalis suorum
temeritas in noxia consilia & exitium præcipitavit.

Quod dignatione partium in dies ipsis mi-
prosp. fieret) Ita Rhenanus bene ediderat, cum fuisset : quod dignationi parrem in die ipsi magis p. f.

2, 52, 2 Actem Pharsalicam &c.) vide Cas. 3
bell. civ. Plut. Cas. & Pomp. Dion. 41. Appian. 2 b.
c. Flor. 4, 2: 44 &c. Liv. epit. iii. Lucan. 7 alios-
que.

effusumque alterum R. imperii lumen) Hæc
vera lectio & primigenia.

2, 52, 3 Quam omnes partes (militari & ver-
bo & consuet. &c. ut) dimitteret) Legebatur. quam in
omnes p. & c. Quidam emendabant. quam & omnes
Patres. Quod aspernatur Lipsius, & Patres voca-
ri hic militari verbo autumat ; quia durum vide-
batur in ciuili dissensu hostes dicere. Videtur ta-
men & verbum militare Velleii potius de dimissione
intelligendum esse. Sentius fuerit : nihil prius ha-
buit Caesar, postquam in sua manu Victoriam in-
tellexit, quam & omnem inimicitiam, partiumque
odium ex animo abiceret, neque tam Pompeianos
& hostes suos, neque suos & Pompeianis hostes, sed
& virosque & ciues considerabat, adeoque veluti simul
& semel, tanquam dimissis à bello, finem odii no-
xæque indiceret. Alluditur ad Caesaris vocem : Mi-
les parce ciuibus. Ecce, non ut partes aduersas no-
minat Pompeianos, neque se ut diuersæ partis con-
siderat, sed Ciues ciuibus vult parci.

2, 52, 4 *Quod huius Volunt. erga Brutum sua*) Etiam *Plutarchus in Cæs.* & *Dio sine* 41 statim in comparationem ingratitude, qua postea Brutus violavit conservatorem suum, sententiam acuit. Timuerat Cæsar Bruto, cum nō compareret. salumque postea gavisus benigne exceperat.

2, 53, 1. *Aliis Et Parthos, aliis Et Africanis* per.) de Parthis etiam *Appianus*. Sed refutat eam sententiam *Dio principio lib. 42.* idem qui graui observatione perplexitatem Pompeii, & ex perplexitate desperationem arguit. Didicerat alias Pompeius in aduersis bene sperare, idque tanto viro, tantaque indole ac experientia dignum erat. nunc omnem spem abiicit, cum tamen multa ad sperandum & resurgendum superessent. Scilicet antea aduersos casus, antequam acciderent, præuiderat, & quid factū opus foret, si accidissent, meditatus erat: nunc certa spe victoriæ præcepta, inopinato casu perculsus, consilium timore & consternatione perdidit. Vide ipsam *Dianis* super ista re *Philosophar.*

2, 53, 2 *sed quis in aduersis benefic. seruat memoriam?*) Pleni sunt auctorum libri talibus sententiis: quippe id argumentum *locis Rhetoricis* opportunum est cum primis. hic *Rhetorum campus*. Cæsar in hoc ipso scelere Ægyptio commemorando l. 3 b. c. *plerumque in calamitate ex amicis inimicos existere* notat.

Imperio arbitrioq. Ægyptii mancipii) Senec. ep. 4. De Pompeii capite *Pupillum* & *spado* tulere sententiam. Idem de breu. vit. 14: Pompeius *Alexandrina perfidia* deceptus, *ultimo mancipio transfodiendum se præbuit*.

2, 53, 3. *In tantum in illo viro a se discordante fortuna*) Valde signanter & *ἐμφανῶς* istam fortunæ discordantis ἀντίθεσιν tractat *Dio* 42. p. 210 & 211. adde *Lucanum*, sine 8.

2, 54, 1 *Non fuit tamen maior in Caf. Sc.)*
Caf. fine 3 b. c. & Hirrius bell. Alex. Plutarch. Caf.
Appian. 2 b. cin. Suet. Caf. 35 Flor. 4, 2, 54 Sc. Lit.
epit. 112.

2, 54, 2 *Nusquam erat Pompeius corpore,*
adhuc ubique nomine) Legebatur: adhuc ubique
Iuba nomine. Vocem Iuba doctissimus quisque de-
leuit.

Bellum exc. Africum, quod ciebat rex Iuba)
Hirrius de bell. Afric. ceterique, quos iam sæpe lau-
dauimus.

2, 54, 3 *Honoratiori parere maluit) Clarius*
Appianus: recusasse Catonem imperium, quod ad-
essent legati consulares, cum ipse pratorius tantum
esset, utaq; hic quoq; legum habenda rationem, quod
apud Plutarch. in Cat. Min. additur. Paulo antea le-
gitur in Nostro: itinerum locorumq; inopia: rectissi-
mae. ne quis correctionibus indulgendum hic putet.

2, 55, 1 *Ibi primo Gursia fortunam expugna-*
uit Gm) Valde placuit doctis Lipsii emendatio,
quam & Acidulius sibi vindicat: Ibi primo Gursia
fortuna, mox pugnavit sua. Clarius est sententia,
quam ut explicari debeat.

2, 55, 2 *Victorem Afr. b. Caf. praeius excepit*
Hispanense) vide Hirrium de bell. Hispan. ceteros-
que. neque enim toties repetemus satis nota cuius
nomina.

Nam victus ab eo Pharnaces Six quidq; gl.
eius adstruxit) vide Flor. 4, 2, 63 ibique not. Freu-
hemium.

2, 55, 3 *Vestigio se non recessurum) scilicet*
rebus tam dubiis periculorum remedium sunt ipsa
pericula, neque temeritas videri debet, necessaria
audacia; siue, ut accuratissime omnium Ticius lo-
quitur, ubi presidium ab audacia mutuatur, quem
virtus iam non potest eripere. Qua de re multa
multi.

multi, quæ non exscribimus, *Adi Scipion. Amirat. differt. polsi. n. Tac. IX.*

2, 55, 4 a duce quam à milite fortius) Ita *Rhenanus* edidit. Vetus exemplar prætulit: *C. A. duce q. n. m. f.* vnde *Alam*: Ceterum a duce.

2, 56, 2 Pecunia ex manubiis lata paullo amplius sexies millies H.S.) Defendit hanc lectionem aduersus *Hotomannum* (qui sexagies volebat) *Lipsius*: cum *Cicero septies millies* aliquoties nominet; & *Appian* summa ultra decies sexies millies HS (maiores sane numerum, sed longe infra *Horom.* calculum) non ascendat. Vide *Ind. voc. Sestert.* Sed & cetera quæ de triumpho hic dicuntur, in *Indice* commodius declarabuntur.

2, 56, 3 *Idibus Martiis coniurationis auctoribus.* &c.) De cæde *Cæsaris* plerique, quos hætenus sæpius nominare opus fuit. An merito acciderit ei hic exitus, varie disputatur. & iam olim *occisus Cæsar aliis pessimum, aliis pulcherrimum facinus* videbatur, teste *Tacito* I A. 8, 7. ad quem locum vide quæso, quæ *Vir Illustri Christophorus Forstnerus* notauit: vbi præsertim cum *Dione* ac prudentissimo quoque Historicorum, præiudicium diuina *Glætonis aduersum parricidas* vrget, magnæque exemplis confirmat. Res tota illuc videtur redire: *pessimum*, secundum tritum vulgi verbum, *inflam. actum* iniustissimam censi debere. Immiserat ei hanc cladem haud dubie Diuina iustitia, tum alia facinora tum Pompeianarum partium turcia reio, publicæ perturbationem, & civilem sanguinem vitura: sed interfectores ipsi scelestissimo consilio ausuque facinus susceper. cum præsertim non dum inuadit dominationem, sed postquam iam pacto & iuramento ciuium ius quodpiam nactus erat, interfecerint *Cæsarem*. Nam quod *Brutus* apud *Appianum* iactitat *ὅδ' ἐν πτωί ἐστ' ἀποκρίσις πρὸς τρεῖς, ὅδ'*

ἐνοχλον, merito refutat Hugo Grotius de iur. b. & p. 2, 13, 15. confer 1, 4, 19 & 3, 19, 2. Egregia est dissertatio Dionis principio lib. 44. Certe inter insignes solacismos politicos retulerim illam Ciceronis intemperantiam, qua toties eadem & percussores Iulii extollit & immodice prædicat: cum tamen ex illa de tyrannicidio quæstione, cuius sæpe in epistolis mentionem facit, nunquam se plane pleneque extricare queat.

Quorum alterum promittendo consularum non obligauit, contra differendo Cassium offenderat) vide Plut. in Cas. subtili sententia ambitiosorum in præteritum notat Velleius, qui cum habere quam expectare maluit honores, nec promittendo mitigantur, & differendo offenduntur. Quanquam animo inuidia facibus iam lucente, omnia sunt ingrata, nihil fecisse benigne est. Vide de his & ceteris populæribus sceleris Dion. 44 p.

2, 56, 4 Quod ab eo ita repulsum erat, & non offensus vid. Suet. Cas. 79 Dio 44 p. 278. Plut. in Cas. & Anton. Vanitas insignis Antonii: quam merito exagitat Cicero in Philippiis & apud Dion. 45 in oratione aduersus Anton.

2, 57, 1 Principatum armis questum, armis teneret) Henricus Saulis, cuius eruditissimum de militia Romana librum ex Anglico Latinum fecit G. M. Lingelsheimius, Prætorianorum custodiam non nisi foris in bello usurpata Romanis ait: donec Sulla & Caesar usurpato dominatu, domi quoque tanquam inter hostes retinuerunt consuetam custodiam. Sed Sulla resignato simul dominatu & præsidio (Appian. & 2 ep. p. Sallust. & alii) quam obrem a Casare notatus, nescire litteras, potest videri fecutus sanuorem Grammaticam, quam ipse Casar, qui dimisso præsidio nec simul dominatu, commisit periculosum & insignem solacismum in politica admi-

administratione, & etiam ad suam perniciem patefecit. Lubens adscripti verba elegantissimi libelli; è quo & Cluparius quædam mutuatur Arcan. 3, 14, vbi plura super hoc argumento.

2, 57, 3 Sed profecto ineluctabilis futorum & cuiuscunque fortunam m. const. c. corrumpit) Ita recte Lipsius, legebatur enim, cuius quem f. m. Plut. in Cas. ἀλλ' ὅμοιον ἐχέτωσ ἀπὸ τοῦ δὲ καὶ ὅτι, οὐκ ἀφύλακτον εἶναι τὸ πεπρωμένον. Non tam improvisum, quam inevitabile videtur futurum esse. Appianus: καὶ γὰρ ὁ ἐχέων καὶ σαρκενὴν γυνῆν. Tali passim obuia. vide Cl. Freinshem. ad Curt. 5, 11, 10 & Lips. 1 polit. 4. Vellem tamen Lipsium (quippe qui ad vsum pietatis & vitæ eam doctrinam tradere instituit) cautius adhibuisse quædam gentiliū loca; quæ nimirum studiosè à Stoicæ necessitatis hypothefi repurganda, & ad Christianam philosophiam diligentius exigenda sunt.

2, 58, 2 Nihil amplius civibus præter tyranni petendum esse (sanguinem) Plutarchus in Anton. ἐκάλυσε δὲ βῆτα, καὶ τὴν ὑπὲρ τῶν νόμων καὶ τῶν δικαίων τολμωμένην περὶ εἶναι, εἰδικεῖν καὶ καθαρὰν ἀδικίαν εἶναι. Prohibuit autem Brutus (sc. interfici Antonium) cupiens actionem pro legibus & iure suscepram, sinceram & ab iniquitate puram esse. Hic color nimirum facto quærebatur.

2, 58, 4 Illud decreti Atheniensium celeb. exempl. relatum à Cicerone, obliuionis præterit. rerum decreto Patr.) Intelligitur Ἀμνηστίας Ψήφισμα, decretum sine Lex obliuionis. Cuius inuentores Athenienses celebrantur. Nobilis est præsertim Ciceronis de Amnestia oratio, cuius hic meminit Noster, descripta Dioni lib. 44. Ceterum, quæ ad hoc argumentum pertinent, executi sumus priorem dissertatione Academica, quam, ne intersumpamus denuo Notarum seriem, sub finem

earum, cum Lectoris æqui venia, exhibebimus.

2, 59, 1. *Etiamsi præuenitis & pauca dicenda sunt*) Ita plerique edidit. *Videtur* tamen monuit, legi in veteri codice: *etiam si præuenit, & pauca dic. si* Quæ lectio proba videtur; vt ad Augusti commentarium, quem de vita sua scripsit, respiciatur.

2, 59, 2. *Fuit C. Octavius &c.*) *Sueton. Aug. 3 & 4. Dion. 49.*

2, 59, 3. *Hispaniensis militia affecit. f. p. comitem hab.*) *Lipsius* malebat: *Hispaniensis militia*. Mihi nil mutandum videtur. sed nec *Hellemismus* hic existimari debet, cum haud dubie *comes Hispan. mil.* clare & simpliciter dicatur. *Suet. Aug. 8.*

2, 95, 4. *Ad erudiendum lib. disciplinis singul. indolis iuuenis, Apollonium cum in studia miscrat*) Id agente tum fato, vt qui Monarchiam Romanam conditurus esset, omnibus ad tanti fastigii gubernationem artibus instructus accederet. Iatis nimirum intelligebat Cæsar, *indolem* solam, vtut *singularem*, non sufficere ad absoluendum singularem virum: nisi accedant liberales disciplinæ, id est, solida rerum gerendarum instrumenta. Operæ pretium est autem inspicere *Dionis* verba, qui *lib. 45 p. 307* emphatice describit *studia*, quibus Augusti ingenium ad summæ fortunæ cultum excitatum eruditumque est. Primo vniuersum memorat, *Iulium studuisse, & Octauium ad gerendam remp. erudinetur, & in omnibus his recte instituereur*, quibus indiget, qui tanto imperio digne præsiturus est. ὁ Καῖσαρ ἐν μεγάλα ἐπ' αὐτῶν ἰλιπίσας, ἵς τε τῆς ἐν πατρίδας ἀνδρὶ ἐσθλῶς, καὶ ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἥσκει, καὶ παρ' ὅσα προσήκει τῇ μέθοδῳ καλῶς καὶ κατ' ἀξίαν τηλικαύτου κράτος διοικῶσιν, ὑπαρχόν, ἀρχὴς ἐξ ἐπαίδευσ. Poitea sigillatim quædam nominat: Λογοῖς τε γὰρ ῥητορικοῖς

ἐξ ὅτι τῇ τῶν Λατίνων, ἀλλὰ καὶ τῇδε τῇ γλώτῃ ἰσχυέτο. καὶ
 ἐκ τῶν σεραλείων ἑρμηνείων ἐκπονεῖτο, τὰ τε πολὺ καὶ τὰ
 ἀρχικὰ ἰχυρῶς ἐδιδάσκετο. Exercebatur enim insten-
 dio eloquentia, non modo ad Latinam, sed & ad Gra-
 eam lingua promissitudinem. Laboribus militiæ stren-
 nue insuecebat: denique quidquid ad remp. geren-
 dam imperiaque & magistratus administrandos
 pertinet, egregie consuecebat. An habemus totam
 & exempli loco commendandam eius informatio-
 nis descriptionem, qua summis publicisque rebus
 nata ingenia præparari debent? In disciplinis τὰ πο-
 λὺ καὶ ἀρχικὰ, vno verbo studium Politices; quod
 cum latissime pateat, imperandi præsertim artes hic
 complectitur: in Linguis, eloquentiam Græcam
 Latinamque: in Exercitationibus, opus militiæ: in
 apparatu subsidiisque, quidquid innuere pruden-
 tiam aut dignitatem ornare vel commendare ele-
 gantiam principalis fastigi potest. Modum præ-
 tercautionemque institutionis, non ad scholam aut
 umbram sed ad lucem & vitam tendentis præclare
 indicant illa: τὸ ἀκριβῶς, τὸ ἑρμηνεύς, τὸ ἰχυρῶς. qui-
 bus & solide, & strenue & efficaciter geri in hoc ne-
 gotio omnia debere, ostenditur. Vide quæ Lipsius
 disseruit ad lib. 1. polit. suorum c. 10. Teuigimus
 etiam id argumentum in commentar. Nepot. p. 43.

2, 59, 5 Omnem ordinationem & necis &
 testamenti) Ita Aldus & Gruterus ex veteri exem-
 plari ediderant, Alii: ordinem.

2, 55, 6 Cum intraret Urbem, solus orbis super
 caput eius curuatus aequaliter rotundatusque in co-
 lorem arcus & c.) Sueton. Aug. 95: Post necem
 Cæsaris, reuerso ab Apollonia & ingrediente eo Ur-
 bem, repente liquido ac puro sereno, circulus ad spe-
 ctum caelestis arcus orbem Solis ambiit. Dio 45 p. 308,
 καὶ γὰρ τὴν πόλιν ἐσιώθη ὁ αὐτὸς, ἵς πᾶσι τοῖς ἡλίου ποτὶ καὶ
 καὶ τοικίλῃ περιέχεν. Ingrediente eo Urbem, iris magna

¶ *Varia totum solem ambiuit.* Seneca ita describit *quæst. natural.* 1, 2: *Videamus nunc, quemadmodum fiat is fulgor, qui sidera circumnectit. Memoria proditum est, quo die diuus Augustus Urbem ex Apollonia reuersus, intrauit, circa Solem & ipsum coloris Varii circulum, qualis esse in arcu soler: hunc Græci Halo vocant, nos dicere Coronam aptissime possumus. & paulo post, Arcem vocat. Plinius 2, 28: cernuntur & circa solis orbem ceu specie corona & versicoloris circuli: qualiter Augusto Cesare in prima inuenta Urbem intrante post obitum patris, ad nomen ingens capessendum. Adde Obsequent. c. 118.*

2, 60, 2 *sprenit itaque celestis animus hum. consilia*) Dicemus aliquid eade re in *Charact. Vel. let. c. 2.*

2, 60, 3 *Vixque admissio in Pompeianos horros*) vide historiam illius congressus colloquique apud *Appianum* 3 *ἐμφυλ.*

Velut insidus eius petitus) *Plutarch. in Anton.*

2, 60, 4 *Aperte deinde Antonii ac Dolabella consulum ad nefand. dominationem erupit furor*) Nemo ista clarius annotauit *Appiano* 3 *ἐμφυλ.* qui & ipse consilium *δυναστείας μοναρχικῆς* Antonio tribuit: tacitamque *Dolabella*, quem Senatus Antonio opposuerat, cum eo collusionem memorat. Ita tum erant tempora: quibus Senatus factionum compressionem mandabat, ii ad factiosos transibant, suæque studentes potentia, nihil pensi moderatque habebant.

HS septies millies) Recte se habere hunc numerum *Lipsius* ex *Cic. Philipp.* 2, contra *Fr. Lunium* probat. sed quod *Idem* delet *adcm*, non video quid causæ habeat. cum præsertim etiam *Cicero Phil.* 2 *italoquatur.*

Altequ

Actorum eiusdem, insertis falsis indubiter, corruptis commentariis) Ita ediderat Rhenanus alii-
 que. Lipsius mallet: *commutatisque & corruptis.*
Aldus: insertis falsis, sublatisque. Vrsinus existimat
 retinendam veterem lectionem: *insertis falsis ciuita-
 taribus, corruptisque commentariis.* Mihi ne sic
 quidem satispersanatus videtur locus; cuius scilicet
 manet insolens adhuc, & suspicionem corruptionis
 præfert structura. Dere ipsa Cic. in Philipp. & Ap-
 pian. 3 ἐμφυλ. p. 529: πολλὰς πολλὰν χάριν περιέχου-
 ῖν, ἡ δ' αὖτε πόλιν καὶ δυνάμει, καὶ τοῖς τοῖς ἐκείνῃ φε-
 ροῖς, καὶ ἐπιζῶντο μὲν πᾶσι τοῖς αἰσῶσι τὰ καὶ αὖτε
 ὑπομνήματα, τὴν δὲ χάριν οἱ λαοὶ οἱ ἡδίστοι
 Multa in multorum gratiam adiecit, ciuitatibus,
 dynastis, suisque custodibus gratificans: & præfe-
 rantur quidem Caesaris commentarii, quasi per scrip-
 ta in his hæc omnia essent, sed qui acceperant, An-
 tonio se debere gratiam, facile intelligebant.

Vendente remp. Consule) Quo nomine Cicero
 cum grauiter exagitat in Philippicis,

2, 60, 5. Idem prou. D. Bruto decretam &c.)

vide omnino Cic. Philipp. 11,

interque naturaliter dissimillimos ac dru-
 Sol. crescebat odium) Distinctio exemplarium vi-
 tiosa hic est. Non enim intelliguntur Antonius &
 Dolabella (quippe qui ex dissidio, communionem dia-
 uolus rogauimus in gratiam redierant, parique volun-
 tate dominationem moliebantur, vt antea dictum
 est) sed Antonius & Caesar Octavius. vnde mox cum
 notatione causæ sequitur: eoque C. Caesar iuuenis
 quotidianis Antonii petebatur insidiis. Distinguen-
 dum ergo: Dolabella transf. decreuit sibi, inter-
 que naturaliter dissimillimos ac diuersos Solentes
 crescebat odium: eoque C. Caesar iuuenis quotidianis
 Antonii petebatur insidiis. Est autem eadem sen-
 tentia, qua supra de Clodio & Cicerone dixit: quid

enim inter tam dissimiles amicum esse poterat ? 2, 45, 1.

2, 61, 2 *Veteranos exciuit paternos, Quæ hic Noster memorat, laus exposita vide apud Dion. 45 p. 313 & 314. Appian. i. i. p. 552. Hoc quoque à Prudentibus reprehensum est in actionibus Augusti ap. Tacitum 1 A. 12, 1: cupidine dominandi concitos per Langustionis Veteranos. vide quæ notauimus supra ad 2, 29, 1.*

2, 61, 3 *Honoratum equestri statua*) De honoris huius præcellentia tractat Helm. Hugo milit. equestr. 5, 1.

Propatore) Ita legendum esse prudem animaduertit Robortellus in emendat. 2, 23, siue potius Sigonius. De bello hoc Mutinensi vide Flor. 4, 4 & quos ibi Camers notauit, quibus adde præsertim Dionem 46.

Consulatum alter in acie, alter post p. d. ex vulnere) Quis rumor de morte consulatum percrebruerit, ex Tacit. 1 A. 10, 2. Sueton. Aug. 11. Dion. 46 p. 360 satis constat.

2, 62. *Quam hoc capere habentur, vide apud Dionem lib. 6. Appian. 3 i. i. p. 552. Lin. epit. 119.*

2, 62, 4. *Et D. Bruto, quod alieno beneficio viueret, decreuit triumphus*) Nescio, cur hoc mutatum cupiant. Vtique alieno, id est, Cæsaris Octauii beneficio vixit Brutus, cuius milites nihil aliud quam de muro spectatum prælium, sicut in expositione huius historie Dio narrat. Itaque illud, quod, *in præliis* nec sine ironia opportune à Velleio vsurpatur. *Decreuit est, inquit, Bruto triumphus. ob quas res gestas?* Responderet siquis aliquis, quod incolumis euasit, non sane sua aut suorum militum virtute, sed alieno beneficio, & Cæsaris Octauii gloria. id nimirum erat, ob quod triumphare deberet. Quod nonnulli reponunt, *quam pro quod,* nescio

nescio an ipsis an typothetæ tribuam. Forte alicui doctorum in mentem venerat, *quum alieno beneficio videretur*: quod sensum non incommodum parit, sed pro necessaria correctione haberi non debet.

2, 62, 6. *Casarem laudandum & tollendum censebat*) i.e. *laudandum aperte, sed occulte è medio tollendum*: *laudandum*, ut *securus & incautus tolli possit*. Quali arte apud *Tacitum* 4 H. 39, 6 *Mucianus Antonium primum opprimit*. *Igitur Mucianus*, inquit *Historicus*, *quia propalam opprimit Antonius nequibet*: multis in senatu laudibus cumulatam, secretis promissa onerat, citiorem Hispaniam ostentans, discessu Cluvii Rasi vacuam, simul amicis eius tribunatus præstaturusq. largitur. Deinde, postquam inanem animam spe & cupidine impluerat, Evres aboler, &c. His infidiis Manlium Valentem Fabius appetiit. secretis eum criminatioribus infamaverat Fabius ignaram, & quo incautus desperetur, palam laudatum 1 H. 64, 7. Errat autem Tullium hac in parte, alibi diximus.

2, 63, 1. *Primo per colloquia repulsus a M. Lepido*) Hæc vera & genuina lectio à Rh. nunc etiam exhibitæ, sicut iam *Gruterus* notavit. Rem ipsam habes apud *Dion.* 46. *Plutarch. in Anton.* Per colloquia autem intelliguntur apud *Vellium* πρὸς διαποικίαν, siue crebri interventus, quibus Antonius cum Lepido egit, cum Lepidus abnueret diu societatem, teste *Appiano* 3 μὲν. p. 189. Ergo cum *Dio* refert, *Lepidum ipsum abnuisse colloquia & congressum*, non capienda sunt colloquia per interventus, de quibus *Vellius* & *Appianus*.

Qui titulo imperii cedere Lepido) *Plutarchus* & τῷ μὲν ἑνὶ πύλιν ἀντὶς ἢ κύριον, ἐκείνῳ δὲ ὀνόματι & τιμὴν ἀνὸς ἐξ ὅτος δὲ τίς ἐστι Φυλάττω. Et Antonius quidem re ipsa omnia in potestate habebat, Lepido tamen nomen & honorem Imperatoris conservare non destitit.

2, 63, 2. *Sub Ant. ingress. in castra Luventius Laterensis*) vide Dion L. 46 Appian. 3 b. c. vbi & de Planco ac Pollione.

2, 63, 3. *Senatusque se litteris venditans &c.*) Plena tum omnia σκηψιν καὶ προφάσεων καὶ παλαιογυῖαν. Coloribus, inquam, prætectibus, sophismatibus pleraque agebantur. vide Planci epist. ad S. Pop. pl. Q. R. apud Cic. epist. 10, 8 tum multas ad ipsum Ciceronem in eodem libro. vbi & C. Asinius Pollionis litteræ.

2, 64, 1 D. *Brutus desertus primo à Plancio &c.*) Exitum huius viii scribunt Dio 46 Appian. 3 ἐκφυλ. extremo. qui illum hospitem Bruti Camillum vocat. Liv. epist. 120 vbi Capenus Sequanus pro Camelio habetur.

2, 64, 3. *Quibus M. Tullius continuis actionibus æternas Antonii memoriam iniecit notas*) Quibus Philippicarum nomen dedit. Illustre opus, & studiofis grauioris Politicæ diligenter versandum. Vide inter suasorias Senecæ Rhetoris vltimam, in qua, non ad veritatem historię, sed ad declamandi exercitium Deliberatio habetur Ciceronis: An scripta sua comburat, promittente Antonio incolumitatem, si fecisset.

At tribunus Canutius continua rabie) Velletius inter actiones Ciceronis & Canutii comparisonem instituit; atque Ciceronem magno cum eloquentiæ, prudentiæ, grauitatis apparatu Antonium insectatum esse; Canutium autem, conuitiis potius & acerbitate verborum Antonii famam lacerasse. Alias, quantum ad meritum Antonii & argumentum actionis, Cicero 3 Phil. 9 Antonium à Canutio honestissimis contentionibus & saepe & iure vexatum dicit. sed & Velletius mox libertatis vindictam, adeoque honestam προαίρεσιν ei tribuit.

2, 64, 4 *Sed tribuni sanguine commissa proscriptio, Ciceronis vel satiato Antonio pœna finita*) Lipsius malebat, *Velut satiato Antonio*. Idem qui opportune verba *Cremutii Cordi* è *VI suaforia Seneca* huc retulit: *Quibus visis laetus Antonius, cum peractam proscriptionem suam dixisset (quippe non satiatus modo cadendis ciuibus sed defectus quoq.) pro rostris exponit*. Ita enim legerim. *Schoettus* ediderat: *esset quippe. alii, essetque*. Illud, *esset*, in libris, videtur ex ultimis litteris vocis *dixisset* repetitum. Ceterum *Gruterus*, cui subscribimus, defendit lectionem *Velleii*, sicut edidimus.

2, 65, 1 *Et condicionum tacta merito*) Rēctissime ita *Gruterus* ediderat, auctoritate *m. f.* & loquendi elegantia satis suffultus. Nam quod alii *fuita* prætulere, à correctoris ingenio est.

Cum Antonius subinde Cas. admoneret &c.) More suo hic *Velleius* breui expositione magnæ amplitudinis historiam complectitur. Ceterum de hac *conspiratione Triumvirali*, quam potentia societatem, i. e. *ἀντιρρητική* *Velleius* vocat, secutaque *proscriptio*, diserte *Florus* 4, 6 & quos *Camers* adscripsit Auctores. quibus omnino addendus est *Dio*, qui *fine* 46 & *principio* 47 accuratissime describit omnia, & præsertim ipsa *consilia* Triumviralis coitionis, ut & *Rationem illam status*, quam secuti sunt, qui nihil iam præter suam potentiam curabant cogitantque, *ἀλά τοῖς ἰσχυρῶς* explicat.

2, 65, 2 *Post V. C. annus DCC. LX*) *Adi Sexgonium comment. in fast. & triumph. Rom. ad ann. DCC. X. & Onuphr. Panuin. comment. in lib. 2 fast. ad ann. DCC. XI.*

2, 65, 3. *Vidit hic annus Ventidium, per quam Urbem inter capt. Prc. in tr. &c.)* Vide *Dion. sine* 43. & *lib. 47 p. 382. Val. Max. 6, 9, 6. Gell. 15, 4. Appian. Parth. Hist. Anton.*

2, 66, 1 *Repugnante Casare, sed frustra aduersum duos*) Suetonius Aug. 27 *In triumphatus, inquit, restitit quidem aliquandiu collegis, ne qua fieret proscriptio, sed inceptam viroque acerbius exercuit.* De Ciceronis proscriptioe scorsim, repugnasse collegis per biduum, tertioque demum die concessisse auctor est in *Ciceronis Vita Plutarchus*. De cetero excusat Augustum Dio 4. p. 37. omnemque crudelitatis triumviralis inuidiam in collegas eius reiecit. vtri credimus, Suetonio an Dioni, quorum neuter sine auctoritate & argumentis agit?

2, 66, 3 *Nihil tamen egisti, M. Antoni &c.*) Hanc egressionem Velleianam non immerito, etiam eloquentiæ nomine eximiam prædicaui *Rhenanus*. Ceterum de exitu & eloquio Ciceronis auctores plerique iam sæpius nominati, quibus adde omnino, & sua fortis *Seneca & Salmastius*; ubi tum cetera magnifice, tum hoc verissime dicitur: in Ciceronis laudes sequendus Cicerone laudatore opus esse. adde *Plin. 7, 30. Pontan. Philocal. 6, 22.*

2, 66, 4 *Vitam miseram te principe*) Ita plerisque iam placuit. al. *inferiorem*, ex quo *Gruterus* tentat rescribere, *infeliciorem*.

2, 66, 5. *Dumque hoc vel forte vel providentia vel circumque constitutum rerum natura corpus*) Non congero huc similia Auctorum loca: illud tantum moneo Studiosam inuentutem, ut obseruet cæcitatem gentilium & infelicitatem, quorum sapientes non raro in auctoritatem sapientiæ habent, de origine mundi, imo de ipsa Providentia (quis enim non videt connexos errores esse?) dubitare.

cuiusque in mundo genus hominum, quam * *cadet*) *Lipsius* hanc lacunam supplet. *quam ex* *cadet*; ut ad laudem Ciceronis referatur. *Gruterus*: *quam Cicero cadet. alii aliter.*

2, 67, 2. *Solut in dotem, iustamentumque sceleris* &c.) per mutuas dominationis pactiones nimirum, & *διαιτάς τῶν δυναστῶν*, quas *Dio* vocat. qui non tantum hanc atrocitatem, sed etiam, quæ *Velleius de fide, Exorum, servorum* &c. tetigerat, exemplis memorabilibus illustrat *lib. 47. vt & Ap- pianus 4 ἐμφυλ.* ubi amplius liberorum in parentes impietas annotatur.

2, 67, 3 *Do Germenis non de Gallis, duo triumphant consules*) *Designatos* intellige *consules*. Vide *Sigen. comment. in fast. & triumph. R. ad ann. DCC X:* & *Indicem Voc. Germ.*

2, 68, 1 *suoprat. loco ref. neque enim persona* *Œmbram alte rei capis*) De vitio huius loci ne dubitandum quidem arbitror. cui sine codicibus dis- ficulter medeare. *Lipsius* voluit, *Œmbram ac tene- bras capis*.

Dum in acie Pharsalica Africaque de s. r. C. d. M. Caltus &c.) *Lipsius* reponit: *in acie Pharsa- lica circaque*. Potest tamen vulgata defendi. Licet enim tum in Africa ductu non militabat *Cæsar*, ta- men auspicio, & per suos. *Atqui non de summa re- rum*, inquis. Imo vero: de summa rerum *ἀνὰ πᾶς* refertur ad Pharsaliam Africamque, vt fortas- se sufficeret, sensum phraseos præcise ad vnum mem- brum determinari, licet *ὀβσάξῃς* ad vtrumque con- gnat. quanta exempla non desunt. Sed quid arguta- mur? Vtique etiam tum per suos de summa rerum ducantur *Cæsar* in Africa: nisi quis credat, summam rerum ad *Cæsarem* venire potuisse, partibus Pom- peianis tam valide bellum alibi sustentantibus. De seditione *M. Caltus* sive *Cecilius Ruffi* vt & *Milonis* vide *Dion. 42 p. 2, 9 & 220. Liv. epist. 111. Cæf. 3 b. c.*

cum ne modico quidem servari posset) *Erat. cum in modico quidem servari posset.* Quod cum aperte vitiosum esset, varie emendare conati sunt viri

iri docti. Aldus : cum ne modica quidem re. Sed *Vossiana* lectio, manifestis scripturæ indicis, vltro se emergit & commendat. Itaque nil dubitauimus in textum recipere.

2, 68, 2. *authoritate Cos.*) *Lipsius* vult : *au-*
toritate Cos. quod alter Consulum ; ipse *Cæsar* ni-
mirum, abesset tum *Roma*.

Haud magis occulte bellicum t. m. mouens)
Hæc lectio & distinctio est à vet. exemplari. Alii
tamen malunt ; *aut magis occulte bell. t. m.*

2, 68, 3. *Ultra sortem temerarius*) Quis du-
bitaret, ita scripsisse *Velleium* ? Quam enim friger
illud alterum. *Ultra sortem* ?

2, 68, 4. *Marullum Epidium Flaurumque*
Cæstrum &c.) *Sueton. Cæs. 79* Val. *Max. 5, 7, 2.*
Plur. Cæs. Appian. i. m. p. 4. 2 sed nemo accuratius
Dione 44 p. 277.

2, 69, 1. *lam & Dolabella in Asia C. Trebo-*
nium occiderat) De *Trebonii* interitu, ipsiusque
quod sequitur *Dolabellæ* fato vide *Dion. 47 p. 392*
& 393. *Lin. epist. 119. Appian. 4 i. m. p. 4.*

2, 69, 2. *Laodicea expugnata interfecerat, ita*
tamen &c.) Ita *Rhenanus*, non male meo iudicio,
nam ad vocem interfecerat, rectius quadrant, quæ
mox per ἐπίπληξιν siue quendam ἐπαροχθασίως διο-
ξισµὸν adduntur. Quamquam ne sic quidem locum
persanatum credam. *Vossiana* emendatio ista est:
Laodicea, expugnata ea urbe, ceperat (ita ta-
men &c.)

2, 69, 3. *Volentes legiones extorserat*) Alii,
Volentes volunt. mihi nihil mutandum videtur.
De re ipsa scriptores paullo ante laudati.

2, 69, 5. *Et lege Pedia*) Adde *Dion. 46 p. 357.*
Appian. 3 b. c. p. 586. Lin. epist. 120: qui *Cæsarem*
hanc legem tulisse dicunt. Nimirum *Cæsar Q. Pe-*
dium collegam ferre iusserat. *Sigon. comment. in*
fast.

fast. & tr. R ad ann. DCCX, & Onuphrius comment. in fast. ad ann. DCCXI. Hanc legem, cum heque in vniuersum, neque in futurum sit lata, pro lege non habendam esse, *Resinus* notat 8, 27.

Quo tempore Capito, patruus meus, Agrippæ subscripsit in Capsum) Læstus Velleius suorum in Cæsares merita, aulicique obsequii artes ab stirpe sibi conciliatas; vult intelligi.

2, 69, & *Cassius Rhodum; r. i. o. cæperat; Brutus Lycis deuicerat: &c.) Dio 47 p. 305 Appian: 4. ἐμὸν. Plut. in Brut.*

Neque reperias; quos aut proni fortuna &c.) Fortunatorum notabilis est in pari fortuna disparitas. Quorundam eximias virtutes ac prudentiam comitatur fortuna fido & assiduo successu; quosdam, ubi diu comitata est, ad extremum deserit: quosdam per vices, & miscens aduersa secundis beat: quosdam in omni virtutis conatu destituit fugitque: quorundam læra initia, in progressu, aut ante progressum, statim abruptit. quibusdam temeritas etiam & ignauia ubique procedit: plurimi maiore fortuna, quam sapientia vtuntur. verum, quidquid diuersitatis habent illæ Felicium notæ, commune omnibus, sed maxime prædenter de successu sentientibus, aëspitum imminet.

2, 7, 1 *Apud Sibiem Philippos cum M. Bruto Cassioque acie concurrerunt*) scriptores huius belli notauit ad Flor. 4. 7 *Camers. Dio 47, & Zonaras t. 2, qui prolixius ferme, quam alias solet, exponit, quæ à Dione mutuatur.*

Oratus ab Artorio Medico &c.) Valde celebre est hoc somnium & euentu ipso nobile, ideoque diligenter scriptoribus huius belli annotatum. Aliqui inter argumenta providentiæ hæc talia etiam gentilibus oblata ponunt, diuinitusque immitti credunt; alii præstigiis Diabolicis accensent (vide

de hoc ipso somnio Artorii aliisque *Lactant. 2. 8)*
quidam naturæ quandam vim hic comminiscuntur,
 præsertim qui *Homeri* propositum disquirunt, He-
 roibus tantum somnia tribuentis. Verum ut de tali
 somnio, quale hic habemus, valde durum fuerit af-
 firmare, *ex causis naturalibus ortum esse*: ita cete-
 ra dubitatio non parum difficultatis videtur habere.
Servasse Deum etiam gentilium Heroes & *pericu-*
lis ereptos maioribus rebus adhibuisse, negari nec
 potest nec debet. Quocirca nec pugnat cum Diui-
 na Philosophia, si dicas; *Incolunitatem taliam Vi-*
torum cura Deo fuisse; eiusque cura partem somni-
orum fatidicorum immisione aliquando ostensam.
 At vero ea somnia ex ipsis speciebus per somnum
 oblati non uniusmodi sunt, aut una æstimatione
 comprehendiqueunt. Quæ in Sacris codicibus le-
 guntur exempla, nullas habent imagines idololatricas,
 neque *Vel Deorum Vel sacrorum ethnicorum si-*
mulacra, quanquam ethnicis ostensa, præferunt: sed
 in somnio Artorii, Minerua virû monet, alibi Iupiter
 in templo suo, è sinu suo futura promit. Vnde me-
 rito ambigas, *an Deus immittendis homini pagano*
somniis, profani cultus imagines adhibere soluerit.
 Inquis: *si Diaboli prestigis id assignas*, unde &
quomodo Diabolus præscire euentum pugne Possip-
pensipotuit? Hic ergo videatur forte distinctio fa-
 cienda inter illas profanas species, quatenus è *causis*
naturalibus & *quotidianis* & *reliquis phan-*
tasia offeruntur; & inter dispensationem diuinam,
qua emergentibus naturaliter simulacris signifi-
camenta pericula coniungere, siue natura occupati-
 nem adfuturorum indicia dirigere potest. Atque
 hoc, nec alio, sensu, quamquam sic quoque timide
 cauteque, scripsit *Charact. Vellæ. c. 2. 16 Cuius*
ac Ciceronis de Augusto somnium posse de diuina
consilio providentia accipi. Consule *Tertul-*
lian.

fiat. lib. de anima 46. Zöfinger. Theatr. Vo-
lum. 5 lib. 4. tit. de insomniis. Pontan. Philocal.
10, 21.

2, 70, 2 In aliora se receperat loca) Ita
Cruterus, Sylburgius, alique edidere. Potest ta-
men omitti illud, se; quoniam à principe editione
abest, quod iam Vossianæ notæ advertere.

Aut manus exemplum hominis grati accipit)
Notat huius in Metalla pietatis exemplum etiam
Appianus § ep̄sul. ubi Octavius Cæsar cladem per-
pessus, exercituque exutus, à Metalla, quem tamen
olim proscripserat, cum iam in eius potestatem ve-
nisset, conservatus est.

2, 70, 3 Julia Augustæ pater) alii Livia repo-
nunt : qua correctione minime quidem opuserat.
Licet enim tum temporis nondum Julia dicere-
tur, nihil tamen impedit, quo minus Velleius, respectu
secuti temporis, nomen præsertim illustrius, quo
prius inumbratum est, adhibeat.

2, 72, 1 corrupto animo eius in d. qua illi om-
nes virt.) Omnes consentiunt in reprehensione
eius parricidii, etiam qui alias vehementer laudant
Brutum. Valde autem notanter fatalem in hoc
Bruti Cæsarique vindictam demonstrant Appianus 4
ep̄sul. p. 667 & Dio 48 pr. Velleius Noster acuta sen-
tentia animadvertit, vnius temeritatem facti omnes
virtutes corruptas ac extinxisse. quod sane ita solet
in magnis sceleribus, post quæ vix ac ne vix quidem
attolli ad virtutem pristinam animus potest. Appia-
nus ab eadem mente : ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐξ ὧν ἀνέ-
στειν ἐστὶν ἀπὸ τῆς ἐν τῷ ἀνδρὶ καὶ τῷ Κασσάρῳ. utrobique sub-
indicatur, causâ dissimilis animi degenerisque; for-
tuna scilicet animadvertens & vindicans & omnia
retro dans.

2, 72, 2 Fuit autem dux Cissius melior, quan-
to vir virtus) Characteristica comparatio, oppor-

tunc χειρώς καὶ χεῖρας πολιτικῆς ἐνέεικται inserta. Fecit idem Appianus 4 ἐμφυλ. p. 661. & 667.

2, 72, 4 Cum omni commissa sibi parte exercituum naviumque) Lipsius referbit, exercitus. Fuit enim, exercitus navium. Ceterum Statius Murex huius sui consilii triste postea præmium tulit, de quo infra 2, 77, 3.

2, 72, 5: Quippe nullum habentibus statum quilibet Dux idoneus erat) Lipsius voluit: Quippe nullum habentibus, statim quilibet dux erat idoneus. Gruterus alique statum retinent: & nullum statum habere, nulla conditione vitæ tolerabili uti interpretantur. vid. Ind. Eleganter autem in hoc capite initia belli cum Sex. Pompeio designantur. cuius scriptores Camers ad Flor. 4, 8 collegit, adde Dion. 48.

2, 73, 1 Cogitatione celer) in vet. exempl. erat: cogitator celer. Lipsius mallet; concitatu celer, ut ἀνεγδυμὸς notetur. cogitandi celeritatem in laude esse. Non assenserim ita scripsisse Velleium. nam & manu promptus in laude est, quod tamen hic Pompeio tribuitur. accipiendum itaque fuerit, non illo eximio significato, quo cogitationis celeritas summantantum ingeniis convenit, sed illa media notatione, qua consilii qualicumque capiendi & decernendi volubilitas ut sic dicam, indicetur: quam ego animi audacis, inquieti, præcipitis prolem dixerim.

2, 73, 3 Syndicatum armis ac ductu patris sui mare infestare pirat. (cel.) Talem ex comparatione sententiam querit etiam Florus 4, 8, 2: o quam diversus a Patre? Ille Cilicas extinxerat: hic secum piratas navales agitabat.

2, 74, 2 Quippe L. Antonius Cos. &c.) Scripsere hoc bellum, quos ad Flor. 4, 5 Camers notavit. quibus adde Dion. 48.

Qui iustedius, pradiorum) Lipsius iniuste, vel iniusta legendum putat. atque ita quidem res monebat: sed Vellius Casareanis factis ubique colorem appingit, aut iuris titulum.

2, 74, 4 *Id Perusinos magis ira militum, quam voluntate sanctum ducis) Suetonius tamen diuersum testatur in Aug. 15: Perusia capta, in plurimos animaduertit: orare Sentiam, vel excusare se conantibus una voce occurrens, Moriendum esse.*

2, 75, 1 *Tib. Claud. Nero pratorius & pontif.) Vide Sueton. Tib. 4. Dio 48 p. 417.*

2, 75, 3 *Quam postea coniungem Augusti Sidimus, quam transgressi ad deos sacerdotes ac filiam) Rectissime ita emendarunt viri docti. Filia Augusti, sui mariti, fuit Liuiam, adoptione in familiam Iuliam per testamentum Augusti inserta: Sacerdos ex decreto Senatus. Monuerat iam olim Lipsius ad 1 & 13 A. Tacit.*

Six bimum hunc Tiberium) Erat: nus bimum. hinc fecerant aliqui, Six bimum: quod Aldus approbavit & Gruterus edidit. Six bimus, est, necdum bimus.

futurumque eiusdem Caesaris filium) Eandem fortunæ vicissitudinem miratur Dio 48 p. 418, ὥς γε τὸ τοῦ πατρὸς ἀποδοχὰς τοῦ συμβῆναι. ἡ δὲ γὰρ Λικία ἀνὴρ τὸν Καίσαρα τότε φονεῖν, πάλιν αὐτὴν ἐξ ἡμετέρου, καὶ τὸ Τιβέριον ἔσθ' ὃ σὺν τοῖς τοκῶσι τότε ἐνδεῖα, τὴν αὐτοκτετίαν ἀρχὴν αὐτῆς διδάξαι. Præcesserat de fuga Neionis & Liuiæ, cui subiungit; accidisse enim rem in maxime mirabilibus ponendam. Nam hæc Liuiæ, inquit, qua tum Casarem fugiebat, postea ipsi nupsit: & Tiberius iste, qui cum parentibus tum fugiebat, principatum Caesaris postea accepit.

2, 76, 1 *Marcio, Bruto ac Tironis) Bene ab Aldo emendatum: Tib. Neronis.*

2, 76, 3 Quo facto) Acidalius existimabat scriptum fuisse, Quoi facto, siue cui facto. sed non opus est hac correctione, vt omnes vident.

Preparatusque contra eum (Ces.) Ita Burerius ex vet. exempl. Et mox Idem: pax contra Brundisium composita. quod probum.

Saludiensis (Sc.) Dio 48 p. 430. Appian. 5 μφολ. p. 710 vbi etiam illa ars Caesaris in euerendo Saludiensio, aliis quoque Principibus in simili causa non raro vsurpata. Accitum enim ad se propere, quasi presentia eius ad negotium quoddam opus haberet, moxque ad exercitum remissurus eum cesseret, occidit.

2, 77, 1. Tum expostulante consensu populi) Vtrinque coacti erant. Caesar & Antonius à populo, Pompeius ab iis, quos secum habebat. Igitur nihil firmi in hac pace potuit esse. δια γὰρ ἂν ἐθελονταὶ, ἂν δὲ ἐκ προαίρεσως ἀλλὰ ἀνγκαστοὶ τὴν ὁμολογίαν πεποιήμενοι, χρόνον ἂν ἐναὶ ἀντὶ (ὡς εἰπῶν) ἐπέμειναν, ἂν ἰουδὺς τὰς σπονδὰς λύσαντες διμύχισαν. Quia enim non sponte neque suo consilio sed coacti pacem fecerunt, haud diu steterunt pactioribus, sed statim iis neglectis ad disidium redierunt. obseruante Dione 48, qui paullo ante pacis, circa Misenum initæ ac conditionum historiam describit. adde Appian. 5 μφολ. p. 713. Vtraque pax, & illa Brundisina cum Antonio, & hæc Misenensis cum Pompeio, apud Tac. 1 A. 10, 4 Sc. 5 refertur inter arcana dominationis, quippe ἀπάτης χάριν inita: Pompeium imagine pacis, Lepidum specie amicitie deceptos: post Antonium Tarentino Brundisinoque federe Sc. nuptiis sororis inlicitum. τοσούτῳ μὲν δὲ καὶ τῶν εἰρηῶν καὶ τῶν πολέμων παράλογος ἐστὶ διὰ μὲν ἂν ἐν τῶν τὰ πράγματα ἰχνοῦσαν, νομίζουσιν, πρὸς δὲ ἐν τῶν τε αἰεὶ χάρις καὶ τὰ συμφέροντα σφέν, τὰ τε φίλιον καὶ τὸ πολέμιον ἔχεται ζῶσαν. καὶ διὰ τούτο καὶ τὸς ἀνδρες, πῶς μὲν ἰχνοῦσιν, ποτὲ δὲ ἐπιτεθὲν εἰς σφίσι.

οἱσι πρὸς τὸν καὶ ἐν τῷ ἐμῶν. Adeo in discordiis intestinis bellisque omnia prater rationem eueniunt. Vbi qui rerum potantur, non ex re actiur, sed ex utilitate sua ac necessitudine amicos inimicosque existimant, atque ideo eosdem, nunc amicos, nunc inimicos, pro tempore & presenti conditione habent. dignissima erant, quæ hic è Dione 48 p. 427 legerentur, verba.

2, 77, 3 Et Aruntium Actium) Legendum esse, & Aruntium ac Titium, ex vet. edit. Aldus, Lipsius, Gruterus iam monuere.

Staium autem Muncem) Staium lege & hic & alibi. cuius exitum scripsere Dio 48 (vbi fictq proditionis crimine, reuera ideo subuersus est, qui Pompeius eum videbat esse δεινὸν καὶ φρονιμώτατον strenuum acrisq; animi, quales dominantibus, aut principibus, qui suam fortunā animo non æquant suspecti inuisiq; sunt) & amplius Appianus 5 μολ. p. 712.

2, 78, 1 Quas magnus momentis Labienus &c.) Florus 4, 9 adscriptique à Camerte Auctores, quibus addendus Dio 48.

2, 78, 2 Neres disciplina inimicissima otium corrumpet milit.) Pleni sunt de hoc argumento Commentarii Politici: vt non opus sit actum agere.

crebris in Illyrico Dalmatiaque expedit.) de quibus Grd. Dio 49. Appian. Illyr. Liv. epist. 132. Hist. miscell. 7, 7.

2, 78, 3. Obturpem ex acie fugam, fuisse percussit) alii: fustis. Pertinet hoc quoque ad Velleianæ scriptiōnis commendationem. quod exempla quarumcunque rerum publice utilium subinde, non sine gravitate, annotat: sicut hoc loco & alibi, disciplinam militarem vindicatam, in cuius scilicet sinu ac tutela serenus tranquillisque beatæ pacis statutus acquiescit, vt loquitur Valerius 2, 7, pr. De

peritis militaribus valde erudita sunt, quæ tradit *Th. Faber semestr. 1, 17* Castigabantur autem milites, vel *fustibus* (quæ coercitio communis militibus & paganis erat) vel *viribus*, quæ proprie militaris animaduersio. Potest autem etiam de *ἐυλοκονία* quam describit *Polyb. lib. 6. Velleius* intelligi. Addæ *Cal. Rhodigen. 26 c. Glz. Lips. milit. Rom. 1, 18.*

2, 79, 1. *parendique sed Sui scientissimus*)

Soli Augusto nimirum parere doctus, ceteris omnibus se anteponebat. Atque hoc ipsum magnum est in magno ingenio, scienter parere Principi aut Regi. Cuius artis summam dixeris expressam à *Dione 53*, ubi *Agrippam*, cum multa imo pleraque gloriosa consilia Augusto suppeditaret, & facta pararet, nihil tamen prorsus eius gloriæ sibi arrogasse, refert, ἀδὲ ἱκεῖν βραχὺ τῆς δόξης αὐτῶν ἀντεπείετο, inquit. Honores quoque ab Augusto sibi delatos in ipsius potius gloriam vsusque dispensabat, quam in suam ludibinem. Huius est illa primaria ad aulicam vitam disciplina, qua *Virum in aula dicturum* a nobis sibi rebus consulere oportere ostendit, primo difficultates rerum in se recipiendo, amolendoque; deinde, consummata perfectæque rei nomen & gloriam ipsis (Principibus) relinquendo. Δυσὶν παρῆναι τὸν ἀνδρα τὸν σωτηρίου, τῆς μὲν δυσχερείας αὐτὸν τῶν πραγμάτων ἀπαλλάττειν, τὴν δὲ δὴ καλοῦσθαι σφῶν ἐκείνους φιλάσθαι. Quem *Dionys. 49 p. 450* locum (ab interprete, priore moniti membro, parum congrue versum; Et negotio profectus difficultatem eius a se remoueret. non enim, ut difficultatem a se remoueat, quasi declinatio; sed ut amoliatur i. e. expedit eam sustinendo agendoque, dicitur) merito Maioribus Principum administris commendauit *Lipsius 3 polit. 11, 14*, cum præsertim memorabilia sint, quæ in *Dione* præcedunt, de ingenio Regum, omnium rerum gloriam sibi vendicante, aliis inuidente.

2, 79, 2 *Despondente ei Nerone, cui ante nupta fuerat, Liviā*) ἐξιδάκναι δὲ αὐτὴν αὐτὸς ὁ αὐτὸς
 ἰστορεῖ τις πάλιν, inquit Dio 48 p. 438. Elocabat autem Liviā ipse maritus, tanquam Patris loco. Scilicet hoc schema quærebatur rei quasi maritus sponte concederet Augusto uxorem. Reuera autem Tib. Neronis matrimonio Liviā, & quidem prægnantem, abduxit, ut simplicius loquitur Suetonius Aug. 62. sicut & Prudentes apud Tacit. 1 A. 10, 7 increpant; abductam Neronis uxorem, & consultos per ludibrium Pontifices, an concepto, necdum edito partu rite nuberet. Ergo inter flagitia dominationis, i. e. loco idoneo ac proprio referuntur hæc talia à Clapmarios Arcan. 3. Operæ pretium autem fuerit cognoscere, quæ Dio circa responsum Pontificum ἐπιτελεῖσθαι annotat. fallor an minime inusitata sunt recentiori quoque ævo eius adulationis exempla, qua omnia Principum honesta atque inhonesta excusare, etiam illis mos est, quorum conditionem dignitatemque valde videantur ista dedecere.

Pompeio Siciliaque bellum intulit) Præter scriptores supra laudatos, accurate hæc omnia exequitur Dio lib. 48 & 49.

2, 80, 2 *Dissidendo in consiliis Cesaris & semper diversis iis quæ alius placebant dicendo*) vide Charact. Vellei. Factum tam memorabile Augusti, quod hoc capite exponitur, scribere etiam Dio 49 p. 455. Appian. 5 ἐμφυλ. p. 742 & seq. Liv. epit. 129. Histor. miscell. 7, 6. Sueton. Aug. 16. Tacitus, una voce exiundi opportune huc accommodata rem complectitur 1 A. 1, 1.

2, 81, 1 *Substā deinde exercitus seditione*) De hac seditione eiusque compositione & supplemento Campanæ coloniæ accurate Dio. 49 p. 456. & 457. Appian. 5 ἐμφυλ. p. 744. Hist. misc. 7, 6. Nolte præcipuam artem componendæ seditionis Sueton.

tatem comitatis mixtura temperatam hoc loco innuit. Vide Lips. & polit. 4, & hac occasione nota, Libro Primo Annalium Taciti, singulari prorsum arte ceptum, id argum. nam, de seditionibus militum, quæ in agro Romano, tractatum ac veluti exemplo perfecta commentationis perscriptum esse.

2, 81, 2. *Eius reditus erant publici*) Erat in vet. ex. eius reditū erant p. Vnde Lipsius fecerat, reliqui, ut ad agros referatur, i. e. Capua reliquos habebat agros publicos, qui nondum attributi, & qui non venerant in diuisionem. Hos (Dione palam narrante) ab iis emit Cæsar. *Locus Dionis* ē 49 p. 457 ita habet, εἰς τὴν αὐτὴν τῶν στρατιωτικῶν καὶ ἐκ τῶν τοῦ αὐτοῦ ἀγρῶν, τῶν δὲ χάραν ἐ πολεῖ ὑστερον αὐτοῖς ἐδωκεν. ἐπειδὴν γὰρ ἐκ ἐλαφροῦ ἢ ἐν τῷ δημοσίῳ τότε ἔσκα, πρὶν ἐπερίεστο ἀλλοτρίῃ παρὰ Καμπανῶν τῶν ἐν τῇ Καπυρῶν ἐν τῇ συρῇ (καὶ γὰρ ἐποικίον ἢ πόλις πολλὰν ἐδέετο) ὑγιᾶν τοῖς το, τίς ἴδωτο ἰσχυροὶ ὀνομασμένοι, ὅφ' ἔσκαρτο ἑαυτοῖς ἐν πάλιν ἀναλίσκει, τὴν τε χάραν τῶν Κωσίων ἢ ὑγιᾶν ἐκ ἐλαφροῦ, ὅφ' ἔδωκε. Atque ita tum quidem milites composuit: argento quidem statim, agris paulo post datis. Quum enim publici, qui tum erant, agri non sufficerent, coemist etiam alios satis multos a Campanis Capuam incolentibus, quorum Urbs multis colonis indigebat: inque aquam Iuliam, qui maxime omnium gaudent, tum terram Cnosiam qua etiam nunc fruuntur, pretii loco dedit.

2, 81, 3. *Insigne corona Elastica, quo nemo Unquam Romanorum donatus erat*) Vni Agrippæ contigisse hunc honorem testantur, Dio 49. p. 457: τῷ Ἀγρίππᾳ ἐδόθη, χρυσὸν ἢ ἐμβόλοις ἠοικνέον ἐδωκασατο. ὅ μὴ πρότερον, μὴ αὐτοῖς ἄλλοι τῶ ἐνέειλο. Agrippam coronam ossata aurea donauit: quod neque ante neque postea cuiquam contigit. Ita Lin. epist. 129. Plinius autem

autem 16, 4 & 7, 30 cum *M. Varro*, cui *Pompeius* coronam navalem dederat, communicat hoc decus: Cui assentiendum opinatur *Lipsius*: *Gruterus* autem ceterorum auctoritatem præfert. An & *Seneca* ab eorum parte, cui 3 de benef.: *Agrippa* dicitur navali corona insignis *Enicum* adeptus inter dona militaria decus, quamquam *Enicum* pro eximio & singulari hic accipi possit. Vide *Turneb.* 26, 29. & *Taubm.* ad *Virg.* *Æn.* 6. 684, & *Indicem Valler.* vocab. coron.

Contractas emtionibus compl. domos p. p. eos, templumque apollini) *Dio* 49 p. 458. *Sueton.* *Aug.* 29.

2, 82, 1 Qua ætate *Cæsar* tam prospere in *Epulum* in *Sicilia*, bene fortuna in *Cæsare* & rep. milit. adorientem) Edebatur hastenut: Qua ætate *Cæsar* tam prospere *Epulum* in *Sicilia* bene fortuna in *Cæsare* & rep. militavit ad *Orientem*. In loco corrupto & mutilo varie coniecturis indultum est, quas enumerare supersedeo. neque enim veram lectionem facile quis inuenerit.

Antonius cum *XIII. legionib.* ingressus *Arm.*) *XVI.* pro *XIII.* reponi debere, rectissime monuit *Cl. Nessler Freinsheimius* ad *Flor.* 4, 10, 10. E quo capite petes historiam hanc, tum ex annotatis à *Camerote* scriptoribus, quibus *Dio* præsertim addendus 49.

2, 82, 3 Hoc *M. Antonio* atque illis legionibus saluti fuit. Ita enim, vel (ac tot illis h.) potius legerim, quam Hoc *M. Antonio* alto, quod in libris repertum, licet sententiæ aliquem sustinere possit, valde tamen à *Velleiana* elegantia videtur abesse.

calonum servit utque desiderata *tertia*) *Tertia* in *Rhenaniæ* edm. expressa, non omitti ab aliis debuit.

Hanc tamen *Antonius* fugam suam, quia *sinus* exierit, *Victoriam* vocabat) *Iridet* & *Florus*

eam Antonii vanitatem; *Incredibili quadam memoria Secordia ferocior aliquando factus est: quasi si cisset qui euaserat.*

Catenis, sed ne quid honori deesset, aureis Vincit) Nullo modo audiendi sunt, qui oneri legunt. cui enim resignota, cuius tot passim exempla extant? *Curtius* in eandem sententiam de Dario à Bello & Nabarzane comprehenso: *Ne tamen honores ipsi non haberetur, aureis compedibus Darium Vincunt* 3, 12, 20. vbi Cl. Freinshemio notata vide. Congessit & Schegkii complura ad hunc *Nostri* locum.

2, 82, 4. *cum ante, Nouum se Liberum patrem appellari iussit, cum redimitus hederis* &c.) Vnde & Διόνυσος cognominatus est, teste *Plutarcho*. Alii aliorum Deorum æmulati sunt habitum & eximioniam; Bacchum autem pluribus imitari placuit, præsertim *Mithridati, Antigono, C. Mario, Alexandro M.* Vide *Schotti obseruat. hist.* 3, 3 & Cl. Freinshemii not. ad *Curt.* 9, 10, 24.

2, 83, 2 *Glaucum saltasset*) de *Glauco v. Natal. comit. myrhol.* 8, 4. Cetera in *Indice*, singula suis locis querenda sunt; saltare, refrigeratus &c.

2, 83, 4 *Vir pratorius grauisissimus P. Sili* Socer) Legebatur: Vir è pratorius pater *Sili* socer. Alii legunt: è pratorius, quod non reiciendum est.

2, 84, 1 *Cæsare d. & Messalla Coru. Coss. de bellatum ap. Actium*) Quæ in hoc, & sequentibus duobus capitibus habentur, scripsere *Florus* 4, 21 quosque ibi *Camers* ac *Freinshemius* nominauerunt. quibus adde *Propert. lib. 4. eleg. 6 tot. & Parneg. Theodof. Lat. Pacat. c. 33. tot.*

2, 84, 2 *Hinc remiges summissi*) Ita rectissime pro *Regibus* reposuit *Lipsius*.

2, 84, 3 *Nam Desilius exempli sui tenax* &c. illg

illo bello) Legebatur corrupte: nam de illius exempla
 plus sita mixta Dolabella. vnde Lipsius, applau-
 dentibus eruditis, fecit eam lectionem, quam editio
 Nostra præfert; vel: nam Deillius exempli sunt.
 nux, Et a Dolabella ad Cassium. Firmat valde op-
 portuno loco Seneca è Suasor. 1. sententiam suam.
 vbi Deillius defulsor bellorum civilium vocatur
 quia à Dolabella ad Cassium, à Cassio demum trans-
 misit ad Antonium, ab Antonio ad Cæsarem.

Nunquam reginam; nisi nomine salutaui)
 Ita cum Antonius Cleopatraz Artavasden Armeniæ
 regem captum vinctumque, cum suis, ostenderet,
 barbari neque alia humilitatis indicia edidere, ad
 quæ minis promissisque stimulabantur, neque aliter
 quam nomine compellauere, Cleopatram, non regi-
 nam vocantes. Dio auctor 49 p. 475.

Transmisit ad Cæs.) Lipsius mallet trans-
 misere, cum ad plures referatur, potest tamen vul-
 gata lectio tolerari.

2, 85, 1 Pro salute alter, in ruinam alter ter-
 rarum orbis) Ita Pacarius paneg. XII c. 33: Tanta
 erat dissimilitudo caussarum, Et ab illis (Antonia-
 nos intellige) fuerit Romani imperii appetita ca-
 ptiuitas, ab his repetita libertas.

2, 85, 6 Et dubites, suone an Cleop.) Erat
 in msc. Et debet è suo an Cl. Vnde Rhenanus ad eum
 modum rescripsit, quo posuimus. Vossiana correctio
 omittit, ne: Et dubites, suo an Cl.

2, 86, 1 Ex quo in quem statum perueniret
 fortuna publica) Notanter ita loquitur Noster,
 quippe designans initium veræ Monarchiæ. Qua di-
 ligentia etiam Dio 51 pr. dum diem Agitiaci prælii
 (IV Non. VIIbr.) annotasset, ideo se istud præter
 consuetudinem suam fecisse, monet, ὅτι τότε πῶτος
 ὁ Κόσμος τὸ κράτος πᾶν μὴ ἔχον, ἀλλ' ὅτι τῇ ἀπαρχῇ
 μὲν τῶν τῆς μοναρχίας ἀντὶ ἰσχύος ἡγεμονίας τῆς ἡμετέρας
 ἀρχῆς.

ἀνεξαρτήτως, quod ab ea die primum Cæsar Octavianus rerum potitus est solus, imperique eius recensio precise sumatur ab hac die. Nec dissentire putandi sunt, qui à reditu Augusti in urbem Monarchiæ initium numerant. Vide H. B. misc. 7. 12. nam cetera nihil aliud, quam consummatio huius victoriæ fuit. Hoc prælio nactus est eam potentatem, quam postea cepit Romæ exercere ac usurpare. Vnde Dio ipse principis lib. 52. de hoc tempore : τὸ πρῶτον ἦν τῇ βασιλείᾳ καὶ τῇ δημοκρασίᾳ ταῖς ἐξουσίαις, πῶτε τῇ ἐκκοινοῦντι ἀρχαίᾳ ἴσῃ, καὶ μετὰ τὸν οὐρανισμὸν τῷ ἑπάρχῳ. Ex δὲ τότε μοναρχεῖν ἀρχὴ ἀνεξαρτὴς ἤρξατο. Hac itaque Romani primo sub Regibus, postea in Libertate, denique in principatibus certorum hominum, & gesserunt & experti sunt, annis DCCXXV. Ex hoc autem tempore rursus penitus sub Suius imperio capit esse Respublica. Quem locum eo lubentius attuli, ut eos refutaret, qui à Julio potius Cæsare, quam ab Augusto initia Romaniæ monarchiæ numerant. Dio enim, ut par erat, ante hoc tempus, & post Libertatem, tantum duas formas siue dominationes agnoscit, iisque Iulii etiam principatum accenset, qui neque diuturnus fuit, & mox repetita quamvis improspere libertate sublatus est. Itaque & Herodianus diligentissimus callens scriptor ab Augusti tempore Principatus initia numerans in præfat. sui operis, hanc veluti causam subiicit : ἡ δὲ ἀρχὴ τῆς Ρωμαίων δυναστείας μετέστιν οὗ τὸν μοναρχεῖν, nam ex eo tempore Romanorum imperia ad Suius est arbitrium deuoluta. Consentit, Aurelius Victor, qui in Casarib. & Epit. 1. observat Augusti tempore, & quidem post prælium Actiacum repetitum Romæ morem Sui præfatus parere. Non tamen inuideri debet Iulio Cæsari honor primi inter Rom. Imperatores loci. Accurate enim loquendo, de Iulio & Octavio dici potest, quod Legimus de Philip.

*Philippo Maced. & Alexandro iudicat 9, 8, 21: Op-
bis imperii fundamenta pater secit, operis totius
gloriam filius consummauit.*

2, 86, 2 *Victoria sua facturum fueris **) Deest
aliquid. Aliqui male supplevere per *triumphum*.
Aliqui *modum* velut ex autographo addidere. sed à
Rhenani nota marginali esse illam quoque vocem,
Gruterus iam notauit.

At Sossium L. Aruntii prisca &c.) Mihi quo-
que vehementer placuit hæc *Cl. Puteani* emenda-
tio. Legebatur; *ad solum alarunt in prisca gr.*
Nescio an quidquam felicius in hoc scriptore resti-
tutum sit. *Sossius* (ita enim Latini scribunt non
Sossius, vt Græci) *L. Aruntii fide & Clementia Cæ-
saris seruatus* dicitur. *Aruntius* occultrauerat, vt ar-
bitror; an & deprecatus pro eo Cæsarem?

2, 86, 4 *Mea in Antonium maiora merita
sunt, illius in me beneficia notiora &c.)* Inter exi-
mia hominum per ciuilia bella quietorum, siue me-
diorum ac neutrius partis *Lipsius* 5 *polit.* 6, 7 ubi de
hoc argumento agit, huius quoque *Pollionis* consi-
lium dictumque laudat. Congruit *Attici* verbum,
cuius exemplum in hoc genere sine exemplo est.
Cum *Sulla*, qui plurimum amaret *Atticum*, *Athenis*
secum cuperet deducere adolescentem, *Noli, oro te*,
inquit, *aduersum eos me velle ducere, cum quibus
ne contra te arma ferrem, Italiam reliquis.* *Corn.*
Nep. in vit. Attici 4, 2.

2, 87, 1 *Adeo vt multa desidia crimina mor-
te redimeret*) Tali sententia *Tacitus* de *Sempronio
Graccho* 1 A 53, 7. *constantia mortis* haud indignis
Sempronio nomine: *Vita degenerauerat*. Contra de
Inuentio Latrensi *Noster* supra: quem *Vita &
morte consentaneum* dixit.

Merisus sano eius, alii in *mersu* sane e. *Acida-
lius* non citra rationem transponit: *mersu* eius, sane
expers muliebri metus, 2, 87, 2

2, 81, 3 *Vltimus autem ex interfectiorib. Cassiis, Parmensis Cassius morte pœnas dedit*) Hist. miscell. 7, 10: *Interea iussu Caesaris occisi sunt; maior Antoni filius, & P. Canidius, infestissimus quidem Casari, sed & Antonio infidus, & Cassius Parmensis, &ltima Violenti patris &ltima, & Q. Varius &c.* Ominino autem non videtur repudianda admonitio *Aldi*, qui pro vulgato (*Et dederat Trebonius*) legit, *Et dederat primus Trebonius*. Certe particula *consequens* fugide vsurpata videbitur, si ad necem potius quam ad aliquam necis *trigressum* referatur.

2, 88, 1 *M. Lepidus &c.*) Coniurationis *Lepidi*, meminere *Sueton. Aug. 19. Liv. epit. 133 Dio 54 p. 607. Seneca 1 declam. 9.*

2, 88, 2 *Angusto clauo pane contentus: nec minora consequi potuit, sed non tam concupiuit*) Merito suspectum fuit *Lysio* illud *pane*. vtiq; vixit non *pane* sed *plane* contentus angusto clauo: nisi tamen ita velis interpretari, *Mæcenatem pane nihil supra equestris dignitatis modum optauisse*. Mansit quidem in illo ordine; sed non *ona* ratione supra *equitum dignitatem* honoratus est. Quod autem *Idem* *Sir* *Doctissimus* sequentia verba in aliam faciem reformat & rescribit; *Nec maiora consequi non potuit, sed nunquam concupiuit*: minime id quidem ferendum autumto cum haud dubie sensus optimus in vulgata sit; potuisse *Mæcenatem* non *minora consequi*, sed non tam concupiuisse.

Non minus Agrippa Casari carus) Inter præcipuos Augusti amicos, imo principes amicorum fuit *Mæcenas*, cum exceptione tamen vltimi temporis. quam *Tacitus* suppeditat 3 A. 30, 6. *Prouentia enim atate* (quod & *Sallustio Crispo* acciderat) *petiem magis in amicitia principis, quam vim tenuit. fatis potentia, raro sempiterna: an fuitas capit.*

capit, aut illos cum omnia tribuerunt, aut hos cum
iam nihil reliquum est, quod cupiant. Adi Lips. 3
polit. 11, 20 & 21; ubi egregia quædam annotata.
Scip. Amirat. differt, polit. ad Tuc. lib. 3, 4. Enen-
kelium in Seiano.

1, 88, 3. Hic specularis est per summam quie-
tem ac dissimulationem, &c.) Quod sapius monere
poteram, semel notabo, quam sit in sua expositione
Velleius πολιδόξος & ὑπόδοξος. Ecce quam paucis verbis,
quantum politicæ artis hic includit? Nonne enim
omne & consilium & encomium opprimendarum
conspirationum in eo versatur, Si dissimulata spe-
culacione veluti aliud agendo & per speciem otii,
consilia scelerata obseruentur, & in ipsa temerita-
tis molitione deprehendantur: deprehensū autem,
celeriter & absq; omni neglegia vindicentur, prius
quam tumultus aliquis exoriri, rerumque aut ho-
minum perturbatio interuenire possit: quæ plerum-
que difficilem eam medicinam reddit.

2, 88, 4. Equetur prædictæ Calpurnia Anti-
stii, Serulia Lepidi &xor) Itā plerique. Legebatur
antea: Equetur prædictæ iam Antistie Serulia Le-
pidi &xor. Vnde Vossius: Equetur prædictæ iam
Antistit, Serulia Lepidi &xor. Atqui: Non Serui-
lia sed Antonia Triumviri filia nupta Lepido fuit?
Respondet Lipsius: scire licet igitur, illa spreta aut
morta, alteram superduxisse.

2, 89, 1. Casara. res in Italiam atque Urbem,
quo occursum) Erat: C. u. r i. I. u. & occursum, quam
postremam vocem Gruterus plane delendam puta-
bat. Alii varie correctionem tentauere, ex quorum
coniecturis facile eam prætulimus, quæ expressa est.

2, 89, 3. Tantummodo octo prætoribus allec-
tū duo) An ergo iam octo prætores? Certe illis octo
prætoribus, qui antea erant, iam Iulius Cæsar, duos
primos, mox plures adiecerat. Sed Velleius Noster

Julianum numerum, quippe extra ordinem & ad tempus surpatum, negligere ac de octonario ordinario, cuius passim apud Ciceronem mentio, loqui videtur. Ceterum de numero pratorum & arte aucto imminutoque egit *Lipsius in excurs. ad 1 A. Tac.* 14, 4.

Prisca illa & antiqua resp. forma reuocata)
 Quæ illa forma? an Libertas? Adulatur hic *Velleius*. Quanquam de *simulatione Augusti*, verissime equidem dicitur. Nihil magis Augusto inter initia curæ, quam simulacro Libertatis & Reip. improvidis populi animis obiecto, vim principatus interim complecti & intendere. *Est enim omnis dominationis noua arcanum primurium, simulatio antiq. que.* quod nec *Tiberius* postea omisit vñi pare. Quæ de re alibi agimus.

2, 89, 4. *Leges emendata & rursus, lata & subriter* *Suet. Aug. 34*: *Leges retrahant, & quædam ex integro sanxit. Hist. miscell. 7, 19. Clausis* *lani portis* *hemp. quam bello quaeserat, pace nutrire* *& amplificare studens, leges plurimas statuit, per quas humanum genus libera reuerentia disciplina motem gereret. Aurel. Viè. epit. 1*: *Leges alias novas, alias correctas protulit suo nomine. An illa, suæ nom. ne, à glossatoris manu sunt, qui in margine forte explicandæ vocis, protulit, adscripserat? Flor.* 4, 12, 65: *Hinc conuersus ad pacem, pronum in omnia mala & in luxuriam fluxens seculum, gravibus seuerisque legibus multis corruit. Addendus* *Dio 54 & alibi & Tac. 3, 28, 3*: *Sexto demum consulari Cæsar Augustus, potentia securus, quæ inimicitia iusserat aboluit. deditque iura, quæ pace & principe steterunt. Quæ postrema verba Clapmarius ex ratione arcani politici, quæ presenti statui semper accommodari leges solent, explicat: Alias enim Regno, alias Aristocratix, alias Democratix conue-*

conuenire, itaque Augustum suas leges rationibus Monarchicis accommodasse. 2 *Arcan.* 10. Fortasse tamen, consideratis omnibus, quæ meditationem huius loci iuuare possunt, potius audienda est *Freinsheimiana* paraphrasis: iura constituit ita comparata, ut eorum beneficio certa restituta tranquillitatis, bonique principis *Grætiæ* ad ciuitatem pertingeret.

Senatus sine austeritate nec sine severitate lectus) *Suet. Aug.* 35 ubi vltima in hunc scriptorem cura *Mutthia Berneggeri* (nam hunc finem doctissimarum *Diatribarum*, acerba litteris fata esse voluerunt) tum *Auctores* ceteros, tum memorabilia alia notata reperies.

Principes Viri ad ornandam Urbem illece sunt) *Suet. Aug.* 21: sed & ceteros principes viros saepe hortatus est, ut pro facultate quisque munimentum, vel nobis, vel reipublice & exaltis Urbem adornarent. *Tacitus* ita de hoc more loquitur; *A.* 7. 1. 1: *Fuit etiam tum in more publica munificentia, nec Augustus arcuerat Taurum, Philippum, Ealium, huiusmodi exornantes opes, ornatum ad Urbis & posterorum gloriam conferre. Quæ verba magnam vim habent, monente Casaubono, si cum *Tacito* & *Suetonio* conferas. sed *Tacito* Monarchici auspicii consuetudo in mente fuit, quasi diceret: Etiam si alias monarchæ & Principes, ut alia publice gloriosa, ita publicorum operum magnificentiam sibi debebant aut poterant vindicare, tamen Augustus non obstitit, imo (quod *Noster* iam addit) stimulum adiecit Principibus viris, ut publicis operibus struendis aut instaurandis suas opes collocarent. Non errauerit forte, qui in adiecta *Taciti* voce, exornantes opes, *arcans* latentis rationem sibi pateretur insinuari. Timentum, in novo præfatum Principatu, magnæ opes, virique tum alia claritudine tum exun-*

dantibus diuitiis nobiles; vnde callidum istud. ab impio ore apud Tacitum 11. A. 1, 2. *auri & imarque opes Principibus insanas*, in exitium egregii hominis valuit. sed & Aristoteles; *pol. 8* inter prouisiones conseruandæ reip. ponit, *ne quis sinatur nimium opibus abundare*. Vnde magistri dominationis, variis artibus locupletissimum quemque in prædam corripunt. verum id improbum est & nullo modo sciendum. sicut & Aristotelicum illud *ἐκ τῆς*, quo alibi & docere & velare remedium eius rei voluit, magnæ multæque cautionis est. Quanto melius Augustus; in sumtus publice decoros & vti-les, specie honoris & gloriæ illexit (ita enim signanter loquitur Noster) viros principes. Hoc ego pro omnibus arcanis, Regibus commendandum duxerim: cum præsertim omnis ea laus iudicio posteritatis ad ipsos redundatura sit. neque vnquam deerunt occasiones, quibus induci volentes possint ad ætærium subleuandum & magnificentiam publicam augendam.

2, 89, 5. *Consulatus t. & sequæ ad vndecimum*) accurate Suetonius Aug. 26.

Nam dictaturam, quam pertinaciter ei deferbat populus &c.) Sueton. Aug. 52: Dictaturam magna ei offerente populo, genu nixus, delecta ab humeris toga nudo pectore deprecatus est Idem Dio tradit principio lib. 54, veraque ἐπιτομή consilium Augusti declarat: τὴν τε γὰρ ἐξουσίαν καὶ τὴν τιμὴν καὶ ὅτι τὰς διὰ τὸν πόλεμον ἐχούσας, ὡς καὶ τὸ, τε ἐπὶ φθορὴν καὶ τὸ μισθὸν τῆς ἐπικλησεως αὐτῶν ἐφυλάττετο. Recte, inquit, declarauit inuidiam & odium huius, quam offerebant, appellationis: quippe qui & honorē & potestatem dictatori maiorem iam haberet. Quippe vt olim regnum propter tyrannidem Tarquiniorum; ita Dictatura propter odium dominationis Sullanæ Lulianæque sub titulo huius potestatis exercitæ, in fla-

grantif

grantissimam omnium detestationem venerat. Atque sicut *Regnum* instituto Valerii; ita *Dictatura*, lege Antonia ex rep. iam in perpetuum quasi exilium erant relegata. Itaque singulare *arcanium* prudentiæ Augustæ later in istis apud *Tacitum* A. 9. 55: non regno tamen, neque *Dictatura*, sed *Principis nomine constitutam* temp. Licet enim haud dubie *Regis* nomen in terris augustissimum sit (sicut amplius dicitur in libro de *Auspicio Regio*, quem adornamus) tamen Augustus merito temporis serviens, re ipsa contentus fuit; nomen, quod ex superbia in invidiam venerat, remisit. cum præsertim vellet videri libertatis restaurator, sicut paulo ante dictum est, ergo non expediebant huic simulationi *dominantia nomina*, aut eorum quidquam, quæ libertatis eueriores vsurpauerant. *Florus* 4, 12, 66 obscure potius & de oblato tantum dictatorio nomine loqui, quam in re tam nota prorsus errare, existimandus forte fuerit, cum scribit: *Ob hac res facta ingentia, Dictator perpetuus, & Pater Patriæ dictus est.* Dictus sane est ab offerentibus *Dictaturam*, sed deprecatus est honorem.

2, 89, 6 In id solum opus scriptorem fatigant.) Legebatur fatigans. Porro, quod *Lipsius* pro *subiecimus*, mox legit *subiicemus*, ea mutatione non videtur opus esse.

2, 90, 1. Coalescentibusque reip. membris, quæ tam longa &c.) Legebatur: coalescentibusque resp. membris, & coram altero, quæ tam l. Illa, & coram altero, Aldus aliquæ sustulerunt. *Lipsius* emendat, & curante eo, sc. *Augusto*. *Cl. Vossius*: eo curante serio.

Dalmatia XX & CC *Rebellis*) omnino videntur esse addendi, anni: nam subintelligere durum fuerit. Vide de his & *Alpinis* nationibus *Flor.* 4, 12 quæque *Freinshemiana* industria ibi annotantur.

Hispania &c.) *Iustin.* 44, 2, 7 (*¶* 44, 5, 7 & 8, 10. *Gerundens. Paralip. a lib. 4* & *que ad fin. Thuan. i. hist.*

2, 90, 2 *¶* *Ut amissis P. R. imperatoribus exercitibusque*) *Cl. Vossius* mallet: *Prætoris & Imperatoris exercitibus.*

2, 90, 3 *Contumelioso XX annorum bello*) *Lipsius* reponit *X. ann. ex Iustin. 44, 2, 7.*

2, 91, 1 *Ab oriente ac Rege Parthorum signa Romana Augusto remissa sunt*) *Florus* 4, 12, 83 cum declamatoria *παροδείματα* Parthi quoque, quasi victorie periret, rapta clade Crassiana ultro signa retulere.

Quod cognomen illi Ciro Planci sententia consensus Eniuchæ S. P. Q. R. indidit) De *Augusto* cognomine compluscula sunt, quæ ad *Sueton. Aug.* 7 notata reperies in *Diatribis Berneggerianis*. Indulgebimus etiam profundiori eius nominis meditationi in *commentatione de Auspicio Regio.*

2, 91, 2 *Quippe L. Murena & Fannius Cæpio &c.*) Recte *Velleius* iungit hos duos, tanquam vnius coniurationis populares siue principes. Ita enim *Dio* 54 p. 598 & *Sueton. Trib. 8.*

2, 91, 3 *Rufus Egnatius*) *Suet. Aug.* 19. *Dio* 53 p. 587 & *seq. Senec. i. de Clem. 2. Tac. i. A. 10, 6.*

2, 92, 5 *Nisi quod naturaliter, audita Cæsis laudamus libentius &c.*) Sententiam etiam aliis benedictam cum expolitione & interpretatione rationis, quæ subest, effert *Velleius*. Valde enim subtile est illud: *presentibus nos obrui, veteribus instrui credimus.*

2, 93, 2 *Quem homines, si quid accid. Casari, success. potentia eius arbitrab. futurum, &c. tamen id per dñ. Agrippam secure ei posse contingere non exist*) Agrippa enim summopere à populo diligebatur, neque parum meritis suis in *remp. & Augustum,*

stium fidebat. ideo nec Augustus ausus est Marcellum ei præferre. Vnde prima offensionum inter Marcell. & Agrippam semina; quæ ne erumperent, Augustus, sub specie ministeriorum principatum (vide quæ supra notamus ad 2, 45, 4) Agrippam ablegavit. *Dio 53 p. 593* ubi etiam de magnificentissimo Marcelli munere. adde *Sueton. Aug. 66.*

2, 93, 3 *Reversus inde filium Casaris Iuliam, q. i. m. M. h. duxit uxorem*) coactus repudiare priorem uxorem, quamvis esset sororis Augusti filia. Matrimonii huius causâ duplex: altera è temporibus & negotiis petita (volebat enim Augustus, cum abesse Roma cogeretur, ad coercendas subnascentes turbas præficere urbi Agrippam; qui prudentia tantæ rei par, etiam dignitate principalis matrimonii ad venerationem publicam prouehendus videbatur) altera è profunda ratione status, quam vocant, siue potius è consiliis dominationis; dum callidissimus Mæcenas in aurem Principi insusurrat: *Agrippam iam tantum fecisti, ut vel gener tibi asciscendus vel occidendus sit.* Heu! quantus ab extremo in extremum saltus! nimium ille quidem, nimium magis aulis familiaris. adeo inter summa & ima apud *Statistas*, si volunt ita appellari, nihil medium est. *Adi Dionem 34 p. 600.*

2, 94, 1 *Quo prius nato*) Ita *Schegk*ius ediderat. nollemus autem in nostram editionem irrepisse. Legebatur: *quo primo* vnde *Aldus* fecerat, *quo primo*. In *Variantibus* *Leit. à Raphelengio* editis: *quo bimo*. utrumque (*primo & bimo*) habet, quo se tueatur.

2, 94, 3 *Maximamque difficultatem annonæ ac rei frumentariæ inopiam &c.*) *Suetonius* etiam in *Tiberio*, c. 2 testatur: *cum curam administrasset annonæ, quæ urbi incidere.* crebra ea difficultas Romæ; indeque magna laus aut odium recte

secusue administrantibus. sane annona cura ali-
quando Pompeio non minus addidit gloria, quam
pulsus ambitus campo, exaltus hostis mari, oriens
triumphus, occidensq; lustratus. teste Plinio in Panc-
gyr. 29. vide Dion. 54. pr. Lips. elect. 1. 8. Ceterum
quæ illa, & cuius tam sollers cura, sufficere potuit rei
annonariæ Romanorum ac in longum satis prouide-
dere? Non immerito aliquis miretur tanti imperii
tam periculosum & anceps vitium. Vt ali posset
populus Romanus, peregre & longinquis è locis ad-
uehenda erat annona. adeo quidem, vt horreum
Romanorum, Ægyptus vel armis occupata vel steri-
litate depleta, fame potuerit Italiam virgere. Tac. 1
A. 59, 4. Igitur hæc inter intimas & secretissimas Prin-
cipum sollicitudines non postrema fuit: sicut Tibe-
rius fateri opus habuit, apud Tacit. 3 A 54, 6, in
grauissima illa ad Senatum epistola: *At Hercules ne-
mo refert, quod Italia externa opus indiget, quod Vi-
ta populi Romani per incerta maris & tempestu-
tum, quotidie soluitur. ac nisi prouinciarum copia
& dominis & seruitiis & agris subuenerint, nostra
nos scilicet nemora nostræque villa tuebuntur. Hanc
P. C. curam sustinet Princeps. hæc omissa temp-
funditus trahet. Neque tamen potuit ille ipse, qui
de hac cura gloriatur hoc loco, prouidere, quin sub-
inde grauitate annonæ iuxta seditionem Senire-
tur. Tac. 6 A 13, 1. Causa huius mali primo ex diui-
tiis & affluentia, quam tot victoriæ pepererant. hinc
à labore & studio agriculturæ in otium & voluptates
uersa plebs annonam accipere potius quam parare
assuevit. Altera causa laret in visceribus degene-
rantis reip. dum magistratus quidam affectatione
popularitatis largitioni fumentariæ studebant; &
mox perturbata assiduus nouis molitionibus repu-
blica, quicunque dominationem cupiebant, annona
populum inescabant, siue quod Tacitus, etiam inter*

arq.

arcanas *Augusti* artes refert 1 A. 2, 2 *pelliciebant*. Quid hoc erat aliud, quam ad otium & cessionem ab agricultura, veluti signum omnibus sustollere? Scilicet ita obnoxiam sibi fidamque plebem redderant, si eius vitam & necessitates, copiam inopiamque veluti in manu haberent. Testatus quidem est ipse Augustus, prodente *Suetonio Aug.* 42 se aliquando impetum cepisse, frumentationes publicas in perpetuum abolendi, quod earum fiducia cultura agrorum cessaret: neque tamen perseverasse, quia certum haberet, posse per ambitionem quandoque restitui. vide, quæ ad hoc argumentum pertinentia *P. Cumanus* commentatus est lib. 1 de rep. Hebr. c. 3.

2, 94, 4 Regnum eius Artavaſdi dedit)

Lipsius & *Schegkii* ex *Tacito*, *Suetonio*, *Dione*, *Iosepho*, *Tigranem* reponunt. Vir Eruditus *G. Voſſius* existimat Velleium omisiſſe Tigranem, quod brevi imperaverit, posteaque iussu Augusti, per Tiberium, Artavaſdes impositus sit. *Taciti* verba, quæ potissimum hic in disquisitionem veniunt, ita habent. 2. A. 3, 4 & 5; occiso Artaxia per dolum propinquo- rum, datus à Casire Armenis Tigranes, deductusq; in regnum a Tiberio Nerone. Nec Tigrani diuturnum imperium fuit, neque liberis eius, quamquam sociatis more externo in matrimonium regnumque. Deinde iussu Augusti impositus Artavaſdes, & non sine clade nostra deſectus. Non caret tamen suspicio- ne, quod omisso eo, quem alii plerique nominant, cuiusque deducendi gratia Tiberius in Armeniam militus erat, Velleius Artavaſden potius nominat. Vt non male videatur coniecisse Doctissimus Vir, qui hunc locum mutilum defectumque autumnavit.

Cuius rex quoque Parthorum) Omnino assen- tio scribentibus: cum r. q. P.

2, 95, 2 Quippe Græque divisis partibus Rhætos Vindelicosque) *Sueton.* Tib. 9. *Liuv. epist.* 136

& seqq. Flor. 4, 12, 22 &c. Hist. miscell. 7, 14. Oros. 6, 21. Horat. 4. Carm. 4 ubi Interpretes. Dio 54, p. 613 § 654. Strabo 1 pr.

2, 95, 3. Censura Planci & Pauli acta inter discord.) Dio 54 pr. Sizon. comment. in fist. § triumph. R. ad ann. V. C. DCCXXXI.

Plancius timere deberet, ne quisq.) Prorsus restituit hunc locum Lippius distinctione ac emendatione: Paulus dixisset implere censorem, Plancius timere deberet. nec quidquam obicere posset adolescentibus aut obicentes audire, quod non agnosceret Senex. Egregie, timere censorem dicitur debere, qui probrorum sibi & inquinati moris conscius est. Cur ergo Augustus tales constituit censores, cum hoc magistratu nihil debeat esse grauius sanctiusque? An voluit hac ratione causam struere & magnificam in publicum speciem quærere, cur in posterum censuram perpetuam, quam hactenus per accessum recusauerat, Princeps deberet suscipere? Ita enim nec discordiis locum, & officio dignitatem dari, vitiis huius censuræ moniti, credituri erant ciues. Certe non abhorret talis calliditas ab illa Augusti arte, qua paulatim, per occasiones & machinamenta, munia magistratuum legumque ita in se traxit, vt sponte & merito concessa viderentur.

2, 96, 2: subinde bellum Pannonicum, quod inchoatum Agrippa Marcoque Vinicio aucto tuo Cos.) Lippius, quoniam Agrippa tertium Consul fuit, hic subesse mendam suspicatus est, scribendumque: quod inchoatum ab Agrippa, Marco, Vinicio aucto tuo Cos: Sed Gruterus bene admonuit Velleio de duobus annis sermonem esse, scilicet primo anno, siue consulatu Agrippæ, natum esse bellum Pannonicum; altero adoleuisse, Vinicio consule. Videndi de hoc bello plerique supra memorati scriptores.

2, 97, 1. *Accepta in Germania clades sub legato M. Lollio* (Dio 54. p. 612. Suet. Aug. 23. ad quem locum notat Casaubonus, vnum esse Eusebium qui Lollii huius non cladem sed victoriam memorat. Verba hæc sunt, *Chronic. lib. priore: Germanos in arma Versos M. Lollius superat.* Non putandus est autem pugnare cum ceteris Eusebius: acceperat quidem Lollius cladem aliquam, sed victus non erat plane: quin potius, cum mox hostes apparatum eius audirent, in suam terram regressi, obsidibus datis pacem acceperunt, teste *Dione.* sed & antea victos à Lollio, ex *Obsequente* probari potest. Meminit eius cladis *Tac. l. A. 10, 6.*

2, 98, 1. *Atrox in Thracia bellum ortum L. Pisonis Virtus compressit.* (Dio 54 p. 624. Flor. 4, 12, 17.

2, 99, 2. *Mira quadam & incredibili atque inenarrabili pietate.*) Adulatorie hæc de Tiberio *Hel-lerus*, ut alia multa. calliditatem enim potius dixerit, qui Tiberium nouit, quam pietatem. *Suetonius* dilerte in *Tib. 10* totam rem complectitur. Tot prosperis confluentibus, integra ætate & valetudine stetit repente secedere, seque è medio quam longissime amouere. Dubium uxorisne radio, quam neque criminari aut dimittere audeat, neque ultra perferre possit; an & *Suato* assiduit. ut is fustidio, auctoritatem absentia tueretur atque etiam auget, si quando indignasset sui *Resp.* Quidam existimant, adulteris cum *Augusti* libris, loco & quasi possessione *Surpatri* à se diu secundi gradus, sponte cessisse, exemplo *M. Acrippa*, qui *M. Marcello* ad munera publica admoro, *Mirylenis* abierit; ne aut ob stare, aut obrectare præsens videretur, quam causam & ipse, sed postea. (*S. Cap. 11.*) reddidit. Tunc autem honorum saturitatem: ac requiem laborum præcedens comitatum petiit. adde *Dionem l. 55. p. 635.*

Quis

Quis non videt, concurrisse omnes illas causas. quarum prima est necessitate domestica, altera, est consilio dominationis; tertia, est sollertia & institutis vitæ aulicæ exoriri putanda est. Meminit huius secellus Tacitus 1 A. 4, 4.

2, 99, 4 Qui procos. legatique in transmarinas profecti prouincias, & visendi eius gratia ad eum conuenientes, semper priuato (si illa maiestas priu. Enquam fuit) fasc.) Ita Schegkhus: alii aliter emendarunt. Legebatur enim corrupte: Visendi eius gratia ad quem conuenientes semper priuatos illis maiestas priuata nunquam fuit, f. f. Lipsius 3 epist. quæst. ep. 8 legit: visendi eius gratia atque conueniendi. cetera, sicut Schegkhus habet. Ceterum adulationem Velleii arguet Suetonius Tib. 12 ubi specie legati exulem egisse memorans, addit: Enimvero tunc non priuatum modo, sed etiam obnoxium & trepidum egit, mediterraneis agris abditus, & transq. præternauigantium officia, quibus frequentabatur assidue: nemine cum imperio aut magistratu residente quoquam, quin diuerteret Rhodum.

2, 100, 3 Quippe filia eius Iulia &c.) Quæ de Iulia hic habentur vide apud Sueton. Aug. 65. Tib. 11. Tac. 1 A. 53, 1. Dion. 55 p. 635.

Quicquid libere prolicino & indicans) Alii; iudicans.

2, 100, 4. Tum Iulius Antonius singulare ex. d. c.) Tac. 4, A. 44, 4. & 11 A. 10, 6. Idem de Sempron. Graccho 1 A. 53, 4.

2, 100, 5. Quasi cuiuslibet Exore Violata pœnæ p.) Intellige, quos hic nominat, qui ex lege Iulia in exilium pulsi. nonnemo enim morte affectus est. Quod Lipsius notat ad conciliationem Velleii cum Tacito, qui 5 A. 24, 2 scribit: Ut Valda diuo Augusto in remp. fortunæ; ita domi improspere fuit, ob impudicum filis ac nepris, quas Urbe depulsi

pulit adulterosque eorum morte aut fuga puniuit:
 nam culpam inter viros ac feminas *Violatam*, gra-
 tus nomen lesarum religionum ac *Violata maiesta-*
tis appellando, clementiam maiorum suasque ipse
 leges egrediebatur. Quanquam Iulius Antonius,
 non tam ob adulterium, quam *ὡς ἔργῳ τῷ ποταγῶν*
τῷτο πρὸς adeoque ob rerum novarum molitio-
 nem interfectus memoratur Dioni 55 p. 635. sed quæ-
 nam illæ religiones, quas lesas apud Tac. Augustus
 dicit? Amicissimus Noster Freinshemius in doctis-
 sima & singulari exempli paraphrasi exponit de
 religionibus, quibus sacrata forent coniugia: &
 quod de *Violata maiestate* additur, ad *spretas leges*
 refert, quarum contemptus in maiestatis iniuriam re-
 dundaret. Mihi semper videbatur profundioris &
 vere Monarchici arcani ratio subelle: atque ytrobi-
 que auspicia venerande sacrataque *Maiestatis* spe-
 ctari. quæ cogitatio inde confirmabatur, quod non
 tam ipse Augustus has poenas tanquam suis verbis
 iudicioque, sed Senatus, quod Dio diserte memorat,
 in gratiam sc. venerationemque Augusti decreuit.
 Rationes deinde istas sequebar: cœperant iam cri-
 mine *maiestatis Violata* notari vindicarique, quæ
 olim intra hoc nomen steterant: Vnde dato semel
 eius in Principem reuerentiæ exemplo, sponte iam
 & magna promittitudine Senatus, imo adulatione de-
 nique, quod de Tiberianis temporibus satis con-
 stat, huc ibatur. Iam vero crimen ipsum *maiestatis*
 nonne maximam atrocitatem ex eo habet, quod
 violantur sacra imperii, auspiciaque summæ pote-
 statis? quæ cum in vnum translata est, omnis illa
 veneratio sponte sequebatur. Et quis nescit studium
 ac sollertiam aulicorum sub Augusto, imo ipsius
 Augusti, non potestatem modo & imperium sed im-
 perii sanctitatem religionemque varie firmantium
 atque augentium? Enstinet forte aliquis ob stare
 huic

huic opinationi *Dionem*, qui *lib. 57, p. 696. sub Tiberio* demum, *delicta in imperatorem, impietatis nomine* appellata tradat. sed præterquam, quod præcise ex illis verbis non sequitur, sub Tiberio coepisse id nomen, (cum locutio illa, *ἡδὲ γὰρ ἀνομιῶν & c. caperetur iam ita appellari*, facile ad antecedentia tempora referri possit, quia præsertim de initiis Tiberii hic sermo est) etiam illud animaduertendum est, *Dionem* hic de omnibus in Principem iniuriis loqui, cum Augusti sueritas in aliquibus & extra ordinem, ut sic loquar, apud Tacitum notetur. Verum hæc obiter, & prout sub acumen stili venere, hic appono: consideraturus eam rem amplius & disquisitionis in comment de Auspicio Regio.

Voluntatis exilia) *Lipsius* recte emendat: *Voluntaria*.

2, 101, 1. Conuenit prius *Nerone*, cui omnem honorem & superiori habuit) Adulatur iterum hic *Velleius*, quod vere *Lipsius* obseruat. *Dionis* enim diserta est narratio ss. p. 436; τὸ δὲ Γαίῳ συλαῖς ἐς τὸν πρὸς Ἀρμενίας πόλεμον, ὃ τιβέριος ἐκ χιῶν ἐλθὼν αὐτὸν ἰδὼν παύσιν. ἐταπείνε τε γὰρ ἐαυτὸν, καὶ ὑπέταξε τὸν ὄντα τῷ Γαίῳ· ἀλλὰ καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ ἔσσι. Messæ ad bellum *Armeniacum* Cæso, *Tiberius* in *Chium* prefectus, cultum ei ac officia præstitit. submitteque se non Cæso tantum, sed omnibus, qui cum ipso erant. Adde *Sueton. Tib. 12.*

(cum rege *Parthorum* *iuvenco* excelsissimo) Illa duo verba: *iuvenco excelsissimo* delenda censet *Gruterus*. *Lipsius* optima ratione ductus, in primum casum mutat, ut ad *Caium* referatur, quippe cum *Phraates* non fuerit eo tempore iuuenis.

2, 102, 1. per *Parthum* indicata, *Cæsars* forma vulgavit) Ita relicte, ut arbitror, emendauit *Lipsius*. Erat; *Cæsars* iam conuulgus. unde fecerant; *Cæsars* in conuulgus.

2, 102, 2. *max in colloquium (cui temere se crediderit) cives Art. ugeram grauius à quodam m. Adduo & uulneratus*) Vide Flor. 4, 1, 44, 45. Vere autem iudicat Noster, temere hoc à Caio factum: cum hoc casu tot magni viri interierint, unde exempla cautionis peti poterant. Pertinet huc eximia Polybii philosophia è 5 hist. 75 p. 41: Καὶ τέτων ἔστω συνεχῶς καὶ προφανῶς πειλοῖς καὶ συμβεβηκότων, ἐκ αἰδ' ἥπας κανοί τινες οἱ καὶ ἐνὶ πρὸς τὰς τυαύτας ἀπάτας πεφύκαμεν. τέτῃ δ' αἰτίῳ ἔσι, ὅτι τὰς τῶν προτέρων ἐπαινοῦται ἐν ἐκάστοις περιπέτειας, ἢ ποιέμεθα προχειροῖς, ἀλλὰ οὔτε μὲν καὶ χρημάτων πλῆθος, ἔτι δὲ ταχὺ καὶ βέλδιον καλοσκηνὺς, μετὰ πολλῆς ταλαιπωρίας καὶ δαπάνης ἐτοιμαζόμεθα πρὸς τὰ παράδοξα τῶν συμβαινόντων ὅ δ' ἐστὶν ῥαῖον μὲν τῶν ὄντων, μετρίως δὲ παρέχεται τὰς χρείας, ἐν τοῖς ἐπιτοχάλεσι καιροῖς, τέτῃ πάντες κάλοισιν ὀφείμην. καὶ ταῦτα ὀφείμενοι μετ' ἐν γήρῳ ἀναπαύσας ἡμᾶς καὶ διαγωγῆς, καὶ τῆς ἰσορίας καὶ πολυπραγμοσύνης πεποιμένοι τὴν τοιαύτην ἐμπειρίαν. *Atque hac calumnia*) adscribam præclarissimi quamquam longiusculi loci versionem è Cuiusbono) *quum adeo continue adeoque euidenter multis iam inciderit: sit tamen nescio quomodo, ut ad huiusmodi fraudes semper rudes ac noui existimus. Cuius autem huius rei est, quod priorum casus, à quibus in aliquo est offensum, ut in numeratione libeamus & ad manum, operam non ponimus. sed frumenti quidem ac pecunie copiam, itemque murorum telorumque fabricam aduersus incerta & inopinata casum, vexatione magna sumtuque nobis comparamus: rem vero omnium facillimam, omniumque, ubi aliquid aduersi increpuit utilissimam, hanc omnes suasque deque habemus: quum præsertim facile queramus, honesto fruente oris atque oblectatione animi, ex hisloria & curiosa diligentique rerum antactarum notitia, hanc nobis peritiam atque prudentiam parare. Exat similis obser.*

obſervatio apud Polybium Gallicum (Comineum intelligo) lib. 2 c. 6 edit. Barthian.

1, 102, 4. In Urbe Lycæ (Limyram nominant) inorbo obier) Cum Velleio ſentit Sueronius, & Zonaras. Quibus opponit Lipſius Sencam Patrem, Florum, Rufum & præſertim monumentum iuxta Emeſam Syriæ urbem, in quo t. Caſario epitaphium; memorante Bellonio. Vit Eruditus G. Veſſius epitaphium illud fuiſſe ſuſpicatur, cum oſſa Caii Romam deportata à tribunis militum, in Dione legantur.

2, 103, 2. Ut & tribunitia poteſt. conſort. Neroni conſtitueret, & eum adoptaret) vide Tac. 1 A. 3, 5. Sueron. Trib. 13 & 16. Dion. 55. p. 637. Intellige autem tribuniciam poteſtatem iterum datam. acceperat enim & geſſerat iam antea. adde Tac. 1 A. 10, 10.

2, 103, 5. Id Snum dixiſſe iuxta, quam ille omnibus fuerit curus) Ita ſupplevit Rhenanus locum mutilum. Erat enim: Id Snum dixiſſe, quam ille omnibus fuerit. vnde Lipſius: Id Snum dixero, quam ille omnia omnibus fuerit. Alia lit. r.

2, 104, 1. Hoc, inquit, reſp. cauſſa facio) Dubitatum eſt à multis, an Tiberius reſp. cauſſa ab Auguſto ſucceſſor conſtitutus. vnde Prudentium aliqui apud Tac. 1 A. 10, 9: ne Tiberium quidem caritate aut reip. cura ſucceſſorem adſertum: ſed quoniam; arrogantiam ſanctamque eius introſpexerit; comparatione deterritus ſibi gloriam quaſuiſſe. Sed Sueronius liberi alias & prudentis iudicii Scriptor ſuſpicionem eam ab Auguſto remouet, dum in Trib. 21 ſcribit: Adduci tamen nequeo quin cauſſam mem; & circumſpectiſſimum & prudentiſſimum principem, in tanto præſertim negotio; niſil temere feciſſe, ſed cuius virtutibusque Tiberius perpenſis, poſtiores duxiſſe virtutes: præſertim cum & reſp. cauſſa

lata ad optare se eum pro concione iurauerit; & epistolis aliquot, ut persissimum rei militaris, & que Senecæ populi Romani presidium prosequatur.

2, 104, 4. Antè meritū ac Viribus quam nomine, Casarem reusentibus) Lipsius non sine ratione pro Viribus mallet Virtutibus.

2, 105, 1 Et annis mox nostra clade nobilis; transitus Visurgis) Ita Rhénanus evocatus, ut arbitrator; emendavit, cum inuenisset: & inammius mox nostra clad nob. Vossiana coniectura ita rescribit: & Etiani minus mox nostra clade nob.

2, 105, 4 Pietas sua Casarem; pane obstructis hieme alpihus in Græciam traxit: ad tutelam imperii eum Veris initio reduxit in Germaniam) Ex variis lectionibus & distinctionibus hæc nobis commodissima videbatur. in Ver. ex. extrita syllaba, inis extrabat. item pro obstructis leg. extructis. Vnde Vir Doctus: bene extructis. Cæpio & tolero significatum; vocabuli extructis, sed retinuerim pane. Nam bene extructas Alpes scripsisse Velleium, distulerim credere:

ad caput Iulia fluminis) Lupie legendum esse, consensus doctorum & res ipsa pridem euicit. vide de hoc Nostri loco Cluuer. Germ. antiq. lib. 3 cap. 9 & 49.

2, 106, 2 Ad quadragesimum miliarium à Rheno usque ad flumen Altem) Hyperbolice hic loqui Velleium, aut anfractus atque circuitus paludum saltuumque complecti (cum alias millia passuum haud amplius CC XI. reperiantur in itineris huius designatione) ostendit Cluuerius Germ. antiq. 3, 18. Ita adulatorie mox animaduertente Lipsio; inaudicum atque incognitum ante mare vocat, quod tamen Drusus antea nauigauerat, sicut ex Dionē satis constat.

2, 107, 1. *Non tempero mihi &c.*) Quæ in hoc capite habentur, solius Velleii diligentia debentur. quo minus iudicare integrum est, quid iuxta aut supra veri fidem dictum sit. Certe cum in Tiberianis plerisque laudibus nimius deprehendatur Noster, non sine ratione suspicatus est *Lipsius*, parum pro indole Germani hominis sonare istam ad Tiberium orationem.

Cauatum, &c. illis moest, ex materia con-
scendit aluerum) Meminit eiusmodi nauigiorum *Plinius* 16, 40: Germania pradones singulis arboribus cauatis nauigant, quarum quadam & triginta homines ferunt. Scilicet hoc veluti rudimentum nauium gentibus fuisse antiquitus, consentaneum est. Ita *Sanchuniathon* apud *Euseb.* præparat. *Euang.* 1, 10 de Phœnicum Theologia, tradit: διδεν λαβόμενον τὸν Οὐσιων καὶ ἀποκλαδύσαντα, πρῶτον τολεμήσαις δάλασσαι ἐμβῆναι. *Præm* arbore, cuius ramos amputauerat, accepta, primum hoc veluti nauigio ausum esse mare ingredi. Annotandum hoc vel propterea videbatur, quia in disputatione de primis rei naualis originibus multa obscuritas tollitur, obseruato nauis tumultuariæ sive rudimentariæ, tum fabricatæ extructæque discrimine. hic proprie ναυπηγία locum habet: Velleianum autem istud nauigium, aut quæ alia ad eum modum memorantur, non sunt accurate loquendo ναυπηγία δένει.

2, 107, 2. *in eam quam armis tenebamus*) *Bureros* in *antiq. ex.* fuisse, tenebamus, testatur. Vnde promptum fuerit, emendatione ceteram σύνταξιν huc attemperare: nisi in pari loquendi proprietate æque ambiguum crederem, huius verbo, an reliquis voculis accesserit vitium.

Nostra quidē inuentus fuit, quæcum Sestrum numen absentium colat, præsentium porius arma metuit &c.) Tolerabilior videri posset montano-

rum barbarorum apud *Curtium* 7, 6, 6 oratio, qui veniæ petendæ deditionem suam hoc colore adornant : *cum diis pugnare sacrilegostantum*. Nam quæ *Idem scriptor* de barbaro imbellicque Indorum stupore memorat 9, 1, 18 & 9, 8, 7, quibus Dii scilicet erant, quos fortiores adeoque sibi formidabiles credebant, facile fidem inueniant : sed cui verisimile sit, Germanum, dignitate graduque militiæ honoratum in tantum non modo à libertate, sed à servitute ipsa degenerasse ? Et quodnam illud numen Romanorum, quod iuventus Germana scilicet cole-ret ? An illa terrarum Dea gentiumque Roma ? quam pro domicilio latronum detestabantur Ger-mani ? An vero Iulii Cæsaris à *nostris*, aut Augusti veneratio hanc formulam dictavit ? qua eadem ni-mirum postea Arminius, illum inter numina dica-tum Augustum, gravi cum irrisu recordiæ Romanæ, memorat, ap. *Tac.* 1 A. 59, 6. Curiosior aliquis non difficulter crederet, Velleium hic commentum esse rationem, qua suum Tiberium summis quibus-que & admirandis ducibus æquaret. Vide de *Scipio-ne Val. Max.* 2, 10, 2.

2, 108, 1 *Nihil erat iam in Germania, quod Vincere posset*) Etiam hoc adulatorie : vt recte notat *Lipsius*. idem, qui mox pro inferiora quæ vox *Uluverio Germ. antiq.* 3, 3 multum negotii exhibuit) rectissime interiora reposuit.

2, 108, 8 *sed certum imperium Sinque re-giam complexus animo*) Hunc locum, Deo annua-te, amplius explicabimus in comment : de *Auspicio Regio*. Historiam iuuabunt *Strabo* : prope princi-pium, egregias vt solet, breuitate rem totam com-plexus. *Tac.* 2 A. 45 & 46.

Aut conditionibus iuris sui fecit) An æquis, an vero imparibus ? Dubitat *Petrus Faber Semestr.* 1, 7. Nobis nil videtur dubitandum, si vel consilium

Marobodui, vel textum Velleii consideramus. Dominari ceteris volebat Maroboduus, proferendique imperii causa finitimos bello petebat. ergo partim vi cepit, partim deditione, quos *sui iuris*, omnes nimirum fecit. Qua Velleii phrasi nihil potuit clarius dici: nam *sui iuris* facere, est ytique, *in suam ditionem potestatemque redigere*. Non consistunt autem οὐδὲν αὐτῷ ἐπ' ἑσθ' ἔχειν ὁμοίᾳ, cum alter amittit imperium, alter accipit.

2, 109, 1. *Gerēbātque se ita aduersus Romanos*) Quæ hoc & sequenti commate dicuntur, prudentiam Marobodui singularem abunde ostendunt. Ceteri scriptores parcius hic agunt. an puduit fateri: fuisse inter Germanos virum, qui gerenda rep. constituendoque principatu æmulum agere posset eorum, qui soli eo nomine celebres & cupiebant esse & videbantur? Nimirum & elusit Maroboduus infinitam Romanorum ambitionem calliditate, & virtute cœcreuit. & quantum ille dedisset Romanis negotii, nisi intestinis armis collisi inter se duo Germani Martes (Arminius ille alter est, quem indigito) nudum hostibus latus præbuisset. Maeste nunc quoque virtus Germanica, inuicta omni externa vi in hunc diem futura, si Libertati tuæ concordia constantius litauisses, neque alienæ dominationis tuum decus & sanguinem gratificari didicisses.

2, 109, 2. *Totumque ex male dissimulato iugebat æmulum*) *Acidalius* contendit legendum, *in totumque*. Nolim statim assentire.

2, 109, 5. *Legiones Boioharum duceret*) verbum hoc explende lacunæ adiiciendum doctissimus quisque consensit.

2, 110, 1. *Saturninum admoneri placuerat* * *panē aequali diuixit intervallo ab hoste*) *Lipsius* mallet, *admoneri*: & supplet lacunam: *cuius copia panē eq.* Hoc postremum facile se cuius ap-
probat:

probat: sed illud *admoneri*, tolerari posse obserua-
bunt, qui cogitare volent,

2, 110, 2 *cum vniuersa Pannonia & Dal-*
matia) Vide de hoc bello *Dionem lib. 55 & 56.*
Sueton. Tib. 16.

2, 110, 3 *Amplius DCCC millibus*) Non du-
bito nota numerali expressum in msc. millenarium
fuisse: DCCCM. Vnde *Acidalius*, potius *millia* ex
optimorum Auctorum consuetudine, legendum
esse, quam *millibus* existimat.

2, 110, 4 *pari in Macedonia eruperat*) Ex
vet. exemp. effugerat. Lipsius & Vrsinus faciunt, *se*
effuderat.

Proxima duobus Batonibus ac Pinneti duci-
bz auctoritas erat) *Proxima*, à quibus? *Lipsius*
corrigit: *prima duobus Batonibus ac P. a. e. Aut:*
proxima duobus Batonibus à Pinnete auctoritas
erat. Ceterum duos *Batones* expunxerunt alii, atque
ita rescripserunt: *proxima duobus, Batoni ac Pinne-*
ti ducibus, auctoritas erat. Tuetur hanc lectionem
contra *Lipsium*, qui duos *Batones* è *Dione* retinet,
Acidalius præsertim ex *Nostro* 2, 114, 4.

2, 110, 5. *Lingua quoque notitia Romana*)
Nescio quo consilio *Schegkii* hic obseruet, *Linguz*
Latinæ vsum beneficii loco à Romanis concessum.
ex *Liu. 40, 43: Cumanis eo anno petentibus per-*
missum, vt publice Latine loquerentur, & præconi-
bz Latine videntibus esset. Noster sane nihil de
vfu huius linguæ *Pannoniis* publice concessio, sicut
Cumanos actui publico ac negotiis ciuilibus solen-
nibus illud priuilegium quæsiuisse & impetrasse *Li-*
uius auctor est: sed potius de peruulgata notitia ser-
monis *Romani* loquitur, sicut hodieque fieri potest
& solet, vt linguæ alicuius extraneæ notitia in vul-
gus satis familiaris sit, non item vfu publico rece-
pta & agendis rebus componendisque monumentis

destinata. Nam id ne optant quidem aut sustinent facere, nisi qui externo imperio vel parent vel adulantur. Itaque semper discernendum est, *commercione & usu ac necessitudine, an imperio insituroq; notitia* linguae alicuius propagetur. De priori modo *Currius* diserte 6, 10, 23: *Tam & floribus quam & idis peregrina lingua descendit est.* Posterius consilium *Dominantibus* solenne est: qui linguam suam, non citra arcanum imperii (de quo *Clapmar.* 3, 22) propagare student.

2, 110, 6 *Per stabilem illum & firmatum tantorum bellorum experientia an.*) *vet. ex. formatum.* cuius vocis & elegans & satis nota est in hos usus significatio; nescio tamen quomodo textum accuratius inspicienti magis arietet, *firmatum.*

2, 111, 1. *Reuocati Undique omnes Veterani*) Retineri potest vetusta lectio: *Undique & omnes.* Quod *Acidalius*, *euocari*, reponendum contendit, in eo obsequitur mori suo atque ex omni occasione correctionem capiat.

Ex censu libertinum coacta dare militem) *Sueton. Aug. 15. Dio 5; p. 651.*

2, 111, 2 *Omnia hac frustra preparassemus, nisi qui illa regeret fuisset*) Scilicet plus est in duce, quam in exercitu. quo de argumento pleni sunt commentarii Politicorum.

Itaque & præsidium militum respo ab Augusto ducem in bellum poposcit Tiberium) Fateor non suauiter hæc in auribus meis sonare: tam absurda autem esse, sicut censuit *Acidalius*, (cuius nimis animosa hic medicina est) pernego. Mitigabitur nonnihil insolentia phraeos, si consideremus, quam præmisit sententiam. Coactæ erant, inquit, satis multæ magnæq; militum copię: sed quid multitudo exercitus, absque artibus & auctoritate idonei ducis? itaque respublica huic multitudini militum, tantam

quam præsidium & præcipuum robur decusque, postulavit Tiberium, parem sc. tanto bello ducem. Sabtilius forte quam opus est agunt, qui Tiberium ideo hic *præsidium militum* credunt dici, quod militum sanguini parceret studiose, neque victoriam damno amissi militis pensatam cuperet (teste *Nostro* 2, 115, §. 2, 20, 2) simpliciusenim & conuenientius est ut *præsidium* accipiamus eo sensu, quo eleganter *Augustus* apud *Sueron.* Tiberium *et Gnicum populi R præsidium* prosequitur. *Tib. 21. Lipsius* tentabat: *præsidium Gnicum: Gruterus, Gnicum:* ut possit videri *Velleius* in animo habuisse elogium Augusti.

2, 111, 3 *Mediocritas nostra*) Ita iam ergo incipiebant loqui? postea eiusmodi formulæ ad ineptias & fastidium frequentatæ. Mirari possis iam tum, id est, sub Tiberio, ausum *Valerium Maximum* dicere, *mea paruas*. Quæ vox adeo offendit Eruditorum aures, ut pro comperto habeam, multos, cum in ipso limine huc tanquam in lapidem impingerent, sequius, quam meretur, iudicasse de toto Auctore: qui licet aliquando moliri grauius quam felicius exhibere videatur figuras sententiasque, abunde tamen eloquentiam suam prudentiamque æquis iudicibus approbare potest.

etiam designatus tribunus plebis) Legebatur *Et iam designatus tribunus plebis*. quam *Lipsius* tueretur, ratione à more eius xui petita, quo cautum seuerere erat, ne quis *Tribunus* ferret, nisi *senator*. Eruit eam rem è caligine explicatque 2 *Electorum* 13.

2, 111, 4 *Quanto cum temperamento simul Gtilitatis res auctoritate imperatoris agi* (vid.) sententiose hoc, ut cetera de artibus Tiberii. scilicet *Eruditus* sit dux *Gtilis honestis miscere*, exemplo *Agricolæ* ap. *Tac.* 8, 1.

inopsque copiarum (Ec.) *Magna enim dispositio*
Ef 4

sitio est, hostem fume magis urgere quam ferro, quod Vegetius 3, 26 in regulis belli generalibus tradit.

2, 112, 3 *pars exercitus eorum proposita ipse duci*) Lapsius mallet *opposita*. sed potest defendi vulgata. Mox concinnius legeris, *instantes sustinere*. quod iam alii monuerunt. cetera recte se habent.

2, 112, 4 *Equitatu regio*) Acidalius recte: *equitatu*.

2, 112, 5. *Militi plus eo tempore Sindicatum gloria, quam d. r.*) Videtur omnino toleranda hæc lectio, neque opus esse, vt pro *militi*, substituat, *militibus*: aut pro *Sindicatum*, *Sindicandum*.

Qui multum a more sui imperatoris discrepantes) Legebatur: *multum amore imperatoris sui crepantes*. Vnde doctissimus Isacius Pontanus eam lectionem fecit, quæ haud dubie ceteris omnibus præferenda fuit.

2, 112, 6 *Quibus etiam primi ordines cedere*) Ita Burerius ex Ver. ex. Addenda ergo fuerit præpositio. quam subintelligi hic posse facilius dixeris quam probaueris. Alii: *quin etiam primi ordines*. Lapsius mallet: *que etiam primi ordinis*. Vide In dic. voc. ord.

2, 112, 7 *Hoc fere tempore Agrippa*) Suetonius Aug. 65 *ingenium sordidum* & *ferox* huic tribuit. Dio 55 p. 652 *δ' αὐτοῦ ἐπὶ* vocat, præcipitisque iræ hominem; ausum etiam, nouercalem animum Iulix, & Augusto bonorum paternorum detentionem exprobrare. Tacitus 1 A. 3, 6 *Rudem sane bonarum artium* & *robore corporis stolide ferocem*, nullius tamen flagitii compertum memorat; exiliumque quo ab Augusto multatus est *Linia* artibus tribuit. sed & de exitu eius, quem Velleius *dignum furore hominis* vocat, longe aliter iudicat Tacitus 1, A. 6, 1 & c.: Vide locum & *primum*, Tiberiani principatus facinus; velo adulationis hic obductum. reuelan-

uelandum amplius à Dione 57 p. 692 & Clapmarjo 5
Arcan. 2.

2, 113, 1, *quatuordecim* (alis) *sed pluribus*
quam decem (et. mill.) Placuit Eruditiss. Lipsiana
conjectura; alii scilicet adici debere. Idem mox
legit: *Et pluribus quam d.* potest tamen vltima le-
ctio ferri.

2, 113, 2 *In omnibus bellis, qua probanda es-*
sent, non qua utique probarentur, sequens) Talis
locus mox sequetur cap. 115, 1. vtrumque ob verbo-
rum exemplique grauitatem laudauit in hoc argu-
mento Lipsius 5 Polit. 16, 20. Cum primis autem
eximia Oratio Q. Fabii Maximi ad Æmilium huc
pertinet ex Læu. 22, 39.

2, 113, 3 *Et partem digredientium suorum*
metu vniuersi tentare non possent) Proflus temere &
inconsiderate fecerunt, qui pro optima editionis
principis lectione, hanc reposuerunt: quæ vitio li-
bri, quem typothetæ dederamus, in nostram quoq;
editionem irrepsit. quod nollem factum. Legen-
dum enim, sicut Gruterius alique iam ediderant: *Et*
partem digredientium suorum quisq; metu suum
vniuersi tentare non possent. sensus patet.

2, 114, 1. *Nemo e nobis, gradumque nostrum*
a. p. a. f. imbecillus fuit &c.) Vt cetera, quæ præ-
cedenti capite descripta sunt, ex singulari virtute
imperatoria originem trahunt, ita non in postremis
ponenda est hæc erga imbecillos comitas Ducis: qua
sibi & bello militem efficacissime firmare potest.
Quod præsertim in bellis difficilibus, aut post aduer-
sa, locum habet. sicut apud Tacitum Germanicus,
Et cladis memoriam etiam comitare leniret, cir-
cumire sancios, factu singulorum extollere, vulnere
intuens, alium spe, alium gloria, cunctos alloquio
Et cura, sibi que Et pralio firmabat. 1 A. 71, 3. Vide
quæ Lipsius notauit ad Pancey. Plin. c. 33, vbi Traia-
nus

nus solatium seſſis, agrum opem tulit: neque ſua ini-
nit tentoria, niſi commilitonum ante luſtraſſet, nec
requiem corpori, niſi poſt omnes dedit. Hadrianus
quoque agros milites in h'ſitru ſuis vidit. Spar-
tian. 10. Alexandri item Seneci eximiam curam
Lampridius commendat c. 47: Egrotantes ipſe vi-
ſitavit per tentoria milites, etiam vltimos; & car-
pitur & xxi, & omnibus neceſſarius adiuuit. Et ſi
forte grauius laboraſſent, per ciuitates & agros pa-
tribus familias hominibus & ſanctioribus marro-
nis eos diſtribuebat, reddens impendia qua feciſſent,
ſue conualuiſſent illi ſeu perſiſſent. An legimus:
patribus, honeſtioribus?

2, 114, 2. *Leſſica eius publicata, cuius bene-
ficiu cum alii t. eg. ſenſi*) poſt, cuius, lacuna erat,
quam Rhenanus per beneficiu; Lipſius, per & ym
explet.

2, 114, 3. *Agnoscat protinus*) *Get. lib. agnoſcer.*
quod probum puto.

2, 114, 4. *Captum alterum, alterum dedi-
tum*) Legebatur, *captum alterum à ſe deditum.*
vnde rectiſſime Rhenanus: *captum alterum, alte-
rum à ſe deditum.* Nam Bato ſe ipſe dederat.

2, 114, 5. *Cuius omnibus copiis à Caſaribus
M. Lepidus præſectus eſt*) Ita quidem nonnullis
placuit, propter vocem, eorum, quæ in libris mox
ſequens ad Cæſares referenda videbatur. ſed cum
fuerit: *cuius omnibus copiis Caſarem Lepidus præſe-
ctus eſt*; nihil dubito totum locum ita legendum:
cuius omnibus copiis a Caſare M. Lepidus præſectus
eſt, & nominis ac fortuna ſuorum proximus. cum
praſertim ſequatur tantorum nominum, quibus Le-
pidus ortus eſt, mentio.

2, 115, 1. *Magis Celere Velleiano*) Ita potius
legerim, quàm cum Nicolao Locns. *epiphyllid. 7, 6*
Allifano: *Erat in v. ex. Vlliſano.*

Et

*Et amplissimorum honorum, quibus trium-
phans eam Cesar donauit*) Lipsio ex comparatione
loci, qui cap. 121, 3 sequitur, *donorum* potius videtur
legendum.

2, 115, 4. *Quippe Daorisi & Desitiates Del-
mata*) In vet. cod. *Pernusia ade sitiates Delmata*.
Puteani coniectura : *Breuci & Desitiates Delmata*,
non *Dionis* modo auctoritate suffulta est, sed præ-
sertim ex *Sueron. Tib. 9* firmari potest, ubi Tiberius
bello Pannonico *Breucos & Dalmatas* subegisse
dicitur. Facit diligentia Scriptoris & institutum, ut
nihil dubitem, inde corrigendum *Velleium*; cum
præsertim elementorum ductus minime repugnet.

2, 116, 1. *Celebris etiam opera diligenti Q.
Iulius Posthumus*) *Vossiana* emendatio non displicet:
*Celebris etiam opera diligenti que Vibius Postu-
mus*. quem intelligendum Pighius asserit.

2, 116, 3. *Nam & Seianus vir antiquissimi
moris*) Nullo successu tentarunt ita corrigere, cum
legeretur : *Nam & etiam v. antiq.* Lipsius *lu-
num* substituit, de quo Noster infra cap. 125, 5.

2, 116, 5. *Horum virorum mentione*) *Ac-
dalius* : *mentioni*.

2, 117, 1. *Tantum quod ultimam imposue-
rat manum*) Nil mutandum. Aderuerunt pridem
eam loquendi formulam Viri Docti ad *Sueron. Aug.
63* : *Iuliam primum Marcello Octavia sororis sua fi-
lio tantum quod pueritum egresso nuptum dedit.*
Neron. 6. *Natus est, XVIII Kal. Ian. tantum quod*
ex oriente sole. *Cic. 15 ad Attic. ep. 13* : *Hac cum scri-
berem, tantum quod existimabam ad te orationem*
esse perlatam. Ad quem locum non debuit *Ma-
nurius* adducere illud in *Verrem* : *Tantum quod ho-
minem non nominat ; causam quidem totam per-
scribit.* Hic enim aliam significationem atque *cor-
ruptis* habent illæ particulæ, ut quivis videt.

Vclut

Velut in hoc saltem tantummodo indulgens nobis fortuna, ne occupato duce * Et causa persona moram exigit) Hoc loco primum animadvertit Gruterus, saltem tantummodo superflue dici, alterumq; irrepsisse præter Auctoris mentem: Deinde, lacunam alii aliter explent; Lipsius ita: *ne occupato duce sciret. sed causa Et persona moram exigit.* Non firmaverim ita scripsisse Velleium (nam quis ipsa verba reponat?) sed ita sensisse nullus dubito. Scilicet id voluit dicere: In tanta calamitate illud tamen pro beneficio fortuna agnoscendum, quod hac cludes non acciderit occupato districtoque alibi duce Tiberio: futurum enim fuisse ut hostis ireretur victoria armaque latius proferret, nisi statim obviam itum foret. Opera pretium autem esse, ut Et Vari ingenium, mores, consilia, Et cludes ipsi, summam quidem, sed tamen cum quadam mora, in hoc transcurso, memorentur.

2, 117, Varius Quintilianus Et c.) Dicitur de hac descriptione alibi: nunc illud notare lubet, quantus error commissus sit in præficiendo Germaniæ tali viro, qui nec virtute militari bellicosa genti metuendus; & superbia, crudelitate, avaritia, libertati hominum generosorum intolerandus esset. Crebra & singularis ea magnorum imperiorum infelicitas est, quod in administrationem locorum gentiumque cordatorum obrepunt Lollia Et Vari, quorum vecordia rebellionis & rebus novis causam præbet. Quam requirenti alicui vere responderi posset, quod Buto ille bis Tiberio respondit apud Dionem 55 Et 56: οὐκ εἰς τέτταρ' αἰτίαι εἰσι. ἐπὶ γὰρ τὰς ἀρχαίας ὑμῶν φιλακίας, & κίνας, ἐδὲ νομίας, ἀλλὰ λόγους πεινῶσι. Vos Romani causam rebellandi eo præbistis, quod ad custodiendos preces vestros non canes, non pastores, sed lupos mittitis.

Et corpore Et animo immobilior) potest aliquis

quis sensus existere ex his verbis, sed mihi suspectus est locus, nec satisfacit emendatio aliorum, & corpore & animo: vel, Et corpore ita animo.

2, 118, 1 At illi, quod nisi expertus vix crederet) Lipsius: vix credat. Ceterum cladem Varianam eiusque causas nemo accuratius descripsit Velleio ac Dione lib. 56. adde Flor. 4; 12, 3, & seq. Tac. 1 A. 61. & de morib. Germ. 37, 7 in magnificentissimo illo Germanæ virtutis elogio. Strabon. 7 non longe à principio. Særon. Aug. 23 Cluver. Germ. antiqu. 3, 19 ubi præsertim de loco cladis multa.

Natumque mendacio genus) Hoc quidem aperte falsum est: sed intolerantes scititæ ac tyrannidis, amantesque libertatis fuisse aduersum prædones gentium; id longe est verissimum.

2, 118, 2 Arminius Sigimeri princ. g. e. filius) vide Charæ. Vellet. 6: 319.

Neminem celerius opprimi; quam qui nihil timeret, & frequentiss. vitium esse calamitatis, securitatem) Eximia super hoc argumenta loca atque cum grandibus exemplis coniuncta notauit Lipsius 5 Polit. 16, 23 & seqq. ubi etiam hæc Nostri Auctoris sententia.

2, 118, 4 sed praualebant iam fata consiliis; omnemque animi eius aciem prastinxerant) Legébatur: postulabat etiam fata consiliis, omnemque animi eius aciem prastruxerat. Vnde legerim: praualebat sed iam fatum consiliis, omnemque animi eius aciem prastruxerat. quanquam illo positi particula sed, etiam à Lipsio ita collocata in emendationis loci; non satis placet.

Ut plerumque, qui fortunam mutaturus est, consilia corrumpit.) Non debuit omitti Deus; quæ vox in msc. pro est comparebat. Sed & verbū substantium describendum videtur. Optimo enim sensu legeris: Et plerumque, qui fortunam mutaturus est Deus; consilia corrumpit.

Vt quod accidit, id etiam merito accidisse videatur, & casus in culpam transeat) Lubrica est & caligat tua Philosophia, *Patercule*: omniumque eorum, qui tua hæc tam auide arripiunt, & pro oraculo exosculantur. Aperiant enim tandem oculos, vel ad huius exempli lucem, qui tam crasse de fatali necessitate sentiunt loquunturque. *Acciditne immerito Varo, quod accidit?* Nonne securitas inexcusabilis virum præcipitem dedit? Congruebat sane iustitiæ fati, vt pateretur vecordiam huius hominis vindicari: sed vindictam non intulit vis maior fati, aut præsentioris potentia fatalis ultio: sinebatur interire, sed suamet securitate ignaviaque. Nonne cauere, nonne & antea se aliter gerere, & cum moneretur, expergisci potuit? si hoc non possunt homines, iam non sunt homines. Et cur hæc talia, traduntur ciuilibus disciplinæ causis? Cur Historici passim admonent, securitate peccatum esse ab hoc & isto? cur increpant securitatem? cur exempla cautionis inde peti iubent? si à casu inenitabili sunt illa omnia, longe aliter philosophandum erat. Vide quæ Velleius rursus de Varo 2, 120, 5. Non omit- tendum duxi, quin rursus monerem, vitandos in hoc argumento & errores *vulgaris sermonis*, & colo- res *disertæ descriptionis*, quæ sæpe ita tegit hominum popularium aut amicorum flagitia, sæpe tragicæ grauitati his sententiis locum quærit. adde quæ su- pra notauimus ad 2, 57, 3. Non dissimulamus inter- rim, posse horum multa ad *sansorem sententiam commoda interpretatione & cautione* redigi: sed quid opus est illorum dicta melius interpretari, quos peius sensisse non ignoramus?

2, 119, 2. *Cum ne pugnandi quidem egregie occasio in quantum soluerant* &c.) Ex *Burerii* & *Leet.* constat, ita fuisse in exemplari: *cum ne pugnandi quidem egregiam aut occasiōem in quantum solue- rant*

rant data esset immunis. Vnde Vossius ita emendat: cum ne pugnandi quidem egre arrendiue, occasio us data esset immunis. Non displicet, sed quod cum Grutero delet illa; in quantum eo uerant, non approbauerim. Neque enim statim licet recidere, quæ sententiæ nostræ ob stare videntur, & scripsit ita Velleium, ex eo maxime fit verisimile, quod mox sequitur. Castigatos esse quosdam graui pœna, quia Romanis & armis & animis esse fuissent. Q. d. voluisse quidem Romanos milites suam necessitudinem fortiter ferre, acriterque pugnando dare operam ne ignaui aut penitus inulti perirent: sed coërcitam esse generosam voluntatem segnitie & impario ducis &c.

Abeo hoste, quem ita semper more per cudentem trucidauerat &c.) Quid ais, Vellei? Longe aliter Tacitus aliique de Germanis loquuntur.

2, 119, 3 Paterni autique exempli successor)
De patre supra Noster 2, 71, 3.

2, 120, 1. Nitro Rhenum cum exercitu transgreditur) Illud Nitro ex Freinsheimiana emendatione, cum legeretur, & ultra, præplacuit.

2, 120, 2. Arminio terrore, quem arcuisse pater & patria contenti) Fuerat: arma interfecti, quem arguisse. Vnde Lipsius; arma infert, quæ arcuisse pater & p. c. e. Vossiana emendatio ista est: arma infert hoste, quem arc.

2, 120, 6. sanguinis cerebrique profluvio) in msc. erat: infusio. quod Gruterus retinet. alii fac. effusio.

2, 121, 1. Coërcitione magis quam pœna molisser) Prudenter nam id exigebat ratio temporis: quod cum tot pericula minaretur ac obiceret undique, non debuit seueritate apud subiectos augeri odium præsentis status.

Et senatus populusq; Rom. &c.) Miror plerosq;
Ani-

Animaduersionum & Notarum scriptores hunc locum plane præterisse. Expressimus autem *Rhenanus* & *Gruterus* editionem. Nam *Burerius* parum hic ad rem. Interim videtur *ὁπυλόν* & subesse. Certe illa verba, *quam erat ipsi*, non coherere satis apte, vidit & delere cupiit *Aldus*. cuius coniecturam, non possum non probare.

2, 121, 2 *Ex Pannoniis Dalmatisque egit triumphum*) Vide *Sigon. comment. in fast. & triumph. R. Sueton. Tib. 17.*

2, 121, 3 *Quippe omnes e. h. ducēs non occisos fama narravit, sed victos triumphus ostendit*) Nescio quid sibi velint, qui *negantem particulam*, auctoritate *Ger. exempl. sultam*, emouere cupiunt. Sensus est *Eminentissimos hostium duces non fama tantum, occisos alibi, populo Romano narravit, sed præsentis spectaculo in Vinculus & triumpho ductos fortuna ostendit*. scilicet maior erat felicitas & solidius gaudium, coram intueri victos clarissimos duces in triumpho: quam si auditione tantum accipissent victos occisosque. Tò *Non ευρησικῶς* accipiendum est: *ut sed*, quod maius est, inferat.

2, 122, 2 *Et ex rege ei præposito* (supra c. 94, 4: Pronomen erāberat in *ex. Ger.*

2, 123, 1 *Venitur ad tempus, in quo f. pl. moritur*) Quæ in hoc capite de itinere Tiberii & colloquio cum Augusto, ipsiusque Augusti morte habentur, amplius vide apud *Dion. 55 Suet. Aug. 98 & Tib. 21. Tac. 1 A. 5: Suetonius addit: reuocatum Tiberium secreti sermonis causa cum Augusto fuisse per totum diem: haud dubie eā reuelabat successor, quæ prius non nisi periculose reuelari poterant. Immo enim in magnis imperiis ita compaiatum est, ut multa totius Principis cognitioni reservanda sint, quæ cum pluribus communicata vim suam amittunt: atque hæc talia successorem certum non*

proxius

prorsus quidem celare, sed nec citius quam tuto fieri potest, id est, instante fatali hora, aperire quidquam detuerit.

2, 123, 2. *Ille ad patrem patria expectato revolauit mar.*) Acidalius vocem *Patria* irrepsisse existimat. Alias nomen ipsum *PATRIS PATRIÆ* Augusto senatus consensu per Valerium Metallam delatum satis notum est. *Sueton. Aug.* 58. Estq; hæc cum primis magnifica & si *Themysium* sequimur, diuina in imperante *patri* appellatio. *Δεία δὲ μὲν ἡ τῆ πατρίδος ἐπαγγελία.*

2, 124, 1. *Quis orbis ruinam timueramus, eum ne commotum quidem sensimus*) Hæc est scriptura membranarum, ad quam tuendam opportunè *Grutcrus* adfert *Ciceroni* illud ex *lib. 2 ad Attic.* ep. 21: *Equidem sperabam sic orbem reip. esse conuersum, & sirix sonitum audire, sirix impressum orbem videre possemus.*

2, 124, 2. *Solique hunc contigit pane diutius recusare principatum*) Ecce, quam speciose Accusum *Tiberii* velat *Noster*: sed reuelabit *Tacitus* 1 A. 11 & 12 *Suetonius Tib.* 24 & 25. *Dio* 57 *Hist. misc.* 7, 22. pr. *Clapmar.* 2 *Arcan.* 16.

2, 124, 3. *Primum principalium eius operum fuit ordinatio comitorum, quam manu sua scriptam D. Augustus reliquerat*) Inter eminentissima summi imperii iura, est *ius Comitorum* & *creatio magistratuum*. Itaque *Mæcenas*, *Consiliator* vere *Regius*, apud *Dionem* 52 *Augustum* monet, vt ex ratione status monarchici ad se trahat tantam potestatem. Intellexit facile vim eius consilii *Augustus*: sed exemplum moderandi *Iulius* iam dederat, quod secutus, partitus est cum populo comitia, siue verius videri voluit partitus, excepta consulum creatione, quam sibi senatuique reseruauit in solidum. Nunc ergo *Tiberius*, siue consilio *Augusti* instiga-

tus, siue quod sponte, sicut satis mox patuit. viti principatus omnibus modis intendere destinauerat, totum ius comitiorum populo ademptum sibi vindicauit, nisi quod simulacri causâ cum senatu communicatum voluit. Vide omnino *Tacitum* 1 A. 15 & *Lipsianum* in *Tacit: commentarium*. Clapmar. stem lib. 6 Arcan. 7.

2, 125, 1. *Quippe exeritus, qui in Germania militabat* &c.) Has seditiones egregie descripsit, & ad exemplum perfectæ super hoc argumento commentationis, sicut supra iam monuimus, *Tacitus* 1 A. 16 & seq. *Idem* 1 A. 31 & seq. adde *Dion.* 57. *Suetonii.* Tib. 25.

2, 125, 4. *Vt pleraque ignaue Germanicus*) Vehementer hic vapulat Velleius & merito, si de vnico eorum temporum ornamento, Cæsare Germanico, qui legiones seditiosas, incertum constantinæ pietate maiore compefcuit (teste *Suet. Calig.* 1 & *Tacito*) ita loquitur, vt ignauiam homini, si quis vnquam, industriæ fortique tribuat. Faciebat hætenus verisimilem hanc Velleii malignitatem, odium Tiberii in Germanicum, adulatio Velleii perpetua in Tiberium. Verum postquam rem accurarius expendi, nullo modo credo, imo palam nego, Velleium ita scripsisse. Non erat ex ratione status & arcanorum domus; non erat ex vsu aulici assentatoris, non denique ad cetera, quæ de Germanico tradit, quadrabat. Nonne Tiberius odium istud in Germanicum, omni specie benevolentia & honoris velabat & in publicum obtegebat? nonne prodidisset incaute & temere Velleius, si sub principe hoc, publice Germanicum vituperare ausus esset? Quid? An Augusti Nepoti, Tiberii adoptiuo publice conuiuium fieri, passura erat maiestas domus? Vide quid infra de Germanico Velleius cap. 129, 2 & 3? Hæc & similia facile mihi persuadent, vt prorsus credam Velle-

Velleium, *pnave*, scripsisse, aut aliquid tale, quo comparatio fieret industriæ ab utroque, Druso & Germanico, nauatz.

Prisca antiquaque feneritate & sus, ancipitia sibi tam re quam exemplo perniciofa) Locus fœde corruptus. In exemplari erat: *sibi timere quam exemplo*. Gruterus bene & sus in *ausus* mutat, sed quod delere cupit vocem *perniciofa* cum copula sequente, eam medicinam prudentissimus quisque nimis strenuam dixerit. Quid si legamus? *ausus ancipitia sibi tam re quam exemplo periculosa, his ipsis militum glad.* Certe periculosum ipsi Druso fuisse, ipsa res & Velleii quæ sequuntur verba insinuant. de exempli periculo cuius cogitare promptum est. Existimem etiam *perniciofa exemplo* durius dici & vehementius de Druso, quam Velleii mos & institutum huius loci patitur, cum & alias erga domum principis ubiq; reuerentia ubique cautione utatur. *Vossius* ita emendauit: *ausus ancipitia, sibi tam è re, quam exemplo perniciofa.*

2, 126, 1. *Non imperio, sed religione, non appellauit eum sed fecit Deum*) Tali figura Plinius ad Traianum de Nerua Paneg. c. 11. *sed licet illum aris, puluinaribus, flamine colas, non alio magis tamen Deum & facis & probas, quam quod ipse talis es.* In principe enim, qui electo successore fatis concessit, una itemque certissima diuinitatis fides est, bonus successor. Idem qui de consecratione Augusti à Tiberio facta aliter iudicat: *Dicunt calo Tiberius Augustum, sed ut maiestatis crimen induceret.*

2, 126, 2. *Renocata in forum fides &c.*) Agregia descriptio boni Imperii felicitque status. quamquam quod de magistratuum auctoritate & Senatus maiestate dicitur, ad simulacra libertatis pertinet, callide à Tiberio obiecta, quod aliunde constat.

2, 126, 3. *Nam facere recte cives suos, Prin-*
Gg 2 cop

ceps optimus faciendo docet) Graniter & copiose tractauit hunc locum *Lipsius 2 Polit. c. 9 1010*: & fusius etiam, in vtramque partem, *Petrus Faber Semestr. 33 20*.

2, 127, 1. *Raro eminentes Viri non magnis adiutoribus ad gubernandam fortunam suam esse sunt*) Eximium de adiutoribus Principum & amicis locum, plerique in hoc argumento Politici laudant. Rursus accurate, vt solet, de re tota *Lipsius 3 Polit. 2 & 3*. Scilicet *Optimos gubernatores iuuat esse remigum manus*. Siue vt *Symmachus* explicat *lib. 4 ep. 7*: *Summis imperii moderatoribus pia & decora suadentes, instrumenta sunt vonsaculi. Est quidem Rectori nostro diuini fontis ingenium & omnium virtutum prompta natura. Sed vt imagine sit liceat, optimos gubernatores hand mediocriter etiam remigum manus iuuat*. Illud hic obseruandum est. *Velleio* sermonem esse non de Amicis Principum & consiliariis vniuersim. sed de *eximiiis illis Adiutoribus verum*, qualem plerumque *Unum* tantum, raro *duos* (periculose enim pluribus id fastigium indulgetur) Magni Principes sibi addmouent intima amicitia, proximosque suæ magnitudini esse iubent: sicut exemplis *Agrippa, Scianique* constat. Non patiuntur grauiora negotia conscientiam plurium, neque gubernari feliciter aliqua, nisi vnus opera possunt: ergo deligendus aliquis, cui Princeps, qui non omnia solus sua scientia actumque potest complecti, summa negotia committere possit. Porro, hunc fidum facere sibi tum aliis rebus, tum multa honorificentia necesse est. Hinc fastigium illud à Principis maiestate proximum, in quod non tam voto Principis, quam necessitate, vt innuimus, reponitur, quisquis reponitur: Quare multa passim suggeruntur Principibus arcana aduersus maiarum rerum gubernatores, quos & colere coguntur.

guntur, & plerumque non possunt non timere. Sed quid? plura illi ipsi arcana in promptu habent aduersus Principem. Vnum autem idque certissimum arcanum ad resp. salutem est Principis ipsius peritia & prudentia, ne scilicet totus aliunde pendeat, sed omnia ab ipso pendeant. Vide *Comm. lib. 3.*

Et maxime ab eo, *Statilio Tauro*) *Lipsius* existimat legendum: *Maximo Fabio. Acidalius* traiecit: *Agrippa maxime, & ab eo St. T.*

2, 127, 2. *Neque in paruo paucitas ministraria deficit*) *Ingenue* f. eor, nihil idoneum & Velleio dignum hinc me elicere posse. Forte ab inepta & marginali glossa in textum immigrarunt.

2, 127, 4. *Virum seueritatis latissima, hilaritatis prisca, actu otiosis semillimum*) *Diximus* supra de *Pisone* 2, 98, 3. vide *Lips.* 3. *polit.* 11, 7. Ceterum veriora de *Seriano*, cui *Velleius* adulatur, *Tacitus* habet 4 A. 1. 101.

2, 128, 1. *T. Cornucanum, hominem novum &c.*) Totum hoc caput destinavit *Velleius* observationi politicæ de HOMINIBVS NOVIS. Quare & nobis licebit hic lineamenta maioris dissertationis, quam alii occasione destinauimus, ducere. *Novus* apud Romanos appellabatur, teste *Asconio Pediano*, qui primus in sua gente honores adeptus erat. καλῶς δ' ἔτι τὸς ἀφ' ἐαυτῶν ἀπὸ τῶν προγόνων γινώσκεις, inquit *Appianus* 2. *ἐμφολ.* p. 428: Ita vocant, qui ex se ac sua virtute, non maiorum gloria inclinare. Nam qui maiorum suorum habuerunt imagines, 11 Nobiles; qui, suas tantū, 11 Noui; qui nec maiorum, nec suas, Ignobiles appellati sunt. Ita vt nouitas interiecta veluti esset inter Nobilitatē & Ignobilitatem. *Sigon. de antiq. sur. citu. Rom.* 2, 20. vnde descripsit pleraq; *Rosinus* 1, 19. Potest igitur aliquis homo nouus existere omni virtute cumulatus, qui ita versetur in studio dignitatis, & inter

omnes excellat: quia tamen in ea gente primus numeratur, non erit in numero Nobilium. Postquam vero in ea familia, multi exemplis illius incitatus, in glorie cupiditatem incubuerint, tum demum elucere incipiet, illud nobilitatis eximia lumen. Primus itaque generosus & magnificus, non tamen nobilis appellari solet: Vt sit ea omnino differentia, quæ est apud Græcos inter ἐνδοξοὺς & γένεσσι. Hoc enim ad animi præstantiam refertur: illud ad familie celebritatem. Vt igitur unum non numerum, sed numeri principium dicimus: sic illum primum, omnibus summis honoribus dignissimum, non nobilem sed auctorem & principem nobilitatis existimamus. Sunt hæc verba Hieronymi Osorii Lusitani ex lib. 1 de Nobilitate ciuili. Addendus est locus Plutarchi ex Catone Maiore, cuius principio inquit: αὐτῶταν δὲ τῶν Ῥωμαίων τὸς ἀπὸ γένους μὲν δόξαν ἔκχεοντες, ἀρχομένους δὲ γινώσκοντες δὲ αὐτῶν, καὶ νῦν προσαγαγέμενοι ἀνθρώπων, ἀσπίες καὶ τοῦ Κράτους προστάττειν, αὐτὸς ἐλθεῖν καὶ νῦν εἶναι πρὸς ἀρχὴν καὶ δόξαν, ἔργοις δὲ προγόνων καὶ ἀρεταῖς, καμπάλλει. Cum Romani solerent eos, qui generis quidem claritudine destituti, per se tamen ipsos incipiebant clarescere, Nouos appellare homines, sicut & Catonem appellarunt: respondit Cato, esse se quidem nouum ad magistratus & honores, factus autem viriutibusque maiorum, perueniustum. Non obseruabimus nunc ex hoc & pluribus scriptorum locis, latiore vocabuli ambitum, quam ut ubique ad Magistratus curules restringi possit: dispiciemus suo loco. Veri præstantiores sunt habendi, Novi homines, qui ex se inclaruere, aut qui uoluisse nobilitatis stimulis & instrumento usi claritudinem conseruauere, non adeo est diiudicatu facile. vide de illa quæstione (nos enim properamus) Osorium lib. 2 de Nob. Ciu. Illud in hoc transcurso notamus: Nomen Novi significatum aliquando

ex pat.

ex parte referri, siue accuratius loquendo, saepe coniungi cum peregrinitate. Ipse Velleius Noster, M. Catonem nouum etiam Tusculo (siue, & a Tusculo, sicut Lipsius legit) vocat: quanquam indicetur mox distinctio voce *Inquilini*, neque nos latet Ciceronis cautio, peregrinum vocari, qui è municipio est, non ferentis in ora pro Sulla c. 7 & 8: sed nos liberius utimur ea appellatione. Apud Auctorem de causis corruptæ eloquentiæ cap. 1. Aper; Equidem, inquit, & de me ipse fatear, non eum diem latiore mepi, quo mihi latus clauus oblatu est, sed quo homo nouus & in ciuitate minime fauorabili natus, quaesturam aut tribunatum, aut præturam accepit: &c. In Tacito leges; A. 51. 3: simul noui homines et municipii & colonis atque etiam prouinciis, in senatum crebro assumpti domesticam parcimoniam intruderunt. Verùm præcidenda est confusio occasio, ubi ad grauiore quæstiones fuerit peruentum. Neque plane idem est, quærere de committendis dignitatibus peregrino, & nouo homini. Ita contra peregrinorum honores in certis rebus locisque aliqua pronuntiata inuenies, quæ de homine nouo non statim valeant. Exempli gratia, communis Regnorum lex censetur, ut per proceres indigenas vnumquodque gubernetur, & in fide se eorum acquiescere Rex ostendat: si præficiat peregrinos, detrectare fere obsequium ciues solent; ac, si fidem in dubium vocet, ad perfidiam irritantur. Sereniss. IACOB. Rex Britann. in Dag. Batav. lib. 2 & Io. Murf. Hist. Danic. lib. 1. Hæc ratio de homine nouo sed indigena minus procederet. Neque tamen interim nesciri debet, semper in hoc argumento (de dignitate sc. peregrinis committenda) ad nouitatem rediri, dum quodammodo nouus est ibi quisque, ubi peregrinus est: sed qui nouus, ideo non peregrinus censeri debet. Ceterum in nobilissima illa quæstione, an summa

dignitates etiam nouis hominibus mandanda sint, pro affirmantium sententia rationes vere pragmatice adfert Noster : à Romanorum antiquo perpetuoque exemplo; à ratione ipsa & nobilitatis natura, quæ id esse nobilissimum, quod est optimum ultro euincit, adeoque in cuius animo Virtus insit, et plurimum esse tribuendum ostendit (quæ argumenta in conferendis dignitatibus vt palmaria laudat Lips. 3 Polit. 10) subest & euentus felicitas ac Stulticia publica, quam ingentem Coruncanio, Catoni, Mummio; Ciceroni Romani debent; adeo vt vbique huiusmodi viri nemorentur, voluti diuinitus publicæ salutis custodes & auctores dati. vide Tac. 11 A. 24. Idem licebit in ceteris Rebusp. & Imperiis obseruare. Quod cum dicimus, non excludimus artes Aristocraticas, quibus in optimatum rep. nouorum hominum ambitione inperendis honoribus obuiam ire aliquando oportuit, quales Lælius tangit 7, 15 f. neque cautionem sepe prius & gentibus & temporibus nonnullis necessariam, quam & tempora Arcadii ac Honorii Imp. nobis commendant (quorum maxime non parum auxere noui homines, exclusis Nobilibus, rebus summis admoti) & prudentissimi cuiusque admonitio suppeditat. Hinc est quod è ratione status Gallici, qualis tunc fuit, existimat fore Claudius Sestilius in aureo de Rep. Gall. libello, si dignitates nobilibus potius quam aliis tribuantur: quod inter vltima mandata Regis Dania Ioannis ad fil. Christan. illud reperitur, vt is legat sibi homines, quos in honore, habeat, indigenas non extraneos, neque Nouos, sed prosapia Germani, apud Meurs. Hist. Dan. lib. 2. Dummodo illa conditio adiciatur, quam non omisit Sestilius, si Nobiles illi digni talibus honoribus & rebus agenda pares. Hæc & similia non negligenda arbitramur, cum aduersus inuidiam Nobilium disputamus, qua plerumque innoxiant

noxiam & propter virtutem fauore ac honore dignissimam nouitatem vexant. in quos vere & seuerè dixit *Marius* apud *Sallust.* bell. *Inguurb.* 85. Ceterum, quæ de *Gratitate* *Nouitatis* huius in *Rep. consiliisque totius eius negotii in Imperio*, afferri poterant ac disquiri, in alium locum, quod supra diximus, seruata sunt.

2, 128, 2. *Qui M. Tullio tantum tribuere)*

Rectissime hunc reposuit *Lipsius*, cum esset *M. Ful-*
sius.

2, 129, 1. *Qua ille prudentia Rhascupelim interemto rem fratris sui filii Corys)* Copiose *Tacitus* 2 A. 64 & seqq. Meminit *Suetonius* *Tib.* 37.

2, 129, 2. *Ut senator & iudex, non ut princeps, & causas presens audit)* *Lipsius* emendat; etiam *causis* presens audit: adducto firmandæ lectioni loco *Suetonii* ex *Tib.* 33; magistratibus pro tribunali cognoscentibus plerumq; se offerebat consiliarum, adsidebatque iuxta vel ex aduerso in parte primo-ri &c: *Tacitus* 1 A. 75, 1: Nec patrum cognitionibus satius, iudicis adsidebat in cornu tribunali, ne prætoris curuli depelleret, multa que eo coram, aduersus ambitum & potentiam preces constituta. Verum hæc non sine arcana dominationis à *Tiberio* facta, subtiliter & profunda inuigilant inuit: sed dum *Veritati* consulitur, libertas corrumpatur. Quæ verba, ut breuiter hoc dicam, ita accipio; *Iustitia* quidem consulabatur hac ratione & innocentia, ut ex re & vero, non ex affectu & gratia iudicia dispensarentur; sed eadem opera & sub hoc tuenda iustitia schemate *Tiberius* munia iudicum, ut aliapleraque, in se trahebat, nullaq; iudicis libertas, & iudicibus auctoritas manebat.

Libonem ingratum & noua molientem oppressit) *Adi Tacitum* 2 A. 27 & seqq. qui remoto velo rem edisseret. *Dio* 57 p. 702.

2, 129, 3 *Senatorumque censum cum id factum auctore facere potuit q. l. expleuit*) Rursum apertius ager Tacitus 2 A. 37 & 38.

Quanto cum honore Germanicum l. intr. misit prou.) Imo, quanta cum calliditate amoliri suuenem specie honoris statuit, Tac. 2 A. 42.

2, 129, 4 *Maroboduum inhar. occupati regni finib.*) Tacitus late 2 A. 62 & seqq. Sueton. Tib. 37: Reges quosdam per blanditias atque promissu extractos ad se non remisit: Et Maroboduum Germanum &c. Hist. mis. 7, 22.

2, 129, 5. *Quanta molis bell. principe Galliarum ciente Sacrouiro Floroque Iulio*) Tacit. 3 A. 40 & seqq.

bellum Africanum) Tac. 2 A. 52 & seqq. & 3, 20 &c.

2, 130, 1. *Quanta suo suorumque nomine extruxit opera*) Tacitus 6 A. 45, 3: Ne publice quidem nisi duo opera struxit, templum Augusto, & scenam Pompeiani theatri: eaque perfecta contemptu ambitionis, an per senectutem, haud deiecit. Sueton. Tib. 47: Princeps neque opera illa magnifica fecit. Nam & que soli susceperat, Augusti templum, restitutionemque Pompeiani theatri, imperfecta post tot annos reliquit. & Calig. 21: Opera sub Tiberio semipfecta, templum Augusti theatrumq, Pompeii absoluit.

2, 130, 2. *incenso monte calio*) Sueton. Tib. 48.

2, 130, 3 *Apud aures Deorum de his queri*) Lipsius mallet, de Diis queri. Panegyricus figuris hic vitur Velleius.

2, 130, 4 *Quod ex nuru, ex nepote dolere* &c) Sueton. Tib. 53 & 54.

2, 130, 5 *Cuius potentiam nemo sensit, nisi aut leuatione periculi aut accessione dignitatis*)

Recte

Recte hoc exemplum proponit aulicis *Gruterus*.
quamquam de *Liuvia* adulatorie *Velleius*.

2, 131. *Hunc statum, hanc pacem, eique
functo*) *Lipsius* interponit post hanc pacem, hunc
principem, ut sequentia cohæreant. *Eruditissimus*
Gerardus Vossius folleter coniicit legendum: hunc
statum, hunc Principem : quæ vox per compen-
dium scripta forte ansam dederit tibi pacem.

Hic *Notarum Nostrarum* finis esto : Nam
cetera, quæ huc pertinere videantur, instituti ratio-
ne in *Indice* requirenda meminerit Lector Bene-
uolus.

*Sequitur Dissertatio, cuius supra ad 2,
58, 4 mentio facta est.*

THRASYBULUS PACIFICATOR, sive

DE AMNESTIA.

Cornel. Nep. in Thrasyb. 3, 2.

*Praclarum hoc quoque Thrasybuli, quod
reconciliata pace, cum plurimum in
ciuitate posset, legem tulit: ne quis
ante actarum rerum accusaretur ne-
ue multaretur: eamque illi LEGEM
OBLIVIONIS appellarunt.*

CAP.

CAP. I.

*De Origine, inuento, auctore**A' μνσίας, Expositio Historica.*

Thenarum urbem, veluti
fidus & ornamentum Græciæ,
tum omnis humani inuentie
legantia, tum præcipue litte-
rarum & armorum studium longe supra
ceterarum ciuitatum populos celebravit.

1. Adfuit enim industriæ fortuna: &
quorum priuatim, pro suo statu, opera; in-
ter socios, pro re communi, auxilia; semper
eminere consueuerant: eorum opes, ad
quendam Græciæ principatum, denique
feliciter sunt enisæ,

3. Sed nimis lubricæ statur in summo:
neque potior ad infelicitatem caussa du-
cit, quam præcipua felicitas. Præter enim
humani moris animique ad ferendas res
secundas imbelliam, nunquam paratur
magna potentia, quin eadem opera fragili-
tatis & casus semina ipsis incrementis mi-
sceantur: dum necesse est multos offendi,
per quorum diminutionem, aut metum,
aut certe inuidiam, crescenti surgendum
est.

4. Hinc

4. Hinc æmulatio & superandi contentio: malum per se inquietum minaxque. & pro dominatione, vt omnes affectus, flagrantius. Hæc exciuit Lacedæmoniorum acres animos: quibus indignum videbatur, antestare quemquam fortuna, quos nemo ferocia & spiritu præmineret.

5. Ergo intet duas ciuitates alternari primo, mox ex æquo suspendi, Græciæ robur & fata sunt cæpta: ab his opes & studia reliquiarum *gentium* Græcarum pendebant. Neque latuit prudentes, magnum aliquid deliberare Fortunam: sicut cum duo ferocia animalia, statu ad pugnandum, ex aduerso. composito, mutua sed minaci quiete expectationem spectantium aduertunt, quantas & quam diu collectura iras sit feritas: quæ vbi semel postea se effuderit, non bellum modo inter depugnantes exardescit, sed vicinis quoque & obuiis certa strages venit.

6. Cernitur etiam secretior fati hac incurra. Sempet enim Deus magno populo aut principi, parem excitare solet ac velut opponere: ne licentia, quæ virium comes est, euagetur insolentius, sed mutuo tnetu contineatur. Sic tum Atheniensium ferociam, tanquam obex Sparta-

næ potentia temperabat coercerebatque.

7. Licet autem obseruare, in hoc ipso statu, ingenium humane ambitionis: quam ipsa æqualitatis fiducia, in spem inæqualitatis & eminentiæ paulatim exacuit. Remoto igitur externi hostis metu, quem toties Græci in Persiam suam relegauerant, ducibus facti Atheniensibus & Spartanis; ipsi inter se victores committi cœpere, orto à Lacedæmoniis initio, qui, rupto veluti aggere rationis & modestiæ, alienam gloriam, suum dedecus interpretantes, multumque maritimo Atheniensium principatui inuidentes, explere cupiditatem suam ferro & vi, cum jure non possent, destinauerant.

8. Atque ita duo potentissimi Græciæ populi, institutis Solonis, & Lycurgi legibus, pares, ex æmulatione virium in bellum ruebant. Justin. 1. 2, 4. implicita & in partes tracta vniuersa Græcia: cuius ciuitatibus nihil tam periculosius quiete, nihil bello tutius videbatur. Quippe in potentium conflictu, frustra inuvalidi ac in medio positi quiescunt: & qui alterutrius partis pericula detrectant, damnis vtriusque inuoluuntur. Nisi si quos locus & fatum, obterenti cuncta cinilium bellorum rotæ eripit.

9. Externas quoque vires, ut sit, commouerat magnitudo consilii Græciæ fatalis. Persarum, Itatorum, Siculorum auxiliis se Spartani succinxerant: Athenienses Thraciam & maritima Asiæ excinierant, propriis viribus haud paulo amplius confisi.

10. Dicta quidem & palam agitata sermonibus multo alia, sed certatum utrinque de dominatione est, sicut modo innuimus: nec *Thucydides* tacuit, Atheniensis potentiae metum, Spartanis has furias immisisse; per quos concitatum est bellum illud, quod Peloponnesiacum appellatum, πόλεμον ἄξιολογώτατον τῶν προγεγενημένων, iis quæ antegressa sunt memorabilius bellum, idem *Historicus* (l. 1. pr.) Siculus autem *Diodorus* μακρότατον τῶν ἰσορημένων ὧν ἴσμεν, eorum quæ historiis celebrata nouimus diuturnissimum vocat; (l. 12.) Viginti enim & septem, ut *Diodorus* & *Thucyd.* putant; ut *Xenophon*, XXVIII. annis desæuiit. è quibus XXII complexus est *Thucydides* libris VIII, vel ut alii dispartiuere, IX.

11. Castigauerat autem Spartanorum audaciam *Fortuna* ab initio, eosque ad fœderis pangendi necessitatem adegerat. Sed, ut sciretur publice, cuncta ipsis ambitione

& potentiae cupidine viliora esse, rupto turpissime tricennali federe, latam bello, quod dixi, portam aperuere. Quod varia euentuum ratione ac consiliorum, modo strenue administratum, modo defedit alibi, aut diuertit donec, post interpositam tam diuturnam moram, semel ingruit fatalis terminus, alterumque ex oculis Graeciae obscurauit.

12. Dignum est, quod in omnium animis versetur & oculis exemplum. Tantam Athenarum potentiam, & pares tam diuturno bello opes, non praecellum aut virtus hostium, sed casus inopinatus uno, ut sic dicam, momento subuertit. Lysander reportauit famam eius felicitatis. *Quis neget eximiam quoque gloriam sapius fortuna quam virtutis esse beneficium?* inquit Curtius 8, 10, 18. Non enim virtute exercitus Lysandri, sed immodestia factum est aduersariorum: qui quod dicto audientes imperatoribus suis non erant, dissipati in agris, relictis nauibus, in hostium venerunt potestatem. quo facto Athenienses se Lacedaemoniis dederunt. quod rotunde & breuiter Nepos narrat in Lysand. 1, 2.

13. Fractis enim apud Aegospotamos Atheniensium rebus, mox arcem & caput belli Athenas arctissima obsidio urget.

Hanc

Hanc deditio excipit. nemo quærat, quibus conditionibus aut legibus? Victis & in extremas angustias reductis, nullam nisi sub servitutis pactione, pacem concedit, quicumque dominationis causa bellavit.

14. Juebantur longa Pyræi brachia murosque destruere: naues quas haberent tradere; triginta viris remp. permittere, alio quam solebat, gubernationis statu administrandam. Priora duo, quid spectabant aliud, quam ut abscissis artubus corpus euerteretur ipsum? reip. ademptio, spiritus interclusionem & animæ quodammodo notat.

15. Solenne erat Lacedæmoniis & inter dominationis arcana usurpatum, dissolvere popularem civitatum statum, & alibi Decarchias, alibi Triacontarchias, institueret. Non ut civitatibus hi magistratus legitime cum imperio præessent: sed ut oppida vi retinere possent. ὅς ὅπως νομίμως ἀρχώσιν, ἀλλ' ὅπως δυνάσται βίᾳ κατέχουσιν τὰς πόλεις: quod recte iis obicit Autocles apud Xenophontem (l. 6. hist. Græc. med.) Nam qui in ceteros dominatum quærunt, illorum instituto tyrannides siue tyrannicæ formæ imperii, quam respublicæ, potius conducunt. Vide, quomodo cetera quoque Spartanorum facino-

ra ibi Vir prudens coarguat, veramque & unicam hypothesin eorum, siue rationem status detegat: *Ius regnandi causa violandum, iniusteque omnia cupienda, quibus potentia quærat & in alios imperium.*

16. Diodorus auctor est, inter ipsos Athenienses fuisse, qui Oligarchian optarent, eosque Lyfandrum permouisse, ut *Triginta viros* iuberet à populo deligi, quibus summa rerum permitteretur. Sed hi haud dubie prodicionem magis patriæ quam salutem spectabant: aut certe potestati imminentes ipsi, Spartanorum consiliis suppâsabantur.

17. Periculosa est omnis reip. mutatio; nunquam autem periculosior, quam tempore & rebus turbatis. ubi & aliena dominatio ingruit, & priuatim sibi quisque tendit. Publica enim facies, veluti vulneribus confusa, à plerisque tum non agnoscitur; prudentes, qui ad eam animum & consilia flectunt, præ strepitu armorum non exaudiuntur. Sicut tum Therameni accidit: qui frustra libertatis patriæ instituta reuocabat, frustra Lacedæmoniorum pacta & promissa inuocabat, Lyfandro calumnias & minas opponente.

18. Quamuis vero, ut nec iniustissimus quis-

quisque tyrannorum, famam boni regimi-
nis, inter initia affectare omittit, quædam à
triginta viris præclare constituebantur, ta-
men nimis cito erupit in omne iniuriarum
genus male dissimulata sæuitia. Cui ante
omnia robur & securitas comparanda erat.
Tyrannidi enim, omne in armis præsidium.
Quamobrem tria millia sibi satellitum sta-
tuerunt, quantum ex tot cladibus prope nec ciuium
superfuerat: & quasi paruus hic ad continendam
ciuitatem exercitus esset, septingentos milites à
victoribus accipiunt. Justin 5, 8, 10. [paulo ali-
ter ista memorantem adi Xenoph. hist. Græc.
1. 2.]

19. Hoc terrore armati, strenue tendunt
in destinata. quorum caput erat, tollere
medio, quicumque tyrannidi inimici, aut popula-
ri statui essent amici. Tales porro existima-
bantur, qui gratia, virtute, opibus eniuerent.
Διὸ καὶ τὴν παρὰ τὴν κοινὴν τῶν ὀπλων κακῶ-
σι τὸν ὄχλον, ὡς ἐκ τῶ ἀρεῖ & ἀπερίανσι καὶ διοικί-
ζουσι. Quibus enim potius verbis dicam,
quam quæ Aristoteles usurpauit, (5. politic.
10) cum oligarchiæ mala recensuit & cum
vniustyrannide comparauit. Adimi ciuibus
arma curant: vexant multitudinem, vrbe pel-
lunt ac relegant. Hæc quotidie tum fiebant:
imbuebaturq; subinde ad maiorem licen-

tiam tyrannorum animus. quæ mox secuta est.

20. Nam obstabat ab initio furentibus, Theramenes, eximius patriæ libertatis iurisque fautor, & per has virtutes ceterorum odia meritus. Aduersus hunc conspirant XXIX collegæ, cogunt senatum, accusant Theramenem, quasi sollicitaret statum præsentem, ac res nouas moliretur; denique vt damneretur, postulant. Plane, si cut in fabulis lupus concordiam cum ouibus, si canes remoueant, paciscitur. Postquam ergo non impetrant SCum, ad vim & arma conuersi, clarissimi viri exitio securitati suæ consulunt, imo licentiæ execrabili, qua ciuitatem deinceps, omni pudore & metu remoto, funestauere.

21. Opulenti ante omnes, confectis varie criminibus, veluti strage oppressi: inter quos Nicerati claritudo virtusque totius ciuitatis lacrymas expressit. Verborum quoque, pro patria & publico, libertas *Au-
tolyc*o exitium maturauit. Vt nulla iam spes diuiti, egregio, ingenuo cuiquam, nisi in exilio superesset. quod ultro amplexi plerique, Athenis plus dimidia ciuium parte depletis, Argos Thebasque agminatim impleuerant.

22. Nam

22. Nam hīs duabus ciuitatibus, eo tempore solis aduersus ingruentem Spartanorum dominatum satis constantiæ supererat ac consilii. Ceteras exterruerat, miserorumque auxilio alienauerat immittissimum à Lacedæmone decretum, quo comprehendi libere exules Attici reduci-que ad tyrannos iubebantur. Tanta erat tamque ominose crudelis Spartana ambitio: ut ruinis cognatæ urbis ultro lætarentur.

23. Inter exules, Thebis agebat Thrasybulus: hunc fortuna afflictæ urbis, in ultionem affligentium inusitato animi robore excitauit. Igitur & paucis & statim, triginta tyrannorum opes labefactauit: occupata primum Phyle, mox Munychia, apud quam cum tyrannorum principes cecidissent, victos ad communem libertatem concordiamque vocans Thrasybulus effecit, ut in urbem reuerli, tyrannos, magistratu abrogato, Eleusinen demigrare inberent, decemuirosque rebus pacandis restituendæque paci constituerent.

24. Hi eandem dominationis viam & flagitia ingressi, non patiebantur tam præfenti remedio, res intricatas explicari. Igitur Thrasybuli copiæ, quas non parum in-

terim æquitas causæ & successus auxerat, in Piræo; ceteri in vrbe, Spartanorum auxiliis, quæ Lyfander recentia adduxerat, freti, velut è binis castris dissidebant bellabantque.

25. Donec Pausanias, Lyfandro occultæ factionis stimulis discors, & tum, ex occasione, eius ferociam mitioris prudentiæ exemplo suggillandam ratus, pacis faciendæ auctor extitit: decem tyrannis eiectis redditaque Atheniensibus republica. Quos & Thraſybulus oratione monitisque ad capessendum meliorem statum animauit.

26. Suberant tamen adhuc irarum semina; multi que tyrannos in exilium secuti, non defuere denuo bellum inceptantibus. Quod vt citra ciuicum sanguinem staret, aduersus omnis diuini humanique iuris temeratores, insidiæ placuerunt. Euocati enim ad colloquium tyranni, *vt pacis víctima*, quod Iustinus recte iudicat, trucidantur: ceteris per amicos & necessarios ad reditum & pacem inuitatis.

27. Ceterum concussa tot tumultibus ciuitas, atque irritata vtrinque tot adactis alte vulneribus pectora, turbatæque studiis partium & temporis consternatione voluntates, non videbantur facile in vnum

corpus

corpus & robur coalescere posse. Neque vinculum vulgare suffecturum erat. quippe, quæ male obligantur vulnera, subita rescissione geminant periculum. Ergo excogitatum est, nobile, firmum, generosum, ciuile, solenne remedium: *abolitione omnium ante actorum legis auctoritate sancita, iuramentique religione confirmata.*

28. Inuenti tam præclari gloriam alii Atheniensibus, nullius auctoris expresso nomine deferunt; alii *Thrasyluli* meritissimum caput hac laurea decorant. Faciunt hoc, *Valer. Max. 4, 1. ext. 41. Pausanias in Atticis. Corn. Nep. Thrasylb, 3, 2.* quem locum in limine huius dissertationis præscripsimus. De cetero, *Atheniensium* vetus exemplum à Cicerone *Phil. 1, 1.* (adde *Dion. 44. in orat. Cic. & Plut. Cic.*) à *Velleio, decreti Atheniensium* celeberrimi exemplum, 2, 58. à *Vopisco in Aurelianus, 39, Amnestia de exemplo Atheniensium* decreta memoratur. Habemus ergo rei saluberrimæ & sæpe postea vsurpatæ apud populos, originem & inuentorem: *Athenas, ciuitatem optimam & antiquissimam, sicut à Cicerone ap. Dion. vocatur; & Thrasylulum, virum inter eos, quos & ante & postea habuerunt Athenæ, per omnia optimum.* quo eologio eum *Pausanias* mactat.

29. Atque hæc sunt, quæ præmittenda censuimus nostræ tractationi: partim, quia non intelligitur accurate natura & indoles remedii, nisi morbi cognitio prægressa, quam vel tempestivam vel necessarium id fuerit, ostendat; partim quia nec nominis nec rei explicatio (ad quam nunc accedimus) satis expedita & clara sine historiæ huius luce, futura erat.

CAP. II.

Nomen, Descriptio, Viilitas

ΑΜΝΗΣΙΣ ΤΙΛΙΣ.

Aμνησιαν vocat hoc plebiscitum Val. Max. 4, 1: Thrasibulus plebiscitum, interposuit, ne qua præteritarum rerum mentio fieret: hæc obliuio quam Athenienses ἀμνησιαν vocant, &c. Eandem vocem adhibet Plutarch. in Cic. ut & in præcept. de ger. rep. p. 814, Appian. l. 2. bell. ciu. retinetque Vopisc. Aurelian. 39 Tullius quoque Phil. 1. c. 1. Græcum etiam verbum usurpauit, inquit, quo tum in sedandis discordiis erat vsa ciuitas illa. Hoc Græcum verbum interpretes de ἀμνησία (quæ tamen vox minime fuit interim in Ciceronis textum infercienda) acceperunt. quorum sententia firmari videtur locis modo adductis, cum præsertim Vopiscas amnestiæ vocabulo vsus,

lo vsus, Ciceronis Philippicas mox laudet:
 & Appianus, Ciceronem ἐγκαλόμενον τῆς ἀμνη-
 σίας differuisse dicat. At Muretus var. lect. l.
 2. c. 15. & ex eo Lambin. ad Phil. Cic. non
 ἀμνησίας vocabulum, sed τὸ, μὴ μνηστικαεῖν
 indicasse ea nota Ciceronem contendit:
 Adductis pro se Xenoph. l. 2. Græc. rer. f. Æschin.
 orat. de cor. Aristoph. & præsertim Andocidis
 orat. de myster. vbi iuramenti formula effertur:
 μὴ μνηστικαήσω. His coniungas licet
 Dion. l. 44. vbi τὸ, μὴ ἐγκαλέσειν μήτε μνησι-
 καήσειν vsurpatur.

2. Manutius in comment. Philipp. distin-
 guendum existimat. nomen rei, & decreti
 super re facti vocabulum. Τὸ, μὴ μνηστικαεῖν de
 consilio Thrasylbuli & expressione ipsius
 obliuionis iniuriarum, capiendum esse:
 ἀμνησίας autem legis insuper de illa obli-
 uione lata notionem complecti. Ad cuius
 mentem apprimere faciunt, Plutarchi Ψή-
 φισμα ἀμνησίας, & Nepotis lex obliuionis.
 Vsurum autem fuisse Ciceronem hoc po-
 tius, quam illo nomine, quippe qui suade-
 ret, decretum discordiis abolendis esse fa-
 ciendum, collatione locorum quorum an-
 tea mentio facta; vt & respectu commodi-
 tatis in efferendo (quod enim, Latine cir-
 cumlocutionem requirebat, felicitate
 Hh s. . . vnus

vnus Græci vocabuli potius quam plurium redditurus existimari potest) non absurde credidit vir doctus. Adde Beroald. Syllog. 2. annot. in Cic. tom. 1. thes. Crit. p. 228. Cel. in Philip. cic. 1. *Erasm. chil. 2. 17 94. Ætrod. decret. l. 6. tit. 7. &c.*

3. Nos in medium relinquentes, qua voce potissimum vsus sit Cicero (sunt enim ex vtraque parte rationes opinandi paribus ferme momentis subnixæ) rem ipsam, non alio commodius, quam *Ἀμνηστία* nomine, quod & vulgo iam obtinuit, signandam, intuemur, cuius hanc descriptionem damus: **AMNESTIA EST DECRETVM siue LEX, QVA AD EXPEDIENDA TOLLEND AQVE, INTER PARTES DISCORDANTES, FIRMÆ PACIS IMPEDIMENTA, ANTEACTORVM ABOLITIO PVBLICA, SOLENNIS, IVRATA, COMMVNI VTRINQVE CONSENSU SANCITUR.** Siue: *Amnestia ex lex, qua nati ex discordiæ dolores iræque, sublato, solenni partium conuentione, vindictæ nocendique studio, abolentur.*

4. Dicitur apud Græcos à non-recordando siue obliuiscendo. Est enim *ἄμνησις* obliuioni traditus: cuius nulla superest memoria.

Hinc

Hinc ἀμνηστία, διὰ τὸ μνηστῖαν εἶναι τῶν πε-
 παρ μένων ἀνθρώπων, eo quod nulla rerum superio-
 rum memoria superesse debeat; sicut ex Hero-
 dian. l. 8. c. 8. diceremus: siue vt ex Cicerone
 phil 1. 1. quod omnis memoria discordiarum ob-
 liuione sempiterna delenda sit. Vnde Iustinus,
 discordiarum obliuionem; Velleius, præteritorum
 obliuionem; Val. Maximus, præteritarum re-
 rum obliuionem; Nepos, legem obliuionis, dixe-
 re. Quos certatim imitati ceteri. Αμνησι-
 καλία quoque interdum hanc vim habet:
 nisi quod plerunque solennius & specia-
 lius, vsque in hunc diem, consuevit ἀμνη-
 στία usurpari, sicut descripsimus. Nam alias
 significationes, quibus ad priuatam reconcilia-
 tionem, delictorum condonationem, impunita-
 tem, &c. trahitur, nunc nihil moramur.
 Porro quid hic sit obliuisci & obliuio, infra
 patebit.

§. Diximus, DECRETUM siue LE-
 GEM. Nam & Plutarchus discrete, νόμος,
 & Nepos, legem; & Valerius, plebiscitum no-
 minant. Idem facit Andocides, in orat. de my-
 steriis, vbi tanquam ex vigore legis argu-
 mentum petit. Simul, vt à qualicunque con-
 uentione & mutua compromise, quæ huic
 fini scilicet minime sufficeret, distinguere-
 mus, Legis enim auctoritas quidpiam in se
 diui.

diuini habet, tum ad obligandam, tum ad conseruandam ciuitatem.

6. Concernit autem hæc lex *Partes discordantes*: ita, vt inter eas statuatur, *abolitio anteaciorum*. PARTES DISCORDANTES, vel per tumultum & consternationem, vel per seditionem, vel per bellum intestinum seu ciuile. Aduersus interna quippe dissidia, *proprie*, inuentum hoc adhiberi potest & solet. id quod res ipsa & historia docet. Quanquam enim in externorum quoque bellorum compositione, pacificationibus, induciis, inter solennes leges & formulas adhibeatur, *nemini* fasque esse debere, *præteriti temporis damna vel offensiones vlcisci, exprobrare, persequi*: tamen ista abolitio inter cognata potius *huius amnestiæ, stricte sumptæ*, de qua nobis sermo, numeranda est: quatenus scilicet, *abolendum vindictæ nosendique studium, generatim* in omni reconciliatione, pace, tranquillitate ineunda spectatur.

7. In ciuilium autem discordiarum abolitione, longe *arctior* est & *intimior Amnestiæ respectus*. ne scilicet ii, qui vno foro, vna societatis communione, quotidianisque commerciis vtuntur, adeoque ex ipsa coniunctione hac, reuoluendi, quiritandi, vindici-

vindicandi antea acta, occasionem perpetuam haberent, in nouos motus erumpant: ne ex domesticis legibus, moribusque mutuas contentiones resuscitent; quæque his similia, ad interna potius reip. pericula, quam ad externos insultus, pertinent.

8. Taceo, quod in bello externo, quicquid hostis hosti nocuit, propterea minus graue videtur, quia cum gladio ipsum nocendi ius sumitur, & ab hoste non nisi hostilia expectantur. At in ciuilibus armis omnia iniquiora & videntur & sunt, dum alii violant ius, alii defendunt: alii tyrannidem ceptant aut propugnant, alii libertatem. Cuius tamen ipsius tali tempore, cupido non est acrior, quam vindictæ in tyrannos studium. Quali rerum perturbatione, sæpe ex opinione res geritur; neque minus tamen violente aut acerbe. Nam vera de omnibus actibus, quibus ira dolorque partium vel mouetur, vel alitur, iudicia, nec quæruntur satis, nec quæsita in promptu sunt.

9. Interim vt extraneorum quisque propius nobis cohæret, loco, commercio, necessitudine, superiorum temporum amicitii, vinculisque aliis: ita bella cum eo gesta gerendaue, propius ad ciuilia arma;

& pa-

& pacificationis ratio, propius ad Amnestiam accedit.

10. Sunt autem partes illæ discordantes sæpe plures duabus. Vt cum interemto Cæsare alia erant populi, alia senatus, alia paucorum studia. Imo inter ipsa bella ciuilia, nouarum partium semina sparguntur, eruptura in turbas, quamprimum occasio se præbuerit. Eo magis diuina remedium occupandis vel præcidendis his malis proprium est. Non omittenda est hoc loco applicatio exempli Atheniensis: in quo inuenimus 1. partes Thrasybuli & sociorum. 2. eorum, qui è ciuitate, liberatores ciuitatis, errore potius & consternatione, quam odio, impugnaverant. 3. eorum, qui cum tyrannis exulantibus agentes, ceterisque iam reconciliatis, adhuc segreges in ciuitatem reuocati erant. Suberant interim longe plura dissensionum, nouarumque partium semina: quæ oppressit mox Abolitio illa, è qua potissimum vis Amnestiæ ac natura cognoscitur.

11. Ad ABOLITIONEM ANTEACTORUM describendam, accurate loquendo non sufficit, impunitatem admissorum, nominare (v. Alex. gen. di. 6, 9.) aut iniuriarum obliuionem (v. Beroald. loc. antea d.) illud enim leuat iniuriæ auctores pericu-

iculo; hoc iniuriam passos mitigat. Interim etiam apud eum. qui alterum laesit, ipsa iniuriæ, quam intulit, memoria ferociam & odium haud raro conciliat, iuxta illud Taciti in Agric. 42, 6. *Proprium humani ingenii est, odisse quem laeseris*: frustra que adeo demeruerint suam fortunam, qui grauiam passi sunt, retinentibus memoriam factorum, qui grauiam fecere.

12. Igitur longe plenius res abolendas, siue antea acta illa, complecti possumus, si mutemur ex alio argumento, verba Cornelii Taciti 4. H. 44, 1, in memorabili loco, quo relatum in senatu ait: *de abolendo dolore iraque, & priorum temporum necessitatibus*. Vbi ex ratione nostri instituti dolorem ad eos commodè retuleris, qui aspera & iniqua passi sunt, aut se passos arbitrantur: iram, ad molientes grauiam inferentesque, spectare dixeris: *Superiorum autem temporum necessitates*, opportuna & prudenti adiectione, denotarent confusa consternatione ciuili iura, animos. studia *malas illas artes, sine quibus non haberi posse arma ciuilia*, idem scriptor alibi significat. Dum alii, iustas sibi infestandi alios causas, partim credunt, partim credi volunt: nonnulli cum ingressi sunt semel istud mare, in duriora & ini-

iniquiora quam destinauerant consilia, ipsa vi fluctuum abrepti, necessitatem denique solam pro se & aduersum alios allegant. Est, vbi de perpeffione aduersorum questi, suo sibi iumento perpetienda acciuerunt. Nimirum tantus turbo inimicitiarum bella ciuilia confundit, vt nec damnorum, nec oppressorum; nec succumbentium, nec incumbentium facies, possit apparere, dubiisque ad singula iudiciis suspensæ mentes, æquitatis denique & miserationis voce, priorum necessitates temporum appellare malint., & quam in hominibus non diiudicant, rebus culpam imponere. Quæ prudentia apprime utilis est, ad mitigandos partium animos: quibus tali tempore, etiam nomina eorum quæ accidere, inuisa sunt.

13. *Anteactorum* vocem adhibet *Iustinus*; eamque mox *discordiarum* mentione permutat: *Sueton. in Claud. ii facta dictaque; Nepos, res ante actas, ceteri, praterita, res prateritas vocant*: generali scilicet voce, id quod volumus complexi. Τα γεγεννημένα, τα συμβεβηκότα &c. Græcis in hoc negotio dicuntur. Et vt nihil excludatur, *mutui partium affectus obstringuntur*, ἀλλήλοις μὴ μνηστὰς κείν.

14. Harum ergo rerum quomodo abolitio fiat, & quid sit; amplius dispiciendum est. Vtuntur scriptores duabus potissimum vocibus, *obliuione* & *abolitione*. *Obluio* ad Græcam originem accommodata est, vbi ἀμνηστία, μὴ μνησικαχεῖν &c. *memoriam* præteritorum deleri iubent, vt loquitur Tullius. Cum autem *obluio* non sit in potestate hominis, respectu voluntariæ ex memoria deletionis, distinguendum ante omnia est, inter τὸ μνημονεύειν & τὸ μνησικαχεῖν: exemplo Vlpiani Rhetoris, qui in enarrat. orat. Demosth. contra Aristocratem scribit: ὁ ἐς τῶν τὰ τινὸς ἀδικήματα ὥς ἐπιβλάπτειν καὶ ἀμύνεσθαι αὐτὸν, μνησικαχεῖ. ὁ δὲ μνημονεύων, ἢ ἐπὶ τῷ φυλάξαι τὴν ἐμοίαν πείραν, σωφρονεῖ. Qui inquit in admissi alterius & iniurias, nocendi ac vindictæ studio ille μνησικαχεῖ, siue memoriam iniuriarum retinet: qui autem meminit, minime nocendi animo, sed vt similes in posterum casus caueat, ille prudenter agit.

15. Vnde intelligitur esse aliquam malorum memoriam, quæ hinc excludatur plane; scilicet, vbi retinemus præterita, disceptandi vindicandique studio: & aliquam quæ hic locum possit inuenire, de qua & Cicero apud Dion. 44. ait, futurorum ordinandorum & vitandorum ergo, non aliam ob causam, ad præ-

rita respiciendum esse. Quocirca Valerius, per mentionem interpretatur: ne qua mentio fieret prat. id est, ne quis persequendi iuris causa in medium adferat, queraturue praeterita.

16. Interim obliuionis vocem, licet non tam memoriam hoc loco, quam vindictae studium ac voluntatem tollat, non sine ἐμ-
φάσει, cum fauorabili extensione & incremento acceptam volumus, in hunc modum: ut tam firma adsit stabilisque relinquenda omnis disceptationis, omnis vindictae voluntas, quasi ne sciremus quidem acta superiorum temporum, neque graue nobis aut molestum quicquam euenisset: quasi quae facta sunt vltro citroque, nunquam fecisset quisquam, aut passus esset.

17. Nam propterea abolitio etiam dicta est, Capitolino in Gordian. 10. Floro 4, 7, 3. Suetonio Tib. 4 non quod facta infecta reddi possent, sed quod nunquam facta videantur, quorum nulla superest disquisitio, vindictatio, lis &c. Neposita exprimit: ne quis antea actarum rerum accusaretur, neue multaretur. Thraly. 3, 2. Dio 44. per τὸ μὴ ἐγκαλέσθαι explicat; neminem quidquam iure persecuturum. item, μὴ πολυπραγμονῆσαι γενημένα ὅτι ἐξελέγξαι, ὅτε τιμωρήσασθαι non inquirere in ante acta, nil arguere, aut vindicare. Andocidi est, ἐὰν τὰ γενημένα, missa facere, quae

que euenerunt. orat. de myst. pag. 212.

18. Ut hæc amplius cognoscantur, adscribemus ipsam talis abolitionis formulam, sicut eam ex actis constitutæ à Carolo IX Gallix Rege, an. 1568 amnestiæ, descripsit & latine reddidit Lambinus. Edicimus &c. omnes iniurias atque offensiones superiores, quas temporis iniquitas, & occasiones ex ea nata inter ciues nostros pepererunt: omnia mala præterita, que ex superioribus motibus ac tumultibus manarunt, funditus exstingui, eorumque memoriam sempiterna obliuione deleri, atque obrui, ut proinde sint, quasi omnino nunquam euenissent: vetamusque disertissime, planissime atque apertissime, & capite sancimus, ne qui ex nostris ciuibus, cuiuscunque sint ordinis, loci, gradus, aut fortunæ, audeant inter se laceßere. prouocare, irritare, præterita obiciendo aut exprobrando, neue vlla de re antea acta inter se altercari, rixari, iurgare & contendere, neue conuitiari & maledicere, neue factò aut verbo contumelioso inter se offendere ac ledere. sed potius sibi moderentur ac temperent, concordiamque & pacem in omni vita degenda colant, tanquam fratres, & amici, & boni concordeseque ciues, &c.

19. Agnoscas curiæ stilum, quem vocant: eadem, quæ veteres breuiter extulere, particulatim exponentem & sollicite

interpretantem. qui mos, secus quam par est, à nonnullis fastiditur. Nam & multitudo emergentium quotidie casuum, & circumstantium rerum perplexitas, & quæ providere hæc omnia, & singula explanare debet, civilis prudentiæ accurata subtilitas, facile suafere Politicis inter ipsa discrimina versantibus, hanc prolixitatem. quam ob id, *paraphrasin politicæ doctrinæ*, appellare soleo.

20. Priusquam ad cetera pergamus, notandum, *abolitionem* hanc absolui, *oblivionis perpetuitate* (vnde *sempiterna obliuio* Tullio dicitur; & ap. Dion. cauetur, *ὡς ποτὲ, ne vnquam* & c. adde §. 18) & *amicitiæ constantia*, ac *reconciliatæ benevolentia firmitudine*, de qua postea. Rotunde, vt solet, complexus est pleraque ex dictis dicendisque, limati oris scriptor Herodianus l. 8. c. 8, in oratione Maximi: *ἐς ὧ πάντων ἀμνηστία, καὶ σπονδαὶ φιλίας βεβαίαι, ἐννοίας τε καὶ εὐκοσμίας πίσις αἰώνιος*. Politianus vertit: *Sit omnium obliuio* (*Amnestia*) *sit fœdus constantis amicitia, fidesque benevolentia ac moderationis sempiterna.*

21. Ceterum vt firmitas amnestiæ perpetuitasque, vindictæ item abolitio conferuetur, multa ex antea actis, constitutisque in rep. aut latius legibus, licet non prebentur, temporis

poris causa & maioris commodi confirmanda sunt. Ita acta Caesaris pacis causa confirmata sunt à Senatu sc. ipso illo Scto, quo amnestia continebatur. Cic. Philipp. 2, 39 & Philipp. 1, 9: Acta Caesaris ego, qui illa nunquam probavi, ita conseruanda concordie causa arbitratus sum, ut non modo, quas uiuus Cæsar leges tulisset, infirmandas hoc tempore non putarem: sed ne illas quidem, quas post mortem Caesaris prolatas & fixas uidetis. Igitur male Antonius & elulorie, cum multa contra leges Cæsaris ageret, respondit: Introdacta amnestia constitutum quidem esse, ne quid de præteritis mutaretur, sed id mitigandi populi & temporis causa factum esse. præcipue interim obliuionem iniuriarum spectari, iniustusque esse mentem Scti quam uerba ualere. Appian. 3 ἐμφυλ. pag. 540. Quod si admittatur, nulla nec amnestia, nec pax fida erit aut firma, pertinet huc, quod cap. seq. §. 6 habetur. Neque omit-tenda est cautio, de anteaactis ita nos loqui, ut ea intelligamus quæ saluo statu i. e. citra certum periculum nouæ perturbationis confirmari possunt. Sicut in exēplo Cæs. uidemus. Aliud enim est confirmatio anteaactorū, quæ ad futurum tempus respicit; cui imponitur obligatio rei confirmatæ seruandæ: aliud abolitio anteaactorū, quæ præsentis temporis mala sanat.

22. Potest, ni fallor, ex dictis intelligi, abolitio anteaactorum: nisi quod *requisita* eius restant sigillatim pensitanda. Addidimus igitur primo, PUBLICAM esse debere. Qua appellatione indicatur, tum, *auctoritas publica*, quatenus priuatis pactis conuentisque opponi solet; tum, *collectio partium*, quarum nulla abesse, præteriri, seponi, in hoc negotio debet. Fit enim quodammodo priuatum, quod, cum ad omnes pertineat, inter paucos, & velut in præiudicium publicæ sortis, tractatur. Quæ res non parum scilicet firmitati pactionis detrahit: effugiis autem inconstantium & cauillationibus occasionem præbet.

23. SOLENNIS quoque dicta nobis abolitio. Qua voce notantur vulgo ea, quæ *certa consuetudine*, & *veluti recepto in actiones hominum more sunt*, cuius observatio quiddam in se habet religionis, venerationis, auctoritatis, roboris: sicut omisio neglectusque, opinionem infirmitatis, & aliquando suspicionem fraudis generat.

24. Cum itaque pleræque non pactiones modo & constitutiones; sed in vniuersum, quæ alicuius momenti sunt, actiones, præsertim publicæ, vsurpent solennia quædam: vtique *Ampnitiarum*, non decuerit absque

iis con-

his considerare. In qua occurrit primo, *Solennitas verborum*. quæ adeo non habenda insuper, ut stilus curiæ, quem vocant, ple-
raque sui parte in concinnandis observan-
disque solennium locutionum formulis
occupatus sit: præcipue in concipiendis
edictis, constitutionibus, sententiis, pactis,
legibus (v. *Cic. pro Rosc. Com. 9.*) Sunt autem
istæ formulæ non uniusmodi, sed variant,
tum ratione temporis (aliter enim antiqua,
aliter noua curia loquitur: nisi quod hæc
sæpe ex illius solennibus aliquid mutua-
tur) tum ratione nationum gentiumque:
quæ & ipsæ tamen, multa à se inuicem de-
sumta, postea veluti consensu quodam v-
surpant. Sic Romani ius feciale rerum re-
petendarum ab Æquicolis describere.
Li. 1, 32.

25. *Accedit, secundo, solennitas rituum, apparatusque cuiusdam externi. ut cum e. g. loco publico & solenni pactio promulga-
tur, cum publicæ exhortationes adhiben-
tur, cum preces suscipiuntur; verba, præ-
conis aut magistratus voce præeuntur; dex-
teræ iunguntur; JURAMENTI religio
cum grauitate & pondere inculcatur exi-
giturque.*

26. *Quare ad Solennitatis partem perti-*

net, cum JURATAM abolitionem nominauimus. Vbi iuramentum ipsum, immediate ad firmitatem rei & fidei certitudinem referendum est; Solennitas iuramenti, mediate. Adscribenda hoc loco Atheniensis iuramenti formula est. quam Andocides in orat. de mysteriis, consignauit. Iurabatur ergo primum ab omnibus vniuersim reconciliatis in hanc sententiam; ὑμνηστικὰ κήσω τῶν πολιτῶν ὑδενί, πλὴν τῶν τριάκοντα καὶ τῶν ἑνδεκά, ὑδὲ τέτων, ὅς ἂν ἐθέλοι εὐθύνας δίδοναι τῆς ἀρχῆς ἧς ἥξεν. Nemini ciuis errata reminiscar, exceptis triginta & vndecim virorum. sed & horum obliuiscar, si voluerint administratæ tyrannidis iudicium subire & rationes reddere. Hinc iurabat Senatus; ὑδέξομαι ἐνδειξιν, ὑδὲ ἀπαγωγὴν, ἕνεκα τῶν πρότερον γεγενημένων, πλὴν τῶν φευγόντων, Non admittam delationem aut accusationem, nisi de exilibus. (intellige tyrannos) Tertium iuramentum erat iudicium: ὑμνηστικὰ κήσω, ὑδὲ ἄλλο πείσομαι. Ἡφισμαι δὲ κατὰ τὸς καίρους νόμους. Non retinebo memoriam iniuriarum, neque aliter persuaderi sinam mihi, quo minus iudicem secundum leges latas. (de quibus ll. v. Andocid, in præcedentibus.)

27. Etiam interrogationis solennitas nonnunquam adhibetur, præsertim vbi COM-

MUNI

MUNI PARTIUM CONSENSUI exigendo declarandoque inferuit. Licet enim in eo genere *diurnis*, quo partium odia superioris alicuius edictum mandatumque coercer (e. g. cum Rex quispiam dissidentibus in regno suo, amnestiam imperat, v. supra §. 18.) aut ubi arbitri compromissarii, siue *διαλλακται* *διτοκράτορες*, ut vocat Plutarch, in Arato, tale quid statuunt (quanquam tali casu omnino generalis partium consensus præcessit, ex quo specialia recte inferuntur) non inueniat locum, ille communis & spontaneus & liberrimus partium consensus, quatenus inter requisita ponitur: tamen & in Atheniensium exemplo, quod semper hic attendimus; & in ciuilibus dissidiis, ubi partes æquo iure sunt aut paripotencia; denique ubi firmitudini conuentionis quam maxime consultum cupimus, vsut pari animaduertitur.

28. Atque per hæc iuris, humanitatis, solennitatis vincula, tandem ad verum *Amnistiae finem*, id est, FIRMAM PACEM, siue Pacis firmitudinem, peruenitur. Nimirum? ut *offensa, dissidia, inimicitia, earumque nomina* pariter ac opera auferantur; tum. ut *benivolentia, amicitia, concordia, concilietur*. Nam his duabus partibus absoluitur nego-

tium. sumtis scilicet cum in interpretamento bonæ fidei & stabilitatis, tam moralis, quam civilis. Interim hæc, illius defectum haud raro supplet.

29. Hic locus nobis ostendere quodammodo potest utilitatem huius inventi plane diuinam. Nam tum omne pacis conciliandæ negotium plurimis est vel difficultatibus obseptum, vel intricatum perplexitatibus; tum vel maxime civilia siue intestina dissidia bellaque, arduam magis ancipitemque habent compositionem. Est in bellis civilibus, quod facunde Cicero ap. Dion. 44. exsequitur, *quædam malorum concatenatio ac veluti circulus*, cuius reuolutio perpetua, tristitia tristibus cumulat, nec modum ac finem esse miseriarum patitur, sed proxima quæque concertatio, causam & instrumentum sequenti præbet. Magna enim est vindictæ libido apud oppressos victosque, magna vindictæ licentia apud victores. Et sicut illis, socios, metus paris calamitatis; ita his, cupido paris licentiæ aggregat. Jam quis tumultuantes vario dissensu animorum motus, quis præsentium fastidia, futurorum aucupia, satis describat? Quibus rebus, ad interitum denique proficitur.

30. Ecce in exemplo Atheniensium; illi qui è Piræo in urbem venerant. potuissent ultionem iniuriarum ab urbanis expetere: atqui, urbani fortean rursus præualuissent, insperataque clade pressissent, quos insperata victoria beauerat. Aliis poterat studium aut ministerium peculiare tyrannis præstitum obiici: alios, priuata; quosdam publica incommoda exasperare inuicem poterant. Atque, etiamsi pax aliqua coiuiisset, bellorum facinora, pace disceptanda veniebant. Qui libertatem defenderant, à seruitutis satellitibus, vt exprobrantes: hi ab aliis, vt degeneres, aspici poterant. Denique sicut male obrutum incendium, quouis flatu irritante, facile & cito & violente resurgit: ita male facta gratia, quacunque occasione, rescissa in turbasiuisset & noua dissidia.

31. Hæc tanta & tam multiplex Difficultas, ac IMPEDIMENTA pertot labyrinthos circumducta ac contortuplicata, nec filo quodam Ariadneo expediri; nec gladio Alexandreo rumpi possunt. nam & illud si obtinere instituas, cum recta ratione insanire dicaris; & hoc cladi quam medicine esset similis. Igitur EXPEDIENDI ratio vna & optima superest, si TOLLATUR potius, litis

litis & dissensus materia & semina, obli-
uiscendo, consopiendo, transmittendo,
omittendo; quam si expediendo per disce-
ptationem aut morosa iudicia, multa ne-
quicquam conemur, id est, curatione ipsa
vulneris periculum augeamus, *vid. Dion.*

44.

32. Reclamet forte nonnemo: *etiam hoc
inter violentiora esse, si iure suo cedere multi co-
gantur, omnisque persequendi iuris praevidatur
occafio.* Verum, praeterquam quod co-
actio dici non potest in eo, quod à volenti-
bus & communi voto approbantibus con-
sentitur, quale est nostrum exemplum: et-
iam hactenus à violentia abest hoc institu-
tum, quatenus & alias viri boni officio
conuenit, *multis multa de suo iure concedere.*
id enim tum liberale, tum fructuosum (*v.*
Cic. 2. offic. 18.) & praesertim omni bono
cui, non magis non est cuius quam hic ani-
mus tribuitur, ut odia priuata publicis utilita-
tibus remittere, quoties opus est, cupiat. *Tac.*
1. A. 19. 4. Estque hoc omnino illud tem-
pus, quo necesse est $\pi\alpha\rho\iota\delta\epsilon\acute{\iota}\nu\ \pi$, conuiuere
ad multa, neq; curiose $\tau\omicron\ \alpha\gamma\epsilon\iota\beta\epsilon\varsigma\ \delta\iota\kappa\alpha\iota\omicron\nu\ \zeta\eta\tau\epsilon\acute{\iota}\nu$,
accurata disquisitione ius dicere, ne fiat
quod est in proverbio, ut hic *summum ius,
summa sit iniuria.* cum praesertim in omni

tracta-

tractatione politica ad finem negotii sit respiciendum vnice, ad quem nisi cetera quadrent, aliena est aut periculosa omnis ea sapientia. Agitur autem tunc, de **STATU** labante turbatoque componendo, atque in firmitudinem quandam colligendo, non de exercendis iudiciis, disceptandis litibus &c. quod recte monetur ap. *Dionem*. ne de aliis rationibus dicam, quas infra ponemus.

33. Felix est *ἐπιείκεια*, cuius fructus in salutem publicam desinit. quæ præsertim hac ratione Atheniensibus est restaurata. Laudat hunc Amnestiæ **FRUCTUM** disertis verbis apud *Dionem* (41) *Cicero*: postquam ad hunc modum respuissent Athenienses, non modo tyrannide sunt & discordiis liberati, sed etiam de cetero rebus vsi prosperis: recuperataque vrbe, Græciæ principatum assecuti sunt: Spartanorumque & Thebanorum salutem pariter ac perniciem sæpe in sua manu positam habuerunt. *Valerius Max.* 4, 1. ext. 4. Hec obliuio, quam Athenienses *ἀμνηστία* vocant, concussam & labentem ciuitatis statum, in pristinum habitum reuocauit. *Iustinus* idem voluit in istis verbis: atque ita per multa membra ciuitas dissipata, in unum tandem corpus redigitur. 5, 10, 10.

34. Intelligitur iam, *selam* & *vnam finien-*
dorum

dorum bellorum discordiarumque civilium, fidam
firmamque rationem esse, Amnestiam. in qua
propterea Cicero Phil. 1, 1 FUNDAMENTUM
PACIS, rectissime constituit. quæ nisi ma-
gnos motus consequatur, exitio subinde
propior fit Resp. Sicut atroces quidam
morbi, haud dubie alioquin peremturi ho-
minem, sola *Quiete* persanantur. Verum
illa nec *sera nimium, nec interrupta aut ali-*
qualis esse debet.

35. Qui locus nos monet, ut de TEM-
PORE *diuinitas* aliquid adiiciamus. Nam
& in constituenda adhibendaque, ipse articu-
lus, ut sic dicam, temporis obseruandus est:
& *duratio*, si arctetur, non exigua habet in-
commoda. Itaque quod ad primum atti-
net, *incepta siue tempestiuitas amnestie*, non
vno modo considerari potest. Optimum for-
tasse tempus fuerit, quod maturimum: an-
tequam scilicet discordiæ in bella, bella in
clades profecerint. priusquam partes pe-
riculum fecere virium, priusquam gladius
civilis non cruore magis, quam furore im-
butus est. namque ubi hæc accidere,

fertur equis auriga, neq. audit curr. habenas.
Ita dum Cæsar inimicitias cum Pompeio
exercet, trahiturque in partes Resp. & pru-
dentibus multa formidolosa in oculis sunt,

opti-

optimum prorsus fuit eorum consilium, qui deponendas aut componendas contentiones, condonandas offensas, obliuiscendas injurias, omittendas disceptationes, id est, quid aliud quam *ἀμνηστία*, & pacem *ἀμνηστία* fundamento superstruendam suadebant. Inter quos & Cicero: quem *ννίκε* cauisse concordiae Publicae, Velleius auctor est, 2, 48, In quo si mihi, inquit ipse (1. offic. 11.) esset obtemperatum; cisi non optimam, at aliquam remp. quae nunc nulla est, haberemus. Ex quibus verbis ipsum euentum transmissa neglectaeque tempestiuitatis, calamitosum scilicet & infastum animaduertimus. Ergo commodissima quidem ratio ineundae ut pacis, ita *ἀμνηστίας*, fuerit, ante ductum vagina gladium &c.

36. Alterum exemplum Ciceronis hic occurrit, de *ἀμνηστία* proprie, & tempestiue solliciti: cum occiso nimirum Cæsare Julio, res ad ferrum & sanguinem spectaret. Adhortatur ibi ad capeffendum salubre remedium, *ἔως ἐπὶ τὸ δεινὸν ἀρχόμενοι, καὶ ὅτε πολλοὶ τοὶ συνηκασίται*, &c. dum malum adhuc in herba est & inter initia inualidum, dum nondum multi coiungere: dum neque illi spem victoriae, neque hi indignationem & studium vincendi ex damnis toleratis plane imbiberunt.

37. Verum cum de amnestia hactenus, ut de ciuilibus belli, quod iam exarsit scēuitque, remedio egerimus, *illud quoque tempus* dispiciendum venit. Sicut enim in priorē consilio. ad *περὶ λαλῆσιν φιλοσοφίαν*, siue ad eam prudentiæ partem pertinet Amnestia, quæ malis imminētibus aut minantibus occurrit, ac obicem ponit: ita posterior eius vsurpatio ad *δύλερον πλῆν*, iuxta Græcorum vocem, referri debet, cum mala iam admissa inuectaque expelli oportet ac sanari.

38. Consideratur huius medelæ tempus rursum *duobus modis*: 1. *vel enim*, dum utraque pars adhuc sibi confidit, damnisq; mutuo illatis, nondum tamen ad extrema ventum est. quod tempus sicut paci faciendæ commodissimum Cæsar dixit, ita nos, si quidem hactenus ventum est, amnestiæ opportunum vel maxime arbitramur. 2. *vel* ubi iam exhaustæ vires bello sunt, & furore potius ad interitum, quam opibus & spe, ad victoriam geritur bellum. Hoc tempus expectasse, ingentis plena periculi res est. Nam nec semper potest reuocari lapsus semel reip. status (sicut morbi quidam ubi toto corpore eorum vis est recepta, omnem medelam superant) nec, ubi altera pars
præua-

præualuit, facile amnestiam consentit. Quare, ut singularis rem exempli laudent Scriptores, Atheniensium hac in re fortunam, & Thrasyluli consilium. cuius euentus minus utique felix fuisset, nisi tyrannis amotis, externa quoque æmulatio (Spartanotum scil.) in misericordiam versa, quiescendi & coalescendi spatium dedisset.

39. Vtraque res grande momentum habuit. *Exclusio* quippe tyrannorum ipsum fundamentum amnestiæ continebat. Ut mala mutua possent dememinisse, malorum causæ excisæ erant. Ita indignatio eorum qui dura passi erant; & metus eorum qui grauia fecerant, simul expiabatur. Illi enim, ut vindicati; hi aliena potius quam sua culpa abrepti, in mutuam veniam, communi rerum aduersarum, aduersariorumque detestatione ferebantur. Iam si Lacedæmonii obstinata rabie effossum potius quam hebetatum hunc Græciæ oculum cupiissent (& agebant id plerique, nisi quod bona Atheniensium fortuna Pausaniam in meliora inclinauit, neque ut fauorem ciuitatis huius serio indueret, sed ut æmulis suis oblectando, ex obliquo, ut ita dicam, prodesset) tum profecto præterierat illud tempus, quo intestina vulnera sacro amne-

stiz malagmate possent committigari obducique.

40. Neque est, quod quis suspicetur, *Universalitatem*, ut loquuntur, *amnestiz*, impeditam remotione tyrannorum. Multo minus huius exempli obtentu & specie utendum est, ad quosdam à salutarì hoc communique remedio, cum eius usus & necessitas venit, secludendos. Nā quod ad primum attinet, exclusio tyrannorum, non facta est in constituenda amnestia, sed inter finem belli, qui ab initis & firmamentis pacis probe distinguendus est. Adeoque, tyranni in hac consultatione non considerantur *ut abrumpenda membra*, sed *ut iam abrupta*. Postea Ius belli & victoria inquietos, denuoque turbantes spiritus suffocauit. Taceo quod diuini humanique iuris violatores, rerumque capitalium conuicti & iam damnati, ne capaces quidem manserant societatis, quam funditus subuersum inierant. Fuerant scilicet tyranni tales, quales demoueri & potuisse & debuisse, etiam illi fatebuntur, qui scuto suo tantum innixi gladii mentionem tali in re exhorrescunt. Atque hæc omnia, tam liquido certa erant, ut disceptari amplius non possent. Nam in ambiguis criminibus, & ubi defen-

sio

sio nondum defecit, potius in mitiora omnia eundū est. Verum quid verbis opus? Neque hos ipsos tyrannos, quos tamen sua scelera omni ciuium consortio excluderant, æquitas Thrasybuli & lex ab omni amnestiæ fructu prorsus exclusit: sed, quod supra ex *Andocide* didicimus, expressa conditione, inuitabantur; scilicet, si rationes imperiū à se gesti vellent reddere. Cetera facile intelliget, qui iuratam omnium Atheniensium, pro conseruanda Democratici status forma, fidem; clanculariam & iniquam oligarchiæ institutionem, scruissimamque scelerum dominationis continuationem, partium omnium, ipsorum etiam arbitrorum siue conciliatorum, in eiiciendis tyrannis, seu obice pacis remouendo, consensum, cogitabit.

41. Alias omnino requiritur, vt sanandis reip. vulneribus, colligendis reliquiis, *omnes omnino complectatur Amnestia*. Secus, non amnestia, sed imago gratiæ, species pacis, simulacrum reconciliationis, & quiduis potius erit. Est enim hoc nomen ipsa sua indole generale, & ad præterita siue antea acta, ordinaria, vt ita loquar, notatione extenditur: sed & causas discriminum & diuersitatis vna litura delet. Quod

ex fine eius & vſu amplius patet. Dum enim inextricabiles rerum perplexitates ſimul & ſemel tollendo, planam ad fidam pacem viam ſternit, nihil relinquit, quod moram huic inſtituto facere, aut afferre vim, aut ſtruere inſidias poſſit. qualia nunquam deerunt, ſi prætereantur aliqui.

42. Interim eiſdem cautionis eſt, *temporis perpetuitas*, & *πίſις αἰώνιου*: quam ſupra §. 20 tetigimus: & *Xenophon* amneſtiæ ac Reip. durationē, vt cauſam & effectum coniungit, ſin. lib. 2. Græc. hiſt. ἐπὶ καὶ νῦν ὁμῶς πολιτεύονται καὶ τοῖς ὅμοιοις ἐμμένει δῆμος. Notanda enim hoc loco differentia *temporarie* & *improprie* ita dictæ *ἀμνηſτίας*; quam à vera & noſtra, tantum arbitramur diſtare, quantum à Pace ſolida inducia qualeſcunque abſunt.

43. Eſt tamen & huius generis non leuïs aliquando vſus. vt cum repentinus & mox in atrociam erupturus tumultus, diſcordia, conſternatio, non componi aut mitigari ſtatim idoneis remediis, & ſine periculo poteſt; aliquot dierum, menſium, &c. iubetur eſſe amneſtia, id eſt, ſuſpenſio diſceptationis, offenſarum, concertationum. *Iubetur*, dixi, nimirum vbi inter ipſa imperii membra, aut homines in imperio de-

gentes,

gentes, salua imperantis aut imperantium auctoritate, exarsit aliquid iratum; quod edicto supremæ & intactæ maiestatis, velut interiungi inhiherique hætenus potest, dum curatio accuratior sequatur. Nam cum omnia in partes & dissidia iuere, impertio vnus partis nunquam; consensui partium circa amnestiam temporariam ratio locus superest.

44. *Adversantur Amnestia* (nam & hæc consideratio illustrat quæ diximus) è diametro, 1. *Proscriptio*, 2. *μνησικαχία πολιτική*. Loquimur de vtraque cum respectu ad bella ciuilia eorumque fines. Hic enim prorsus pugnant, *AMNESTIA* sopire discordias ac firmare pacem; & componere statum multarum reorum, inimicorum, suspectorum, strage, proscriptioe, interitu, quæ pax alicubi, cruenta; alibi seua solet appellari. Illaudata ratio & parandæ inuidiæ opportuna. Itaque Scriptores non satis detestari possunt auctorem primum Rom. proscriptionis, Syllam. Certe ex eo tempore, quo Sylla oppressione inimicorum & proscriptione pacare instituit remp. nunquam defuere, renata velut ex cineribus Syllani incendii, dissidia (unde Florus, 3, 22 Sertorianum bellum Syllanæ proscriptionis hereditatem vocat: & cap. 23.

alterius motus facem, eiusdem causæ respectu, ab ipso Sylla rogo exarsisse scribit) donec exemplis tam infautis irritata improbitas, furorem non prius, quam libertatem posuit, ac oppressam conuersamque vnius domini rempub. obtulit. *Augusti pax* quantum laborauerit inuidia proscriptionis, notius est, quam ut dici opus sit. Certe illi ipsi *μενεαρχοὶ κόλακες*, siue statistæ, ut hodie loquuntur, Augusti, cum omnia sui principis laudata cuperent, proscriptiones non ausi sunt excusare, nisi translatione criminis callida in collegas Triumvirates: multa, inquit, Antonio, multa Lepido concessisse. ap. Tac. 1. A. 9, 4. item pauca admodum vi tractasse. Ceteros veritas cogit, ut, licet inuiti Augustum infament, satis tamen vel oblique prodant, quid in vniuersum sentiant. Hinc illud *Flori* 4, 6, 6. Hæc quoque, nisi *MULTA* fuisset, etiam iusta cædes haberetur. confer *Veller*: 2, 6, 6. sed remoto velo *Seneca* de eare passim. 1. de clem. 9. Collegam proscriptionis vocat. c. 11. lassam crudelitatem, nequaquam vero clementiam in eo agnoscit &c. Atque talis pax cum bello de crudelitate certauit & vicit. Istud enim prostravit armatos, ista nudatos. Bellum erat: qui feriebatur, si posset, feriret: pax autem, ut qui euaserat,

rat, viveret, sed vt mori non repugnaret. August. de C. D. 3, 27.

45. *Μνησταντα πολικὴν* siue anteaſtorum in rep. memoria, recordatioque cum vindicta studio coniuncta, quatenus aperte exercetur, potius proſcriptioni, licentiæ ac asperitati victoris, ultioni, ſuppliciiis, de quibus iam inuimus, tribuitur. *occulte* autem, quam hic proprie ſpectamus, diuerſi ſunt & complures modi. *Aliquando*, qui contra tulere arma, recipiuntur quidem ſpecietenus in amicitiam, amneſtiæque ſpe illiciuntur: ſed poſtea ſemper ſuſpecti & ob id inuiſi Principibus ætatem agunt: ſtructisque aut auide arreptis denuo criminibus, aut inſidiis, ad extremum eueruntur. *Aliquando* in ipſos liberos poſterosque tranſit odium & memoria eorum quæ parentes ac maiores egere. Hinc clandestina inuidia, depreſſio, auerſatio, aduerſus innocentes. *Aliquando*, ſpecie bellorum ac imperii gerendi, reuera, quoniam ſuſpecti ſunt ob anteaſta, ex reconciliatis quidam, periculis magnisque diſcriminibus obiiiciuntur. *Aliquando* cuſtodes clandestini apponuntur, vt neſciant ſe cuſtodiri, qui cuſtodiantur. per hos inquiritur in omnia: non domus, non ſua cuique menſa, aut thorus ſecurus. *Aliquando*

immittuntur amuli & factiosi : qui vexent interim suspectos aut debilitent. *Aliquando* cum possent & deberent eripi periculo, deseruntur, dilatione & frustratione auxilii. Quæque plura ad hanc formam passim pro arcanis dominationis instillantur ab aliis, qui flagitia non magis erubescunt docere, quam alii facere.

46. Pugnant autem hæc omnia, 1. *cum natura amnestiæ* in vniuersum (v. § 14, 16, & c) 2. *cum natura fidei*, siue *πιστος διαwis*, quæ suspiciones, insidias, machinationes excludit. 3. *cum religione iuramenti*, cuius sinceritas calliditate prorsus nulla corrumpenda est. 4. *cum firmitudine pacis*. Cum enim, *habita fides*, ut rectissime dicitur apud Liuium, *obliget fidem*, tanto securior stabiliorque pax erit, quo est minus dissidentia, 5. *cum auctoritate sceptrorum*, quæ generositate potius paciscendi, quam artibus eludendi æstimanda tuendaque.

47. Quanto generosius Thrasybulus noster ? nam hoc exemplum proprie & cum emphasi opponendum est. Ille, soli publico bono intentus, priuatis autem instinctuionibus omnibus aut liber aut maior, non tantum legem obliuionis ferendam curauit, sed etiam ut valeret, effecit. nam cum quidam ex
ris,

is, qui simul cum eo in exilio fuerant, eadem facere eorum vellent, cum quibus in gratiam reditum erat, publice prohibuit, & id quod pollicitus erat præstuit. Cornel. Nep. Thrasyb. 3. 3. Sane, quod Cicero de priuatis amicitiiis dixit, nullas maiori studio & fide tuendas esse, quam quæ ex inimicitiiis reuocatæ sunt in gratiam, id ad amnestiam cum pondere & incremento applicari potest.

CAP. III.

*De exemplis quibusdam, quæ vulgo
feruntur, Amnestia.*

THRASYBULO & ATHENIENSIBUS TRIBUI
Amnestiæ inuentum, capite primo est
ostensum: vbi de origine & auctoribus tam
salubris consilii disquisitio facta. quod in-
cidit in annum mundi 3549. ante C. N. 399.
ab V. C. 353. Olymp. 94. an. ultim. secun-
dum accuratissimam Calvisii computatio-
nem. nam ceteri variant.

2. Bodinus tria exempla Amnestiæ cele-
berrima coniungit. 2. de rep. s. n. 214.
1. Thrasybuli Atheniensis. 2. Arati Sicyonii.
3. Ciceronis Romani. Qui locus incautum
lectorem facile potest in fraudem inducere.
Nam de ARATI exemplo longe aliter
sentiendum est, quam de ceteris, quod vt

Kk 5 recte

recte intelligatur, breuiter repetenda est nobilis facti historia.

3. Aratus Sicyonius, cum oppresso tyranno Nicocle, patriam quinquaginta annorum seruitute conflictatam liberasset, magnam animaduertit in bonis & possessionibus difficultatem; quod & eos, quos ipse restituerat, quorum bona alii possederant, egere iniquissimum arbitrabatur, & quinquaginta annorum possessiones mouere, non nimis aequum putabat, propterea quod tam longo spatio, multa hereditatibus, multa emtionibus, multa dotibus tenebantur sine iniuria: iudicauit itaque neque illis adimi, neque his non satisfieri, quorum illa fuerunt, oportere. Impetratam ergo ab hospite suo Ptolemæo Aegypti R. grandem pecuniam, cum Sicyonem attulisset, adhibuit sibi in consilium quindecim principes, cum quibus causas cognouit, & eorum qui aliena tenebant, & eorum qui sua amiserant: perfecitque aestimandis possessionibus, ut persuaderet aliis, ut pecuniam accipere mallet, possessionibus cederent: aliis ut commodius putarent numerari sibi quod tanti esset, quam sua recuperare: Ita perfectum est, ut omnes concordia constituta sine querela discederent. Dixi pleraque omnia verbis M. Tullii, ex 2. offic. 23. quibus addenda est vberior Plutarchi narratio in vita Arati. Pausa-

nias

nias in Corinthiacis breuius more suo complexus est. Accidit autem hoc an. mundi 3703. ante C. N. 245. V. C. 506. Olymp. 134. an. primo.

4. Sane communia sunt Arato cum Thraſybulo hæc omnia: quod patriæ ceruicibus tyrannidem depulit: quod noui status fundamenta iecit: quod pacem & concordiam ciuibz intestina diſidia agitantibus reddidit (κατεργασατο καὶ συνήρμοσε φιλίαν καὶ εἰρήνην τοῖς πολίταις: Item: τῷ δήμῳ παντὶ σωτηρίαν καὶ ἀσφάλειαν κατεσκεύασεν, inquit Plutarchus) verum modus reconciliationis, cuius meminere Scriptores, adque ipsa reconciliationis species, quæ ab obiecto suo, quod Philosophi dicerent, rectissime determinatur, non coincidit cum AMNESΤΙΑ, de qua nobis sermo.

5. Amnestia vniuersim antea cta respicit: hic seorsim possessiones in considerationem veniunt. Vnde *Ærod.* hac rubrica signat Arateam historiam decret. l. i. tit. 11. d. 2. Longo interuallo restitutione facta, possessoribus tutis præscriptione, quid de bonis quondam eorum, qui restituti sunt, obseruari debeat. Ibi abolitione præteritorum lites incidebantur: hic, redimuntur satisfactione & contractu. Qui modus, veluti pugnat, cum ratione Amnestiæ proprie dictæ Denique, ibi compositio

positio & pax; hic, nouum & singulare firmandæ compositionis inuentum Auctori-
bus memoratur. Quæ vero amplius vel ex
his rationibus dependent, vel ex allatis an-
tea de Amnestia, repeti colligique à quo-
uis possunt, illa consulto præteruehimur.

6. Itaque Arati factum non magis Am-
nestiæ deputari debet, quam Thrasybuli
istud consilium, quod Amnestiam Athe-
niensem secutum, *velut consequens quoddam
eius aut effectus*, potius habetur. Cum enim
diuisa adhuc in partes ciuitate, illi qui in vr-
be remanserant, pecunias essent à Lacedæ-
moniis mutuati, post amnestiam constitu-
tam quæsitum est de reddenda pecunia, de-
cretumq; vt, non ii qui mutuo sumserunt,
sed ciuitas tota solueret. Ad i. *Ærodiu* de-
cret. l. 2. tit. 6. d. 1.

7. Exemplum Amnestiæ, post necem Iulii Cæ-
saris su. su. Ciceronis decreta, anno V. C. 710.
(v. Dion. 44. Plutarch. in Cæs. f. Item: in Cic.
Flor. 4. 7. 3. Vellei. 2. § 8 & c.) pro re nata, sta-
tuque rerum ætemporis, utilis sane con-
siliu fuit, sed euentu fragile ac improspe-
rum. Cuius rei causas, præter eas quæ ex
historia cuius obuiæ sunt, subsussisse altio-
res, nullus dubito. Primum enim, iniquissi-
me Cæsar erat interfectus. Siquidem insti-
tiam

tiam fati omnes agnoscimus, in eo, quod ille, qui terrarum orbem civili sanguine impleuerat, tandem ipse suo sanguine curiam impleuit (Flor. 4, 2, 95.) quod in Pompeii curia iuxta Pompeii statuam occisus est, qui ipsum Pompeium afflixerat (Dion 44. f.) etiam in eo, quod iniuste occisus est, qui multos iniuste trucidauerat: At vero percussorum institutum facinusque, in se æstimatum, nullo horum defendi potest. Deinde Antonius, verissimo Flori elogio, *fux & turbo illius sæculi*, dum testamento Cæsaris, varia corruptione, adulteratione, peruersione, ad seditiosissima cæpta, contra ius & fas omne abutitur, quid aliud quam semina, secutura mox perturbationis publicæ, sparsit, i. e. causa extitit violatæ *ἀνυσίας*, quæ culpa ei diserte tribuitur ap. Appian. 2. ἐμφυλ. πρ. Hinc denique, irritata eadem fati iustitia, quæ Cæsarem perimi iuerat, interfectorum vitiosam & factiosam *ὑπὸ θείῳ*, præpotentium ceterorum ambitionem & cupiditates, populi totius furores, prioribus malis nondum mansuefactos, ultura, Octauio vires & successum vlciscendi donauit.

8. Proxima post hoc tempus *Amnestia*, Claudiani imperii initiis componendis adhibita est. Interfecto enim C. Caligula, Consu-

Consules, occupata præfidiis Vrbe, in Capitolium coëgere Senatum. ibi deliberatum de mutando reipub. statu reducendoque populari imperio. Sed cum non possent congruere sententiis (τοῖς μὲν γὰρ δημοκρασίῳ, τοῖς δὲ μοναρχίῳ ἑδόκει, inquit Xiphilinus) interea Claudius fortuito militum favore ad imperium raptus est: cumque consules ac ceteri, non possent audentue diutius resistere militibus, ipsi quoque pro Claudio consenserunt. Hinc occasio metus, sinistrique affectus, inter novum principem & ceteros ordines oboriri poterat, nam iniuria aut contemptus videbatur, recusasse Principem; & ulturus dedignantes existimabatur, qui inuitis omnibus obtinuisset imperium pariter ac vlciscendi potentiam. Itaque Claudius (vtut in aliis multis imprudens) prudentissime, sibi & omnibus, amnestia promulgata consuluit. Quæ omnia Suetonius, breuiter, vt solet, & accurate complectitur, in Claud. 11. imperio stabilitò nihil antiquius duxit, quam id biduum, quo de mutando reipub. statu hesitatum erat, memoria eximere. Omnium itaque factorum dictorumque in eo, veniam & obliuionem in perpetuum sanxit, ac præstitit.

9. Hæc duo exempla, veram & propterea
ita

ita dictam concernunt Amnestiam. Nam quod *Vopiscus* sub Aureliano AMNESTIAN publicorum delictorum decretam esse ait, cap. 39, spectat potius ad repressionem calumniarum, factam consumtis igni tabulis, atque ad Gracia morem decreta abolitione, sicut interpretatur *Victor de Caesar*: 35, 6. Licet enim uterque scriptor mentionem faciat *Atheniensis* exempli, tamen qualiscunque comparationis ergo potius, quam veræ similitudinis, istud fieri intelligendum est. Ita apud *Tacit.* 4, H. 44, 1 (cuius loci verba tantummodo, non circumstantias aut ἐπιθέσειν, supra cap. 2 §. 12, ad veram Amnestiam accommodauimus) nihil aliud, quam de accusatorum vindicta, quæ late spectabat, si disceptationi indultum foret, cohibenda innuitur. Idem sentiendum de *Leonis* edicto ἐνολιμῶ; & *Anastasis* ἀμνηστίας, quam *Bodinus* allegat, 3. pol. 7. Hac, inquam, & similia exempla non nisi improprie, & ἐν μέλει τινὶ συγγραφέως, ad amnestiam, de qua nobis agere visum, referuntur.

C A P. IV.

*Quibus argumentis suaderi, si res
ferat, AMNHΣΤΙ' Ἀποβίτ.*

- I. Veræ AMNESTIÆ non pauca, quoties.

etescunque eius vltus venit, obstare solent, & cum intertrimento mitiorum consiliorum opponi, præsertim, vbi ratio absolutioris imperii, & arcana maiestatis, & magistri dominationis, & spes omnia subiigendi, & ante cetera, intentatum maiestatis crimen, duriora semel persuaserunt.

2. At profecto, quam sunt fallacia istæ hæc talia, & tibi tanto magis repudianda, quisquis es, Magne Princeps, quanto sublimior tua dignitas, & conspectior non in præsens modo sed in posteros fama!

3. Ante omnia certum est, longe alio animo ciuilia bella tractanda & pensitanda esse, quam externa. Sanctum ciuis, aut vt hodie loquuntur, subditorum ordinumue nomen: sanctum naturæ instinctu: sanctum consensu gentium, quæ sancti in terris quidquam nouerunt, discreuerunt: sanctum, religionis Christianæ carimonia, sanctione, legibus. quas nemo impune ignorat aut violat. Et certe hodie nemo ignorat: interim quotusquisque non violat?

4. Non indiget res tam nota, explicatione. Vnum consideretur eius viri exemplum, cuius cum ambitio summa esset, pietas nulla, sola impietatis conscientia, id est,
iuris

iuris diuini humanique temerati horribilis
sensus, in ipso felicitis iniuriæ impetu cut-
suque expressit vocem, laudabilem uti-
que, nisi fera fuisset, MILES PAR-
CE CIVIBUS. Horruit scilicet in
ipso scelere suum scelus auctor, & qui
antea, vi ac armis pro iure utebatur, nunc
iniquitatis confessione, cum ipsa, defungi,
si posset, cuperet. Videt enim, etiam in
tanto rerum temporumque tumultu: nul-
lam posse satis iustam effundendi per bella intesti-
na, cruci sanguinis causam afferri.

5. Malus est nomenclator, *Affectus*. hic
vocalibus nos aliquando decipit, ut *hostes*,
perduelles, *extirpandos*, credamus, qui nec
fuerunt tales, nec sunt, nec tales esse possunt.
consulto breues sumus: nec ad singula hic
devenimus. Rursum in ceterorum vicem
Iulius eat: generatim nos, de peculiaribus
haud paucis, moniturus. Pompeium, inex-
piabili bello petitum euersumq; deplorat.
quis? non tam hostis, qui in huius capitis
exitium, orbem fere totum armis exciuerat
(quo nomine ridet tanquam *Crocodili la-*
crymas Historicus) quam qui hostem pœni-
tentia dedidicerat, magnaue vi conscien-
tiæ adactus, ciuem, amicum, generum, seria
recordatione, vel inuitus respectabat.

6. Quidni, inquis, pro hoste habeam, quidni vlciscar vi principis, qui in Principatum meum & maiestatem iniurii & noxii fuere? Exuit ciuem, qui spernit principem. neque veniam sperat aut sperare debet, qui ferro grassatur. Gloriosissime Princeps (*quid enim est gloriosus Principe impune laeso?* inquit *Senec.* 1. de clem. 10.) si ex præscripto politicorum, omnia ad famam tibi dirigenda sunt, quanta & quam perennis & solida & incomparabilis erit gloria, OB CIVES AMNESTIÆ BENEFICIO SERVATOS:

7. Cum præsertim illa ipsa maiestas, quæ in vltionis irritamentum suggeritur, talis sit, vt conseruando, tuendo, sanando, restaurando statu publico, vnice intendi, amplificari, exaggerari; priuatis autem incrementis & fastigiis non nisi minui aut obscurari soleat. Iudicet omnis ævi, omnium gentium prudentia, an insignius ad laudem & decus regnorum sit; *Vim principis ciuium supplicii & labefactione status in-*zendisse; aut, principatus robur parcendo ignoscendoque constabiliuisse? Egregios bellorum fines, quoties ignoscendo transiguntur, barbarus rex minime barbare dixit ap. Tacit. 12 A. 19, 3. Triumphi de populis regnisque exteris ad-

quirun-

quiruntur: in ciuium discordia, omnium
tropæorum honorem superat, Amnestia,
quæ sola immortale elogium & sublime ti-
bi dabit, Princeps, quod Arato Romano-
rum disertissimus tribuit, 2. offic. 23. O vi-
rum magnum dignumque qui in nostra rep. na-
tus esset! Sic par est agere cum ciuibus: non (ve-
bis iam vidimus) hastam in foro ponere, & bona
ciuium voci subicere præconis. At ille Græcus (id
quod fuit sapientis & præstantis viri) OMNI-
BUS CONSULENDUM putauit: ea-
que est SUMMA RATIO ET SA-
PIENTIA BONI CIIUIS, COM-
MODA CIIUIUM NON DIUEL-
LERE, ATQUE OMNES ÆQUI-
TATE EADEM CONTINERE.

8. Stimulat adhuc dolor iniuriarum &
vindiçtæ libido? Imitare Augusti consi-
lium: turpe enim fuerit homines Christia-
nos à gentiliū sapientia vinci. Illum quo-
que acriori morsu non semel tentauit dolo-
ris impatientia: quæ in magnis animis ci-
to innascitur. præcipue cum Cinnam sibi
insidias struxisse comperisset. Gemens subin-
de voces emittebat varias, & inter se contrarias:
Quid ergo? ego percussorem meum securum am-
bulare patiar, me sollicito? Ergo non dabit pœnas
qui tot ciuilibus bellis frustra peritum caput, tot

uualibus tot pedestribus praeliis incolume, postquam terra marique pax parta est, non occidere constituit sed immolare? Rursus silentio interposito maiore multo voce sibi quam Cinna irascebatur: quid uiuis, si perire te tam multorum interest? quis finis erit suppliciorum? quis sanguinis? &c. Senec. i. de clem. 9. In tanto conflictu prauauit denique iracundię clementia, publicęque tranquillitati condonauit, & supplicium Cinnae & quicquid irarum conceperat. Ponenda hoc loco est, obseruationis grandioris & melioris nota. Ecce, Augustus, in vno homine puniendo, tantum trepidat. Ecce in reo maiestatis, in manifeste reo, lentus pariter & misericors est. Quidni hoc deceat facere, ubi per Amnestiam, ne resp. collabescat, succurrendum est?

9. Quod ut amplius noscatur, auscultabimus quæso paulisper cum Augusto Liuię, minime muliebria aut parum consultę consulenti; apud Dion. 55. Prudenter illa Augustum suum monet. *delinquentium facta humaniter iudicanda & discernenda esse.* Multa in se continet, illud, τὸ ἀνδρωπῆως ἐκλογίζεσθαι. ut enim prona lapsibus hominum indoles est, ita occasiones peccandi varię & illecebrosę, præsertim aduersus Principem: quem reuerentur, quicumque recte & iuste impe-

imperi
hopin
animi
quor
tis con
digna
to, qui
sem ex
reip. v
maior
accedi
credun
impon
animos
doris.
10.
Liuię,
nature
(azabā
bellum
Magni
rum vir
Maiesta
telong
cam qu
carioli
mauit
ad sunt

imperium cepisse aut gerere credunt. quod si opinio iniusti principatus aut tyrannidis animis insedit, iam nec boni & cordati (loquor quæ fieri solent) indignationem satis continent. quidam generositate sua indigna se pati; quidam, non respici ex merito, quidam, violari ultro suam auctoritatem existimant, aut suspicantur. aliqui, reip. vicem dolent; tanto fortius, quanto maiore argumento affectum induerunt. accedit potentia, quam debere se publico credunt, qui publici neglectum principi imponunt. neque parum hic potest, vox animosi aut feroçis consultoris ac institoris,

10. Hæc & similia, rectissime separat Liuia, à peruicacibus & malitiosis cœptis. *naturæ impetum, opinionem virtutis & honestæ* (ἀγαθὰ δὲ οὐκ ἔχοντα εἶναι) potius vocat, quam *rebellium & perduellionem*. Et reuera, attendite Magni Principes, an crebrius aliud magnorum virorum crimen legitis, quam crimen Maiestatis, cum crimine vacarent, aut certe longe intra hoc nomen peccassent? Dicam quod res est: hic titulus, quo amplificari olim sueuerat imperii dignitas, infamauit sceptrum non pauca. Quidni ita fieret? adsunt delatores, adsunt adulatōres, ad-

sunt amicorum vestrorum inimici: hi ex suis affectibus & cupiditatibus, apud aures vestras, quibus nimium sane abutuntur, aliena facta, vel fingunt vel pingunt, vel interpretando ad libitum deformant. Et quid dicam? adeo sæpe caret hominibus vera loquentibus aula, ut ne hoc ipsum quidem liquerit Augusto, nisi ex Linia audire.

11. Magnum crimen Maiestatis; magnisque exemplis vindicandum. neque enim tam proiecta cuiquam Principum talus, quin ita sentiat, ita cupiat. Equidem certatim hic Vobis, ò rerum Domini, multa concedunt leges, multa fauor iudiciorum suggerit: sed profecto, ni fallor, maxima, parce & humaniter vtentis tam districto iure, gloria erit. Multa debet animus Vester requirere ad probandum; & eo plura, quo pauciora ceteri disquirunt aut desiderant. Nam cito & multa completi hoc titulo, licet non dicam cuius sit, dixit pro me historia, neque vnquam non iudicabit posteritas.

12. Hanc quoque seueritatem gratulari remur sceptris, & amnestiæ lenitati præferemus utique, si securitati hac ratione foret consultum. At vero ille sanguis, Cad-

mazam

maxam sementem spirat. neque omnes, qui obstant regnantis voto, tolli semper possunt. quosdam ultro subducit fatum, & alteri sæculo reseruat. Dicerem ferme: ex ossibus nonnullorum ultorem oriri posse. certe experientia docuit, solam sæpe supplicii memoriam, posteritatis inuidiam & iras proritalle. Interim *nec fieri potest, nec si potest, iustum est*, quod rursus Liuiæ expedit, *vt nobilitas in ignobilitatem, fortitudo in ignauiam, prudentia in stuporem, commutetur: accisisque fortunis omnibus, etiam viuide spiritus contendantur deprimanturque.*

13. Et quandoquidem regium est, sapere sublimia: ascendere vidimus laudatissimos Principum altius, atque ita ratiocinari: *monit aduersus me gladium ille & iste. huius consternationis causse prius, quam participes, exscindendæ erunt. cum primis autem diuina mihi prouidentia precanda, vt quod vel pœna vel monitionis loco immisit, non in occasionem scauendi, sed in pietatis, clementiæ, iustitiæ occasiones traham. Non comprimuntur fortius aut fidelius refractarii, quam ciuili iustoque imperio. non redditur libentius obsequium à male parentibus, quam si bene parentibus relinquantur aut reddantur sua iura. Denique cum non omnia possim arbitrari & disceptare, committenda plera-*

que sunt Deo, quo nemo potentius, nemo a-
 rius tuetur Principum thronos & coronas. Ille
 malitiosis, quibus ego peperci, non parceret: ceteros
 mihi, me illis seruabit fidos amicosque. Longe sa-
 tius est tulisse quasdam iniurias & reliquisse,
 quam vlciscendo modum excessisse. Principem
 enim non iniustitia modo, sed iniustitia opinione
 ac suspitione decet vacare.

14. His & similibus meditationibus
 præparari poterat animus Dei metuens ac
 reuerens, ne ab Amnestia in ciuilibus bel-
 lis vnquam abhorreret. Frustra successum
 & spem premiorum ostentant ex diuerso ma-
 gistri dominationis. Quis enim tam est in
 rerum vlu ac fati peregrinus, quin instabi-
 lem fortunam, incertas felicitatis & bre-
 ues vices, immixtos velut ex alio orbe no-
 uos inopinabilesque casus, in oculis ha-
 beat? Vulgariter loquor de re in vulgus
 nota. Alias celsius pariter & firmitus me lo-
 qui docuit pia diuinæ gubernationis ob-
 seruatio. Semper displicent Deo bella ciuilia &
 eorum artes: ergo renocat plerumque bellantes
 admonendo, inuitando. occasionem pacis sugge-
 rendo: Hoc tempus si neglectu aut contumacia
 transmittitur, sequitur indignatio neglecti pa-
 cificatoris, vt sic dicam; & conuersio fortuna ne-
 gligentium. Gentiles, irritata fortuna, irre-
 ueren-

uerenter habitæ, fatigatæ iras, memorant in
re, cuius euentum potius quam causas &
seriem capiebant.

15. Minus erat mirabile, si inter initia,
ante fufum sanguinem, ante illata aut ac-
cepta tristia, tumorem animi retinerent.
sed postquam omnia cladibus, cruore, stra-
ge, miseriis, incendiis, rapinis, fœdata, va-
stata, exhausta, consumpta sunt, posuerit
necesse est inter inhumana omnia, ipsam
humanitatem, quæ eius excidium amplius
cupiat aut optet. *An non videmus* (vtat ver-
bis Tullii ex Dion. 44.) *quamdiu nos & nostra*
civile bellum attriuerit : nihil tam indignum
quod non perpeffi simus aut fecerimus? Quis nu-
merare potest vim pecuniarum, ademptam civi-
bus, extortam sociis, acceptam fœnore, impensam
aduersum nosmet inuicem ipsos? Quis numerare
potest, viros claros duntaxat & praesidio patriæ
aduersus vim exteram quantamcunque futuros,
quos ferrum & bellum absumfere? Sed hi quidem
militari morte defuncti : ceteram turbam quis
satis desseat? quis senes, pueros, infantes, mulie-
res in truiis, in foro, in curia, in templis; ludî-
brio habitos, enectos, vitiatos, discerptos, truci-
datos, digne queratur? Tantum dedecoris & i-
cûta nemo hostis vnquam nobis intulit, nec for-
tasse oportuit inferre. vt prorsus existimem non

hominum nos hactenus vitam sed ferarum vixisse. Hæc de suo tempore Tullius vere & libere, cum Amnestian suaderet: ratus neminem futurum, quin vel conspectu tantorum malorum ad mitiora verteret.

16. Vtinam hodieque vel Tullius vel Thrasylbulus aliquis Germanicus esset, qui reliquias Germanorum, ostensis Germaniæ suæ ruderibus, in miserationem tandem & pudorem ex furore demutaret! Nostri Hætores, nostra Troia, nostri equites, noster senatus; nostri exercitus; nostra consilia, nostra robora, iacent, sepulta sunt omnia.

Heu quantum terre potuit pelagique parari,

Hoc, quæ ciuiles hauserunt, sanguine, dextra!

17. Monuerunt ante hoc sæculum veluti præfagi quidam & vates Germaniæ, viri pietate, doctrina, generositate, amore in Patriam non minus quam nomine suo notati. suadebant, in Turcorum capita effundendum, quicquid Germanorum terris irarum conciperetur vel immineret. inuictam foris gentem fore, quam diu concordia domi maneret. qua violata, quidquid vsuriam esset ambitiosarum gentium, in prædam aduolaturum esse. Illi si nunc viuerent, qua erant animi nobilitate & prudentia, non esse hoc tempus, dicerent, quæ in ipso patriæ communis funere & busto, postquam

quam tot ac tanta intra Iliacos muros pariter & extra commissa sunt, tam solícite & curiose in mutua errata inquirere, pœnas meditari aut minitari, ambigere super formulis disceptationum, deceat. Arma ciuilia neque parari neque haberi per bonas artes posse, satis notum est. Igitur mutua malefacta mutua venia abolenda esse. nunquam malemi pacem, malefactorum & damnorum & sumtuum cōdonatione, id est, amnestia: præsertim autem in vltimo rerum omnium articulo ne cunctationi quidem locum superesse. in extremo morbi periculo, non disceptare ægrum de vasculo medicamenti aut suauitate, sed arripere salubritatem. vehementer itaque in publicum iniurios consultores, & intempestiua artis magistros, qui de honoris & fastigii principalis, magni pompa, moras & rixam serant. Generosis facile conuenire: inter quos, qui inferiores sunt, superiorum maiestatem comiter & libenter obseruant: ipsi autem, quos in summo fortuna collocauit, facile intelligunt, non posse se amplius ascendere, quam si se ipsi submittant, & in bona pacis publicæ, in amorem ciuium, in comitatem Amnestiæ, qua hæc omnia continentur, vltro descendant. Abeat in Hetruriã suam, Machiauellii alicuius oblatratio: abeat vltra Gades, indigna nostro orbe vafrities: quæ cum omnes speciosa fallaciæ conatus impendit

ad

ad Regum amplificanda regalia, ut præse-
runt aliqui; intelligas denique, tantum ab
excelsa & Christiana sapiendi sinceritate
abesse degenerem & humilem versutiam,
quantum ab ipso principali fastigio, omnis
vitiosa turpitudine & ignobilitas abesse in-
telligitur debere. Plura pete ex Cl. Viri
Matthia Berneggeri p. m. Præceptoris nostri nun-
quam sine veneratione memorandi, Orat. IV. de
Amnestia.

18. Finiendum est voto, quo precamur:
ut redeat terris expulsa pietas, & moderari ani-
mi equitas, & ex utraque Amnestia, & ex Amne-
stia pax, & ex pace, DEI gloria: quam bel-
lorum furor, heu quam diu, quam
immaniter temeravit!

FINITO.

INDEX

I N D E X.

Cuius primus Numerus librum; alter caput; Tertius capitis sectiunculam notat.

A.

A diis optare ali- ^{p^o consulas^o Viniciani.}
 quid 2, 89, 2. à abolere testamentum 2,
 toga virili, inde 58, 2.
 à tog. post sunt. tog. abrogare alicui imperium
 viril. 2, 29, 5. ita: 2, 2, 3. abrogatus ei con-
 ab adoptione 2, 104, 3. sulatus 2, 20, 3.
 abdere in interiora exer- abscissi capitis merces 2,
 citum 2, 110, 3. sc. de- 66, 3. & 6: 2. abscissa
 cupare & distimere ex- scelere Antonii vox
 exercitum in remotiori- publica. Ibi proprie,
 bus, &c. ad propiora hic ad augendam vim
 subsidio esse nequeat significandi translate
 Nostri: Das Vold ver- sonat.
 ftecken. abdere se in pa- absoluit eum lata senten-
 ludem, delitescendi tia 2, 47, 5 suo sus-
 causa 2, 19, 2. fragio.
 abesse. Neque ab ipso pe- absumere. Hispania tot
 riculum absuit 2, 79, 4. duces absumsit 2, 90, 3.
 Homerus absuit lon- ibid. dixerat: consum-
 gius à temporibus bel- sit. acies absumsit ma-
 li Troici; de arate Ho- ximā partem 2, 119, 3.
 mers longius remota absumtus igni 2, 130, 1.
 1, 5, 3. abstrusa terræ serpens 2,
 abhinc tot annos 1, 12, 5 & 129, 4. abstrusum in-
 alibi sæpissime: retro cendium, de dolore dis-
 putando, aut hoc sam- similitudo 2, 130, 4.
 absurd.

I N D E X

absurd. haud absurdum
videtur regulā propo-
siti operis, *haud discō-
nieniens regula* 2, 38, 1.
haud absurde dixit, de
*ecōnarrate apophthe-
gmatica* 2, 73, 1. 2, 83, 4
*sive de sociis, salibus, fa-
reris*. Consulendus est
locus *Sallustii* de Sem-
pronio in *Catil.* 25. Verū
*ingentū eius haud ab-
surdū; posse versus face-
re, locum monere, &c.*
abunde, pro satis sapien-
tiale *Scitur Velleius*.
Qui neque satis lauda-
ri, neque abunde vitu-
perari potest 2, 17, 1.
quis abūde iniriari po-
test 1, 16, 2. 2, 116, 4. a-
būde persequi vix po-
terimus, *satis exprime-
re describendo* 2, 103, 4.
abundantia virium sedes
quiritans Græc. iuuen-
tus 1, 4, 3. abundan-
tissima rerū omnium
copia 2, 106, 3.
acantho apparatus Pon-
ticitriumphii instruxit
Cæsar 2, 56, 2 accipe de
arbore Ægyptia sem-
per frondente, vt à
Virgilio appellatur 2
Georgic. vbi *Servius*

vide: de arbore inquā
illa ferculis & instru-
mento triumphali ad-
hibita; non vestibus:
de quibus non venisset
in mentem cuiquam,
si locum Auctoris &
comparationem cete-
rorum triumphorum,
in oculis habuisset.
accedere. lubenter his ac-
cesserim, qui ita prod.
1, 8, 5. *sequi senten-
tiam*. accessio digni-
tatis 2, 130, 5.
accensæ dissensiones ple-
bis 1, 121, 1. accensæ
in arma nationes 2,
98, 1.
accidere. si quid huic ac-
ciderit 2, 32, 1. si quid
accidisset Cæsari 2, 93,
¶ *Notus ἐν φημισμός de
exitu obituque homi-
num*.
accipe nunc M. Vinici 2,
113, 1 *agnosce. cura
formula transgressionis
dictum*. accepta est
lex, *sc. à populo*, 2, 33, 2
vt enim ad populum
ferebant legem, aucto-
res legis: ita populus
iubebat eam, consen-
su ratam habebat i. e.
accipiebat.

accire

accire
fibi
acciam
mem
nota
ocula
Vell
credi
en fi
fultu
mus
dalu
rus
acer be
rissi
4. n
12, 4
93, 2
Taci
fami
cept
acer
1. 2
anim
mus
rum
45, 1
2, 11
suasi
Accer
14, 4
Achæ
Achæ
cogn
mim

I N D E X.

- accire mortem, *de eo qui* Achilles 2, 53, 2.
sibi vim adfert 2, 38, 6. Achilles 1, 6, 5,
 acclamare, *indignatio-* Acidinus Manlius 2, 8, 2.
nem obstreperantium hic acies pro praelio 2, 98, 2
notat 2, 4, 4. Frustra, ita: acies absumsit ma-
occlamandi vocem à gnâ part. mil. 2, 119,
 Velleio adhibitam àlii 3. acies Pharfatica 2,
 credere; cū huius si- 52, 2. 2, 68, 1. acie con-
 gnificatum etiam illa currere eum aliquo 2,
 sustinere possit, vt dixi- 70, 1. acie victus 2, 70,
 mus: probantque *Ac-* 4. acies restitutæ sunt
dulus ad h. l. & Grute- à duce, *militres in a-*
rus ad epist. Senec. 47. *ciem & praelium reuo-*
 acer belli 1, 3, 1. ita: cla- *cari* 2, 55, 4.
 rissimus disciplinæ 2, 5, *procopius.* acies eque-
 4. modicus virium 1, stis regionum, 1. c. 6.
 12, 4. latus animi 2, *quitatus reg.* 2, 112, 5,
 93, 2. *Quæ locutiones* quas acies hostium vi-
Tacito præsertim sunt dimus? 2, 111, 4.
familiares. Acri bello *pro intellectu & pru-*
 cepit urbem 2, 69, 6. *dentia.* acies animi
 acerrimus bello 2, 18, hebetata 2, 118, 4.
 1. acerrimus vigore acquiescere à continua-
 animi 2, 41, 1. acerr- tionelaborum 2, 99, 2.
 mus executor malo- Aetium 2, 84, 1. Aetia-
 rum propositorum 2, cum bellum. 2, 86, 3.
 45, 1. acerrimi duces 2, 88, 1. praelium, 2, 85.
 2, 110, 4. acerrime ad ædem Opis deposita
 suavit ei 2, 63, 2. pecunia 2, 60, 4.
 Accerranis data ciuitas 1, ad arbitrium eius, *secun-*
 14, 4. dum 2, 40, 5 ita: ad
 Achzorum sedes 1, 3, 1. ludibriū alterius mori
 Achaia provincia fu- 2, 71, 2.
 ita 2, 38, 5 Achaicus ad arma itum est 2, 48, 2
 cognominat⁹ est Mum- ad Germaniam mittitur
 mius 1, 13, 20. 2, 120, 10.

I N D E X.

ad ultimum 2, 48, 5. adhæret altissimis invidia
addicere. *de dedicatione* 1, 9, 6.

Et donatione: addixit adhortatæ semet ipsæ le-
Dianæ agris Silla 2, 15; giones, *instigantur se*

4. *de suffragatione* *Et* *munus hortatibus ad*
commendatione: ad- fortitud. 2, 112, 6.

dixit Mario *concupi-* adicere. consulatui Ci-
scanti sc. imperium

Sulpicius trib. pl. 2, 18, 6 ceronis non mediocre
adducere in societatem 2, adiecit decus natus Au-

110, 2 temp. in anticeps gustus 2, 36, 1. adiectis
periculum 2, 2, 3; cessere etiam c. t. 2, 56,

Adduus 2, 102, 2. 3. adicere manum Ar-
adeo non abstulisti glo- menia; *de inuassione*

riam, ut auxeris 2, 66, 4. *Et studio occupandi* 2,
adesse. nulli aderat vis ad 100, 1.

resistendum 2, 61, 1. adipisci triumphalia 2,
unde spes maior ad- 116, 3.

fuisse potentia, ele- adire periculum. *Venire*
gunt 2, 21, 2. signi- *in peric.* 2, 27, 2. 2, 82,

ficatus gravitatis est in 2. nomen fortunæ Cæ-
istis: adesse ubique, saris; *de hereditate, in*

sc. consilio, opera, au- quam *Et simul in no-*
toritate 2, 85, 2. ad- men ascitus erat 2, 60,

esse Romanis ultimum 1. hereditatem, *im-*
diem clamabat 2, 27, 2. *propia, de eo qui se ipse*

que Verba formulam heredem facit 2, 60, 10
japiunt *Et imprecant-* adiutor legatusque, *in*

is, fidensque spiri- milit. 2, 115, 1. opertum
tum cum iniquis maxis exprimunt.

adei e iusserunt eum Cen- Tib. 2, 104, 3. adulter
sor 2, 10, 1. Verbum

soleenne Censorum i quo operis dato 2, 95, 1. ad-
notatur citatio ad iutore singulari vsus in

censores. eo negotio Blæso & c. 2,
25, 5. adiutores par-
tium 2, 41, 2. 2, 76, 1.

Anto-

I N D E X.

Antonianarum par-
tium 2, 74, 3. *Et cum*
excellencia significan-
di, de præcipuis amicis
Principum rerumque
maximarum tracta-
toribus & surpata voce:
adiutores; *item,* ma-
gni adiutores 2, 127, 1
& 2 adiutor onerum
Principalium, *ibid.* 6, 3.
adiutor & minister
consiliorum 2, 129, 4.
in adiutorium eius belli
trahebat manum ma-
gnam, *de auxiliariis*
copiis 2, 112, 4.
administrare bellum, *ge-*
rere, de duce. 2, 97, 4.
2, 33, 1. administratum
est ab eo fortissimè
bellum 2, 61, 4. admini-
strabat Hispanias per
legatos 2, 48, 1.
admiratio magna viro-
rum 2, 36, 3.
admodum iuuenis 2, 41,
2. 2, 93, 2.
admouit Cæsari propius
Tibetium mors Agrip-
pæ 2, 96, 1.
adoleuit in tantum nu-
merus 2, 30, 6. adulta
viribus Dalmatia, *an-*
tha viribus & iam re-
bus 2, 110, 2.

adoptatus per testamen-
tum Octavius 2, 59, 1.
scilicet in bona & in
nomen. vid. *Briffon.*
formul. lib. 7.
in adoptionem datus fi-
lius 2, 8, 2.
adornare triumphū sum-
mi ducis debuit, *trium-*
phare debuit 2, 22, 3
adornati præcipuis do-
nis viri *sc. donis mili-*
tarib. in triumph. 2,
121, 3. adornatus ma-
gnis virtutibus 2, 2, 2.
adstruere. Vt Liuium
quoque prioribus ad-
struas, *annumeres.* 1,
17, 2. vix quidquam
eius gloriæ adstruxit
illa victoria, *addidit*
2, 55, 1.
aduersus Pompeianis, lu-
lianis fidus 2, 63, 3. ad-
uersarium habuit Se-
natum in iis, quæ pro
Sen. mol. 2, 13, 2. ad-
uersantes dignitati ali-
cuius ἀντίστοιχοι, ἀντι-
πρόσθεντες 2, 47, 3.
aduersus victos clemen-
tia 2, 55, 1. aduersus
amicos æqua æstima-
tio 2, 97, 3. aduersus
merita Cæsaris ingra-
tus 2, 69, 1.

Mm

ADV.

I N D E X.

ADVLATIO comes
magne fortunę 2, 102, 3.
aduolui genibus alicuius
2, 80, 4.

aduocare aliquid in tute-
lā securitatis, *accersere*
¶ *adhibere* 2, 128, 4.
ædes conduxerat sex mil-
libus 2, 10, 1. *mox*: tan-
ti habitabat. ædificare
naues 2, 79, 1. ædilitas
2, 92, 4. ædilitius, *qui*
ædilitatē gessit 2, 26, 2.

Ægeum mare 1, 4, 3.
ægritudo eius temporis,
dolores animi eo tem-
pore tolerati 2, 70, 5.

Ægyptus stipendiaria fa-
cta 2, 39, 2.

Ælius Catus 2, 103, 2.

Æmilius Sura 1, 6, 69.
not.

Æmilius Paullus regem
Perseum vicit 1, 9, 3
¶ 4. eius filii, & vox
memorabilis 1, 10, 3
¶ 4.

æmulus Thucydidis Sal-
lustius, *imitator* 2, 36.
2. æmula imperii
(Rom.) Carthago, *qua*
concertabat cum Ro-
manis de imperio orbis
terrarum 1, 12, 6. 2, 1, 1.
emulatio duplex. not.
ad 1, 17, 6.

Ænaria insula 2, 19, 4.
Æoliorum demigratio 1,
4, 4.

æquus. quisquis æquum
se præstiterit, *scilicet in iu-*
dicando 2, 76, 3. æquum
imperium cum pro-
consulibus *æqualis po-*
restas ¶ *Scilicet* 2, 31, 2. *ita*:
æquum ius 2, 121, 1.
æquis condicionibus
componere bellum 2,
25, 1. *vid. cond.*

æqualis *ὁμογενος* 2, 9, 4.
integre: æqualis huius
temporis 1, 7, 1. æqua-
les eius ætatis magis
quam operis 1, 16, 3.
æqualis ciuis *oppon. e-*
mineat principi 2, 124,
2.

æquare sibi aliquem per
omnia 2, 127, 1. æqua-
re solo, *diruere* ¶ *Scilicet* 2,
4, 2. æquetur illi hic,
scilicet. comparatione ce-
lebritatis; parem fa-
mam ferat 2, 88, 4.

æris nocturnus sonus in
Cerealiib. sacris 1, 4, 1.
¶ *not. & Meursii Edeus.*
Æschylus *Trag.* 1, 16, 3.

Æsernia 1, 14, 8.

Æsulum col. 1, 14, 8.

æstate tertia 2, 82, 3. æ-
statibus nouem 2, 47, 1.

Pec.

INDEX.

Poëta familiare est ita loqui, cum annos designare volunt, atque in pro ratione figura est:

Historicum non tam figura quam ratio excusat, quod astate pleuraque bella geruntur, quibus nec idonea hiems vulgo censetur.

æstimabatur lis eius quatuor millibus 2, 8, 1.

Sid. Ind. Nepot.

æstimatio æqua aduersus amicos, ac par sui 2, 97, 3. sententiose notatur iudicium, quo quis amicos sine inuidia & ingenuè; se sine arrogantia & modeste meretur. æstimaciones aliorum, honorifica iudicia 2, 127, 4.

æstiuæ usque in Decembrem perducta 2, 105, 3 mallem, producta. æstiuæ expeditiones 2, 114, 3.

ætatis gradibus diremte florere &c. 2, 36, 2 notat illos gradus in textu. Vellei & membris periodi. ponit primos; subiicit, moxque Bruti &c. denique eorum velut alumnos nume-

rat. Recte Lipsius, comparat Ciceroni & superares hic memorari interpretatur. ætate patrum 2, 90, 3. quod fauore ordinum, ætatum &c. exceptus 2, 89, 1.

æternæ notæ 2, 64, 3. æternitas imperii Rom. 2, 103, 4.

Ætolia prouincia facta 2, 38, 5.

æui sui omne spatium impendere in 2, 89, 6. Virg. vir animi magis quam æui paterni 2, 26, 1. ita dicitur Marius iunior, eo sensu: quod animum quidem patris indolemq. & cum ingenii rerulerit, sed ad tantam aetatem non peruenerit, inuenis quippe occisus. æui nostri ingenia, sæculi 2, 36, 3.

afficere. afficere Italiam variis casibus 2, 30, 5. affectissimi inopia remiges 2, 84, 2.

affectare Gallias, 2, 39, 1 de conatu occupandi per arma imperii.

AFFINITAS dominationis causa, & per M m 2 ratio-

I N D E X.

- rationem status, vt lo-
 quuntur, contracta 2,
 44, 30. 2, 65, 20. affinitas
 artificiosa 2, 100, 4.
 Afranius comicus 1, 17, 1.
 2, 9, 30.
 Afranius legatus Pompei
 2, 48, 1.
 Africa provincia facta 2,
 38, 2. Africanus, Sci-
 pio dictus 1, 13, 2. Afri-
 cum bellum 1, 129, 5.
 Africus ventus 2, 79, 3. ab
 occidente hiberno. *Afri-
 cus furibundus* &
ruens, apud Gracos
 aliq. dicitur. Senoc. nat.
 q. lib. 5. c. 16.
 Agamemnon occiditur 1,
 1, 2. rex regum dictus.
Vid. R.
 ager Picenus, pro illa re-
 gione 2, 29, 1. *ita alibi
 sape.*
 agere. cum immanes res
 in Gallia ageret 2, 46, 1.
 agendi sciens; indu-
 stria & dexteritas ac-
 tus notatur 2, 88, 2.
 agendi ostentatio ab-
 sit 2, 98, 3. acta in pro-
 uinciis vt confirma-
 rentur 2, 44, 2. acto-
 rum suorum ordinem
 commemorare. 2, to. 4.
 actus otiosis similis
 2, 127, 4. *Que omnia
 res gestas & actum co-
 uilem signant. Aliiter
 accipiendum illud: Ni-
 hil egisti M. Antonii,
 nihil effecisti, votum
 & conatus sine exci-
 disti* 2, 66, 3.
 agere amulum 2, 109, 2.
 ciuem, principem 2,
 114, 2. consulem 2, 92,
 2. agere medium plu-
 rima dissimulantis, ali-
 qua inhihentis 2, 114, 3.
*gerere se, prabere se ta-
 lem.*
 agere ordinem pro tribu-
 nali 2, 117, 4. agere
 triumphum 2, 56, 2. ac-
 ta censura 2, 95, 3. ac-
 tis tot consulatibus &
 triumphis 2, 99, 1. *ita:*
 acta cum aliquo mili-
 tia 2, 129, 2. officii aut
 dignitatis functione
 capies.
 agere annum trices. &c:
 2, 56, 2.
 agere victum regem ante
 currum triumphal. 1,
 9, 5. *ducere in triumph.*
 agere reum. actus ince-
 sti reus 1, 45, 1. accusa-
 tionem in iudicio signi-
 fici longissimis erroribus
 1, 4, 4. *Virgil. acti
 facti*

I N D E X.

*fatia maria omnia
circum.*

actione Milonis trib. pl.
restitutus Cicero 2, 45,

3. illo auctore atque a
genere apud populum.

actiones continuæ Cicero-
nis in Anton. 2, 64, 3
de orat. Philipp.

agilis, de promittitudine
actus civil. 2, 105, 3.

agitata[m] sæpe animo
meo rem signabo 1, 16,

1. Ita Cic. 1 Acad. 1:

rem à me sæpe delibe-

ratam & multum a-

gitatam requiris.

agmen, de professione mi-
litari. Et pugnatum

in agminibus, ex itine-

re statim & occasione,

inter proficiendum

sumto praelo 2, 47, 1.

A G M I N I S bene

compositi disciplina 2,

25, 1. ita: agmen fle-

xum ad eas nationes 2,

40, 1.

agnoscere. nihil poterat

obiici adolescentibus,

quod non agnosceret

senex 2, 95, 3. quod

non in se reperiret. de

conscientia similitudi-

nem prætorum agno-

scere & suppedit ante.

qui interfuit, agnosceret

protinus i. e. Verum est

se ex indole eius mi-

liria statim astima-

bis 2, 114, 3. agnosci

potest inde vis fortunæ

2, 116, 3.

agraria Lex Licinii 2, 6, 3

agrariæ leges Gracchi

2, 2, 3.

aggredi ad remp. accedere

ad r. capeßere remp. 2,

33, 3. hunc virum, hanc

regionem aggressus 2,

109, 5 de hostili ag-

gressione.

aggregare sibi simillimos

2, 91, 3. aggregauerat

ei fortuna hos comites

2, 53, 1.

Agrippa M. describitur &

laudatur 2, 79, 1 præci-

pius Augusti amicus 2,

127, 1. præest classi

Aug. ad Actium 2, 85, 2.

Leucadem &c. expu-

gnat 2, 84, 3. corona

navali donatur 2, 81, 3.

secedit 2, 93, 3 Iuliam

Aug. filiam ducit; ibid.

moritur 2, 96, 1.

Agrippa Postumus Marci

filius adoptatur ab Au-

gusto 2, 104, 1. offen-

dit Augustum 2, 112,

7.

M m 3

alx

I N D E X.

alæ tres trium legionum

2, 117, 1.

Alba 1, 14, 5.

Albania 2, 40, 1.

Albis flumen 2, 106, 2 & 3.

Alcman poeta 1, 18, 3.

Alcmæon, ex Archont.

Arhen. 1, 8, 3.

alere. ALITæmulatio in-

genia 1, 17, 6. alere vi-

tia alicuius assentatio-

ne 2, 102, 3 aluntur vi-

tia assentationibus 2,

82, 4: *foveendi augen-*

dique significatu. for-

tunæ, in quam aleba-

tur, capax, in quam ea

ducabatur 2, 93, 2.

Alesia 2, 47, 1 aliis est:

Alexia Gall. Vrbs.

Aletes, sextus ab Hercule

1, 3, 3 & not.

Alexander Magnus ab

Achille & Hercule o-

ripundus 1, 6, 5 suis e-

quitibus acie absumtis

statuas poni iubet, 2, 11,

4. Cæsar ei comparatur

2, 41, 1.

Alexandria condita 1, 14,

4. Alexandrinum bel-

lum 2, 88, 1.

alienus oppon. cognato 2,

76, 1 ita: alieni 2, 15,

3: Alienum priuatum,

quod publicè non est

salutare 2, 3, 1. *eleganti*

& surpatione pro re in-

utili minimeque appe-

tenda ponitur. alieno

beneficio, alterius h. 2,

62, 4 alienare sibi ani-

num alicuius, alie-

num & offensum red-

dere 2, 112, 7. alienari

ab aliquo, *eisdem de se-*

multate 2, 47, 3. A-

LIENARI an pos-

sint quædam imperia?

2, 4, 1 not.

alioqui sanctus & grauis

2, 7, 3 alioqui summus

vir 2, 33, 4 alioqui per

omnia laudabilis, &c.

alibi dicit: cetera san-

ctus.

Aliso castellum in finib.

Sigamb. 2, 120, 4 & id.

Cluver. Germ. antiq.

3, 9.

aliter, alias, alioqui 1, 8, 5.

Allobrogicus dictus Fa-

bius 10, 2. 2, 39, 1.

Alpes feris multisque na-

tionibus celebres 2, 90,

1. Alpium summa iu-

ga 2, 109, 4.

Alsum oppid. 1, 14, 8.

alterum pæne orbē quæ-

rit imperio Cæsar 2,

46, 1.

alterutri se fortunæ pa-

III

I N D E X.

rat Cæsar 2, 43, 2.

Altinum *Græcis Ital.* 2, 76, 2.
altissime illuminavit vir-
tutem eius ille dies 2,
35, 10.

alueus ex materia caua-
tus, *linterem intellig.* 2,
107, 10.

alumnus. veluti alumni
priorum mox florue-
re &c. 2, 36, 2 *resp. ex-
empla & disciplina à
priorib. hausta.*

ambis Euphrates insulam
2, 101, 1.

ambitus ciuium in gla-
dios cædesque furens,
*in comitis sc. & cre-
atione magistrat.* 2, 47,
3 coërcetur à Pompeio.
ibid. vid. nor. ambitio
campo summotà 2,
126, 2 *codem sensu.*

amicitiæ principis fructus
2, 116, 4. amicitiis ce-
leberimus, 2, 18, 5 *sc.
qui multos clauosque
Seros amicos habet.*

amiculo pullo velatus 2,
80, 4 *ritu supplican-
tium sc. in iudiciis Quir.*
Dio 49.

de AMNESTIA illu-
stris locus 2, 58, 4 & in-
tegra dissertatio no-
stra, Academicæ exer-

citationis ergo pridem
publice propofita, sub
finem Notarum denuo
exhibetur.

amœnus. longe amœ-
nissima moliti sunt 2,
1, 2 *absolute dicitur
de speciosis & magni-
ficis adificiis.*

amplexibus alicuius cir-
cumfundi 2, 123, 30.

amplissima Principis a-
micitia 2, 116, 4. am-
plissimum fastigium
orbis terrarum 2, 131.
amplissimi honores 1,
11, 6, 2, 89, 4. 2, 115, 1.

amplitudo *de dignitate
& honor.* conueniens
in illam amplitudi-
nem forma 2, 29, 2 hic
triumphus vicit am-
plitudine priores, *ma-
gnificencia &c.* 1, 9, 6,
amplificare virtutem ali-
cuius, *laudare eximie*
2, 35, 4.

Amyntas rex ab Anton.
ad Aug. transfugit 2,
84, 3.

Anchises 2, 41, 1.

anceps. dubia & inter-
dum ancipiti fortuna,
2, 79, 3 *et plus sit, quam
dubia.* ancipitis fortu-
na temporis 2, 79, 5.

M m 4

aa

INDEX.

- ancipitia, *extrema remedia* 2, 125, 4.
 Andrus *inful.* 1, 4, 3.
 angulus. per omnes angulos terrarum orbis 2, 102, 3.
 Anicius triumphat 1, 9, 5.
 animus, *in seq. cum characterere morum accipi debet pro ingenio, quod*
Es frequenter coniungit cum animo Velletius : animus duplex & diuersissimus in eodem homine 2, 25, 3.
 magni animi vir 2, 75, 1.
 vi tanta animi atque ingenii 2, 35, 3. animi & ingenii latus 2, 93, 2.
 animi atque ingenii prauitas 112, 7. animo euectus super humanam & naturam & fidem 2, 41, 1. *distinguitur autem clare ab ingenio, in illo*
 animo vidit, ingenio complexus est 2, 66, 5.
nam in ceteris, quam dicauimus, locis, subtilitatem differentia venari, nec opus est, nec curiositate caret, quantum ad institutum
scriptionemque nostri auctoris attinet.
 animus protinus rediit illis. *fiducia* 2, 62, 1. animi plus fuit duci ad moriendum, quam ad p. 2, 119, 3. maiorem senatu pro rep. animum habuit 2, 61, 1.
 animum (*Vel animam*) Tiberii ingressa est eadem virtus 2, 121, 1.
 animo, *oppo.* simulationi 2, 48, 4.
 animaduersionis dictatoria. *opponitur*, notæ censorie 2, 68, 5. quippe censoria potestas non tam in pœnis maioribus & proprie ita dictis, quam in ignominia imponenda occupabatur.
 annales Q. Hortensii 2, 16, 3.
 Annia Cinnæ vxor, deinde Pisonis 2, 41, 2.
 annona grauis 2, 77, 1. annona moderatior 2, 126, 3. annonæ maxima difficultas 2, 94, 3.
 Romæ crebrum id malum, & cur, *not.*
 antecedentis columbæ volatus 1, 4, 1. v. *not.*
 Antioch⁹ rex Maced. 1, 6, 6. Antioch⁹ Epiphanes Ptolemæum obsidet 1, 10, 1.

I N D E X.

antiquus vir & grauis 2,
49,4 antiquissimi mo-
ris vir 2,116,3. *respectu*
antiqua grauitatis &
innocentia. nihil anti-
quiushabuit, *i. e. po-*
ritus 2,52,3.
Antistius ædilitius vir in-
terficitur 2,26,2.
Antistii veteris auus & li-
beri 1,43,4.
Antistius c. 2,90,4.
Antonius M. orator 2,6,
1. interficitur 2,22,3.
Val. Max. 8,9,2.
Antonius M. Marci Ant.
Triumuii pater 2,31,3.
Antonius M. Triumuir
Cæsari diadema impo-
nit 2,56,4 Octauio in-
sidias struit 2,60,5. cum
Lepido se iungit 2,63,1
hostis iudicatur 2,64,
4 à Parthis clade affici-
tur 2,82. & 2,91,1. du-
cit Octauiam Aug. So-
rorem 2,78,1. Bacchi
habitum imitatur 2,
82,4 eneruatur amore
Cleopatæ 2,86,3. vin-
citur ap. Actium 2,85,3
interimit se 2,87,1.
Antonius L. Marci frater
bellum mouet, Pertu-
siam se confert: qua
expugnata in Cæsaris

potestatem venit 2,74,
2 & c.
Antonius Iulus adulter
Iulix 2,100,4.
Apollonia, *sedes* & *ma-*
gistra studiorum Au-
gusti 2,59,4.
Apollini templum ab
Aug. magnifice structū
2,81,3.
apparatus, *sc. conuiuio-*
rum 2,33,4. appa-
tus cibi 2,114,2 belli,
preparatio 2,83,1. in
apparatu belli consum-
tus annus 2,12,3.
apparatus triumphi 2,56,
2. *instrumentum* So-
crae Sueton. fercula &
vasa se.
appelli Cyprum 1,1,1. ap-
pelliripæ 2,107,3.
appetere honores. in ap-
petendis honoribus
immodicus 2,33,3.
Appius *consularis* 2,2,3. v.
Claud.
Appuleius 2,12,5.
Apronius L. 2,116,2.
Apulia 2,25,1.
aqua salubris 2,81,2 &
not. aquæ nobiles sa-
lubritate 2,25,4.
aqua ignique interdiceret
2,24,2. 2,45,1. 2,69,5.
Notatur exilis irroga-
M m 5 116

I N D E X.

io hac formula, non
quidem directe, sed in
consequentiam. Nam
dum rebus ad Sicam
maxime necessarius ar-
cebant, nihil aliud quā
exilium demonstra-
bant damnari: adeo-
que ut solum verterēt,
non ademptione ciuita-
tis, sed testi & aquæ &
ignis interdictione fa-
ciebant, sicut loquitur
Cicero, orat. pro dom.
f. Vide Poller. hist. for.
Rom. lib. 5. c. 19. Sigon.
de iudic. 2, 3.

Aquæ Sextiæ 2, 12, 4.

aquila quintæ legionis 2,
97, 1. aquilam legionis
rapuit Augustus 2, 80.
5. Cohortium varia si-
gna erant: legionibus
singulis sua cuique a-
quila, proprium Roma-
ni imperii & fatale, ut
ita dicam signum. de
enim origine formæ,
accurate Lips. ad 2 A.
Zuc. 17.

Aquileia 1, 15, 2.

Aquillius M. 2, 18, 3.

arbitr. immunitas ab ar-
bitris domus 2, 14, 3. d
confectu scilicet libe-
ri. Talis & sita locu-

rio: sine arbitris; ne
quis arbitrer interue-
niat. Vbi arbitri Cox
eum notat, qui aliquid
videt seu audit, aut
negotio interest.

arbitrium omne classici
certaminis, i. e. regis-
men, 2, 83, 2. accedit
ad hunc significatum
ille locus: omnia trans-
marina imperia arbi-
trio ipsorum commis-
sa 2, 62, 2.

ARBITRIA agere ar-
morū inter alios, non
possunt nisi potentes
2, 50, 3. Diama-
zius, suo iudicio, au-
toritate, sententia de-
finire, sicuti lictum ar-
bitri solent.

In sequentibus voluntate,
placitum, lubi-
tum notat: ad arbi-
trium reginæ 2, 85, 6.
arbitrio victoris mori
2, 24, 5. arbitrio suo
aut alieno victoriam
temperare 2, 85, 6. ar-
bitrio suo sumere, alic-
no deponere hon. 2, 33,
3. imperio arbitrio-
que mancipii Ægyptii
2, 53, 2.

arcere rapinis 2, 32, & eri-
pere

I N D E X.

pere facultatem rapinas exercendi.

Archilochus perfectissimus sui operis auctor

1, 5, 2.

Archontes Atheniensium

1, 2, 4. 1, 8, 3. plerique Latinorum retinuerunt Græcam vocem, quod commode vix posset exprimi. Hieronymus tamen & Plinius reddidere Magistratus: nimis lata voce, ut arbitror. vide Ludovic. Vis. ad August.

de C. D. 18, 20. Fuerunt autem triplicis generis, sicut ex Velleio aliisque discimus: *οἱ δὲ βίη*, perpetui, in eo à Regibus differētes, quod Reges ἀντιβίητοι sunt, illi ἀνὸν βίητοι: deinde *οἱ δὲ καὶ βίη*, decennales: tertio, *οἱ ἐν τρεῖσι*.

arcus 2, 59, 6 ita iris appellari solet. §. not.

ardor animi ac oris in Arminio 2, 118, 2 generosam, excitatamque indolem notat. ardor oris Catoni tribuitur 2, 35, 3 ad exprimendum affectum & orandi

vehementiam.

area siue halo. §. not. ad 59, 6.

argento rasili apparatus triumphus Cæs. constitit 2, 56, 2. vid. Ras.

arguere, de reprehensione. quod adieci, non ut arguerem, sed ne arguerer 2, 53, 4 insolentia eius argui potest 2, 45, 5. arguere in aliquo regni voluntatem, 2, 68, 4 non reprehendens tantum sed & insinuandi significatus.

argumentum morum in Drufo 2, 14, 3. argumentum pacis Ianus clausus 2, 38, 3.

Aricini in ciuitatem recepti 1, 14, 2.

Ariminum colon. fact. 1, 14, 7.

Aristodemus 1, 2, 1.

Aristonicus Macedoniam occupat, coercetur à Perperna & occiditur 2, 4, 1.

Aristophanes. Comicus 1, 16, 3.

Aristoteles 1, 16, 4.

arma contra ferre 2, 87, 2 ad arma conciens multitudinem 2, 74, 2. arma sui Cæsaris fugiebat
Liui

I N D E X.

Liuia 2, 75, 3. arma
 summissa *in deditio*
 2, 85, 5. armorum prin-
 cipaliū arbitria captare
 2, 50, 3. armis alienis
 ad arma compelli, 2,
 50, 2. **ARMIS** quæ-
 sita dominatio armis
 tenetur 2, 57, 1. armis
 ac ductu eius mare
 vindicatum 2, 73, 3.
 armare, nunquam plures
 armavit hæc ciuitas,
 1. e. *in bellum eduxit*,
armatos habuit 2, 1, 4.
 Pompeium armavit se-
 natus auctoritas 2, 49,
 3. *in arma impulsit*; si-
 ue, *fiduciam armorum*
dedit.
 Armenia vincitur à Tibe-
 rio 2, 94, 4.
 Arminius auctor Varianæ
 cladis 2, 118, 2.
 Artagera *ciuit. Arm.* 2,
 102, 2.
 artati temporis spatium
 1, 16, 2. artata nume-
 ro felicitas 2, 10, 3.
 Artasdes Armen. Rex
 2, 82, 3, 2, 94, 4.
 artes ciuiles *oppon.* belli-
 cis operibus *in descri-*
ptione ingenti pace bel-
loque prompti 2, 97, 2.
 Artorius medic⁹ Octauii

Cæs. 2, 70, 1.
 Aruntius 2, 85, 2.
 Asia *prouincia facta* 2, 38,
 5.
 ascendere, nisi in id ascen-
 disset 2, 76, 4 in id e-
 uectus super. quod a-
 scendi non potest 2, 53,
 3. *de fastigio honorum*.
 ascendere in summum,
de fastigio perfectionis
Æ arti 1, 17, 6.
 Asinius Pollio 2, 128, 3
 eiusdictum & fact. me-
 morabile 2, 86, 3. vid.
 Poll.
 aspera censura, *de magna*
seueritate censæ 1, 10,
 6 asperime sauerant
 in eos 2, 7, 4. asperitas
 à seueritate ita distin-
 guitur, *Et excessus se-*
ueritatis 2, 89, 4. asper-
 rima hiems 2, 113, 3 a-
 sperrimum bellum, *de*
difficultate 2, 105, 2.
 aspernari concordiam ali-
 cuius, *recusare, abnue-*
re 2, 65, 1.
 aspidem sibi admouet
 Cleopatra 2, 87, 1.
 Asprenas L. Vari legatus
 laudatur 2, 120, 3.
 assentire alicui 1, 7, 2.
 assentari *oppon.* aduersari
 2, 48, 1. assentator re-
 giorum

giorum
 1. alle
 110,
 128, 3
 TIO
 pum
 laus
 attere.
 temp. h
 121.
 assignare
 assign
 38, 6.
 assuecere
 militi
 reuolu
 dent
 Quiri
 pero p
 regno.
 assuecere
 vocare
 4 assu
 rum
 comm
 5. assu
 fam su
 2, 105
 assumere
 clausu
 2, 32, 4
 regni
 seram
 re se.
 assurgere
 turba, t

I N D E X.

ginæ humillimus 2, 83,

1. assentatio. *suffragatio*, *commendatio* 2, 128, 3. ASSENTATIO alit vitia principum 2, 102, 3 *pro adulatione*.

asserere. fata asserebant teip. hoc præsidium 1, 601, 1.

assignare. huius rei nulli assignanda gloria est 2, 38, 6.

assuescere naualibus cert. militem, *pro assuescere actiue* 2, 79, 1. *Prudent*: 1 ad Sym. remq. *Quirini adfuescit. spero pollere in sacula regno*.

assueuerat Pompeius ita vocare, *solebat* 2, 32, 4 assuetus otio castrorum 2, 117, 3. assuetus commilitio ducis 2, 29, 5. assuetam sibi causam suscipit, *elegantur* 2, 120, 1.

assumere. assumtis præclaris viris in id bellum 2, 32, 4 *¶* *not.* assumtis regni insignibus, *in alteram partem, sine iure sc.* 1, 11, 1.

assurgere in pontificatum, triumphum &c.

2, 51, 3 *¶* *Et antea, ascendere.*

Asylum factum à Romulo 1, 8, 5.

Assyrii primi rerum potiuntur 1, 6, 6. quamdiu *¶* 1, 6, 1.

atauus *pro abauo* 1, 2, 1 *¶* *not.*

Athenarum rex ultimus Codrus 1, 2, 2 Archon primus Medon. 1, 2, 4. Atheniensium fides in Rom. prouerbio locum dedit 2, 23, 4. decretum de *¶* *amstel.* 2, 58, 4. Attica vrbs floruit eloquentia 1, 18, 1 *¶* *¶* *Meurs. fortuna At- ric. c. 8.*

athletarum certamen ludicrum 2, 123, 1.

Atia Iulix filia 2, 59, 2 mater Augusti 2, 60, 1.

Atilius C. 2, 53, 4.

Atreus Olymp. instituit 1, 8, 2.

atrox bellum ortum 2, 98,

1. atrox bell. imminabat 2, 96, 2. magno atrocique prælio 2, 21, 2. atrocissima calamitas 2, 119, 1. huic atrocitati adiectum scelus, *seueritati sine potius asperitati* 2, 7, 2.

Atta-

I N D E X.

Attalus Asiam hereditate
reliquit populo R. 2, 4,

1. ab Attalis regibus
possessa Asia 2, 38, 5.

Lips. legit: Attalidis.

Attius *Tragicus* 1, 17, 1. 2,
9, 3.

attollere. attollebantur
studio Ciceronis Bru-
tus & Cassius 2, 63, 1.
Cicero eos fovebat, eo-
rum potentiam am-
plificabat &c.

Attuarii 2, 105, 1. *quorum*
¶ Ammianus memi-
nit lib. 20 ¶ quem
ibi Henricus Valesius
adducit, Gregorius Tu-
ronensis.

avaritia saevitiæ caussa 2,
22, 5.

auctor præclari facinoris
2, 120, 6. gravissimi ex-
empli 2, 78, 7. atrocis-
simi facinoris 2, 46, 5.
diri exempli 2, 119, 4.
luxuriæ 2, 33, 4. legum
seuerissimarum 1, 6, 3.
nouarum pessimarum.
que rerum 2, 19, 1. car-
minum, *poeta* 2, 36, 2.
historiarum 2, 9, 4. con-
iurationis 2, 5, 2. cuius
operis primus auctor
fuerit 1, 15, 2. auctor
singularis talium ope-

ram 1, 11, 4. *artifex.*
fortuna, cuius ille au-
ctor esset, *quam dedis-*
set 2, 37, 4.

auctor pacis 2, 25, 1. 2, 56.
3. auctor turpis dedi-
tionis 2, 119, 3. quo au-
ctore id fedus istum e-
rat 1, 7, 1. auctore Ci-
cerone ea decreta sunt
2, 62, 1. auctor dituen-
dæ Carthaginis 1, 13, 1.
nouarum tabularum 2,
68, 1. auctor & mini-
ster rerum obse-
narum 2, 83, 1.

auctor vt fieret sumendi
supplicii 2, 42, 3. ita:
auctore senatu facere
2, 13, 3. Allusum ad ve-
terem remp. & formu-
lam, de qua apud *Lu-*
& alios, ¶ patres fie-
rent auctores.

auctor. *sc. consilii fuit idq.*
quanquam in auctore
satis rationis est 2, 32, 6.
i. e. quanquam ipsius
personæ auctoritas pro
ratione sufficere po-
test, &c.

auctor celeberrimus diui-
ni humanique iuris 2,
26, 2. *periphrasis exi-*
mit lre consulti; qua
auctoritas scientiæ pra-
sertim

ser-
viri-
est
omn-
dior-
3 v.
aucto-
lupie-
excel-
masi-
cise.
aucto-
Alex-
5.
auctore
res m-
aucto-
bus
auctori-
ta 2,
dus
111, 4.
cere
armi-
tas o-
auctori-
mus,
aucto-
ximu-
litare
7, 1.
vinit
post
digne
distan-
lebris

INDEX

ferim & respondendi
peritia innuitur. Tale
est illud de Scipione;
omnis doctrina & au-
ctor & admirator 1, 13,
3 & not.

auctor Romani nominis
Iupiter 2, 131, 1. cum
excellencia auspicii
presidique diuini ac-
cipe.

auctor generis materni
Alexandr. Achilles 1, 6,
5.

auctores i. e. Scriptores;
res multum discrepans
auctorum opiniononi-
bus 1, 72.

auctoritas iudicis restitu-
ta 2, 89, 3, auctoritate
ducis res agebatur 2,
112, 4. auctoritate fa-
cere prouinc. oppon.
armis 2, 39, 3. auctori-
tas obtinendi 2, 125, 5.

auctoritati ducis proxi-
mus, festigio 2, 71, 1.
auctoritate operis pro-
ximus Homero, nobi-
litate praestantiaque 1,
7, 1. nemo aut dum
vixit auctoritate aut
post mortem memoria
dignus 1, 18, 2 notabili
distinctione vocum, ce-
lebritatem uiuentium

& mortuorum signat.
auctoritas minor secuta
est factum 2, 7, 6. doctus
sit aliquid gloria fuit
& astimio.

auctoritate publica op-
pressi sunt 2, 91, 2 im-
perio consilioque publi-
co.

auctoritate eorum rex re-
gebatur 2, 54, 1 phrase
Nepotis dices, qui-
bus obediebat. Notan-
tur autem Ptolemei
pricipui administri
& consultores, quire.
gis pueritiam & arbi-
traria regni moderaban-
tur.

auctorauit sibi mortem,
suis partibus excidium,
hostibus certam victo-
riam 2, 30, 1. i. e. exem-
plum aduersus se dedist
ac inuitamentum sce-
leris: nam cetera mem-
bra, non tam periculosus
diximus quam genera-
lis sensus consequentia
coherere verbo, causssa-
que significatum forti-
us intelliguntur.

auctoramentum iugulati-
ciuis Rom. merces pro-
missa & obligatio ad
scelus innuitur 2, 28, 3.

ita

I N D E X.

- ita* auctoramentum audito crudelior 2, 2, 3.
funebre, promissionem auditores Isocratis 1, 16, 5.
mercedis ob eadem fa- Auernus lacus 2, 79, 2.
ciendam notat 2, 166, 3.
translata ex militia per auersa castrorum 2,
moribus Voce. 63, 1. *ab tergo castro-*
rum; dicit Lilius.
auertis dominitoris sui
oculis rebellauit, eum
abesset alibi occupat,
neque imminere, Victis
putaretur 2, 13, 3.
auferre. acies eos abstulit,
alibi, consumsit 2, 55,
4. eadem fortuna hunc
abstulit 2, 71, 2.
augere dignitatem alicu-
ius 2, 130, 3.
Augusta cognomen Livia
2, 71, 3. Augusta pax,
q. d. Principis, à
Principe terris data 2,
126, 3. Ita stationis Au-
gustæ procuratio apud
Capitolin. in Clod. Al-
bin. 2. Augusta histo-
ria, ap. Vopisc. in Taci-
to 10. Confet Noster 2,
72, 2. Sbi Augustus suæ
pacis bona circumfer-
re orbi terrarum dici-
tur.
Augustus nascitur 2, 36, 1.
cognomen id à senatu
P. Q. accipit 2, 93, 1. vi-
ctor bellorū civilium
in urbem redit, trium-
phat,
- ita* auctoramentum
funebre, promissionem
mercedis ob eadem fa-
ciendam notat 2, 166, 3.
translata ex militia
moribus Voce.
actu quotidiano maius
bellum 2, 129, 5. huius
viri fastigium tantis
auctibus fortuna extru-
lit 2, 40, 4. *increment.*
audere. tantas res aude-
revix hominis, perfice-
re nullius nisi dei fue-
rit 2, 47, 1. non quid-
quam ausum (*παρρη-*
ζυγός) *patratumque for-*
tius 2, 80, 3. magna
ausus, magnificeque
conata executus 2, 29,
1. in laude dicitur, &
susceptionem siue ag-
gressionem operis no-
rat, quam à consecutio-
ne distinguit. Curtius
Errumque, moliendi
efficiendi que Vocibus
indicat.
insequorem autem par-
tem accipienda sunt:
omnibus audendis pa-
ratissimus 2, 56, 4 quæ
peissime ausus erat, for-
titer executus 2, 24,
1 &c.
audire causas 1, 129, 2

I N D E X.

phar, & remp. ordinat
 2, 89. Agrippam & Stat-
 tium Taurum præci-
 puos amicos habet 2,
 127, 1. ordinationem
 Comitiorum sua ma-
 nu perſcripſit 2, 124, 3.
 eius ſtabilis & expe-
 rientia bellorum fir-
 matus animus 2, 110, 6.
 proſequitur abeuntem
 Tib. 2, 123, 2. reuocat
 Tib. Nola, cumque
 eo collocutus moritur
 6. 3. conſecratur à Ti-
 berio 2, 124, 3. 2, 126, 1.
 auiz ſolitudines 2, 55, 4
 4 auia itinerum 2, 75, 3.
AVLICI ars præcipua
 2, 79, 1. **AVLICORVM**
 commendatio conti-
 netur elogio Liviæ 2,
 130, 5.
 aures. apud aures deo-
 rum queri 2, 130, 3.
 auſpiciis propriis gerere
 2, 115, 3. auſpiciis con-
 ſiliis que principis 2,
 129, 5. Cæſaris ductu
 auſpiciis que fracti ho-
 ſtes 2, 39, 2. auſpiciis
 Pompeii, miniſterio
 filii oppreſſus Mithri-
 dates 2, 40, 1. *Dicemus*
in comment. de Auſpic.
Regg.

auſpicatis reip. ominibus
 nupſit 1. e. *fauſtu ac*
felicitibus 2, 79, 2.
 auus naturalis 2, 112, 7
 auus idemque pater,
ſc. per adopt. ibid.
 auunculus maior 2, 59, 3
 ita dicitur Iulius Cæ-
 ſar reſpectu Octauii
 Cæſaris, *hic & apud*
Sueton Aug. 7. Alias,
 auctore Feſto, eſt auus
 auia auunculus: ſed lo-
 cis adductis ponitur
 pro matris auunculo,
 nam Iulia eſt mater
 Arria, eademque ſoror
 Iulii Cæſaris. Arria au-
 tem filius Octauius.
 Vide Caſaubon. ad Per-
 ſii Satyr. 6.
 auxilii ſpem magis oſten-
 derat, quam opem fe-
 rebat 2, 74, 3. auxilia-
 res diſting. à legio-
 nar. 2, 11, 4. Ita enim
 dicuntur in bello ſocii
 Romanorum; exterarum
 nationum; ut Fe-
 ſtus ait.
 Auximum Græcis *Picent.*
 1, 15, 3.

B.

Babylon à Ninò &
 Semiramide condita
 1, 6, 2.

N n

Bac

I N D E X.

Bacchi habitu incedit

Antonius 2, 82, 4.

Balbus Cornelius 2, 51, 3.

balinei instrumentum

non ad delicias, sed

curanda valetudini

in militia 2, 114, 2. *Ed-*

de G. I. Vossii *Siri in*

comparabilis lib. 1. de

analog. c. 37.

barbarus sermone, Sextus

Pompeius, incultus,

infertus, rudis sermo

notatur 2, 73, 1. barbarus

natione magis quā

ratione Marobod. 2,

108, 2. *eleganti figura*

Verague Vocis signifi-

catio adhibetur, qua

et peregrinitatem et

absurditatem hominum

rerumque notare con-

sueverunt Romani.

Bathinus flum. 2, 114, 4

in quinta reg. Ital.

Plin 3, 13.

Bato dux Pannonum 2,

114, 4.

bellandi celeritas 2, 4, 1.

bellator & victor dissimi-

lis Sulla i. e. aliter in

bello, aliter post victo-

riam se gessit 2, 25, 3.

bellum magnæ molis,

magni terroris 2, 129,

3. belli sedes 2, 74, 3

belli terror 2, 90, 3. Bel-

lum patriæ inferre 2,

82, 4. bellum sustenta-

tum ab eo alicubi, ali-

cubi gestum 2, 104, 3.

aut bellum, aut belli

præparatio, aut infida

pax semper inter eos

fuit 1, 12, 6. Bello o-

ptimus, pace pessimus

2, 11, 1. BELLA non

caussis inita sed vt co-

rum merces fuit 2, 33, 3.

bellum Asiaticum 2, 86, 3.

2, 88, 1. Africum 2, 54,

2. 2, 55, 2. Alexandri-

num 2, 54, 1. ciuile Cæs.

& Pompeii 2, 49, 2. Hi-

spaniense 2, 55, 2. Itali-

cum 2, 15, 2. Iugurthi-

num 2, 11, 2. Marficum

2, 29, 1. Mithridaticum

2, 18, 6. 2, 33, 1. Nola-

num 2, 17, 1. Numanti-

num 2, 1, 3. Parthicum

molitur Crassus 2, 46, 3.

2. Pannonicum 2, 96,

2. Piraticum 2, 33, 1.

Punicum primum 2,

38, 2. 2. 28, 1. Punicum

secundum 2, 90, 2. Pyr-

thi 2, 17, 2. Sertorianum

2, 30, 5. Spartacium 2,

30, 5. Troicum 1, 5, 3.

Viriathi 2, 1, 3. 2, 90, 3.

bella ciuilia 20 annos

durant

I N D E X.

durant 2, 48, 3. 2, 89, 3.
 bellica ciuitas, *bellicosa*,
 2, 38, 2. *studia accer-*
ma belli. Virgil.
 beneficium, *de iure ciui-*
tatis. recepti in bene-
 ficium, *item*, auctores
 beneficii 2, 20, 2.
 beneficio alieno viuere,
alterius ope seruatus
intellig. 2, 6, 4. bene-
 ficio Cæsaris seruari
 maluit 2, 71, 1. benefi-
 cio acpermisso tuo 2,
 107, 2. *hic adiicitur*
vox beneficii, ut gratia
concessionis augeatur
honoreturque. BENE-
 FICIORVM memoria
 erga infelices nulla ef-
 se solet 2, 53, 2.
 Bencuentum *Urbs Ital.* 1,
 14, 7. 2, 123, 2.
 Bibulus collega Cæs. in
 consulatu 2, 44, 5.
 Bithynia *provincia facta*
 2, 39, 2.
 Blæsus Iunius 2, 125, 5.
 Bocchus rex 2, 12, 1.
 Boiohæmum regio, Ma-
 robodui regia 2, 109, 5.
 bona pacis suæ circumfert
 Augustus terrarum or-
 bi 1, 92, 2.
 Bononia 1, 15, 2.
 Bpuillæ 2, 47, 4.

Bructeri 2, 105, 1. *ſ. Cluver.*
Germ. antiq. 3, 13.
 Brundisina pax 2, 76, 3.
 2, 86, 3.
 Brutus D. Gallæci cogno-
 men meruit 2, 5, 1.
 Brutus D. particeps con-
 iurat. in Cæs. 2, 56, 3. in-
 terficitur 2, 64, 1. 2, 87,
 2.
 Brutus M. auctor coniu-
 rationis in Cæs. 2, 55, 3.
 comparatur cum Caf-
 sio 2, 72, 2. manu fami-
 liaris interfectus 2, 70,
 4. morte voluntaria 2,
 87, 3.
 Brutianæ partes 2, 74, 2.
 Brutiana Castra 2, 72, 5.
 2, 76, 2.
 Buxentum 1, 15, 3.
 Byzantium Miletum, unde
 originem habuit,
 superat potentia 2, 15,
 1.
 C.
 Cæcilie familie clari-
 tudo singulari exem-
 plo ostensa 2, 11, 3.
 Cæcilius *Comicus* 1, 17, 2.
 Cæcina 2, 112, 4.
 Cæditii L. virtus 2, 110, 4.
 Cælius M. seditiose agit
 2, 68, 1. *alii Cæcilium*
vocant.
 celo redditus Augustus
 Na 2, 124,

I N D E X.

- 2, 124, 3. *Et cum expli-
catione quadam cele-
stem animam celo
reddere 2, 123, 3. Calo
demitti dicebant sum-
ma ingens. vnde*
celestis Augusti animus
spreuisse humana con-
silia dicitur 2, 60, 2
tanquam maioris è
calo auspicii prudenti-
a fretus.
- De cetero Noster hac vo-
ce, crebra figura, excel-
lentiam rerum cele-
britatemque notat.
celesti ore Cicero coar-
guit Antonium 2, 64,
3. celestem eius vi-
tam & memoriam fu-
turam 2, 24, 3. de cuius
loci lectione prorsus ni-
hil dubitò; cum gravi-
tatem vocum captes
Velleius, Et hanc ipsam
exempla asserant. ce-
lestium præceptorum
disciplinis iunxit
Tib. 2, 94, 1. celestissi-
mum os Ciceronis, ob
singular. eloq. 2, 66, 3.
celestissima opera Ti-
berii 2, 104, 3. Quem
ipsum superlativum
auxèda novitate qua-
dam gravitati non
dubitavit assumere
Capio censor 2, 10, 1.
Capio consul à Cimbris
fusus 2, 12, 2.
Capio Fannius Augusti
insidiator opprimitur
2, 91, 2.
Capio Sèrullius 2, 1, 3.
cæruleatus saltat Plancus
2, 83, 2. Glaucum refe-
rens, sc. Est enim hic
color vitæ proximus
disfluviis, proprius
Et maritimis tribui-
tur.
- C. Cæsar Iulius laudatur
& describitur 2, 41, 1.
Sullam fugit &. 2. à pi-
ratis captivus detine-
tur &. 3. eisdem capit
& crucifigit 2, 42, 2 &c.
facta eius memorabi-
lia perstringuntur 2,
43. & res gestæ 2, 46, 1.
2, 47, 1. nobilis confu-
latus 2, 41, 1. cur oli-
garchian triumphalem
amplexus sit 2, 44, 2.
lex eius de agro Cam-
pano &. 4. Brundisium
persequitur Pompeii,
& Massiliam obsidet 2,
50, 3. configit cum
Pompeio 2, 52. ele-
mentia eius post victo-
riam 2, 55, 1. 2, 56, 1.
quin-

I N D E X.

- quinque triumphos a-
 git post bell. ciu. 2, 56,
 2. adoptat Octauium,
 interficitur in Curia 5.
 3. an iure occisus, *vid.*
not. interfectores eius
 omnes fatali vindicta
 periere 2, 81, 3. eius te-
 stamentum apertum 2,
 59, 1. inter doctos viros
 memoratur 2, 36, 2.
Cæsar pater dicitur Lu-
lius, ad disting. à Cæs.
Octauio 2, 96, 5.
C. Cæsar Agrippæ filius
 ab Augusto adopt. 2,
 96, 1. virilem togam
 sumit 2, 99, 2. in Syriam
 abijt 2, 101, 1. per insi-
 dias colloqui vulnera-
 tur 2, 102, 2. moritur
 5. 4.
Cæsar L. itidem Agrippæ
 filius ab August. adopt.
 2, 96, 1. Massiliæ mori-
 tur 2, 102, 4.
Cæsar, ante meritis & vir-
 tutibus, quam nomine
 Tiberius 2, 104, 4. *i. e.*
dignus erat olim ado-
ptari, antequam a-
doptaretur.
Cæsar cum significatu
 excellentia Principa-
 lis domus: triumpho
 magnificentiam quis
 miretur in Cæsare 2,
 121, 3.
Cæsares. sc. August. &
Tib. 2, 109, 2. 2, 114, 5.
5. not.
C. Cæsar Strabo orator,
 9, 2.
Cæsar L. auunculus An-
 tonii 2, 67, 2.
Cæcilius Flavius trib. pl.
 2, 68, 4.
Calabria 2, 25, 1.
CALAMITOSIS quis vllam
 debere putat gratiam?
 2, 53, 2.
Calatia 2, 61, 2.
Caldus Cælius 2, 120, 6.
Cales deducta colonia 1,
 14, 3.
Calidius 2, 36, 2.
calones 2, 82, 3.
Calpurnia se interficit 2,
 26, 3. 2, 88, 4.
Calpurniæ vxoris Cæs. so-
 mnium 2, 57, 2.
Caluus 2, 36, 2.
Caluinus Domitius 2, 78,
 3.
Camelius 2, 64, 1.
Campanæ coloniz sup-
 plementum 2, 81, 2.
Campanis data ciuitas 1,
 14, 3.
Campus, de comitiis, in
 campum descendere,
sc. petendi honoris
 N n 3 *caussa*

I N D E X.

- caussa* 2,92,3. campo
 sumnota ambitio 2,
 126, 2.
 candidati Caesaris 2, 124,
 4. qui à Cesare com-
 mendantur: ita enim
 mox ipse explicat Vel-
 leium. sc. in magistra-
 tus petitione. De tali-
 bus candidatis celebre
 L. Galbæ dictum cum
 prouerbiali figura le-
 gitur apud *Quintil.* 6,
 3. nam pilum negligenter
 perentis. Sic, inquit,
 peris, tanquam Casa-
 rius candidatus.
 Canidius 2,82, 2 eius exi-
 tus 2,87,3.
 Caninefates 2, 105, 1. &
Cluver. Germ. antiq.
 2,33.
 Cannensis pugna reip.
 perniciosi 1,9,3.
 Canutius *trib. pk* 2,64,3.
 capax recta discendi inge-
 nium 2, 27, 5 fortunæ,
 in quam alebatur, ca-
 pax 2,93,2. capacissi-
 mus laboris & fidei 2,
 127,34.
 capere belli sedem 2,74,3.
 capeffere temp. ad temp.
gerend. accedere 2,94,
 3.
 captare gloriam 2, 129, 1
- affectare, oppon. mere-
 ri.* arbitria amorum
 principalium, sibi sis-
 mere &c. 2,94,3.
*pro captu mediocritatis
 meæ, pro modo virum*
 2,109,3.
 Capito patruus Velleii 2,
 69,5.
 Capua quando condita 1,
 7, 2 & 3: in formam
 præfecturæ redacta 2,
 44, 4.
 caput Telesini abscissum
 & circa Præneste gesta-
 tum 2,27,3 sc. ad desi-
 ciendos obessorum a-
 nimos. capitis cuius
 Romani pretium pol-
 licetur Opimius 2,6,5.
 capite pœnas dare 2,
 4, 1. capite velato ela-
 tus Scipio (& *not.*)
 cuius opera Roma su-
 per totum orbem ter-
 rarū extulerat caput 2,
 42,6. *elegantè signifi-
 catio metaphorice ad
 propriū infertur, con-
 cinnanda sententia.*
 caput alterum reip. Tibe-
 rius 2,99,1. *honorū &
 figura causæ accipi de-
 bet, quod proprie non
 permittebat ratio e-
 ius, qui tum erat,*
P. in.

I N D E X.

Principatus. capita imperiorum & hominum eminentissima 2, 101, 2. *de Rege Parth.*
E. C. Cap. capita duo reip. Cæsar & Pompeius 2, 52, 2. *principes suæ resp. Vari.*
 capite detracto i. e. duce 2, 85, 4.
 caput imperii sui legerant Corfinium, Veluti sedem imperii & domicilium 2, 16, 4.
 caput fluminis Lupiæ 2, 105, 4. i. e. fons. vide quomodo hunc locum conciliet cum Dione, Cluverius 3 Germ. antiq. 9. Nescio quid in mentem venerit Lambino, Et ad 1 Horat. od. notarer. *Qui purant caput fluminis esse principium & originem fluminis, errant &c. Cum sit ostium potius, quo in mare influit. Tam indefinite & generaliter id alle- renti non opus est alios potius opponere, quam ipsum sibi: quippe in eod. poetâ Saryr. lib. 1, 10 Rhenicaput, de fonte & origine*

Rheni interpretatur.
 Capitolinus Iupiter 2, 131.
 Cappadocia prouincia facta 2, 39, 3.
 capsa 1, 16, 2. capso legebatur in msc. capsus eadem significat. notante Cl. Salmasio ad Vopiscum. Fuerit itaque longe melior msc. lectio, quippe cum mox sequatur septum; clausa capsâ aliove sepro diuersi generis animalia. certe capsâ minus hic conuenit, quod pleriq; animadu- uerterunt. Adi notas Vossianas ad h. l.
 Caranus regnum Macedoniæ occupat 1, 6, 5.
 Carbo Papirius inter oratores 2, 9, 1.
 Carbo cons. à Cimbris sus- sus 2, 12, 2.
 C. Carbo prætorius inter- ficitur 2, 21, 2.
 carinæ. in carinis suis ce- nam se dare dixit Pom- peius, cum Cæsarem & Antonium in naui ex- ciperet 2, 77, 1. *Salso & eleganti dictorio occasione & gratiam ambiguitas Vocis de- dit. Carinarum enim*
 Na 4 habo-

I N D E X.

dabebat nomen locus
 ille Roma, & Pompe-
 ius Magnus ades ha-
 buerit caspiorum
 Sexto Pompeii filio,
 Antonius possedit cum
 autem pars navis eo-
 dem vocabulo denore-
 tur, lepida ambiguita
 se dixit: in carinis suis
 se cenā dare; & navis
 carinas dicere putave-
 tur, Romanas autem
 Carinas alludere &
 exprobrare intelligere-
 tur. & Dion. 48, p. 434.
 carminum auctores 2, 36,
 2 princeps & 3, carmi-
 num fulgor in Homer,
 1, 5, 1 mollissima dul-
 cedo in Hesiod. 1, 7, 1.
 Carnuntum 2, 109, 5
 alii: Carnus, untiis.
 oppidum Pannon. No-
 rici regno proximum: si-
 ue, & Velleius loquitur,
 Norici regni proximum.
 quo de loco magis, quā
 opus erat, sollicitus fuit
 Cluverius in Vindel, &
 Nor. c. 5.
 Carfeoli Ital. oppid. 1, 14,
 5.
 Carthago condita 1, 6, 4
 imperii Romani æmu-
 la 2, 111 ἀντιπαλὸν τῇ

πόλει. potentior fasti-
 mare Tyro 2, 15, 1. edi-
 ruitur 1, 12, 5 & 6. ca-
 delera res Romana de-
 generat 2, 1, 1.
 Carthago prima extra Ita-
 liam colonia à Graccho
 deducta 1, 15, 4. 2, 15, 1.
 Caruilius Sp. 2, 128, 2
 Casilinum 2, 61, 2.
 C. Cassius servat reliquias
 2, 46, 5. auctor coniu-
 rationis in Cæsi 2, 56, 2.
 liberto se occidendum
 præbet 2, 70, 2 volun-
 taria morte 2, 87, 3.
 Cassianæ partes 2, 74, 1.
 Cassius Parmensis 2, 87, 3.
 Cassius Longinus censor
 2, 10, 1.
 castellorum oppugnatio-
 nes 2, 95, 2.
 Castrum colonia ded. 1,
 14, 8.
 castra, prore militari & ni-
 uersim. vir nescias uti-
 hor in castris, an melior
 in toga. 2, 125, 5. castro-
 rum præfectus 2, 112, 6
 & alibi. de eius offi-
 cio & ut Veget. de re
 milit. 1, 10. tribunatus
 castrorum 2, 104, 5. &
 Eund. 2, 12,
 catenis aureis victus rex
 Arn. 2, 82, 3. & not.
 ceter.

I N D E X.

cateræ Gracchi 2, 3, 2.

Carilinz coniuratio 2, 34,

3 mors 2, 35, 5.

Cato M. inter Histor. &

orat. 1, 1, 2 & 3, 2, 3⁶,

2. *Vide Magni Illius*

Vossii de Histor. Lat. 1,

5. perpetuus diruendæ

Carthaginis auctor 1,

13, 1. *adde Plutarch.*

Cat. Mai. princeps fa-

miliæ Porciæ 2, 35, 2.

homo nouus, 2, 128, 2

& *not.*

Cato Minor describitur &

laudatur 2, 35, 2 inuchi-

tur in coniurationem

Catilin. & 3. senatus

cum prosequitur do-

mmum & 4. in Cyprum

missus ingentem pe-

cuniam refert 2, 45, 4.

oblatum imperium

militare respuit 2, 54, 3.

filius eius cecidit in

prælio Philippenfi 2,

71, 2.

C. Cato M. Catonis ne-

pos reperundarum da-

mnatus 2, 8, 1.

Catulus Q. Lutatius Cim-

brici belli victor cum

Mario 2, 12, 5 interimit

se 2, 22, 4.

Catulus Q. auctoritate &

verecundia memora-

bilis 2, 32, 1. princeps se-

natus 2, 43, 3. fatali

morte fungitur 2, 49,

1.

Catulli poetæ elogium 2,

36, 2.

Cauchorum nationes 2,

106, 1. & *Cluver. Germ.*

ant. 3, 18.

caudam trahere 2, 8, 2 & c.

imitatione & habitu

Glauci.

Caudini 2, 1, 5. *hostes*

(Samnit.) *apud Cau-*

dinas furculas intelli-

guntur.

câuere. câueret diligen-

tissime illum diem 2,

57, 2 cauente Tullio

concordiæ publicæ,

providente consulente

concordiæ 2, 48, 5. cau-

tum erat tege Licinia

2, 6, 3 *de quacumque*

legis constitutione, or-

dinatione, sanctione.

prohibitione videas

frequenter & usurpare

vacem.

causâ melior illa, hæc fir-

mior 2, 49, 3 *ibi Iuss; hic*

vires attenduntur,

cedere gloriæ alterius 2,

44, 2. cedere alicui ti-

tulo imperio, *relinque-*

re alteri eum hono-

N n 5

rem

I N D E X.

rem 2, 63, 1. *agere cessare*
 re victoriam, *concessere*
 2, 85, 5. bene coepta ma-
 le cedebant, *succede-*
bant siue potius ene-
mebant 2, 14, 1. 2, 18, 5.
 Ceionius prae. castr. 2,
 119, 5.
 celebras virtutibus viri 2,
 116, 1. celeberrimus iu-
 uenum Pacorus 2, 78,
 1. celeberrima classis 2,
 77, 3. celeberrimi duces
 2, 16, 1. 2, 17, 2. celebra-
 rum nomen Opimia-
 ni vini 2, 7, 5. celebra-
 rum fama fortunaque
 2, 99, 1. opibus, gra-
 tia &c. 2, 18, 5. virtu-
 tum aliarum & belli
 Cimbrici gloria 2, 12, 4.
 prisca gravitate 2, 86, 2.
Est hac inter eas Voces,
quibus habentur &
crebrus dicitur Vel-
leus.
 celebratio epuli 2, 56, 1.
 celer sensu, *omnis virtus* 2,
 118, 2. bellandi 2, 41, 1.
 celsitudo corporis 2, 94, 2.
 cenauit sedens Tiberius
 2, 114, 3. *tantum mo-*
do minus delicato &
castrensi. nam coinsti-
tuto, ut singulare di-
sciplina instituta ex-

emplum, memoriae
Vellei. vide Hieron.
Mercur. lib. 1 de re
gymn. cap. 11. Sibi pro
Tiberio, memoria la-
psu, Augustum ponit.
 censere. ad censendum
 ciues ex prouinciis in
 Italiam reuocati 2, 15, 1.
nota res de censu agen-
do. census Senato-
rum 2, 129, 3 ostingent.
Sestert. siue 20000
Philipp.
 censere, *proprium Sena-*
tus Verbum. Senatus
 censuit 2, 35, 4. *Populus*
 iubet, *plebs sciscit, Se-*
natus censet. Brisson.
formul. 2.
 censoris frater senatu mo-
 tus à censoribus 1, 10, 6.
 censorē implere, *aucto-*
ritate censori necessa-
ria Galere 2, 95, 3 obid.
 dicit censoris vim. ti-
 mere cēforem, *elegan-*
ter dicitur, homo pro-
brorum sibi conscius.
 ibid. *Vid. not. censoria*
nota 1, 68, 5. Vid. sup.
animadu. & Brisson.
 form. 2. censura aspera
 1, 10, 6. censura Mancii
 & Paulli 2, 95, 3.
 Also sensu: censura viuō-

rum

I N D E X.

rum difficilis 2, 36, 3
iudicium de Gruis.
 centurio primipili fuste
 percussus 1, 78, 3.
 Cerealia sacra 1, 4, 1. &
 nor.
 certare. iudicia ciuitatis
 cum iudicio Principis
 certant 2, 128, 1. certat
 deformitas corporis
 cum turpitudine inge-
 nii 2, 69, 4. certatum est
 olim virtutibus, tunc
 certabatur sceleribus 2,
 26, 2. ubi initum certa-
 men. s. e. *pralium* 2,
 85, 3.
 certus. certa sedes, *res.*
Sugant. latron. 2, 32, 5.
 certæ pacis argumen-
 tum 2, 38, 3. certa con-
 fessio parendi 2, 39, 3
 ita: certum imperii
 iugum recipere 2, 38, 2.
plenaria subsecutio no-
tatur.
 ceruix cuius ceruices sus-
 tinent sustinendo oner-
 ri, 2, 131. *imperio. re-*
gendæ. qui capax sit
tanta molis.
 cetera sanctissimus 2, 46,
 2 cetera quietus 2, 119,
 4. *in ceteris, quoad*
cetera. ita alibi: alio-
 quin sanctiss. & *supra.*

Cethegus particeps con-
 iurat. Catil. 2, 34, 3 ne-
 catur & 4.
 Chalcis *Athen. colonia* 1,
 4, 1.
 Charops ultimus inter
 Archont. perpet. A-
 then. 1, 2, 4. 1, 8, 3.
 Cherusci 2, 109, 1. *Cluver.*
 3 *Germ. ant.* 19.
 Chius *insul.* 1, 4, 3.
 CIBO in vitam non in
 voluptatem utendum.
 2, 41, 2.
 Cicero homo nouus 2,
 128, 3. princeps elo-
 quentiæ profe ac fo-
 rentis 1, 17, 3. *Catiline-*
riam coniurationem
discutit 2, 34, 3 / *lege*
Clodii in exilium pel-
litur 2, 45, 2. Pompeia-
 nas partes amat 2, 62, 6.
 Bruto & Cassio *studet*
 2, 55, 1. proscriptum &
 occisum deplorat *Vel-*
leius magnifico elogio
 2, 68, 2 & c. circa eum
 qui viri docti flouere-
 rint 2, 36, 2.
 ciere bellum, *de auctore*
& instinctore 2, 129, 5.
 ciebat id bellum rex
 Iuba 2, 54, 2. ciebat id
 bellum Nero 2, 75, 1.
 ita: ciere rixam 1, 2, 2.
 ciens

INDEX.

- ciens armatos ad pugnam, *instigans in-*
struensque 2,6,6.
- Cilicia prouincia facta 2,
37,2.
- Cimbri ac Teutoni bel-
lum Romanis inferunt
2,12,2. vincuntur à Ma-
rio & 4 & 5. Cimbri-
cam militiam minan-
tur Romanis Germani
2,120, *figurate ingens*
periculum damnumq;
notatur, quale Cimbris
obiecere Romanis.
- ciectus multitudine im-
mensa 2,14,1 *stipatus,*
comitatus.
- Cinna nouis ciuibus ad
perturbandam remp.
vitur 2,20,2 & c: in-
terimitur 2,24,5. Cin-
nanæ partes & 4.
- circa Altinum 2,76,2.
Brundisium & 3. circa
Lesbum cepere sedem
1,2,7. i. e. ipsam Les-
bum & circumiectas
insul. circa ea tempo-
ra 2,92,1
- circumdare caput lacerna
2,70,2. circumdata læ-
uo brachio, togæ laci-
na 2,3,1. inuoluendi
signif.
- circumdare opera thea-
tro 2,48,2 circumda-
ta operibus Numan-
tia 2,4,2. minus octog.
annis circumdatum
æuum 1,17,2.
- circumferre terrarum or-
bi pacis suæ bona 2,92,
2.
- circumfundi amplexibus
alicuius 2,123,3. cir-
cumfusa Oceano insu-
la 1,2,6. circumfusæ
equitum copix 2,46,
2.
- circumnauigare sinus O-
ceani 2,1,6,3.
- circumscripsit regem vir-
gula 1,10,1. *Virgula de-*
finit circulum, in
quo rex stabat, eumq;
quasi inclusit.
- circumuentus iniquitate
fortunæ 2,119,2.
- circumuolare ordines ex-
ercitus sui 2,27,2 ex-
aggeratur *emphatica*
hoc & figura, ducis
suos adhortantis & o-
bequantis ardor, im-
petus, strenuitas.
- circus 2,1,2. Circenses lu-
di 2,40,4 *de quibus e-*
ruditum commentar.
scripsit Onuphr. Pan-
uin.
- citrus. ex citro apparatus
trium,

triumphi 2, 56, 2. vin-
dicauit hanc lectio-
nem egregie Gerardus
Vossius.

ciuis æqualis 2, 124, 2 pro-
prium epitheton ciuis
in libertate. ciues enim
omnes iure pares 2, 29,
4. ciuis modestissi-
mus, etiam resp. illius
æqualitatem, ἀγαν τὸ
ἴσον 2, 29, 3. ciuis opti-
mus 2, 116, 4. pernicio-
sus 2, 47, 3. ciuium post
vnum (Augustum sc.)
eminentissimus. Tibe-
rius 2, 99, 1. ὁποῖον
ἔστιν ὁ τίτος Velleius.
Ita Plin. Paneg. 2. Tra-
ianum ciuem vocat.
CVM ciue non pacisci-
tur resp. 2, 49, 4 &. not.
ciuilis misericordia, ex-
cium 2, 7, 3. ciuilis
sanguinis initium in
vrbe R. 2, 3, 3. ciuilia
bella & d. B. ciuilibus
artibus sufficiens inge-
nium 2, 97, 2 oppon. bel-
lic. operib.

ciuilis dignitatis modus
2, 7, 1. quantam scilicet
concedit & admi-
tis libera reip. forma,
& ratio ciuiliū status.
quam qui excedit, in-

ciuilis, & inciuilia a-
gitare dicitur.

ciuilis reditus Pompeii 2,
47, 3 ex Appiano de ca-
dem re loquente, red-
dendum: ὁποῖον δὲ
popularis, ciuili modo
& libertati publica
ac æqualitati con-
sentaneus. Vide Ca-
saub. animaduersō
Suet. ad Aug. 51.

ciuitas libera domina-
que gentium 2, 29, 4.
ciuitatum 2, 42, 2.

ciuitas pro iure ciuitatis.
ciuitas sine suffragio
data 1, 14, 3. ciuitate do-
nare 2, 16, 3. ciuitatem
Rom. petunt Italici 2,
15, 3. ciuitate pollicen-
da Italiz Gracchus res
nouat 2, 23, 3. quomodo
ciuitate Italiz data di-
stributi sint noui ci-
ues in tribus 2, 20, 2 &,
not. ciuitates propaga-
tæ, sc. ex matre Roma
tribuente ius ciuit. 1,
14, 1.

ciuitas, Myemidon. de ro-
ta regione 1, 3, 1. ita: ci-
uitas Allobrogum, a-
pud Sullust. ciuitas
Heluetia, apud Ca-
sar. &c.

clades

I N D E X.

clades Crassiani exercitus
2, 82, 2. clade belli im-
munis *i. e. damnis &*
calamitate belli 2, 115,
2.

clarus vita 2, 34, 3.

clara ingenia 2, 9, 3 clarif-
simum Homeri inge-
nium illuxit 1, 5, 1. cla-
rioris gentis quam a-
nimi 2, 30, 1. clarissimus
iuuenis 2, 14, 2. 2, 72, 3.
vir 2, 84, 3. 2, 14, 2.
triumphus 2, 11, 2. cla-
rissima felicitas 2, 10,
3. familia 2, 127, 3. clarif-
simum bellum 2, 78, 2.
clariss. certamen lu-
dicr. 1, 8, 1. clarissimi
capitis abscissi merces
2, 66, 3. clarissimi im-
peratores 2, 15, 4. clarif-
simorum virorum ex-
des 2, 71, 2.

clarissimus disciplinæ 2, 5,
4. & *supr.* acer belli.

clarissimus Graii nominis
Lycurgus 1, 61, 3.

claritudo familiarum 2, 17, 2
Cæcilii familiarum, pecu-
liaris quadam felici-
tas, 2, 11, 3. *ita ipse ali-
bi explicat.* claritudi-
ne eminere 2, 130, 1.

classis Antoniana 2, 84, 3.
classicum certamen,

prælium navale 2, 85, 2.

Claudius Appius adulter
Iulii 2, 105. Claudius
cos. 2, 38, 2. Claudius
Nero. *Vid. Tib.*

Claudius mons 2, 11, 3.

claustra Peloponnesi 1, 4,
3. claustris artificibus
temporum circumda-
ta 1, 17, 4.

claus angustus 2, 88, 2.
*Gestus sue insignis ordi-
nis equestris notatur.*
*Et latus clausus, Sena-
torum. Unde laticlau-
sia, angusticlauius ve-
stis.*

Clazomenæ conditæ 1, 4,
3.

clementia. dum clemen-
tiam, quam præ-
stitit expectat 2, 57, 1.
*eleganti compendio lo-
quendi, Sena & Strabo*
*membræ feruit, ibi quæ-
dam proprie; hic per*
*inflectionem significa-
tus accipienda. cle-
mentiam victis præsti-
terat, proque ea beno-
volentiam expectabat.*
Cleopatra fugæ dux in
prælio Actiac. 2, 85, 3
aspidis morsu occidit
2, 87, 1.

clitens reginæ infra fer-

I N D E X.

tuos 2, 83, 1. clientelis
paternis refertus ager
s. e. clientibus 2, 29, 1.
G. not.

Clodius P. lege lata Cice-
ronem in exilium pel-
lit 2, 46, 2. à Milone
interficitur 2, 47, 4.

Clusium 2, 28, 1.
coalescere. coalescentis
pacis conditiones 2,
48, 5. coalescentibus
reip. membris, quæ bel-
la ciu. sc. dissulserant
2, 90, 1.

Cocles 2, 6, 6.

Codri reg. Athen. virtus
& gloriosum factum 1,
2, 2.

Cœlius mons 2, 130, 2. sine
ut nonnulli hic legunt.
mons Cœli.

Cælius Histor. 2, 9, 4. Vid.
G. I. Voss. de Hist. Lat.
1, 8.

coercere non parentem,
in ordinem redigere,
cogere 2, 50, 3. coercere
seditiosos 2, 125, 4.

coercitione magis quam
pœna 2, 121, 1.

cogitare. eius optime ab
ipso cogitata, de consi-
lio, destinatione, & con-
giis 2, 13, 4. cogitatione
celer 2, 73, 1. cogitatio-

num magnitudo 2, 41,
1. compara, quæ in In-
dice Neporis ad Voc.
cogit, annocantur.
nullam cogitationem
petendi consulatus ha-
bebat 2, 17, 2.

cognatus. QVI Cquid
clarum, principi veluti
cognatum est 2, 130, 1.
subtili sententia nota-
tur illa cognatio vir-
tutis, præstantia, ad
bonum publicum rela-
ta.

cognomen ex virtute 1,
13, 2. 2, 6, 1. 2, 15, 4. 2, 11,
2. ex victoria 2, 10, 2.
testimonio victoriæ
datum 2, 11, 2. Fre-
quens. G. noto more
veterum.

cognominis patriæ vrbs 1,
13, 1.

cohærens male concordia
2, 47, 2. infida.

cohortes legionariæ 2, 5,
2.

Colchi 2, 40, 1.

collega officii 2, 77, 13. col-
lega consulatus 2, 56, 4.
collegium consulum
2, 5, 2. collegium tribu-
nitæ potestatis 2, 90, 1.
alias, consortionem
dixit,

colli-

I N D E X.

collidi. collisa inter se ca-
pita reip. 2, 52, 2.

colligere, collecto fauo-
re populi 2, 91, 3.

Collina porta 2, 27, 1.

Colloq. per colloquia re-
pulsus 2, 63, 1. & *nor.*

COLLOquia cum ho-
stibus caute admitten-
da 2, 102, 2.

colonis occupare urbem
aut insulam 1, 45, 1. co-
loniæ extra Italiam
non ponebantur, idq;
per arcum imperii 2,
15, 1. de Coloniis *dis-*
gressio Vellei 1, 14 & 15
capp. distinguuntur in
deductas iussu senatus;
Et Militares; sc. quas
ideo deducebantur ut
Gereranis premia per-
solverentur. 1, 14, 1.

columbæ volatu classis di-
recta 1, 4, 1.

comes fugæ 2, 55, 1. 2, 76;
2. exilii 2, 100, 5.

comes militiæ nostræ, qui
apud nos militauerat
2, 118, 2. Hispaniensis
militiæ 2, 59, 3.

comes fugientis reginæ,
quam pugnantis mili-
tis esse maluit Anto-
nius 2, 85, 3.

comes inutilis in aliena

victoria 2, 80, 2.

comitem xui sui trahet
mundus laudem Cice-
ronis 2, 65, 5.

COMESeminentis for-
tunæ inuidia 1, 9, 6.
ita: COMES magnæ
fortunæ adulatio 1,
102, 3.

In quibus locis opera præ-
tium est observare, sub-
tili discriminis & surpa-
ram vocem.

comitari triumphum 2,
121, 3. comitata est Cæ-
sarem fortuna sua in
Hispaniam 2, 55, 3. co-
mitata est eum fortu-
na ad ultimum diem 2,
29, 2. 2, 67, 5.

comitatus priuatus ma-
gnorum virorum 2,
40, 3.

comitia ordinantur à Ti-
berio 2, 124, 3 & *nor.*

commendare cādidatum
1, 124, 4. *Vide talem*
formul. apud Sueton.
in Cæs. 41. commenda-
re ut supplicem; auxi-
lii Et patrocini im-
petrandi 2, 109, 2. com-
mendare alicui sua o-
pera, tuenda. sc. & a-
mulanda 2, 123, 3. no-
men suum perpetuè
in memo-

I N D E X.

inmemoria commenda-
re 2, 4, 3. forma, qua
flos commendatur æ-
tatis 2, 19, 2.

commendabilis nouitate
operis 2, 9, 5.

commeatu petito Ro-
mam venit 2, 11, 2. *pro-
pre*, ex castris sc. li-
centia abundi *impe-
trata*. com meatu ac-
quiescendi à continua-
tione laborum petere
2, 99, 2. *licentium sece-
dendi ex Urbe* &c. vide
Marcell. Donat. ad
Sueron. Tib. 62. &
Claud. 16.

commentarii 2, 60, 4. *re-
stamenti* sc.

commercicia epistolarum
inter 2, 65, 1.

commilito belli Getici 2,
59, 4. commilitio pa-
tris assuetus 2, 29, 6.

committere se suffragiis
populi in petendo ma-
gistratu 2, 9, 5. fidera-
licuius, 2, 7, 4. fugæ
fortunæque 2, 71, 3. an-
nuis committitur mag-
istratibus resp. 1, 8, 3.
committum ei regi-
men classis 2, 8, 2.

commissa præscriptio
sanguine tribuni, op-

pon. finita 2, 64, 4.

commoda plebis 2, 13, 3.
commodare alicui ma-
num sc. ad interfi-
ciend. 2, 70, 4.

Comœdia verus & notia
1, 16, 3.

compages corporis suffi-
ciens vigori animi 2,
127, 1.

comparandum antiquis
exemplum 2, 78, 3.
comparationem priu-
rum vicit 1, 9, 6. vsque
in comparationem Gra-
corum ingeniorum e-
uectus 2, 9, 3.

compelli nullo modo po-
tuit 2, 41, 2.

compescere armis furo-
rem seditiosorum 1, 12,
5.

complecti decretis 2, 12, 7.
complecti aliquem ob-
sidione munimentisq;

concludere 2, 5, 12. com-
plecti animo vim regiam
2, 100, 1. *Siderur* ἐμψα-
λῶς, *poni*, *et non modo*

*certa destinatio propo-
siti, sed prudens for-
matio ac institutio*
status intelligatur.

complexus materno
genere illustres fami-
lias, eleganter, de eo

Οο

quē

I N D E X.

- qui connectitur fami-
liis ill. 2, 127, 3.
- componere bellum Troi-
cum 1, 5, 3. *describere.*
ita: componere tempo-
ra Iliaca, *historia eorū*
temp. scribere 1, 3, 2.
- componere bellum equis
conditionib. 2, 25, 1. *fi-*
nire. componere pa-
cem, *conciliare, consti-*
tuere 2, 76, 3.
- compos victoriæ 1, 10, 3.
2, 96, 3.
- comprimere bellum, *sue*
rebell. 2, 129, 5. compres-
sit Thacae virtus Piso-
nis 2, 98, 1.
- Compla Hirpin. oppid. 2,
68, 3.
- conari. conandi sceleris
consilia 2, 35, 5.
- conata exequi 1, 29, 1. co-
nata eius destituit ille
2, 42, 1.
- conatu forte opus, euentu
felix 2, 112, 1.
- conciebat frequentiam
Italiæ Gracchus 2, 3, 2
ita: conciens ad arma
colonos 2, 74, 2. *de in-*
finctore & *concitore*
turburum. Nonius:
concire est cum per-
turbatione commone-
re.
- concidere. anno quo Car-
thago concidit, *inte-*
ruit 1, 13, 1.
- conciliare alicui princi-
patum, *sua auctorita-*
te &c. 1, 128, 3. ea res
conciliarat illi magnā
inuidiam, *pepererat* 2,
56, 4.
- concipere. concepit, esse
homines &c. *in ani-*
um induxit, credidit
2, 117, 3. concipere voto
2, 89, 2. conceptum spe
nunquam hoc erat 2,
106, 2.
- concordia, *societas.* si Cæ-
sar eius concordiam a-
spernaretur 2, 65, 1.
- concupiscere maiora 2,
88, 2. pecuniam, glo-
riam 2, 46, 2. neque
quisquam aut alia o-
mnia minus aut glo-
riam magis concupiit
2, 33, 3.
- concurrere cum aliquo
acie, *præsum commit-*
tere 2, 70, 1. mutuis icti-
bus, *deperimentibus so-*
mutuo 2, 27, 5.
- concurfus ciuitatis, *cum*
connotatione latissia 2,
103, 4.
- concutere. concussit eam
fortuna, *multavit in-*
fortis.

I N D E X.

fortunio 2, 79, 3. concusserat provincias magnis momentis 2, 78, 1. *labefactauerint* *Sc.* Hispaniæ concusserant populum R. terrore belli Numantini, 2, 90, 3. concussit hostium vires 2, 121, 1. concussa magnis moribus Græcia 1, 3, 1. *damni* *Sc.* *perurbationis significatio.*

condere, *Græcibus inadi-*
care 1, 2, 6 *Sc.* *not.*

condere colonias 1, 15, 1.

conditor conseruatorque Romani nominis Octavius 2, 60, 1. *Ita apud Flor.* 4, 12, 66 condidisse dicitur imperium. *Sibi Freinsh. ind.* *Vide. Qui seruat sc. qui novam formam procumbenti resp. restituit, non sine figura altiore notatur tali e-*
logio.

conditio mortalis quantas virtutes recipit 2, 2, 2 conditio mortalis non recipit 2, 104, 4.

conditionum iacta mentio 2, 65, 1. legatum de conditionibus mittere 2, 7, 2. conditionibus

sanabantur discordiæ ciuium 2, 33, 3. *Durch ver-*
gleich. conditiones pacis postulare, recipere 2, 48, 5. conditionibus æquis bellum componere 2, 25, 1. *Sc.* *not.* *atque hoc significatu dicitur:* conditionem cuius nō esse recipiendam 2, 49, 4. omnes aut bello domuit, aut conditionibus sui iuris fecit 2, 108, 3.

conducere ædes tot millibus num. 2, 10, 1. conducere tabulas, Romanam portandas, *pa-*
rtitione sc. cerri pretii à
locante soluendi. 1, 13, 4.

conferre animum atque arma ad id bellum 2, 115, 1. conuertere se, adgerend. conferre arma 2, 114, 4. *in unum locum sc. deditionis causa, seque* *Sc.* *arma tradere.* hoc facto non minus in eum collatum est 2, 76, 3. *pra-*
stium beneficium. commodumue intelligitur.

confessio. ad certam confessionem imperii pacata Delmatia 2, 90, 1.

I N D E X.

- confessione omnium
 senatus princeps 2, 43,
 3. in confesso fuit 2,
 86, 5.
 conficere bellum, *alias*
 patrare 2, 32, 5. exerci-
 tum immanem 2, 57, 1.
alibi: *conficere*, *cogere*,
congregare.
 confinium. in arcto sa-
 lutis exitiique confi-
 nio 2, 124, 1.
 confirmare vires suas 2,
 44, 2. Gallias, *sc. in*
obsequio & fide 2, 120, 1.
ita: vacillantium gen-
 tium animos & 3.
 conflare bellum ingens,
ciere, excitare: de au-
ctore 2, 55, 2. magnum
 exercitū colligere &c.
 2, 74, 2. confolata insi-
 diis mors, 2, 4, 6.
 configere cum hostibus
 2, 7, 4.
 confluere ad aliquem 2,
 55, 2. 280, 4.
 confundere omnia. *Et*
alias miscere, *desedi-*
dios. molit. 2, 125, 1.
 confusio populi: *h.* *con-*
sternatio 2, 124, 1.
 congiaris populum ho-
 norare 2, 129, 2 *congi-*
arium vocabatur pecu-
 nia *beneficii gratia*
dari cepta; inquit, illi
dorus 14125: *Et fru-*
mentum de quo pas-
sim.
 congrédi alicui. *pratio*, 2,
 112, 3 *supra*: *concurrere*
acie cum.
 coniunctissimus sangui-
 ne 2, 41, 2.
 coniurati 2, 35, 3. coniu-
 rationis auctores 2, 50,
 3. consiliarii *ibid.*
 conquirere aliquem ad
 necem 2, 41, 2. con-
 quiri ad mortem 2, 22,
 4.
 consilii facinoris 2, 98, 1.
 conscientiae conue-
 nientissimam vocem
 effudit, *in bonis* 2,
 14, 1. in conscientia
 facti plurimum sibi
 honoris esse, *aieba* 2,
 61, 3 *absque alio pra-*
mio *sc.* *Tulisenrentis*
Germanicus Tacitus
(2 A. 22, 1) *ratum est*,
 conscientiam facti sa-
 tis esse. *similia pas-*
sim apud Senecam &
Sicacos.
 conscientia omnium fla-
 ginorum meritis 2, 91,
 3.
 consecrari. consecrantes
 Syllae equites 2, 19, 2
 qui

I N D E X.

qui fugientem perse-
quebantur. Suetonio
sunt inquisitores.
consentire sibi difficile 2,
63, 3. de hesitante &
difficilius aliquid cer-
re statuente. consen-
sus populi ex postula-
bat 2, 77, 1. Senatus po-
puliq; cognomen Au-
gusto dedit 2, 91, 1.
consentaneus vitæ ac
morte vir 2, 63, 2. sc. qui
dignum gravitate vi-
ta exitum deiecit.
consequi, contigit mihi
fratrique &c: conse-
cutis, vt neq; post &c.,
2, 124, 4. consecuta est
eum merita facti pec-
na 2, 23, 2. consecutus
Sallustium Linius, au-
resp. 2, 36, 3. ad conse-
quendos, quos priores
ducimus, accendimur,
aquandos, & mox ipse
explicat 1, 17, 7.
conseruator reip: Cicero
2, 66, 3.
consilium. negotiorum, vo-
luntas 2, 8, 16.
consilio ac fide captiui
seruatus 2, 82, 2.
consilio imperatoris de-
fectus 2, 120, 4. signan-
ter prudentia impera-

toria destitutus. fide
melior, quam consilio
prudenter 2, 50, 3.
consilium publicum, 1, 8,
6, de senatoribus &
consiliariis reip.
consiliorum principalium
minister & adiutor 2,
129, 4.
consilia alicuius sequi i.e.
partes 2, 72, 3.
consiliorum salubria me-
dicamenta 2, 129, 4. ex
occasione comparatio-
nis dicuntur. & med.
CONSILIA impetu
victa 2, 31, 4. CONSI-
LIIS aliorum con-
tradidere, loco sapien-
tiae est vanis homini-
bus 2, 80, 2.
consilium, in sequorem
partem, de reb. nou. 2,
118, 2. ira: consilii
societas, de coniurat.
2, 35, 3. consilia præci-
pitis iuuenis 2, 88, 3.
consilia scelestæ Salui-
dieni &c. 2, 76, 4. Scele-
rata 2, 130, 3. sceleris co-
nandi 2, 35, 56. interfi-
ciendi Cæsaris 2, 88, 16
2, 91, 2. perfida 2, 102, 1
perniciosa 2, 3, 2. hinc:
consiliarii cædis 2, 56, 3.
conjuratiōis 2, 50, 3.
O o ; con-

I N D E X.

consulta bene male cedebant 2, 18, 5 male consultorum pœnas dedit 2, 88, 3. consultis facta coniungere 2, 79, 1 (*alibi*: decreta patrare 2, 110, 5) *de propofitis, deftinatis; decreta ita*, in consultando temerarius, in exequendo vir 2, 24, 5.

consobrinus 2, 23, 1. *pro sobrinus. Vid. Schegkum.*

consors imperii 1, 129, 5. vitiorum fratris 2, 74, 2. *pro parripice.* censoris frater, & quidem consors 1, 10, 6 *hic speculatur accipitur de κοινωσι. i. e. eisdem mensa rectique particeps.*

consortio. consortione tribunitiæ potestatis æquatus Augusto 2, 99, 1. consortionem trib. pot. constituere alicui 2, 103, 2.

conspici. minus conspici idem passurus cupit 2, 91, 4. *de eo, qui publica ruina & in turba ac multitudine perire optat.*

consulis Romani sanguine imbutæ primum

manus militum 2, 20, 2. consularis imperii metu vrbe pellitur Catilina 2, 34, 4 *ita*: Consulare vindictam minari 2, 92, 3. consularibus armis oppressus 2, 68, 2. consularia insignia & fasces 2, 58, 3.

consulatus multiplicati Mario 2, 12, 3. undecim gessit Augustus 2, 89, 5. constantia summa, *grauis animose exercita* 2, 92, 2. constantia pugnandi, *perseuer.* 2, 85, 4.

constituere urbem 1, 11, 1. 1, 4, 2. constituere in certa sede, collocare 2, 32, 5.

constituere dignitatem alicuius, *de auctore* 2, 130, 3. alicui tribunitiæ pot. 2, 103, 2.

constituere tempus indidiarum 2, 118, 3. ex constituto 2, 110, 2 *de compallo: ex compoſito.*

constituenda reip. triumphum 2, 88, 1. *ex perturbatione & confusione in pristinum statum reuocanda.*

consulere conscientia, famæ 2, 115, 5. *studere, quod*

I N D E X.

*quod postulat consc. fa-
cere.*

consummare. illa ætas
maximi belli effectus
consummauit 2, 115, 4.
consummari felicitate
nihil potest, aut optari
votis 2, 89, 2. consum-
matum tantum opus
sc. bell. Pannon. 2, 117,
1. Silianus immature
præceptus consumma-
tione euectæ in pater-
num fastig. imaginis
defectus est 2, 115, 4
i. e. non potuit con-
summare illam cele-
britatem, ad quam ex-
emplo patris perven-
surus videbatur.

consumere. illæ provin-
ciæ consumserunt Sci-
piones 2, 90, 3. *ita:* con-
sumtus acie 2, 52, 4.

contemtor. quam non
fuerit contemtor pe-
cuniæ 2, 117, 1.

contendere. non conten-
dit ultra 2, 12, 2. qui con-
tendebant, exercitus
esse dimitt. 2, 48, 1.
contendebat, non acci-
piendam condit. 2, 49,
4. *de suadente* & *dis-*
suadente cum expref-
sione asseuerantioris

affirmationis.

contentiones acres & in-
nocentes cum inimi-
cis 1, 11, 5 & *not.* con-
tentiones ciuiles 2, 43,
3.

contentus semetipso du-
ce partium 2, 72, 3. con-
tenti sustinuisse ho-
stem, *satis habue-*
re & c. 2, 112, 6.

continere *sc. in custodia*
2, 129, 4. continere se
in Italia 2, 83, 3. non
continebant, quin ad-
iicerent 2, 134, 5.

continentes sylux 2, 109,
5.

contingere manum 2,
104, 5. 2, 107, 2. *astue.*

In seq. neurral. conti-
git huic soli diutius re-
cusare principatum 2,
124, 2. *de re* & *felici-*
tate eximia. *ita:* non
alii contigerat is ho-
nor 2, 61, 3. non existi-
mabant, secure ei id
contingere posse 2, 93,
2. contigit nobis quæ-
storibus destinari 2,
124, 4.

continuus. per continuos
annos vig. 2, 48, 2. 2,
104, 3. continuat rien-
nii militia 2, 122, 3. con-

INDEX.

eluare alterum tribu-
 natum 2, 6, 3. vndeci-
 mum consulatum 2,
 89, 5. ædilitati præty-
 ram 2, 91, 3. continua-
 tio bellorum 1, 121, 2.
 contra. qui contra tulerant
 arma 2, 28, 4. *vide*
Indic. Nepotis Voca
aduersus.
 contrahere militem atq;
 remigem 2, 79, 1. clas-
 sem 2, 42, 2. contractæ
 emtionibus domus,
coemptæ; quæ sc. Vicina
sibi & contigua erant
 2, 81, 3. contracta affi-
 nitas nuptiis 2, 44, 3.
 contracta ex occurſu
 rixa 2, 47, 4.
 contraxisse sibi hoc vide-
 batur Cicero 2, 45, 2
i. e. confuisse, accuisse.
se eam inuidiam 2 pe-
perisse.
 Contrebia Urbis Hisp. 2, 51,
 2.
 contribuere nouos ciues
 in tribus 2, 20, 2. *alibi,*
 distribuere *Voc. ut.*
 conuenit eos mirari 1, 3, 2
elegantius. Ut alius: mi-
rari licet eos, mirari
posſe eos &c. forma in
 illam amplitudinem
 conueniens, *re. ponens*

elli amplitud. 2, 29, 7.
 conuenientior decori
 publico. imprudentia
 1, 13, 5. conuenientissi-
 mæ disciplinæ auctor
 1, 6, 1. 6. *not.*
 conuenire aliquem. con-
 uento prius Tiberio 2,
 101, 1.
 conuerterat Pompeii per-
 sona in se orbē terrarū
 2, 31, 1. *admirationis no-*
ram habet. conuerſæ
 cohortes *ſc. in fugam*
 2, 11, 5. conuerſa ciui-
 tas à negotio in otium
 2, 1, 1. conuerſus Drusi
 animus *in deteriora ſc.*
deſcendit 2, 14, 1. ita.
 conuerſus in præcipi-
 tia 2, 112, 7.
 conuerſatio hominum
negotiorum, conuerſio
 2, 102, 3.
 conuiſtus ponuntur præ
 conuiſtus 2, 33, 4. *ita:*
 conuiſtibus adhibere
 aliquem *apud Tacit.* 2,
 A. 28, 3.
 copia omnium rerum a-
 bundantiſſima 2, 106, 3.
 copiam pugnandi fa-
 cere, offerre *ſc. hoſti ad*
prælium 2, 112, 3. copiar,
 pro exercitu 2, 110, 2
 copiar equitū 2, 46, 4.
 copia

I N D E X.

copiæ pro commentu

Εἰσὶν 2, 111, 4.

Coponius 2, 83, 4.

copulatum sibi hunc
quaestorem habuit, ad-
iunctum Εἰς 2, 12, 12

Corfinium caput imperii
Italicorum lectū 2, 16,
4. Unde Italicum dix-
it. Strabo discerte lib. 51
τὸν μαρτυρῶν καλέμενον
ἐξῆλθαι πόλεμον, Κορ-
φίνιον τὴν τῶν Πελοποννη-
σίων κοινὴν ὥπασιν τοῖς
Ἰταλιώταις ἀπὸς ἡξάν-
τες πόλιν, ἀπὸ τῆς ῥώμης
ἐμνήσκειον τῆς πόλεως,
μετῴνομασθεσαν Ἰταλι-
κὴν. &c.

Corinthus conditur 1, 3, 3.
ab Homero. iam hoc
nomine vocitata. *ibid.*
Syracusas condit 2, 15, 1.
exciditur 1, 13, 1.

Corinthia. *sc.* ὡς 2, ex
laudatq. illo are 1, 13, 5.

Cornelia. mater Graccho-
rum 2, 7, 1.

Cornelia Pompeii vxor 2,
53, 2.

Cornelius Rufinus 2, 17, 2.

Cornificius legatus Cas-
aris 2, 79, 4.

cornu dextrum navium
Iulian. 2, 85, 2. Et in acie
terreftri.

corona aurea velatus An-
tonius, imitans habi-
tum Bacchi 2, 82, 4.

corona classica Agrip-
pæ data 2, 81, 3. Vocat-
ur alias naualis Εἰς

rostrata: quia quasi ro-
stris navium insignita
est; Et ait Gellius 5, 6.
Unde effigies Agrippa
cum tali coronâ in an-
tisq. nummis. Corona
laurea Pompeio decre-
ta 2, 40, 4. Unde, coro-
na murali donatur Sci-
pio 1, 12, 4. Εἰς obsidio-
nali. *ibid.* *ibid.* Gell. la-
co adducto.

CORRECTA virtute fortu-
na 2, 79, 5.

corripere arma, de seditione
2, 110, 2. insignia
consularia *sc.* per ne-
fes 2, 58, 3.

corrumpit consilia satum
2, 57, 3. corrumpit perti-
nacia munus miseri-
cordiæ 2, 52, 4. corrupto
animo eius in diem 2,
72, 1. etiam de peruer-
sis consiliis Εἰς cæcitate
sunt ei opposita.

corpus Tiberii & Caii
Gracchorum in Tibe-
rim deiectum 2, 6, 7.

corpus rerū naturæ 2, 6, 5.
O o j Cas-

I N D E X.

Corvinus 2,36, 2.
 Coruncanius T. homo
 nouus 2,128,1.
 Cosa 2,16,2 *sive* Cossa 1,
 14,7.
 Cossus 2,116,1.
 cothurnis succinctus 2,
 82,4.
 Cotys 2,129,1.
 Crassus M. patrat bellum
 Spartacium 2,30,6. cur
 oligarchian triumui-
 ralem amplexus 2,44,
 2. opprimitur à Par-
 this 2,46,4. 2,82,2. 2,
 91,1. 2,119,1.
 Crassus L. inter orat. 2,9,
 1.
 Crassus P. orat. 2,17,3.
 Crassus Mucianus procos.
 interficitur 2,4,1.
 Cratinus comicus 1,16,3.
 creare seditionem, exci-
 tare 2,10,1.
 credere se colloquio 2,
 102,2 religioni templi
 1,9,4.
 Cremona 1,14,8.
 Creon *Archon Athen.* 1,
 8,3.
 Cresphontes 1,2,1.
 Creta *ins.* 1,1,2. 2,81,2.
provincia facta 2,34,
 1. 2,38,6.
 crimina multa desidia
 morte redemit 2,87,1.

criminari aliquē apud
 2,74,2. criminatio-
 nes falsæ 2,77,1.
 Crispinus Quinctius adul-
 ter Iuliz 2,100,5.
 crudelitas Sullana 2,25,3.
 2,28,2.
 cruentus. non aliud bel-
 lum cruentius cæde
 clariss. vir. 2,71,2.
 cruentissimus Roma.
 no homini dies 2,52,2
de acie Pharsal.
 cultello percussus Drusus
 2,14,1.
 cultus *de habitu sive .Se-*
situ 2,107,1. *ita*: cul-
 tus pastoralis 1,2,2. O-
 mnis cultus triumph.
 2,40,4. *alter*: cultus
 triumph. *pro appara-*
tu triumph. 2,129,1:
 cultus agris rediit 2,
 89,4.
 cum. magna cum liber-
 tate 2,71,2. nulla cum
 perturbatione homi-
 num 2,88,3 multa cum
 difficultate itinerum
 perduxit exercitum 2,
 54,3. tanta cum quie-
 te duxit exerc. 2,25,1.
 gentes plurimo cum
 earum sanguine per-
 domuit 2,95,2 pluri-
 mo cum earū excidio
 paca-

paca-
 singuli
 duxit
 Cumæ u
 1,4,1.
 muta
 canicū
 2,4.
 Cære pr
 E m
 nouari
 cupidior
 recte i
 cupid
 & otu
 cura atq
 97,2.
 fata vi
 tionem
 11,3.
 curare q
 2,92,
 curia Ho
 2.
 Curio tr
 belli:
 millia
 1.
 Curio du
 occisi
 curru v
 122,2
 uentu
 trium
 phare
 carius d

I N D E X.

pacavit 2, 98, 2. cum
 singulari cura frugum
 duxit exerc. 2, 25, 1.
 Cumæ in Italia conditæ
 1, 4, 1. Cumanos Oſca
 mutauit viciniâ 1, 4, 2.
 cuniculi *ſubterranei* 2,
 27, 4.
 cupere praua, *de cupidit.*
Et molitione rerum
nouarum 2, 6, 4.
 cupidior pecuniæ, quam
 recte faciendi 2, 97, 1.
 cupidiffimus quietis
 & otii 1, 7, 1.
 cura atque onus belli 2,
 97, 2. curam omnem
 ſata vinebant, *cura-*
tionem Et medicin. 2,
 123, 3.
 curare quæ agenda ſunt
 2, 98, 3.
 curia Hoſtilia 2, 12, 5. 2, 26,
 2.
 Curio trib. pl. ſax ciuiliſ
 belli 2, 48, 3. Curioni ſi-
 millimus Cælius 2, 68,
 1.
 Curio dux Iulian. partiũ
 occiſus 2, 55, 1.
 curru urbem ingredi 2,
 122, 2. curru urbem in-
 uectus eſt 2, 30, 2. *ſc.*
triumphali. trium-
phare
 curſus, *de navigatione* 2,

43, 2. *ita:* curſum in
 Africam direxit 2, 19,
 4. curſus claſſis dire-
 ctus volatu columbæ 1,
 4, 1. *Alter:*
 curſu tendere ad aliquem
 2, 70, 2.
 Cuſtos imperii Tiberius
 vocatur *ἐκνομιαſτικὸς*
 2, 104, 2. cuſtos securi-
 tatis urbana, *periphras.*
preſect. Urbis 2, 98, 1.
 Cuſtodia captiuorum ho-
 norationum qualis 2,
 129, 4. cuſtodia libera 1,
 11, 1. *ſc. nor. ἀδισμὸς*
φύλαξι. cuſtodia ritus
 patrii, *de reſeruentibus*
Et conſeruant. mores
patri. 1, 4, 2. cuſtodia
 maris præſſe 2, 72, 4.
ita: cuſtodiis urbis
 præpoſitus 2, 88, 2. cu-
 ſtodiis exercitus inclu-
 ſus hoſtis, *obſidente*
exercitu ſc. 2, 111, 4.
 cuſtodire damnatos
 per municipia, *in cu-*
ſtodia retinere 2, 35, 2.
 cuſtodire corpus ſuum
ſc. ſatellitio 2, 107, 1.
 Cyprus 1, 1, 1. 2, 45, 4. *facta*
prouincia 2, 38, 6.
 Cyzicum Mileſiorum co-
 lonia 2, 15, 1. liberatur
 obſidione 2, 33, 1.
 Dal-

I N D E X.

D.

Dalmatia subigitur 2,
90.1. rebellat 2,110,
2. *prou. facta* 2,39,3.

Damaspippus prætor cla-
rissimos viros trucidat
2,16,2.

damnum Crassi, de clade
2,119,1. *ita*: damnum
amissi militis 2,115,5.
damnum imperatoris,
sc. amissi 2,46,1.

Danubius 2,110,1.

Daorisi 2,115,4. *sc. nos*.

dare leges senatui, de se-
dulo. *mil.* 2,125,2. dare
cenam 2,77,1. dare ex-
perientia virtutis 2,
116,1. *ita* Graci: *καὶ* *ἐν*
ἑσθίῃ *δὲ* *δίδωμι*. dare fi-
lium in adoptionem,
in familiam alterius,
adoptandum dare 1,
10,3.

de industria 1,2,2.

debellatum apud Actium
2,84,1. *patratum* bel-
lum, *alias*.

debere aliquid ultioni pa-
tris, amici 2,65,1. de-
buerat spiritum suppli-
cio, *degnus* erat qui
manu carnisficis more-
tur 2,35,1. quam viuo
iracundiam debuerat,
in corpus mortui con-

tulit 2,21,4.

decedere *sc. prouincia*,
expleta administratio.
ne 2,59,2. decedere
coëgit prouinciis, quas
armis occupauerat,
et alias, excedere: i. o.
liberauit prouincias
praesidii eius. *Et* impe-
rio 2,123,6. decedere,
mori 2,102,4.

December 2,105,4.

decernit senatus prouin-
cias alicui, adminis-
trandas *sc. prouinciis*.
imperio 2,73,7. decer-
nitur ei bellum Mi-
thridaticum. *et* *gören-*
dum *sc.* 2,18,6. decre-
to patrum comproba-
tum est 2,58,4. decre-
ta patrare 2,110,5.

Et decretis facta iungere
2,118,3. *cum* *nos*.
strenuati *de* *itur* *de*
is, qui *destinata* *exe-*
quuntur.

declarabat, superesse sibi
vim *Et*. *ostendebat* 2,
109,1. declarauit id Sy-
ria, documenta dedite
2,117,2.

decus publicum 1,13,5.
ita *Tacis*. 1 H. 90,4. *Et*
al. de Bono publico, in
quo non minus felices
homo.

I N D E X.

*honorificentia, quam
Ortelius includitur. de-
cus priscum senatui re-
stitueret cupit Drusus
sc. potestatem iudicio-
rum* 2, 12, 2.

*deditio signatur à Velleio
istis locutionibus: per-
mittere se ditioni ali-
cuius, committere se
fidei alicuius, summit-
ti alicui, &c.* 2, 37, 3 &
4.

*modus ditionis mili-
tatis, ritusque, traditis
se. armis & prostratis
humis corporibus factus,
exprimitur* 2, 106, 1.
2, 114, 4. *Vide omnino
Brissou. formul. 4*

*est & alia deditio, quæ
g. Mancinus nudus re-
ligatis post tergum
manibus hostibus est
deditus* 2, 1, 5. *Adi-
Liu. 9, 10.*

*dedicare templum Martis
2, 100, 2 Brissou. 1 for-
mul.*

deducere colonias 2, 2, 3.
*deducere genus ab ali-
quo, originem trahere*
2, 41, 1.

*deesse. ne quid honori
deesset* 2, 82, 5. *non de-
fuit Plancio gratia iur-*

petrandi 2, 67, 2 *serius
sape eiusmodi* πρὸς
64.

*deerrare. vbi semel recto
deertatum est* 2, 3, 4.

*defendere salutem alicui-
us* 2, 66, 2. *duplici si-
gnificatu ponitur hoc
loco de iudiciali defen-
sione patroni, & auxi-
lio officioque amici, à
vtra periculo eripien-
tis. defendere se mu-
nitione, includere se*
m. 2, 112, 3.

*deferre summam imperii
alicui* 2, 49, 3.

*deficere. non deficiat ma-
teria latidaturum pro
deesse.* 2, 101, 1. *defectus
consilio imperatoris,
qui caret prudentia
imperat.* 2, 120, 5. *defe-
ctus est fructu huius rei*
2, 116, 4. *defectus est ma-
teria adipiscendi triu-
phalia* 2, 116, 3. *Parti-
cipialiter & Verbaliter
Surparur.*

*deflectere se huc atque il-
luc, de homine tempo-
rario & instabili* 2,
21, 2.

*deslere fortunam eius
temporis* 2, 67, 1. *desle-
re summam calamitatis*

I N D E X.

- tis 2, 119, 1. *sc. describendo.*
 defluentia Socratico ore
 ingenia 2, 16, 4 & *not.*
 DEFORMitas corporis
 aliquando cum turpi-
 tudine ingenii certat
 2, 69, 4.
 Deillus bellorum cini-
 sum defultor 2, 84, 3
 & *not.*
 deinde post 2, 23, 2. Dein-
 de postea, post deinde,
 frequens Pleonasmus.
 delectus habitus, militum
sc. 2, 111, 1. RES metus
 plena apud ciues 2, 130,
 2.
 Delus *inf.* 1, 4, 3
 demerendis hominibus
 genitus, conciliandis
 officio & gratia 2, 102,
 1.
 demoliri, pro moliri 1, 15,
 3 & *not.*
 denique 2, 113, 1. *sape non*
cum membrorum con-
clusionem, quam rei
Universa complexio-
nem, aut expressionis
intensionem notat.
 denotari non poterat fa-
 cies, distinde cognosce
 2, 70, 2.
 denunciare alicui, *sc. im-*
periose 2, 80, 2 denun-
 tiabat militibus, *sc. ma-*
gna assueveratione (na-
ra crebro ponitur) 2,
 55, 3 denuntiatio quie-
 tis, somnium parando
 2, 70, 1.
 deprecari pro se 2, 86, 2.
 depudet. cum cum non
 depuderet 2, 73, 3.
 Dertona 1, 15, 4
 descendere in campum
sc. perendi magistr. era-
go 2, 92, ..
 desciscere à disciplina, *de*
militibus sedition.
caprantib. 2, 81, 1. de-
 sciuit à bonis, à priora
 virtute ac proposito re-
 ctitudine 2, 2, 2 *eadem*
de seditioso. descitum
 à virtute 2, 1, 1.
 descripta publicis litteris
 pecunia, consignata 2,
 37, 5. descriptum præ-
 sidium in recessus ma-
 ris, distribuendi notio-
 ne 2, 32, 4.
 desertus à militibus &
 fortuna 2, 80, 4 quod
 posterius membrum
 sententiose accedit. de-
 sertor, dicitur, qui
 spoliauerat equite pe-
 ditem 2, 119, 4 *ira fer-*
me. desertor exercitus
 sui Antonius 2, 85, 3.
 deser-

I N D E X.

desertores *ibid.* qui ex
acie fugiunt.
desiderare. nihil deerat,
quod à domesticis de-
siderari aut præstari
posset 2, 114, 2 *expectu-
re, postulari.* nemi-
nem desideravit patria
ciuem, nisi acie con-
sumt. 2, 52, 4 *amissio
notatur.*
designare consulem 2, 58,
3.
Desitiates Delmatæ 2,
115, 4.
desperatis rebus suis 2, 27,
4. DESPERATIONE quæ-
sita spes 2, 5, 3. &
not.
despicere ne quis posset
in domum 2, 14, 3.
despondet Nero Cæsari
Liuiam 2, 79, 2. 2, 94, 1
ceu pater sc. & not.
desponsa Cæsari priui-
gna Antohii 2, 65, 2.
destinare, *neutr. decet-
nere* 2, 110, 4.
destinare successores da-
re, *constituere* 2, 131.
prætores. contigit no-
bis destinari prætori-
bus 2, 124, 4 *creari,*
destinatus ei belli ge-
rendo *delectus* &c. 1,
12, 1.

destinare aliquid publi-
cis vsibus, 2, 81, 3.
destinatum iter *constitu-
rum, propositum* 2, 82,
2.
destinatus ei parti in quâ
à fortuna vocaretur in
prælio sc. 2, 83, 2.
destinari tanto discrimini
duces 2, 47 2 *fatalem
destinationem intelli-
git.*
destituere conata alicuius
2, 42, 1 *deneganda sc.
ope & obscurandis im-
pedimentis.*
destruere. fortunæ de-
fuiisset locus destru-
endi eius 2, 48, 2 *de Pom-
peio felicitate & po-
tentia deiecto.*
detraeto capite, *remoto
duce* 2, 85, 4.
detrim. sine vllo detri-
mento exercitus, *clade*
2, 97, 4 & *supr. damn.*
Deus. efficere talia pæne
nullius nisi dei fuerit
2, 47, 1. deis quam ho-
minibus similior fe-
mina 2, 130, 5. diis
quam hominib. pro-
pior 2, 35, 2. *Scriptum
est scriptoribus, exi-
mum rerum præstan-
tiam diuinitati com-
parat.*

I N D E X.

paratione attollere. ad
deos exceſſerat Hercu-
les 1, 2, 1. *ita*: Augustus
ad deos tranſgreſſus 2,
75, 3. *hac figura exi-*
tum rōi ἀποδεικνύται
ſine eorum, quos inter
Deos poſtea reſulere,
indicant.

dextra Ponti incolere.
dextas partes 2, 40, 1.

Dialis flamen 2, 43, 1. *io-*
loue nomen hab.

Dianæ ſacra regio circa
Cāpuam 2, 25, 4. agros
ei dez addicit Sulla
ibid.

dicere. non ſine curā di-
cendus 2, 8, 1. *memo-*
rands. & nor. di-
ctans 2, 83, 3. *diſtans*
2, 5, 1.

dictum ἀποφθεγμα 2, 77, 1.

Dictum Popillii Lēna-
tis 1, 10, 2. *Emilii Pael-*

li 6. 4. Scipionis Afri-
cani 2, 4, 4. *Linii*

Drusi 2, 14, 3. *Teleſini*

2, 27, 2. *Aſinii Pollio-*

nis 2, 86, 4. *Coponii*

2, 3, 4. *Pompeii Sex.*

2, 77, 1. *Ciceronis* 2,
2, 6. *Oſtauii* 2, 4, 1.

Panſæ atque *Ilirii*
2, 57, 1. *Cæſaris ibid.*

Dictatoris in rep. Rom.

uſus & ſinis 2, 28, 2. 6.
nor. dictatoria anim-
aduerſio 2, 58, 5. *dicta-*
turam reſuſcitauit Augu-
ſtus 2, 89, 5.

Didius T. 2, 16, 2.

Dido 1, 6, 4. *ſcitatio &*
Punico nomine, qua
proprio Elſſa.

dies maximi diſcriminis
2, 85, 1. *dies cruentiſſi-*

mus nomini Romano.
de prælio Pharſali 2, 52,

2. *ſid. Freinſhem. Ind.*
Flor. ade te Romanis

ultimum diem 2, 27, 2.

in diem 2, 72, 1. *in dies*
2, 52, 1. *& ſape.*

dies ſenatus 2, 35, 1. *quo*
habetur ſenat.

diem alicui dicere 2, 24, 2.

denuntiare diem ac-
cuſationis inſiſtenda,

& ad eam audien-
dam rem inuitare.

Vide Sigon. 3. de x. lib.
7. Pollet. liſt. for.

Rom. 4, 8.

diſferre quantum diſfert
Cato, diſſentit, diſcre-

pat 1, 7, 3. *diſtulit ven-*
tus claſſem, diſſipauit

2, 79, 3. *extra dilaciones*
poſitus, elegans formu-

la ſtrenuū intentum-
que actori nitat 2, 79, 1.

diſſi-

I N D E X.

difficultas annonæ 2, 94, 3.
diffusum late bellum 2;
32, 5.
digestio annorum, com-
putatio 2, 53, 4.
dignatio partium; digni-
tas; auctoritas 2, 52, 1.
dignatio sc. pratura 2;
59, 2. dignatione ob-
tuere alium 2, 69, 3. di-
gnum fuit fortuna Cæ-
saris, quod C. 2, 87, 2.
digne satis nemo po-
test de flere 2, 67, 1. di-
gnior qui arbitrio vi-
ctorum quam iracun-
dia militum moteretur
2, 24, 5. fides in Rom.
facit eas urbes dignif-
simas suâ nobilitate &
amoenitate 1, 4, 2. ira:
dignissimus vetustate
familie sue 2, 120, 6.
dignitatis seruandæ fi-
dem dederat 2, 87, 2.
dignitatē alicuius con-
stituere, augere 2, 130,
3. ex dignitate constans
forma 2, 29, 2. mascul-
lum veluti decus intel-
ligitur auctoritati pro-
prius quam venustati.
digredi ab aliquo 2, 123, 2;
2, 105, 4. ira: digressu
Neronis, discessu 2, 76,
2.

*Digressiones Velleii. de e-
minentibus ingenii*
C. Viri docti 1, 16 & c.
rursus 2, 9. item: 2;
36, 1. de coloniarum
deductione 1, 14 & 15.
de provinciis 2, 38 C.
39. In superationem
Antonii 2, 66, 13. Quid
de Digressionibus crui-
cemodi statuendum &
not. ad 1, 14, 1.
diuinitatē ferro discor-
dia 2, 3, 3.
diligere otium valide 2;
98, 3. cuius disciplinæ
quamdiu Sparta dili-
gens fuit 1, 6, 3. Gell. 4;
11: Vir litterarum Ve-
terum diligentissimus:
dimicabatur in mortem
2, 85, 4. nulla sc. spe vi-
ctorie sed ne inulti mo-
terentur.
dimittere uxorem, repu-
diare 2, 41, 1. dimitte-
re inuolutum ex ca-
ptiuit. 2, 74, 4. dimif-
si ad Pompeium, qui
voluerant abire 2, 50, 1.
dimittere exercitum 2;
40, 3. partes dimittere
2, 52, 3. & not. & Vos. ad
h. l. dimisit euocatum,
emisit C. 2, 70,
2.

P p

Diphi

I N D E X.

Diphilus Comicus 1, 16, 3.

difa omina 2, 4, 6, 3.

dirigere aciem 2, 112, 3.

ita: directa acie 2, 95, 2

directa acie pugnatum

2, 47, 1. dirigere cur-

sum in Afr. 2, 19, 2 fu-

gam direxit ad eius ar-

bitrium 2, 85, 6. dirige-

bant facta ad consi-

lium 2, 8, 1 & *not.*

dirimi. diremti gradibus

etatis, *distinxi* 2, 36, 2.

diruta est Carthago 1, 12, 5.

discerni armis, *disiudica-*

re, aufgemacht werden 2,

118, 1.

discingi 2, 41, 3.

disciplina, *de statu impe-*

ris & *forma* 2, 109, 1.

ita: disciplina conue-

nientissima 1, 6, 3 &

not. disciplina *sc. citus-*

lis *vita cultusque* 2,

118, 1.

disciplina vetus deserta,

noua inducta, *de mori-*

bua & *vivendi genere*

2, 1, 1.

disciplina militaris 2, 114,

3.

disciplinis liberalibus e-

rudita in dolores Augusti

2, 59, 4. disciplinis cæ-

lestium praeceptorum

innutritus, *de educat.*

2, 94, 1.

discrepat res opinionibus

auctorum 1, 7, 2.

discrimen ultimum, *de*

prælio 2, 84, 3. discrimi-

ne vestro me subtra-

ham, *belli discer.* 2, 86,

4.

discors patri 2, 37, 3. dis-

cordat à se fortuna, 2,

53, 3 *fit comparatio*

prioris felicitatis cum

secura infelicitate. di-

scordia collegarum ne-

que ipsis honori neque

reip. vsui est 2, 95, 3. Di-

scordia magnorum vi-

rorum reip. pernicio-

sa. *not.* ad 1, 11, 6. di-

scordia curia summo-

ta 2, 120, 2.

discutere conditiones pa-

cis 2, 48, 5. discussa sedi-

tio 2, 81, 1. discussum

aduentu Cæsaris bel-

lum 2, 75, 1.

discicere cogitationem a-

licuius 1, 10, 2. & *not.*

disiecta domus Cice-

ronis 2, 45, 3.

disponere exercitus 2, 120,

1. dispositi in id ipsum

milites 2, 27, 4. disposi-

ta prudenter hiberna

2, 111, 4.

diffensiones plebis 2, 111,

4.

disi-

disi-

disi-

disi-

disi-

disi-

disi-

disi-

disi-

disi-

disi-

disi-

disi-

disi-

disi-

disi-

disi-

disi-

disi-

disi-

disi-

disi-

disi-

disi-

disi-

disi-

disi-

disi-

disi-

disi-

disi-

disi-

disi-

disi-

disi-

disi-

disi-

disi-

disi-

disi-

disi-

disi-

diffidere in consiliis altē-
rius 2, 80, 2. cum nota
idiotarum: quālibet
Laeco apud Tac. 1 H.
26, 4. consilii quamvis
egregii quod non ipse
adferret inimicus, &
aduersus peritos perui-
cax.

diffimillima vitæ Lepidi
potentia 2, 80, 4. indr-
gnitas notatur. sicut
alibi: nulla virtute
tātam fortune in-
dulgentiam meritis.

DISSIMULANDI pruden-
tia circa delict. milit. 2,
114, 3. ex finale dissi-
mulato 2, 109, 2.

diffuadere legem, in con-
sione sc. 2, 32, 7.

dispungere interualla ne-
gotiorum otio 1, 13, 3.
interponere ex arte &
ratione negotiis otii.
elegantē. A re num-
maria verbum (inquit
Lips. ad Sen. 4. benef.
32) & dispungit, qui
per puncta rationum
it. confert, pariatque;
Vnde nimirum Seneca
ipse mox subicit: Ego
quid, cui debeam,
scio &c. Est ergo in Phil-
loiana figura illa ra-

tiocinatio prudenti-
otii intelligenda, quā
Scipio accurare discer-
nebat, quid remissio-
nis, quibus negotiis, &
quando & quomodo
interponeret. adde Bris-
son. formul. 6. Etiam
Plinius à re numma-
ria & ratiocinatio ad
negotia accommoda-
uit (quamquam di-
uerso sensu) illud Pa-
negyici 81: cum in-
fluentib. negotiis paria
facere. i. e. exhausti-
re &c.

distingere volumen no-
titia rerum vtil. &c. 1,
14, 1. de infertis dispres-
sionib. distinctus tot
annis ab ætate Home-
ri 1, 7, 1. qui abest tot
an. Et c. 5. dixerat.

distrahi tempestatē à suis
1, 1, 1. distractissimus
mole tot onerum 2,
114, 1. Varietas oc-
cupationum intelligi-
tur.

ditioni eius se re-
gnumque permisit 2,
37, 3. potestari.
diuersa volentes 2, 60, 5,
in diuersa presentib.
2, 75, 2 i. e. contraria.
Pp 2 lon.

I N D E X.

- longe diuersa alii sua-
debant 2, 52, 1.
diuus Augustus 2, 124, 3
Et alibi. Tractum ex
reliquis antiquis elo-
gium, quod postea et-
iam, citra respectum
eius superstitionis, re-
uerentia Imperatoria
maiestatis, cui ubique
aliquid diuinitatis
tribuitur, in rescriptis
Principum laudandis,
& alibi, stilus præfer-
tim fori & curiæ resti-
tuit.
documentum tanti mox
euasuri viri 2, 41, 2 in-
dicium.
Dolabella laudatur 2, 115,
5.
Dolabellæ accusatio ad
Cæs. facta 2, 43, 3.
Dolabellam ad mortem
adigit Crassus 2, 69, 1.
dolere ex aliquo, 2, 130, 4.
Et. ex. dolendâ opponi.
erubescendis 2, 130, 4.
DOLOR abstrusus & oc-
cultatus acerrimus 2,
130, 4.
domare bello 2, 108, 5 hic
est, vi capere: opponi.
condition.
domicilium animi cor-
pus 2, 69, 4.
domina gentium ciuitas
2, 29, 4 domini, propa-
tribus famil. 2, 103, 5.
dominium rerum sua-
rum ipsi concessum est
2, 80, 4. bona relicta sc.
adempta dignitate.
dominante in Italia Cina-
na 2, 23, 3. dominatio
nefanda 2, 60, 4. domi-
natione Antonii op-
pressa ciuitas 2, 61, 1.
Hactenus in malam
partem; sequens exem-
plum nil nisi potesta-
tem imperii Monarchæ
ci, siue dictatoriam a-
nimaduersionem no-
tat: pæne vim domi-
nationis experti essent
2, 68, 4.
Domitiæ familiae felici-
tas peculiaris 2, 103, 3. G.
Baron, Stremiti stem-
mata.
Ex duabus gentis huius
familia Noster memo-
rat, ex Enobarborum
quidem: Domitiana
Cn. Fil. Cn. nep. cuius
ex Arternis victoria
celebris 2, 103, 2. Domi-
tium Pontif. max., qui
legem de sacerdotiis
tulit trib. pl. 2, 12, 3.
Domitium lege Pedis
Ammar

I N D E X.

domitium, qui cum Antonio se coniunxit 2, 76, 2 indeque transit ad Cæsarem 2, 84, 3.
Ex Caluinorum familia: Domitium Caluinum 2, 78, 3.
domi belliq; fortissimus 2, 27, 1. domum suam omnium conspectui patere vult Drusus 2, 14, 3.
donare aliquem incolumitate, *Sic* 2, 100, 4. donari ornamentis triumphalib. 2, 115, 3.
DONATI milites ab Imperatore ob virtutem 2, 104, 5.
dos velut in dotem scelestis 2, 67, 2. *ἀγαθήν*, *ἀνδρῶν* intelligitur. dotes belli & togæ, laudes artesque siue *virtutes* 1, 12, 3.
Drusus M. Liuius pro Senatu multa molitur 2, 13. quæ cum non procederent, perturbat remp. & occiditur 2, 14, 1. eius vox ad circumstantes &. 2. ad architectum &. 3. eius mors excitauit bellum Italicum 2, 15, 2.
Drusus Liuius Claudia-

nus Liuiæ Pater 2, 71, 3. 2, 75, 3.
Drusus Claudius cum Tiberio in Ræt. & Vindel. missus 2, 95, 1 mors eius & elogium 2, 97, 2 & 3.
Drusus Libo 2, 130, 3.
dubio Marte 2, 55, 3 &. Mart. dubiis in rebus 2, 112, 6 *iridē de prælii periculo*. dubiam spem armorum tentare 2, 71, 1 *sententia se ita dicitur, cum omnis fortuna, quæ bello committitur, dubia sit. respondet illi locutio*; incerta pro certis captare &c. dubia & interdum ancipiti fortuna 2, 79, 2. dubii casus rerum humanarum 2, 75, 2. dubitare, *pro deliberare* 2, 51, 3. sine vlla dubitatione 2, 122, 1. *mox*: quis enim dubitare potest?
ducere contra remp. sc. milites rerum nox. cupidus 2, 115, 2.
duci. per quæ eo ductus erat, adductus ad id consilium capiend. 2, 102, 3. duci in triumpho inter captiuos 2, 65, 3.

P P 3 1, 915.

I N D E X.

- 1, 9, 5. duci in vincula
2, 7, 2.
- ductu Agrippæ 2, 79, 4.
virtute & ductu Ventidij 2, 78, 1. non iam ductu sed manibus atque armis 2, 115, 4. ex quo locoplantum est, ductu, presentiam ad exercitum; manibus operam ipsius duci notari. sed hoc rarius, alias enim quacumque presentia duci consilio & labore præstat, ductu includitur. ductu auspicii & Caesaris infrastræ Galliarum 2, 39, 1. salenniter hac coniungi notat Bressonius 4 formul.
- dulces facietæ Latini leporis 1, 17, 1. ita; dulcedo mollissima carminum 1, 7, 1. dulcedo pacis 2, 117, 4. dulcedo & suauitas morum 2, 97, 1.
- dum, pro dummodo 2, 6, 1.
3. &c. dum ea geruntur 2, 69, 6. 2, 98, 1. &c. alibi: per id tempus; per eadem tempora, interis. Tales formulæ quid præsent in Historiæ, vide apud G. 1.
- Voss. in art. Historica c. 24.
- duodecesagesimus annus 2, 53, 3.
- DVPLEX & diuersissimus animus in eodem hom. 2, 5, 3 & not. duplicauerat eius vires aduentu suo 2, 77, 3.
- durare exercitum patientia periculorum 2, 78, 2. actiue. duravit ei odium in tantum &c. 2, 79, 6 mansit odium aduersus ipsam. durauit illis in longum constantia pugnandi 2, 85, 4.
- Duumuir Minturnensis 2, 19, 2. vide de Duumuiris coloniarum & municipiorum Sigon. de antiq. sur. Italia lib. 2 cap. 4 & 8.
- dux factus propriæ classis 2, 76, 2. dux bello peritissimus 2, 29, 3 dux consiliis, miles manu 2, 18, 1 sententiose. duces consulares, prætorii 2, 90, 3. duces acerrimi & peritissimi 2, 116, 1. ducum maximus 2, 99, 1.
- dux partium 2, 72, 3. Iulianarum partium 2, 55, 1. ibi

I N D E X.

Ibi ponitur pro capite

Et principe partium;
hic pro uno ex duobus,
in partibus. Iulianis, mi-
litantibus. duces recu-
perandi imperii fuisse
1, 2, 1.

DVX non debet iudicio
exercitus regi 2, 115, 5.
milites non temere
cladi offerat. *ibid.* Et
2, 97, 4. utilia speciosis
preferat 2, 113, 2. DV-
cis disciplina eiusque
temperamentum & e-
xemplum 2, 114, 3. DV-
CIS fortuna & virtus
2, 97, 4. erga vulneratos
& imbecillos comitas
2, 114, 1. DVCIS se-
gnitia optimus exerci-
tus perditur 2, 119, 2. IN
duce plus est, quam in
exercitu 2, 111, 2.

dynastæ 2, 51, 1. *Vide Ind.
Nepot.*

Dyrrachii obsidetur Pö-
peius 2, 51, 1.
E.

EBUR: ex ebore appa-
tus triumphus Afr. Cæs.
2, 56, 2.

edere munus 2, 93, 2. *exhi-
bere, præbere. Sid. mun.
editis magnis speciosi-
que rebus, gestis* 2, 76,

2. editis haud incruen-
tis certaminibus 2, 21,

6. editis virtutum ex-
perimentis 2, 94, 4.

educere hibernis exerci-
tum 2, 115, 2.

efferre ad principale fasti-
gium, *exrollere* 2, 128, 1
Hispania Sertorium ar-
mis extulit 2, 90, 3.

efficere. effecerat magnū
modum legionum 2,
73, 3. effectus maximi
belli consummati sunt
2, 115, 4.

effossum lumen alterum
imperii 2, 52, 2.

effundere se obuiam, *co-
piose se. excursu* 2, 112, 4

effusa civitate obuiam
2, 45, 5. effudit se in

Asiam vis Græcæ iu-
uentutis 1, 4, 3. effusa

immanis vis Germana-
rum gentium 2, 12, 2.

effuso cerebro expira-
uit 2, 7, 2. effundere

vocem, *emittere* 2, 14,
2. effusissimus munifi-
centiæ 2, 41, 1. effusis-

simus sinus maris Ha-
driatici 2, 43, 1.

Eggius L. 2, 119, 3.

Egnatius Rufus insidias
Augusto & sibi exitiū
comparat 2, 91, 3. Et 4.

Pp 4 *hinc*

I N D E X.

hinc: Egnatianum scelus vocatur. *ea conspici-
ratio* 2, 93, 1. Idem Egnatius prohibetur
consulatum petere 2,
92, 4.
egressus fortunam homi-
nis, *supergressus* 2, 40,
2.
elabi vrbe, *effugere* 2, 41,
2.
elanguescere 2, 111, 4. *de
imminutis hostis obse-
si viribus.*
elegans liberalium stu-
diorum & auctor &
admirator fuit Scipio
2, 13, 3. neq; quisquam
elegantius dispunxit
negotia otio. *ibid.*
elephantorum certamen,
in spectacul. 2, 56, 1.
elicitur gaudio lacrymæ 2,
104, 6.
elisarum faucium notæ
2, 4, 5.
Militia Tyria Carthaginem
condidit 1, 6, 4 & Di-
do.
Ellipsis *re causa* vel *gra-
tia*, cuius augendæ 2,
20, 5. *re modo* vel *tan-
tum*, neque licentia
in mediocres læuitum
Ec. 1, 21, 2. 28c, 4. *re
porus*. merentis sem-

per quam captantis
gloriam 2, 129, 1. *ita
sapissime Tacitus.* 28
Et. excederet Sicilia 2,
80, 2.
eloqui, quis eloquatur il-
la opera 2, 126, 1. elo-
quentissimus Drusus
2, 13, 1. eloquentiæ pro-
fæ decus 1, 17, 3. elo-
quentia medius 2, 29, 3
eloquia animoque si-
milis, *pro eloquentia* 2,
68, 1. eloquentia flo-
ruit vrbs Attica 1, 18, 1.
elucet atque eminet 2,
122, 1. elucebat per id,
quantus quæsurus esset
2, 92, 5
emergere è terra forami-
ne cuniculorum 2, 27,
4. emergere in fasti-
gium *dignitatis* & *po-
rentia* sc. 2, 65, 1.
emer: quid emeruissent
i. e. meruissent 2, 66, 1.
ita & emeritus trium-
phus 2, 47, 1.
emicare. sub eum locum,
qua cor emicat 2, 70, 5.
*respicitur ad palpi-
tationem cordis. alias de
sui etiam ad hunc mo-
dum Plinius* 11, 37: *cor
hominis infra lauam
papillam turbinatæ
mure-*

I N D E X,

mucrone in priora emi-
net. emicans multo
igne incendium 2, 125,
4 *elegantē, de sedi-*
tione.

eminere. qui eminebat,
legendus 2, 103, 2. *de*
praestantia virtutis &
meriti. eminuerant si-
ne periculo 2, 49, 1. *de*
praest. dignitatis. EMI-
nentia non carent in-
uidia 2, 40, 5, eminent
inter ingenia maxime
2, 36, 3. EMINENTISFOR-
TUNÆ comes inuidia 1,
9, 6. eminere claritu-
dine 2, 130, 1 dignitate
2, 107, 1, 2, 127, 2. emi-
nens princeps oppon. 2.
quali civi 2, 124, 2. emi-
nens dignitate 2, 107, 1.
eminens dictu res 2,
114, 1, emineñs fasti-
gium 2, 109, 3. eminen-
tissimi viri filius 2, 2, 1,
eminētissim⁹ civium
2, 99, 1, eminentissimi
viri 2, 43, 3. eminentissi-
mi ciues 2, 71, 2. emi-
nētissimi duces 2, 17, 3.
2, 121, 3. eminentissima
ciuitas Rom. 2, 22, 2. e-
minentissima Roma-
narum Liuiā, gene-
re & c. 2, 7, 13. eminen-

tissima mater Tib. 2,
130, 5. eminentissimæ
simplicitatis viri 2, 72, 3.
eminentia ingenia 2,
36, 2. eminentissima
cuiusque professionis
ingenia 1, 16, 2. eminen-
tissima capita imperio-
rum 2, 101, 2.

Eminentēs viri, *de Prin-*
cipibus viris & mo-
narchis cum excellen-
tia significatus. 1, 127, 1.
eminētissimus ingenii
ac studiorum 1, 12, 3.
Talia exempla vido
supra in Acer belli.

Notandum interim est
esse hanc vocem inter
eos, quibus crebrius
& libentius dicitur
Velleius, quā aliorum
quisquam, sicut ex ap-
positis exemplis patet.
emissā oraculo vox 1, 10, 5.
per emissarios factio-
nis suæ 2, 18, 6. ita di-
cuntur satellites &
ministri, quarumcum-
que rerum atrocium
aut dolosarum mol-
tioni & effectiōni de-
stinati emissique. Vide
etiam Marcell. Donat.
ad Lampriid. Helio-
gub.

I N D E X.

emolumentum victoriae
2,105,4. *ita*: emolu-
mentum patrati belli
attulit hiems 2,114,4
Et victoria *Et* confe-
ctio belli, *Seluti qua-*
dem periphrasi attolli
intelligatur.
enarranda non recipit haec
scripturae modus 2,52,
2.
eneruatus amore animus
2,86,3.
eniti, parere 2,95,1. 2,104,
3. eniti ad honores a-
liarum ascendere 2,127,1.
Ephesus condita 1,4,3.
Ephyræ 1,1,1. *Vel* Ephyræ,
Corinthus olim dicta
1,3,3. *Et* not.
ἐπιχειρῶν ἐν κρημασιν 1,23,
Et not.
Epirus 1,1,1.
epistolæ funestæ 2,117,1.
epistolarum commer-
cia 2,55,1.
Eporædia 1,15,5. *al*: Epor-
redia.
epulum per multos dies
datum 2,56,1. epulari
apud aliquem 2,101,3.
equo vehi 2,114,3. equi-
tum loca in theatro 2,
32,3. *Vulgo*: quatuor-
decim ordines. equi-
tum operæ ad bellum

extraordinariæ 2,117,1.
equestris acies, *equestris*
2,112,5. equestri mili-
tia finita 2,111,3.
equestris ordo 2,76,4. e-
questri loco natus 2,
128,2. equestri sed
splendido genere na-
tus 2,88,2. *ita*: ad-
modum speciosa eque-
stris familia 2,59,2.
Vnde splendidi, infi-
gnes, illustres equites,
eminentia quorundam
in equestri ord. notan-
da. *Vide* Lips. ad II
Annal. Tac.
equestri statua honora-
tus Octavius 2,61,3. *Et*
not.
Eretria Atheniens. colo-
nia 1,4,1.
erubescenda opponuntur
hic dolendis 2,130,4.
erudire indolem alicuius
liberalibus disciplinis
2,59,4.
eruere. eruit funditus
Corinthus 1,13,1. *ita*:
eruta Carthagine 2,38,
2. eruendam delendam.
que urbem 2,27,2. *ad*
fundamentis sc. desin-
tere.
erumpere. erupit scelus
Egnatianum 2,93,1. e-
rupit

rupit
mo Au
trumpen
indign
eruption
2,47,
Erythra
Eryx 1,8
elic fune
prodr
27,5
esse ali
ration
noti,
ni 2,
euadere.
tanti
2,42,
surus
euchere.
amic
in 2,9
mo
fide
comp
coru
uequ
quentum
fortu
2. eue
hoste
rerum
hoste
eueru
euitare
Eumen

I N D E X.

rupit tempestas in do-
mo Aug. 2, 100, 2.
erumpens pectore & ore
indignatio 2, 66, 3.
eruptionibus pugnatum
2, 47, 1.
Erythra condita 1, 4, 1.
Eryx 1, 8, 3 & not.
esse. sunt qui prodiderint,
prodidere quidam 2,
27, 5 esse in fine 2, 33, 1,
esse alicui terrori, vene-
rationi 2, 41, 3. esse ho-
nori, vsui 2, 95, 3 crimi-
ni 2, 116, 5.
euadere. documentum
tanti mox euasuri viri
2, 42, 2 quantus eua-
surus esset 2, 94, 3.
euchere. euexerat eum
amicitia Principis vsq;
in 2, 90, 1. euectus ani-
mo super humanam
fidem 2, 130, 1. vsque in
comparationem Græ-
corum ingeniorum e-
uectus 2, 92, 3.
euentum collegæ ex sua
fortuna æstimans 2, 76,
2. euentu felici superat
hostem 2, 25, 2. euentu
rerum felici fugauit
hostem 2, 46, 5.
euerri funditus 2, 115, 4.
cuitare tela 2, 80, 3.
Eumenes medius inter

Perseum & Rom. 1. 9,
34
euocare 2, 129, 1. sc. ad se,
atque, quahoc loco em-
phasit est, velut elice-
re. euocatus 2, 70, 2
C3. Apud Dion. 45
p. 313: τὸ τῶν ἑνοκάτων
ἢ ὀνοκάτων σύστημα, ἔς
Ἀνακλῆτες ἂν τις ἰδνί-
σας, ὅτι πεπαιγμένοι τῆς
εὐαλείας, ἢ ἂν ἂν ἂν
ἀνακλῆθσαν, ὀνομάσκειν.
Legio Euocatorū: quos
aliquis Græce ἀνακλῆτες
possit appellare; quod
cum dimissi iam essent
à militia, postea ad
eam renouantur.
Euphrates 2, 46, 4. 2, 101,
1.
Eupolis Comicus 1, 16, 3.
Euripides Tragic. 1, 16, 3.
Ex, variis significatibus
seruit. Ex Aruernis
victoria 2, 10, 2. ex Hi-
spaniis triumphare 2,
30, 2.
ex consulatu sortitus A-
siam 2, 33, 1. ex consula-
tu obtinebat Hispaniā
2, 78, 3. ex eo honore
(pratura sc.) sortitus
Macedoniam 2, 59, 2.
Ita Suetonius Cæs. 18:
ex pratura sortitus
Hispaniā.

I N D E X.

- Hispaniam* 1. *Aug.* 3.
ex pratura Macedonia
sortitus. alii saepe. Aprē
Et ē re dictum: quia
expleto magistratu an-
nua Roma, proficiscēbā-
tur in provincias sorte
sibi destinatas, eas quo-
que tali nomine, quod
in Roma gesserant, ad-
ministraturi. Et Or-
do temporis, Et species
dignitatis notetur hac
formula.
ex equestri ordine consul
creatus 2, 76, 4. cum
eques esset, non patri-
cus.
ex diuerso, hinc, illinc 2,
101, 2. ex longinquo 2,
43, 2. ex altera parte 2,
74, 3 non opposit. sign.
sed, praterea &c.
ex censu, secundum mo-
dum census 2, 111, 1. ex
constituto 2, 110, 2. ex
merito 2, 118, 5.
ex male dissimulato 2,
109, 2 περιφρασις
Surpatum: Et Et:
ex maxima parte 1, 17, 1.
magna ex parte 2, 97, 3.
ex insperato 2, 112, 6. ex
ocursu contracta rixa
2, 47, 4.
ex vulnere mortuus 2, 61,
4. causa signif. iras
ex aliquo dolere, indi-
gnari, erubescere 2,
130, 4.
ex Macedonia repetunda-
rum damnatus 2, 8, 1.
ex prouocatione hostem
interemit 1, 12, 4. cum
pruocatus ē. pugnaſſet.
ex auctoritate senatus 2,
20, 3.
ex persona poetæ dictū,
mox: sub 1, 3, 2.
ex negotio aliquid remit-
tere 2, 88, 2.
exaggerare iuuentam ali-
cuius honoribus 2, 129,
2 ἐνθῆναος Et ad splen-
dorem rei conciliandū
dicitur.
exardescere. exarsit bel-
lum ciuile 2, 49, 2 ex-
arserat bellum 2, 75, 1.
2, 104, 2 exarserant ini-
tia ciuilis belli 2, 48, 1.
excalceari 2, 41, 3.
excedere natura sua, 2, 68,
5 contra insitam ele-
mentiam aliquid fa-
cere. excedere Sicilia
2, 80, 2. Italia 2, 76, 2
excedere modum la-
borum, periculorum
2, 121, 4. excessit in
hoc ira principis, & quo
eo progressa est 2, 68, 5.
exce-

I N D E X.

excedens humanam fi-
dem temeritas, *inere-
dibil.* 2, 51, 3. excedere
ad deos 1, 2, 19. D. post
excessum Hannibalis
ex Italia 1, 15, 1.

excellens vir 2, 92, 1. ex-
cellens corpore 2, 107,
1. forma 2, 29, 2. specie
2, 7, 2. excellentissimus
omnium civium for-
ma 2, 41, 1.

excelsissimus iuuenis 2,
101, 1. excelsissimi du-
ces 2, 114, 4. excelsissi-
mi viri 2, 22, 2. excel-
sissima victoria 2, 96,
3. excelsissime floruit
Sparta 1, 6, 3. *Hoc quo-
que vocabulo singula-
riter ὁ καὶ ποτε πῶς
scribitur Noster.*

excidere silvas 2, 109, 5.
excisus exercitus 2, 120,
3. excisi agri 2, 115, 2. ex-
cisa Germania 2, 122, 3
*ἡ αὐτοῦ βασιλεὺς de cla-
de loqui amat. sic: ex-
cidium auctoravit par-
tibus suis 2, 30, 1. pluri-
mo cum earum gen-
tium excidio 2, 98, 2.*

excipere aliquem cena 2,
77, 1. bellum ab Ascu-
lanis ortum, à Marfis
exceptum 2, 15, 2. *seriem*

progressionis not.

exciuit veteranos 2, 51, 2
*Tacitus de eadem re,
conscitos, ast. excita
sedibus suis gens. 2,
108, 1.*

*Exclamatione siue po-
tius admiratione in-
dicat magnitudinem
sequentis narrationis
Velleius 2, 106, 1. exclamatio rei attollenda
panegyrico studio & sur-
pata 2, 114, 1.*

exemplum grauissimum
antiquisq; comparan-
dum 2, 78, 3. exemplum
naturale 2, 128, 4. *patrie
sc. respectu Tib. & ma-
iorum, respect. Pop. R.
exemplum clementiae
Caesaris 2, 100, 4. exem-
plum hominis grati &
pii fuit Corvinus 2, 71,
1. exemplum proscrip-
tionis primus inuenie
Sulla 2, 28, 3. Unde 2
exempli Sullani ma-
lum proscriptio 2, 66, 1.
eiusdem exempli tri-
bunatum ingressus 2,
62. exemplo inutili,
facto salutari 2, 47, 4. &
*not. homine quam ex-
emplo dignior fuit hæc
iniuria 2, 20, 3. & not. d**

I N D E X.

- in omnia virtutum exempla genitus 2, 116, 2.
- EXEMPLUM** Principis efficacissimum est 1, 126, 5. Exempla non consistunt ibi, unde ceperunt *Ec.* 2, 3, 4.
- EXEQUI.** in consultando temerarius, in exequendo vir 2, 24, 5. exercitus fortiter, quæ pessime ausus erat 2, 24, 1. 2, 29, 1. executor acerrimus malorum propositorum 2, 45, 1.
- EXERCERE** exercitum bellis 2, 109, 2. animum disciplinis, corpus periculis 1, 13, 2. exercuerunt nos bello tot annorum 2, 90, 3. *negorum facere Ec.* exercere inimicitias cum aliquo 2, 45, 1.
- EXERCITATIO** animorum, de studiis 2, 110, 5. exercitationes navales 2, 79, 1.
- EXERCITIA** perpetua 2, 129, 1. *bellica præferunt.*
- EXERCITUS** disciplina, manu, experientia bellorum præstans 2, 119, 3. exercitus magnificentissimus à segni duce
- perditur 2, 120, 5.
- EXERCITUS** non regat ducem, sed regatur à duce 2, 115, 5. **EXERCITUS** nimis magnus difficulter regitur, 2, 113, 2.
- EXHAUSTUS** bello exercitus 2, 21, 4.
- EXILIUM** Numidici gloriosum 2, 11, 5. *Et Ec.* Ciceronis 2, 45, 3. *exilium specie honoris impossibile* 2, 45, 4. 2, 93, 3. 2, 99, 2.
- EXISTIMARE, INDICARE.** quid de eo existimauerit Sulla 2, 27, 5.
- EXISTIALIS** spiritus 2, 22, 4. tempestas 2, 72, 5.
- EXITIABILIS** famēs 2, 112, 3. clades 2, 112, 4. eventus prælii 2, 21, 3. fortietas potentiae reip. exitiabilis 2, 44, 1. exitiabiles homines 2, 12, 5.
- EXIRE.** quia vitus exierat, *effugerat* 2, 8, 3. exitus hic fuit illius viri 2, 53, 3. exitus partium Bruti 2, 72, 1. hunc vitæ mortisque habuere exitum 2, 7, 1. *Et alibi:* hunc finem vitæ hab. 2, 14, 12.

trolet
imp
expectat
2 exp
2, 75,
expedit
114, 3
que 2
exorab.
1
experiri
sub
exper
opera
ruten
perin
ris, te
inculc
2, 87,
sent
nis, se
exper
ca, re
4, 2
exper
expe
est ce
bonu
exper
experin
re 2, 1
tus
tum
exple
rum
laqua

INDEX.

exoletus histrio 2, 28, 3
impudicus, pathicus.

expectato maturius 2, 123,
2 expectatis contraria
2, 75, 2.

expeditiones æstiuæ 2,
114, 3 classicæ peditum-
que 2, 121, 1.

exorabilis in offensis 2, 29,
3.

experiri molem belli,
subire, suscipere 2, 95, 1.

experiri aliquem, *sc.*
operam alicuius vir-
tutemque 2, 128, 4.

experiri animum victo-
ris, *tentare clementiā,*
incolumitatem petere

2, 87, 3. experti præse-
sent vim dominatio-
nis, *sensissent* 2, 68, 4.

expertæ virtuti in Afri-
ca, respondit in Hisp. 2,
4, 2 *παρρηχῶς.*

experientia belli 2, 78, 2.
experientiā laudandū
est consilium 2, 57, 1. *et*

bonum fuisse consiliū,
expertentia ostendit.
experimenta virtutis da-

re 2, 94, 4. experimen-
tis maioribus testa-
tum, *exemplis* 2, 116, 3.

explere censum senato-
rum 2, 129, 3 *Tacitur,*
iuuare dixit 2 A. 37, 1.

non habentibus sc. sup-
plere, adeoque inopiam
senatorum sustentare.

G. Sueton. Tib. 47: ex-
pleuit plurimum labo-
rem circa port. 2, 23, 3.

expleuit tot millia eo-
rum numerus 2, 11, 3.
ita Curtius sæpe, alii-
que.

explicare, *historica sc. dñ.*
2, 46, 1. Et alias.
explicatis classibus 2,
79, 5. *Ita passim: expli-*
cant copias, turmas &c.

exploratissima fuit victo-
ria ante præl. 2, 84, 1.
certis indicis cognita.

exploratores 2, 112, 5.

exponere pecuniam *sc. ex*
naue 2, 45, 5. exposita
in terra copiar 2, 79, 4.

expostulante cōsensu po-
puli 2, 77, 1. *Verbum av-*
ελκνν de Vehementi

flagitatione.
exprimere, *describendo*
sc. 2, 124, 1.

expromere. ciulatu ex-
promenti indignatio-
nem casus tanti viri 2,

19, 3 *ita legitur, mal-*
lem tamen legere: ex-
promens indignatio-

nem casus t. v. &c.
expugnaciones 2, 98, 2.
exse.

I N D E X.

exsecratio in Cinna 2,
22. 2. exsecrationes tri-
bunorum pl. publicæ
in Crassum 2, 46; 3. 6.
not.

exsomnis 2, 88, 2. ex-
somnia animo 2, 129, 4.
exsoluere pœnas facino-
rum; *puniri ob facin.*
2, 88, 3.

exultatio quædam nouæ
salutationis. 2, 104, 5.
*ita significaret illam
alacritatem lætitiæ
que militum salutari-
um exprimit.*

extentum vitæ spatiū 1,
11, 6. *de longanitate.*

extraordinaria imperia 2,
303, 3. 2, 314, 4.

exturbare aliquem urbe
2, 19, 1. *nox*: exulem
facere.

exuere castris 1, 9, 4. *ita*:
exutus omnibus copiis
2, 37, 2. exutus nauib-
us 2, 79, 5.

F.

FAbius Allobroges vi-
cit, vnde *Allobrogicus*
dictus 2, 10, 2.

Fabii Æmiliani disciplina
milit. in Hispan. 2, 5, 4.

Fabrateria 1, 15, 4. *Oppid.*
Camp.

fabricata classe 2, 79, 2. fa-

bricati miro opere cu-
niculi 2, 27, 4.

facere templā, porticus 2,
81, 3. theatrum 1, 15, 3.
adif.

provinciā 2, 38, 2.
ludos, *nox*: præbere,
edere 2, 79, 6.

deum 2, 126, 1. 6. *not.*
copiam pugnandi 2,
11, 3.

exercitum 2, 109, 2. *pa-
tate. quam phrasin 92
Sallustianam nec su-
tis probam in Aruntis
reprehendit. Seneca
ep. 115: nisi quid paul-
latim consuetudine
mitigari hac talia;
Surpantis trematto-
ne atqueque, satis con-
stat.*

facere, in obscenis 2, 8, 3, 4.
facere viam incrementis
suis 2, 51, 3. æstiuā pro-
ductā fecere emolu-
mentum victoriæ 2,
105, 4.

vbi negotia fe-
cissent otio locum 2,
105, 3. hoc tempus me
fecit militem Tiberii
2, 104, 3.

facinoris præclari auctor
2, 120, 2.

facundus inalo publico 2,
48, 3.

falla

fallere, 6.
quon-
corum
nere 2.
fama, v-
rumo
posito
silenc-
ma gl-
fama
territu-
bruta
Fame vi-
lius
not.
familia
bus
liam
adopi-
re in
in ad-
famili-
de se
Fanniu-
2, 5.
Fannu-
fascēs
Et si
fastidi-
gam-
cre
tem-
tuen-
not.
fastigi-
ma

I N D E X.

fallere, fefellit eos quin-
quennium, *prateris*
eorum curam, *aberra-*
vere 2, 53, 4.

fama, vt loquitur fama,
rumor 2, 93, 3. fama
postconscientiam con-
sulendum 2, 115, 5. fa-
ma gloriaque 2, 6, 4
fama tanti nominis
territus 2, 94, 4. cele-
bratū signif.

Fame virgere hostem me-
lius est, quam ferro.
not. ad 2, 111, 4.

familia insignis honori-
bus 2, 127, 3. in fami-
liam eius datus, *per*
adopt. sc. 2, 8, 2 retine-
re in familia, *non dare*
in adoptionem 1, 10, 5.
familia priuata 2, 91, 3.
de seruis.

Fannius C. inter oratores.
2, 9, 1. 1, 17, 3.

Fannius Cæpio 2, 91, 2.

fascēs submittere alicui,
Et superiore sc. 2, 99, 4.

fastidire aliquem colle-
gam 2, 7, 3 fastidire vt
externos 2, 15, 3 *con-*
temptum *Et asperna-*
tionem repellentium
notat.

fastigium. *de dignitatib.*
magnis *Et honoribus.*

in summum fastigium

vestus 2, 30, 3. fasti-

gium altissimum, pa-

ternum 2, 116, 4. fasti-

gium consulare 2, 69, 1.

fastigium principale in

rep. 2, 59, 1. 1, 11, 6. *de*

potentia: in quod iam

emerfissent fastigium

2, 65, 1. imperium suum

perduxit Maroboduus

in fastigium nostro

imperio timendum 2,

109, 1. *Et cum excel-*

lentia, fastigium orbis

terrarum, *de monar-*

chia, siue summo impe-

rio Rom. 2, 131.

fata, *pro destinatione di-*

uina. si fata poscerent

2, 122, 3. fata vincunt

omnem curam *ibid.*

fatorum vis inelucta-

bilis 2, 57, 3 *quod cause*

accipiendam. fatum

enim non infert rebus

necessitatem 2, 118, 4

not. neque tollit arbi-

trii libertatem. quam

partem ethnici non

intellekere. Vide G. I.

Vossii *commentar. de*

orig. Et progr. idolatr.

lib. 2. cap. 47 Et: fa-

torum iniquitas rapuit

iuuenem 2, 97, 3 *ira so-*

lent

I N D E X.

lent gentiles loqui.
 fatà salutaria reip. terra-
 rumque orbis 2, 50, 1
 rum magnificentia e-
 logii passim Romani
 memorant *sua Reip.*
fortunam, sua Orbis
imperii qae fata.

fatalis mors 2, 4, 6, 2, 49,
 1. *Et alibi, naturalis,*
oppon. Violenta. Con-
uenit illa locutio di-
stinctioni Aristotelicæ
5 physic. t. 57 qua qdō-
quā duplicem cōstituit,
τὴν κατὰ φύσιν, Ἐ τὴν
κατὰ νόμον Ἐ μορὶ γένε-
σεως βίαιος vocat ἔξ ἰ-
μπερίων, non fatales.
Vocatur aliam mors av-
τοπάτη, simplex, spon-
tanea: apud Iustinum,
naturalis fatorum con-
ditio: morte sua obire.
Vide Cael. Rhodigin.
lib. 21 cap. 4.

fatigauerat per trienniū
 nostros exercitus 2, 31,
 1 *multum negotii ex-*
hibuerat nostris. fatiga-
ta veluti fortuna 2, 69,
 6 *sententia caussa ira*
loquuntur de fortuna
cultum mutante.

Faudentia 2, 28, 1.
 fauere partibus Sullæ 2,

26, 2 *fauor partium,*
erga partes 2, 54, 2 *fa-*
uorabilis reditus 2, 40,
 2 *fauorabilem fecit*
triumphum inuidia al-
terius 2, 34, 2.

Fauonius prætorius 2, 53,
 1.

fax belli Sertorius 2325, 3
author, concitor. Vid.
Ind. Flor. facem sub-
iiicere bellis ciuilibus
 2, 48, 3 *de instimatore.*
 fedus turpe Pompeii &
 Mancini 2, 1, 4 rescis-
 sum & 5. 290, 3. fedus
 pacis 2, 71, 2.

Felicitis nomen assumit
 Sulla 2, 27, 5.

feritas hostilis 2, 119, 5.

ferox animo 2, 108, 2. fe-
 rociior iusto 2, 49, 4.
 ferocior populari feri-
 tatē 2, 106, 2 ferocissi-
 mæ gentes 2, 98, 2 fero-
 cia ingeniorum 2, 115,
 4 Numantinis *etiam*
tribuitur 2, 1, 4.

ferre arma contra 2, 87, 2
 & con.

pretium sui consilii,
 reportare 2, 125, 1.

grauiter dolere 2, 102, 1
 legem ad populum 2,

18, 6 *inter sollemnia.*
 G. Briffon. 2 form:

cuni-

I N D E X

tuniculi qui in diuer-
sas agrorum partes fe-
runt 2, 27, 4. *ducunt*,
Gram aperiuunt, fere-
bat se regis stirpis,
pradicabat, dictabat
1, 11, 1.

ferrum. quos ferro pote-
rat interimere, *inpra-*
lio sc. 2, 85, 4.

festinanter 2, 12, 2 festi-
natio itineris 2, 50, 3.

Fetiales 2, 1, 5. *per hos de-*
debantur hostibus no-
xii. ibid. Vide Dionys.
lib. 2. Ciceron. 2. de ll 9.

fides promissæ breuitatis
2, 56, 4. *obseruatio fidei*
& promissi. fidem vix
mereri potest 2, 105, 1.
supra humanam fidem
euectus, *supra quam*
credi potest 2, 130, 1.

fides Attica, *proverbiali-*
ter pro sincera 2, 3, 4.

fidei publicæ violatio
non debet vnus lui
sanguine 2, 1, 5 & *nor.*
fidei alicuius se com-
mittere 2, 37, 4 *de dedi-*
tione, tra : sequi potius
Romanorum fidem,
quam arma metuere 2,
1, 7, 2. fides in forum
reuocata 2, 12, 2. fide-
lissimus partium 2, 53, 1.

Fidentia 2, 28, 1.

fiducia hostium 2, 110, 1
fiducia virum 2, 112, 3
victoriæ 2, 113, 1. fiducia
militum armavit Cæ-
sarem 2, 49, 3.

figurarum similitudo ex-
pressa *in imaginib. sc.*
1, 11, 4 *de imaginib. ad*
Stium expressis.

Filiorum impietas erga
proscriptos parentes 2,
67, 1.

Fimbria C. Flavius inter-
imit se 2, 24, 1.

finis, *de morte* 2, 121, 1.

finire circulum, *definire*
1, 10, 1. quidquid fini-
tur meridiano, *compre-*
henditur 2, 126, 3.

finire honores, *deponere*
2, 33, 3.

firmus proposito 2, 63, 3

firmus exercitus 2, 29, 1.

firmissimi remiges, *va-*
lidi sc. 2, 84, 1.

Firmum Urbs Picen. 1, 14,
8.

firmare pace, quæ bello
subacta 2, 123, 1 *senten-*
tiōse, componere, sta-
tum dare. firmare præ-
sidiis urbem 2, 27, 1.

Flaccus Pomponius 2,
129, 1.

flagrantior fax 2, 48, 3.

Q q 2

fla-

I N D E X.

flamen dialis 2, 22, 2. 1, 43,

1.

Flavius Cæsetius 2, 68, 4.

flos ætatis 2, 129, 2. floruit

hoc tempore Cicero 2,

36, 2 floruit Homerus

ante tot. Æn. 1, 5, 3 *Vita*

& celebras notatur.

florere in rep. sine in-

uidia 2, 49, 1. florere

fauore publico 2, 92, 4.

floruit vrbs Attica elo-

quentia 1, 18, 1. florent-

issimus ingenio 2, 2, 2.

Floralium ludorum ini-

tium 1, 14, 8.

fluere otio & molliis 2,

88, 2. fluens molliis

Sardanapalus 1, 6, 2.

fluens respublica, pro-

cumbensque, *qua e-*

uerfo statu ad interi-

tum spectat 2, 16, 4.

Fonitius 2, 15, 2.

forma, *de modo scriptura*

& operis Velleiani.

forma propositi operis

2, 66, 3 forma sua red-

datur operi 2, 49, 1 hoc

opus seruet formam

sua 2, 96, 3. excedere

formam propositi ope-

ris 1, 16, 1.

ita de genere operis &

scriptoris poetica:

perfectissimi in forma

operis sui 2, 36, 2.

de summa & grau

descriptione, notanter:

forma vniuersi princi-

patus Tiberiani 2, 129,

1 *de disciplina statu-*

que ciuili. forma reip.

prisca 2, 89, 3. forma

prouinciar 2, 97, 4 quæ

& formula prouinciar

2, 38, 1 *V. not. ita:* in

formam præfecturæ re-

digi 2, 44, 4. *V. præf.*

ad formam disciplinæ

Romanæ, *similitud.*

not. 2, 109, 1. in formâ

iusti exercitus coicre

2, 61, 2.

Formiani in ciuitatem re-

cepti 1, 14, 4.

formula negotiorum, &

impendiæ in inferen-

dâ Historie ordini fa-

ctis memorabilibus ex-

trâ ordinem, aut egres-

sionibus 1, 14, 1. 1, 16, 1.

2, 7, 3. 2, 14, 3. 2, 26, 3. 2,

38, 1. 2, 41, 3. 2, 68, 1 &

4, 2, 86, 3. 2, 108, 2.

2, 107, 1. *præfio-*

nis item 2, 42, 1. 2,

43, 4 & c.

fortissimus domi belli-

que 2, 27, 1.

Fortuna, *de illa mente,*

quam ethnici in cer-

rat

I N D E X.

vas ablegatam, omnia
versare pro lubitu cre-
debant. Hinc illa: For-
tuna in omni re mul-
tum potest 2, 116, 3. for-
tuna concussit eum 2,
79, 3 fortuna indulget
ei 2, 117, 1. fortuna vltia
est eius factum 2, 119, 4.
FORTUNA rumpit, in-
 terdum moratur pro-
 posita hominum 2, 110,
 1. fortuna hunc eius
 exitum esse voluit 2,
 72, 1. fortuna extulit
 fastigium eius tantis
 auctibus 2, 40, 4. 2, 37,
 4. fortuna pronior eos
 comitata est 2, 59, 6.
 fortuna ei hos comites
 aggregauerat 2, 53, 1
 fortuna omnia diremit
 inter duces 2, 47, 2
 quos fortuna periculo
 subdlexerat 2, 72, 5. for-
 tuna non dabat ele-
 ctionem, sed ostende-
 bat perfugium. *Ibid.*
 fortuna subdlexerat
 spem magni nominis
 2, 103, 1. fortuna à se
 discordat 2, 53, 3 fortu-
 næ indulgentia 2, 80, 1.
 2, 121, 3 fortunæ vices &
 mutationes mirabiles
 2, 75, 2. fortunam in-

crepat Cæsar 2, 55, 3. à
 militibus & fortuna
 desertus 2, 80, 4.

Et cum sententia singu-
lari, & de propria cer-
tas personis, g'ntibus,
Græbis fortuna: sequi-
tur fortunam SVA M
 Cæsar 2, 55, 1. fortuna
 SVA Cæsarem comita-
 tur in Hispan. 6. 3.

Fortunam semper in po-
 testate habuit Caro 2,
 35, 2. *notat hac locutio-*
ne Velleius illam vir-
tutis vim & robur,
quo munitus vir excel-
lenter bonus fortunam
quamcunque & susti-
net & regit, semper si-
bi similis nec inflari
gnarus prosperis, neque
aduersis desici; qua-
lem Horatius, teretem
ac rotundum; Græci
τετράγωνον siue quadra-
tum, vno significandi
proposito, dixerunt. Vide
Cæli Rhodigin. lib. 18
cap. 14. Alia figura
accipienda est hac
phrasis apud Curtium
 16, 5, 35. *ubi de Alexan-*
 dro dicitur, quod for-
 tunam solus omnium
 mortalium in potesta-

INDEX.

tehabuerit. *de obsequio*
scilicet fortuna, semper
fauent, 2. nunquam
aduersantis.

De euentu casusque ac-
cipe in illis : fortunæ
alterutri se parat Cæsar
2, 43, 2. ei parti desti-
natus, in quam à for-
tuna vocaretur 2, 85, 2.
fortuna ancipitis tem-
poris correctâ virtute
2, 79, 5. ex sua fortuna
euentum collegæ æsti-
mabat 2, 70, 2. fortuna
huius temporis, *cala-*
mista sc. 2, 67, 1. FOR-
Tuna mutat fidem 2,
53, 2 fortuna dubia &
interdum ancipiti gest.
bell 2, 70, 3. fortuna
variâ gest. 2, 1, 3. Italici
belli fortuna varia atq;
atrox 2, 16, 4. *Variâ ra-*
tione euentuū gestum
etale bellum dicit Tre-
bellius Pollio. fortuna
eadem hunc abstulit 2,
71, 2.

De felicitate. fortuna
partium in summum
euecti fastigium 2, 16,
3. *Possis etiam quædam*
in huc trahere, qua
antea de Fortuna Dea
annotauimus? nisi quod

ratio loquendi ad ræ-
vis potius spectat, &
denique referri debet.

De conditione, statuque.

FORTUNÆ magnæ co-
mes est adulatio 2, 102,
3. fortunæ magnitudi-
nem licentia metiri 2,
100, 3. fortunæ, in quâ
alebatur, capax 2, 93, 2.
fortuna publica in
quem statum peruenerit
2, 86, 1. fortunam
non animum mutaue-
rat captius 2, 82, 2. cu-
ius fortunam mutare
constituit Deus 2, 57, 3.
fortunam hominis e-
gressus 2, 40, 2 *alias* :
homine maior &c.
dissimilem fortunæ suę
indutus habitum 2, 41,
2.

fortunatissimū prælium
2, 12, 5.

fortuita mors, *fatalis su-*
pra 2, 102, 1. fortuita
damna 2, 16, 4.

forum Augusti prænitret
titulis victarum gen-
tium 2, 39, 2.

frangere hostem 2, 24, 4
vices populi militia
frangere 2, 112, 3. digni-
tatem alicuius 2, 20, 2.
fragmine subsellii ietus
Grac-

Grac-
FRATRES
collegi
esse de
2, 83, 3
fraudare.
dabo
76, 1. fi-
stimon
non fi-
consili-
ne frau-
memo-
Fregellæ
8. eas
2, 6, 4.
frequens
95, 2 f-
regio,
1. fre-
cia, se-
9, 4.
frons, pr-
uerja
fratres
frament-
94, 3.
fratratu
dicon
frustra
suum
frustra
decipi
fugatur
fuga
figat

I N D E X.

Gracchus 2, 3, 2.
FRatres an in eodem collegio magistratuū esse debeant. *¶* *not. ad* 2, 8, 3
 fraudare. in eo non fraudabo auum meum 2, 76, 1. fraudare eum testimonio noluit 2, 32, 2 non fraudetur gloria consularatus eius 2, 12, 5. ne fraudetur id factum memoria 2, 92, 1.
Fregellæ colon. *fact.* 1, 14, 8. eas excidit Opimius 2, 6, 4.
 frequens numero gens 2, 95, 2 frequenti equite regio, *numero* 2, 113, 1. frequentes prouinciar, *sc. hominibus* 2, 90, 4.
Frons, *pro priore* *¶* *aduersa parte* 2, 109, 3.
 frui spectaculo 2, 104, 4.
 frumentariæ rei inopia 2, 94, 3.
 frustratus spe continuandi consularatus 2, 21, 2. frustratum esse visum suum intellexit 2, 43, 2. frustratis custodibus, *deceptis* 2, 87, 1.
 fuga turpis & nuda 2, 61, 4. fuga turpis ex acie *signatione castigata* 2,

78, 3. fuga præcepti *festinata* *¶* *tumultuosa* 2, 85, 6. fugæ fortunæque se commisit 2, 72, 3.
 fugitiui profugientes è lud. 2, 30, 5.
 fugacissimus miles 2, 85, 5.
 fulget ripa armatis 2, 107, 1. fulgenti agmine militum septus 2, 106, 1. fulgentissimus iuuenis. *¶* *et alias*, clarissimus; *nisi quod nouitate quadam augetur grauitas significandi* 2, 71, 1. fulgentissimum Cæsaris opus 2, 39, 1. fulgentissimo ore Cicero persequitur Antonium 2, 14, 3. ita: fulgor suus ne obstaret iuuenibus, *dignitatis sc. eminentia* 2, 99, 2. fulgore auito vinci 2, 4, 6. fulgor aduentus Cæsaris 2, 50, 4. quo loco notari videtur magnificentia illa *hæroum actionibus* *¶* *et personis propria*, *¶* *Charact.* Vell. 2, 10 *¶* *¶* 11.
Fulvius Flaccus particeps Gracchanæ seditionis, cum filio interimitur 2, 6, 4 *¶* *¶* 6. 2, 7, 2.

I N D E X.

Fulvius censor, 1, 10, 6.
eius frater à censorib.
senatu motus. *ibid.*
Fulvius M. Nobilior cos.
1, 15, 2.

Fulvia Antonij vxor, fax
belli 2, 74, 3 captam
dimittit Cæsar 2, 76, 2.
fundere ac fugare host. 2,
32, 4. *Et alibi saepe un-*
guntur.

funditus euerſi 2, 115, 4.
funditus fustulit Car-
thaginem 1, 12, 5.

funestæ epistolæ, *cladis*
nuntia sc. 2, 117, 1.

fungi tribunatu castro-
rum 1, 104, 3. trium-
phis & amplissimis ho-
noribus 2, 89, 4. sta-
tione mortali 2, 131,
oppugnationibus, acie
2, 95, 2. duplici nume-
ro militum 2, 15, 3.

furere *Et furor, de tu-*
multuantib. Et per-
turbantib. remp. fu-
rente Antonio 2, 66, 1.
furens in gladios & cæ-
des ambitus 2, 47, 3.
furor idem Caium oc-
cupauit, qui fratrem 2,
6, 1. furor Glaucix &
Appuleii 2, 12, 5. Anto-
nii & Dolabellæ ad do-
minationem erupit 2,

60, 4. in id furoris pro-
cellerat Lepidus 2, 80,
2. furor armorum so-
pitus, *latina de quouis*
bell. 2, 89, 3.

furens intra se hostis 2,
111, 4. *Et furentes ho-*
stium vires. ibid. de
incluso Et suum impe-
rum nequidquam mo-
liente.

furto creatus pontifex,
clancularia ratione 2,
63, 1. furtiuæ expedi-
tiones, *latrocin. sc. op-*
pon. bello Et mori bel-
lorum. Ita apud Tac.
4 H. 56, 7 furtim ma-
gis, quam bello.
fuste percussus centurio
2, 78, 3. *Et. not.*

G.

Gabinii A. lex 2, 34, 26
Gades 1, 2, 6.

Galba Ser. inter oratores
1, 17, 3. 2, 9, 1.

Galliæ in quinquennium
Cæsari decretæ 2, 44, 5
prouincia facta 2, 39, 1.
Galliarū seditio com-
ponitur 2, 131, 1.

Gallaci cognomen me-
ruit Brutus 2, 5, 1.

Gallogræcia prouincia fa-
cta 2, 39, 2.

quid. Et. not. ad 1, 21.

gens

gens a
96, 3.
mis e
2, 16,
tiffin
maz.
tes, 1
99, 2.
gens n
gione
Hirp
gens, d
gene
anim
bilis
gentili
119,
pale
vide
de f
cap.
gens
2, 11
erit
dar
nue
eleg
fied
mo
gener
tati
Genti
tri
genti
2, 8

I N D E X.

gensae natio 2, 38, 1 *permutantur haec voces* 2, 96, 3. gentis & sanguinis eiusdem homines 2, 15, 3. gentes locis tutissimae, aditu difficillimae, número frequentes, feritate truces 2, 95, 2, 2, 106, 1.

gentis nomen saepe pro regione ponitur, &c: in Hirpinis 2, 68, 3.

gens, de familia 2, 11, 3. gentis clarioris quam animi 2, 30, 1. gente nobilis 2, 112, 2.

gentilitius tumulus 2, 119, 5. familiaria sepulcra I Cnii dicuntur, Vide doctiss. Kirchm. de funer. Rom. lib. 3, cap. 13.

gens mendacio natum 2, 118, 1. *Vtitur Florus etiam hac acceptione: durum atque velox genus, de Ligurib. 2, 3, 4 eleganter de gente, respectu certa, indolis morisue.*

generosissimae simplicitatis vir 2, 125, 5.

Gentius Illyriorum rex in triumpho ductus 1, 9, 5. genibus alicuius aduolui 2, 80, 4 *ritu supplican-*

tium sc. quia Genua misericordiae consecrata sunt, notante Servio ad Eclog. Virgil. 6. cum Symbolico οἰωνοῦ ἀντίκλῳ τῆς ἰστέρας. de quo Vide Czl. Rhodigin. 15, 18. genibus innixus 2, 83, 2.

genitus in omnia exempla virtutum 2, 116, 2. genitus demerendis hominibus 2, 102, 2. singularis ingenui virtutisque ad certas res obsequandas praestantia notatur talibus formulis.

genitale solum, respectu deducta inde colonia 2, 15, 1.

Germani Lollium clade afficiunt 2, 97, 1 & Varum 2, 117 &c.

Germani. capitur acumen ex ambiguo, &c nomen gentis videatur, quod alterius gentis nomini opponitur, cum interim significantur fratres, in illo Versu; De Germanis, non de Gallis duo triūphant consules 2, 67, 3. intelliguntur a. hoc loco adoptiui fratres.

Q 9 5

Vide

I N D E X.

Vide Rutgerf. *Var. Lect.*
 1, 9 *et* *not. ad Nepot.*
in Cimon.
 Germanicus in bello Del-
 mat. se strenue gerit
 2, 116, 1. in Germaniam
 mittitur 2, 123, 1. in
 transmarinas prouin-
 cias 2, 129, 3. imbutus
 rudimētis militiæ cum
 Tib. actæ 2, 129, 2. *an à*
Velleio Siliupernatus. G.
not. ad 2, 125, 4
 Gestire, *cupere*. quidquid
 tumultuando conse-
 qui gestierunt 2, 7, 1.
 Geticum bellum 2, 59, 4.
 Gigantes *an fuerint ali-*
quando. not. ad. 1, 5, 4.
 gladiatorum impunitas 2,
 3, 3, 2, 125, 2. *de bell.*
unil. et sedition. gla-
diis & cæde discussa
comitia 2, 12, 6.
 gladiatori quam senatori
 propior, *audacia et*
temerit. 2, 91, 3. gla-
 diatorum manus 2, 58,
 1 gladiatorius ludus 2,
 35, 5.
 Glauca 2, 12, 5.
 Glaucum saltare 2, 83, 2 *et*
salt.
 globus coniurationis 2,
 58, 1. *Vid. Ind. Nep.*
 gloria eius honoris 2, 47,

3. GLoriæ alterius ce-
 dendo Cæsar. augeat
 suam 2, 44, 2. GLoriam
 mereri quam captare
 oportet 2, 129, 1. glo-
 riosissime vitam degere
 2, 3, 2.
 Gracchus Tib. res nouas
 molitur 2, à Scipione
 Nasica opprimitur 2, 3.
 Gracchus Caius res nouat
 2, 6, 1 opprimitur à L.
 Opimio cos. *G. 4 & c.*
 corpus eius in Tiberim
 deiectum 2, 6, 7.
 Gracchi fratres viri opti-
 mis. ingeniis male vsi
 2, 7, 1.
 Gracchi duo inter orato-
 res 2, 9, 1, 17, 3.
 gradus equestris, *dignit.*
 2, 118, 2 gradus militiæ,
de dignit. milit. et hic
de tribun. mil. 2, 101, 3.
ita: gradum alicuius
 sequi, præcedere 2, 114,
 1. non gradu, sed præci-
 piti cursu desciturum 2,
 1, 1. gradibus ætatis di-
 recti 2, 36, 2.
 Gradiuus Mars 2, 131, 1. *co-*
lebre hoc inter cogno-
mina Martis. Brissou.
1 form. de causâ ap-
pellationis vide Seruiū
ad Virg. 3 Æn. G. 35.
 Græca

Græci in
 grammat
 Grænicus
 græcia in
 detur
 gratian
 gratulari
 prædic
 4.
 gravis ian
 pote:
 nere,
 fusc
 gravis
 GRAVIT
 tempe
 Graulica
 alias:
 gubernat
 dam:
 lem,
 admi
 12, 1
 gubernat
 exere
 H Abe
 de es
 tub
 habere c
 habere
 hono
 ratio
 rat.
 aliqu
 1.

I N D E X.

Græca ingenia 2, 9, 3.
 grammatici 1, 17, 4.
 Granicus *fl.* 1, 11, 4.
 gratia impetrandi non
 defuit illi 2, 67, 2 in
 gratiam Sullæ 2, 41, 2.
 gratulari sibi, *se felicem*
prædicare &c. 2, 104,
 4.
 gravis iam ætate & cor-
 pore 2, 76, 1. gravis vul-
 nere, *inhabilis ad pro-*
fiscend. *sc.* 2, 58, 4.
 graviter ferre 2, 2, 2.
 GRAVITAS humanitate
 temperata 2, 116, 3.
 Grauscaoppid. *Ital.* 2, 15, 2
alias: Grausca pl.
 gubernare, ad gubernan-
 dam fortunæ suæ mo-
 lem, *ad imperii molem*
administrandam. 2,
 127, 1
 gubernaculo non habilis
 exercitus 2, 113, 2.
 H.
 HABERE secum aliquē.
de consuetu & contra-
tubern. 1, 13, 3.
 habere comitia 2, 91, 2 *ita:*
 habiti delectus 2, 111, 1.
 honorem alicui 2, 101, 1.
 rationem alicuius. &
r. s.
 aliquem obuium 2, 82,
 1.

exitum dignum furore
 suo 2, 112, 7
 tot annos 2, 41, 2.
 statum 2, 72, 5. & *not.*
 si eundem vincendi &
 viuendi finem habuif-
 set 2, 27, 5.
 habebant animos extra
 mœnia, corpora intra
 muros 2, 23, 5:
 aduentus eius habuit
 belli metum 2, 76, 3.
 cui id solum visum
 est rationem habere,
 quod haberet iusti-
 tiam 2, 35, 2.
 parum habebat summa
 accepisse 2, 76, 4.
 ita se res habet 2, 118, 4
 ita se mores habent 2,
 91, 4.
 neque quidquam prius
 habuit 2, 52, 3.
 Cæsariis nulla mentio
 habita 2, 62, 5.
 id habeo dixisse 2, 124,
 1.
 maiori, quam quod
 habebat, operi præpa-
 rabat 2, 109, 2.
 habiles armis, *idones ad*
bell. 2, 110, 3.
 habitare tanti 2, 10, 1.
 habitus. quis tum fuerit
 ciuitatis habitus 2, 99,
 3 & *alias de Persenis*
 6

INDEX.

- Et animorum habitu.*
Ita apud Tacitum 1
Hist. 4, 1 qua mens ex-
ercituum, qui habitus
prouinciarum. Quolo-
co interpretes generali-
bus formulis sibi ca-
uent: reuera autem,
sicut contextus Et se-
ries historia monstrat,
idem per habitum pro-
uinc. intelligit, quod
per mentem exerc. ani-
morum scilicet studia
Et voluntates affectus.
que.
- Hadriatici maris sinus 2,
43, 1.
- Hannibal castra intra ter-
tium à Roma lapidem
habuit 2, 27, 3. odio in
Romanos Hannibal,
Mithridates tanquam
acerrimus hostis Et in-
ferissemus, per notam
sed grauem hoc loco fi-
gram Et pane supra
historica moderationis
captum, dicitur 2, 18,
1.
- haruspex Tuscus 2, 7, 2 ha-
ruspices pramonent
Iul. Cæs. de instante
exitio 2, 57, 2.
- Heniochi Asia popul. 2,
40, 1.
- Hercinia silua 2, 109, 5.
- Hercules auctor paterni
generis Alexandr. 1, 6, 5
omnium certaminum
victor in Olymp 1, 8, 2.
cius obitus 1, 2, 1. He-
raclida, eius posteris 1,
2, 1.
- Herculaneum captum 2,
16, 2.
- hereditas excisi exercitus,
pecunia Et peculium
militum casorum 2,
120, 3. hereditate reli-
cta Romanis ab Attalo
Asia 2, 4, 1. siue Et alibi
loquitur: testamento
relieta hereditaria Bi-
thynia 2, 39, 2.
- Herius Asinius 2, 16, 1.
- Hermunduri 2, 106, 2 Clu-
uer. Germ. ant. 3, 28
- Hesiodi elogium & ætas
1, 7, 1.
- Hiberia 2, 40, 1.
- hiberna prudenter dispo-
sita 2, 111, 4.
- hieme obstructæ Alpes 2,
101, 4.
- hilaris potius quam deses
2, 105, 3.
- hilaritas prisca 2, 127, 4 sc.
cum quadam grauita-
tis mixtura Et cando-
ris.
- Hippocles Cumæus 1, 4, 1.
- Hippo.

I N D E X.

Hippotes 1, 3, 3.

Hirpini 2, 16, 2. 2, 68, 31
hirtus atque horridus Ma-
rius 2, 11, 1.

Hispania prouincia facta
2, 38, 4. cum Hispanis
per annos CC bella-
tum 2, 90, 2. *adde Flor.*

2, 17, 5 *Serabon. 3 Lsu.*

28, 12. Hispaniensis mi-
litia 2, 59, 3. Hispanien-

se bellum Cæs. 2, 55, 2

non Hispaniensis sed Hi-
spanus 2, 51, 3. & *not.*

Hispanus *marionis re-*
spectu dicitur, Hispan-

nienensis, *habitationis.*

Historici nobiles 1, 17, 2

Historicorum *in ingli-*
trous expropius ingi. not.

ad 1, 2, 3.

hodieque, *adhuc hodie* 1,

4, 3 & *alibi.*

Homeri elogium & ætas

1, 5. Homerus vocat

quædam loca nomini-

bus suæ ætatis 1, 33. an

cæcus fuerit 1, 5, 4 &

not.

homo virtuti *simillimus*

2, 35, 2. homo nouus

2, 128, 1. & *not.* homi-

nis fortunam egressus

2, 40, 2 pæne homine

maior habebatur 2, 31,

1. *ita*: super huma-

nam & naturam & fi-

dem 2, 41, 1.

Homines omnia sibi i-

gnoscunt, nihil aliis re-

mittunt 2, 30, 3. homi-

nes, qui præter vocem

membraque nihil ha-

bent hominum 2, 117, 3.

hominū & sæculorum

differētia 1, 64, 4. *et not.*

HONOR dignis paratifi-

simus 2, 126, 4. honori

Augusti sacrum spe-

ctacul. 2, 123, 1. HONO-

res magni in rep. libe-

ra caute recipiendi 2,

40, 4. HONORibus eo-

rum non inuidetur,

quorum vis non time-

tur 2, 31, 4.

honorare aliquem sacer-

dotio 2, 59, 3. prætura,

affinitate 2, 100, 4. e-

questri statua 2, 61, 3.

ornamentis triumphali-

bus 2, 112, 2. diuinis,

humanis honoribus 2,

124, 3. sepultura publi-

ca 2, 52, 4. sepultura

gentilitii tumuli ho-

norari 2, 119, 5. honora-

tus nomine deuictæ à

se gentis 1, 13, 2.

honorare populum con-

giarum 2, 129, 3. *et not.*

& *sententiose*, honor

dict.

I N D E X.

- dicatur, quacunque ci-*
nibus à Principe exhi-
bita comitas.
- honoratori parere, *ma-*
ioris dignitatis 2, 54, 3
& *not.* honoratius o-
tium eius aliorum im-
perio 2, 94, 4. honora-
tissimo inter iudices
loco lectus 2, 76, 1.
- honorificentissimus titu-
lus 2, 45, 4.
- hortari, *de suo ore* 2, 52, 1.
- Hortensius 2, 36, 2. 2, 40, 1.
eius annales 2, 16, 1. *Vi-*
de G. I. Voss. de Hist.
Lat. 1, 11.
- Hortensius fil. 2, 71, 2.
- horti Pompeiani 2, 60, 3.
- hostes iudicati Lepidus &
Antonius 2, 64, 4. 2,
66, 1. *Vide Ind. Nep.*
- hostilis ripa, *quam armis*
tener hostis 2, 101, 3.
- humilis oppon. potenti 2,
12, 3. *max:* humilior.
- humillimi oppon. spe-
ciosius 2, 13, 1. humilli-
mus assentator reginæ
2, 83, 1. *per contemptum*
*dicatur, proprie & se-
rentose:* *tumorei* *gag*
id est ex scito Aristote-
leto.
- 1.
- Acta mentio conditio-
num 2, 65, 1. *ita:* iacere
sermone, voces, *apud*
Tacitum, & alios.
- iactati tum variis casibus
tum sauitia maris 2, 2,
7.
- Ianus geminus clausus
argumentum pacis 2,
38, 3. *e. e. Iani G. tem-*
plum.
- Icarium mare 2, 43, 3.
- idem, diligentissimus at-
que idem lenissimus 2,
98, 1. patrui atque eius-
dem avi sui 2, 112, 7 & c.
- idem hic 2, 65, 2.
- idoneus ipsis quilibet
dix erat, *quous con-*
tenti erant 2, 72, 5.
- is, id. dubia, id est, sua fi-
de 2, 63, 3. paternis, id
est, Ponticis finibus 2,
23, 6. pro Pompeio, id
est, pro rep. 2, 48, 4
ea adiit pericula, *talita*
2, 62, 2.
- idus Martiæ 2, 56, 3.
- ignauum stipendium 2,
34, 1 & *Scip.*
- ignis viuis 2, 88, 4. igni
ferroque vastata omnia
2, 110, 1. ignes perpetui
Vestæ 2, 131. & *Cal.*
Rhodigin. 1, 14
- ignorere sibi omnia 2,
30, 3.
- ille,

I N D E X.

ille, *de eximio & celebri.*

Alexandro illi Magno
similis 2, 4, 1, 1. Catone
principe illo Porciae
famil. 2, 352. Sic illud
notandum est 2, 52, 3
illud etiam dicendum
est 2, 99, 4. illud refe-
ratur 1, 42, 2.

illibata magnitudo, *glo-
ria & felicitas nulla
infelicitate corrupta
aut terminata* 2, 48, 2.

illiciendae inescendaeque
multitudinis cautela 1,
13, 3 *cum significatu
et opusculo*. illecti ad
ornandam urbem viri
principes i. e. *inducti,
persuasi* 2, 89, 4 illectū
consiliis suis iunxit
Antonio 2, 76, 2.

illidere capiti catenas 2,
120, 6. illiso capite in
postem 2, 7, 2.

illucescere. clarissimum
Homeri illuxit inge-
nium 1, 5, 1.

illuminavit ille dies vir-
tutem Catonis 2, 35, 1.
illuminavit orbem e-
loquentia Cicero 1, 66,
5. illuminavit horum
fidem illorum perfidia
2, 18, 3.

illustri magis quam nobi-

li familia ortus 2, 117, 2.
*meritis potius & cele-
britate quam generis
nobilitate illustrem
norat.* illustres loci 1,
4, 4. vna aetas illu-
stravit Tragedias 1, 16,
3 illustratus bello Ita-
lico 2, 17, 3.

Illyricum provinc. facta
2, 39, 3

imago, *de nobilitate* 2,
116, 4 *Side Rosin.* 1, 19.

imago sine re, *simula-
crum, inanis species* 2,
30, 4. arbore praeue-
re imaginem ante-
mnatam, *speciem* 2,
43, 2.

imago principatus Au-
gusti, *alibi*, forma 2,
89, 6. *brevis delineat-
io.*

imbecill⁹, *de agrote* 2, 114,
1 *ita*: motus imbecil-
litaris 2, 123, 2.

imbutus rudimentis mi-
litiæ 2, 129, 2 imbutæ
primum consulis san-
guine militum manus
2, 20, 1.

immanis. *pro magno & e-
hementique augmentis.*
immanis victoria 2,
105, 4 frequentia ami-
corum 2, 59, 6. exerci-
citus

I N D E X.

citus 2, 51, 1. dissensio
2, 2, 1. immani acie
fudit hostem 1, 11, 2.
immanes res gessit Cæ-
sar 2, 46, 1. immane i-
nitium belliciu. 1, 88.
3. immane argumen-
tum bellicæ ciuitatis 2,
38, 3. immanis operis
res 2, 69, 6.
immature præreptus 2,
116, 4.
impressa corporibus iu-
uentus 2, 106, 1 im-
mensæ copię 2, 110, 4
immenfum bellum 2,
104, 2.
imminebat terribilis Ita-
liæ Mithridates 2, 18, 4.
imminebat Italiæ bel-
lum Pannonicum 2,
96, 2. *superuenturum*
videbatur &c:
immobilior corpore, ani-
mo 2, 117, 2 *si modo Ge-*
ra lectio.
immodicus gloriæ 2, 11, 1.
immodicus in appe-
tendis honorib⁹ 2, 33, 3.
immortalis memoria no-
minis 2, 88, 4.
immanis delictorum pa-
rernorum 2, 7, 2. im-
munis humanis vitiis
2, 35, 2. voluptatibus 2,
46, 2. immunes clade

belligentes 2, 115, 2. im-
munem calamitate ex-
ercitum seruare 2, 120,
3 immunis ab arbitris
domus 2, 14, 3. *inquam*
nemo potest introspice-
re, aut despicere.
impedimenta 2, 82, 3.
impellere se in vulnus,
admoto sc. ad pectus
gladio 2, 70, 5. impulsus
grauiter eo prælio Cæ-
sareani 2, 51, 3 impulsis
hostibus 2, 76 1. *detri-*
mentum inclinata a-
cies notatur.
impendet ex ea re pericu-
lum 2, 34, 3.
impendere omne xui sui
spatium in 2, 89, 6.
imperare aliis 2, 79, 1.
imperator fugacissimi
militis officio functus
2, 85, 5. summi impe-
ratorum Cæsar & Pom-
peius 2, 54, 1. *Duces mi-*
lit. intellig. ita: impe-
rator appellatus occu-
pato exercitu Fimbria
2, 24, 1. *quod epitome*
Liu. 83 reddit: impe-
rium ad Fimbriam
translatu est. Aliter:
imperator, in Macedo.
appellatur C. Octavius
2, 59, 2. & appellatio
lupe.

Imperatoria 2, 125, 5.
 Prisco erga duces honore qui bene gesta rep. gaudio & impetu victoris exercitus conclamabatur verbis Tac.

3 A. 74, 7. *Augusto nomen imperatoris* (hoc sensu) *semel atque vices pariter*. apud Eund. 1 A. 9, 2. *Vide egregium Dionis locum* 43 p. 266. *Et* Casaubon. *animadu. ad Sueton. Cas.* 76.

imperium certum 2, 108, 3. imperii certum iugum recipere 2, 38, 2. imperium terrarum orbis 2, 131. imperium totius terrarum orbis vni delatum 2, 31, 3. *no. SVMina orbis imperia commemorantur* 1, 6, 6. imperii honos servatus regi 2, 37, 5. imperii æmula Carthago 2, 1, 1.

imperium, pro magistratura. imperio obtinere provinciam 2, 125, 5. 2, 99, 4. imperia extraordinaria 2, 30, 3. transmarina 2, 62, 2. imperium magistratum 2, 89, 3.

imperium summum a militibus delatum, *ducesum*. 2, 54, 3. tam severe fuit Macedonici imperium *Et*. 2, 5, 2. *tam severe rexit disciplinam militia Et*. imperio arbitrioque, *insu Et*. 2, 53, 2.

impetu strenuus 2, 73, 1. impetus ad bella maximus adolescens 2, 55, 2. de promptitudine audendi *Et* *vi bellandi*. Impetu suo usus Caesar 2, 52, 1. *intellige hic Heroncum impetum, quale in Casare descripsit* Lucan. 1 *Pharsal.* impetu victa sunt consilia, 2, 31, 4. *notatur precipitantia illa Et temeritas vulgi inconsulta, quæ non tam rationem, quam impetum quendam suam sequitur.*

implere, describendo sc. 2, 103, 4. implere censorem, *de eo qui sufficiens est officio Et auctoritate censoria*. prius die quam impleteret viginti annos 2, 65, 2.

imponere capiti regium insignis 2, 122, 2. impo-

R e n e r e

INDEX.

nere bello ultimam
manum 2, 33, 1. 2, 87, 1.
2, 88, 1. 2, 117, 1. impo-
sita omnibus necessi-
tas recte faciendi 2,
126, 2.

Impotens, *indomitus*,
*qui moderari cupidi-
tatibus & affectibus*
nequit 2, 11, 1. potentia
ad impotentiam uti
2, 29, 3. *Violenta abu-
so potentia notatur.*
imprudenter interemtus
est, *ἀνρομῆς & ἀνδρῶν
ἀσεβῶν* 1, 2, 2. 9. *not.*
imprudencia, *de rudi-
te, non intelligentium*
Corinthia 1, 13, 5.

impunitas gladiatorum 2,
33, 2. 25, 2. impunitum
cum gratia habuit 2, 1,
5.

imputare alicui aliquid,
adscribere, culpam rei
in aliquem conferre 2,
23, 4.

in tantum extulit 2, 90, 3.
in tantum duravit o-
dium 2, 79, 6. in tan-
tum, in quantum 1, 19,
3. 2, 114, 5. 2, 43, 4. in
longum 2, 85, 4. *Hic*
propositio dimetiendi
*sim habet & deter-
minandi.*

In istis causam finalem
signat: in hoc scilicet
2, 41, 3. in hoc solum
2, 114, 2. in ruinam or-
bis dimicare 2, 85, 1. in
mortem dimicare 2,
85, 4. in vitam, in vo-
luptatem uti cibo 2, 41,
2.

in Cæsarem gratus, *erga*
2, 71, 1.

inauditum atque inco-
gnitum mare 2, 106, 3.

incendium *proprie in isto*
sonat: INCENDIA pri-
uata familia extinxit

Egnatius 2, 91, 3. *meta-*
phorice in sequentibus:

incendium amoris in
Cleopatram 2, 82, 4.

incendio abstruso fla-
grauit, *dolore* 2, 130,
4.

incendium multo
igne emicans, *de sedi-*
tione 2, 125, 4.

incertum gloriæ laboris-
ne maioris 2, 40, 1.

incesti reus Clodius 2, 45,
1 *ob adulterium inter*

sacra Bona Dea admis-
sum.

incidere in hostem 2, 112,
5.

incidere venas 2, 22, 2. *ita*
Tacitus 16, A. 19, 2.

incipiti Herciniæ silvæ
III.

I N D E X.

campi 2, 108, 1. *Boioha-*
munum sc. *Hercinia silua*
conclusum & quasi
incensum, quod ele-
ganter dicit *Noster*.
 inclinata acies Pompeia-
 norum 2, 52, 3. inclinata
 hostium copiae 2, 55, 1.
 sc. in *cladem* & *fu-*
gam.
 inclusus hostis, *obsessus* 2,
 111, 4. 2, 69, 2. inclusio
 spiritu 2, 22, 4. *de suffo-*
catione. inclusus di-
 gnissimo domicilio a-
 nimus 2, 69, 4.
 incolumitate donare, *Vi-*
ra 2, 100, 4.
 incredibilis atque inenar-
 rabilis pietas 2, 99, 2.
 incrementa, *de dignitate*
 2, 51, 3.
 incruentus. haud incru-
 entis certaminibus e-
 ditis 2, 21, 6. non in-
 cruentis centurioni-
 bus, i. e. *ipsis centurio-*
nibus cladis non ex-
peritis 2, 112, 6.
 incumbere in gladium
 2, 7, 3.
 incussa omnibus volun-
 tas recte faciendi 2,
 116, 2.
 indemnatum ciuem qui
 interemisset 2, 45, 1. *de*

nu *ris* *re* *dius* *uila-*
uolatus, *apopulo* non
 condemnatum.
 index, qui defert proditi-
 tionem aut res nouas
 2, 118, 5.
 indere cognomen 2, 91, 1.
 inditum virtuti co-
 gnomen 2, 11, 2. *homi-*
ni ob virtutem.
 indignatio casus tanti viri
 2, 11, 2.
 inducere omnia caligi-
 nem magnitudine sua
 2, 36, 1. inducenda noua
 disciplina 2, 1, 1.
 indutus dissimilem for-
 tunae suae habitum 2,
 41, 2.
 indulgentem nobis in hoc
 fortuna 2, 117, 1. indul-
 gentia fortunae 2, 1, 4.
 2, 121, 3. 2, 80, 1.
 inesse. inerat frequens
 admonitio, sc. *in disci-*
plina Liberti, signanter
 2, 114, 3.
 ineluctabilis vis fatorum
 2, 53, 3.
 inexistibilis manus 2,
 32, 4. inexistibiles
 difficultates 2, 120, 4.
 haud infacere 2, 33, 4.
 infamia pecuniae 2, 33, 2
luxus intelligitur, ob
quem male audiebat
 Ri 2 *Lucul-*

I N D E X.

Lucullus.
 infectum nihil reliquit
 luxuria & libidine 2,
 100, 3.
 inferre se flammæ, *conii-*
cere, precipitare se in
fl. 2, 74, 4.
 inferre eladem 2, 112, 4
 contumeliam, pericu-
 lum 2, 90, 2 vim vitæ
 suæ 2, 45, 5.
 inferi *oppon.* superis 2, 48,
 2 mortis & vitæ re-
 spectu.
non inferior nomine con-
sulis, non impar, mi-
nor 2, 26, 1.
 infestus alicui 2, 68, 2. in
 bello hostibus, in pace
 civibus infestissimus 2,
 23, 10.
 infestum mare 2, 77, 1 in-
 festare mare latroci-
 niis & piraticis sceleri-
 bus 2, 73, 3. *intutum*
navigantibus reddere.
 infinita numero iuven-
 tus 2, 106, 1 *ut ante*
impressa aversantibus.
 infirmissimus valetudine
 2, 70, 1.
 infirmari aliquid à se fa-
 ctum dolebat 2, 2, 2
irritum reddi, renoca-
ri.
 inflatus numero tot le-

gionum 2, 80, 2 *ad*
vanam fiduciam sine
presidentiam elatus.
 infra servos cliens 2, 83, 1.
 quo infra se & Cæsa-
 rem videret & temp. 2,
 76, 4 *periphrasis do-*
minationis adipiscen-
da.
 infractus armis Luculli i.
e. fractum 2, 37, 2 *ita:*
 infractæ Galliæ 2, 39, 1.
 ingenium paci belloque
 aptum 2, 97, 2. ingenii
 doctissimi vir 2, 75, 1,
 ingenii atq; animi vi-
 gor 2, 18, 5 & an. inge-
 nii perelegantis vir 1,
 7, 1. ingenium excole-
 re prudentiarum mili-
 tarium 2, 29, 5. inge-
 nio maximus 2, 34, 3.
 ingenio animoq; me-
 liore quam fortuna 2,
 13, 1. ingenia eminen-
 tissima, *vir doctissimi* 1,
 16, 2. *ita:* ingenia ela-
 ra fuere 2, 3, 3. ingenia
 eminentia 2, 36, 2. in-
 genia Græcorum 2, 9, 5
cum nota excellentia.
ita: ingenio Græco-
 rum vinci 2, 34, 1. inge-
 nia Græcorum solis A-
 then: muris clausa 1,
 18, 1. ingeniorum simi-

litu-
 nis
 Græc
 ingenio
 i. h
 men
 ingenu
 uenis
 faran
 ingenu
 metri
 ingraue
 123, 2
 ingredit
 trum
 annu
 num
 ingre
 peter
 siue
 pri
 ingre
 eius
 ingre
 beni
 121, 1
 inharer
 que
 oculi
 praf.
 notu
 36, 3
 pati
 gant
 11 de
 mibu

INDEX.

litudines 1, 17, 5. inge-
niis optimis male vsi
Gracchi 2, 7, 1.
ingeniose nequam 2, 68.
1. homo ingeniosissi-
me nequam 2, 48, 3.
ingenuarum virtutum iu-
uenis, *et alias genero-*
sarum 2, 93, 2.
ingratissimus aduersus
merita Cæsaris 2, 69, 1.
ingrauescit valetudo 2,
123, 2.
ingredi urbem curru, *sc.*
triumph. 2, 122, 2.
annum decimumno-
num ingressus 2, 61, 1.
ingressus est Rhenum
petere, *et alias, aggres-*
sus est hoc facere, ca-
p. *et c.* 2, 119, 4.
ingressus tribunatum
eiusdē exempli 2, 6, 2.
ingressa animam Ti-
berii eadem virtus 2,
121, 1.
inhæreere oculis animis-
que 1, 14, 1. inhærentia
oculis ingonia, *respectu*
pres. *temp.* *in obuiis*
notitia constituta 2,
36, 3. inhæreere occu-
pati regni finibus, *ele-*
gant metaphora velu-
ti de serpente forami-
nibus suis inhærente

nolenteque egredi, *ita*
loquitur 2, 129, 4.
inhibere, *coercere* 2, 114, 3.
inhibere aliqua, *negare*
prohibere 2, 125, 3. inhi-
bitus erat. *prohibitum*
ne faceret 2, 103, 2.
inhoneste, indecore, *cum*
ignominia 2, 37, 4.
inimitabilis 2, 97, 3.
iniicere manum, *relinere*
2, 99, 3. iniicit manum
scribenti consulatus
Cæsaris, *moram exi-*
git, in se morari cogit.
2, 41, 1.
inimicissima disciplinæ
resotium 2, 78, 2.
inire consulatum 2, 65, 2.
sacerdotium 2, 43, 1.
tribunatum 2, 13, 1.
consilia interficiendi
Cæsaris 2, 88, 1. 2, 91, 2.
scelerata consilia 2, 130,
3. inita societas poten-
tiæ 2, 44, 1.
inire pugnam 2, 9, 3.
ita: initum ubi certa-
men 2, 85, 3. bella non
caussis inita sed *et c.*
2, 3, 3. initum adulte-
rium 2, 45, 1.
iniquitas fatorum 2, 97, 3.
fortuna 2, 149, 2. *et c.*
initia orientium Cæsa-
rū, *dignitatis et resp.*
Ri 3 *capef-*

INDEX.

- capessenda* 2, 99, 2 ini-
 tiis obscurissimis na-
 tus, genere 2, 76, 4.
iniuria fratris. *fratri illa-*
ea 1, 1, 1. iniuriam dis-
 simulando ferre 2, 62,
 5. iniuriæ magistra-
 tum 2, 126, 4.
innocentissimus vita 2,
 2, 2.
innutritus disciplinis o-
 primis. 2, 94, 1.
inops copiarum 2, 111, 4.
inopia rei frumenta-
 riæ 2, 94, 3.
inquietus animus 2, 77, 2 vir
 2, 68, 3. semper in-
 quietus 2, 11, 1 *de fa-*
ctiosis & *seditionis*.
inquinus Urbis Cicero 2,
 128, 2. idque contume-
 lia causæ ipsæ obicitur
 à Catilina apud Sal-
 lust. 31: sibi non opus
 esse perdita rep. ~~■~~
 servaret M. Tullius in-
 quinus cuius Urbis Ro-
 ma. & Appian. : ἐμφυλ.
 pr: Καλὴν δ' αὖτις ἐς
 ὕβριν τῶν ἐπομένων ἐπέ-
 σκαπτον, ἐς μὲν ἀχαιῶν
 γυνες, καὶ οὐδὲν ὀνομάζουσι, ἐς
 δὲ ἑταίρων τῆς πόλεως. Ἰπ-
 πικῶν. Carmina vero
 illudens *suffragia* po-
 puli (quæ Ciceroni
 consulatum mandave-
 rant) generis obscuri-
 tatem cavillatus. in
 Cicerone novum ap-
 pellavit hominem. &.
 quod alibi quædam Roma
 natus esset, inquil-
 num.
insatiabilis sc. honorib. 2,
 11, 1.
inscriptio templi 1, 11, 3. G.
 nor. & Brissou. 1.
 form.
inscriptio operum, *elogia*,
ritualique operum ge-
 storumque, in trium-
 pho. *gestari solita* 2,
 114, 2 *Hic* in trium-
 phalib. ornamentis no-
 minatur.
inscriptio affixa templo
 Dianæ, sc. *consecrata*
 deæ dona *indicans* 2,
 2, 4 G. Brissou. 1 form.
inscriptio statuae Octavio
 posita 2, 61, 3. Brissou. 8
 formul.
insequenti tempore 1, 6, 1.
inferere sc. *narrationi* 2,
 107, 1. huic loco 1, 14, 1.
inferentes pæne cælo ma-
 nus 2, 103. 4 *exultatio*
graculantium ea signi-
 ficatur.
inserta oculis animisque
 opera 2, 126, 1 G. inhar.
 insi-

I N D E X.

insidia celeriter vindi-
canda 2, 129, 2. *insidia*
degeneres in hostem 2,
 1, 36. *not. insidiari tem-*
poribus, euentum spe-
culari, & ex fortuna
animum capere &c. 2,
 21, 2.
insigne regium, diadema
 2, 56, 4. *insignia regni*
 1, 11, 1. *insignia hono-*
rum 2, 71, 3. *consularia*
 2, 58, 3. *ad insignia*
triumphi peruenire 2,
 19, 3.
insigne coronæ classicæ
 2, 81, 3.
insimulare falsis crimina-
tionib⁹ 2, 77, 3. *insimu-*
lare cœpit, veluti peti-
tus eius insidiis 2, 60, 3.
insito amore partium
Pompeian. 2, 62, 5.
insolens longæ pacis bo-
nis regio 2, 110, 2.
instar 30 legionum im-
pleuerat 2, 20, 4. *centū*
homines instar habuit
consilii publici 1, 8, 6.
instar exigit hac res
multorū voluminum
 2, 29, 2. *De similitudi-*
ne interpretantur hoc
nomen Seruius & alii:
quanquam videatur
aliquando plus quam

similitudinem notare?
Instaeius Cato 2, 16, 1.
instincta in bellum Acha-
ia 1, 12, 1. *instigantibus*
in arma Corinthiis,
ibid.
instituere ludos, merca-
tum, sacra 1, 8, 1. & 2.
institutio principalis sub-
olis 2, 59, 4.
instructissimus studiis,
ingenio 2, 94, 2.
instrumentum balinei 2,
 114, 2.
intacta perniciosus consti-
tiis plebs 2, 3, 2.
integræ gentes, intacta
damnis belli 2, 115, 2. *in-*
tegris rebus & condi-
tionibus finire bellum
 2, 50, 1.
intelligere. in quantum
quisque intelligere po-
tuit hunc virum 2, 114, 7.
ne qui intellexit quidē
virum, abunde miratus
est 2, 116, 4. *in quan-*
tum simplicitas huma-
na intelligi potest 2,
 43, 4. *in quantum in-*
telligi virtus potest 1,
 95, 3. *de vera & intima*
astimatione, intellect⁹
Corinthiorum, iidem
cum astimio coniunct.
 1, 13, 5.

I N D E X.

intenduntur ab illis iniuriis, *iniuria factum* 1. tur 2, 13, 4.

inter cenam 1, 30, 1. inter hunc apparatus belli 2, 83, 1. intersacra 2, 45, 1. *temporis notam non habet, dum aliquid fit.*

inter utrumque ordinem partiri 2, 32, 3. *Hic partes constituit particula ista.*

inter omnes constabat 2, 41, 1.

inter discordias acta censura 2, 95, 3.

inter dissimulationem vitiorum vitiosus 2, 97, 1.

Interamna 1, 14, 4.

interdicere aqua ignique 2, 69, 5 & aq.

interemptor 2, 129, 1.

interest reip. 2, 72, 1. 2, 127, 2.

quisquis interfuit illis temporibus 2, 114, 2.

interfecti à libertis suis & servis, quibus id mandauerant 2, 6, 6. 2, 69, 2. 2, 70, 2. 2, 71, 3. *afamiliare* 2, 70, 4.

interfectores Caesaris 2, 58, 3. 2, 87, 3.

interfecto breui spatio 2,

99, 1. *interfectis paucis annis* 2, 1, 1.

interius penetrare, *in interiora* 2, 120, 2.

interminata cupiditas imperii 2, 33, 2.

intermissa erat claritudo familiae 2, 17, 2.

ad internecionem casus exercitus 2, 110, 6. 2, 119, 2.

interpellare triumphum alicuius, *de conatu impediendi* 1, 9, 6.

interponere se armis, *arbitris agere* 2, 50, 3.

interpositis tot annis 1, 14, 2. 2, 62, 1.

interpretari victoriam ut suam 2, 80, 2. clementiam victoris pro sua virtute 2, 83, 3.

interrogari sententiam 2, 35, 3.

interrogari lege repetundarum 2, 11, 2. *Repetundarum, ea LEGE, qua iudicium constituebatur, INTERROGATI dicebantur.* Brissou. 5 formul. Polle, *histor. for. Rom.* 4, 8.

intra breue spatium 2, 47, 2. intra biennium 2,

45, 3. intra mille an-

nos

I N D E X.

nos natus 1, 5, 3 intra
quinque consummati
operis dies 2, 117, 1.
intra se furens hostis, ob-
fessus, sc. *conclusus*
2, 111, 4.

intrata Germania 2, 105, 1.
inuahi in coniurationem,
Verbis sc. 2, 35, 3.

inuenti laudanda nomine
1, 11, 1. *ira*: inuenti a se
operis nouitate com-
mendabilis 2, 9, 5.

inuictus labore 2, 79, 1.
INVIDIA magna appetit
& magnos 2, 40, 5. 1, 9,
6. inuidia sequebatur
inertiam 2, 42, 4. *i. e.*
cum inerti, i. iungeba-
tur inuidia. iners ho-
mo aliena virtute in-
uidebat, Et selet fer-
me. inuidia potentiae
concordiam debilitat
2, 47, 2.

inuidere. si quis deorum
invideret operibus ac
fortunae suae 1, 10, 4. *no-*
ta gentium formula
Capitula de magna fe-
licitate. INVIDetur
summæ gloriæ, modica
fertur 2, 13, 4.

inuidiosus nemo expul-
sus est 2, 45, 3

inuolutus dimissus est 2,

2, 2 *incolumis, Et mon-*
loquitur. it: 2, 74, 4. 2,
76, 2,

inuitare luxuriam, *in-*
strumenta *Occasio-*
nem suppeditare luxu-
rie, largitionibus sc. *ui-*
uis 2, 129, 3.

inuitamentum sceleris 2,
6, 2.

inurere notas memoriae
alicuius, *infamare* 2,
64, 3.

ioci militares in trium-
pho 2, 67, 3.

Ion dux Ionum, qui Io-
niam condidere 1, 4, 3.

iracundiam quam viuo
debuerat in corpus
mortui contulit popu-
lus 2, 21, 4 *ira*: iracun-
dia militum non arbi-
trio hostium mortuus
2, 24, 5 *notatur ipse ef-*
fectus operumque fauen-
tis iracundia.

irritare ad necem alicuius
auctoramento, *impel-*
lere, significationi at-
tolenda *Esurpatum* 2,
66, 3.

irritus consilii, *qui frustra*
suaferat non obsequen-
ti 2, 63, 2.

itum est ad arma 2, 48, 2.

Isocrates, eiusque auditio.

R r s

101

I N D E X.

- res & discipuli 1, 16, 5.
 Italicum appellatū Corfinium 2, 16, 4 & Corf.
 Italicum bellum, eius causæ, series 2, 15 & 16. duces 2, 15, 4 & 16.
 1.
 iterum. semel, iterum, tertio 2, 38, 3.
 Iuba rex ciēt bellum Africanum 2, 54, 2 fidelissimus partium Pompei. 2, 53, 1.
 iudex optimus eorum quæ agebat 2, 113, 2.
 iudicium publicum 2, 7, 3 & 4. & *Sigon. de iudic. lib. 2 cap. 1 & seqq.*
iudicia primo penes Senatorum; inde ad equites translata; ab his rursus ad Senatum; tum diuisa inter Sotrumque ordinem 2, 32, 13. 2, 13, 2. 2, 6, 3. iudiciorum severitas 2, 8, 1. iudicii auctoritas restituta 2, 89, 3.
 iudicium copulitii reddebatur Romæ histrioni 2, 28, 1. & *not.*
 iuga summa Alpium 2, 109, 4.
 iugeribus D plus non licebat habere, lege Licinia 2, 6, 3.
 iugulare 2, 19, 1 iugulati, *caesi* 2, 112, 6. 2, 110, 3.
 Iugurtha bello Numantino sub Scipione militat. 2, 9, 4. in triumpho ductus 2, 12, 1.
 Iugurthinum bellum 2, 11, 1.
 Iulius Cæsar 2, 47, 1. & *supra* Cæf. Iuliorum nobilissima familia. *ibid.*
 Iulianæ partes 2, 55, 1. *quod nomen mansit postea in Augusti rebus* 2, 63, 3. 2, 68, 2. 2, 84, 1. 2, 85, 2.
 Iulius Florus 2, 129, 5.
 Iulus Antonius adulter Iulæ 2, 100, 4.
 Iulia Iulii Cæf. filia pignus concordia inter Pompei. & Cæf. 2, 47, 2.
 Iulia Augusti filia, Marcelli, post Agrippæ vxor, 2, 9, 3 inde Tiberio nupta 2, 96, 1. ob adulteria relegatur 2, 100.
 Iulia Augusta, ita vocabatur Liua ex adopt. mariti 2, 71, 3. & *not.*
 iungere consulatum prætura 2, 65, 3 & *supra* continuare.
 iunxit se exercitui clausis 2, 106, 3. iunctis exerci-

I N D E X.

exercitibus 2, 13, 1.

iungere vires suas cum aliquo 2, 65, 1. iuncturae erant copiae cum Caesare 2, 116, 2.

iungere consilio belli bellum 2, 110, 5. iunctum vehiculum 2, 114, 2.

Iunius proconsul Asiae 2, 41, 3.

Iunius Blaesius 2, 125, 5.

Iunia Bruti soror 2, 88, 1.

iurare in leges alicuius 2, 25, 5. *Brissou. 8 formul. in verba. Vide Verb.*

iurgiis certatum inter eos 2, 33, 2.

ius dignitatis 2, 43, 4. petendorum honorum 2, 28, 4. iura senatorii ordinis. *ibid.* ius ciuitatis R. 2, 118, 2. iuris communio, *respectu ciuit. data* 1, 14, 1.

ius aequum, *potestas aequal.* 2, 121, 1.

ius sui reges, *autonomica notatur* 2, 40, 1.

iuris sui facere, *in potestatem suam redigere* 2, 69, 2. 2, 108, 3. *et not.*

ius vi obrutum 2, 3, 3. ius dicere in foro 2, 118, 1. *ita: iure mulcere oppoz: gladiis doma-*

re 2, 117, 3. iuris scientissimus vir 2, 4, 1. iuris scientia celebris 2, 9, 2. iuris diuini humanique auctor celeberrimus 2, 26, 2. *Muret. comment. de orig. iur. principio.*

iure casum, *respondit* 2, 4, 4. *solennis formula: cum, cado facta, ita secundum reum pronuntiare solebant, iure casum videri. Exemplar vide apud Brissou. 5 formul.*

iusti exercitus forma 2, 61, 2. *ita: iustum opus* 2, 99, 3. iusta volumina 2, 48, 5. 2, 119, 1 *historia scilicet pragmatica plenioris, non contracta in compendium.* iuuat id vnum dixisse 2, 102, 5. *alibi: id habeo dixisse. id vnum dicere libet.*

Iuuentius Laterensis se interficit 2, 63, 2.

L.

Labienu in acie Mundensi cadit 2, 55, 4. Labieni tr. pl. lex 1, 40, 4. lacerare, *elegant. et grauer. et surpatur a nostro.* lacerarunt rep. conti-

I N D E X.

- continuatis honoribus 2, 12, 5. *de sedisiosa perturbatione reip.* ciuilia bella lacerauerant reip. membra 1, 90, 1. ventus lacerauit classem 2, 79, 3. pestilentia lacerat exercitum 2, 21, 4. hoc tempus lacerauit animum eius magnis doloribus 2, 130, 4. Cānuius lacerabat Antonium continua rabie 2, 64, 8. *de inuestiui orationib. & consuetis.* lacessere aliquem bello 2, 69, 3. 2, 109, 1. lacessiri principis ira. *lasi & prouocati ad iram* 2, 68, 5.
- lacrymarum gaudio elicitæ 2, 104, 5. *ἐν τῷ αἰσθητικῷ τῷ ἀνθρώπῳ καὶ τῷ λόγῳ δ' ἀνθρώπῳ ἐστίν, inquit Xenophon.*
- lælius inter oratores 1, 17, 3. 2, 9, 1. Lælii duo Scipionum amici 2, 127, 1.
- Lænas M. Popillius 1, 10, 1.
- Lænas tr. pl. 2, 24, 2.
- lætus animi atque ingenii 2, 93, 2. lætissima scueritas 2, 127, 4. *senrenriose.*
- Langobardi 2, 106, 2.
- Laniencium Rom. in Asia* 2, 18, 2. *& nos.*
- Laodicea expugnata 2, 69, 2.
- largitionis spe milites corrupti 2, 20, 4. *largitiones quantum noceant disciplina. nos, ad h. l.*
- Larissa 1, 4, 4.
- Lasthenes, dux Cret. 2, 34, 1.
- Latinus lepor 1, 17, 1.
- latrocinia sublata 1, 90, 4. 2, 126, 3. latrocinis infestatum mare 2, 73, 3.
- Laurentinæ paludes 2, 19, 1.
- Lebedus condita 1, 4, 3.
- lectica Cæsaris publicata 2, 114, 2.
- lectus funebris 1, 11, 7. *sine lectica, quam mortuus efferebatur. Vide Kirchm. de funerib. R. 2, 9.*
- legatus auctoritatem sui principis vbique seruet. *nos. ad 2, 24, 3.* legari ad exercitum Cæsaris missi 2, 62, 5. Parthorum ad Sullam 2, 24, 3. Marobodui ad Cæsares 2, 109, 2. ciuibus non conuenit ius legatos mittendi ad temp. *nos. ad 2, 72, 2.*

INDEX.

In sequentibus locis militaris est significatio.

Legatus enim in exercitu *tāquam* Vicarius est imperatorum. Vide

Stevvech. *ad Veget.* 2,

9. *Hinc:* legatus Cæsaris 2,98.2 legatus militans sub Varo 2,120,3,

legatus Antonii Staius 2,82,2. legatio Sullæ ip

Gallia sub Mario 2,17,3.

legere, eligere successorem

sc. 2, 103, 2 senatum

2,89,4 non iudicio rec-

ta legendi 2,87,1. le-

ctus ab eo socer 2,54,2.

lectus inter iudices 2,

76,1.

legio IV. 2,61,2.V.2,97,1:

XX. 2, 112, 2. Martia 2,

61, 2. legiones quæ in

Illyrico erant 2, 125, 1.

legionariæ cohortes op-

pon. auxil. 2,5,2.

lenissimus custos vrba-

nz securitatis 2,98,1 le-

nissimi animi vir 2, 22,

2 lenitas ducis 2, 86, 2.

lentitudo Metelli trahen-

tis bellum 2,11,2. igna-

ua cunctatio cessatio-

que.

Lentulus inter coniurat.

Catil. necatur 2,34,3

CS 4.

Lentuli duo consulares 2,

53,1.

Lepidus IIIvir vanissimus

homo, hostis iudicatur

2, 64, 4 à Cæsare exer-

citu & imperio exui-

tur 2, 80.

Lepidus Triumviri filius

conspirat in Augustum

& opprimitur 2, 88.

Lepidus Æmilius augur

2, 10, 1.

Lepidus alius in bello

Dalmatico 2,114,5. 2,

115, 2.

Lesbus *ins.* 1, 2, 7.

levatio periculi 2,130,5.

Leucas expugnatur 2,84,

3.

lex agraria Licinii 2, 6, 3.

agrariæ ll. Gracchi 2, 2,

3. lex Cinnæ de reci-

piendo Mario 2, 21, 6.

Clodia 2, 45, 1. Clodia

alia 8. 4. Domitia 2,

2, 12, 3. Gabinia 2, 31, 2.

Julia de diuidendo agro

Camp. 2, 44, 4. Mani-

lia 2, 33, 1. Pedia 2, 69, 5.

Pompeia de prorog.

Cæsari prouinc. 2, 46,

2. Roscia 2, 32, 3. Sulpi-

cia de bello, Mithrid. 2,

18, 6. Sullæ, de Mar. &

Sulpic. exilio multan-

dis 2, 19, 1. Valeria

surpisc

INDEX.

turpissima 2, 23, 2.
lex repetundarum 2, 13, 2.
lex severissima iustissi-
maque 1, 6, 3. legem
dissuadere 2, 32, 1. LE-
GES emendandæ uti-
liter, ferendæ salubri-
ter 2, 89, 4. leges perni-
ciosæ & exitiabiles ne-
que tolerandæ liberæ
ciuitati 2, 18, 6.
libelli coniurationē nū-
tiantes 2, 57, 2.
Liberum patrem se iubet
appellari Antonius 2,
82, 4.
libera ciuitas 2, 18, 6. resp.
2, 32, 1 *democratia res-
pectu æqualitatem a-*
mat 2, 29, 4. libera cu-
stodia, &. Cust. libera à
conspetu domus 2,
14, 3.
libertas publica, *de qua*
mod. dicit. 2, 40, 2. li-
bertas restituta Mity-
lenæis, *ἀντονοπέλει* 2, 18,
3. libertatis Italicæ
raptores 2, 27, 2.
libertas, *in loq. sc. παρρη-*
σία 2, 71, 2. immodica &
intempestiua 2, 68, 4.
liberto se occidendum
præbet Varus 2, 71, 3 &
interf. libertorum suo-
rum libertus 2, 73, 1. *Tat.*

li figura Plinius in pa-
necyr. 88: *plerique*
principes cum essent
viuum Domini; liber-
torum erant serui.
libertinus miles 2, 111, 1.
liberalia studia 1, 13, 3. libe-
raliter lauteque abuti
otio 2, 105, 3. **LIBERALI-**
bus temperamentum
proponitur 2, 129, 3.
libet hic mirari iustitiam
populi Rom. 2, 32, 2 &
Ind. Nepot. quidquid
liberè pro licito iudi-
cans 2, 103, 3.
Libo 2, 130, 3.
librarius Antonii 2, 83, 1.
Vide de hoc genere fer-
rorum Laurent. Pi-
gnor, *de seru. p.* 119 &
120.
licentia immodicæ crude-
litis 2, 8, 2.
Licinia lex 2, 5, 3.
linæ plus in illo est 2, 9, 3
scripta in quibus inuetera-
mpura, studiose elabo-
rata; stiloque actura-
re percussa intelli-
guntur.
Limyra vrbs Lyciæ 2, 102,
4.
liquidus. res nondum ad
liquidum ratione per-
ducta 1, 16, 1 *plane ple-*
noque

I N D E X.

- neque cognita exposita-
que.*
lis eius æstimabatur tot
millibus 2, 8, 1. & Ind.
Nep. Voc. æstim.
litteræ publicæ 2, 37, 5
*quacunque commenta-
ria publica, quibus e. g.
pecunia publica, redur
provincia, pecunia bel-
lo paria &c; annotan-
tur.*
Livia Drusi Claudiani fi-
lia Augustum, cui po-
stea nupsit, fugit 2, 75,
3. Augusti sacerdos &
filia *ibid.* & not. eius
mors 2, 130, 5.
loco equestri natus 2, 11, 1.
2, 128, 2 *genere.*
locus defuisset fortunæ
destruendi 2, 48, 2 *oc-
casio.*
locum ministri habere 2,
111, 3. magnum in his
facit locum operi suo
2, 9, 3. *non est postremus
inter illos.*
locare tabulas in Italiam
portandas 1, 13, 4 *con-
ducentibus sc. verdin
gen.*
locare hiberna 2, 105, 4.
locatus in terra exercitus
2, 85, 2 & 6.
Luius Drusus & Dr.
- Liuius Drusus Liuiæ pa-
ter 2, 71, 3.
Liuius *Historicus* 1, 17, 1.
2, 36, 3.
Lollius M. à Germanis
clade afficitur 2, 97, 1.
Lollius moderator iuuen-
tæ C. Cæsaris 2, 102, 1.
longum est narrare 2, 42,
1 *præfationis formula.*
in longum durauit 2,
85, 4. longe maior
pars, pleraque pars 2,
79, 3.
loqui. vt fama loquitur 2,
93, 3.
Luca 1, 15, 2.
Luceria 1, 14, 4.
Lucilius Sex. Tarpeio Sa-
xodeiectus 2, 24, 2.
Lucilius poeta 2, 9, 4.
Lucilia Pompeii mater 2,
29, 2.
Lucretius poeta 2, 36, 2.
Lucrinus lacus 2, 79, 2.
luctari cum clementia sua
2, 86, 2. luctari secum
diu 2, 63, 3 *deliberare.*
luctari cum difficultate
locorum, vi hostium 2,
115, 2 *de magnis labo-
rib.*
luctatio ciuitatis cum Ti-
berio 2, 124, 2.
Lucullus aduersatur Pom-
peio 2, 40, 5. eius bel-
lum

I N D E X.

- lum Michridaticum
 2, 33, 1. triumphus 2,
 34, 2. obicitur ei in-
 famia pecuniz 2, 33, 2
Unde Xerxes totatus
dictus, & 4. Luculli duo
 2, 49, 4. Lucullus fil.
 2, 71, 2.
 ludi Circenses 2, 40, 4
 Scenici. *ibid.* funebres
 1, 8, 2. & Kirchm. de
funer. 4, 18.
 ludus gladiatorius 2, 30, 5.
 & Lipl. *Saturnal.* 1, 14.
 ludicrum, de ludis 1, 8, 2.
 ludicrum certamen 1,
 8, 1. ludicrum certami-
 nis athletarum 2, 123, 1.
ad ludibrium Antonii
 moriturus 2, 71, 2.
 luere alicui poenas suppli-
 ciis, *propter aliquem*
puniti 2, 54, 1. lui
 non debet vnus san-
 guine 2, 1, 5. *expia-*
ri &c.
 lumen alterum imperii
 effossum 2, 52, 2. *Pom-*
peius intelligitur. ipse
enim & Caesar princi-
pos in rep. Romana vi-
uerant, & quasi oculi
imperii. quali figura
ferme Athena & Spar-
ta duo Græciz oculi
vocantur apud Iustin.
 5, 8, 4. lumen alterum
 reip. Tiberius 2, 99, 1.
resp. Augusti sc.
 Lurius M. 2, 85, 2.
 Lupercal 1, 15, 3.
 Lupercalia 2, 56, 4 & Ro-
 sin. 4, 6.
 lupi raptores libertates,
Romani vocantur 2,
 27, 2 & *not.*
 Lupiafli 2, 109, 4 & *not.*
 lux, *pro vita* 2, 66, 4.
 luxuria priuata ex magni-
 ficentia publica 2, 11, 2.
 luxuria profusa in a-
 dif. 2, 33, 4.
 Lycii 2, 69, 6.
 Lysurgus Spartam legi-
 bus condit 1, 6, 3.
 Lysippus artifex singula-
 ris *imag. arc. fingendis*
 1, 11, 4.
 M.
 Macedonum regnum
 & reges 1, 6, 5. post
 Persas rerum potiuntur
 & 6.
 Macedonia prou. facta 2,
 38, 5.
 Macedonicus Metellus 1,
 11, 3.
 Macedonicus Perusinus
 2, 74, 4. *Cestius qui-*
dam homo non satis sa-
na mentis, qui quod in
Macedonia militauit
rat,

INDEX

- rat, seipsum cognomi-
nauit Macedonicum,
memorante Appiano
gbell. c. 11.
- macerata pars exercitus,
obsidione sc. & inopia
2, 112, 3.
- Maccenas describitur 2,
88, 2.
- Magnesia ad Sipyl. Lace-
dam. colonia 1, 4, 1.
- Magnus, pro Pompeio qui
id cognomen gerebat
2, 44, 3. 2, 47, 2.
- magnificum animi tem-
peramentum 2, 130, 1.
- magnifica proelia 2, 28,
1. magnifice conata ex-
ecutus 2, 29, 1. magnifi-
centius nil illa victoria
2, 52, 4. magnificentissi-
mus triumphus 2, 40,
3. exercitus 2, 120, 5.
- magnificentissimas res
gessit 2, 29, 1. magnifi-
centissimum munus
glad. 2, 100, 1. 2, 93, 2.
- magnificentissima spe-
ctacula 2, 56, 1. Obserua-
bis & hanc vocem Vel-
leio peculiariter fami-
liarem.
- magnificencia munerum,
triumphorum, 2, 89, 1.
2, 121, 3. magnificen-
tiam publicam secuta
est priuata luxuria 2, 1,
2.
- magnitudo fortunæ sc.
principalis 2, 100, 3. no-
minis paterni 2, 55, 2.
- magnitudo tanta re-
rum, gestarum sc. 2,
107, 1. magnitudine
sua omnibus inductu-
rus caliginem 2, 3, 1.
- magi inter legatos Parth.
physiognom. periti 2,
24, 3.
- magistratus, qui obtine-
bat Asiam, proconsul
sc. 2, 42, 1. magistratus
annui Athen. 2, 8, 3.
- Magius Celer Velleianus
2, 115, 1.
- maiestas senatus 2, 89, 3.
senatui accessit 2, 126,
2. nihil ex paterna ma-
iestate retinebat filius
Africani, præter 1, 10, 3.
tanta vnus viri maie-
stas fuit 1, 124, 1.
- si illa maiestas priuata
vnquam fuit 2, 99, 4.
- maiestatis eius pace di-
xerim 2, 129, 4. de Tibe-
rio principe, cum excel-
lencia significandi, qua
postea. id vultus
principalis fastigii Ve-
luri solenniter nota-
uit.
- S a Man.

I N D E X.

- Mancinus turpe sedus cū
 Numantinis facit, qui-
 bus propterea deditur
 2, 1, 5. 2, 90, 3. eius de-
 ditio seditionem mo-
 uet 2, 2, 1.
- mancipium Ægyptium 2,
 53, 2 & *not.*
- mandare aliquem custo-
 dix 2, 42, 3. aliquid
 memoria 2, 8, 1. 2, 112,
 1. mandata exposuit
 legatus 1, 10, 1.
- Manere non potuit in
 hoc, *contentus esse,*
acquiescere 2, 77, 2.
- Maniliū trib. pl. lex 2, 33,
 1.
- Manlius T. Cos. 2, 38, 2
 & 3.
- manus magna Thracum,
promissitudine 2, 112,
 4.
- manum commodare ali-
 cuiſc. *ad eadem* 2, 70,
 4.
- manum contingere, signo
 reuerentiæ & salutatio-
 nis 2, 107, 2 *hinc*: ma-
 num contingendi cu-
 piditas 2, 104, 5
- manum ultimam impo-
 nere 2, 88, 1. non
 omisit quod erat in
 manibus, *quod agebat*
 2, 24, 4.
- manu fortis 2, 118, 2.
- manubia, pecunia ex ma-
 nubia lata in arar. 2
 56, 2.
- Marcellus Claudius 2, 38,
 2.
- M. Marcelli landes &
 mors 2, 93.
- Marcomannorum gens 2,
 108, 1. 2, 109, 5. & Clu-
 uer. *Germ. antiq.* 3, 30.
- marcor ducis, *segities* 2,
 119, 2.
- mare in terras receptum
 2, 33, 4. Ægeū, Icarium
 1, 4, 3. Ponticum 2,
 101, 3.
- Maricæ palus 2, 19, 2.
- Marius C. ignotæ origi-
 nis 2, 128, 3. eius casus
 & periculum 2, 19, 2 &
 3. ex quo liberatur, &
 4. eius reditus in vi-
 bē cruentus 2, 23, 1 & C.
 septies Cos. 2, 26, 1. mo-
 ritur 2, 23, 1. eius mo-
 numenta Cæsar resti-
 tuit 2, 43, 4.
- Marius filius à Sulla vin-
 citur 2, 26, 1. occidit
 2, 27, 4.
- Marius Ægnatius 2, 16, 1.
- Maroboduſ elogium, cō-
 filia, arma aduersus
 Rom 2, 108 & 109.
- Marullus Epidius 2, 68, 4.

Ma

I N D E X.

Mars Gradiuus 2, 131, 6.

Gr. Martis templum 2,

100, 2. martē plusquam

dubio 2, 55, 3. marte

multo varioque paca-

tā regiones 2, 90, 1.

ipsum opus belli euen-

tusque intelligitur.

Martiarum iduum dies 2,

57, 2.

Massilia potentior condi-

toribus 2, 15, 1. moratur

Cæsarem 2, 50, 3.

materia iusti operis 2, 89,

1. materiam belli ciui-

lis præbere 2, 62, 3. ma-

teria adipiscendi triu-

phalia 2, 116, 3.

materia, ligni: 2, 107, 1.

matūrus viris 2, 99, 2. in-

ritone atatis sc.

maturā virtutē correctā

fortuna 2, 79, 3.

matūritas vétéris impe-

rarōris, adultū peritiā

& auctoritas 2, 125, 3.

medendis corporibus no-

bilesaque 2, 25, 4.

medius fuit animo, heb-

erimo partis 2, 93, 2. ita:

dubium se medium-

que partibus præstitit

2, 21, 2.

medium agebat plurima

disimulantis aliqua in-

hibentis 2, 114, 3. cen-

peramento sc. lenitatis
& disciplina.

medium pignus concor-

dix 2, 47, 2. inter duos

sc. ita apud Lucan. 1;

sola futuri Crassus e-

rat belli medius mora.

medius eloquentia, me-

diocris 2, 19, 3.

media fides libertorum 2,

67, 1. ita hic enume-

rantur gradus: summa,

media, aliqua, nulla.

media Corintho Athe-

nisque Megara 1, 2, 5.

in medio relinquere 2,

48, 4.

Medi rerum potiuntur 1,

6, 1. post Assyrios 6, 6.

Media 2, 40, 1.

medicamenta salubrium

consiliorum 2, 129, 4.

Genusta metaphora, de

callidis ad eliciendos

homines comparatio

consilii.

medicus Aug. Cæsaris Ar-

torius 2, 70, 1. medici

Cæs. Tib. in milit. 2,

114, 2.

mediocris. haud medio-

cris belli moles 2, 95, 1.

non mediocre decus 2,

36, 1. mediocritas ho-

minum, conditio ho-

minum humilior &

infer-

I N D E X.

- inferior, respectu Deorum* 2, 130, 3. *mediocritas nostra* 2, 111, 3 *ita de se loquitur Velleius*. *¶* *nor.*
- Medon primus Archon Athen. 1, 2, 4 cuius posterum Medontidæ. *ibid.*
- Megara 1, 2, 5.
- Megasthenes 1, 4, 1.
- Melanthus pater Codri 1, 2, 2.
- melior dux, vir 2, 71, 2. forma quam mente 2, 88, 1.
- membra reip., lacerata 2, 90, 1.
- memor beneficiorum 2, 53, 1 *sc. quæ ipse præstitit, indeque fiduciam capiens*. memor iniuriæ acceptæ 2, 40, 5. *notatur studium & voluntas vindictæ. p. m. m.*
- memorabilis dulcedine carminum 1, 7, 1.
- memoria victoriæ 1, 1, 2. honorum, de ipse monumentis bon. 2, 115, 1.
- memoria, significatu gloria, fama. memoria nominis immortalis 2, 88, 4. digna est memoria hæres 2, 37, 4. dignus memoria vis 1, 16, 5, 1, 18, 2. nomen suum perpetuæ commendare memoriæ 2, 4, 3. memoriæ eius multumtribuendum est 2, 16, 2. *ita loq. præsertim de mortuis famæque posthuma.*
- memoria mandare, consignare, prodere ad posterum scripto 1, 15, 5, per memoriam omnium sæculorum 2, 66, 5.
- Menas & Menecrates liberti Pompeiani 2, 73, 3, 2, 77, 3.
- Menander Comicus 1, 16, 3.
- mendacium simulatæ originis, fraus, impostura 1, 11, 1. *ita: mentiri originem regis stirpis, falso prædicare, simulare* 2, 4, 1.
- mentio nulla habita Cæsaris, in senatu *sc. nihil actum de honorando Cæs.* 2, 61, 5.
- mercatus Olympiorum 1, 8, 1. *¶* *Indic. Iustini Berneggeriani.*
- merces quisque suæ mortis fuit 2, 28, 3 sui periculi 2, 22, 5. *¶* *nor. Freinsheim. ad Flor.* 3, 2, 7 h.

INDEX.

merere, *in bello stipendia
facere.* qui merebat
in Illyrico exercitus 2,
109, 5.

mereri vix fidem potest,
*inuenire. pane incredi-
bile est* 2, 105, 1. meritis
eam contumeliam vi-
tiis 2, 45, 4. nulla virtu-
te tam longam fortu-
næ indulgentiam me-
ritus 2, 80, 1. merita in
aliquem 2, 85, 4.

mergere partem classis 2,
42, 2.

mersus conscientia flagi-
tiorum 2, 91, 3.

meridiano quidquid fini-
tur 2, 26, 3 *circulo sc.*

Merula flam. dial. 2, 22, 2.

Messalla Corvinus à Cæ-
sare seruatus 2, 71, 1.
consul 2, 84, 1.

Messalini factum egre-
gium 2, 112, 1.

Metabus, *dux Græci a-
gminis qui iuxta mare
Adriaticum Metapo-
rum condidit.* & not.
ad 1, 1, 1.

Metapontus 1, 2, 1.

Metellus Macedonicus
porticus fecit 1, 11, 3. 2,
1, 2. eius felicitas 2, 11,
6 & 7.

Metellus Numidicus con-

tra Ingurtham bellum
gerit 2, 11, 1 & c. inter
oratores numeratur 2,
9, 5.

Metellus Pius Numidici
filius 2, 15, 4.

Metellus Creticus trium-
phat. 2, 34, 2. aduersa-
tur Pompeio 2, 40, 5.

meriti fortunam licentia
2, 100, 3. se magnitudi-
ne sua 2, 127, 1. se infra
aliorum æstimationes
2, 127, 4.

metus plurimum fuit in
hoc tempore 2, 113, 1.

metu Carthaginis remo-
to 2, 1, 1.

Miletus conditur 1, 4, 3.

Cyzicum & Byzantium
condit 2, 15, 1.

miles manu, dux consiliis
2, 18, 1. militem coacti
dare feminæ virique ex
censu 2, 111, 1.

miles promilites 2, 85, 3

& sæpe. MILES non
rogat, quod cogere po-
test 2, 81, 1. MILITES
frequentia suæ intuitu
insolescunt *ibid.* no-
lunt audire legatos
reip. absente impera-
tore 2, 67, 5. milites o-
ptimi imperatoris fun-
cti officio 2, 85, 5.

INDEX.

milites equitesque 2, 15, 3.

hic milites de pedibus accipiuntur. & not.

milites sub Varo legatus 2, 120, 3. eques milita-

erat sub 2, 9, 4. exercitus qui in Germania

militabat 2, 115, 1.

militia Bruti ante hoc tempus præclara fuit 2,

5, 1. militiæ bellicæ assuetus 2, 117, 2. militiæ finis, *missio* 2, 115, 2

militiam Cimbricam minari 2, 110, 1.

milliarium 2, 106, 2 intra certum milliarium castra Hannib. conspicatur Roma 2, 27, 2.

millibus sex, *sc. nummorum* 2, 10, 1 & *Sestert.*

Milo interficit Clodium 2, 47, 4 eius interitus 2, 68, 3.

minari sequitatem Italici 2, 114, 4.

Minatius Magius Asculanensis nepos Decii Magii, atavus Velleii 2, 16, 2.

Mincivium 1, 15, 4.

minister, *in bonam partem.* minister speciosus, *de legato in milit.* 2, 111, 3. minister & adiutor consiliorum 2,

129, 4. *ita:* ministeria splendissima, *in milit.* 2, 116, 2. ministeriorum principalium specie 2, 93, 3. ministerio Catonis Cyprus devicta 2, 38, 6.

In malam partem: minister alienæ potentie & *alias, satellites* 2, 33, 1.

ita ferme: ministri Sullæ, *respectu dominationis* *sc.* 2, 41, 2.

Minturnæ 1, 14, 6. Minturnenses 2, 19, 2.

Minucii triumphus & Scordisci 2, 8, 3.

mira scientia pugnandi, *egregia* 2, 115, 4.

mirari, *de estimatione* 2, 114, 5. 2, 116, 4. deletari paucissimis eorum, mirari neminem possis 1, 17, 3.

militere se partibus 2, 86, 3.

miscbat omnia armis tumultuque 2, 74, 2.

miscuit summa imis 2, 2, 3. *de perturbacione resp. & confusione.*

Misenensis pax 2, 77, 1.

mitis ingenio 2, 117, 2.

mitescit feritas disciplina 2, 118, 1.

Mithridates occupata Asia necat

necat
2 ad
mitti
cond
accip
victu
fugie
ris fu
2, 40.
Muyen
nris
Theo
restit
mixti
taten
modus
rer de
sophi
pecun
stiper
rium
mod
fecer
culp
con
Tali
& f
mod
habe
volu
quar
bane
mod
mo
mod
tati

INDEX

necat ciues Rom. 2, 18,
2 aduersus quem Sulla
mittitur §. 3. à quo
conditiones supplex
accipit 1, 13, 6. rursus
uictus in Armeniam
fugit 2, 37, 2 ultimus iu-
ris sui regum oppressus
2, 40, 1.

Mitylene 1, 4, 4. Mityle-
nzis libertas in vius
Theophanis gratiam
restituta 2, 18, 3.

mixtissimi rigore & leni-
tate mores 2, 58, 3.

modus, *de quantitate
rei definita, Et Philo-
sophi vocant:* modus
pecuniae 1, 9, 6. modus
stipendii 2, 115, 2. vi-
rium 2, 96, 3. magnum
modum legionum ef-
fecerat 2, 73, 3. modus
culpe ex modo pecuniae
constituebatur 2, 12, 5.

*Talia ex comparatione
& similitudine sunt:*
modum in voluntate
habere 2, 31, 4. magis
voluntatem peccandi
quam modum intue-
bantur 2, 8, 1. ciuiliis
modus dignitatis 2, 7, 1.
modus scripturæ 2, 51, 2.
modum statuere liber-
tati 2, 40, 2. modum

non norat in concupi-
scenda pecunia 2, 46, 2.
2, 45, 1. modus labo-
rum, honorum 2, 122,
4.

Latius accipienda sunt
imperium magistratum
ad pristinum pacis mo-
dum redigere 2, 98, 3.

modicus virium 1, 12, 4.
moderari difficultatem
annonæ 2, 94, 3. mode-
rator annonæ 2, 128, 3.
moderator iuuentutis fi-
lii Aug. 2, 102, 1.

moenia, *pro Urbe* 2, 22, 1.

moles eius belli 2, 97, 4.
2, 116, 1. 2, 95, 1. quantæ
molis bellum 2, 129, 5.
molem belli suscipere
2, 79, 1. molis maximæ
res Galliarum 2, 121, 1.
ita: moles imperii 2,
131.

moles mari iniecit 2, 33,
4. *Sallust. Catil.* 13 &
20. *Plutarch. Lucull.*

moliri porticus, 8, 3 lon-
ge amoenissima 2, 1, 2
de edific. operis omnibus.
ædem ex marmore 1,
11, 5. templum 2, 130, 1.
moliri multa fortiterque
2, 26, 1. in animo bel-
lum 2, 46, 2 in iis quæ
pro senatu moliebatur

I N D E X.

2, 13, 2 de negotiis susce-
ptis, & conatibus prefer-
tum gravioribus. ita:
moliri nota 2, 121, 2.
mollire dissensiones coër-
tione 2, 121, 1. molli-
tatis fluens 1, 6, 2, 2, 3, 2.
momentis magnis con-
culcerat prouincias 2,
78, 1.
*Monarchia Romana post
liberos. instituta ins-
titutum unde numeran-
dum not. ad 2, 86, 1.*
moas Claudius 2, 112, 3.
Cœlius 2, 130, 2.
monumentum virtutis
suar fecit Carthaginem
Scipio, quæ fuerat aui-
eius clementiæ 2, 11, 1.
ita: monumenta vi-
ctoriæ suæ fecit partes
orbis 2, 4, 4. monu-
mentum virtutis Pom-
peii &c. 2, 38, 6.
monumenta Marii resti-
tuta 2, 43, 4 *propria*
mora ea fuit patrandò
bello 2, 79, 3. nihil in
mora habuit, quo mi-
nus &c. 2, 51, 2.
MORA difficilis est in
perfecto 1, 17, 6. & not.
morari tot annos Rhodi
2, 99, 4.
dum in externis mo-

tor, in descriptione ex-
tern. Verbor 1, 7, 2.
morari in imperiis, im-
pulerunt, cum affectu
retinendi imperia 2,
11, 2.
morari cogit in se con-
sulatus Cæli. 2, 41, 1
alias: moram exigit.
descriptionis sc. non
transcurrentis. & a-
lias.
morari victoriam, impe-
dire 2, 80, 2. moratus
erat milites sua facun-
dia, inhibuerat 2, 22, 3.
paucis diebus exerci-
tum moratus 2, 113, 2.
retinuit. ita: non diu
morata est Tiberium
patria 1, 104, 2.
morbo proditor 2, 83, 1.
Virus corrupti qua-
dam proditiōis con-
suetudine animi nota-
tur.
moriendum ante, quam
&c. 2, 49, 4 *exagge-
ratiue; quidvis potius
faciendum, &c.* quem
moriurū miserat mili-
tem, proposita morien-
di animatum 2, 53, 3.
mors fatalis 2, 49, 1. 2, 41, 6.
item: fortuita 2, 107, 1
& Fat. voluntaria 2, 87.
3. 2.

I N D E X.

8. 2, 102, 1. conflata in-
sidiis 2, 4, 6. immatura
2, 3, 2 mortem dignif-
simam vita sua obiit 2,
91, 5.
mortalis conditio 2, 104.
4 natura 2, 97, 2.
Mos. moris antiquissimi
vir 2, 116, 3. more belli
non latrociniorum 2,
31, 2. morum dulcedo
& suauitas 2, 97, 3. *mor.*
corruptio increfcit cito
Et Valde 2, 10, 1.
mores ita se habent,
ita comparatum est 2,
91, 4.
mouere seditionem, tu-
multum 2, 68, 2. mo-
ueri senatu à censorib.
1, 10, 6.
sub omnem motum
nostrarum nauium 2,
107, 1. *quoruscunque*
se commouissent nostra
nau. motus imbecil-
litatis, 2, 123, 2.
motibus magnis con-
cussa Græcia, *rumulsi-*
bis, discordiis 1, 3, 1.
Mucianus Crassus 2, 4, 1.
Mucius Iureconsultus po-
tius quam orator 2, 9,
2.
mucro gladii 2, 70, 5.
mulcere verbis, *persua-*

dendo sc. 2, 85, 4. mul-
ceri iure, *mitigari op-*
pon. domari glad. 2,
117, 3.
muliebris metus 2, 87, 1
nihil muliebre præter
corpus gerens 2, 74, 3.
multare morte 2, 12, 5.
multatus ingenti pe-
cunia 2, 37, 5. multata fi-
ne longissimæ liberta-
tis regio 2, 38, 6. *peri-*
phrasis provinciae facta.
male multatum cornu,
de clade Et damno præ-
lis 2, 70, 2.
multiplex in virtutibus
vir 2, 101, 3.
multiplicati consulatus
Mario 2, 12, 3.
MVLtitudine fidunt mi-
lites 2, 113, 1.
Mummius destinatur bel-
lo Achaico gerendo 1,
12, 1. Corinthum exci-
dit 1, 13, 1. Achaicus di-
citur 2, 6, 2. *et* 2, 128, 2.
Mundus Unde ortus sit,
dubitat Velleius 2, 68,
5.
munus. hoc munere va-
cauerunt decem anni
1, 14, 5. *sc. deducenda-*
rum coloniarum. 10 au-
nis nulla *deducta est*
colonia.
Ss 5 mul.

I N D E X.

- munus, de spectaculo *&*
ludis. munus gladiato-
 rium 2, 100, 2. *& integro*: munus gladiato-
 rii spectaculum 2, 56, 1.
 munus ædilitatis edere
in adilitate 2, 93, 1. mu-
 nera Augusti 2, 89, 1.
 munera, pro theatris, 2,
 130, 1. *& integro*: mu-
 nera theatri & aliorum
 operum Pomp. 2, 48,
 2.
 munificencia Principis 2,
 126, 4. Tiberii erga de-
 functum patrem 2, 130,
 1.
 munire præsidia 2, 120, 1
 aliquid auctoritatē 2,
 127, 2.
 munitionum natura oppi-
 dum 2, 26, 1. munitio-
 nes defendere 2, 112, 1.
 munitiones portus Pi-
 rezi 2, 23, 1. munimen-
 tis completi aliquem
 2, 51, 1. Ita dicuntur
opera tam ad defen-
dendum, quam ad op-
pugnandum comparā-
ta.
 Murcius Statius 2, 72, 4.
 Murena L. conspirat in
 Augustum & opprimi-
 tur 2, 91, 2.
 mutavit Cumanos Oſca
 vicinia, ritus patrios
Cumanorum mutavit
 O. S. 1, 4, 2, cuius for-
 tunam Deus mutare
 constituit 2, 57, 3. *ali-*
ter: fortunam muta-
 uerat non animum ca-
 prius 2, 81, 2.
 Mutina 2, 61, 4.
 mutuo sanguine certa-
 tum 2, 90, 2.
 Mycenæ 1, 1, 2.
 Mylæ 2, 79, 4.
 Myrina 1, 4, 4.
 Myrmidonum ciuitas 2,
 3, 1. *ira olim vocabatur*
Theſſalia.
 Myus condita 1, 4, 3.
 N.
 Narbo Marti, colonia
 deduct. 1, 15, 5. 2, 8, 1.
 Naso poëta 2, 36, 3.
 Natales dies *serbium*. not.
 ad 1, 8, 4.
 nationes omnes eius gen-
 tis 2, 98, 1.
 natus ad omnia quæ recte
 facienda sunt 2, 129, 1.
ira alibi: demerendis
 hominib. genitus. na-
 tum mendacio genus
 2, 118, 1. *de singulari &*
quasi naturali apri-
dine ad aliquid.
 naturā ascendit in sum-
 mum 1, 17, 6. *ira mox*
ibid:

INDEX.

ibid. naturaliterque recedit, &c. ita ordinarie comparatum est. naturaliter audita visis laudamus lubentius 2, 92, 5.

natura *disting.* ab industria 2, 97, 2. naturæ suæ repugnare 2, 69, 6.

naturalis superbia, *infita* 2, 11, 2. naturalis auus 2, 112, 7. naturale exemplum, *sc. maiorum* & *parent.* 2, 128, 4. naturaliter diffimillimi 2, 60, 5.

nauis operaria 2, 53, 2. nauis quatuor scalmorū 2, 43, 1. NAVES modicæ magnitudinis in bello præ vastis probantur 2, 84, 2. naues ædificare 2, 79, 5. nauigia Germanorum 2, 107, 1. *9. not.* naualia certamina 2, 79, 1.

naumachia. *spectaculum ludicri certaminis navalis* 2, 56, 1. 2, 100, 2.

navus 2, 105, 3 *pro quo alia.* gnavus, naua opera 2, 110, 3.

Nauportum 2, 110, 4.

Neapolis condita 1, 4, 2. Neapolitani honorant Augustum. *spectacu-*

lo 2, 123, 1.

NECESSARIA gloriosis proponenda 2, 110, 3.

necessitudinis miserrimæ rationem reddere, *ne-* *cessitatis sc. qua ad arma compulsi* 2, 50, 2.

nefas est, integritatem Catonis laudare 2, 45, 5. *9. not.* quem vincere esset nefas, *multum hac pigritudo aversum* *notat* 2, 37, 4.

negare. nihil negauerunt ei maiores nostri, *i. e. omnes honores tribuerunt* 2, 128, 3.

negotio sufficere, *rebus gerendis* 2, 98, 3. ex negotio ubi aliquid remitti poterat 2, 88, 2. NEGOTIA magna magnis indigent adiutoribus 2, 127, 2.

negotiantes in Africa 2, 11, 2. negotiatores traditi 2, 110, 6. mercatores.

Nepe 1, 14, 2.

Neptunia 1, 15, 4.

nequam. homo ingeniosissime nequam 2, 48, 3, non minus ingeniosus se nequam 2, 68, 1. nequitiam gravitate tegere 2, 100, 5.

Neu

INDEX.

Nero Claudius 2, 77, 3.
Nero pro Tiberio Cæs. 2,
95, 1. 2. 96, 3. 2, 97, 4.
1, 104, 1. 2, 100, 1.

Nerua Silianus 2, 116, 4.

Nestor 1, 1, 1.

Neutralitas, & Vocant,
sive ædiaçogia. not. ad.
1, 9, 2. & 2, 50, 3.

Nicomedes Bithyniam
hereditate relinquit
Romanis 2, 4, 1.

nimius reip. liberæ vir 2,
32, 1. *quasi onerosus ni-*
mia potentia & in-
tolerabilis. ινερειχον.

Ninus cum Semiramide
Babylona condidit 1,
6, 2.

nitere, nituerat sub pari
ætatē 1, 17, 1. nitue-
rant eo tempore ora-
tores isti 1, 9, 1. & *su-*
pra: florere: *nisi quod*
nitere *ινερειχον* est.

niti. quærunť aliquid in
quo nitantur 1, 17, 7. *e-*
laborare, studium in
aliquare ponere &c.

nobiles salubritate æquæ
2, 25, 4. nobiles nostris
suisque cladibus 2, 8, 3.
nobilior etiam animo
quam gente 2, 112, 2.
nobilissimus rex 1, 9, 5.
nobilissima familia 2,

41, 1. nobilissima ac-
cusatio Dolabellæ 2,
43, 3. nobilissimæ no-
uitatis 2, 34, 1. nobilis-
simæ simplicitatis iu-
uenis 2, 9, 3. vir 2, 72.
3. nobilissimæ virtutis
homo 2, 79, 1. nobilis-
simum factum 2, 26, 3.
NOBILISSIMUM quod
optimum 2, 128, 1. *ap-*
pares hanc quoque Vo-
cem Velleio Valde esse
familiarem.

NOBILITATIS naturalis
superbia, *nobilium* 2,
11, 2. *Sallust. lugurth.*
64: *superbia commu-*
ne nobilitatis malum.
nobilitare nouitatē suam
2, 96, 1.

Nola quando condita 1,
7, 2 & 3. obsidetur 2,
18, 4. ibi Augustus mo-
ritur 2, 123, 2.

nominis eius primus
consul 2, 21, 5. *s. e. ex*
Pompeii.

nomen, cum significatu
& respectu celebra-
tū. clari nominis vir 2,
34, 4. 2, 56, 3. nominis
minoris viri 2, 100, 5.
magni nominis vir 2,
1, 4. *sta*: tanta nomina
s. e. Viri tam clari 2,

INDEX.

114, si nominis paterni
magnitudo 2, 55, 2. nihil
præter nomen trahens
2, 80, 3. nominis tanti
famæ territus 2, 94, 4.
nomine consulis non
inferior 2, 26, 1. nomen
Augusti diuinis hono-
ribus honoratum 2,
124, 3. nomine ubique
erat Pompeius 2, 54, 2.
nulli nomini non post-
ferendus 2, 69, 3. *qui-
dam volebant homini:
sed Gruterus tuetur
nomini, & cum em-
phasi accipiatur.*
**nomen, ad totam gen-
tem relatum.** nomen
Romanum 1, 14, 1. 2, 131.
nominis Romani prin-
ceps 2, 53, 2. 2, 128, 3.
conditor 2, 60, 1. clarif-
simus Graii nominis
Lycurgus 1, 6, 3.
nomen, de causa. quo
nomine mirari conue-
nit 1, 3, 2. quo nomine
non est mirandum 1, 6,
4. eo nomine 2, 104, 2.
**nomen inuidiosæ fortu-
næ Cæsaris adire** 2, 60,
1. *Deco qui non inbo-
natantū sed etiam in
nomen heres ascitus e-
rat. Unde cum susci-*

*pit nomen, quod testa-
mento iussus est ferre,
adit nomen. Vide
Brissou 7 formul.*
nominare colonos 2, 74,
2.
Norbanus à Sulla victus
2, 25, 2.
Noricum regnum 2, 109,
5. *provincia fuit* 2,
39, 3. **Norici** 2, 109, 3.
nota censoria 2, 68, 5. *pro-
pria vox, notandi, no-
tarum, notationum, de
animaduersionib⁹ cen-
sorum.*
notæ elisarum faucium,
indicia 2, 4, 5.
notæ corporis. 2, 24, 3. *ex
quibus videlicet de
ingenio & moribus
consecutura sumitur, &
not. & adde Cicéron.
de fato cap. 5.*
notæ æternas inussit me-
moræ Antonii Cice-
ro 2, 64, 3. *perita trans-
latione ab infamibus
stigmatum notis.*
notetur felicitas huius
familiæ 2, 10, 3. **notetur**
immodica libertate vo-
fos esse &c. 2, 68, 4.
notandum tamen id
est 2, 67, 1. **illud notan-**
dum est 2, 52, 3. *formula
ab'et.*

INDEX.

- obseruanda* & *inse-*
renda rei memoratu
signa.
notitia Romanæ linguæ
 2, 110, 5. res parum ad
 notitiam pertinens 2,
 73, 5.
nouerca. in dicto Scipio-
nis ad conuersionem populi
in tumultuantiem: qui
possum vestro clamore
moueri; quorum
Italia nouerca est? 2, 4, 4.
perstringit, homines
conuenas; quæsturbâ
εὐχολόδων ἀνθρώπων.
nouas res moliri 2, 125, 1
ubi additur: nouum
statum, nouum dū-
cem, nouam quærere
remp. significanturque
seditiosa molitiones
aduersus remp. in tu-
ius mutationem sc.
aut perturbationem
tendant. ita: noua-
tum pessimarumq; re-
tum auctores 2, 19, 1.
noia moliri; eodem si-
gnif. 2, 129, 1.
nouus homo 2, 128, 1 &
not. hinc: nouitas fa-
milix 2, 127, 1. nouitas
 Agrippæ 2, 96, 11 noui-
 tatis nobilissimæ vir 2,
 34, 3.
noua tabulæ 2, 68, 1. *ἡ*
ἡτοιμασμένη. & Cæl. Rho-
 digin. 11, 20.
nuda fuga 2, 61, 4. sc. amiso
 exercitu ceterisque
presidiis.
Numantia terror reip.
Rom. exciditur 2, 4,
 2 & 5. Numantinum
 bellum 2, 1, 3. eius ter-
 ror 2, 90, 3.
numerus. in numerum
sui exercitus recipiebat
fugitiuus 2, 73, 3. nu-
 mero tot legionum in-
 flatus 2, 80, 12.
numerare mercedem ab-
scissi capitis; represen-
tare; persolvere 2, 86,
 3.
Numidia prouinc. facta
 2, 39, 2. Numidicus
 dictus Metellus 2, 11, 2.
 exilio & reditu clarus
 2, 15, 5. Numidici exi-
 lium 2, 45, 3.
Numonius Vala 2, 119, 4.
 humini Dianæ sacrata re-
 gio 2, 25, 4.
 nunc acie, nunc expedi-
 tionibus 2, 98, 2 nunc
 metuentes, nunc simu-
 lantes 2, 62, 3 & *sæpe a-*
lias, cum membra &
tempora distinguun-
tur;

INDEX.

nuntius victoriæ præces-
sit nuntios periculi 2,
119, 5. nuntiantes con-
iurationem libelli 2, 57,
2.

O.

Oblidere, crimina sc. in
iudicio aut coram
cenforibus 2, 95, 3. obli-
cere absenti multa, pro-
bra in eum dicere, in-
mulare absentem &c.
2, 83, 4.

obire munia ducis 2, 70, 1.
obita prætura quæstu-
raque 2, 43, 4.
provincias 2, 74, 1. 2,
101, 1. peragere & or-
dinare.

obire morbo 2, 102, 4.

obligare aliquem, sicuti
beneficio sc. 2, 56, 3.

obliuio rerum præterita-
rum decreta. *apud* 2,
58, 4. *Q.* Dissert. *qua*
notas sequitur.

obnitebantur impedire,
conabantur, augustinus
1, 9, 6. obnitens repu-
gnauerat 2, 89, 5. ob-
nitente vi animi 2,
123, 2.

obruere aliquem digna-
tione, sua dignatione
illius dignitatem ob-
scure &c. 2, 69, 3.

ita obrui & suppar 2,
92, 5 de obscuracione
existimationis, laudem,
imminutione præstan-
tia &c.

obscenissimarum rerum
& auctor & minister
2, 83, 1.

obscurissimis initiis natus
2, 76, 4.

obseruantia temporum,
obseruatio in nauigan-
do sc. 2, 106, 3.

Obsides liberos suos Ro-
mam mittit Parthus 2,
94, 4. Antonius in Ca-
pitolium 2, 58, 3. dati
obsides ciuitatibus à
piratis in redemptione
Cæsaris 2, 42, 2.

obsideri, à seditionis sc.
militib. 2, 125, 4.

obtestor atque precor 2,
131.

obtinere illustres locus,
occupare 1, 4, 4. obti-
nebant tum omnia
maria prædones, *in se*
derant &c. 2, 43, 1.
obtinere cum imperio
regionem 2, 125, 5. *ita* :
obtinebat tum Asiam
proconsul &c. 2, 42, 3.
obtinebat Hispaniam
ex consulatu 2, 78, 3.
auctoritas obtinendi,
quæ

INDEX.

que sentiebat 2, 125, 5.
 illa impetrabilis effica-
 cia intelligitur, sicut
 Ammianus loquitur.
 obestabant multi actis
 eius 2, 44, 2.
 obuenit Sullæ prouincia
 sorte 2, 18, 4.
 occultare fugam 2, 75, 3.
 occupare fugam 2, 85, 1.
 precipere, cupide &
 festinanter arripere.
 occupatus est ab ingra-
 tis i. e. celerius quam
 existimasset interfelli
 2, 57, 1. ita: occupatus
 vigore aduentus eius
 exercitus se tradit 2, 50,
 4. inopinantisque se. su-
 peruenerat.
 occupare locum colo-
 nis 1, 4, 1. ripam ca-
 saris 2, 107, 1.
 occupauit eum idem
 furor, & alia, inuasit
 2, 63, 1.
 occupare remp. 3, 4, 4.
 i. e. dominatum in
 rep. opprimere remp.
 dominatu. Talis est
 locutio Sallustii in Ca-
 sar. capere remp. eodem
 significatu.
 nimium occupatos di-
 xerim, 1, 53, 4. qui ali-
 quid prætermisere: fi-

gura mitigationis &
 comitatu.
 velut occupata mate-
 ria, ab aliis sc. iam tra-
 ctata & quasi præce-
 pta 1, 17, 7.
 Oceanus 2, 1, 6, 3.
 oculorum vigor & vis in
 Arminio 2, 1, 8, 2. index
 sc. ingentis animi.
 sub oculis cæsaris 2, 79,
 4. sub ipsis mœnibus
 oculisque vrbis 2, 21, 3.
 Octauia soror Augusti 2,
 93, 1.
 Octauiz porticus 1, 11, 3.
 nam sororis suæ nomine
 Augustus fecerat. Sue-
 ton. Aug. 29.
 Octavius Cn. Perseum re-
 cipit 1, 9, 4. triumphum
 naualem agit. ibid.
 Octavius consul interse-
 ctus à Marianis 2, 21, 2.
 Octavius C. Octauii Cæ-
 saris pater 2, 59, 2.
 Octavius Cæsar adit he-
 reditatem Cæsaris 2,
 60, 3. consulum init
 pridie quam viginti an-
 nos impleret X Kal.
 Octobr. 2, 65, 2. aliis
 mensem Sextilem no-
 minant. Vt fortasse er-
 ror è voce numeralibus
 notis scripta ortus sit.
 cogit

I N D E X.

v. g. si scripserit Vel-
leius: X Kal. VIIbr. li-
brarius fecerit VIIIbr.
Clarissimus Freinshe-
mius Noster in compa-
rat. Version. Tac. ad 1
A. 9, 1 ita conciliari
posse existimat, si Vel-
leium accipiamus de
die, quo renunciatus
est consul, ceteros de de-
signationis die. Anto-
nium apud Mutiniam
vincit 2, 61, 4: cetera
vide in August.

Odisse presentem statum,
νεμεσις αὐτῶν de sedulo
E impio ciue dici-
tur 2, 91: sicut ama-
re presentem statum
proprie ciuis boni est.

offensiones tacitæ cum
aliquo 2, 93, 3.

offerre. dii obtulerant
presagiæ periculi 2, 57, 2.

officiorum militarium pa-
tiens & peritus 2, 10, 3
3 munia milit. intel-
lig.

OLIGarchia & reip. &
auctoribus suis plerū-
que est exitiabilis 2,
44, 1.

Olympiorum ludicrum
quando coepit 1, 8,
1. & not.

Olympicum 1, 10, 1. tem-
plum Iouis Olympici
Athenis. P. Faber in
semestri. 3, 3 existimat
legendum Olympieum
Verbo Graecico, quò
etiam Thucydides usus
est.

Olympiade VI Roma
condita 1, 8, 4. & not.

omina. auspiciis reip.
omnibus 2, 79, 2. cum
diis omnibus profi-
cisci 2, 46, 3: epulæ
sc. imprecatione. v. not.

ominari de exitu alicuius
tristia, Vaticinari de-
vitiæ 2, 71, 2.

per omnia. sapissime ita
loquitur Noster, cum
tem prorsus E omni-
nò ita habere innuit.

per omnia diis pro-
pior 2, 35, 2. per omnia
egressus fortunam ho-
minis 2, 40, 2. per o-
mnia laudabilis 2, 33, 1.

per omnia positus ex-
tra dilationes 2, 79, 1.

per omnia repugnans
naturæ suæ 2, 69, 6. In
omnia & omnibus ve-
nalis 2, 83, 1. In omnia
pecuniæ cupidior 2,
9, 1.

onus atque cura belli 2,
Ta 91, 2.

onus atque cura belli 2,
Ta 91, 2.

INDEX.

97, 2. onera principis, *de negotiis* 2, 114, 1.
2, 128, 4. *ita*: onerum
ptincipialium adiutor
2, 127, 3. oneraria na-
vis 2, 53, 2.

Opis ædes 2, 60, 4.
ope humana inuictus vir
2, 79, 3. *humanis viri-
bus armisque.*

Opimius L. cos. C. Grac-
chum & Fulvium Flac-
cum res novas mo-
lientes opprimit 2, 6,
4 & c. damnatus postea
iudicio publico 2, 7, 3
ab hoc Opimianum vi-
num dictum, & s.

oppositus Mithridati Lu-
cullus 2, 33, 1. & Ind.
Nep. tot millia se in eo
proelio nobis opposue-
rant 2, 30, 6.

opportunitates 2, 111, 4.
oppugnationes urbium,
castellorum 2, 95, 2.

opus felix euentu, forte
conatu, *de re bello gesta*
2, 113, 1. opus tantum
consummatum, *belli
Pannonici cōfessio* nor.
2, 117, 1. *ita*: operis ad-
iutore dato, *res bello ge-
rende* 2, 95, 1. maiori
operi præparabat exer-
citurum 2, 109, 2. operi-

bus bellicis sufficiens
ingenium 2, 97, 2. opera
Principalia *quacunque
agit princeps* 2, 124, 3.
opera sua commendat
Augustus Tiberio, *res
gestas* 2, 123, 3. opera Ti-
berii celestissima 2,
104, 3. opera magni
voluminis 2, 106, 1. *quo-
rum descriptio requi-
rit magni volum.*

opus Velleii 2, 96, 2. arcta-
tum 2, 86, 1. *descriptio-
ne.* ita: operis magni-
tudo, *de Homeri poeti*
1, 5, 1. & nor. perfectis-
simi in forma operis
sui 2, 36, 3.

opera, *de adficiis* 2, 130, 1.
opera, *de poliorceticis ope-
ribus* 2, 4, 2. & Ind. Nep.
opera naua virilisque 2,
120, 3. operam suam
polliceri 2, 59, 5. opera
eius singulari vsus 2,
129, 1. operæ senato-
rum & equitum exactæ
ad bellum 2, 111, 1.

opprimi morbo 2, 23, 1.
optare à diis aliquid 2, 89,
2.

optimates, *de senatu &
nobilitate*, sine & hic
*explicatur senatus at-
que equestris ordinis*
pars

pars
OPT.
iudi-
ca 2
optim-
ora ma-
oraculo
oratio
sectu
quen-
centi
Nep.
oratore
1. or-
uus,
18.
orbis rei
in ext-
termi-
spectu
pro o-
lute p-
2, 86,
notu
& de
& fl-
qua d-
orbe l-
orbis o-
1, 5, 4
ordior.
exerci-
ordo. or-
mine
virtus
111 &

I N D E X.

pari 2, 3, 2. 2, 47, 3.
OPTIMVS vir à senatu
 iudicatur Scipio Nasica 2, 3, 1. *¶* *not.*

optima studia 2, 94, 2.
 ora maritima 2, 73, 2.
 oraculo emissa vox 1, 10, 5.
 oratio & vis forensis, perfectumque profæ eloquentiæ decus 1, 17, 3.
*coniunguntur hæc iñ-
 zñxw & iñmñwzñw.*

oratores clari 1, 17, 3. 2, 9, 1.
 i. orator nemo Argivus, Theban. Laced. 1, 18, 2.

Orbis reip. 2, 1, 4, 1. *¶* *not.*
 in extremo nostri orbis termino 1, 2, 6 *cum re-
 spectu ad imper. Rom.*
 pro orbis terrarum salute pugnat Augustus 2, 85, 1. *Est illa Roma-
 norum μὲγαληδέα,
 & de suo imperio, rebus
 & statu passim in-
 qua de totis terrarum
 orbe loquantur.*

orbis omnibus sensibus 1, 5, 4.

ordior. orsus est ducere exercitum 2, 109, 5.

ordo. omnis ordinis homines 2, 130, 2. ordinis utriusq; viri i. e. senatorii & equestrii 2, 100,

5. ordinis senatorii viri 2, 69, 5. ordinis onera iura 2, 28, 4.

ordo arborum 2, 43, 2.

ordo harum rerum series

¶ plenior narratio 2,

48, 5. *ita:* ordo cala-

mitatis 2, 119, 1. ordi-

nem actorum suorum

commemorare 1, 10, 4.

ordine narrare, totam

rei seriem non summa-

tim 2, 114, 4. ad or-

dinem revertendum

est 2, 68, 5.

ordines primi 2, 112, 6.

centuriones primi or-

dinis intelligit, res

πρώτους τάξις.

ordines exercitus 2, 27, 2.

ordinare res Asiæ 2, 92, 2.

res orientis 2, 127, 2.

prouincias 2, 94, 4.

ordinatio comitiorum 1,

124, 3. necis & testa-

menti Cæsi 2, 59, 5. *¶*

not.

Orestes Agisthum occi-

dit 1, 1, 3. Orestis liberi

1, 27.

originis ignota Marius 2,

128, 3. originis stimula-

ta mendacium 1, 11, 1.

orientium iuuenum ful-

gor 2, 99, 2. *de iuriis*

et re publica C. & L.

T. 2. Cæsa.

I N D E X.

Casurum. ortus tantis
nominibus 2, 114, 5.
Ornare urbem, *adificiis* sc.
publicis 2, 89, 4. orna-
mentum tantorum
nominum & familiar
2, 114, 5. ornamenta
amoenitatis 2, 81, 2.
ornamenta triumphā-
lia 1, 115, 3. 2, 116, 1. 2,
125, 5. & triumph.
Orces rex Parth. inter-
mit Crassum 2, 46, 4.
& signis Romanis po-
tuitur 2, 91, 1.
Pindari illuminavit
Thebas, *de eloquentia*
Virg. 1, 18, 3. Oris ardor,
grauitas & Vehemen-
tia in vultu sese pro-
dens intellig. 2, 155, 3. in
ore atque oculis classis
2, 84, 3. *in conspectu.*
ostenderat spem magis
auxilii, quam opem
ferebat 2, 74, 3. fortuna
non electionem dabat,
sed ostendebat perfu-
gium 2, 72, 5.
ostentare vires veteres il-
larum virium, magni-
tudo mœnium offen-
tat 1, 4, 2.
ostentatio agendi, *negu-*
dia 2, 98, 3.
Ostia 2, 94, 3.

Otho Roscius & R.
otium *oppon.* bello 2, 23, 2.
otium Tiberi *in secessu*
Rhod. 2, 93, 4. otium
res disciplinæ inimicis-
simæ 2, 82 vbi negotia
locum fecissent otio 2,
105, 3. otium valide di-
ligit Piso & negotio
sufficit 2, 98, 3. otio a-
buti liberaliter laute-
que 2, 105, 3. otiosis si-
millimus actu 2, 127, 4.
qualem industriam Ta-
citus, *quietam* *agat,*
sine ostentatione sc. *ag-*
endi & strepitus
ouans triumphauit 2, 96,
3, 2, 122, 2. *ita oratio-*
nem cum regi *quod ef-*
fort: quia est quasi *mi-*
nor triumphus. Vide
Onuphr. Panuin. *de*
triumph.

P.

Pacifici stipendia, 2, 38, 1
sub pactione stipen-
di siue tributi pen-
dendi in ditionem *Ge-*
uire de iis, qui in pro-
uincia formulam redi-
guntur.
pacifici reditum proseri-
ptis, *in fœdere* sc. *paci-*
etiam illud compre-
hendere 2, 77, 2.

Paco.

I N D E X.

R.
 10, 2, 32.
 in feces
 4. otium
 inimicis
 negotia
 otio 2
 valide di-
 negotio
 otio 2
 r. laute-
 riosis si-
 2, 127 4
 r. id Ta-
 m. G. G. G.
 one f. a.
 rfu.
 uit 2, 96.
 onatio.
 Penet. ef-
 r. u. f. m. i.
 ur. P. de
 uin. de
 2, 38.
 f. pen-
 r. pen-
 r. in pro-
 lam redi-
 procri-
 e f. p. h.
 compre-
 2. p. a. c.

Paconus regis Parthi, filius
 2, 78, 1.

Pacuvius poeta Trag. 2,
 9, 3.

pæne. *servis moderandis*
locutionibus hyperboli-
cis pæne homine ma-
 ior 2, 31, 1. pæne nomi-
 nibus incognita gen-
 tes 2, 106, 1. pæne exitia-
 bilis clades 2, 112, 4 pæ-
 ne inexpugnabiles 2,
 115, 4. pæne manum
 iniecit patria 2, 99, 3.
 pæne alterum orbem
 quærit. 2, 46, 1.

Pæstum 1, 14, 7.

Palinuri promontorium
 2, 79, 3.

Panætius Scipionis co-
 mes 1, 13, 3.

Panares dux Cret. 2, 34, 1.

Pannonia provincia facta
 2, 39, 3. rebellat 2, 110,
 2.

Papius Mutilus 2, 16, 1.

par consulum 2, 46, 1.

parem non fert Pompe-
 ius 2, 29, 3. 2, 33, 3.

paratissimus omnibus au-
 dendis 2, 56, 4 *prompta*
audacia homines, Sal-
 lustio dicuntur.

paratissimus dignis ho-
 nor 2, 126, 4.

parere sibi redditum ser-

ro 2, 10, 4

Parilia 1, 8, 4 G. *not.*

partes Antonianæ 2, 74, 3

Brutianæ, Cassianæ 2,
 74, 1. Cinnanæ, Maria-
 næ 2, 24, 4. Iulianæ 2,
 63, 3. Pompeianæ 2, 65,
 1 partium Brutii exitus
 2, 72, 1. partium eius
 viri 2, 28, 1. adiutor
 partium 2, 76, 1. dux
 partium 2, 72, 3. opus
 erat partibus 2, 23, 5.
 partibus alicuius se mi-
 scere 2, 86, 3. partibus
 regis prouiores visi 1,
 9, 2.

particeps operum *suere-*
rum gerendarum 2,
 116, 2. particeps cædis
 Cæsaris 2, 69, 1.

partita hiberna 2, 113, 3.
παρθεναία.

Parthi reges sui iuris 2, 40, 1.

1. Parthorum legati ad
 Sullam primum Ro-
 manorum missi 2, 24, 3.
 Parthus signa Roma-
 nis adempta Augusto re-
 mittit 2, 91, 1. obsides
 item liberos 2, 94, 4.
 descendit à societate Ro-
 mana 2, 100, 1. cum
 Caio Cæs. coit 2, 101, 1.
 Parthicum bellum 2, 59, 4
quod moliebatur in a-
 To 3 *nimo*

INDEX.

nimo *Julius Caesar.*
 parum habuit, consul
 creatus esse 1, 76, 4 *non*
contentus fuit &c.
 Passienus 2, 116, 1.
 pastoralis manus Romuli
 1, 8, 5. pastoralis cul-
 tus 1, 2, 2.
 patientissimi armorum
 laborumque 2, 24, 1.
 patientia periculorum 2,
 41, 1.
 Patre capte 2, 84, 3.
 Pater Patriæ Augustus di-
 ctus 2, 123, 2. Patres.
Vocabantur fenatores
Romani 1, 8, 6. à qui-
 bus Patricii dicti. *ibid.*
 à Patribus ad plebem
 transiit Clodius 2, 45, 1.
eiuratus se nobilitate.
G. not. C. Dion. 37 p.
 59.
PATRIA cognationi
 præferenda 2, 3, 1. pa-
 triæ prioris nomine
 novæ vrbes à condito-
 ribus sæpe appellaban-
 tur 1, 1, 2. patriæ bel-
 lum inferre 2, 8, 4. 2,
 21, 1. patriam armis pe-
 tere 2, 68, 3.
 patrare decreta, *destinata*
efficere 2, 110, 5. nihil
 ausum patratumque
 fortius 2, 80, 3, reli-

qua belli, *conficere* 2,
 123, 1. *ita:* patrando
 bello ea mora fuit 2,
 79, 3. patrati belli e-
 molumentum 2, 114,
 4. commissum patra-
 tumque prælium 2,
 21, 3.
 patrare facinus 2, 58, 1.
 patratio pacis 2, 98, 2. *de*
perpacata prouincia.
 patrimonium, *pro re fa-*
miliari, bonis 2, 103, 5.
 patrimonia iugulato-
 rum militum à legato
 occupata 2, 120, 3. *G.*
supra heredit.
 patrimonium Principis
 2, 130, 2.
 patronus Romani impe-
 rij perpetuus 2, 120, 1.
defensor. C. c.
 Paullus Æmilius. *G. Æmil.*
 Paullus Lepidi triumviri
 frater 2, 67, 2.
 Paullus censor 2, 45, 3.
 paupertas honesta digni-
 tate non debet carere
 2, 129, 1.
 pax Augusta 2, 126, 3. *G.*
 Aug. lata 2, 126, 3a
 Brundisina 2, 76, 3. 2,
 86, 3. PAX integris
 rebus & conditionibus
 facienda est 2, 50, 1. pa-
 cis auctor 2, 58, 3.
 PACIS

PA
 ta in
 torum
 longa
 popu
 stinu
 redige
 bellan
 adu.
 cem p
 uncia
 mor
 PAC
 bello
 pace
 nis di
 not. p
 dix 1,
 statis
 129, 4
 nia ei
 inter
 Sena
 inter
 pacari,
 tur b
 tur. c
 ciden
 victor
 pacati
 fessio
 matia
 tum
 rent e
 cati
 59, 4.

INDEX.

PACIS impedimen-
ta in cupiditate priua-
torum 2, 25, 1. **pacis**
longæ bonis insolens
populus 2, 110, 1. in pri-
stinum pacis modum
redigere 2, 98, 2. *de re-
bellantibus rursus sub-
actis. ita:* ad eam pa-
cem redegit has pro-
uincias 2, 90, 4. *sicut*
mox Verbum pacare.
PACE firmanda quæ
bello subacta 2, 123, 1.
pace diligentia Cato-
nis dixerim 1, 7, 4 &
not. pace Gracchorum
dixi: 1, 17, 3. pace maie-
statis eius dixerim 2,
129, 4. *bona cum Ve-
nia eius dixi: formula*
πρωτης & modestia
γενιαςque profunda aut
interfanda.
pacari, *de in qua subigun-
tur bello & ordinan-
tur.* dum pacatur Oc-
cidens 2, 91, 1. pacatus
victoriis orbis 2, 89, 6.
pacata ad certam con-
fessionem imperii Dal-
matia 2, 90, 1. pacati
tum demum cum fo-
rent euerſi 2, 115, 4. pa-
catis bellis ciuilibus 2,
19, 4.

Pedia lex 2, 69, 5.
pedites equitibus spoliati
ad cladem relinqua-
tur 2, 119, 4. **peditum**
expeditiones *oppon.*
classis 2, 121, 1.
Pelasgi Athenas commi-
grauere 1, 3, 1.
pellerè aliquem prælio 2,
24, 1. *ita:* pulsus acie
2, 26, 1. pelli spectacu-
lo 2, 79, 6.
Pelopis progenies expel-
latur Peloponneſo 1,
2, 1.
Peloponneſii Megaram
condunt 1, 2, 5.
penates *pro domo* 2, 95, 1.
2, 74, 4.
penetrare interiorius 2, 120, 2.
penetrauit in omnes
regiones bellum 2, 15, 2.
penetratis omnibus
Hispan. gentibus 2, 5, 1.
penetrata Media cum
victoria 2, 40, 1.
pensare victoriæ occasio-
nem damno amissi mi-
litis 2, 115, 5. *est quasi*
redimere, redimendo
adquirere. mortem præ-
maturam immortalis
pensauit memoria 2,
88, 4.
Penthelus 1, 1, 4. *sive* Pen-
thilus *Orestis* *notum est*
Ti 4. *Err.*

I N D E X.

Erigone Aegifhs. Pausan. Corinth.
 per omnia 2, 100, 3. 2.
 127, 1. & omn.
 per summam quietem 2,
 88, 3.
 per idem tempus 2, 45, 1.
 per hæc tempora 2, 78,
 2. per eadem tempora
 2, 75, 1. & *supra* Dum.
 peragratus victor Germaniam 2, 97, 4. *qui*
peragravit.
 percurrere paucis, *scriben-*
do sc. 2, 38, 1.
 percutere fuste 2, 78, 3.
 perdere exercitum 2, 120,
 5. non perdat ille gloriam facti, *non inditus*
maneat &c. 2, 26, 3.
 perdonare 2, 97, 4.
 perducere ad scientiam
 rei militaris 2, 79, 1. in
 fastigium 2, 109, 1. in
 societatem suam 2, 9, 1.
 perduxerat in hoc novitatem suam 2, 9, 1.
 perducere remp. ad
 summum discrimen 2,
 27, 1. *de hoste belli periculum ingens obici-*
ente
 per elegantis ingenii vir 1,
 1.
 perfici. mortalis conditio
 natura & industria per-

fecta 2, 2, 2. perfecta
 maximorum artificum
 manibus tabulæ 1, 13, 4.
 perfectissimi in forma
 operis sui 2, 36, 3.
 perfrui recordatione lo-
 corum, gentium &c.
quæ se, olim vidimus 2,
 101, 3.
 Pergamus 1, 1, 2.
 perlustrata armis regio 2,
 106, 1.
 permittere maiora, mi-
 noribus perceptis 2, 13,
 3. Fabren tassen. permisit
 se ditioni eius 2, 37, 3.
ita: apud Curtium nu-
de: permiscere se regi.
de deditione.
 pernices velocitate iu-
 nes 2, 48, 1.
 perniciofa consilia, *sed-*
tiosa 2, 3, 2.
 Perperna Sertorium in-
 terimit 2, 30, 1.
 perpolitus nuper calce a-
 renaque locus 2, 21, 4.
Quacumque rudia e-
rant, politi dicuntur,
cum cultum accessit:
adeo ut etiam politiones
agrorum, de cultura
accipiuntur. Itaque
nihil hic mutandum.
 perrupta eorum acies 2,
 112, 6.

Per-

I N D E X.

Perſæ poſt Medos rerum
potiuntur 1, 6, 6.

perſequi, *deſcribere* 2, 103,

4. *ita* : perſequamur
notam ſeuertatē cen-
ſorum 2, 10, 1.

perſecutus Gracchum
Opimius occidit 2, 6,
4. *tantum hoſtem ſc.*
reſp.

nulla cum ciuiliſ miſe-
ricordia perſecuta eſt
2, 7, 3. *excepit*, *proſe-*
cuta eſt.

perſeuerabant, facturos
ſe 2, 92, 3. perſeuerauit
facere 2, 103, 2.

Perſeus in triumpho du-
ctus 1, 9, 5.

perſona Pompeii 2, 31, 1.

PERſona auget aut le-
uat inuidiam 2, 31, 4.
ex perſona poëtæ di-
ctum 1, 3, 2.

perſtinaciter deferebat Au-
guſto populus dictatu-
ram 2, 89, 5. perſtina-
ciſſima in retinendis
armis iuuentus 2, 27, 1.
perſtinaciſſime arma
retinebat Nola 2, 18, 4.

perturb. nulla cum per-
turbatione aut rerum
aut hominum *ſine in-*
multu, quiete 2, 88, 3.

peruadere diuerſo itine-

re 2, 82, 2.

peruchi in Siciliam 2, 75,

3.

peruenire ad potentiam
2, 80, 4.

Peruſia 2, 74, 3 in cenſa
ſ. 4.

peſtifero ciuibus reditu
Marius urbem ingreſ-
ſus 2, 22, 1.

petere Antonium, *proſi-*
cisci ad Ant. 2, 76, 2.

petere deſtinatum iter,
ingredi 2, 82, 2. quod

ſummo ſtudio petiturum
eſt, *quaſi ſum Sc.* 1, 17,

6. *ita* : nihil amplius
præter tyranni peten-
dum ſanguinem 2, 58,

2. petebatur Cicero
verbis eius legis 2, 45,

2. *in ipſum dirigeban-*
tur verba l. peti inſi-
diis alicuius 2, 64, 1.

Petrecius legatus Pompeii
2, 48, 1.

Pharnaces Sardnapali in-
terfeſtor 1, 6, 2 & *not.*

Pharnaces rex Ponti à Cæ-
ſare victus 2, 55, 2.

Pharſalica acies 2, 52, 2.

Pharus 1, 4, 3.

Phidippus 1, 1, 1.

Philemon *Comicus* 1, 16,

3.

Philipp⁹ rex Maced. 1, 6, 5.

T t 5

Phi.

I N D E X.

- Philippus vitricus Oſta-
uii 2, 60, 1.
- Philippi Grbs Macedon. 2,
70, 1. *hinc*: Philippii
campi 2, 86, 2 *ſibi* Bru-
tus *ſc* Caſſius ab Oſta-
nio *Caſſ. Viti* 2, con-
funduntur à Poëtis
cum Philippiis in Theſ-
ſalia; *ſibi* Pompeius à
Iulio *Vitru*.
- Philosophorum ingenia
à Socrate defluxere 1,
16, 4.
- Phoceæ condita 1, 4, 3.
- Maſſiliam condit 2, 15,
1.
- Phraates rex Parthorum
2, 91, 1.
- piſtores 1, 17, 4.
- Pii cognomen conſecu-
tus Metellus 2, 13, 4. pia
munificentia, *erga pa-
trem defunctum ſc* 2,
130, 1. *ita*: pietas, *filii
ſc. in parent.* 2, 15, 5.
*item de affectu erga ne-
ceſſitudines ſc* mode-
ſta 2, 99, 2 *de fide in
patriam* 2, 16, 3. pietas
reſtiſſima ſentiendi ſc.
pro rep. 2, 113, 5.
- pignus concordia: me-
dium inter 2, 47, 2.
- Pindarus illuſtrat Thebas
1, 18, 3.
- Pinetes dux Pannon. 2'
114, 4.
- piratarum inſolentia &
& potentia 2, 31, 2. pi-
rata ſcelera, *latrocin.*
marit. 2, 73, 3.
- Piræci portus multiplices
munitiones 2, 23, 3. *de
quibus vide* Thucyd. 1.
- Piſaurum 1, 15, 2.
- Piſo M. dimiſit vxorem
in Sullæ gratiam 2, 41,
2.
- Piſo L. Thraces compri-
mit 2, 98, 1.
- Piſo res nouas molitur 2,
130, 3.
- Placentia 1, 14, 8.
- placebat barbaris ſuus nu-
merus, *fidebant nume-
ro* 2, 112, 3. placuit, *de
conſenſu ſc* decreta
partium paciſcentium
2, 77, 2.
- Plancus comitatur Ful-
uiam in exilium 2, 76,
2 adiutor Anton. par-
tium 2, 74, 3. fedus ho-
mo & proditor 2, 83, 1.
- platiæ 1, 17, 4. *de ſtatua-
riis vniuerſim videtur
accipere* Velleius. Nam
alias ex quinque ſta-
tuaria ſpeciebus, pla-
ſtice vocatur, qua ar-
gillam tractat. Cæl.
Rhodi.

I N D E X.

Rhodigin. 29, 24.

Plato 1, 16, 4.

Plautius Siluanus 2, 112, 4.
plenam retulit ei gratiam 2, 16, 3. plenius sibi quam illi gratulabantur 2, 104, 4.

plusquam dubio Martē 2, 55, 3.

P O E N A in malos sera, sed aliqua 2, 126, 4. *sententiose notatur clementia iustitiae, temperamentum.* non priuato odio, sed publicae vindictae danda 2, 7, 6. poenas luere alicui, propter aliquem puniri 2, 54, 1.

pœnit. ne eius nati temp. pœniteret 2, 12, 5. velut pœniteret prioris fidei 2, 18, 4. *ita G. S.* quasi pigeret eum virtutum suarum.

Poëta solus appellari Homerus meruit 1, 51, 1. v. *not.* Poëtarum vbertas 1, 17, 2.

pollere plurimum mari 1, 2, 6.

polliceri aliqua cum grauitate 2, 125, 3. *sententiose notatur comitas indulgendi cum auctoritate iuncta: ne ex-*

pressa sc. Viderentur, qua necessitati declinanda indulgentia exant. pollicitæ operæ 2, 111, 1. *παρρησιας.*

Pollio Asinius inter oratores 2, 36, 2.

Pollio Asinius Antonio se iungit 2, 63, 3. cui fidusest 2, 76, 2. in Hispan. aduersus Sex. Pompeium bellauit 2, 73, 2. eius factum & dictum memorabile 2, 86, 3.

Polybius Scipioni familiaris 1, 13, 3.

Pompeiorum familiæ seu duæ seu tres 2, 21, 5. & *Baron. Strennis stemmata.*

Pompeius Q. primus huius nominis consul, *ibid.* idem qui turpe fedus fecit 2, 90, 3.

Pompeius Q. eius filius Cos. ab exercitu interficitur 2, 20, 1.

Pompeius Magni pater dux Ital. bello 2, 15, 4. 2, 29, 1. temporarius homo, configit cum Cinna, moritur 2, 21.

Pompeius Cn. Magnus laudatur & describitur 2, 29. adhuc eques triumphans

I N D E X.

- triumphat 2, 30, 2. tri-
bunitiam potestatem
restituit §. 4. bellum
piraticum plenissima
sum potestate ipsi de-
cernitur 2, 31, 2. pira-
tasyincit & coërcet 2,
32, 4. *C.* eius intermi-
nata cupiditas imperii
2, 33, 1. 2, 34, 2. bellum
aduersus Mithridatem
2, 37. triumphat per bi-
dum 2, 40, 3. ex sin-
gulis mundi partibus
§. 4. cur oligarchiam
secutus sit 2, 44, 2. lu-
liam *C.* fil. ducit
§. 3. solus consul fit
2, 47, 3. pro eo agro-
tante primo omnium
publica vota suscepta
2, 48, 2. victus in Ægy-
ptum fugit 2, 53, 1.
ibique misera morte
ac perfide interficitur
§. 1.
- Pompeius Cneius Cneii
Magni filius interfici-
tur in Hisp. 2, 55, 4.
- Pompeius Sex. describi-
tur 2, 73, 1. mare infe-
stat §. 3. Antonii iullu
occiditur 2, 87, 2.
- Pomponius *Atellana-*
rum scriptor 2, 9, 5.
- Pomponius Flaccus 2, 129, 1.
- Pomponius eques Rom.,
2, 6, 6.
- ponere positis extra di-
laticnes 2, 79, 1.
- Pontidius C. 2, 16, 1.
- pontifex maximus 2, 63, 1.
- pontificatus maximus
2, 128, 1.
- Pontius Telefinus dux
Samnitium 2, 27, 1. via-
citur §. 3.
- Pontius *prou. fast.* 2, 38, 6.
- Ponti intima 2, 40, 1.
- Ponticum mare 2, 101,
3.
- Popillius M. Lenas 1, 10, 1.
- Poppedius 2, 16, 1.
- Porcia familia 2, 35, 2.
- portoria noua constitui-
t C. Gracchus 2, 6, 3.
- poscebant eum ducem 2,
71, 1. si quid fata posce-
rent 2, 123, 3.
- posse multum 2, 116, 3.
- postis lapideus ianuar car-
ceris 2, 7, 2.
- postulare conditiones 2,
48, 5.
- Posthumius Albinus cen-
sor 1, 10, 6.
- Postumus Iulius 2, 126, 1,
§. *not.*
- potens *oppon.* humiliori
2, 126, 3. iam tot legio-
num potentes, quibus
tam in manu essent

tot legiones 2, 65, 1. *potentia regalis socius* 2, 6, 4 *potentia societas* 2, 65, 2. *potentia ad impotentiam* uti 2, 29, 3.

Potentia 1, 15, 2.

potestas tribunitia & trib.

in quaestoris potestatem redacta pecunia, 37, 5. *nihil aliud quam cura hic intelligitur.*

potiri rerum, *de summo in terris imperio* 1, 6, 6. *potitus rerum Sulla, de dominatione Sulla Romae instituta* 2, 41, 2. *potitus eorum, sc. quos ceperat* 2, 25, 3.

præbere spectaculum 2, 79, 6. *materiam belli civil. 2, 62, 3. cervicem liberto, sc. amputandam* 2, 70, 2. *arbores præbuere imaginem antemurum* 2, 43, 2.

præcauentibus fati 2, 12, 1. & not.

præcedere gradum alicuius 2, 114, 1.

præcellentes ingenio viri 1, 13, 3.

præceps & præuius, *de seditioso & extrema audente* 2, 18, 6. *ita: præcipitis consilia iuuenis* 2, 88, 3. *præcipi-*

tia, extrema remedia 2, 112, 7. *& adiective: omnia erant præcipitia in rep. i. e. ad extrema pericula & motus spectantia* 2, 22, 5. *præcipiti & maximo periculo* 2, 84, 3.

præcipiti fuga 2, 85, 6. *præcipiti cursu non gradu* 2, 1, 1. *præcipiti in hac festinatione* 1, 16, 1.

præcipuus timor 2, 130, 2. *præcipuus sanctitate* 2, 29, 3. *præcipuum egit consulem* 2, 92, 1. *præcipui viri, præcipua dona* 2, 121, 3. *præcipua experimenta virtutis* 2, 94, 4. *eximia, ingentia hac voce notati.*

præda victoris, *qui in prædæ victoris arbitrium, Genit* 2, 86, 4.

prædicere, ut prædiximus 1, 4, 1. *et iam meminimus. sæpe ita loquitur Noster; etiam de eo, quod proxime antecessit.*

prædicere, serio monere 2, 17, 1. 2, 13, 4. 2, 82, 2.

præferre vultu ardorem animi 2, 118, 2. *præferens vultum victoris magis, quam morientis*

I N D E X.

tis 2, 27, 3. visus prætuli principem 2, 94, 2.
 præficere aliquem hibernis 2, 113, 3. præfectus castrorum 2, 120, 4. 2, 119, 3. 2, 112, 6. præfecti classium 2, 73, 3. cohortium 2, 112, 5. præfectus equitum 2, 104, 3. fabrum 2, 76, 1. præfectus operum Tiberii 2, 104, 3. vrbis præfect⁹ *negotiorum* notatur 2, 88, 2.
 præfectura 2, 44, 4. *Sigon. de antiq. iur. Ital.* 2, 10 *Ec.*
 præfulgent nomina prou. milit & causæ 1, 14, 1.
 præmatura mors 2, 88, 4.
 præmonuerant haruspices Cæsarem 2, 57, 2.
 præmuhire regalem potentiam 2, 6, 2.
 Præneste natura munitum 2, 26, 1. 2, 74, 3.
 prænitet forum Augusti titulis victarum gentium 2, 39, 2. prænitens virtus Caronis 2, 35, 1.
 præparare militem 2, 11, 2. maiori operi 2, 1, 9, 2. hiberna 2, 110, 1. præparatus Cæsaris contra Antonium 2, 76, 3. præparatio belli 1, 12, 6.
 præponere Atmeniz re-

gemi 2, 122, 2. præpositus regioni 2, 115, 1. custodiis vrbis, *præfect.* *Græc.* 2, 88, 2.
 præponere nomina, *in adop. sc.* 2, 96, 1.
 præceptus immature, *de morte præmatur.* 2, 116, 4.
 præruptum atque anceps periculum 2, 2, 3.
 præscribere, vt præscriptimus 2, 21, 1. *alias*: vt prædiximus
 præfagia periculi 2, 57, 2.
 præsens periculum 2, 72, 5. *de cerro & magno, plerumq.* PRÆsentia inuidia, præfeta veneratione prosequimur 2, 9, 5. præsentia ipsius, *dictu alluque* 2, 90, 1.
 præsidium esse suis sedibus 2, 110, 4. præsidia reip. *in Tiberio sc.* 2, 103, 1. præsidiis classium mare sepleserat 2, 51, 1.
 præstantissimus vir 2, 53, 3.
 præteriri, *antece.* 1, 17, 7. vir nō prætereundus 1, 2, 2. *adde* 2, 8, 1. 2, 108, 2.
 prætexere 2, *negotiorum* 2, 6, 3.
 prætexta consularis, prætoria, *pro ipso honore* 2, 65, 3.

præ-

prætextato relicto filio 2,
39, 2. atas notatur & si-
tatissimo & omnibus
noto loquendi genere.

prætor utbanus 2, 118, 1.
prætor iterum post
consulatum 2, 34, 4.
Exciderat post consu-
latum Senatorio ordi-
ne notatus à censori-
bus Lentulus: itaque
ad recuperandum or-
dinem praturam rur-
sus gerebat. Dio 37 p.
49. prætores seni o-
lim creabantur 2, 16, 3.
decem ab Augusto con-
stituti 2, 89, 3 & not.

prævalens corpore 2, 108,
2.

præuus subito & præceps
2, 18, 6. singulari illa
seditiosi animi & res
novas cupientis præui-
tas hac voce notatur
apud Velleium. ita:
præuà cupere 2, 6, 4.
præuissimus homo 2,
80, 3. præuitas animi
atque ingenii 2, 112, 7. à
vitiis in præua, à præuis
in præcipitia perueni-
tur 2, 10, 1. de gradibus
curiorum, ita ut vitia
ipsum videantur a-
ctum denotare, præua

habitu. Et loquuntur
philosophi; præcipitia
Ultima malitia fatimur.
ra. siue ita malumusi
Et vitia notent incæ-
pientem & paulatim
crescentem morum cor-
ruptionem; præua con-
tationem illam &
quasi pestilentiam, si-
cut Sallustius vocat,
qua ex vitis iam quod-
dam gentis moris fecit;
præcipitia autem, Ulti-
ma & iam furentis ne-
quitia exempla; & c.

premere aliquid graui
bello 1, 2, 2.

pretium voti sui ferre 2,
125, 1. quod pretium
clementiæ tulit, 2, 52, 4.
pretiū conseruatæ pa-
triæ tulit calamitate
exilii 1, 45, 2.

Priene condita 1, 4, 3.

primipili centurio 2, 78,
3.

princeps & principes di-
cuntur sæpe non pote-
statis sed eminentiæ re-
spectu, neque qui soli
sed qui primi, ac ruri-
sum non semper, qui o-
mnium absolute pri-
mi, sed inter primos
sunt: i. e. summi & ri-
sum.

I N D E X.

- summis honoribus fun-
di. & operibus, eaque
re auctoritatem pri-
mam & principuam
adepti.* princeps ciui-
tatis potuisset esse
Gracchus 2, 6, 2. prin-
ceps omnium Roma-
norum Crassus 2, 44, 2.
vir paullo ante prin-
ceps 2, 19, 4. princeps
eius loci 2, 74, 4. Cam-
panorum 2, 16, 2. prin-
ceps Romani nominis
Pompeius 2, 53, 2. Ma-
rius 2, 128, 3. princeps
ciuitatis & eloquentiæ
2, 22, 3. principes viri,
functi amplissimis ho-
noribus 2, 89, 4. *ita:*
principale in rep. fasti-
gium 1, 13, 6. principa-
tus 2, 128, 3. principalia
arma, *Cæs. & Pompei.*
2, 50, 3.
princeps Senatus 2, 43, 3.
& *Zamose. de senat.
Rom. lib. 1. Velleius hoc
loco non tantum dela-
tum honorem, sed di-
gnitatem meritorum,
ob qua defertur, respec-
cit.*
princeps sui operis Tul-
lius 1, 17, 3. princeps
carminum 2, 36, 3.
princeps vel magnificen-
tiæ vel luxuriæ 1, 11, 6.
princeps familiæ Porciæ
2, 35, 2.
princeps equestris ordi-
nis, & *præcipuus* 2, 127, 3.
Principes & Principatus,
de vniuersi imperio. Prin-
ceps bello paceque ma-
gnus 2, 113, 1. Princeps
eminens *oppon.* ciui æ-
quali 2, 124, 2. PRIN-
ceps exemplo maior
quam imperio 2, 126, 5.
principis onera iuuare
2, 128, 4. principalia
onera 2, 127, 3. Principis
munificentia 2, 126, 4.
principalis quies tot
mensium, & *sus princi-
patus tranquillus* 2,
56, 3. principalia opera
2, 124, 3. ministeria 2,
93, 3. Principes, *sc. Au-
gustus & Tiberius, qui
hic coniunguntur* 2,
115, 3. principatus ar-
mis quæ sitis armis te-
nendus 2, 57, 1. prin-
cipatus Augusti imago
2, 89, 6. principatum
assequi cupit Crassus 2,
44, 2. *quanquam po-
tius diuersa intelli-
gitur: quæ generalior
scilicet & ræcorum hoc
hic*

I N D E X.

hic quadraret. principatus tumultuarius, fortuitus, mobilis, ex voluntate parentum constans 2, 108, 2. *cus oppon.* vis regia.
princeps rerum potitus est Nanus, *primus* 1, 7, 1. *ita:* principes omnium gentium, rerum potiti sunt, *primi ex gentibus* 1, 6, 6.
principia inclinatae valetudinis 2, 123, 2.
prior habitus, qui potentior 2, 3, 3. nihil prius habuit 2, 52, 3.
priores, maiores 2, 28, 2.
prisca gravitas 2, 86, 2. 2, 116, 3. prisca severitas 2, 92, 2. prisca antiquaque severitas 2, 125, 4. prisca & antiqua forma 2, 89, 3.
privare spiritu 2, 87, 2. *imperio* vitaeque 1, 6, 2.
privatus vindicat temp. Nafica 2, 3, 1. privatus contrahit classem Caesar Iulius 2, 42, 2. privato consilio exercitum contrahit Octavius Caesar 2, 61, 1. privatis opibus consiliisque magna ausus Pompeius 2, 29, 1. privatus in urbem

veniret, *deposito imperio* si. 2, 49, 5. priuata familia 2, 91, 3. si illa maiestas unquam priuata fuit 2, 99, 4.
pro tribunali 2, 117, 4. **pro rostris** sedere 2, 56, 4.
pro praetore 2, 61, 3.
pro rep. pro partibus aliquius stare 2, 48, 4.
pro rep. est, *ex usu* resp. 1, 13, 5.
probare. sequebatur quae probanda sunt, non quae probabantur 2, 113, 2.
probabiliter gestus consulatus, *recte* C. 2, 46, 1.
procedere in Campaniam 2, 113, 1. processit ad medium flum. 2, 107, 1. *Et* metaphorice: processit in id furoris 2, 80, 2. processum est in arma 2, 125, 2.
in procinctu facta testamenta 2, 5, 3. *procinctum militem dixerunt antiqui; cum exercitus instructus est. sic procincta classis. procincta autem ideo, quod rogati incincti ad pugnam ire soliti fuerunt. Unde Et testamenta in procinctu fieri dicta, quae faciunt*
Vu *cunt*

I N D E X.

- eiunt ad pugnam sturi.*
sicut colligitur ex frag-
mentis Festi. adde Gell.
 10, 15.
- procumbere ante tribu-
 nal imperatoris 2, 106,
 1. procumbens resp. ad
interitum spectans 2,
 16, A. *devotum habet hoc*
loco.
- procuratores Cæsaris 2,
 81, 3.
- prodere, scribere 1, 8, 5, 2,
 27, 5. *Et integre* : pro-
 dere memoria 2, 4, 6.
- prodere exemplū clarum,
 turpe 2, 119, 5. *Et abso-*
lute : id vnum nefarie
 ab Opinio proditum
 2, 6, 5. *q. d. id vnum*
nefarium exemplo fecit
Opimius.
- prodigus fortunæ atque
 pudicitie suæ 2, 48, 3.
- productio exercitū (*ho-*
stium) in Syriam 2, 78,
 1. *elicito*. productis
 classibus *sc. in pugnam*
 2, 85, 1.
- proelium restituit Cæsar
 fortitudine 2, 55, 4.
- proficere. quid profecif-
 semus impetrando 2,
 125, 1. *quasi Scilicet*
rem cepissemus.
- proficisci cum aliquo ad
 bellum, *sc. partibus se*
adiungere 2, 86, 3.
- profiteri alicuius patrocini-
 um 2, 75, 1.
- profiteri vetuit indignos
 Sentius 2, 92, 3. *Et 4*
sc. petentes quaesturam.
candidatos enim oport-
tebat profiteri nomina
sua ante comitorum
diem apud magistra-
tum comitia habita-
rum : sicut omnibus
notum est.
- professionis memor, *sc.*
promissa breuitatis 2,
 89, 6.
- professionis cuiusque in-
 genia 1, 16, 2. *timidius*,
 quam professioni eius
 congruebat 2, 87, 3.
- profunda cupiditas o-
 mnia confundendi 2,
 125, 1.
- profusa luxuria 2, 33, 4.
- progenies Pelopis expel-
 litur à progenie Her-
 culis 1, 2, 1. *postera in-*
tellig.
- prohibere aliquem iure
 petendorum honorum
 2, 28, 4.
- promittitur hoc volumini-
 bus aliorum, *exponi-*
tur 2, 48, 5.
- promptus ingenio 2, 118, 1.

homine celebritatis 29, 2.

I N D E X.

protrahere fraudes publi-
canorum 2, 52, 2.
prouehere in consulum
2, 128, 2 prouehi in con-
sulare fastigium 2, 69,
1.
prouidere supplementum,
compensare &c. 2, 130, 2
prouidens 2, 88, 2. pro-
uidencia ducis 2, 115, 5.
non segni prouidentia
vsi 2, 120, 4.
prouinciam facere 2, 38, 2
in prouinciæ formam
redigere 2, 97, 4. in for-
mulam prouinciæ re-
digi 2, 38, 1 & *minor. Vid.*
de Prouinciis factis e-
gressio 2, 18 & 39.
prouocare alterum iniu-
ria 2, 118, 1. *iniuriam*
inferendo prou.
proximus nominis suo-
rum 2, 114, 5. Norici
regni 2, 109, 3. *quam*
hoc postremum
exemplum aliam et-
iam vbiq; patitur.
proximus auctoritati
ducis 2, 71, 1. proxima
fraternæ pulcritudo 2,
97, 3.
Pseudophilippus Macedo-
niam occupat 1, 11, 1 &
opprimatur & 2.
Ptolemæus Cypri rex ia-

terimit se 2, 46, 5.
Ptolemæus Ægypti rex 2,
53, 1.
publica vox. Deos publi-
ca voce obtestor 2, 131.
id solum publica voce
dixisse habeo 2, 124, 1.
nomine & respectu
sensuque reipublica.
publica fortuna & fort.
publicis litteris descen-
pta pecuniâ 2, 37, 5.
quidquid publice salu-
tare non esset, priua-
tim alienum existima-
uit 2, 3, 1.
publicata lectica Tiberii
2, 114, 2 & *sibus militum*
infirmorum commu-
nicata & concessa pro-
miscue.
publicanorum fraudes 2,
92, 2.
Publicola 2, 85, 2.
pudor timori mistus 2, 5, 3.
pugnare cum aliquo, pe-
tendo sc. *arecussante* 2,
124, 7.
pulcritudo corporis 2, 97,
3.
Punicum bellum primum
2, 38, 2. secundum 2,
90, 2.
Puteoli 1, 15, 3.
pullum amicalum 2, 80,
4.

Pydna

I N D E X.

Pydna Maced. vrbs 1,9,4.

Pyrrius Achilles filius 1,1.

1. Neoptolemus vero nomine. Pyrri enim *πυρρίων* *πυρρίων*, inquit Plutarch.

Pyrrius rex 1,14,6.

Pythius respondit 1,2,2.
Apollo sc.

Q.

Quadrantem creditoribus solui iussit Valerius Flaccus lata lege 2,23,2. i.e. quartam partem, ita ut tres (crediti an & sure) partes periret creditor, quarta deberetur. Est hoc genus novarum tabularum, quare Velleius turpissimam vocat hanc legem Valeriam, quippe qua & manifestam haberet iniquitatem, & seditiosioris turbulentiorque esset consilio a trib. pl. lata, quam summa ac inexsuperabili necessitati publica data: quo solo casu, ubi & sure sc. Veluti tabes omnibus artosis ad corpus ipsum pervenire, decreta novarum tabularum, specie inestabilis subsidii, aliquando excusari

posse videantur. & Cael Rhodigin 12, 20. Antonius Augustinus nihil aliud quam nominat hanc legem, cuius scilicet circumstantia & historia plenius apud Auctores superspices non perscribuntur.

Quadrigarius historicus 2,9,4. & G. I. Vossii de Histor. Lat. 1,10.

quærere dignitatem, acquirere 2,18,5. quærita spes desperatione 2,5,3. quæstio nulla habita de mortetanti viri 2,4,6. quæstiones crudeles in amicos clientesque Gracchorum 2,7,3. Brissou. 5. formul. Ségou. 2. de indic. 14.

quæstor subpratore 2,43,4. quæstor cum iure pratorio 2,45,4. adiecto etiam alio quæstore.

qual. tantis rebus hoc. qualecunque est; inferam 2,107,1. *μείων* rei habet.

quando, pro quia 2,5,4. quantum bello optimus, tantum pace pessimus 2,11,1. in quantum 1,9,3. & in.

Vu 3

quate-

INDEX.

quātere animum alicuius, *terrere, permovere* 2, 110, 6.

quidam, quidam. noua quidam exultatio salutationis 2, 104, 5. mira quadam pietate 2, 99, 2. quadam rabie 2, 125, 1. quibusdam diuersis virtutibus celebres 2, 116, 1. *signanda expressioni emphatica aut metaphora additur.*

quidem. quo quidem incursu 2, 43, 2. quo quidem tempore 2, 48, 2. quis, *cum emphasi*. quem & quo loco deserturi forent 2, 55, 3.

quies principalis tot mensium, *intelligitur quies eius* *et* *principatus per tot mens.* 2, 56, 3. quietis & otii cupidissimus 1, 7, 1. quanta cum quiete hominum, *quam tranquille, placideque, sine tumultu* *et* *perturbatione hom.* 2, 130, 2. tanta cum quiete duxit exercitum 2, 25, 1. quies *pro somno*: hinc quietis denuntiatio, *somni sum paulatim* 2, 70, 1. summa quiete

animi potuisset princeps esse 2, 6, 2. *modestia civilis intelligitur, quatenus turbulentia, et factiosa inquietudini opponitur, qualis in Mario: qui ideo quietis impatientissimus vocatur* 2, 23, 1. quietus & probus 2, 114, 4. quietus moribus 2, 117, 2. quietis illis obtulisset resp. quod tumultuando voluerunt consequi 2, 7, 1. nihil quietum in eodem statu relinquebat 2, 63. Quinctius Crispinus adulator Iulie 2, 100, 5. Quinctilius Varus 2, 117, 2.

quin tu hoc facis potius 2, 7, 2. cum vi *et* *quauis lux.* quin tantus etiam merus fuit 2, 110, 6. *et* *lux.*

quintus decimus annus 2, 71.

R. Abies, *de conuictorum acerbitate* 2, 64, 3. *de rebell.* *et* *seditione* 2, 115, 1. Rabirius poeta 2, 36, 3. rapuit iuuenem factorum iniquitas 2, 97, 3. rapere se precipiti fuga ad

I N D E X.

ad 2, 85, 6. ita rapere
exercitum Tacito, festi-
nanter illuc ducere.
raptō utebatur ad se-
tuendum 2, 73, 3. raptō-
res Italica libertatis 2,
27, 2.
rasile argentum 2, 56, 2.
eo constitit triumphī
Hispaniensis, quem Ca-
sar egit, instrumen-
tum. intelliguntur
autem simulacra fer-
culaque ex argenteis
laminis politis, leuiga-
ti non celatis.
rationem alicuius habere
in petendo consulatu
2, 30, 3. solennis formu-
la. Quorum enim pe-
ritio iusta & legitima
videbatur, eorū nomi-
na ab eo qui comitiis
præerat accipi, eorumq;
ratio haberi, & contra
eorū, qui repellebantur,
nomina non accipi, nec
eorum ratio haberi di-
cebatur. Briffon. for-
mul. 2. Catoni id so-
lum visum est habere
rationem, quod habe-
ret iustitiam 2, 35, 2. de
Ratione status in Regno
litterario dissertatio
inserta notis ad 1, 17, 6.

Raudii campi 2, 12, 5.
rebellare 2, 11, 3.
recedere, de inclinatis in
fugam 2, 55, 3. non re-
cessurum se vestigio
dicebat ibid.
recens transfuga 2, 83, 4.
recessus omnes maris 2,
32, 4.
recidere. recisum opus
Vellæi, artatum, &
recisis expositionum
ambagibus in compen-
dium redact. 2, 89, 1.
recipere conditiones 2,
48, 5 ita: nil receptum
sc. de condit. 2, 49, 4.
recipere aliquem in affi-
nitatem artificiam 2,
100, 4.
recipere se in altiora loca
2, 70, 2 in tumulum &
4 in Italiam 2, 74, 1,
non recipit conditio mor-
talis 2, 104, 4. si medio-
critas recipit hominū
2, 130, 3. non recipit
hæc enarranda scriptu-
ræ modus 2, 52, 2.
recipi, ab exilio sc 2, 45, 3.
reconcilianda in gratia fi-
delissimus 2, 29, 3.
recta honorantur, praua
pun. 2, 126, 2 non iudi-
cio recta legendi 2, 83,
1. à rectis in vitia per-
V u 4 ueni-

I N D E X.

uenit 2, 10, 1. recto
vbi semel deerratum
est 2, 3, 4 rectissima vo-
luntas 2, 18, 5. nunquam
recte fecit vt facere vi-
deretur 2, 5, 2. recte fa-
ciendi minus cupidus
quam pecuniaz 2, 97, 1.
recusare principatum 2,
124, 2 nihil de fine 2,
129, 3 mortem iuxta li-
benter obire
reddere spiritum; moti 2,
87, 1. reddere celo cæ-
lestem animam, de
morte magni viri &
Herodis 2, 123, 3. redde-
re celo patrem, alibi
sacrare 2, 124, 3 inter
deos referre.
redigere in potestatem 2,
94, 4 in pristinum pa-
cis modum 2, 98, 2. in
formam prouinciaz 2,
97, 4.
redimere crimina desidia
morte 2, 87, 1. forte
morte desiderem vitam
pensare. ita: redime-
re vitam virtutibus &c.
redimi publica pecunia,
ex captiuis. sc. 2, 42, 2.
redimitus hederis 2, 82, 4
redimitus caput arun-
dine 2, 83, 1.
reducere in hiberna legio-

nes 2, 107, 3.
referebat hoc dictum ad
nom. loci 2, 72, 1 allu-
debat, dirigebat h. d.
tantum retulisset, in-
terfuisse 2, 72, 2.
refouere vires exercitus
ex itinere 2, 113, 2.
refrigerari ab aliquo 2, 83,
2. frigore & fustis deo af-
flicti, fustidisse haberi.
frigus enim tepore gra-
tia siue amicis a voca-
bant, & alienationem
anims antea fauentis.
Itaq; cum Velleius dicit
Plancium refrigeratum
ab Antonio, significat
intepuisse gratiam e-
ius apud Antonium,
& calorem illum mu-
tasse in fustidis frigori-
bus. Lips. in h. l.
refulsit certa spes 2, 103, 5.
regere exercitum, in præ-
lio sc. 2, 5, 2. ita: regi-
men classis siue arbi-
trium classis certa-
minis ibid. regi im-
perio aliorum 2, 125, 1.
quorum auctoritate
rex regebat 2, 54, 1.
regerere in ærarium pec-
unias publicas 2, 92, 2,
regula propositi operis 2,
38, 1.

Regu-

Regu-
reuer-
caput
tempe-
relegare
honor-
2, 45,
tunz
64, 2.
tentia
ferre
andem
religio
nam
templi
6. no-
pop. h.
relinque-
48,
to her-
39, 1.
quod
49, 4
reliquia
17, 1
Dele-
tarum
num,
2, 46
remittere
gorio
fors p
sc. m
cure
renu-
4 re-

INDEX.

Regulus 2, 38, 2.

reicere brachium super
caput 2, 70, 5. reiectus
tempestate in 1, 1, 2.

relegare aliquem è rep. *sc.*
honoris specie amoliri
2, 45, 4. inuidiam for-
tunæ in auctorem 2,
64, 2. inuidiam po-
tentiae in 2, 44, 2 *trans-*
ferre in aliq. auff cinen
andern schieven.

religio Sullæ erga Dia-
nam 2, 25, 4. religioni
templi se credidit 1, 9, 4
¶ *not.* religiosissima
pop. R. sacra 2, 45, 1,
relinquere in medio 2,
48, 4. relicta testamen-
to hereditaria regio 2,
39, 2. nihil relictum
quod tentari posset 2,
49, 4.

reliquiæ Nolani belli 2,
17, 1 belli manebant in
Delmat. 2, 114, 4. pira-
tarum 2, 32, 5. legio-
num, è *clade sc. Parsh.*
2, 46, 5.

remittere aliquid ex ne-
gotio 2, 88, 2. remissa
fors prouinciæ 2, 111, 4.
sc. ne qberet prouinciâ,
cusea fors euenerat.

renuntiare consules 2, 92,
4. renuntiabantur qui-

*cunque suffragio popu-
li magistratus creati
essent, Verbo solenni &
Brissou. formul. 2.*

repellere dictatura, *pror.*
sus recusare 2, 89, 5. re-
pulsus ita erat diade-
ma, ut non offensus vi-
deretur 2, 56, 4 *recusa-*
tum.

repensare bona malis 2,
12, 5. ¶ *not.* repensata
damno voluptas 2, 21, 4.
reperiebatur nec finis rei
nec modus 2, 4, 3.

repetundarum lege inter-
rogari 2, 13, 2 repetun-
darum damnatus C.
Cato ex Macedonia 2,
13, 2 ¶ Sigon. 3 *de iur.*
die. 27.

replere urbem spectaculis
2, 56, 1. animos ocu-
losque populi 2, 100, 2.
reponere nihil in se, *fi-*
ducium nullam habe-
re 2, 112, 3. fiduciam vi-
ctoriæ in multitudine
2, 113, . non omnia in
vno reponenda 2, 32, 1.
Talis sententia Tiberius
apud Tacit. 1 A 11, 4.
in ciuitate tot illustri-
bis viris subnixâ, non
ad vnum omnia defe-
renda.

V u 5 repræ-

INDEX.

- representavit Augustus
orbi tot bona 2, 89, 2.
repudiare uxorem, *max.*
dimittere 2, 41, 2.
repugnauerat obnitens 2,
89, 5.
rescindere fedus 2, 90, 3.
resolui in sua initia 2, 123;
3 de *Augusto moriente*
ita loquitur: sicut ali-
bi, caelestem animam
caelo reddere.
respectans sine fine Cæsa-
rem 2, 107, 2.
respiravit Romana acies,
in prælio aliquam ab
hoste hætenus resiste-
re quietem natâ 2, 27,
3.
respondere, *congruere,*
conuenire 2, 129, 1, ne-
que initiis fratris neq;
suar consuetudini re-
spondit 1, 9, 2. respon-
dit expertæ virtuti in
Africa etiam in Hispa-
niâ 2, 4, 2. non poterat
spei responderi felici⁹,
non poterat felicius
impleri spes 2, 103, 5.
responderant magi ex no-
tis corporis 2, 24, 3. re-
spondere dicuntur ha-
ruspes & haricinatores
quicumque, cum futu-
re predicunt. etiam
cum non præcessit vox
consulendi.
restinguere initium belli
ciu. 2, 88, 3.
restituere aliquem in pa-
ternâ bona 2, 73, 2. re-
stituit patrem filius, *ab*
exilio sc. impetrato re-
ditu 2, 15, 5. restitutus
dignitati & patriæ Ci-
cero exul 2, 4, 3. resti-
tutæ sunt acies virtute
ducis 2, 55, 4. *sc. cum su-*
gam spectarent.
resurrecturi belli initium
2, 88, 3.
retinere dignitatem, *di-*
gnitatis memorem se
gerere 2, 79, 5. retinere
in potestate Antonii
urbem, *de adiutore*
parium, qui Antonio
seruabat urbem 2, 76, 2.
reuocari ad ius dignita-
tis, *quod amissum erat*
sc. 2, 43, 4. reuocata
prisca reip. forma, *re-*
stituta, restaurata 2,
89, 3. reuocati veterani
sc. ad militiam 2, 111, 1.
reuolare, *de celeri regres-*
su 2, 120, 1. 2, 123, 2.
res exigit vigiliam 2, 88, 2.
res militaris, maritima
2, 79, 2. res familiaris
non melior illi quam
mens,

I N D E X.

mens. prauus inopsq;
notatur 2,91,3. rei fru-
mentariæ inopia 2,94.
3. res dubiæ, periculum
2,112,6. rerum huma-
narum casus 2,75,2. re-
rum natura 2,66,5. re-
rum potiri 2,41,2. po-
tiri. Resp. libera 2,32,1.
resp. fluens procum-
bensque restituta 2,16,
4. RESpublica non
paciscitur cum ciue 2,
49,4. not. REIpubli-
cæ formā quantum ad
durationem præstet.
not. ad 1,6,2. Reip.
causā hoc facio 2,104,
1. cum formula dictū.
qui saluā vellent remp.
se sequerentur 2,3,1. not.
remp. esse præ-
texebant, vbi cunque
ipsi essent 2,62,3.

Rex regum Agamemnon
1,1,2. Dictus ita est,
quod omnium illorum
ducum, qui ad Troiam
erant, summus dux es-
set. Totidem porro re-
ges quor ducēs illi fue-
re. S. Salmat. in exer-
citat. Plin. p. 1222.
rex factus imposito capiti
insigni regio 2,122,2.
regi dedito seruatus

honor imperii 2,37,5.
regum sui iuris vlti-
mus Parth. 2,40,1. sub
regibus esse *μναρχία*
1,2,2. regii sc. milites
2,112,5. regia vis & cer-
tum imperium, *ἑρμα*
μναρχία, non *species* &
nomine talis 2,108,3.
regium in signe, *diade-*
ma 2,56,4. 2,122,2. re-
galis potentia socium
assumerat 2,6,4. rega-
lem potentiam præ-
munire 2,6,2. in ma-
lam partem de domi-
nati occupato, sicut
ap. Ciceronem, Sulla-
num regnum dicitur.
ita regni voluntas, ar-
guitur in Cæsare 2,68,
4.

Rhæti 2,95,2. 2,122,2.
Rhætia prouincia facta
2,39,3.

Rhaseupolis 2,129,1.
Rhodus à Cassio capta 2,
69,6. Rhodii expe-
ctant fortunam 1,9,2.
alias fidi Romanis 2,
18,3.

Rhoemetaces Thraciæ
rex 2,112,4.
ritus patrii custodia illis
mansit 1,4,2 mores non
immutati sunt.

robust,

INDEX.

robur. Romanisne an
Hispanis plus in armis
roboris esset 2, 90, 3.
Roma condita 1, 8, 4. 6.
not. capta à Gallis 1, 14,
1. Romana vrbs 2, 111, 1.
1. lingua Pannoniis
nota 2, 110, 5. disciplina
2, 109, 1. constantia Ro-
mana in Popillio 1, 10,
2. virtus Romana 2, 112,
5. Romanis & armis &
animis vsi 2, 119, 2. in his
posterioribus cum nota
iuxta & præstantia
ponitur. Romani im-
perii moles 2, 131. Ro-
mani nominis auctor
Iupiter 2, 131, 1. Romani
post Macedones rerum
potiuntur 1, 6, 6. Ro-
manorum potentia
prior Scipio viam ape-
ruerat 2, 4, 1. luxuriæ
posterior. *ibid.*
Romulus Martis filius Ro-
mam condit 1, 8, 4. asy-
lum facit &. 5. Patres
legit &. 6.
Roscii Orthonis lex thea-
tralis 1, 32, 7.
rostra. in rostris posita sta-
tua Octavii Cæs. 2, 61,
3.
rotundatus orbis so-
lis &. 2, 59, 6.

Rubico fl. 2, 49, 5.
rudis, artif. & eleg. nom
intellig 1, 13, 4. rudis
studiis 2, 74, 4.
rudimenta militiæ 2, 129,
2.
Rufus Saluidienus &. Sal-
uid.
ruina publica occidere,
sua proteri 2, 91, 4. in
ruinam orbis dimicare
2, 85, 1. ruinæ Cartha-
ginicenses, rudera 2, 19,
4.
rumpit proposita homi-
num fortuna 2, 110, 1.
rupit conditiones pacis
Curio 2, 48, 5.
Rutilius historicus 2, 9, 4.
vir optimus, damnatur
2, 13, 2. Vide G. I. Vossii
de Hist. Lat. 1, 9,
5.
Sabinis ciuitas sine suf-
fragio data 1, 14, 6 quod
accessit &. 7.
Sacerdos Augusti Liui-
a 2, 75, 3 &. not. sacerdo-
tes olim collegæ suffi-
ciebant, mox lege Do-
mitia populus 2, 12, 3.
sacerdotium pontifica-
tus 1, 59, 3.
sacra Cerealia 1, 4, 1. sacra
religiosissima P. R. bo-
na Dea sc. 2, 45, 1.
sacra-

sacra-
deor-
126,
Dian-
sacra-
nis
spech
Sicri po-
Sacrou-
ceps
lun-
saculi
vir
om-
17, 2
sacuire
gari
capti
rum
4. fa-
Sagun-
diue
man-
re
zun-
dece-
hac
ab
cau-
qua
seru-
ban-
2. fu-
sagitt-
14,
Salam

I N D E X.

sacrare, consecrare, inter
 deos referre, ἀποθεῖναι 2,
 1:6, 1. sacrata numini
 Diantæ regio 2, 25, 4.
 sacratum à Neapolita-
 nis honori Augusti
 spectaculum 2, 123, 1.

Sacriportus 2, 56, 1.

Sacrour Galliarum prin-
 cept facit Romanis bel-
 lum 2, 129, 5.

sæculi nostri vir 2, 53, 4.
 vir non sæculi sui sed
 omnis æui optimus 2,
 13, 2.

sæuire in desertores, casti-
 gatione sc. 2, 85, 3. in
 captiuos 2, 120, 6. sæui-
 tum in Perusinos 2, 74,
 4. sæuitia maris 1, 2, 7.

Sagum. ad saga itum est
 diuque in eo habitu
 manserunt 2, 16, 4. Mo-
 re Romano sc. quo in
 tumultu ad Saga iri
 decernebatur. differt
 hæc mutatio vestium
 ab illa altera, lætus
 causa usurpari solita,
 qua pro nidioloribus
 sordida vestes sume-
 bantur. Vide Brillon,
 2 formul.

sagittarum usu celebris 2,
 34, 1.

Salamina 1, 1, 1: qua &

Salamina & ex quarto
 Græc. τῶν πρῶτον
 Latini fecerunt, sicut
 in pluribus accidit.

Salernum colon. succ. 1, 15,
 3.

Sallues victi 1, 15, 4.

Sallustius Thucydidis æ-
 mulus 2, 36, 2.

saltare Glaucum 2, 83, 2.

saltando effingere Glau-
 cum. sicut Horatius

Satyr. 1, 5: Pastorem

saltaret. Vti Cyclops

rogabat. pro quo alibi

moueri Cyclops dixit

epist. 2, 2. Ludentis spe-
 tiem dabit, & torque-
 bitur: Et qui Nunc

satyrum. nunc agre-
 stem Cyclops mouetur.

Arnobius 7. adu. gent.

si Europa, si Leda, si

Ganymedes fuerit sal-
 tatus, aut Danaë.

Saluidienus 2, 59, 5. Con-
 spirat in Octauium 2,
 76, 4.

salubritatis instar singu-
 lare, de aqua salubri 2,
 81, 2.

Salus atque valetudo 2,
 114, 1. ita: pro salute

Pompei (agrotanti)

vota suscepta 2, 48, 2.

Salutem proscriptis pa-
 cis,

I N D E X.

- cisci, *Vitam & incolu-*
mitatem 2, 77, 2.
- salua rep. saluus esse non
 poterat 2, 49; 4. *peri-*
phras hominis despe-
rati, sicut apud Sallu-
stium necessitudo eius-
modi hominis, extrema
& res non assestantis
innuitur, cū rogatur, in-
q̃uam, cui rep. perdita o-
pus sit. Ita rursus ap.
Vellei. saluo principe
saluus esse non poterat
 2, 91, 3.
- Samnium parti ciuitas
 data 1, 14; 3.
- Samothracia, inf. 1, 9, 4.
- Samus inf. 1, 4, 3.
- sanabantur discordiæ ci-
 uium conditionibus 2,
 3; 3.
- sanissimus quisq; 2, 25, 2.
- sanctus vita 2, 11, 1. sanctif-
 simus vir 2, 53, 3. sanctif-
 simus proposito 2, 24, 2.
- sanctitate præcipuus 2,
 29, 3 *reclitudo moris;*
innocentia Vita; obser-
uantia iustitia et a no-
tatur. sanctissimam
fidem præstare 2, 18, 4.
- sane non ignoremus 19, 5.
 S. not. sane exsomnia
 2, 88; 2 sane ingenua-
 tum artium iuuenis 2,
- 93, 2 *Sim asseuerandi*
habet.
- sanguinis domestici glo-
 ria 2, 16; sanguinis sui
 magna patre spoliatus,
filiorum morte 1, 10, 5.
 sanguine coniunctissi-
 mus 2, 41, 2.
- sanguinis plus in illo est
 2, 9; 3. *de Poët. Stilo*
inquit dicitur ad ex-
primendam succiple-
moris nec macilenta
dictiois Sim.
- Sardánápalus imperio vi-
 raque priuatus 1, 5, 2.
- Sardinia prouincia facta
 2, 38, 2.
- Saticula; coloni. facta 1,
 14; 4.
- satisfactionem accipere
 2, 29; 3. *in reconcilia-*
tione scilicet sicut enim sa-
tisfacere alicui apud
optimos scriptores po-
nitur de deprecatione;
sed satisfactionem ac-
cipere; Sentiam dare;
reconciliationem ad-
mittere significat.
- Saturnius Appuleius in-
 terficiuntur 2, 12; 5.
- Saturninus; Vide mox
- saxo Tarpeio deiectus
 Lucilius 2, 14, 2.

Scæ-

I N D E X.

Scæuola iurifconsultus cé-
lebris interficitur 2, 26,

2.

Scalorum quatuor ná-
uis 2, 43, 1. *scalmus li-
gnum est, quo remi al-
ligantur. igitur ex
paucitate remorum
paruitas nauis hic o-
stenditur.* G. Polluc. 1,
9. G. Gyrald. de na-
uig. cap. 11.

sculptores 1, 17; 4:

Scaurus inter oratores 2,
9, 1.

Scautus Aurelius à Cim-
bris trucidatus 2, 12, 2.

scelus Egnatianum 2, 93,
1. scelere Antonii ab-
scissa vox publica 2, 66;
2. sceleribus piraticis
mare infestare 2, 73, 3.

sciens agendi 2, 88, 2.
scientissimus iuris 2, 4,
1. scientissimus paren-
di 2, 79, 1. scientia pu-
gnandi 2, 115, 4. scien-
tia rei militatis & ma-
ritimæ 2, 79, 1.

Scipio prior, posterior 2,
1, 1. *Georgius Africanus
dictus: posterior Æmi-
lianus.*

Scipio Cn. Africani pa-
truus 2, 90, 2.

Scipio P. Africani filius
2, 10, 3.

Scipiones Cn. & P. in
Hispania periere 2, 38,
4. 2, 90, 3.

Scipio Africanus augur
inter oratores 1, 17, 3.

Scipio Æmilianus ædili-
tatem petens consul
creatus 1, 12, 3 Carthä-
ginem excidit G. 5. G.
2, 8, 2. pacis bellique
artibus & liberalibus
studiis clarissimus 1, 13,

3. inter oratores me-
moratus 2, 9, 1. Nu-
mantiam excidit 2, 4;
2. eius dictum G. 4.
mors indignissima G. 6.

Scipiones, *figurate* G. *Ve-
luti exempli causa
pro maximis ducibus
ponuntur* 2, 80, 3.

Scipionum amici Lælii 2,
127, 1.

Scipio Nasica nepos eius
qui optimus vir à se-
natu iudicatus erat.
Græcehum opprimit 2,
3, 1, 1. Porticus in Capi-
tolio molitur 2, 1, 2.

Scipio Asiaticus consul
cum Norbano ab exer-
citu proditus & deser-
tus 2, 25, 2.

Scipio adulter Iulæ 2,
100, 5.

Scires quid interesset ist-

11

I N D E X.

ter duces, observari in-
dicarique poterat in-
de &c. 280, 4.

Scordisci 2, 8, 3 provincia
fact. 2; 39, 3.

Scribonia comitatur filiam in exilium 2, 100, 5.

Scriptor 2, 89, 6 scriptu-
ræ modus. 2, 52, 2 G.

Ind Nep. scriptura, de
inscriptiōe statuae 2,
61; 3.

Scylacium colón. 1, 15; 4.
secundus. vir nulli secun-

dus 2,76, 1 nulli secun-
dus sæculi fui 2, 17, 1.

securus incrementi sui 1,
109,4. securum se præ-

dicabat Augustus, omni
meru sc. & sollicitudi-

ne exciſſis 2, 123; 3. ſe-
curitas hominibus re-

diit 2, 89, 4. securitatis
urbanæ c. flos 2; 98, 1.

SECVRITAS frequentif-
simum initiū calamita-
tis est. Cuiusmodi

2; 118, 24

cedare. provincis ad le-
dandum obitis, com-
muni consensu.

sedem capere circa, adha-

lens 1, 2, 7. sedem bel-
li capere 2, 24, 1.

SEDITION exercitus quibuscaussis orta quaque arte discussa 7. 81. 1. 2.

12,3 aliquando coërcitione magis quam

poena mollificanda 2, 121,
1. feditio theatralis 2,

126; 2. G. Lips. *ad 1 Ann-*
nal. Taciti: seditiosi

malunt publica ruina
occidere, quam sua

proteri 2191, 4; seditio-
forum consilia tacite

speculanda & strenue
opprimenda sunt 2,88,

3;
Segetes Germanus fidus

segnis. non segni proui-

dentia vel 2, 3, 4. non
segniter se interimit 2,
82. : segnitia non via.

dicatæ iniuriæ 1, 13. *Ed-*
documentis completis 17

ignauiam, qua fortitudinem opponitur, sicut

mon & .3 virtute se vin-
dicare ab aliquo dici-

etur) ☺ neglectum pie-
tatis frangi debita.

Seianus præcipuus Tiberii amicus 2, 127, 3.

semiplena legio 2, 112, 2.

scimplenā legiones 2,
8, 19

· Scimus ·

I N D E X.

Seminonum fines 2, 106, 2.

Semiramis 1, 6, 2.

Sempronius Gracchus adulter Iuliz 2, 100, 5.

Senatorum censum adiuvit Tiberius 2, 129, 3.

senatorum operæ ad bellum extraordinariæ 2, 111, 1.

senatoribus quartus necdum senator 2, 111, 3.

Senatus olim habuit potestatem iudiciorum 2, 13, 2.

Senatus maiestas 2, 89, 3.

Senatusconsultum 2, 31, 3.

*Proprie quidem et præcipue plebiscito decretum erat, quod hic memoratur, sed quia in-
vã re et in negotia et in-
tra inenigari, Senatus
etiam iustus, illa ta-
men confirmavit (di-
cente Dione 36 p. 20)
hic Senatusconsultum
dicitur.*

senescit studium cum spe, *elanguescit, minuitur*

1, 17, 7 senescit fortuna

urbium 2, 11, 3 & not.

sentire rectissima 2, 125, 5.

sentire i. e. iudicare 2, 125, 2.

sentendum hoc omnibus & prædicandû de eo 2, 98, 3.

sensit ter-

rarum orbis digressum

Neronem 2, 100, 1. nul-
lum feliciorem aut
optavi aut sensi diem

2, 107, 2.

sensu celer 2, 118, 2 & 2, 107, 2.

sensibus celebris, verbis
rudis 2, 9, 5 de poëta
neglexit dictum.

Sentius Saturninus 2, 77, 3.

2, 103, 2. 2, 105, 2. 2, 109, 5.

sepire. sepserat mare præ-

sidiis classium 2, 51, 1.

septa multitudo agmi-
ne nostrorum militum

2, 106, 1.

septentrione quidquid fi-
nitur 2, 126, 3.

sepeliri, *comprimi, extru-*
gi 2, 129, 5. ira: sepul-

tum bellum aduerat

Cæsaris 2, 75, 1. sepul-

ta externa bella 2, 89, 3.

sepulta discordia 2, 126, 2.

sepultis bellis civili-

bus 2, 90, 1.

sepultura publica 2, 62, 4.

sepultura gentilitii tu-

muli 2, 119, 5. & gent.

septum 1, 16, 2. Septa
*vocantur animalium
dinerforum conclavia
ad Senationem adser-*
natorum, inquit Du-
natus

I N D E X.

natus ad *Sueton. Tib.*
 17, *Ammianus* 31, 29:
inter sepra, qua appel-
lanti Suetaria. utq; hac
accepto est huius loci.
 sequi auctoritatem & fi-
 dem alicuius 2, 80, 16
de militibus propter
auctoritatem alicuius
in partes venientibus.
alicui, sequuntur fidem
alicuius qui alicui mi-
litant. Vide Curt. 3, 8;
 5. sequi partes alicuius
 2, 49, 4. Et eodem signi-
 ficatu: sequi consilia
 alicuius 2, 72, 3. melio-
 ra, utiliora 2, 34, 3. sequi
 hoc consilium 2, 44, 2.
 sequi gradum alicuius,
inferiorem esse gradu
Et dignitate. 2, 114, 1.
Codrum gloria, Athe-
nienfes victoria secuta
est 1, 2, 3.
 series catenarum 2, 120, 6.
 litium fictæ 2, 118, 1.
 series tam longa anno-
 rum 2, 90, 1.
 Serpens terræ abstrusa 2,
 129, 4.
 Sertorius Hispanicis bel-
 lis illustratus 2, 90, 3.
 interficitur 2, 30, 1.
 seruare incolumem 2, 86,
 2, seruandæ dignitatis

fidem dederat 2, 87, 2.
ita seruatus regi honor
imperii 2, 37, 5. quod
 fortuna eum in hunc
 seruasset exitum 2, 55, 3.
 seruare iusto operi 2,
 99, 3.
 Seruilia Lepidi vxor 2, 88,
 4.
 Seruilius Q. 2, 53, 4.
 Seruilius Glaucia interfi-
 citur 2, 12, 5.
 seruire belli aut pacis arti-
 bus, operam dare 1, 13,
 3. seruire necessitati 2,
 23, 5.
 seruitii pars, *i. e. seruorum*
 2, 82, 3. seruitia pro ser-
 uis 2, 73, 3.
 Seruius prætor 2, 15, 2. al.
 Seruil.
 seruus publicus Mintur-
 nensis 2, 19, 3. *licitor*
aut viator. seruorum
 suorum seruus 2, 73, 1
 & libert.
 seriffimos successores de-
 stinare 2, 131.
 Setina colon. 1, 14, 2.
 seueritas prisca 2, 125, 4.
 lætissima 2, 127, 4.
 Sextiæ aquæ à Sextio Cal-
 uino dictæ 1, 15, 4.
 Sextus Pomp. & Pomp.
 Sestertium duodecies 2,
 81, 2. *sine si integre*
annu-

I N D E X.

enuntiandum sit : duo-
decies centena millia
sestertium nummum.
sunt triginta millia
coronatorum ; secun-
dum Budæum aut
Philippicorum ; secun-
dum alios. sestertium
centies 2, 48, 4. *sunt*
25000 Philipp. sestertium
sexies milles 2,
56, 2. *faciunt centies*
quingages centena
millia aureorum. Se-
stertium bis milles 1,
9, 6. *quingages cen-*
tena millia Philippi-
corum.

Sicilia provincia facta 2,
38, 2.

Sigimerus 2, 118, 2.

signa legionum, *pro ipfis*
legionib. 2, 112, 5. signa
Romana Parthi Crasso
ademerunt 2, 91, 1. si-
gnis sublati ad Cæsa-
rem se contulerunt ; *de*
transfione 2, 61, 2. Ro-
manus eò cum signis
perductus exercitus 2,
106, 2.

signare aliquam rem stilo
1, 16, 1. signat id me-
moria donorum 2, 115, 1.
Silanus à Cimbris fusus 2,
11, 2.

Silianus 2, 116, 4.

Silius P. 2, 90, 4. 2, 101, 3.

Silius res novas molitus
2, 130, 3.

Silo Poppedius 2, 16, 1.

Silvanus Plautius 2, 112, 4.

simillimus virtutibus avi-
tis paternisque 1, 12, 3.

simplex virtus ; *oppon.* o-
stenationi & arrog.

2, 129, 1. simplicissimus
dux 2, 116, 4. simplici-

citas humana in quan-
tum potest intelligi 2,

43, 4. *institia officia* &
verecundia bonitatis &

hac voce signari & *iden-*
tur. & Pet. Fabr. *se-*
mestr. 3. *ad tit.* *de in-*
stitia & *iurè.* simplici-

citatis nobilissimæ iu-
uenis 2, 10, 3. simplici-

tatis generosissimæ vir
2, 125, 5. eminentissi-

mæ 2, 71, 3.

simul reuertisset, *pro simul*
ac, quâ primû 2, 88, 1.

simulacra in triumpho 1,
9, 6.

sine hoc facinore potuit
bonus videri ; *excepto*

hoc 2, 91, 2.

singularis iuuenis 2, 59, 4.

singulari virtutè 2, 81,
3. & c. singularis ne-

quitia 2, 100, 5.

X x 2

fin.

I N D E X.

- singulis parentibus geniti
 2, 10, 3 & *not.*
 Sinuessæ colon. 1, 14, 6.
 siæus Oceani 2, 106, 3.
 Siscia vrbs 2, 113, 3.
 Sisenna Historicus opus
 belli ciuili Sullani
 scripsit 2, 9, 4. & G. I.
 Vossii *de Hist. Lat.* 1, 10.
 Smyrna 1, 4, 4. 2, 69, 1.
 sobrius dum erat Anto-
 nius, *inæquam in lu-
 xuriam penitus dege-
 nerauisset* 2, 63, 1. sobrio
 neq; iracundo Alexan-
 dro similis 2, 41, 1. *No-
 tabilis oppositio* iracun-
 di & sobrii: siue quod
 exuta sobrietate, facile
 ira per ebrietatem do-
 minatur, siue quod so-
 brius *hic granitatem*
 & *rationem* notat, pro
 qua iracundi impe-
 tum & remeritatem
 habent. Vide Henric.
 Vales. *ad Ammian.*
Marcellin. 15 p. 71.
 socius regalis potentix 2,
 6, 4. societas potentix
 inter Iul. Pomp. Crass.
 2, 44, 1. inter Octau.
 & Anton. 2, 65, 2.
 Socrates pater & prin-
 ceptus philosophia 1, 16, 4.
 & *not.*
 solida veraque virtus 2,
 114, 1.
 solis orbis 2, 59, 6. & *not.*
 solus esse cupiebat, vbi
 primus deb. 2, 33, 3 &
not.
 S O M N O in vitam non
 in voluptatem ven-
 dum 2, 41, 2.
 Somnium Artorii medi-
 ci 2, 70, 1. *Vbi de So-
 mniis paralogis, in no-
 tis.*
 sonus æris in sacris Cerea-
 libus 1, 4, 1.
 Sophocles Trag. 1, 16, 3:
 sopire, sedare, componere
seditionem e. g. 2, 125, 3.
 sopitus vbique armo-
 rum furor 2, 89, 3.
 Sora colon. 1, 14, 5.
 fors prouincix remissa 1,
 111, 4 & rem. sorte ob-
 uenit prouincia Sullæ
 2, 18, 4. *hinc*: sortitus
 Asiam ex consulatu 2,
 33, 1. sortitus Macedo-
 niam ex prætura 2, 53, 2.
 ultra fortem temera-
 rius 2, 68, 3 *Ultra con-
 ditionem siue ultra*
*modum captiuique con-
 ditionis sue siue* (vt ex
 Curtii 6, 9, 11 paraphra-
 sin mutuemur) *qui*
maiora, quam capis,
seruat.

I N D E X.

spirat. Ap: Eundem
4, 6, 15 Arabs quidam,
maius fortuna sua faci-
nus ausus dicitur.

Sosius 2, 85, 2.

Sparta Lycurgi legibus
 floret 1, 6, 3.

Spartacus bellum mouet
 per gladiatores 2, 30, 5.

spatium breue 2, 101, 1. in-
 tra breue spatium 2,
 48, 1. per idem xui
 spatium 2, 9, 3 omne x-
 ui sui spatium impen-
 dere 2, 89, 6. spatio
 annorum colligi potest
 2, 7, 5.

species cuiusque rei in
 vnum congesta 1, 14, 1.
Ira Sueton. Aug. 9:
proposita vitæ eius ve-
lut summa, partes sigil-
latim, neque per tem-
pora sed per species exē-
quar. præter speciem
nominis nihil retinens
ex paterna magnitudi-
ne 1, 10, 3 decus, cele-
britatem, fulgorem no-
minis Scipionum in-
telligit. specie excel-
lens i. e. forma 2, 7, 2.

speciosus minister 2, 111, 3.
 speciosi, honestiores,
 appon. humillimis 2,
 73, 1. speciosum supple-

mentum coloniz 2, 81,

2. speciosis vtilia præ-
 ferre 2, 113, 2. speciosis
 magnisque rebus edi-
 tis 2, 76, 2 speciosis
 verbis narrari non po-
 test 2, 41, 3. speciosa op-
 ponis valentibus 2, 49,
 3. speciosissima classis
 2, 79, 2. inscriptio 2, 104.
 2. *videtur hac quoque*
voce, peculiariter de-
lectari Velleius.

spectaculum, de quocunq;
 rei notabilis conspectu.

Side 2, 104, 4. 2, 101, 2.
 spectaculum, de ludis
 2, 79, 6. spectaculum
 muneris gladiatorii,
 naumachiz, certaminis
 pedit. equitumque, e-
 lephantorum 2, 56, 1.

spectator operum, qui ins-
 terfuit 2, 104, 3.

speculari fortunam 1, 9, 2
 opportunitatem 2, 120,
 4. speculatus haud im-
 prudenter, connotat
 hic cogitationem obser-
 uantis. 2, 118, 2.

spes magni nominis, de
 Casareb. quibus incum-
 bebat spes successionis
 2, 103, 1. spei mora dif-
 ficilis 2, 67, 1. spem con-
 ceptæ perpet. securita-

I N D E X.

- tis 2, 103, 4. *malim lege-
re: spem conceptam*
p. f. spem dubiam ar-
 morum tentare 2, 71. 1.
 sperari potuit protinus,
 quantus est 2, 94, 2.
*paraphraseos concun-
 manda causa compa-
 rare potest locus Nepo-
 tis in Miltiade* 1, 1: *cum*
ea esset aetate, ut non
iam solum de eo bene
sperare, sed etiam con-
fidere ciues possent sui,
talem futurum, qualem
cognitum iudica-
runt.
 spiritum reddere, mori 2,
 87, 1. ultimum spiritum
 reddere 2, 14, 2. quem
 spiritum supplicio de-
 buerat, reddidit p. celso
 2, 35, 5. i. spiritu priuare
 2, 87, 2. spiritu exitiali
 hausto, simul incluso
 suo 2, 22, 4. *Dupliciter,*
de calce sc. spiritu siue
exhalato &apore, & de
hominis spiritu. Spiritus
sibi carissimi allo-
quo refectus 2, 123, 3
significanter de carissi-
mo homine.
 splendidus potius, quam
 luxuriosus 2, 105, 3.
 splendidissima mini-
 steria 2, 116, 3.
 Spoletium colon. 1, 14, 8.
 spoliare aliquem regno 2,
 45, 4. peditem equite
 2, 119, 4. spoliata digni-
 tas, i. e. adempta 2, 80, 4.
 stabilis Augusti animus
 2, 110, 6.
 stare pro bono publico 2,
 2, 3. pro partibus alicu-
 ius, pro rep. 2, 48, 4.
 vtrique vindicta liber-
 tatis morte stetit 2, 64,
 4. *constare; interpre-*
tatur Nonius ad illud
Varronis; atque se ad-
dam quanti misericor-
dia mea heredis meis
stet, quod miseros suble-
uauerim,
 statio Romana, de mili-
 rib. excubias agentib.
 2, 82, 2. TEMPEsta-
 tem. fugientibus statio
 pro portu est 2, 72, 5.
 Pertinet huc illud Ser-
 uili ad 2 En; Statio,
 ubi ad tempus stant
 naues: portus vero, ubi
 hiemant. stationi pa-
 ternae succedere 2, 124,
 2. *translato ex mili-*
tia significatu de suc-
cessionem in imperium.
item de Vita: longissi-
ma mortali statione
 sanctus

I N D E X.

3.
14, 8.
gno 2,
equite
digni-
80, 4.
nimus

lico 2,
alieu-
8, 4.
liber-
2, 64.
terpre-
d illud
si ad-
tercor-
9 meū
suble-

e mili-
rentib.
PEsta-
s statio
72, 5.
ud Ser-
Statio,
stant
ero, ubi
ni pa-
2, 124,
mili-
de suc-
erum.
ingilli-
tatione
fundus

functus 2, 131.
Statilius Taurus 2, 127, 1.
Staius Murcus 2, 72, 4.
2, 77, 3.
stator Romani nominis
Iupiter 2, 131, 1. & Bris-
son. 1 *formul.*
statua equestris 2, 61, 3
rarus honos. *ibid.* sta-
tuarum equestriū tur-
ma Romam delata ex
Macedonia 1, 11, 3.
statuere urbem, *antea*
constituere 1, 1, 2. sta-
tuere modum liberta-
ti publice, *desinire* &c.
2, 40, 2. Augustus sta-
tuit Tiberium experiri
molem eius belli, *de-*
creuit, & Tib. 2, 95, 1.
status publici commutatio
2, 35, 4. odissē statū
præsentem 2, 91, 2 nul-
lum statum habentes 2,
72, 5 & *not.* ita statum
concupiscere 2, 2, 3 &
not.
statura hominum alim
maior. *not.* ad 1, 5, 4.
steriles talium studiorum
urbes 1, 18, 3.
stilo minus eget, *descri-*
psione 2, 43, 4.
stipendium ignauū con-
ferre 2, 39, 1. *periphrasis*
provincia facta, Malim

autem sequi eos, qui
ignauum hic legunt,
quam qui in gnauum
mutat, seruitutis nota
stipendium est, cui fre-
quens hoc epithetum.
Gruter? recte ad inter-
pretationem huius loci
comparauit Tacit. 4
H. 12, 4. & 5 H. 25, 4.
stipendia pacisci 2, 38, 1,
stipendiaria facta pro-
uincia & 4.
stipendii modus *sc. mili-*
tariis 2, 125, 2. sub sti-
pendiorum meorum,
initia, *militia mea* 2,
101, 2.
stirpis senatoriæ 2, 29, 2,
regiæ, *ultimæ* 1, 11, 1.
Strabo Reges Bruti fa-
miliaris 2, 70, 4.
strictum est ferrum, *ad*
gladios *uentū* 2, 125, 2.
studio alicuius attolli, *fa-*
uore operæque 2, 55, 1.
Studia litterarum Duce
& viro *suuili quæm*
utilia sint. *not.* ad 1, 1,
3 & 2, 59, 4. *Studio-*
rum periodi breues 1,
17, 6. studia armis con-
iunxit Scipio 1, 13, 3. in
studia missus, *eō missus*
studiorum causa, *in*
naudici *isophras* 2, 59, 4.
X x 4 studiis

INDEX.

studiis rudis 2, 73, 1. studiis optimis instructissimus 2, 94, 2.

suasor legis 2, 44, 4.

sub aduentum Catonis 2, 45, 5. sub idem tempus 1, 12, 2. sub ingressum Antonii 2, 63, 2. sub initia stipendiorum 2, 101, 2. sub omnem motum nostrarum navium 2, 107, 1.

sub titulo ministerii 2, 45, 9. sub specie ministeriorum principatum 2, 93, 3.

sub imperatore Augusto bella gesta 2, 89, 6. qui sub Cæsare erant exercitus 2, 113, 1. sub duce Viriatho 2, 9, 3. Tiberio 2, 106, 1. sub Varo clades accepta 2, 122, 3.

sub pari ætate 1, 1, 1.

sub oriente quæ sunt provincie 2, 94, 4.

sub oculis Cæsaris 2, 79, 4. sub his exemplis 2, 127, 3.

elegantis significati, pro, iuxta hac exempla. Plin. paneg. 53. sub exemplo præmonere. Et cap. 76. sub exemplo.

subducere se tempori, scedere ad evitanda

temporis pericula 2, 93, 3. subduxerat fortuna hos præsentis periculi 2, 72, 5. subducta patriæ & parentum oculis Iulia, amota à conspectu, ne cogerentur aspicere 2, 100, 5.

subiicere oculis animisq; exponendo sc. 2, 89, 6. subiicere ignem rebus ac penatibus suis 2, 74, 4. Et metaphorice: subiicere faciem bello civili 2, 48, 3.

subinde, postea 2, 7, 3. subinde admonere, crebro. Et diligenter 2, 65, 1.

subire iubebat cohortes 2, 52, 2. respectu muni sc. Et alia aliorum loci resp. Esurpatur. subire navibus per Tiberim 2, 45, 5.

subrefectus conspectu eius 2, 123, 3.

subscribere alicui in aliquem 2, 69, 5. de secundaria accusatore hic capiendum. interdum enim etiam de primario Esurpatur. Vide Ind. Nep. it. Brisson. Lex. Pollet. histor. for. Rem. 4, 7. Lips. ad Senec.

I N D E X.

nec. 3 *benef.* 26.
 subsistere domi eo die,
manere 2, 57, 2.
 subtexere *subiungere* per
vices 1, 14, 1
 subtrahere se discrimine,
abstinere partibus 2,
 86, 4.
 subuecta Albi flumine
 classis 2, 106, 3.
 succedere stationi pater-
 nae 2, 124, 2. horum æta-
 ti ingeniisque successe-
 re isti 2, 9, 2. successor
 officii patris 2, 104, 3.
 successor potentia 2,
 93, 2. successor paterni
 exempli 1, *sc. in iuribus*
que 2, 119, 3.
 succinctus cothurnis 2,
 82, 4.
 succurrere valetudini bal-
 neum *ducitur* 2, 114, 2.
 sudor *pro labore*, *difficul-*
tate 2, 128, 3.
 Sueffa Aurunca *colonia* 1,
 14, 4.
 sufficere negotio 2, 98, 3.
 bellicis operibus, ciui-
 libus artibus 2, 97, 2.
 quorum ceruices susti-
 nendo imperio suffi-
 ciant 2, 131. sufficiens
 vigori animi compages
 corporis 2, 127, 3.
 sufficere collegam *substi-*

tuere 2, 74, 5.
 suffigere cruci 2, 42, 4.
 suffossi montes 2, 33, 4.
 suffragii ferendi ius 1, 14,
 7.
 Sulla familia nobili ortus,
 legatus sub Mario, con-
 sul fit postea 2, 17, 3.
 quaestor Marii Iugurtha
 potitus est 2, 12, 1. Athe-
 nas recipit 2, 23, 3. venit
 in Italiam 2, 25, 1. Scipio-
 nem & Norbanum su-
 perat 6. 2. dissimilis
 bellator & victor 6. 3.
 Dianam veneratur gra-
 tibus & donis 6. 4. *Fe-*
licis nomen assumit 2,
 27, 5. dictator proscri-
 ptionem inuenit 2, 28,
 2. *Sc.* Unde Sullani ex-
 emplum malum proscri-
 ptio 2, 66, 1.
 Sulpicius P. trib. pl. tur-
 bulentiarum legum au-
 ctor 2, 18, 5. *Sc.* 6 in exi-
 lium pellitur 2, 19, 1 oc-
 ciditur. *ibid.*
 inter oratores refertur
 2, 9, 2. 2, 36, 2.
 sumere supplicium de ali-
 quo 2, 42, 3.
 sumere virilem togam 2,
 99, 2.
 sumit animum ex succes-
 su 2, 17, 3.
 X x 1 *flamma*

I N D E X.

summa belli committitur illi 2, 11, 2. summa virium, in ductu militari sc. opponitur titulo imperii. 2, 63, 1. summam imperii deferre, equalitatem committere, ducem facere 2, 49, 3. summa imperii peruenit ad populum. R. de monarchia 1, 6, 6. de summa rerum dimicare 2, 68, 1. summam deferre 2, 119, 1.

summittere priuato fauces 2, 99, 4. alias maioris imperii reuerentiam significat submissio fascium; hic ad otium Tiberii respicitur; qui tamen et ipse hactenus in secundi gradus dignitatem ab Augusto eueltus, facile magistratibus et imperia gerentibus generabilis fuit. summitti alicui, per deditionem sc. 2, 37, 4; summissis armis victoriam cessere 2, 85, 5. Erat et hoc deditionis signum.

summonere aliquem de rep. magistratu et officio exuere 2, 68, 2. et summoto eo, remo-

to, absente, non adhibere 2, 82, 5. Ind. Nep. summota seditio de foro 2, 116, 2.

supercilio truci protegere nequitiam, seueritate et gravitate vultus asseuerata siue potius affectata 2, 100, 5.

superest auctoritas, abunde adest 2, 123, 5. superesse sibi vim resistendi testabatur 2, 109, 1.

supplementum sc. militum 2, 130, 2.

superi, de vii. sicut inferi mox in oppositione pro mortuis 2, 48, 2.

supplicio quam prelio mori maluit, ad arbitrium sc. host. 2, 119, 3. supplicii luere penas 2, 54, 1.

suscipere molem belli 2, 79, 1. causam, patrocini. 2, 120, 1. suscipere vota pro aliquo 2, 48, 2.

suspectus societate consilii 2, 35, 3. non caruerunt illi suspitione oppressi Ciceronis, suspecti fuere 2, 45, 2.

sustentare bellum 2, 104, 2. disting. hic a gerere. valetudo militum susten-

ten-

I N D E X.

stentabatur cura Cæsaris 2, 114, 1.

sustinere imperium 2, 131.
onera ordinis 2, 28, 4.
hostem 2, 112, 6. semel
tantum vsurpare susti-
nuit 2, 40, 4. qui non
sustinerent pro se de-
precari 2, 86, 2 non su-
stinetrogare 2, 81, 1 &
Ind. Curtian, *Cl. Freinf-*
heimi.

Sutrium colon. 1, 14, 2.

Syracusæ vrbs potentior
matre Corintho 2, 15, 1
cæcepit Marcellus 2,
38, 2.

Syria *pron. facta* 2, 38, 6.
T.

TAbula ærea in templ.
Dian. cum inscriptio-
ne, suspensa à Sulla 2,
25, 4. *quod dicitur.* &
Brissou. 1 *formul.*

tabulæ nouæ 2, 68, 1. &
nou:

tabulæ maximorum arti-
ficum manibus perfe-
ctæ 1, 13, 4.

tacitæ offensiones 2, 93, 3.
tantum quod imposuerat
vltimam manum 2, 117,
1 & *not.*

in tantum & in. tot &
tanta, quot & quanta
2, 97, 2 *quælibet sape*

ita loquuntur.

Tarentum colon. *ded.* 1,
15, 4.

Tarpeio saxo deiectus Lu-
cilius 2, 24, 2.

Tarracina colon. 1, 14, 4.

Tauromenium *vrbs* *dis-*
cal. 2, 79, 4.

Taurus Statilius inter
præcipuos Octauii Cæs.
amicos 2, 127, 1. 2, 85, 2.

Tegea Cret. *vrbs* 1, 1, 2.

Telamo pater Teucris 1,
1, 1.

Telestinus 2, 16, 1. 2, 72,
1 & c. Telestinus minor
frater & 5.

Temenus 1, 2, 1.

temerarius vltra sortem
2, 68, 3 & fors. teme-
ritas vnius facti, omnes
ei virtutes abstulit 2,
72, 1 *ay* & *piaculū*
temerarie commissum.

temperare, regere, mode-
rari: maior exercitus,
quam vt temperari pos-
set 2, 113, 2. *ita*: tempe-
rare napigium 2, 107, 1.

ordinare, disponere, mo-
dum ponere; temperare
victoriam suo aut alic-
no arbitrio 2, 85, 6. vi-
tam aut mortem eo-
rum nunc ira nunc ve-
nia temperauit 2, 119, 2.

omni

INDEX.

omnia pretio temperata 2, 60, 4. *Retinenda est enim hac lectio, qua omnia pretio aestimata, qua pretium mensura rerum agendarum constituta intelligitur, miscere, mitigare, ad moderationem redigere: temperare gravitatem humanitate 2, 116, 3. ita: temperamentum animi, de modestia 2, 130, 1. temperamentum utilitatis & auctoritatis, de mixtura 2, 111, 4. non erat Cinna Mario temperatior, moderatior 2, 10, 2. abstinere, continere, reprimere se. temperare mihi nequeo 1, 16, 1. non tempero mihi quin inseram 2, 107, 1. ne ab huius quidem vrsura gloriae animum temperavit Pompeius 2, 34, 2. tempestate distrahi ab aliquo 1, 1, 1. reuici in 1, 1, 2. tempestate vexata classis 2, 9, 4. & metaphorice de magnis casibus & aduersitatibus. tempestas horrenda erupit*

in domo Augusti 2, 100, 2. tempestas exitialis, de clade 2, 92, 5. tempestas, pro tempore, ea tempestate 1, 2, 6. tempestate eadem 2, 78, 3. templum Dianae 2, 25, 4. Martis 2, 100, 2. templi Samothraciae religio 1, 9, 4. & not. tempus. hoc est illud tempus 2, 62, 6. Hæc sunt tempora, quibus &c. 2, 64, 3. cum gravitate notandi & veluti dux huius. Tempori directe tribuuntur, quæ gesta in tempore: &c. vidit hic annus 2, 65, 3. & alibi passim. tempori præfenti se subducere, fortuna temporis 2, 93, 3. tempora Iliaca componere, res illis temporibus gestas, sine Troianum bellum 1, 3, 2. temporarii homines 2, 11, 2. pendentes ex ancipiti mutatione temporum & fortuna. tenax amicitiarum 2, 29, 3. qui constanter retinet amicitias, & loquitur Suetonius. tenax exempli

I N D E X

templi sui, *qui suum morem retinet, qui antiquum obrinet, &c. a iunt* 2, 84, 3.
 tenere, *pro obtinere* 2, 44, 2. armis tenere. *quæ sita armis* 2, 57, 1. tenuit se se domi 2, 44, 5. tene-
 tur castris eius hæc re-
 gio 2, 51, 1.
 tentare, *lateffere, aggredi* 2, 113, 3. tentare aliquem insidiis 2, 54, 1. tentato fraude exercitu 2, 107, 3.
 tentari⁹ valetudine gra-
 uissima 2, 48, 2.
 tentare dubiam spem armorum 2, 11, 1.
 tentauit componere bellum 2, 25, 1. nihil ve-
 listum quod. tentari posset 2, 49, 4. ne ten-
 tata quidem hostis mi-
 sericordia 2, 71, 3.
 tenuis rames *oppon.* la-
 tiori viæ 2, 3, 4.
 Tenuis *inf.* 1, 4, 3.
 Terentius Comicus 1, 17, 1.
 Tergeste *oppid.* 2, 110, 4.
 à tergo sedium 2, 109, 3.
 tergiuerfanter 1, 9, 3.
 terminum non capiebat in concupiscenda pe-
 cunia, *de intermina-
 bili cupidis. &c. alias*

loquitur 2, 46, 2. tet-
 minari iure, *componi,*
discerni 2, 118, 1. iuga
 quæ finem Italix ter-
 minant 2, 109, 4. termi-
 natus Armenia finis
 imperii reg. 2, 37, 5.
 terrebant orbem classibus
 piratæ 2, 31, 2. territa
 nocturno visu vxor
 Cæsi 2, 57, 2. denuntiâ-
 tione quietis territus 2,
 70, 1. Ita Tacitus 1. A
 65, 2. ducem terruit di-
 ra quies. terrores reip.
 excisi Carthago & Nu-
 mantia *sc.* 1, 4, 5.
 testatum est experimen-
 tis 2, 11, 3. prædicatio-
 ne principis 2, 115, 1.
 testari, *de graui assertio-
 ne sine assensu* 2,
 68, 1. ita: testari edi-
 ctis 2, 62, 3.
 testari patriam & paren-
 tes, *nominare, expri-
 mere* 1, 7, 1.
 testamentum Cæsar's a-
 pertum 2, 59, 1. quod
 corruerat Antonius
 2, 60, 4. testamenta fa-
 ciunt in procinctu mi-
 lites, velut ad certam
 mortem euntes 2, 5, 5.
 procinct.
 testimonium reddere, *sc.*
Girtina

I N D E X.

- Virtutis, in historia* 2, 76, 1. *testimonium ciuitatis, populi* 2, 32, 1 *vero cum testimonio noluit fraudare populus* 6, 2.
- ex testudine apparatus triumphi* 2, 56, 2.
- tetrarchæ* 2, 51, 1. *Proprie Tetrachia notat quaternorum simul in una eademque prouincia vel gente principatum, cum regio aliqua vel natio a quatuor viris regitur, singuli dicuntur tetrarchæ & singulorum administratio tetrapexia. Fallitur si quis putat tetrachiam esse quatuor prouinciarum aut oppidorum principatum. Et ex Plinio constat, vel singule vrbes in Phœnice & Syria, fuisse Tetrarchias. manifeste enim in multis nomen, mutata dominationis forma. Libuit hæc adscribere ex Cl. Salmasii Plin. exerc. p. 516.*
- Teucer non receptus à patre* 1, 1, 1. *Salamina in Cipro condit* ibid.
- Teutonum gens excisa* 2, 12, 4.
- theatrum Pompeii* 2, 79, 6
- theatralis seditio* 2, 126, 2. *9. sedit.*
- Thebæ Pindarò celebres* 1, 18, 3,
- Theodotus* 2, 53, 2.
- Theophanes* 2, 18, 3, 6. *not.*
- Thessalus Herculis filius* 1, 3, 2.
- Thessalus Theoprotius conditor Thessaliæ* 1, 3, 1.
- Thessalia fatalis victoriæ* Cæf. 2, 52, 1.
- Thesprotia* 1, 1, 1.
- Thracæ rebellantes à Pione compressuntur* 2, 98
- Thucydidis æmulus Salustius* 2, 36, 2.
- Thurii* 2, 68, 2.
- thyrsū tenet Antonius; imitatione sc. Bacchi* 2, 82, 4.
- Tiberius Claudius Nero Tib. Cæsaris pater* 2, 75, 1.
- Tiberius annonam administrat* 2, 94, 3 *in orientem mittitur* 6, 4. *bellum Pannonicum gerit* 2, 96, 2. *ouans triumphat* 6, 3. *Rhodium secedit* 2, 99, 2. *Rhodo reuertitur & ab Augusto ad-*

INDEX.

ſto adoptatur 2, 103, 1
 & 2. reip. cauſa 2, 104,

1. Pannoniam pacat 2,
 114, 4. eius comitas er-
 ga milites & diſciplina.

ead. cap. poſt cladem
 Variannam mittitur in

Germaniam 2, 120, 1.
 triumphat ex Panno-

niis & Delmatis 2, 121,
 2. recuſat Principatum

2, 124, 2. conſecrat Au-
 guſtum 2, 116, 1. comi-

tia ordinat 2, 124, 3.
 eius Principatus forma

2, 126. conſilia aduerſus
 externos 2, 129. aduerſa

& triſtia 2, 130. Scianum
 inter amicos præcipuū

habet 2, 127, 3. & 128,
 4.

Tibullus poëta 2, 36, 3.
 Tiſata mons 2, 15, 4.

Tigranes regum maxim⁹
 2, 33, 1. cum filio dedit

ſe Pompeio 2, 37, 3.
 timere cenſorem 2, 95, 3 &

not. MORI ſe quam
 timeri malle, Cæſar ait

2, 57, 1. timoris perpe-
 tuus delectus 2, 130, 2.

Tiſamenus 1, 1, 4. Oreſtis
 filius ex Hermione Mo-

nelai. Pauſani.
 Titus Ampius 2, 40, 4.

Titius 2, 83, 3.

titulum provinciæ reti-
 nere 2, 49, 5. titulo im-

perii cedere 2, 63, 1. ſub
 titulo miniſterii 2, 45,

4. hic prætextus inclu-
 ditur: Sic ap. Curt. 7, 51

20: titulus facinoris
 ſpecioſus præferebatur.

toga, de negotiis pacis 2,
 125, 5. cuius in toga mo-

deſtiſſimus; in pace 2,
 29, 3. togam virilem

ſumere, depoſita ſc. pue-
 rili prætexta in viros

transire 2, 99, 2.
 Togatæ ſc. fabulæ de Ro-

manis, ſicut Palliatæ de
 Græcis 2, 9, 3. Quod ibi

hiſtriones Romano ha-
 bitu, i. e. togâ; hic

Græco, i. e. pallio cre-
 rentur.

tolerare inopem vitam 2;
 19, 4.

tollere tot liberos, ſuſci-
 pere 1, 11, 6. tollere vr-

bem funditus, euertere
 1, 12, 5. laudandum &

tollendum Cæſarem di-
 xit Cicero 2, 62, 6. ex

ambiguo, aliud dicere
 videbatur; ſc. de laudē

& ſtudio; aliud volē
 bāt intelligi, nempe de

ſubuerſione & cadē.
 tormenta, de militariibus

machin-

I N D E X.

machinis 2, 82, 2.
 torpebat ciuitas oppressa
 dominatione Antonii
 2, 61, 1. *metu* & *confer-*
natione *sc.*
 totum æmulum agere 2,
 109, 2.
 tractus omnis provincia-
 rum Galliarum 2, 104, 4.
 hoc tractu temporum
 2, 78, 1. 2, 94, 1.
 Tragici celebres 1, 16, 3.
 tragicæ 2, 9, 3.
 Tragici non ex sua perso-
 na, sed eorum loquun-
 tur, quos introducunt
 1, 32, 6. *nor.*
 trahere bellum, *per mo-*
ram gerere 2, 52, 1 iam
 in tertium annum 2, 11,
 2. trahere æstiuam, *inuti-*
liter *sc.* terendo tem-
 pus cunctandoque 2,
 117, 4. trahere caudam,
 nam sicut scilicet *imita-*
tione *Glancii* *sc.* 2, 83, 2.
 trahebat secum magnū
 numerum 2, 112, 4. ni-
 hil præter nomen tra-
 hens 2, 80, 3. mundus
 trahet sui comitem
 Ciceronis laudem 2,
 66, 5.
 tranquillius vita vultuque
 2, 127, 4.
 transcendere Rhenum 2,

8, 3. transcendere ad
 maiora, *de transiitione*
narrationis ad maiora
 2, 150, 3.
 transcursus est in vitia 2,
 13, 1.
 transcursus. *hac voce fre-*
quenter Vollesius signat
brevitatem scripturæ
sua. quanto transcursu
 omnia dicenda sint 2,
 57, 1. in hoc transcursu
 tam arctau operis 2,
 87, 3. 2, 86, 1. 2, 99, 4.
 translata moles belli in
 Tiberium 2, 97, 4.
 transfigere se 2, 119, 3
 transfigere se gladio 2,
 76, 1. transfixus gladio
 2, 74, 4.
 transgredi mentionem a-
 licuius, *præterire in*
historia 2, 108, 2. trans-
 gressus ad deos Augu-
 stus 2, 51, 3. mortē eius
 hac *anodæmonis* *træ-*
quætes *honorat.* trans-
 gressus annum duo-
 deuigessimum 2, 73, 2.
 transficere exercitus in
 Macedoniam 2, 70, 1.
 transire à patribus ad ple-
 bem 2, 45, 1. *nor.*
 transit casus in culpam
 2, 118, 4. transitus fre-
 quens & mobilis, *sc. ab*
hoc

I N D E X.

hoc studiū genere ad
aliud 1, 17, 7. trans-
fionis formula 2, 103, 4
Et passim.

transmarinæ provinciæ 2;
62, 2. 2, 73; 2. 2, 74, 1. 2.
78, 1. 2, 99, 4. 2, 112, 4;
2, 119; 3.

transmittere in Italiam 2;
52, 1. transmittere
Dyrrhachium; Roma
sc. 2; 493 51.

Trebonius coniurationis
in Casarem particeps
2, 56, 3. occiditur 2.
69, 1. 2, 87, 3.

trepidatum est apud si-
gna legionum 2, 112, 5;
trepidatio dilectus 2, 130;
2. & supra Delect.

tribuere alicui plurimū;
astimationis sc. & di-
gnitatis 2, 128, 3. mul-
tum memoriæ eius tri-
buendum est 2, 16, 2.

tribunal imperatoris 2;
106, 1.

tribunus militum 2; 101;
2. Tribunarum mili-
tiz gradum, sicut mox
à Velleio vocatur; &
male Bartolum aliosq;
putasse; tribunos non
militare, monet ex hoc
loco; Lanxlaus Semestr.
13, 1.

tribunatus castrorum 2;
104, 3.

tribunitiam potestatem
Sulla diminuit, Pom-
peius restituit 2; 30, 4.
Hic pro tribunorum
plebis ordinaria pote-
state accipitur.

In sequentibus notat id
summi fastigii vocabu-
lū quod Augustus
repperit; ne regis aut
dictatoris nomen assu-
meret; at tamen ap-
pellatione aliqua tete-
ra imperia præmine-
ret; sicut Tacitus in-
terpretatur 3 A. 56; 2.
Tribunitiæ potestatis
collegium Agrippæ da-
tum 2, 90, 1. & Tiberio
2; 103, 2. qui ob id tri-
bunitiæ potestatis con-
sortione æquatus Au-
gusto dicitur 2; 99, 1.

tributariam facere regio-
nem; coincepsit hanc cum
provinc. sac. 2; 383;
triste bellum & contu-
meliosum 2, 133.

triumphus A. Milii Paul-
li 1; 9, 6. Octavii Naua-
lis & Anicii 5. Metel-
lorum 2, 8, 2. Minutii
5. 3. Metelli 2; 11, 2.
Metelli & Pompeii ex
Hupa-

Hispan. 2; 30, 2. Luculli, Metelli 2, 34, 2. Pompeii per biduum 2, 40; 3. Caesaris quinque 2, 56, 2. Augusti 2; 89, 1. Triumphos 7 metuit Tiberius, tribus contentus fuit 2, 122, 1. Vide 1, 121, 2. 2, 129, 2. triumphum ornamentum captivi duces 2, 40, 5. triumphus cultus rerum gestarum magnitudini respondere debuit 2, 129, 2. triumpho notum expeditionis laetus; improprie, de successu optato expeditionis 2, 42, 3. triumphum summi ducis adornare 2, 122, 3, 6. adorn. in triumpho ducere reg. captivum. 2, 12, 1. triumphalis vir, qui iam triumphavit 2; 6, 4. triumphalia ornamenta 2, 104, 2. 2, 112, 2. 2, 115, 3. 2, 116, 1. 2, 125, 1. Et simpliciter triumphalia 2, 11, 36. Primus Tiberius; teste Suetonio cap. 9 triumphalibus ornamentis honoratus, novo nec antea cuiquam tributo honoris genere. Mansit po-

stea in arcanis Monarchicis, atque ne incomparabilis honor inest triumphis aliis concessus ad deminutionem Principatus tenderet, insignia tantum triumphalia, sine pompa ducendi triumphis permessa sunt. Ceterum, quam illa fuerint, satis colligas ex Liu. 30, 15. triumphare ex Africa, Asia, Europa 2, 40; 4. ex Hispaniis 2, 30, 2. satis enim defendi hac lectio. potest. triumphavit ovans Tiberius 2, 96, 3. 2, 122, 2. Triumviratus Iulii Caesaris. Cn. Pomp. & M. Crassus 2, 44, 1. Octavii, Lepidi, Antonii 2, 65, 1. Et 2.

Troia excidium inter epochas Chronolog. 1, 1, 7. Troicum bellum 1, 5, 3. truces feritate gentes 2, 95, 2. tueri dignitatem non poterat 2, 80, 4. ad se exercitumque tuendum rapto utebatur 2, 73, 3. Tullius Cicero Antonium persequitur orationibus 2, 64, 3. civitatis prius-

I N D E X.

princeps 2, 128, 3. 6.

Cic.

tumescens iam pridem bellum Italicum 2, 13, 2.

tumultus bellicus 2, 68, 2.

tumultus militaris incendium, *de sed. 2,*

125, 4. tumultu armisque omnia miscere 2, 74, 4.

tumultuari inter ducem

& supplicem 2, 97, 5. elegantissime exprimitur indignatio & necessitas animi, retinere dignitatem ducis, & implere humilitatem supplicis Volentis nec Volentis. tumultuando adipisci honores, turbando & quiescunt mouendo 2, 7, 1.

tumultuarius principatus,

opponitur iusto & vero 2, 108, 2. tumultuaria classis 2, 42, 2 tumultuosiorē repperit Italiam, quam Cic. iniquiorem 2, 74, 1.

tutela imperii 2, 105, 4 securitatis 2, 120, 4.

tyrannū appellant Cæsarem coniurati 2, 58, 2.

Tyrus Carthaginem condidit 2, 15, 1. Tyria classis mari pollens Gades

condit 1, 2, 6. & not.

V.

Vacate latrocinii, *vacuum esse, carere 2,*

90, 4 ita: nunquam vacauerant Hispaniæ maximis bellis. ibid.

vacare huic vni negotio, operam dare, inuentū esse 2, 114, 1. comitatus quem semper illi vacare moris fuit, qui solebat semper ei praesto esse 2, 10, 3.

vacillantes gentes 2, 120, 3. sc. in obsequio rebellionem spectantes.

vagus adhuc Domitius 2,

76, 2. qui nondum parati alicui tunc dubitabat adhuc.

Vala Numonius 2, 119, 4.

Valentia colon. 1, 14, 8.

valentia oppon. speciosis 2, 49, 3.

Valerius Antias Historicus 2, 9, 4.

Valerius Flaccus turpissimæ legis auctor 2, 123, 2.

valuerunt in ipsum executiones 2, 16, 3.

valetudo in deterius inclinata 2, 124, 2.

valetudo ingrauescit, morbus ibid. valetudine grauissima tentus,

Yy 2

I N D E X.

tus 2, 48, 2. valetudine
infirmissimus 2, 70, 1.
validius timebatur Pom-
peius, *magis* 2, 29, 5.
validius diligere otium
2, 98, 3.

vanissimus omnium vir
2, 80, 1. vanitas eius de-
prehensa 2, 66, 3. *cum*
respectu mendacii.

variare aliquid ex solito 2;
41, , variatum est præ-
liis, *dum modo hac mo-
do illa pars vincit* 2, 51,
3.

Varro *inter poet* 2, 36, 2.

Varro *in parrib. Pompei.*
2, 71, 2.

Varus in Pompei. partib.
prelio absumentus 2, 55,
4.

Varus Quinctilius pater
eius qui in Germania
cecidit, liberti manu
mortem occupat 2, 71,
3.

Varus Quinctilius cum
tribus legionibus, tori-
dem alis, sex cohorti-
bus casus in German.
2, 117, 1. cuius cladis o-
rigo; causæ, series *cap.*
117: 118. 119: vir bonæ
voluntatis sed malus
dux 2, 120, 5.

Varitius 2, 69, 3.

vberius præmium 2, 28, 3.
vehiculo 2, 114, 3. vehi-
culo 2, 59, 3. vetus in
summum vastigium;
euel. 2, 30, 3.

vehiculum iunctum 2;
114, 2. *ita* Nepos: *in*
istis iumentis vehi.

Veientes 1, 8, 5.

velare se insignibus ho-
norum 2, 71, 3. velatus
corona aurea 2, 82, 4.
yelatus pullo amiculo
2, 80, 4.

Velia 2, 79, 3.

velle. hunc Augustus vo-
lucrat moderatorem esse
iuuentutis filii 2, 102, 1.
hunc voluit fortuna
exitum eius esse 2, 72, 1.

Velleius Historicus No-
stet. *Retinui* cer-
tis de causis prænomen
C. hactenus *est* *ratum.*
M. autem prænom. po-
tissimum amplectitur
Gerardus Vossius, quem
vide. operis sui breui-
tate passim indicat 2,
52. 2, 89, 1: & hyper-
bolice designat 2, 16, 1.
vid. supra transcur. *ar-*
que adeo iustum opus
& historiam plenam
περὶ πάσης pollicetur
2, 46, 5. 2, 89, 1. 2, 96, 3.
2, 99, 1.

I N D E X.

2, 99, 3, 7, 103, 4. 2, 114,
4. 2, 119, 1.
fuit tribunus militum
2, 101, 2 præfectus eq. 2,
104, 3.
quæstor & legatus Ti-
berii 2, 111, 4. donatur
in triumpho Tiber. 2,
121, 3.
de genere suo loquitur
2, 16, 2. 2, 76, 1.

Velleius C. auus Velleii
interimit se 2, 76, 1.
Velleianus frater Vellei 2,
115, 1 2, 121, 3.

velut, cum nota senten-
tia & iudicii. velut
pœniteret prioris fi-
dei 2, 18, 4. velut ora-
culo emissâ vox 1, 10, 5.
velut alumni horum 2,
36, 2. &c.

venalis semper Manilius
2, 33, 1 venalis omnibus
& in omnia 2, 83, 1.

venia: vendere se 2, 51, 3.
vendente temp. con-
sule 2, 60, 4.
vendere se litteris Sena-
tui, iactare, suam o-
peram prædicare 2, 63,
3.

Venetia 2, 76, 2.

venire sæpius in conspe-
ctum militum 2, 63,
1.

venitur ad tempus 2, 123,
1 veniendum est ad e-
rubescenda 2, 130, 4.
in transizione.

Ventidius consul fit & po-
stea triumphat 2, 65, 3.
Parthos fundit, 2, 78, 1.

Venus 2, 41, 1.

Venusia colon. 1, 14, 6.

verbum militare 2, 52, 3.
in verba Cinnæ iurat
exercitus 2, 20, 4. iura-
menti militaris peri-
phrasis, quod præsta-
stabant milites stipen-
diâ facturi. de quo Vi-
de opinio Pet. Fabr.
semestr. 1. comment. de
magistrat. R. & Cl.
Freinshem. ad Carr. 7,
1, 29. verbis rudis, sen-
sibus celebris, de script.
pœt. 2, 9, 5.

verecundissimus in ge-
rendis honoribus, mo-
destissimus & civilis
leg. obseru. 2, 33, 3. ve-
recundia Catuli, dum
cesset voluntati populi
2, 32, 1 & 2. verecun-
dia aliquid reticere 2,
16, 2. verecundia resti-
tuta acies, pudore 2,
55, 4.

vero. At vero, ἐν τούτοις
2, 104, 5.

VY 3

versa-

INDEX.

versari inter arma & studia 1, 13, 3.
 versuti plena animi consilia 2, 102, 1. versutissimus 2, 118, 1.
 Vesta 2, 331, 1.
 Vesuvius mons 2, 30, 5.
 vestigio non recedere 2, 55, 3.
 vetus imperator 2, 104, 4.
 veteres Romanorum ducum 2, 80, 3. vetera miramur, recentium incuriosi 2, 92, 5.
 veterani reuocati 2, 111, 1.
 vexillatorum magnus numerus 2, 110, 6. v. *Lips. ad 1 A. Tac. C. Srebech. ad Veget. 2, 1.*
 vexata tempestate classis 2, 79, 4.
 Vibullus centurio 2, 78, 3.
 victus consensu populi 2, 32, 1. victus petitione pontificatus ab 2, 43, 1.
 victor omnium certaminum in ludicro sc. 1, 8, 2. victor Africani belli 2, 55, 1. victor gentium locorumq; quos adierat 2, 107, 3. victoria praevideri potest ali quando 2, 84, 1. victoria Augusti clementissima 2, 85, 2. VICTORIE fiducia non est

in multitudine repouenda 2, 115, 1. victoria occasio 2, 115, 5. victoriam vocat Antonius fugam suam 2, 82, 3. victoria desperata in mortem dimicabatur 2, 85, 4.
 videre. viderent proinde, quem deserturi forent, *considerarent*, *expendere* *C. 2, 55, 3.* Cato nunquam recte fecit, ut facere videretur 2, 35, 2. *sicut in illo Salustii Catel. 54. Catq. esse, quam videri bonum, malebat.*
 Viennensium seditio 2, 121, 1.
 vigiliam ubi res exigit 2, 88, 2. vigilia singulari 2, 34, 3. vigilia inuictus 2, 79, 1. *Vigilantia C. diligens à vigiliis in somnum conuersa ciuitas 2, 13, 1. sc. a labore in otium.*
 vigere. vigeat hic miles & imperator, illa marcebant omnia 2, 84, 2. vigor animi 2, 127, 3. vigore animi accerrimus 2, 41, 1. vigore ingenii atque animi 2, 18, 1. vigor adueniens, Caesaris 2, 5, 4. vigor eloquen-

I N D E X.

tiæ 1,10,3. G. Charact.

Vellei. 2,59. &c.

in vincula duci 2,7,2.

Vindelici *pron. fals.* 2,39.

3. vincuntur à Tibe-

rio & Druso 1,95,2.

2,122,2.

vindex Romani imperii

Tiberius 2,75,3. 2,104,

2. vindex belli *oppon.*

pacis auctor 2,25,1.

vindicare *variis significa-*

tibus servit apud No-

strum vindicare iniu-

riam fratris *s. e. fratri*

skatam iniur. Silcsci,

1,1,1. *ita:* vindicandæ

fraternæ mortis causâ

2,6,2. vindicare se ab

aliquo. *Glissonem* &

defensionem hic com-

plectitur 1,1,3. vindi-

care dignitatem patriæ,

asserere 2,29,1. vindi-

care comp. maximis

periculis, *presenti re-*

medio tueri, servare 2,

28,2. vindicavit nos ab

alterius metu, alterius

contumelia 2,4,9. vindi-

dicari, *defendendo* 2,

121,2. vindicatum armis

eius mare *sc. à latro-*

cin. 2,73,3. vindicata

prouinciæ ab iniuriis 2,

226,4. munificentia

principis vindicat vr-

bium damna, *resacien-*

dosc. 2,126,4. vindicati

ab eo, *clide immunes*

seruati 2,120,3. vindi-

care victoriam *acquire-*

re, reportare 2,112,6.

ita: vindicauit cogno-

men virtute partum 1,

13,2. militi plus gloriæ

vindicatum est 2,112,5.

vindicare sibi nihil, *tri-*

bueri, arrogare, adscri-

bere 2,127,1. *ita:* vindi-

dicare honorem 2,121,

2. Alcmana Lacones

falso sibi vindicant 1,

18,3. vindicabat Cæsar

partem asperrimi belli

sibi fumebat, cetera

legatis committens 2,

105,2.

vindicta consularis, *anim-*

aduersor 2,92,3. priua-

to odio non publicæ

vindictæ data ultio 2,

7,6. vindicta *oppon.*

admonitioni & casti-

gationi *lentiori in di-*

scipl. milit. 2,114,3.

vindicta libertatis, *af-*

ferio, defensio 2,64,4.

Vinicii consulatus *solen-*

nis terminus Chrono-

logia Velleiana 1,8,1.

& *sape.* Huic enim

¶ y 4 *infero.*

I N D E X.

- inſcripſit ſuum opus.*
Vinicius P. pater eius ad quem Velleii hiſtoria ſcripta 2, 104, 2.
Vinicius M. auus eius 3, 104, 2.
violare x̄p̄tem alterius, *adulterio ſc.* 2, 100, 5.
ita: violator domus Caſaris, *de adultero Iulæ* 2, 100, 4. violatio fidei 2, 1, 5.
vir antiquus & grauis 2, 49, 4. antiquiſſimi moris 2, 116, 3. demerendis hominibus genitus 2, 102, 1. bonæ voluntatis 2, 120, 3. ſimplicitatis generoſiſſimæ 2, 125, 5. multiplex in virtutibus 2, 105, 3. vir pulli ſecundus 2, 76, 1. viri ſacerdotes 2, 124, 4. viris māturus, *qui mox ſunt iu- rui eſt togam virilem* 2, 99, 2. Triumviri agris diuidendis colonisq̄ ſcribendis 2, 2, 1. *ita:* XXviri diuidendo agro Campaho 2, 45, 2.
viſero marſo 2, 100, 3.
virilis opera, *ſtrenua* 2, 120, 3. viril. tog. & tog. viritim ipſum ciuitate dō- nauit, *ſolu* 2, 1, 1. *ſeorſim* 2, 16, 3. *ſ. not.*
vires veteres earum vi- bium 1, 4, 2. virium abundantia ſedes quæ- reret. *multitudinis ab- und.* 1, 4, 3.
Virgilius princeps carmi- num 2, 35, 3.
Viriathus fraude magis quam virtute interem- tus 2, 1, 3. *ſ. not.* eius contumeliuſum bel- lum 2, 90, 3.
VIRTUS in cuiuſcuſque animo ineſt, ei pluri- mum tribuendum 2, 128, 3. virtuti ſimilli- muſ homo 2, 35, 2. vir- tutes vno ſcelere om- nes amiſſæ 2, 72, 1. virtutem tot tantarum- quæ adoleſcens 2, 97, 2. virtutibus diuerſis cele- bres 2, 11, 1. *diuerſa ar- te ex aquo pollentes, in- quiſ* Tacitus 13 A. 2 de *Barrho & Seneca.*
virtus & fortuna ſenten- tiſe iunguntur in elo- gio ducti 2, 77, 4. 2, 121, 1. *intellige* Viriūtem mi- litarem ſive fortitu- dinem. virtus Piſonis Thracē compreſſit 2, 98, 1. virtute & ductu Ventidii 2, 78, 1.
vis fortunæ 2, 116, 3. *fato- rum*

INDEX.

rum 2, 57, 3. hostium 2, 120, 4. *potentia* &c. vis Africi 1, 79, 3. dominationis 2, 68, 4. & *supra* dominat.

vis & virtus *opponuntur* 2, 72, 1. ibi, *impetus*, hic *ratio intellig.*

vis legibus restituta 2, 89, 3. *auctoritas* & *efficacia*. vis censoris de erat 2, 95, 3.

vis regia, *potestas* & *vere regia* 2, 108, 3. consulatus eius omnem vim exerceuit in 2, 47, 3.

vis ac voluntas resistendi, *facultas* & *vol.* 2, 109, 1. tanta vi animi atq; ingenii inuectus est in 2, 35, 3. vi animi obnitent. 2, 123, 2. *præcipuū rei robur* ac vires *ita* declarantur. *ita*: vis forensis, eloquētia sc. forensis *robur* 1, 17, 3. vim odoris excitauit igni 2, 22, 4.

vis hominum, *multitudo* 2, 70, 2. vi ingenti hominum potitus 2, 5, 1. vim intulit vitæ suæ 2, 45, 5.

visendi alicuius gratia conuenire 2, 99, 4. ad visendas prouincias mitti 2, 94, 3.

visu nocturno territus, *somnio* 2, 57, 2.

Visurgis 2, 105, 1.

vitare militum gladios, *fuga* sc. 2, 75, 3.

VITIA aluntur facultatibus, licentia & assentationibus 2, 82, 4. omnibus morum vitiis eam contumeliam meritus 2, 45, 4. vitiosissimus inter vitiorum dissimulationem 2, 97, 1. adde Tac. 16 A. 32, 3.

viuere in exilio perpetuo 2, 62, 3. viuebat alieno beneficio, *seruatus* sc. armis alterius 2, 62, 4. nemo bonis inimicior vixerat 2, 47, 5. viuere viuetque Cicero per omnem sæculorum memoriam 2, 66, 5. *de fama* immortale.

uius ignis 2, 88, 4. *Nam* & ignis viuere ac mori passim dicitur.

vix admissus, agro 2, 67, 2. vix posset implere censorem 2, 95, 3. vix hominis est audere talia 2, 47, 1.

ultima stirpis, *vilissima* 1, 11, 1.

ultor ipse sceleris à se commissi 2, 100, 4. ultio
Y y 5 ini.

I N D E X.

Inimicitiarum quaesita
erat 2, 7, 6. ultionis ex-
actio ja virtutis parte
posita ap. ethnicos.
not. ad 1, 1, 1. ultio de
pena & castigatione
2, 12, 3.

ultra barbarum promptus,
supra barbari indolem
2, 11, 8. 2. ultra feminam
mollities fluens 2, 8, 8, 2.
ultra metum durat o-
dium 1, 12, 7.

ultro transgredi Rhenum
2, 20, 1. sponte, seu po-
tius, insuper etiam, am-
plius etiam. & in simi-
libus locis ad Virgilium
interpretatur Servius.
vndeicesimus annus 2,
94, 2. vndequinquage-
simus 2, 17, 3.

unalustatio. sola 2, 114, 2.
parendi scientissimus,
sed vni 2, 79, 1. id
vnum dixisse iuvat 2,
103, 5.

unicum scelus huic atro-
citati adiectum est 2, 7.
2 Acidalius profummo
& unicus exempli scele-
re habet Achiretius
videretur Velleium ex
Velleio interpretari,
atque hunc locum cum
simili & sensu & ne-

gatio comparare; de
quo 2, 6, 5. Id vnum ne-
farie ab Opimio prodi-
tum, &c. Et enim ibi
taxatum pretio caput
Gracchi; ita hic inno-
centis adolescentis sup-
plicium sceleris nomi-
ne damnat: Cetera
utrobique, asperere quidem
& crudeliter, ut loqui-
tur, non tamen sceles-
te gesta intelligens. vnice
cauit concordiae Cice-
ro, Valde, praecipue 2,
48, 2.

vocitari 1, 3, 1.

volumen, de tota historia
sua & surpat Velleius 1,
14, 1 & not. 2, 131. quan-
ti voluminis opera, qua
requirunt magn. Vol. 2,
106, 1 siue & ipse expli-
cat: voluminum mul-
torum instar exigit hoc
res 2, 2, 2. voluminibus
vix multis explicandae
res 2, 46, 1. volumina
iusta opponuntur, at-
teriori scripturae, qua
Velleius usus est 2, 114,
4. 1, 119, 1. 2, 48, 5.

voluntas regni arguitur in
Caesare 2, 68, 4. volun-
tatis bonae vir 2, 12, 5. &
voluntatis publicae ar-
gumen-

I N D E X.

gumentum 1, 15, 3.
voluntas pro benevolentia
2, 52, 4.

voluntaria comes exilii 2,
100, 5 voluntaria mors
2, 87, 3. 2, 102, 1. volun-
tariis. milites 2, 11, 1.

voto magis quam arbi-
trio inimicorum obiit
2, 21, 4.

voto finit volumen Vel-
leius 2, 131. *Simila-*
tur Lipsius 6 pol. f.

vota suscipere pro aliquo
2, 48, 2.

vox principis, oratio, di-
ctum 2, 111, 1. *is*: effu-
dit vocem convenien-
tissimam conscientiae
2, 14, 2. voce publica di-
cere 2, 124, 1. voce obe-
tor deos 2, 131. *sicut a-*
lias, publico nomine
causaeque. vox publica
abscissa 2, 66, 2. *de Ce-*
ceronis interitu: qui, ut
ipse Velleius loquitur,
per tot annos publicam
ciuitatis salutem defen-
derat.

vrbs, pro Roma 2, 100, 1.
post urbem conditam
2, 49, 2. vrbi orbique
terrarum 2, 44, 1. vrbs
Roma 2, 3, 3. vrbs Ro-
mana 2, 111, 1. vrbs

Attica 1, 18, 1. VRBES
florent, concidunt, re-
surgunt 1, 7, 4 & *not.*
urbium potentia ex
magnitudine mœnium
æstimata 1, 4, 2 & *not.*
vrere domos 2, 120, 2. po-
pulum vrebatur grauis
annona 2, 77, 1.

vsque eo, ut 2, 118, 1.
vsura. ne ab huius qui-
dem vsura gloriæ tem-
perauit animum 2, 3,
2.

vsurpare id nominis 1, 3, 2.
vsurpabant eum hono-
rem dum viuerent 1, 2,
4.

vsus litterarum 2, 110, 5.
vsui esse 2, 95, 3. vsu
optimum 2, 128, 4. vsu
sagittarum celebris 2,
34, 1.

ut primum, quamprimum
2, 33, 3.

ut cunque concepta spes 2,
67, 1.

uteri neque sibi neque
reip. felicis femina, *fe-*
cunditas intellig. 2, 93, 3.

uti aliquo adiutore lega-
toque 2, 115, 1. 2, 121, 5.
opera alicuius singulari
2, 129, 1. uti somno in
vitam non in volupt.
2, 41, 2.

vti

INDEX

vti ingenio meliore quā
fortuna, habendi si-
gnif. 2, 13, 1.

vti victoria clementer, ex-
ercere 2, 56, 3.

vti fortuna & virtute sua,
sequi fort. f. 2, 74, 4.
impetu suo 2, 52, 1.

utilis in castris & in toga
2, 125, 5.

utilitas auctoritate mu-
nienda 2, 127, 2. f. e. v.
et publice viles aucto-
ritate & honoribus

ornandi sunt &c.

vulnere grauis 2, 55, 4.

vulnere victoris magis,
quam morientis prae-
rens 2, 27, 3. vultu ma-
gisquam ingenio bonus
2, 100, 5.

vxorum fides summa in
proscriptos maritos 2,
67, 1.

X.

Xerxes rogatus dictorio
Pompeii appellatus
Lucullus 2, 33, 4.

FINIS INDICIS
VELLEIANI.

ERRA-

ERRATA

Potiora, quæ inter relegendum obser-
uavi, ita emendabit Beneuolus

Lector :

In Textu Velleii.

- 2, 4, 1 *Pro Erethriam lege Eretriam.*
1, 15, 4 abhinc annos ferme DLVII *leg.* CLVII.
2, 30, 2 triumpho *leg.* triumphio.
2, 47, 1. pugnatum sæpe eruptionibus. *omissa sunt*
duo membra. lege ergo: pugnatum sæpe directæ
acie, sæpe in agminibus, sæpe eruptionibus.
2, 47, 2 pro magni *leg.* Magni.
2, 79, 1. suspicere *leg.* suscipere.
2, 88, 2 vero *leg.* vero.
2, 92, 2 comitis *leg.* comitiis.

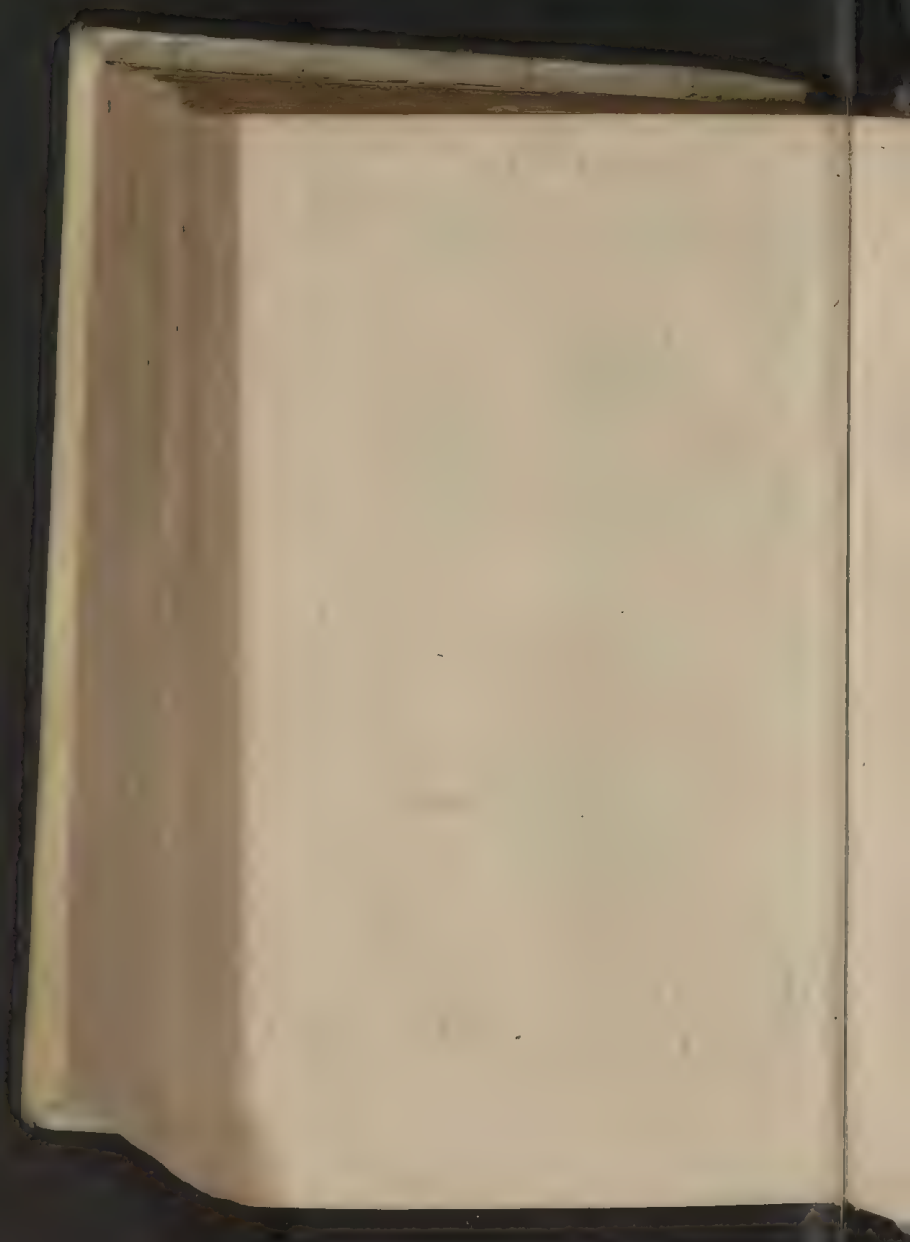
In Notis.

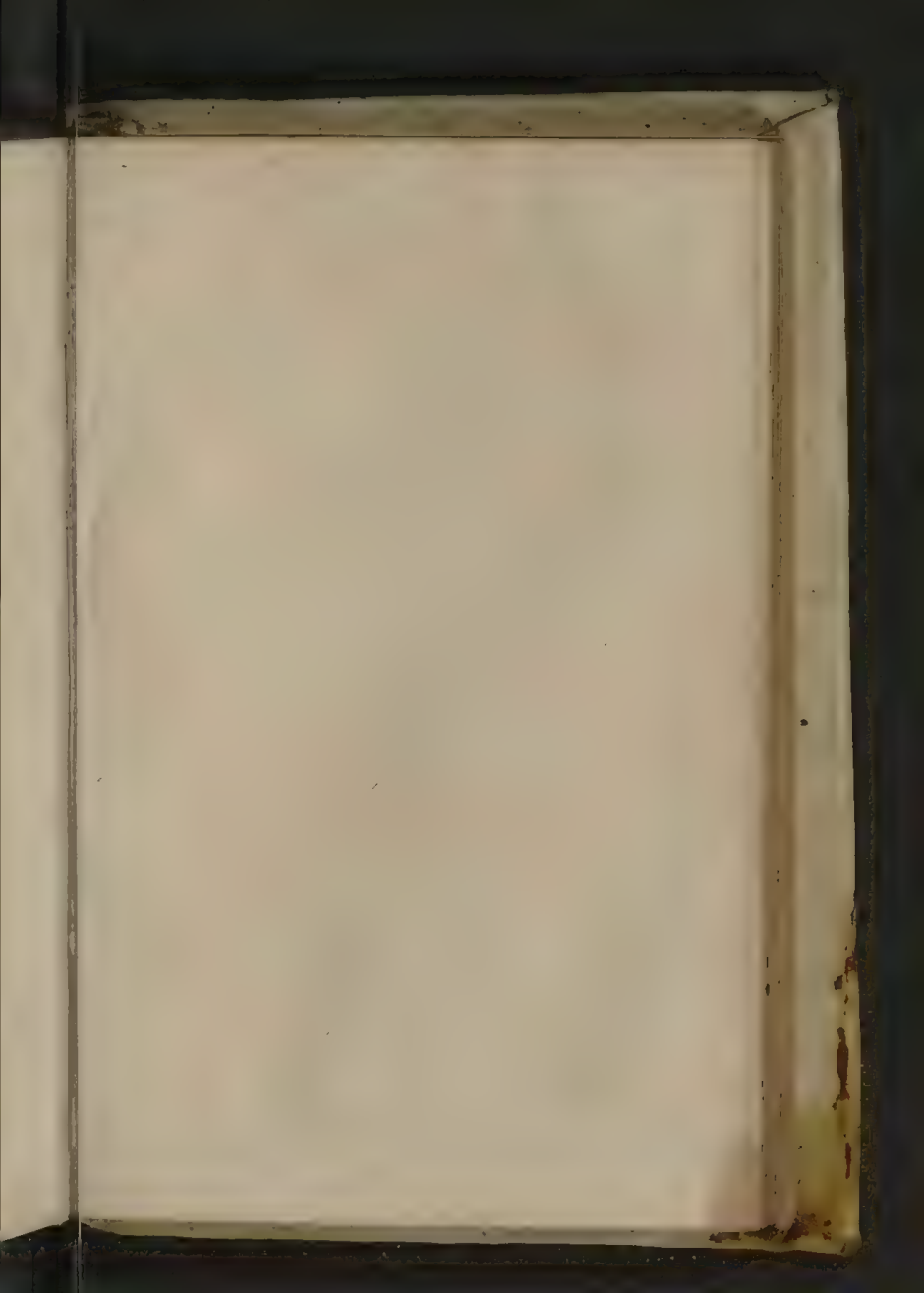
- Rag.* 63 protentosa *leg.* portentosa.
89 oncessuri *leg.* concessuri.
96 illa lacrymæ *leg.* illæ lacr.
ibid. in paratu *leg.* in promptu.
107 ἀγωνιστέον *leg.* ἀγωνίζ.
111 idoque *leg.* idéoque.
120 cum extraneus *leg.* cūm extraneis.
207 tarum *leg.* tamen.
249 Muncm *leg.* Murcum.
251 seipsere *leg.* scripsere
256 potitus est *leg.* pot. sit.
287 super hoc argumenta *leg.* sup. hoc argu-
mento.

Locus *Aurelii Victoris*, de quo pag. 260 obiter dubita-
taui, recte se habet.

Quæ in Indice (vt & in ceteris) omissa aut commissa
sunt, secundis curis emendabuntur, si DEO visum
fuerit.

P I N I S.

C

Ty

JOANNIS HENRICI

391

BOECLERI

CHARACTERES
POLITICI

Velleiani.

ARGENTORATI

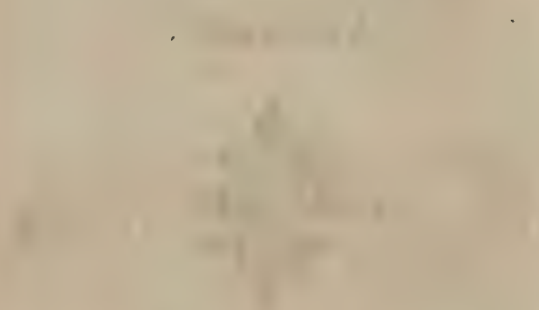
Typis JOAN. PHILIPPI MÜLBII,
ACADEMIÆ TYPOGRAPHI.

An. Christiano

M DC XLII.

THE
STORY OF
THE
LIFE OF
THE
LORD

AND
THE
LIFE OF
THE
LORD
AND
THE
LIFE OF
THE
LORD

g

IO

Nam
rem
bon
clar
Ger
liqu
gen
dori
est
nil

Viro Nobilissimo Amplissimoque

IOANNI GEORGIO
STYRZELIO

Consuli Rotemburgico,

JOANNES HENRICUS
BOECLERUS

S. P. D.

Utoties à Te litteras accipio, Vir Amplissime, quibus me subinde perhumaniter comiterque inuisis, toties cupiditate accendor, referenda, si qua possum, gratia. Nam & eximiis rarioris litteraturæ monumentis auctiorem fecisti meam Bibliothecam, omnique officio, amicitia, honore non destitisti hactenus me complecti. Accedit præclara eruditio, & maior omni eruditionis æstimatione Germanus animi Tui candor: in quo quasdam velut reliquias præsci & melioris æui agnoscere, & ad solanda degeneris sæculi tædium sepe soleo venerari. Nam de ceteris dotibus, quibus reip. & Musis, prope ex æquo prodes, non est huius loci sermonem ordiri. Venit ad Te ista pagina, nil nisi professionem obstrictæ voluntatis nuntiatura: cuius
fidei

fidem, ex veteri formula, vel hac dextera fecerit, qua scribo & iungo fidem. nisi fors amica interpretatione, pignoris vicem obire credis posse **CHARACTERES VELLEIANOS.** Quibus honori erit, prescriptum nomen Tuum Lectoribus ostentare: fauoris scilicet occasionem in Virtute Tua inuenturis, quam in scriptione nostra non inuenient. Commentatiuncula est scholastica, inter ceteros labores exercitationi Studiosae Iuuentutis dicata: cuius dum tempora & profectus in oculis habeo, facile ornatum & pompam sepono. Alias enim fatendum est, multam magnamque in hoc argumentum subtilitatem cadere. cuius tamen, ni fallor, rudimenta, ante ipsam, discantibus commendanda sunt. Id quod Tibi amplius iudicandum relinquo: cui tam iucunda esse scio Academicorum conatuum qualiacumque monumenta, quam prospera semper apud litterarum amatores, nominis Tui memoria erit. Vale, Vir Amplissime, & praeclare
remp. gere. — Scrib. Argentorati XV Augusti, ann. CIO IDC XLII.

CHARA-

V E L L E I A N I.
CAPVT I.

Ingularis est plane, quod
iam alibi monuimus, *Velleii*

Cap. I.

Paterculi in describendis & *Velleiana* de
veluti nota publica signan-
descriptiones
laudare.

dis hominum naturis diligentia. Hinc
videre est descriptiones personarum &
elogia ingeniorum, quæ subinde decen-
ter vtiliterque historiæ suæ inseruit, phi-
losophiæ politicæ plurimum, nec mi-
nus facundiæ continere, deniq; prorsus
eo dirigi, vt per quosdam quali *Characte-*
res Politicos, ab auctorib; rerum atq; agen-
tibus ad recondita & præcipua omnis
actus in rep. principia proficiamus.

2. Hoc enim demum in pruden-
tiæ ciuilis studio ad interiora negotio-
rum perspicienda apprime proderit, si
non gesta modo & euentus, sed rationes
indagemus causasque. è quibus, post
supremam vim & gubernatricem, vel
præcipua est, indoles hominum varia,
ingeniorumque studia & propensiones.

3. Cuius obseruationis amplissi-
mæ ac subtilissimæ, non alios ferme ha-

cū præsertim
plurimum sit
momenti ad
ciuil. prout, in
notitia animò
rum.

quàm præci-
pue, *Historicis*
traduntur.

A

bemus

bemus magistros, quam Historicos. Plurisque aliis, partim negligitur, partim pertransiennam inspicitur, aut perfunctorie traditur nobilissima cognitio: Hi soli intellexisse primi & accurate videntur monuisse, quantum sit arcanum sapientiae in NOTITIA ANIMORVM.

et inter eos
et descriptio-
nem suam vel-
lemus.

4. Exempli vicem poterunt prestare, quae *Velleus* nostrae commentationi suppeditabit. cuius descriptiones, modo memoratae, plane nobis erunt quod diximus: *notationes* nimirum *civiles*, quibus non tam personarum designemus discrimina, quam fati publici momenta suis quaeque locis disponamus.

Quem notat
cuius rei
quam tractabi-
tatem,

5. Potest equidem *Notitia animorum* etiam *privato respectu* tractari, quatenus naturae dotes, & quo illae excoluntur, usus vitae in se attenduntur; quali commentationis genere *Eximiorum* Hominum industriam pridem vidimus inclavisse: Verum nobis omnia hic ad *remp.* dirigere animus est, in cuius commoda aut damna redit, quicquid in *hominine* indolis artisque reperitur.

et ad remp.
omnis referen-
tiam.

6. Scilicet alia iuvant alios in eodem argumento. Nam & parentes propinquique, suorum ingenia in occasio-
nem

nem domesticæ spei aut educationis nonuisse, aliquando satis habent; & philosophantium curiositas, plerumque ultra naturæ, quam rimantur, adyta vix egreditur: At vero viri ciuilitate periti & prudentis obseruatio disciplinam suæ ciuitatis non tam in fori actionibus, in orationibus curiæ, in opere castrorum, quam in domo, imo in animo cuiusque perscrutatur.

7. Atque hic, cum diuersitas maxima inquirenti statim occurrat, prima curæ pars & in cetera subsidium erit, si paucae & certæ classes quædam constituentur, in quarum ambitum cetera multitudo contribui vniuersa, & sua rursus serie ac partibus distribui possit.

*Et quanquam
non multis
vulgo ingenia
diuidantur,*

8. Animaduertimus enim sane, *In Vulgaria;*
plurimorum quidem ingenia & esse & *Eximia, & Singu-*
appellari debere *Vulgaria*, quæ & numero plerumque & nature quadam humilitate æstimantur. his superuexit alios *guaria sunt*
maioris indolis nobilitas, quos propterea *Heroica,*
Eximios ciues dixeris. Tertia *singularium & summorum hominum* sors est, quæ in excellissima quæque & tendit & sufficit. iis *Heroicus Character* inde ab antiquo visus est competere.

item in *Tona*,
Mala, *Mixta*:

9. Solet & illud in consideratio-
nem hic venire, quod ex omnium
genere, quidam prout ingenio utantur,
Boni; quidam *Mali*; quidam *Ambigui &*
mixti, merenter existimari, idque pro
pterea indolis diuersitate, ratione non una,
nec aequaliprehenditur euenire.

potissimū ta-
men species
harum partium
singulis ser-
uari oportet.

10. Ad hos, ut sic dicam, ingenio-
rum ordines referri potest ingens illa &
multis seorsim nominibus distinguenda
noscendaque varietas, ad quam interim
potissimum & adeo respiciendum est,
ut à tot generibus hominum, usque ad
iustitiam, qualem Tiberio Impera-
tori Dio Cassius tribuit, penetremus.

eaque huius
partium, me-
thodo:

11. Quæ cognitio ut recte nobis
ad ordinem succedat, id est, ut ad remp. &
civilem; rursus ex arte compona-
tur, condendum erit, *Quid unumquod-*
vis in publico minetur aut promittat:
quibus artibus ac viis in destinata tendere
soleat: quibus vel subsidia promoueri, vel re-
mediis impetiri queat.

cuius admi-
nistratio com-
muni utitur.

12. Tenebimus hoc institutum in
presenti opusculo, & obtinebimus, spe-
ro. præsertim cum nec instrumenta no-
bis & subsidia longe petenda sint. Ipsa
nos Historiæ philosophia docet, nature
inspiratione-

inspectionem, euentuum observationem, negotiorum diiudicationem, imminetuum diuinationem. Hæc si erudite non arroganter, cordate non curiose exerceantur, rem præstabunt in ciuili vita pulcerrimam, Totius argumenti veritas illustratur ne toties dicendum sit, *quis putauit? quis prouidere rebus, quis obstare fato potuit?*

13. Ita enim ignorantiam suam ac exemplum errantium, ignauiam velare homines solent, ut quid culpa & securitate sibi consciuere, fato inuidiose tribuant. Sane vero, multa nobis propterea fato immittuntur, quia fatum non præuidimus, non præuenimus. Quid ergo? an diuinam constitutionem humana interuertet solertia? Minime gentium. Sed nos improbitatem hominum à fato non distinguimus, & fortunam euentuum non caussis, sed caussa æstimamus.

14. Nunquam manus passa est deliquium Romana prudentia, neque crebriores solæcismos, ut ita dicam, politicos admisere sapientes, quam à Gracchanorum tempore tumultuum, usque ad constitutum ab Augusto Principatum. Centum circiter annis tum de cetero varie, tum in eo est præcipue erratum, quod verba potius attendebantur facundo-

rum, quam ambitiosorum obseruabantur ingenia. Occidebantur Gracchi, sed tot superstitibus post Gracchos in vrbe Gracchanis ingenis nemo obuiam ibat. Marium publica execratio detestabatur; sed, cuius opera Marium persequerentur, Sylla non videbant Marianam indolem inesse. cui rursus verissime prædicenti, *Cæsari multos inesse Marios, & creditum & regestum oportuit*, quod de alio ominabatur.

15. Ludi simile est, ne dicam monstri, quod Antonium postea tam crasse pleraque molientem, tam male animum suum dissimulantem, nemo ferme intellexit, præter Ciceronem: qui ipsa viri impii præcordia in senatu primus detexit, & publice inspicendum ciuitatis hostem præbuit. Idem, qui de Octauio, pane puero, ea provide auguratus est omnia, quæ is aduersus remp. & ausus deinceps & executus est.

quos nec per se
causimus ille
Cicero causa.
113

16. Verum ille ipse tam sollers ingeniorum Scrutator, parum nobis approbavit autem suam, cum, quod est apud Nostrum (2, 62, 6) *Cæsarem Octavianum laudandum & tollendum*, diceret. Vide-
tis enim, Marce Tulli, optime quidem
semper

semper de ingenio potentium & dominationem affectantium iudicasse: verum nec de Populi nec de Senatus Tui, tot iam annorum consuetudine firmata indole, vllam eo tempore cogitationem suscipiebas, cum primo Dictator Cæsar occisus, postea, Octavius Cæsar occidendus, pulcherrimum Tibi facinus videretur. Nonne enim publici moris genus is iam erat, vt alternatione novandarum rerum perpetua, modo euectum aliquem ad potentiæ fastigium cuperent homines, mox velient deturbatum, & huius quoque voti compotes, rursus euecturi erant alium, licet imparem, eo finis, vt delicerent. donec incidisset hæc vanitas in fatalem scopulum, quem iam debilitare nequiret. id quod in Augusti principatu merito accidisse, existimandum est. Ergo non tam Octavii, quam ciuitatis suæ (quæ in hanc inquietudinem auspicio tribunitiæ seditiositatis, inter assidua bella ciuilia degenerauerat) ingenium suspectare debebant eorum temporum sapientes. Obseruauit hoc præsertim & notanter monuit Dio Cæsius: (lib. 45) qui & alias vbique incomparabili dexteritate, ingeniorum

arcana euoluit & remp. tractantibus aut tractaturis insinuat.

*Inscriptionis
ratio redditur,*

17. Nobis ad rem ipsam accedendum est, cui, quod præfiximus, nomen suo iure videbatur competere. Nam ea designandi discernendiq; euidentia cura que utitur Velleius, ut notis & Characteres quodam monstrare videatur, quem describit: et cum nihil hic spectet, præter παιδευσιν illam πολιτικὴν, quam erudita Historia spectare solet, habemus sine omni curiositate inscribendi, *Characteres Politicos.* id quod è superioribus hoc loco disertis verbis, repetere visum est. Poteramus fortasse etiam nostrum consilium in declarationis parte adferre: qui ita hic versari constituimus, ne disconuenire indici scripturæ genus videatur.

*Et quam late
patcat, mon-
str.*

18. In quo hoc amplius notamus: Referri nostros Characteres non ad solas ingenii dotes, sed coniungi semper artes animi & disciplinam vitæ. Quippe quæ in civili actu, mutuis operis in vnam vim coalescunt: neque adeo hic, instituti ratione, diuelli possunt.

CAP. II.

1. **I**ncipiemus autem ab iis, quos & *Velleius* Noster & sua facta primos faciunt, ac eminentissimos. Quales potissimum tres reperimus: SCIPIONEM AFRICANVM, IVLIVM CÆSAREM, AVGVSTVM. An *Pompeius Magnus*, an alii, in aut infra hunc censum collocandi sint, suo postea loco disquiretur.

Initio ab Heroicis ingenii facto,

2. Interim istos prorsus in Heroibus numeramus. Heroas nimirum hic vocare conuenit, citra omnem ethnicæ superstitionis respectum, viros inusitata & prorsus singulari atque admirabili magnitudine ingenii diuinitus donatos, artiumque præcipuarum promptitudine adornatos, & ad summarum publicarumque rerum effectum destinatos.

ostenditur quid per Heroem hic intelligatur.

3. Superuecta vulgi intelligentiæ sublimitas ea, & vix sapientibus suis penetranda, certe nemini gentilium satis penetrata est. Stupent & admirantur & pene adorant splendorem Heroicum, sed vsum & vim heroicarum artium ac finem, iuxta cum ignarissimis sciunt.

quod gentiles non sensituri sunt.

4. Nobis, si in transcurso talia fas est perstringere, ita videtur se res ea ha-

veriorum sententiam exemplum declaramus.

A s

bere

bere. Cum Deus, vt sub exemplo loquar, constituiſſet inſolentem Perſarum potentiam deprimere, Græcos vero, quibus & antea ſingularis præcellentiæ beneficia præſtiterat, ad ſummi imperii dignitatem attollere, formauit, vt ſic dicam, & finxit ſibi virum, qui maximis rerum vel proſtigandis vel componendis condendisq; par eſſet. Atq; ita in *Arietem diſparicornem Hircus* percuſſor & conculcator, in *Darium* Alexander immittitur. Sicut poſtea cum Græcorum potentatus aliarumque vitia gentium felicitatis ſuæ modum ſiue impleuiſſent ſiue fatigaſſent, Romæ *Iulius* naſcitur: cuius imenſa vis ingenii & pæne ſupra hominem artes, transferenda in Romanos ſumma rerum eniteſcerent. Prorſus vt ante in Carthaginis excidium Scipio exortus erat.

præterita de
ſcriptiunc ple-
niori,

Coment.
Nepot. p.
74 & ſeq.

& artibus He-
ronutian. Ma-
ioribus

5. Diximus alibi, quomodo hu-
ius loci philoſophia ad cordatam piam-
que grauitatem inſtauranda ſit. Quare
nec illa hic repetimus, quæ ad explican-
dam naturæ admirabilis præſtantiam, ad
enarrandas animi heroici artes perti-
nent. quarum aliquæ *Maiores* vocari poſ-
ſunt, id eſt, *Solide virtutes*, quales e. g. in
Alexan.

Alexandro commendat diligentissimi
stili Scriptor Q. Curtius 5, 7, 1. Item 10, 10, 5,
27 &c. aliquæ Minores leuiioresq; cenferi quam Min-
ribus:
solent, quibustamen non minimum ad
maiora robur inest, quæque dexteritati
ferri actus inuandæ ornandæque desti-
nantur. Talia quædam in Curtii l. 3. c. 6
sub finem, comparent.

6. Velleius, vt in arctiore scripturæ
instituto, Minora isthæc, quæ vocauimus,
ferme subintelligenda è maioribus relin-
quit: Sicut ipsius verbis, quæ nunc addu-
cenda sunt, manifestum euadet. SCIPIO-
NIS tale est elogium lib. 1 cap. 12 quod
fuerit, *Vir anitis P. Africani, paternisque L.
Paulli virtutibus simillimus, omnibus belli ac
rogæ dotibus, ingenuq; ac studiorum eminen-
tissimus seculi sui: qui nihil in vita nisi lau-
dandum aut fecit aut dixit, aut sensit.* His
addi par est, quæ leguntur 1, 13, 3. Scipio
tam elegans liberalium studiorum omnisque
doctrinæ & auctor & admirator fuit, vt Po-
lybium Panatiumque, præcellentes ingenio vi-
ros, domi militiæq; secum habuerit. Neq; enim
quisquam hoc Scipione elegantius interualla
negotiorum otio dispunxit, semperq; aut belli
aut pacis seruit artibus: semper inter arma
ac studia versatus, aut corpus periculis aut
an-

*ad descriptio-
nes Velleiæ
properantes.
Vbi primus.
Heroi deserti-
bitur Scipio,*

animum disciplinis exercuit. Vide etiam 2, 4. Accedit his laudibus cumulus ex commendatione L. Paulli, & P. Africani (aliunde illa quidem satis nota, cum in fragmentis Velleianis non superſit) cum quibus hunc Scipionem comparauit. Interim aliorum quoq; quibus tantum Virum designarunt, iudicia ſcrutari profuerit: Ciceronis in *Lelio* cap. 3. Val. Max. 2, 10, 4 It: 4, 3 13. Eutrop. 4. Liv. epitom. 49. Appian. Liby. &c.

deinde I. Cestari.

7. IVLIVS CÆSAR ita describitur 2, 41, 1 & 2: Hic nobilissima Iuliorum generis familia, & quod inter omnes antiquissimos constabat, ab Anchise ac Venere deducens genus, forma omnium citium excellentissimus, vigore animi accerrimus, munificentia effusissimus, animo super humanam & naturam & fidem euectus, magnitudine cognitionum, celeritate bellandi, patientia periculorum, Magno illi Alexandro sed sobrio neq; iracundo simillimus (fuit) qui deniq; semper & somno & cibo in vitam non in voluptatem vteretur. Huc pertinet, quod 2, 47, 1 tantas res gessisse dicitur, quantas audere vix hominis; perficere, pene nullius nisi dei fuerit. item, quæ de clementia eius habentur 2, 52, 4. 2, 56, 1 & 3; quæq; alia eiusmodi

di passim occurrunt; illustranda amplius, collatis quæ traduntur *Plinio* 7, 25. *Ciceroni* pro M. Marcello, *Plutarcho* & *Suetonio* in *Cæsare*, *Val. Max.* 3, 2, 19. 6, 9, 15. *Dion.* 44, in laudat. funebr. *Cæs.*

8. AVGVSTVM non quidem tertio Augu-
stus. commemoratione laudum singularum, sed collecto velut in magnificam breuitatem, rerum amplissimarum titulo æstimandum proponit Historicus. *Consulatui Ciceronis* (inquit 2, 36, 1) non mediocre adiecit decus natus eo anno D. AVGVSTVS: omnibus omnium gentium viris magnitudine sua inducturus caliginem. Cetera sparsim & ex occasione traduntur. 2, 59, 4 singularis indolem iuuenis laudat: et mox insequentibus cap. conditorem conservatoremq; Romani nominis fato destinatum. qua occasione celestem eius animum humanisq; consiliis superuectum memorat: alibi sæpe, virtutem, fortunam, lenitatem aliaque extollit. Sed ea cuncta liberalius stilo signauere *Sueton.* *Aug.* *Dio* 56 & passim. *Aurel. vict. epitom.* 1, 19. *Hist. miscell.* l. 7. & quicunq; ferme in eius mentionem incidunt.

9. Vni forme in tribus istis ingenium, vel ob hoc ipsum non potuit nota distinctiore insigniri, & pro ceterarum

de-

*Qua desert-
prione: paulo
generalium cō-
cepta.*

descriptionum arte in breuem iudicii ac differentiae gyrum redigi, quia omnis praestantiae capax, aut compos, supra reliqua potius collocandum, quam inter reliqua dignoscendum erat.

requisita ta-
men characte-
ris Heroici sa-
tis insinuant.

10. Interim quaedam hic obseruamus, quae intelligi volunt Scriptores, cum de talibus loquuntur. Characteris nimirum Heroici τὸ καλοικὸν, τὸ δραστικόν, τὸ μεγαλοπρεπές. Nec enim una alteraue dote eminent, ut plerique excellentes Viri, sed plurimis: & quocunque se intendunt, admirabili sui actus efficacia pertendunt: & splendorem suae magnitudinis, non cum apparatu ostentationis, sed per venerationem operis, humani generis conscientiae infundunt.

11. Hoc est, quod omnes belli ac pacis dotes in vno Velleius memorat: quod vigorem animi, celeritatem bellandi, ceteramque rerum moliendarum atque efficiendarum vim extollit: quod splendoris tanti admiratione pleraque alia caliginem habere contendit. Quorum non aliqua in vno è tribus, sed omnia in singulis animaduertere licet. Id quod tum Historicus Noster in contextu operis

ris passim, tum res ipsa in gestorum consideratione abunde declarat.

12. Verum age, quid hæc ingeniorum, ut ita dicam, portenta boni malive denuntiant Reipublicæ? quæ sperandi metucndique publice prudentiæ hic se pandit? Memorabilis utique & oppido fructuosa, sed difficilis eadem arduique plena conatus. Versature enim hæc quæstio, in nobilissima sapientiæ civilis parte (illam dico, quæ prospiciendo diuinandoque totius reip. penetralia scrutatur) nec ab ullo, quod sciam, certa plana; ratione hactenus pertractata est. Conciliare id nobis æquos iudices debet, si quid minus quam par erat profunde cogitatum, incommodius & imperfecte enuntiemus.

*Prima pars
commentatio-
nis, ex metho-
do supra 1, 12
indicata tra-
ctat: Quid
ingenia he-
roica publi-
co pollicean-
tur minen-
tur.*

13. Ac principio quidem, cum Heroum ortus, sicut supra monuimus, non sine fati cura consilioque existimandus sit contingere, vniuersim & statim Viro Reip. intento ea se suggeret cogitatio: DEVM rerum omnium siue publicarum siue priuatarum moderatorem, constituisse magnis euentibus insignire ea tempora, quorum expectationi Heroum natiuitatem suppeditauit.

*ubi ante
orantia Deorum
fuerit pre-
cogno, c. 11.*

14. Ita, cum rem Romanam, for-
tunan-

qui ipse Hæc.

um ortu que-
damodo signi-
ficat, magna
immanere.

tunante caelo, illustre incrementum ma-
neret, Scipio noster is erat, non tam ho-
minum iudicio post euentum, quam de-
stinatione supremi Numinis, ante for-
tunam, cuius opera super totum terrarum
orbem Roma efferreret caput: sicut Velleii
verba notant 2, 4, 6.

15. Debuit postea toleratis ma-
gnis concussionibus & conuersionibus,
suprema esse & eminentissima; ante-
quam caderet, Romana maiestas. Huius
tanti imperii excelssimum fastigium,
siue eius fastigii petiolum præcipuam;
qui sustineret, ingenti Viro opus erat.
Atque huc Augusti illa magnitudo in-
comparabilis Velleio laudata 2, 36, 1, specta-
bat. hæc (vt Mamertini verbis huic pro-
posito accommodatis, Nostri Auctoris
breuitatem vel pensemus vel explicem-
mus) nata erat, admittere in animam tan-
te reip. curam & totius orbis fata suscipere,
& in tam arduo humanarum rerum stare fa-
stigio, ex quo veluti terras omnes & maria de-
spicias, vicissimq; oculis & mente collustres;
vbi sit certa serenitas, vbi dubia tempestas: ac-
cipere innumerabiles vndiq; nuncios, totidem
mandata dimittere, de tot vrbibus & nationi-
bus & provinciis cogitare, noctes omnes diesq;
perpetui

paneg. Ma-
xim.

perpeti solitudine, pro omnium salute transigere.

16 Quo respectu nihil prohibet arbitrari, somnium Q. Catulo & Ciceroni de Augusto adhuc puero oblatum (de quo est apud Sueton. Aug. 94. Dion. 45. pr.) prorsus à diuina providentia originem habuisse, monitura principes Reip. quantum esset, quod de publicis fatis statuisset. Nimirum

— *sunt maxima cordi
Regnâ Deo, donatq; aliquid plus ille tyrannis
Conspici, quam priuata sit mente repositum.*

sicut de præsagiis talibus autumat Apollo-
mus presbyter excid. Hierosolym. lib. 1. Quan-
quam ea plerumque est hominum aduer-
sus imminentes magnos & fatales euen-
tus hebetudo, ut nec diuinandi pruden-
tia diligenter, neque Numinis bonitate
monituque reuerenter utantur. Certe
hi tales tantique Viri, quod coniectura
assequi pane debuerant, ne signis qui-
dem & ostentis credere.

17. Sicut autem omniâ quæ ho-
mines agunt in ciuili vita, ita vel maxi-
me memorabiles illi euentus, quibus
fatalia publicarum rerum momenta,
tanquam in cardine suo, voluuntur, vi

*Magna, in-
quâ, Pace bel-
loque:*

B   bel-

bellorum partim, partim dispositione pacis continentur: quemadmodum ex omnis ævi historia contestatissime exploratum habemus. Quo fit, ut propter τὸ καὶ πολὺν ἔργον καὶ ἀπορίας, non minus bella & tropea ominari debeamus de summis istis ingeniis, quam pacis & civilis habitus monumenta, quoniam in utrumque prompti, à neutro penitus videntur cessaturi.

præsertim, ferme bellum expectatio.

18. Præsertim cum bellorum semina passim latitantia ultro se exerunt (in qualia ferme tempora Heroes fervunt) vel ubi virtuti materia quaeritur, & triumphorum amorē pax contemnitur, aut non nisi victoriis petita optatur. Quo fit, ut inuoluatur resp. bellis bella parituris, & ex quiete nullam aut tardam laudem sperent, qui bellicis laudibus iam innutriti sunt. Secus, quam de singulari Traiani moderatio-
ne opinatur Panegyristes c. 16.

unde fit, ut
fermè illi
a. 19. anno He-
roica indoles
fit.

19. Quocirca eam virtutis magnitudinem sæpius suspectam habere prudentes solent, metuque pro subsidio hic utuntur. Quale quid (ut è propinquo exemplum petam) in electione summi Principis animo agitasse Treuiren-
sis Elector videtur apud Thuan. 1 &
Sletd.

leid. 1, cum de imminente Germaniæ fato præfaga voce admoneret.

20. Equidem non leues eius formidinis causæ, quoquoersus animum intendas, se emergunt. Nam vt eximia præstantia eminere cernuntur Heroicæ naturæ, ita suis viribus in vtramq; partem vti possunt (quod de hominibus vniuersim monet *Aristoteles*, 1 *polit.* 2, f., nec paruo tumultu publica concutiunt, quoties in malum deflexere.

quippe non minus in mala, quam in bonis potens

21. Cupiditas enim huiuscemodi ingeniis vel præcipue insidiatur. Modo ambitione stimulantur, modo ipso potentia fastigio & licentia regni mutantur: et ab officio ac virtute in transuersum rapiuntur. Est enim, inquit *Cicero* 1. offic. 8: in hoc genere molestum, quod in maximis animis splendidissimisque ingeniis plerumque existunt honoris, imperii, potentie, glorie cupiditates. & tum maxime adducuntur plerique, vt eos iustitie capiat obliuio, sicut paulo ante dixerat, omniaque vi & armis perturbent.

magni occasio- nibus in sequa- tem partem sa- turis

22. Nec adepti, quod cupiuerent, capiunt, aut felicitate sua satiantur. Nam fortuna, quos vni sibi credere coegit, magna ex parte audos gloriæ magis quam capaces fa-

& sepe abreps- tur.

cit. Curt. 4, 7, 29. adco vt dediscant naturam suam, lib. 3, 2, 18. & quod prosperitati potentium solenne est, ad superbiam prolabantur ac tyrannidem. Confer Tac. ii. A. 17, 3 & ii A. 10, 5. Exempla habemus in Cesare apud Sueton. 76 & c. et Octauio c. 13 & 15.

Deo patri s.
Herodes iudaeus
auctore, non
si peccata te
malitiam,

23. Verum enimvero, quomodo hæc possumus timere, si credimus, Herodes à Deo esse, si diuinis ministeriis destinatos, sicut prædiximus? Sane tanta naturæ præcellentia originem è cælo trahit: sed enim non ita cælo alligatur, vt amittat virium suarum libertatem, vt declinare in malum nequeat. Itaque cum mala esse incipit, non à Deo est, quod degenerat; neque sic tamen non in bonum verti potest degenerantis malitia. Nam in ejus voluntate summa potestas est, qui voluntates bonas adiuvat, malas iudicat, omnes ordinat, & quibusdam tribuit potestatem, quibusdam non tribuit. Sicut enim omnium naturarum creator est, ut omnium potestatum dator, non voluntatum. Mala quippe voluntates ab illo non sunt, quoniam contra naturam sunt, quæ ab illo est. Augustinus de C. D. 5, 9.

Debet porro di-
uinitas de-
re. In ex ier-

24. Sed nos reuertimur, ad Prudentiam diuinationis nostræ, quæ subin-
de

de suas rationes ad reip. formam dirigit.
 Nam aliter speramus aut metuumus in vnus
 imperio, aliter in plurium gubernatione.
 De Heroicis ingeniis, quibus plurimus
 in bella vigor est, plerumque magna &
 lata sperantur, si in spem sceptrorum &
 regnorum educantur. Censetur enim
 virtus militaris non parum vel auctori-
 tatis vel firmitudinis Regibus addere.
 Vnde nec immerito in prouehendis ad
 eam dignitatem spectatur & requiritur.

25. Nota est memorabilis Mogun-
 tini Electoris & multum recondita pruden-
 tia habens oratio, qua apud Stri-
 dan. 1. comment. cum de eligendo Roma-
 no imperatore ageretur, Regi Galliarum,
 inquit, animi fortitudinem tribuunt: sed ad
 monarchiam illa spectat: nobis autem in-
 primis est aristocratia retinenda. Metue-
 bat prudentissimus Vir non modo liber-
 tati Germanicæ; quoniam ejusmodi
 ingenia *μοναρχικότερα* & absolutæ po-
 testatis studiosiora existimantur; sed
 etiam ne bellis crebrioribus implicare-
 tur communis patria, verebatur. præ-
 sertim cum ea esset tum temporis rerum
 facies, vt Majestati reip. tuendæ, com-
 ponendisque subnascentibus turbis;

cap. 2.

ma reip. insti-
tui.sic in Monar-
chia bellica ho-
rum indoles
optabilis.alibi formida-
tur.

pace videretur opus esse & quadam virtutis Imperatoriae tranquillitate.

queret tamen
sua exceptio-
nes & cautio-
nes habet:

26. Cauendum autem hoc loco vel maxime est, ne suspiciosius eam sapientiam quam providentius exerceamus. Non predammanda, sed praecognoscenda sunt Heroum ingenia: nec ad injuriam cuiusquam, sed ab injuria metuendum est. Interim ne, metuendum sine spe, nec sperandum est sine metu. Quoniam non affectu, sed obseruatione constat haec prudentia. Atque ne omnia precipias expectatione, subterfugias timore, obstat diuina providentia, quae ad sua arcana nec spem tuam nec metum admittit: obstat in ipsa Heroici ingenii similitudine quadam dissimilitudo, quae nec patet semper obseruationi ante euentum, nec facile aut satis ubique diiudicatur: obstat ratio status publici, cui nec lera semper profunt, nec tristitia semper nocent. Signate & notanter id monendum fuit, quod in toto hoc negotio attendendum ubique & subintelligendum est, etiam cum non monetur.

atq. ut Princi-
pum heroum
vires reseruen-
ter asseruamus.

27. Abstinemus exemplis; ne prolixiores simus, quam modus instituti patitur. Id vnum addimus: si velimus Magnorum Principum indolem curiosius aestimare, nonne iis exemplum aduersus suos

suos ciues præibimus, vt & ipsi plus quam debebant, timeant à magna & heroica suorum indole, fiatque quod est apud Historicum; vt *Regibus boni quam mali suspectiores sint?* Quam facile ita aduersus Parmenionem excitaueris Alexandrum aliquem?

28. Cui enim potius competet hæc circumspectio, quam ipsi Regi? qui suorum indolem ignorare non debet.

ita, ubi in Civibus eminet, Principi non est suspectandus

Quid ergo ominabitur, de vno alteroue ingenio Heroico, quod in civibus suis, aut in aula eminere conspicit? An cum Tiberio apud Tac. 1 A. 80, 4. ex optimis sibi periculum metuet, atque ita odio, depressione, exitio aduersus illos grassabitur? Nequaquam vero. Reclamant diuina humanaque iura; minitatur iudicium posteritatis, quod inter tyrannidis notas, imo specimina, semper ascripsit eam suspicacis animi iniquitatem. Neque quisquam dubitare potest, quin tyranni tempora designentur, in quorum comparatione, acerrimus Corbulo aliquis pronuntiat: *Beatos quondam viros illustres.* Tac. 11 A. 20, 1.

29. At, inquiunt magistri dominationis, ab eiusmodi altis spiritibus sæpe regno, sæpe regi periculum oblatum est. Et:

quis potius exempla aequorū animi ferenda.

quam facile a recta obsequii via in cupidinem
dominandi & contumaciam offeruntur? Ca-
ue vero, quisquis es, ô Princeps, ne præ-
damnando fidem tuorum, perfidos fa-
cias. Id enim potius & ante omnia
metuendum est. Dabo tibi Magnos
hunc cautionis auctores. Ille ipse Ale-
xander M. cum nondum præceps esset
ad deteriora credenda, Philippi medici
fidem, etiam litteris amici suggillatam,
nondum ausus est damnare, *Curt. 3, 6,*
6 & c. Et Darius, apud eundem Histo-
ricum, *5, 11, 11,* tam sanctum & mitem
se præbuit, ut, *difficilius sibi esse damnare,*
quam decipi, affirmaret.

30. Insuper quidem fuit, quam
innui, Darii bonitas: nec dubito, ple-
risque eam videri aduersum nos facere.
Sed obferuare solent huius studii tyro-
nes, *optimarum fæperationum applicationem*
non optimo interdum, imo male institui.
Vtique ex virtutis & magni animi præ-
scripto fecit Darius, quod de fide præci-
puorum amicorum suspicionibus aut
credulitate nequaquam oportere iudi-
cari contendit: sed quod manifestis &
fidissimis indiciis ac denuntiationibus,
ubi iam nec suspicioni nec credulitati
locus

locus erat, animum attendere noluit, in eo non æquitatem modo & bonitatem, sed ipsam quodammodo sanam mentem prætergressus est. Neque sic tamen aliter, quam ut eius boni, quod commendamus, opinione peccaret.

31. In aula Augusti, M. Agrippa, parendi scientissimus sed vni; alius sane imperandi cupidus vocatur à Nostro 2, 79, 1. Magni huius viri vitium non ignoravit Augustus, nec suspicionis tamen sed patientiæ & bonitatis eam occasionem habuit. etiam cum non sine contumacia pareret ille, vide Sueton. Aug. 66.

32. Demereri benevolentia fiduciaque & attollere dignis præmiis præstat eminentem indolem, quam deprimere suspicionibus & contumelia. Id quod inter præcipua, & si tantopere occultationem amant, arcana consilia Principi suggerendum duxerim. Certe enim neq. fieri potest, neq. si posset, iustum esset, ut viridi & ingentis spiritus in ignauiam seruilem; consiliorum promittendo in stuporem demutetur. καὶ μήτε τὸ γενναῖον δυσχερὲς, μήτε τὸ ἀνδρείον δεινόν, μήτε τὸ ἐμπερὸν ἀνὸν ἐπὶ ποικίλῃ, ἀδύνατον γάρ, μήτε αὖ τὰς παρρησίας τινῶν περικρίναι,

quæ, ex Linia
consilio, longe
tutiora sunt.

ἢ τὰς φιλοτιμίας ταπεινῶν μηδὲ γε πλην-
μελάντων χεῖρ : inquit prudentissima &
virilis consilii femina ad Augustum, vbi
de hoc ipso argumento differit, mariti-
que animum à timore & suspicionibus
domesticis liberat, ac vltro persuadet
illam comitatem & æquitatem, qua po-
stea summos viros complexus, non alia
firmius ratione in officio eos continuit.

Adi Dionem

*licet interim
non amittatur
circumsp. his
principis ani-
m.*

33. Non excluditur interim ea
Principalis animi prouiso, qua vt cetera sui
imperii, ita indolem suorum & indolis vitia
perspicit, obseruat, scientia & memoria com-
plectitur : ad praecidendas elatioribus dege-
nerandi occasiones, vbi opus fuerit, & diri-
gendam in obsequiorum promptitudine rectio-
ris animi alacritatem. Sed prohibenda est
hæc cura à solitudine iuxta & suspicionibus.
Quorum illud magni, hoc boni animi
est officium.

*Iudicium de
Principis & re-
publice defen-
ditur,*

34. Atque hoc pacto, sicut Prin-
cipis est, non tantum de sublimibus in-
geniis, sed de omnibus iudicare : ita de
Principe præsertim Heroe, sicut antea
monere memini, non nisi reuerenter &
caute cogitari debet ac diuinari. Exi-
stimare quidem de Principibus (ait Nazarius

paneg.

paneg. Constantin. A. 5.) *nemini fas est. nam*
& in vestibulo suo inquirentem repellit obie-
cta veneratio, & si qui mentem propius adege-
runt (quod oculis in solem se contendentibus
euenit) præstricta acie, videndi facultate ca-
ruerunt. Verum præterquam quo i He-
roica indoles semet ipsa subinde morta-
libus reuelat & intuendam præbet; in
ciuibus quidem hanc prudentiam ipsa
faciet modestia innocentem: nam in
id ferme comparata est, vt animus ad pa-
rendum & inchoat sui sæculi bonis
consiliis erudiatur & præmunitatur.
apud extraneos autem quid obstat, quo
minus noscant magni viri & no-
scantur? quo minus Prudentium ali-
quis per orbem e. g. Europæum oculos
circumferat, atque quæ ab ortu, à meri-
die, ab occasu, à septentrione sidera, &
quid promittant portendantque, tan-
quam è quodam Heroicarum mentium
cælo, coniecturam faciat?

35. Equidem, vt id fiat, partim ciui- *& extenditur.*
 lis actus interest, quin non vulgaris con-
 siliij artes inde potest haurire; partim
 pietatis: quæ opera Prouidentia eo re-
 ctius, quo diligentius (curiositatem
 semper exesse iubemus) mirabitur.

Nam

Nam domi tantum continere hoc studium, sicut multis decorum, pluribus necessarium est: ita vel propterea minus liquidam habebit disciplinam, quod ciuibus suos Principes, etiam longe longeque infra Heroicam indolem positos, tamen ut Heroas æstimare, more quodam aut per venerationem Maiestatis libet. Ex quo principio etiam panegyrica prudentissimorum virorum eloquentia sæpe interpretanda venit. ne quis vanitati statim aut adulationi tribuat, quod à politicis & ingenio aulæ assueris iam tum vniuersim, & in officii civilis parte erat receptum

In Fluium
statu plerumque
que ipsa m-
guntudo inge-
ni heroici me-
tum in piali-
tatu mouet,

adeoq. pertr-
bationu publi-
ca.

36. Transendum nunc est, ad alias imperandi formas, videndumque in libertate, aut optimatum rep. mixtione statu, quid Heronum ingenia expectationis in publicum habeant. Atque hic plerique ad timendum quam ad sperandum sunt proniores. ne aequalitas status & honorum non capiunt tam eminentia capita, atq. adeo ne ad oligarchiam aut tyrannidem tanquam ad scopulum res. obhærescat, verentur.

37. Cicero breuiter & diserte expressit hunc affectum offic. 19: *Tr quisq. animi magnitudine maxime excellit, ita ma-*

xiii

xime vult princeps omnium, vel potius solus esse. Difficile autem est, cum prestare omnibus concupieris, seruare aequitatem, quæ est iustitiæ maxime propria. Ex quo fit, ut neq; disceptatione vinci se, nec vlllo publico ac legitimo iure patiantur, existuntq; in rep. plerumque largitores & factiosi, ut opes quam maximas consequantur, & sint vi potius superiores, quam iustitiæ pares. Declarauit id satis superque temeritas & ambitio C. Iulii Caesaris, qui (ut rursum Tullius ait) omnia iura diuina atq; humana peruertit, propter eum quem sibi ipse opinionis errore sinxerat Principatum. Nec Octavius postea aliam viam ingressus est.

38. Nam Scipionis exemplum spei viam aperit potius, ostenditque: posse etiam salua libertate Heroum ingenia foueri, nec certiori ope ad magna attolli remp. quam Heroum humeris. Vir magnus & memorabilis: & quem non ita efferauerat bellorum felicitas, quin pacem & calletet & amaret & tueretur. Testis nobilissima vox aduersus Gracchum reip. turbatorem, dominationis molitorem, & iis flagitiis tragicam cædem meritum. Vellei. 2, 4, 4. Quod si superuixisset amplius, habebat reip. quem insolentiæ

nisi quod. talis
quoq; herump.
incremēta per
Herōis Deus
promouet, &
statum conser-
uat.

cap. 2.

& inciuili aliorum elationi, id est, infelicitissimo hosti intestino, non infelicius, quam olim externis armis, opponeret.

*praesertim si
integra & in-
corrupta sit ad
huc reip. for-
ma.*

39. Deducunt nos ista exempla vltro ad nouam huius obseruationis cautelam. Non enim Reip. tantum forma & constitutio, sed tempora quoque, ac momenta sanitatis, vt sic dicam, & infirmitatis expendenda sunt, vt prudenter speres timentue in hoc negotio. Audebo istud & credere & dicere: Si Iulius Caesar & Octavianus incidissent in valentiora Reip. tempora, si ante tantam publici status corruptionem vixissent, si inter Papirios, Fabios, Paulos, Scipiones denique Africanos agitaissent; plus erat, quod sperandum ex illis quam timendam publicam libertas habebat. Nunc cum tot agræ ciuitatis mala, tot rerum nouarum exempla, acerrimarum mentium cupiditatem ad immodica & prærupta elicerent, facile, quales futuri essent, etiam cum summa ope se obtegerent adhuc dissimularentque, apparere prudentibus potuif.

*Nam sicut nū-
nullus ab He-
roica indole
metus!*

40. Scilicet nemo repente & vno impetu libertatem, cui adhuc suus honor constat, vel inuadit vel conuellit. At vbi collabefacta iam libertas vix suum

suum nomen, nedum statum tuetur, cum
turbarum perpetua semina non sugge-
runtur sed pæne obtruduntur; cum le-
gum, quibus tanquam vinculis humani
continentur animi, nulla superest aucto-
ritas; tum verò deteriores omnes licen-
tia facit, & partim opinione boni, par-
tim cupidine mali in noua & audacia
consilia ruitur: quæ nec deferere, cum
volunt, auctores deinceps possunt.

41. Itaque vt clarius loquar, *ne* ita in ciuitate
inter tentamenta civilium bellorum & reip. agri & corru-
morbos ingenium aliquod Heroicum se in mut- pta non pauca
gna consilia & mutationem status spectantis tanquam incu-
intendat, aut si intendit, ne pertendat, haud tiunt.
imprudenter cogitant, qui verentur.
Rationes ex iis, quæ hætenus tradita
sunt, obuia intellectu queunt percipi.
Accedit, quod illa ipsa ciuitatum sedi-
tiositas, conuersionem rerum imminere,
quodammodo portendit. Accedit, quod
ingenia heroica vehementes in bella
impetus habent, iisque prouiores ple-
rumque quam pacis studio comperiuntur.
Accedit, quod ætatis feruor, ante-
quam deferbuerit, in acriora & nimia
facile exæstuat.

42. Patitur tamen & hic locus in sum tamen
exce-

loquimur cum
exceptione in-
genii her. mo-
derationis,

ceptionem, tam ingenii, quam fortuna.
Nam & Heroibus aliquando admirabi-
lis moderatio ingenita, velut æquissi-
mo temperamento vim bellicam & spi-
ritus excelsos à præcipitibus ausis con-
tinet. licet rarissima sit ea laus: cuius
exemplum in Scipione nostro habemus.
de cuius indole nulli heroum postpo-
nenda, etiamsi in ea, quæ Iulius attigit,
tempora seruata esset, mitiora & mode-
ratoria omnia sperassem, quam de Iu-
lio.

de fortuna fa-
uentioru.

43. Quod de fortuna addidi, cum
interpretatione pietatis & modestiæ ac-
cipiendum est. qua de re iam præmo-
nuimus. Nam non ita timendum est,
vt plus prædentiæ humanæ coniectatio-
ni, quam prouidentiæ diuinæ governa-
tioni tribuamus: neque ita spes de ho-
minibus ac temporibus abiicienda, quin
in Deo perpetuam tetineamus: neque
de articulo mutandarum rerum tam so-
lici, e aliqui præcipiamus, quin differri
posse ac rem meminimus: neque
animos cuiusquam tam in praua cogi-
temus præcipies, quin ad meliora pos-
sint, fato moderante, inclinari. Quæ
cum similibus semper de Deo in oculis
habent-

habenda. qui rerum publicarum prospera aduersa, sæpe quidem ordinaria, & quam homines vult cernere, via moderatur; aliquando tamen ipsis euentibus ostendit, se hic multa, hominibus ignoranda, sibi reseruasse.

44. Superest, ut expediamus, quando incipiat hæc sperandi timendique diligentia, & quomodo progrediatur. Breuiter: sicut ipsa indolis Heroica in puero statim & adolescentulo fulget & exsulescit, rebusq; primulum admodum clarissima sui statim experientia præbet, succissa accenditur & pleniorum actu exultat, nec sermo (si hoc peruenit) ad minora deinceps sed moderatiora verit: ita prudentis nostri animus expectationem suam de Pueri auspiciabitur; in adulescente, aut res agente, distinguet ac ordinabit; e rerum euenibus consummabit pariter & moderabitur. Nimirum & cunabula virtutis Heroica; & adulta firmitas, & fatalia siue spatia siue momenta, tuam singula similiter, sed non similem observationem habent.

45. Quis enim non cum legatis Perficis, Alexandrum aliquem puerulum, maiora omnia quam pro ætate introrogantem differrentemque audient,

Incipit ad
hæc promissum
umantia
mi,

ab Heroi huius
mura.

& adolescen-
tia:

progrediuntur,
cum actu re-
tinent.

ex quo, licet
non sine diffi-
cultate,

summi & Viri & Regis hæc putet in-
dicia? *Plutarch. Alex. & de fort. Alexand. 2.*
De Eumene Nepos 1, 4. Fulgebat, inquit,
iam in adolescentulo virtutis indoles. De
Philippo *Iustinus 7, 6, 1.* Ut est ingressus
imperium: magna de illo spes omnibus fuit:
& propter ipsius ingenium, quod ma-
gnum spondebat virum; & propter vetera
Macedonia fata. Nec minus inusitatæ
virtutis expectationem merito movit
Agessilaus, cum inter regni initia, animo-
sissimi de bello in Asiam transferendo
consilii auctorem se & actorem offer-
ret. *Xenophon. orat. de Agessil.*

46. Atque, ut ad nostra exempla
redeamus, summa, quam Iulius Cæ-
sar de Octavii pueri ingenio concepe-
rat, spes adoptandi consilium homini
suppeditavit, teste *Dione 45.* Ipsius Iu-
lii indoles tum aliis multis rebus ma-
ture, tum in captivitate apud piratas &
vindicta captivitatis eius, idonea dede-
rat documenta tanti mox evasuri viri,
sicut *Noster* loquitur 2, 42, 2. Quam-
quam, cum de eo civilem vitam in-
gresso omnia magna ominarentur mul-
ti, dubii tamen inter spem & metum
hærebant, ad sperandum aliquando pro-
niores

niore. Nota Ciceronis vox est apud
Plutarchum in vit. Cæs. Cum enim sub
 comitate & læta indole Cæsaris; non
 parum latere acris spiritus & promptitu-
 dinis animaduertisset (quæ res non mi-
 nus suspecta aliquando prudentibus
 est, quam maris, tempestatem meditan-
 tis, tranquillitas) è cetero quidem actu,
 inquit, & institutis huius viri prorsus
 conticio *διδωσιν τὸ γὰρ νῦν*, regniq; volunta-
 tem ac dominationis consilia agnosco: at
 cum tam compositæ ornatam comam conside-
 ro, cum ipsum vno caput digizulo scalpentem,
 adeoque & gestu delicatum & habitu con-
 tueor, nequeo adduci vt credam, in animum
 tam mollem dira euertendæ libertatis consilia
 cadere. Non satis constanter coniece-
 rat ingenium hominis Tullius: nec satis
 prudenter ab ingenii consideratione,
 occasiones dominationis moliendæ
 abunde emerfuras disunxerat. *Scipionis*
 denique magnitudinem, adolescentio-
 ritate ostensam, recta & felici diuina-
 tione fato perituræ Carthaginis de-
 stinabant Romani, nequæ vnquam pru-
 dentius lex personæ cessit, quam cum
 ille ante annos lege requisitos consul
 fieret, vide *Appiani Punica*.

47. Sed non immoramur, eiusmodi experimentis aut signis heroicae naturae, vel ante vel in rerum actu editis: quippe qui descriptionem Heroum, quo commodissime ista refertuntur, iam supra aliunde petendam monuerimus. Hic ea tantum tradenda videbantur, quæ polliunt prudentiam viri civilis de Heroum iam cognita indole in futurum admonere: variaque observationis in utramque partem momenta subministrare. Quorum pleraque ἐκ τῶν πολιτευμάτων ex reip. habitu actusque publici contextu, de quo mox agendum, satius est petere.

48. Nam cetera adminicula, vel incertiora sunt, vel ad aliam pertinent scientiam. Ut, si quis de heroica genere actusque ex astrologorum decretis coniciendum contendat. Quam rem, multa sunt, quæ viro prudenti suspectam debent reddere. præterquam enim, quod astrologus nemo adhuc tot philosophorum pariter ac theologorum, prisco nuperoque ævo, eam vanitatem redarguentium rationes evertit: etiam illud liquidæ cognitionis est, nec sort assis fuisse, qui eam artem, si quæ est, perdidicerit

certa-

amen præci-
uandicatur.

Alii alia ad-
minicula qua-
runt. inter quæ
est astrolo-
gia,

certaq; scientia penetraverit : sed (vt Fa-
uorini verbis apud Gellium 14, 1 utar)
coniectari pauca quedam *παρρησιάζεσθαι*
nullo sententiæ fundo concepta, sed fusa & va-
ga & arbitraria ; qualis longinqua oculo-
rum acies est per intervalla media ca-
ligantium. Repetit Philosophus in
fine grauissimæ dissertationis eam ad-
monitionem : non enim comprehensa, in-
quit, neque definita, neque percepta dicunt,
sed lubrica & ambagiosa coniectatione niten-
tes inter falsa atq; vera pedetentim quasi
per tenebras ingredientibus eunt, &c.

49. Non memorabo iam satis
nota illorum exempla, quibus creduli-
tas ista, exitio & iactura salutis stetit.
scilicet, dum citra & contra destinatio-
nem Dei, Heroas mathematici (quibus
questui sunt capti superstitione animi) fa-
ciunt, cælo iniuriam suam vindicante,
magnis exemplis arguuntur, qui ma-
gna temeritate peccauerant. At, inquis,
nonne magnis Principibus illustre aliquando
ad famam & venerationem heroica nature
fuit, publica cum astrologicis interpreta-
mentis genitura? Equidem reuerentius
fuerit credere, factum hoc ab imperan-
tibus, non quod ipsi ea credulitate te-

*per arcanum
alicubi admissa:*

nerentur aut Prudentum quisquam teneri debeat, sed quod commentum, in vulgus nec inualidum, nec inutile antiqua & sæpe vsurpata arte, paterentur extare. De quo ipso more, ut & de aliis, quæ hic cogitari aut existimari possunt, lubens hac vice parco disserere.

• vaticinia,

50. Sunt alii, qui cum illustre ingenium, tanquam sidus, alicunde exortum animaduertente, statim diuinationem suam præcipitant, & suas ipsi spes anteire student, *collectis & certatim accommodatis vaticiniis, tum sacris, tum incerta origine & fide disseminatis.* Hic, inquit, Heros mutabit fata felicitum & miserias infelicitum: hic ille est, qui promissas diuinitus clades, hostibus Dei inferet: hunc notauit Propheta illo textu; hunc Apostolus signauit illa voce; de hoc antiqua circumfertur prædictio: quæque similia exundantis affectus oracula faciunt, ut quisque, quod confinxit, timeat aut speret. Neque vulgaris tantum turba, sed clarorum sæpe virorum mentes tentat hic diuinandi pruritus.

51. Sane condonandum hic est aliquid

cap. 2.

*circa qua cau-
sa versandum:*

aliquid vel simplicitati morum, vel innocentiae propositi, vel infirmitati humanae; dum modo constet: *prædictionibus extra verbum diuinitus reuelatum iactari solitis raro citra periculum fidem adhiberi, cautiusq; transmitti haec talia & sine affectu præteriri, quam interpretando applicandoq; in occasionem superstitionu trahi.* Quod ad diuina pertinet oracula, cauebit prudentissimus quisque, ne ante euentum & consensum maximorum interpretum, ad certas personas & causas referat: gnarus interim, caput reuerentiae Scholis Prophetis debita esse, disciplinam quidem prouida pietatis ex futuris fideliter imbibere, sed articulos temporum & omnes impletionis circumstantias non curiose rimari aut præcipere. Quam cautionem etiam exempla eorum nobis commendant, quos sustinuisse calculum alicubi, satius fuerat. Certe si hoc deuotionis & circumspectionis *μυσήριον* violetur, lata aperietur fanaticis vatibus porta, per quam in ipsa SS. litterarum adyta irrumpant, fædaque passim temeritate grassentur.

§2. Prodigis & signis, quibus & prodigia
interdum monstrantur Heroës, non aut signa,

C 4

plane

plane nullam æstimationem conuenire,
iam supra inuocabamus: ne præpropere
tamen, & solis, & superstitiose atten-
datur, amplius hic monemus. Notus
est mos fingendi, exaggerandi, corrum-
pendi denique talia varie: quæ omnia
vigilantiam obseruationis debent in-
tendere. Seorsim hic queri potest: an
ignis lambens, quem vocant. ac visa circum
caput flamma Heroem indicet? constat uti-
que exemplorum comparatione claritu-
dinis id indicium ferme semper fuisse; ve-
rum heroicam statim claritudinem non
preceperim nisi accesserint alia quadam ar-
gumenta, quibus id, de quo forte capimus tali
iudicio cogitare, manifestius se nostræ con-
iectura suggerat. cum præsertim iste ignis
longe aliis de causis possit & soleat
aliquando emicare.

præsertim
ignis lam-
bens:

& magnica-
los:

53. Interdum etiam magni & mi-
nabiles casus, è quibus seruantur, produnt
Heroy: cum vix dubitari possit, desti-
nari summis rebus perficiendis, aut ab-
soluendis, qui hoc modo proteguntur.
Exempla in Nostris habemus. Iulius
Cæsar, cum à Sullanis inquisitoribus
ad necem conquireretur. & iam in ma-
nu ipsorum peruenisset, pecunia se re-
demis.

demit. *Vellei* 2, 41, 2 & *Sueton. Iul.* 1. adde periculofam fed felicem eius nauigationem, apud *Vellei.* 2, 43. & aliam apud *Fler.* 2, 4, 37 & ingens illud periculum in Ægypto, vbi (verbis *Lucani* 10 *phars.* dicam)

— *Via nulla salutis,*

Non fuga, non virtus, six spes quoq; mortis honesta.

Sueton. Iul. 64. Octauii quoque iter huc pertinet, cuius meminit *Vellei.* 2, 19, 3 & vberius *Sueton.* 8, aliique (non enim hic multos nominare placet) item, quod captiuitatem imminentem somnio medici monitus euasit, *Vellei.* 2, 70, 1. ne de multiplicibus infidiis & coniurationibus nunc dicam, quæ omnes miranda fati cura sunt discuffæ. Vide de talibus *Camerar. hor. subcis. cent. 1. cap. 30. Richteri axiomat. Polit.* 117.

54. Est, vbi factis quibusdam singularibus nec indolis tantum æstimatione, sed altioris fati interpretatione pensandis, mature futura magnitudo Heroum sperari animaduertique potest. Huc pertinet, quod *Scipio Æmilianus* in Hispania ex prouocatione victor, ipse modicus virium, immanis magnitudinis hostem interemit *Vellei* 1, 12, 4. quod *Constantinus*

& singulariũ factorum apte sic dicam, præludia:

M. adhuc adolescens, barbarorum du-
cem vivum cepit, & leonem ferocissi-
mum vicit, adeoque periculum, cui utro-
biq; Gallerii invidia eum obiecerat, fa-
tali virtute evasit. Zonar. tom. 2. p. 246.
Cuius rei in Sacris illustriora & certiora
documenta habemus. Nota est *Davidis*
adversus Goliathum victoria, non glorio-
rior quam ominosior. Etiam *Moyſis*
factum, quo insinatus singulari & diui-
no impetu Ægyptium occiderat, cum
significamento secutura cladis Ægy-
ptiæ & vindicationis Isæliticæ, per
Moyſen patrandæ, accipi debuisse,
ostendunt verba Stephani *Actor. 7, 25.*
adde *Ambros. 1. offic. 36. Philon. 1. de vit: Moyſ.*

& exorta spō
te opinio:

55. In hunc censum, venit ali-
quando publica & veluti diuinitus immissa
opinio, indeq; dimanans fama. De Scipione
Appianus in Punicis p. 66. scribit: *Ἐβ-
ληπτὸν ὃ τὸ αὐτοῖς (intellige στρατιώ-
ταις) ἦν ὃς ἔπειπε, Σκιπίωνα μόνον
αἰρήσειν Καρχηδόνα; καὶ πολλοὶ ταῦτα τοῖς
οἰκείοις ἐς Ρώμην ἐπέειλλον.* Exercitus ani-
mos diuinitus occupavit hac opinio, solum
Scipionem eum esse per quem expugnanda
foret Carthago. idq; multi ad familiares Ro-
mam

*nam perscribebant. Sed cum nihil rumore
& opinione vulgari incertius sit, quippe
quæ sæpe ex vanitate sycophantatum,
aliisque similibus occasionibus cooriat-
tur, prudentiæ pars erit, diffidere.*

56. Verum quis modus fuerit tot
observationum, aut usus? *Quam-*
quam omnino, si usquam, cauendum est
in hoc negotio, τὸ πρὸς ὁλίγα ἀπολέγει-
ne ad pauca respiciamus, quod sæpe Aristo-
les in cognitione actuque civili notat.
Atque adeo prorsum hic opus est ho-
mine omnia audiente (& obseruante)
magna metuente, multa suspicante, aliqua
credente. quali descriptione Tullius in orat.
pro Milon 23, Pompeium, alio quidem
respectu, signat. Itaque passim com-
mendamus diuinandi sollertiam, sed
prohibemus suspicandi vafritiem; lau-
damus vbiq; observationis industri-
am, sed coniungimus eligendi pruden-
tiam; intendimus spem, sed modera-
mur fiduciæ; metum admittimus, an-
xietatem damnamus; minora non sper-
nimus, magnâ sectamur; omina non
captamus curiose, sed caute admittimus;
constantia semper vtimur, pietate vbi-
que ducimur.

*qualia scire
semper, non
semper conue-
nit usurpare
aut attende-
re.*

Sequitur se-
cunda huius
commentatio-
nis pars:
Quæ nam
sint viæ sue
modi actus
heroici sin-
gulares.

57. Ceterum quæ hæctenus de
providentia siue diuinatione circa He-
roës dicta sunt, multum explanabuntur
& instruentur iis, quæ dicenda sunt in
posterum. Nam vt peritius timeamus
speremusue de Heroibus, obseruandum
nobis diligenter erit: Quibus viis arti-
busq; in magna illa vel consilia vel opera ten-
dant pertendantque. Qui locus vt recte
tractetur, suis quibusdam carceribus in-
cludendus, & à confusionis occasione
liberandus ante omnia videtur.

enim confic-
tationis insti-
tutum disun-
ctius declara-
tur.

58. Non enim sane fert animus
ire hoc loco per omnes siue prudentia ar-
tes ac inuenta, siue calliditatis efficaciq; vias
atq; commenta, quibus aut reip. magnitudi-
nem & hostibus perniciem aut sibi domina-
tum gloriamq; quasiuerunt firmaruntq; ali-
quando Heroës: neque etiam repetere
constituimus, quæ ratione pertinentie in
superioribus attingenda fuerunt de actu
heroico: verum, ommissa enumeratione ac
expositione singulorum adminiculorum, prin-
cipi. quedam actus heroici & instrumenta,
in ipsa connexionem suam & applicationem, adeoq;
non tam ipsi, quam eorum ἐπιβολὰς & ἐπι-
τηνίξεις, mutuasq; operas & seriem, iudi-
cii de

cii de Heroibus informandi, iuandæque prouidentia causa, breuiter delineabimus.

59. Non frustra *caeleste aliquid* in Herouum ingenio, etiam ii agnouere, qui altiora aut interiora iudicare nequeunt. Sicut enim Sol ille, cum multum præstantia sapientibus tantum noscenda habeat, pulcritudinem tamen suam, & vigorem, vt sic loquat, pernecitatemque omnibus ostentat: ita Herouum actus in plurimis rebus profundiore æstimo pensari debet, *vigoris* autem sui lumine omnium oculos mentesque vltro penetrat, cognatosque cælo motus publice declarat. *Gaudent diuina perpetuo motu, & ingi agitatione se veget æternitas, & quicquid homines vocamus laborem, (Herouum) natura est.* nam ad hos rectissime trahemus, arbitror, quæ *Latinus Patatus p. neg. c. 10.* de Imperatoribus vsurpauit *elogia.*

60. Intuenda erunt passim ipsa exempla viuidissimorum actuum, vt intelligamus illam excitati & alacritate letissima emulantis animi vim, qua negotia & consilia non dicam aggreditur sed complectitur; illam promptissimæ efficacia strenuitatem,

*Inter primas
arg. notat, &
carrit vigor
ille Heroi-
cus.*

*qui & animæ
detollit, & o-
mnem altum
iuuat ac bo-
nestat.*

tem, qua opus ipsum non dicam molitur, sed pertractat; illud in difficultate robur, quod ne sentitur quidem difficultas; illud in omni habitu, gestu, labore decus, quo ita corpus animadvertitur agere, ut anima in illo actu videatur spirare, eminere, fulgere. Itaque cum *Liuius* 21, 4 vigorem in vultu (*Hannibalis*) vimque in oculis, nominat, plura notare quam enuntiare credendus est. Quis enim ex illo vultu, ex illis oculis non cernit, vigorem acerrimæ mentis spiritusque indomiti vim emicuisse? Etiam *Curtius* 3, 6, 19 cum vigorem militarem *Alexandri*, in opere armorum, oculis militaris vulgi exponit, vigentem in omnia animum, siue vigorem istum animi, quem *Iulio Velleius* tribuit, & qui in oculos non nisi exterioris actus indicio incurrit, subinnuisse videri debet. Ipsum scilicet rei præclarissimæ nomen fecundius est, quam quod descriptione subtili facile possit exhaustiri.

multāq; prorsus
sui utilitatem
habet.

61. Nec minus late patent, quæ ad utilitates effectumque huius vigoris pertinent. Si amorem hac ratione animis hominum, tanquam philtro quodam dixeris insinuari, vere sed parum dixeris. Ne otium & ioci & remissio-
hes;

nes, aliquid ex contemptu, imo ne aliquid ex otio, ex remisso trahant, vigore, qui remissa ad gravitatem intendit, præstabitur: ne seria ad molestiam, seu-
ra ad tristitiam, aspera ad invidiam, vt ferme alias fieri solet, declinent, efficaci quadam dignitate semper venerabilem faciet Heroem. Ipsi aliquando affectus decebunt eum, huius subsidii beneficio. Agnosco aliquid tale in exemplo Augusti, qui vultu & aspectu legiones Actiacas exterruit: Tac. 1, A. 42. 4. atque ita exterruit, non vt odissent acerbe infensum, sed reuererentur tam generose indignantem. sicut ante eum i. Cesar

*stetit aggerè fultus
Cessitū, intrepidus vultu, meruitq; timeri
Non metuens. Lucan. 5. v. 316.*

62. Sed quid ad exempla delabor? à quibus breuitatis ergo prorsus temperandum est. Illud non omiserim hoc loco monere; etiam alio trahi hæc exempla, constantiaque partim, partim Auctoritati tribui: at nobis ostendendum erat, non inter postrema vtriusque instrumenta vigorem existimari debere. E. g. deme verbis, vultui, gestui vigorem. inuisum potius aut terribilem facies, qui

*& alias virorum
res animat.*

qui grauitur obiurgat multitudinem,
quam verendum & venerabilem,

*Ubi rigore
mentis operis
coheret Heroica Celeri-
tate:*

63. Fallor an ex illo *rigore* expe-
dita cogitandi agendique *Celeritas* ori-
tur, certe sine illo non proficit. Cer-
tissimus Character Heroicus: idque
exemplis testatum nouimus. Quocirca
Velleius in descriptione *Iulii*, *celeritatem*
bellandi non omittit, cuius admiratione
Florus 4. 2. 6; fulmini comparauit virum:
quod vno eodemque momento venit, percussit,
abscessit. & euoluit imitatione erudita
vim comparationis *Panegyristes Magni*
Herois: quem perfecisse ait tot ac tanta
instar fulminis, quod rix conspectum venit,
vrit, desinit, ut prius obuia accendat, premat,
dissipet. Atque hoc sensu *Hirci* illius
Prophetici pedes non tangebant terram.
cuius vaticinii sortem cum stupore or-
bis, *Alexander* impleuit.

*Interdum illa
quidem diuer-
sa ab aliorum
distinctione,*

64. Quidni cum stupore alio-
rum? siue enim *discriminis* ratio quaer-
itur; quod alii satagere, festinare, su-
pra vires suas propemodum niti, præci-
pitare denique videntur, illud *Heroës*,
celerius quidem, sed absque celeritatis
labore & tormento, suo quodam mote
potius & indole, statim ingreditur, statim

statim conficiunt: siue *miraculi magnitudo* spectatur, non opinionem modo hominum ante euentum, sed & post euentum fidem anteuenit, ac ideo vix inuenit, hæc celeritas. Ea sufficit ad occupandos rerum transitus, qui maximis semper, sed aliquando breuibus (præsertim si strenue peragantur) difficultatibus obsidentur dicam, an insidentur: ea pacis controuersias, belli perplexitates aut dirimit aut soluit: ea admirationem semper vel simplicioribus inculcat, vel sapientioribus relinquit, cum raro prudentissimorum coniecturas admittat.

68. Nisi quod eo ipso admittit, dum non admittit, semper *in antecessum temporis*, vt sic loquar, hic timendum ac sperandum est. Multa in Iulio, multa in Octauio præuiderant Romani sapientes: sed existimabant, longius abesse quæ præuiderent; neque celeritatem tantorum Virorum ad Heroicæ indolis promptitudinem, sed ad sui ingenii captum exigebant. Ergo præuerti sunt, partim quidem fato (est enim in Heroica celeritate aliquid, quod, cum altiore qua-

*& prorsus infa-
rabili.*

*eoque coniecta-
tionis diligen-
tiam requirit.*

cap. 2.

dam vi successuque interdum rapiatur, nemo hominum prouidendo assequitur) partim suo merito, quod angustius, quam pro natura rei, de qua loquimur, & tardius, quam exempla monebant, iudicauere.

*sicut & Impet-
tus Heroicus:*

66. Sicut autem *celeritas* ista vigore; ita *Impetus*, quem Heroës aliquando pro vehiculo vsurpant, utroque opus habet. Quem ut explicemus quodammodo, perspicuitate potius vocabulorum, quam sententiarum elegantia nobis utendum intelligimus. Aliquando enim *audaciæ & temeritatis*, plerumque autem *avoparias* cuiusdam & *discessus à regula* speciem habet: neque tamen interim *efficacia* potentissimus esse desinit. Quæ omnia non parum difficultatis habent.

*qui aliquan-
do audacia vi-
etur, nec est.*

67. Sane si quis negare velit, aliquid audacter & temere ab Heroibus, aut, si in exemplis manemus, à Iulio, Octauio, Scipione factum, is supra humanam eos sortem collocabit, id est, plus quam Heroas faciet, ac historiæ gestorumque fidem destruet. Rursum, si quis omnia, quæ videntur audaciam aut temeritatem præferre, hoc calculo

damna,

damnabit, is non recte impetus heroici
vim ac indolem videbitur aestimasse.

68. Credidere nonnulli, *Heroes* <sup>pendet enim
ab alioribus
causis:</sup> ad audenda, quæ sine temeritatis nota non
videntur attraheri posse, interne & diuino
quodam motu impetug, stimulari, nec carere
presidio euentus, ingentem illam fiduciam.
Quod sicut de illis verum est, quos Deus
propiori consortio amauit, sui que cul-
tu & amore imbuit: sic in gentilibus
rarius & ita locum habere existiman-
dum est, ut vix tuto, firmaque ratione ali-
quid iudicari possit. Videtur hic po-
tius de ingente fiducia sui, & maioribus,
quam quos animus minor capit, moti-
bus; quos rigor ille acriores, fortuna,
de qua mox dicetur, efficaciores tutio-
resque facit, cogitandum esse. Acce-
dit, quod sæpe in partem prudentia venit,
necessaria, ut si dicam, temeritas; sicut
Alexandri, præcipiti in speciem con-
silio, seditiosos compescantis, exemplo
patet apud Curt. 10, 2, 30 & Iulii Cesaris
facto, pari fiducia imperium exercen-
tis, cuius antea mentio illata. Multa
interim sunt, quæ his rationibus non
queunt excusari, sicut prædiximus.

69. Quemadmodum enim ve-

qua intuenda
per generosa

D 2

rissi.

cap. 2.

*tatem iudicii,
non fingenda
per superstitio
nem.*

rissimum est, Heroicos motus impetu-
tusque non posse nec debere, ad com-
munem ingenii adusque humani mo-
dum exigi: ita neque illud ignoran-
dum est, Diabolum tantis ingeniis, in
mala scilicet, si ea prætulerint, plus va-
litoris, studiosius insidiari; cumque
etiam hic locum habeat verbum poetæ,
quo *faciles motus mens generosa dicitur
capere*, dubitari non potest, *facilitati mo-
tum affectumque, facilitatem delinquen-
di valde vicinam esse.* Quapropter opus
est ex una parte, *aquitate iudicii & mo-
destia*, ex altera *generositate & prudentia.*
Quam multa enim & magna sunt, ut in
plerisque humanis rebus, ita vel maxi-
me in maximis, quæ nescimus? cum
præsertim, quos Divina sapientia pec-
culiari consilio tantis dotibus instruxit,
eos secretiori etiam gubernatione vi-
deatur complecti. Ex diuerso, supersti-
tionis fuerit, si nihil humani in He-
roem cadere, quem Deus & inter ho-
mines & hominem esse voluit, quis-
quam in animum induceret. Quod
utrumque ethnici non vitarunt. Possunt
inspici, huius rei gratia, quæ *Richerius
Akion. pol. 139. collegit.*

cap. 2.

70. Nisi valde nobis properandum esset, illustre exemplum ἀνομαλίας, sub acumen stili hic vocari posset. Velleio disquisitionem & iudicium suppeditante. Adoptauerat C. Octavianum Iulius Caesar, heredemque rerum suarum testamento reliquerat. Interfecto Iulio, res erat periculi plenissima adire hereditatem. sed adiit tamen, suis nequicquam dissuadentibus, Octavius. idque Dio Cassius, temeritati tribuit, eosque qui felices eventus respectu laudarent hæc consilia, redarguit lib. 45. pag. 308: Velleius Noster (licet fortasse affectu & veneratione erga Augustam domum dictante) fatale aliquid in hoc Octavii proposito agnoscit 2, 60, 1 & 2: sed asserbant, inquit, salutaria reip. terrarumque orbis fata conditorem conservatoremque Romani nominis spreuit itaque celestis animus humana consilia, &c. Dio regulam communem secutus in re ac ingenio minime communi, vix potuit non errare aliquatenus: Velleius ad profundioris prudentiæ sententiam, non consilio sed affectu delatus, auctoritatem sibi, si non rei, quodammodo detraxisse videtur. Nos, ponderatis omnibus, quæ nunc adduci nequeunt, in hoc

Interim certum manet. Non esse omnia Heroum facta ad communem regulam exigenda.

Octavii consilio prorsus *singulare aliquid* & Heroicum & respectu temporum *causarumque fatale* agnoscimus, eaque mente verba Velleii, non affectum, nobis vindicamus. non quod ex eventu modo iudicandum existimemus (quem morem recte reprehendit Dio) nec, quod omni labe caruisse animum Octavii propositumque credamus (quid enim in humanis consiliis vitio imbecillitatis intactum?) sed quod bonas rationes videmus, quæ potuerunt adolescentem mouere, impetumque hunc curæ Divino numini fuisse non obscuris argumentis colligimus: quanquam postea, ingressus rem ipsam multa ambitione ac vafricitie, se & suas actiones consiliaque scœdavit. Quæ interim nequam confundenda sunt.

Impetum Heroicum: consistit in Fortuna singularis:

non tantum in fortuna, sed in Heroibus,

71. Ceterum ut impetus ille, de quo modo dictum, sit effusus & ubique penetret, singularis illa Heroum Fortuna præstat ac Felicitas. Ac de Sanctis quidem illis Heroibus res intellectu facilis est. Iuvantur ope divina, illaque tanquam munimento induuntur, & tanquam alis prouehuntur, ac telis, ut ita dicam, armantur in destinati à Deo operis confectio-

fectionem. atque in ea spei suæ arce veluti disponunt, ingentis promptitudinis, inuictiq; impetus præsidia. Quod non modo vetustissimis illis temporibus quæ κατ' ἑξοχήν Heroica erant. & ubi non raro fortunæ huius certitudo & mysterium, Deo revelante, patuit, conuenire putandum est, sed etiam in aliis Piiis Heroibus, quos causæ grauitas, & conscientiæ religiose confirmatæ fiducia maximis rebus gerendis exercet, locum habet. At in gentilibus minus expeditam philosophiam habet hic locus. *Sentiunt tamen & illi Heroës suam fortunam.* vnde nota *Cæsaris Nostri* vox ad trepidum tempestatis periculo gubernatorem, qua metum eius castigauit: *Καίσαρ φέρεις, καὶ τὴν Καίσαρ τύχην συμπλέσται.* *Plutarch. Cæs.* Verum, si modus scripturæ pateretur, possemus argumentis ostendere hanc cognitionem siue hunc Numinis fortunantis sensum. non vacasse superstitione, aliquando naturæ & astris, aliquando virtutis magnitudini & merito ascriptum. nonnunquam in cæca euentuum fiducia, indagatione principis causæ omiſsa, subſtitere: & si recte

sed etiam in gentilibus.

inimus rationem, videmus maximos gentiliū iplis successibus fortunæ, ad eius ignorantiam profecisse.

quod non tan-
tum ipsi, sed et
reliqui intel-
ligunt.

72. Etiam alij agnoscere hanc fortunam Heroum. hinc est quod Historici, & Velleius Noster, *Cæsarem & Octavianum* SVA fortuna vsos, saepe ostendunt, & interdum cum fundamento sententiae coniungunt virtuti (v. 2, 74, 4) quasi dicerent, Heroicae fortitudinis magnitudinem & efficaciam, perpetua felicitate & inusitata, veluti nota differentiae, æstimandam: interdum celeritati fortunam allosiant (v. 2, 51, 2) præter id quod dixi, mutuum vim & conspirationem quandam significaturi. De Scipione Appianus, certum, ait. opinionem fuisse Sapi-
μύριον αὐτῷ συμβαλέσθαι, communicato quasi cum Numine consilio omnia eum agere, eiusq. auspicio vi tanta felicitate Libyc. p. 62. prius sicut Alexander apud Curt. 3, 6, 18, nil nisi diuina ope aggredi videbatur. Adeoque ad supremam quidem causam referebant fortunam Heroum gentiles, sed mixtis rursum variis superstitionibus & erroribus. id quod in Scipionis exemplo l. adducto licet intelligere.

sicut non sine
erroribus.

73. Nobis, ut verbo dicam, tenendum: Etiam gentilium Heroas, ab eadem Providentia cura qua eos excitavit, ut ceteris donis, ita felicitate singulari instructos: quam, si recte utantur, in salutem populorum, ipsis concessam servatamque, si degenerent in prava, ad poenam populorum, non ademptam fiatim, fas sit existimare. Quodque de barbarorum felicitate alicubi Doctor Scridonensis ait, Nostriis vitiis barbari fortes sunt: idem de Heroum suis ingenuus in rerump. damna abutentium successu potest pronuntiari. Sunt interim, non modo in dirigenda ad salutare usus illa fortuna, sed etiam in ipso rerum actusque cursu moderando, non pauca, quae prudentius ignorare cupiamus, quam curiose remari satagamus. Atque huius reverentiae erga supremi Numinis sapientiam instigamenta, piorum quisque in sua vita fortunaque quotidie, nedum in admirando actus heroici pelago, inueniet.

74. Nam prorsus hic plura admirantur quam capiunt homines. Estque adeo ipsa admiratio, siue Auctoritas non minimum ad res Heroico spiritu profligandas aut ordinandas instrumentum. Genuina soboles felicitatis:

D 5

quam

igitur verier
& plenior sen-
tentia hic in-
daganda.

Auctoritas in
super Heroica
in perabili
usque magne
& felici offi-
cacia est.

quam quia non capit ingenii nostri
 modus, admiramur. Quamquam hic
 omnia cohærent: nam & *vigor* ille, &
celeritas illa, & *impetus* captu nostro supe-
 riora, atque ideo admirationis argu-
 mentum sunt. Multa quoque alia quæ
 eminent in Heroë & splendent, im-
 plere animos hominum animaduerti-
 mus non admiratione modo magnitudinis,
 sed reuerentia cultuque maiestatis cuiusdam.
 Atque hæc est illa *Auctoritas*, sane etiam
 aliis, sed minor, (sicut & de felicitate ce-
 terisq; iudicari volumus) concessa:
 qua aliquando nomen Herois præstat, quod
 aliorum arma non obtineant; qua absentibus
 adesse, presentibus oriri aut ingruere, foris,
 domi; pace, bello; visu, auditu magnus illu-
 strus, efficax videtur. hæc in prosperis orna-
 mentum, in aduersis leuamentum; in su-
 bitis pro consilio, in difficilibus pro telo est:
 denique quod vix multa multis elaborando
 præstant, Heroi, sæpe in antecessum, semper
 cum pondere & instrumento sequuntur, um,
 conficit *Auctoritas*. nec immerito: quip-
 pe venerationem cælo auctore conce-
 ptam, actuque Heroico confirmatam,
 transire in affectam, publicoque iudicio
 foueri ac intendi consentaneum est. At-
 que

que hoc *in bello* pulcherrimum vincendi genus est, vbi ipso nomine famaue animi capiuntur, non vulnerantur ferro corpora: *in pace* ea gloriosissima imperandi ratio, cum non terrore validius & suppliciis, quam imperantis maiestate improbitas coërcetur. Ita *Scipio* Carthaginensium prius animos, quam muros debilitauit: ita *Cæsar* Romanæ Monarchiæ summiq; imperii reuerentiam ante quam vim gentibus ac nationibus conciliauit: ita *Augustus* fatalis potentiæ terminos per terrarum orbem, ad obsequia populorum non extendit modo sed illustrauit. Vnum enim aliquod è maioribus adferre libuit, vt hoc quasi compendio ceterorum enumerationem lucrifaceremus.

75. Hos agendi neruos (seu quocunque nomine grandius signari debent, quæ nihil in humanis simile habent) quantum robur comitetur, quoniam exemplis ostendere hic non licet, etiam inde fas est iudicare, quod neque ceterorum deficiuntur vllò Heroës, quæ rebus gerendis sunt idonea. Si ingenii nitendum est dotibus, hi sunt ingeniosissimi: si artibus animi & virtutum instructi,

Concurrunt denique, aliæ plurimæ dotēs artesque:

structu. hi sunt instructissimi. Prudentia ad agendum, virtute ad viuendum, non vt alii, sed cum excellentia fati Heroici, prævalent. Sicut ex diuerso longe grauius, quam exemplo vulgaris exitii, terris incubuere, quoties in peiora degeneratum est. Etiam *Eruditio & promittitudo liberalis disciplina* plerosque Heroas iu augusti operis sui artes adornauit. De *Scipione Velleius* magnifice 1, 13, 3. De *Iulio & Augusto Suetonius*, & alii passim. dignumq; cognitu est, quomodo *Cæsar Octauium* suum, in quoniam indolem Heroicam obseruauerat, voluerit institui, apud *Dion.* 45.

præsertim etiã
prudentia &
eloquentia seu-
dia.

76. Nobis enim non conuenit egredi hic ad studia *prudentia* præsertim & *eloquentia*: quam & ipsam Heroibus plerisq; familiarem, & in vsus Heroicos necessariam (cum aliquando non minora oratione quam consilio manuum efficienda Heroi videantur v. *Flor.* 4, 2, 10.) animaduertimus. Quæ res facit, vt *prorsus in donis heroicis Doctrina sit numeranda*. Non, quod plane nullus ab hac regula excipiendi locus relinquatur, sed quod plerumque ita comparatum sit. Memorabilis est obseruatio *Plutarchi in Ma-*

vio, sub initium: si studiorum aliquem
 usum ille vir habuisset, nunquam in praua &
 abominanda consilia, quibus laudes suas con-
 taminauit, prolapsurum fuisse. Nec de-
 sunt in recentioribus Historiis huius
 obseruationis exempla. Scilicet indom-
 itos alioquin spiritus, & exuberan-
 tem, præsertim Heroum, impetum, do-
 ctrina non emollit quidem aut enervat,
 sed temperat & sæpe regit. Nos cum
 abunde cauillarum habeamus, cur Heroi-
 bus Marium non annumeremus, in pro-
 ximo tamen Heroibus gradu, inter Heroicos
 viros conspici potuisse, si literas, prudentiæ
 virtutisque magistras, non spreuissæ, ad ex-
 exercendam studiosæ inuentutis cogita-
 tionem, hic pronuntiamus.

77. Est præcipue Pietatis in actu
 Heroico efficacia singularis tam in diri-
 gendis omnibus quam in patrandis: est
 etiam quædam, vt sic dicam Heroica Sim-
 plicitas, qua aliquando actuum subli-
 mium profunditas vt velo obtendeba-
 tur: verum nobis nec de omnibus istis
 dotibus pertractare constitutum est,
 quod sæpe iam testati sumus, & sunt
 illa partim Sanctis Heroibus, partim prima-
 uis temporibus propria: prorsusque di-

hæm de Pie-
 tate, & sim-
 plicitate He-
 roum alibi
 cõmediu agi-
 unt.

gna, quæ cura peculiari, forsitan alibi, disquirantur. Nunc antequam hinc abeamus, quoddam *progressionis in actu* specimen, per vinculorum, quibus *causæ causam, actus actum trahit, seriem aliquatenus designabimus.*

*Quomodo ipsa
progressio a-
ctus Heroici,
quæ usque co-
nexiōibus &
vinculis conti-
nuetur.*

78. Igitur proclivis in magna in-
doles, cum vel accepit, fortuna quasi oc-
casiones suppetitante, magnam exer-
cendæ virtutis materiem, vel quæsiuit &
sibi ipsa struxit (id quod sæpe boni & iu-
sti opinione, aliquando non opinione,
sed tenera iusto bonoque titulo ac-
cidere potest) ipso successu non satia-
tur, sed ad maiores plerumque cogi-
tationes attollitur. Qui affectus non-
nunquam usque ad supremum diem
perdurat, Sicut exemplo Iulii Nostri
elegantè & cum prudenti observatione
ostendit Plutarchus. scilicet τὸ μεγαλὸν
καὶ φιλότιμον καὶ πολλὰ καθορῶσεις de-
nique proficiunt in φιλονεικίαν τινὰ ὑπὲρ
τῶν μελλόντων πρὸς τὸ περιεργεῖσθαι: id est,
quando animus nihil modicum aut parvum
spirans atque cupiens, multis magnisque ope-
ribus se ac suas vires feliciter expertus est,
tum in fiduciam sui amplius accenditur, inci-
pitque secum quodammodo ipso contendere

& nouis exemplis priora vincere. vt ipsos iudicii neruos è pluribus verbis hic proponam. Acceduntque magna inuitamenta. vel enim imperii gloria, & reip. commodis studetur, sicut Cæsar ab initio dum externos hostes profligat pariter & quaerit. vel ex tot meritis, quæ omnium maxime intelligunt ipsi Auctores, accenditur cupiditas præmiorum, vt nihil sibi non deberi, præsertim vero honores summos opesque credant, & dum credunt, habere quam expectare malint. Magnum exemplum huius rei in magno Viro cum recitasset, subiicit Thuanus lib. 2: id sibi tot victorias spondere atque adeo sibi deberi tum confidebat, tum vero & rem tentare honorificum & quodammodo necessarium existimabat. Penetrauit, vt in aliis plerisque, Scriptor prudentissimus & veteribus comparandus ipsam arcanam vrbis Maximorum Principum, quibus non eximitur, honorificentia plurimum habere, quæ familie prouehenda, dignitati augenda aut paranda seruiunt consilia. Tum autem in magna potestate constitutis frequens & facile schema necessitatis succurrit. ita opus esse, vt maiestas imperii stabilis & efficax sit: vt negotiorum ob-

cap. 2.

uersantium aut emergentium moles fortius
excipitur, dexterius suscipitur: ut status
reip. labens instauretur: ut dignitas at-
tenuata vindicetur ac conseruetur.

79. Nam hoc postremum præ-
sertim sæpe iactatur: idque Iulii &
Octauii exempla luculente testantur.
Neque abnuetim, crebro talibus ingenis,
si non causam, certe occasionem prætextamus,
suppeditari, non magna modo, sed nimis
moliendi. Modo obliquus aliquis Cato
(Flor. 4, 2, 9) modo, aduersarius aliquis Pom-
pilius, & studio partium artium, & rebus
sive obrectator Scipio (Cæs. 1 bell. civ. pr.) mo-
do inconstans inquietusq; aliquis Curio: Vel-
lei 2, 48, 3 &c.) facem lubicuit nonis con-
siliis, atq; adeo, sano & bono sensu,

— iustos fortuna laborat

Esse ducis merus & causas inuenit armis.

sicut Lucan. 1, 26; loquitur. offeruntur
etiam ex nec opinato iustiores ingenti-
um consiliorum continuandorum cau-
sæ: ut cum Casarem fraude & bello audent
laceessere Egyptii, ap. Vellei. 2, 54, 1, cum ad
opem reip. dominatione Antonii oppressæ se-
rendam Octavianus Ciceronis consilio, auctori-
tate Senatus munitur (v. Dion 45 & 46 ne
dicam de Amicorum instinctu, prodigiorum

monitu

mentu, similibusque quæ nunquam de-
sunt magna consilia semel ingressis.

80. Possunt ex iis quæ diximus;
etiam plura, quæ non dicenda nunc pu-
tauimus, coniectari & colligi. Qui-
bus omnibus probe consideratis, Pru-
dentius, vt arbitror, sperabit timebitque
de Heroibus, quisquis in eam curam suas cogi-
tationes intendet. Licet enim verissi-
mum sit in omni re humana illud velleii
Nostri 2, 75, 2: *Quis non diuersa presentibus*
contrariaque expectatis aut speret aut ti-
meat? tamen istud casuum * ἀεὶ δὲ καὶ
& ἀνόμαλον non debet impedire aut
sufflaminare hanc diuinantis animi
curam. Nam sicut diligentia & ge-
nerositatis est, ad excipienda quæuis
inopinata se comparare: ita illud ingenii,
si quis potest vigore mentis, præuidere quæ fu-
tura sunt, & tanquam ante oculos locare,
quid possit accidere; & quid agere debeat,
si ita accidit definire: interdum duo & tria
simul voluere animo, quæ coniuncta, aut sin-
gula aut coniuicta accidere possent, & aut sin-
gulos aut coniuictos disponere actus, quos in-
telligat profuturos. Fortis ergo si viri (addo,
& Prudentis) non dissimulare cum aliquid
imminuat, sed prætereundum, & tanquam ex-

Quæ observa-
tiones omnes
licet aliquid
incertitudinis
habeant:

* inopina-
tū & irre-
gulare.

tamen ad offi-
cia Prudentis
merito refe-
runtur, si iussa
prædictum est.

plorare de specula quadam mentis, & obuiare cogitatione prouida rebus futuris, ne forte dicat postea: Ideo ista incidi, quia non arbitrabar posse euenire. quæ D. Ambrosii ex 1 offic. 38. verba sunt. Notum est Ciceronis elogium ex Nepotis Attico 16, 4: qui non solum quæ vivo se acciderunt, futura prædixit, sed etiam quæ postea usu venere, cecinit ut vates. eiusque diuinationis exempla præsertim in epistolis ad Atticum, de quibus Nepoti sermo, reperiuntur, ubi plurima similia illi loco de Iulii Nostri causâ lib. 8 ad Attic. ep. 11. *αὐτοῖς πρὶς* igitur, noster Attice, non ariolans, ut illa, cui nemo credidit, sed coniectura proficiens,

lámque mari magnò.

non multo, inquam, secus possum vaticinari: tanta malorum impendet iniás. Non est hic tamen obliuiscenda exceptio, de qua supra 1, 16 & 2, 46: ut vel inde difficultas huius rei cautioque intelligatur.

§1. Interim cum bene erunt rationes prouidentiae subductæ, longe difficillimum opus restat, ut ii, quorum præcipue curam & officium tangit vel illa spes, de qua hactenus dictum, vel ille metus, recte se gerant, non tam in

Tertia pars tractationis expendit: Quibus subsidia promoueri, vel remediis impediri Heroum aquas possit.

promo.

mouenda Heroum indole ad sperata (nam ea se facile explicat sapientia) quam in prohibendo Heroico conatu a formidatis.

Vt promoucantur Heroici actus alienis subsidiis, eo minus est opus, quo magis abundant propriis. Impetrabilis illa efficacia (liceat enim mihi forte hic animi verbo uti) se ipsa prouehit & euehit, se instruit ipsa ad actum, & in actu promouet. Vt sufficere videatur hoc loco ad promouenda Heroum bona publicoque salutaria consilia: Non obstitisse. Quod ne fiat, non tam Herois quam obstitentis interest. Nam illum quidem nemo impune à cura Reip. retardauerit.

Et subsidia quædam promouendi acti potissimum ex se habent Herois.

82. Sunt tamen & hic aliqua, quibus prudentum animi suam Heroi promittitudinem declarare, suumque in promouendis bonis consiliis studium approbare, & possunt & debent. Vnum, & si forte, alterum specimen dabo. Cum duo Romani duces summi (Scipiones) in Hispania cecidissent, iamque qui succederet, summa cura legendus esset, nemoque reperiri posset, qui eam belli molem in se reciperet, tum Iuuenis Scipio annorum 24 (ille cui tam grande de Africa

nisi quod in hanc censuram aliquando renisse leguntur, fauor & honor publicæ habuit.

*nomen fata decreuerant, Flor. 2. 6. 37. Nostri per adoptionem auus) in medium prodit animumque Heroicum reip. obtulit, posteaque sui consilii rationes ita exposuit, ut facile appareret, non à temeritate iuuenili, sed à generositate Heroica profectum, quod promiserat. Recens is conatus, & persona nondum satis in publicum intellecta ac profundiore notitia æstimata erat. Quod si tamen maiorem ætatis, quam fauoris rationem perseuerassent habere Romani, ingens sibi malum consciuissent. Pars prudentiæ & felicitatis fuit, quod omnem beneuolentiam & dignitatem summam Scipioni detulere: eiusque consilia & tum & postea, non sine veneratione actus Heroici, rata esse ac facta iussere. consulendus *Linus* 26, 18 & 19.*

*item, tempe-
sta uia legis
aut consue-
tudinis ve-
ria.*

§3. Atque hic, non usquequaque & ad ea legibus nonnullis aut consuetudinibus est inherendum, ut Heroicis pro rep. molitionibus quasi obicem, quantum quidem in nobis est, ponamus: quin potius eundem, quæ facta & Herois virtus viam pandunt, non quæ nobis ire optatius erat. Laudauimus supra Romanerum prudentiam, quin No-
stro

stro Scipione (posteriore) leges annarias non tam neglexerunt, quam tempori & negotiis cedere iusserunt. Contra ea Thebani non ab ipso modo Epaminonda, in exprobratoria ista excusatione (v. Nepot. in eius vit. Appian. Syr. &c.) sed à posteritate tota merito irrisi sunt, quod neque post euentum intellexere, salubriter & Heroica prorsus prudentia violatam esse à summo viro legem populi, ne violaretur, imò subuerteretur Salus Populi. quam plerumque nemo minus, quam populus ipse intelligit. Itaque nullibi maius est Heroibus vel periculum vel impedimentum, quam in statu populari. nam & de indole Heroica omnia in sequiorem partem ferme interpretantur, & de actu Heroico (quem neque capiunt scilicet) crassius quam par est, iudicant.

84. Cuius rei exempla non alia terrarum dedit plura, quam Grecia; de qua hoc tantum nunc vacat annotare: Ciuitates eius liberas saepe suis incrementis obtitisse, saepe decrementa sibi accelerasse, dum Heroum actus & consilia vel non promouent vel impediunt. Est enim hoc quoque à iustitia fati non alienum, vt in-

E. 3   gratis

Que obserua-
tio ad libera-
tione ad libera-
tates spectat.

nam Monar-
cha ipse adu-
erumque Do-
mini sunt.

grati erga Heroica munera & successus ciues,
suis incommodis postea luant iudicandi fini-
ficritatem. In vnus imperio, minus hac
admonitione opus est. Nam Heroem
Principem plerumque prona paren-
tium beneuolentia comitatur: & reges
non liberi solum impedimentis omnibus, sed
domini rerum temporumque trahunt consi-
lius cuncta non sequuntur. quæ Liuii verba
(ex 9, 18.) cum emphasi ad nostrum in-
stitutum possunt accommodari.

Inseritur ar-
dua quaestio:

85. Sed, hac ad ciues tanti Regis per-
tinent, inquis; qui aliis quoque rationibus
tenentur parere Regi ad maiora vocanti,
cuiusque consilia omni ope promouere. Quid
autem, si in publico & late spectante negotio,
vel conuersione rerum, Heros aliquis (nam
an talis sit constare utique debet) magna
spei & ad plures populos pertinentis consilia
agitat. an sociare opes & operam debent
alia resp. & Principes, qui nec dubitant de
propositi Heroici rectitudine, & indolem
ipsam serio mirantur? Magna & ardua
quaestio; quam nec capio, nec definio.
Itaque responsionem quidem hoc loco
nemo à nobis expectauerit: verum si
quid obseruationis huc facientis habet

Histo-

ad quoniam
tam respondet
quam annota-
re aliquid hoc
deco potest.

Historia, quam tractamus, & consideratio euentuum, quam in tractanda historia sectamur; non alienum fortean fuerit, cum venia prudentium in transcurso pauca quædam annotare.

86. Ante omnia, veteres memorias recognoscenti, assiduis ferme exemplis constabit: Magnos rerum transitus ac conversiones facilius quidem prævideri, dum imminet; at ubi iam voluntur, nihil difficilius ad captum hominum, nihil intricatius ad iudicium esse. Possunt eius rei causæ satis perspicui ab iis, qui hæc altius meditantur. Non potest enim magna mutatio fieri, quin coniungatur plerumque aliqua violentia & rerum perturbatio: & in his omnibus versatur diuina manus partim flagellis armata, ad quorum conspectum oculos & prudentiam submitunt mortales; partim operibus nouis occupata, quæ raro ante euentum satis intelliguntur. Quo fit, ut bonas aliquando rationes sequantur, qui in partes veniunt: neque male sentiant etiam ii, qui non veniunt in partes. Sicut enim quedam ad hæc talia instigant: ita quedam reterant. Atque hoc est equi-

libri nullus fuit & motus: ex quo sapissime
 nulla prudentia, sed fortuna aliquid eligit.
 Fallor an hæc consideratio, quæ late
 patet, maximisque exemplis fecunda
 est, iudicium nostrum circa casus actusque
 humanos, ad equitatem & prudentis venia
 promittitudinem temperare potest, nisi quod
 in causis temporibusque certioribus
 ac expeditioribus, alia existimandi me-
 thodus, ex indole rerum haud raro
 emergit. Interea, quantum ad Heroas
 ipsos attinet, vel constituit DEVS perficere
 eorum propositum; & tum exiguas opes
 maximis viribus superiores præstare
 potest & solet, ne dicam, quod sæpe alia,
 quam ipsi optabant sperabantque, sub-
 sidia quasi ex machina, ut est in prouer-
 bio, excitare mauult: vel inchoare ac osten-
 dere tantum orbi voluit Heroicæ opus & præ-
 sidium; & tum Heroum magnanimitas
 libenter ad voluntatem diuinam, quam
 semper attendere conuenit, subsistit.
 haud ignara, etiam inter eos, qui nescio quas
 vires & animos offerant, plurimos non tam
 Heroum bona & generosa consilia sequi, quam
 suas occasiones speculari, & felicitatem potius
 causa suis rebus accommodare, quam iusti-
 tiam

riam defendere. Quibus haud paulo meliores sunt, ut arbitror, quos neque excitat neque abstinere calliditas, sed sollicitudo & perplexitas temporum à præsentioribus consiliis discludit.

87 Quod si autem insequiorem partem sua consilia flectere, & aduersus statum reip. aliquid cogitare animaduertatur Heros, quid & quomodo ex regulis prudentiæ inhibendum est? spectat hæc cautio cum primis ad regimen Plurium, aut mixtas resp. nam in *μαυβασιν*, si quid innouatur aut insolentius vsurpatur, ciuib. patientia & immobilis erga principem fides, loco prudentiæ commendari debet. Ibi ergo, ut salutaris *ἀντιπροβλῆ* locum habeat, primum & validissimum momentum in tempore est. Principiis obstandum: nam quod semel hic conuiuendo transmittitur, postea raro corrigitur. si secunda quoque molitio processit, iam tertia admissa est: & sic deinceps. Quæ circa Iulii Caesaris molitiones imprudentius & sero Romani statuerint, vide apud Dan Heins. in orat. de C. I. Cesare: ubi diligenter & perite hæc talia illis exprobat. Nos enim necessaria festinatio nusquam patitur subsistere.

Remedia inhibentia quod attinet.

primum momentum esse in tempore:

secundum, in
legibus.

88. Ceterum cum status liberta-
tis aut mixta è pluribus resp. omne suum
robur & vim & quasi animam in legibus
habeat, igitur tum Legislatori & reip.
conditori ab initio statim accurato stu-
dio providendum est, ut ea legum con-
gruentia aptatisque in mutuos & fir-
mos complexus vinculis τὸ πᾶσι τεύμα
emuniatur, quæ conuelli sine conuel-
lentis exitio nequeant: tum gerentibus
remp. summopere erit annitendum, ne
quid occulti, ne quid aperti vitii illa
compages status civilis, & firmitudo
legum capiat. Nam in parte θεωρη-
τικῇ præstantissima & tutissima pru-
dentia constituitur: cetera subsidaria,
atque adeo incertiora remedia sunt.
quod Aristoteles in Politicis grauiter mo-
net. In statu rei Romanæ euentissima
eius fati documenta habemus. Facilius
potuisset tam *Cæsaris* quam aliorum co-
natibus contraheniri, nisi legum maxi-
marum & in quibus incolumitas publi-
ca fundabatur, auctoritas imminuta &
auxilium iam inualidum fuisset. nam
inter certamina potentium & auaritiæ
magistratum pridem vi, ambitu, postremo
pecunia

pecunia turbabuntur. Tac. 1 A. 2, 4. Quod enim supra diximus, leges aliquando publice utilitati in promouendis Heroum consiliis cedere, & de temporibus & de negotiis diuersis intelligi debet: quo accedit ipsarum legum discrimen & modus à lege aut consuetudine declinandi. quod si consensu iudicioque reip. fit, non turbatur lex, sed dispensatur vsus legis; non conuellitur aut infirmatur, sed explicatur, suppletur, corrigitur pro re nata, sicut à quouis in exemplis antea allatis deprehendi potuit. Nos cum eam status corruptionem hic in oculis habeamus, quæ legum vim & usum infirmanerat, supra id, quod modo de transmissis per publicam negligentiam Iulii primis molitionibus iure exprobatum diximus, etiam eo nomine Romanos arguere possumus, quod passi sunt huc recidere cuncta, vt extrema exempla aliqui possent audere, aliqui extremis remediis non possent propulsare.

89. Quanquam reuera, felicitatis nimix vitiiis inquinati ciuitatis mores animique, & nunquam satis bona fide coalita potestas populi ac optima-

tertium in cō-
sideratione sta-
tus publici;

tium,

tium, concussis semel quæ vel mutuo
 metu vel communi periculo ac negotio
 olim continebantur, concessarum pigno-
 ribus, non potuerunt, nisi per conuer-
 sionem rerum statusque, in legitimam
 formam ordinatumque corpus refor-
 mari. Hoc præcipue & maturissime
 animaduersum oportuit ab iis, qui ad-
 huc aliqua auctoritate valerent & pu-
 blico prospectum cuperent. nam e. g.
 ita facile potuisset intelligi, non esse id
tempus quo Heroica Iulii Caesaris indoles, post-
quam tot meritis remp. obstrinxisset, vi & con-
stantia inhiberi deberet. & obseruauerant
hoc aliqui, igitur Cic. i. epist. 9 ad Len-
rum, Resp. inquit, mihi videbatur contem-
tionem, præsertim maximis rebus a Cesare
gestis, cum illis viris nolle fieri: & ne fieret,
vehementer recusare. nisi quod postea
privati nonnullorum affectus, opesque
Pompeii in deteriora valere. Multo
minus autem, post rem confectam, Cæ-
saris, data acceptaque solenniter fide
rebus impositi, cædes iniustissima pari-
ter & infelicissima, remediis formidata
inhibentibus accenferi, nisi stultissime,
potuit, sicut & deinceps facile erat
 ani-

animaduertere : non irritandum esse
amplius Octavianum. Quin potius illud
tempus iam postulabat, ut unum aliquem
(quem autem potius quam Heroem tan-
tum ?) rebus suis praeferrent, eumque in op-
primendis tot reip. turbatoribus per omnia
adiuuarent. quod & Dio indicat lib. 46.
p. 356.

90. E quibus omnibus, si distin-
ctius iam agendum sit, patet: *Quando He-
ros aliquis viris Prudentibus in rep. suspectus
sit de consiliis mutandi status, ante omnia
dispicendum esse, an conservari aut emenda-
ri possit ille status ut diutius subsistat: an ve-
ro vitia aegri corporis eo usque peruaserint, ut
conuersio aliqua rerum necessaria sit, & ultro
immineat. Quod postremum ubi euene-
rit, sicut exemplo Romanorum modo
ostendimus, non tam de inhibendo, quam
de dirigendo ad optimas rationes Herois con-
silio cogitandum erit. Ut, cum oligarchi-
ca certamina non possunt aliter sopiri,
neque fella ciuilibus discordiis resp.
aliter sanari, quam Monarchiae sub-
sidio, ibi sane reip. & patris intererit,
omnem potestatem ad unum conferri. quod,
de Augusti Principatu, cum Tacito (1 Hist.
1, 2)*

*de qua regula
hic traditur :*

1, 2) prudentissimus quisque postero-
rum iudicavit. Quantum sanguinis
non esset fufum, nisi imprudenter &
intempestive obluendo Heroicas vi-
res Romani in se irritassent? Præfer-
tim cum Heroica ingenia ad extremam
fœuitiam non sint prona, & omnino
certis artibus mitigari queant. Memi-
nisse autem velim, quicumque hæc lege-
rint, caute & intra cancellos, ut sic di-
cam, quos nobis occasione exemplorum
nostrorum circumposuimus, accipien-
da esse, saluis exceptionibus & iudicio
graviore super diuersis causis. Pruden-
tiæ inquam, quæ fato se præbet; non
ignauia, quæ fatum accelerat, consul-
tum cupimus: & Principatum respici-
mus, non Tyrannidem: neque de alio
quam Heroe loquimur.

91. Cum quo semper caute agen-
dum est. *etiam ubi spes seruandi & restau-*
randi status prioris superest. Non contu-
melis, non gladiis; sed bonis legibus & mo-
deratis rationibus Heronum animi flectuntur
& expugnantur. Itaque ne audi Poli-
ticos, quibus post tria verba Ostracismi,
insidia specie negotiorum structa, honorata
exilia

quartum in
prudenti mo-
deratione

exilia & similia, certe periculosa, arcana in ore sunt. Longe aliter cum Antonio aliquo, quam cum Octavio comparatum est. Sunt causæ, ob quas cum illi gladium intentares, hunc veneratone solenni conciliares. Nemo decipit Heroas per arcana inania: nemo per violenta terret. neque quidquam profuit vnquam, sæpe plurimum nocuit vel Romanæ vel Græcis ciuitatibus, quoties Heroas iis, quibus prædiximus, modis aggressæ sunt.

92. Etiam in diuinæ Prouidentia, præsertim debitis rationibus placata ordinatione non parum reponendum est. Illa sæpe discussit cogitationes summorum virorum, quibus inclinandis nulla prudentia par fuisset. illa voluntatum humanarum exorsa interdum alio, quam quo contendebant, exitu terminans, multiplices actus conuoluit. quod inter paganos etiam Ammianus Marcellinus vidit lib. 14. c. 39. illi curæ sunt non respUBLICÆ tantum, sed vel præcipue in rebusp. forma imperii, eiusque conseruatio aut mutatio. illa denique clare perspicit, quod nostra coniectatio obtu-

quintum in
fortuna.

suus

*Munitur hic
locus adeoque
totum caput
distinctione
& cautione:
reliquis minus
argum. in ca-
put seq. serva-
tis.*

sius inuestigat, & in quo sæpe fallitur. Quo fit, ut remedia aliquando inclament homines, ubi nullis remediis opus erat. Nam, quod semel hic testor, plurimum interest, an de aperta seditione & seditioso turbatore agatur, ubi nota Politicorum monita obtinent: an vero de ingenii Heroici ea promptitudine, qua aliquando in suarum virium aut meritorum attimationem longius euectum, erroris sui ea fomenta & instrumenta, in publico enata aut enascentia invenire potest; quæ statui reip. formidabilia sint & periculosa. Denique quid Prudentia hic in futurum diuinare, mature observare, & bona solertique ratione vel munimenti loco opponere, vel remedii loco in tempore, & per momenta euentuum adhibere debeat, ut reip. aut minore motu conservetur pristina facies, aut si id non potest, transitu minus exitiabili mutetur. Sicut & alias in omni medicina rebus publicis accommodanda diligenter cavendum est, ne curatione ipsa aliquid novi vulneris exoriatur.

CAP. III.

I.

Distulimus è superiori de Heroicis
 Dingenis tractatione in hoc caput;
 eam quæstionem: *An Pompeius, Cicero,*
aliique, præter tres illos (Scip. Iul. Au-
gust.) Velleio memorati Heroibus essent ac-
cessendi nec ne? Quæ disputatio, eo per-
 tinet, vt accuratius intelligatur ipsa He-
 roum descriptio, & character excellen-
 tiæ Heroicæ paulo pressius examinetur.
 Qua in re prorsus magna latet difficul-
 tas: si præsertim consideremus, plerumq;
 omnes in designandis & nominandis Heroibus
 tam liberales esse aut animosos, vt nec singu-
 laris fastigii Heroici raritas, quam sapientis-
 simus quisque agnouit predicauitque; nec
 distinctioris notæ proprietatis, sine qua confu-
 sio vix evitari potest, satis consequentur.

2. Nos, vt breuiter agamus, ante
 omnia necessarium existimamus distin-
 guere, inter Heroas & Heroicos viros. Ille
 titulus præcise notabit id, de quo quæ-
 ritur: Hic latius patebit, eamque natu-
 ræ præstantiam complectetur, quæ sum-
 mum illud fastigium, non æquat qui-
 dem, sed attingit aut alludit. Ille, Sci-
 piones, Iulios, Augustos, Alexandros,

*Amplius, &
 sub exemplis
 de Heroico char-
 actere quæ-
 stionis*

*distinctum quod
 inter Heroas
 & Heroicos
 viros.*

& similes indicabit: *hoc* contenti erunt
Pompeius, Cicero, alique.

*Cur supra Ro-
 mulus non in-
 ter Heroas no-
 minatus :*

3 Ceterum, vis & ratio huius
 differentię, exemplorum declaracione
 amplius patebit. Manentibus autem
 in Romana potissimum historia, primus
 occurrit *Romulus*, urbis gentisque Ro-
 manę conditor; non ille quidem de-
 scriptione memorabili Velleio narra-
 tus, sed narratus tamen. *An omittimus*
hunc in Heroibus recensendis? Minime ve-
 ro. Sane, quicquid Heroës magnos vel
 commendat, vel indicat aut significat,
 eorum nihil defuit Romulo. verum
 nobis animus erat, commentationem
 nostram ad descriptiones *ἡρωϊκῶν*
Velleii accommodare. Itaque, cum
 descriptio talis abest, neque expositio
 nostra locum habere intelligitur. Alias
 omnino in argumentum prægressi ca-
 pitis venissent, *Romulus* (cuius mentio
 ap. *Vellei* 1, 8, 4) *L. Æmilius Paullus*
 (1, 9, 3) & si qui alii tales obiter ac in
 transcurso ab Historico nominati sunt.

*item Pompe-
 ius.*

4. Inter eos, quos magnificen-
 tissimis laudibus, & tanquam Heroas,
Velleius honestavit, *Cn. Pompeius* lu-
 culentum nactus est locum. vide 2, 29, 2

Et.

¶ C. 2, 31, 1. Sed nos inter Heroas vere & citra controuersiam ita nominandos non retulimus virum. *Prima enim, non consentiri has laudes ab omnibus videbamus. Notum est illud Sallustii de Pompcio in orat. 1. de rep. ord. vbi maiore fortuna, quam sapientia fuisse dicitur, ceteraque eius magnitudo non tam animi, quam diuitiarum & famæ viribus adscribitur. Deinde licet magnum & memorabilem virum, multa sq; egregias in eo siue ingenii dotes siue animi artes libenter meritoque agnoscamus: tamen infratrium, quos supra laudauimus, excellentiam haud dubie substitit; & nescio quomodo mihi actiones eius æstimanti, non successus quidem ad Heroum famam, sed singularis illa vis ingenii actusque ad Heroicæ sublimitatis mensuram, videtur defuisse. Id quod tamen prudentioribus relinquo altius cogitandum: non pugnaturus cum quouam morose, si ad mentem Velleii & aliorum. Heroibus simpliciter accensere velit Pompeium. Nobis adstrictior loquendi ratio placuit: ne in illo prorsus summo fastigio plures gradus constituti, obscurarent huius loci philo-*

sophiam. quæ sic admittit comparationem prope. similitum, ut aliquid incomparabile sibi suo iure reseruet.

& Cicero.

5. Suffecerit ergo forte, *Heroicos viros* appellare tales: sicut in CICE-
RONE nunc amplius ostendendum
est. cuius elogium, summæ fortis præ-
dicationem ostentat 2, 34, 3. 2, 66, 3, & c.
Et profecto admiranda est huius homi-
nis celebritas & magnitudo, verum
vel præcipua Heroici ingenii excellen-
tia in eo consistit, ut non bello minus quam
pace polleat. hoc enim vere singulare &
paucis concessum apparet. Quocirca
licet Cicero ingenii celsitudine prorsus
Heroem spiret: tamen quia pacis artibus
& civili habitu, non item armorum glo-
ria excellere ipsi datum est, hætenus pri-
mam illam sortem non attigisse existi-
mandus est. Possemus etiam profun-
dius id discrimen meditari, in hanc sen-
tentiam: Obseruari potest, Deum ter
opt. max. summa illa & vere prima fortis in-
genia, quos Heroes diximus, ferme maximis
in rep. euentibus, conuersionibus, mutatio-
nibus, amplificationibus consciendis adhibere;
quod in Cicerone non reperimus, adeo
ut mirandum sit, hominem tanti nomi-
nis.

nis tantæ prudentiæ, auctoritatis, tam parum vel in hanc, vel in illam partem præstitisse, cum resp. mutaretur. Dum enim modo fluctuat, modo dubitat, modo timet: semper intra conatum substitit, atque vix voluntatis suæ, nedum operis, certa vestigia reliquit. Loquor de illis temporibus, vbi Deus magnum illum fatorum reip. orbem circumegit. Nisi quis credat,

— *ingentia consulis acta*

Iurata sçq. manus. Deprensasq. federa nòxæ,

Patriciumque nefas,

tanti momenti esse, vt quibuscunque actibus, ad quos Heroës à Deo destinantur, comparari queant. Sed tum *illa prior ratio* nobis aurem denuo velligabit. De CATONE (cuius enco. & Cato, miuum extat 2, 35, 2) idem ferme iudicium, quod in Cicerone vsurpari potest. Ingentes magni viri conatus ple- rumque frustra fuere. cum in Heroibus interim, perficiendi destinata efficacia & felicitas, non parum ad fidem singularis excellentiæ valeant.

6. Quid de AGRIPPA existi- & Agrippa
mabimus, illo Augusti adiutore, ma-

gno homine & admirabili? Equidem,
 quod in aliis præcipuum iudicandi ad-
 miniculum suppeditat, *maximarum re-
 rum effectio*; hic locum inuenire vix
 queat. Prudentius enim sentit, qui
 eam *Augusti auspicio* tribuit. Sicut in
 exemplo simili *Noratus 4 Carm. od. 14.*
 Scilicet ad rerum Dominos, ordinarie
 pertinet ministrorum & adiutorum for-
 tuna: aliquando etiam prudentia, fato
 suppeditante ministris cogitationem,
 Domino profuturam. Hinc adeo fit, vt
 fatorum ordinationem humana sequan-
 tur iudicia: & quam gloriam Deus in so-
 lidum vni vindicauit, eam cum adiuto-
 ribus communicare nos quoque dubi-
 temus. Quæ res non parum obscurat
 Heroica Agrippæ, aliorumque opera:
 facitque, vt Heroicis potius virtutibus,
 quam Heroico auspicio, Heroibus præ-
 sto fuisse; heroicisque radiis quidem,
 sed ab Herois sole accensis, effulxisse vi-
 deantur. Hæc, inquam, est via cen-
 sendi de Heroicis ingeniis sub Heroe
 constitutis: quam inuenit Sceptrorum
 reuerentia, & commendat arcana impe-
 rii tutela. Sed cum, *Aristotele* momen-
 te; *Polit. 5*, qui de re aliqua tractationem
 susce-

suscepit, non eatantum respicere, quæ sunt, actuque & experientia conueniunt; sed illa quoque speculari debeat, quæ interior rerum natura, & simpliciter spectata indoles continet: igitur neque hic prorsus absurdum aut alienum fuerit, ingenium artesque Agrippæ in se consideratas examinare, *an ingens Herois nomen sustineant nec ne?* Quæ in parte clarius nobilcum agit Dio Cassius (præsertim lib 53 & 54: quæ elogia descriplit in suum opus Zonaras tom. 2) quam Velleius 2, 79, 1. Sane, si vera sunt, quæ Dio magnifice extollit in hoc viro, nemo eum Herois titulo venerari, amplius distulerit. An & MÆCENATEM? de quo Noster 2, 88, 2. Non dixerim: & in promptu sunt causæ, ex iis, quæ hactenus disseruimus.

& Mæcenat.

7. Interim, si in ipsis considerandis ingeniis permanemus, haud dubiam Heroum trigam dabo: Marcellum (de quo Velleius 2, 93, 2) Drusum Claudium (2, 97, 2) Germanicum (2, 116, 1) Qui sane, quo minus ad perfectum Heroum decus exsplendescerent, non indole singulari, sed partim vitali ætate, partim auspicio destituebantur Heroico. Fue-

Interponitur
triga Heroū.

runt illi pars inusitati splendoris Heroici, quo Deus Romane Monarchiae initia illustrare voluit: quæ magnificentia sicut exemplo caruit (nam nec *Assyriorum*, aut *Persarum*, aut *Græcorum* dominatio tam multiplicato fulgore Heroicarum artium exornata est) ita diuturna non fuit, sed nec auctori tantarum rerum Augusto super- fuit. Nimirum ut raro longa terris serenitas contingit: ita tantorum siderum lucem, magnarum tempestatum nubila mox exceptura erant. Ac de *Marcello* quidem, præcipue autem de *Druso*, digna Heroibus loquitur *Velleius*: *Germanici* laudes per adulationem, in gratiam *Tiberii*, obscurat; quas interim alii plenissime admetiuntur, adeo ut *Alexandro Magno* comparari meruerit, apud *Tacitum* 2. A. 73.

An *Tiberius*
in Heroibus?

8 Sed cur *TIBERIUM* principem, qui Augusto successit, in Heroibus non nominavimus? Si *Velleium* hic audimus, nemo potior illo priorque tam grandia sunt, & inusitata, denique Heroica, quæ in eo laudat. Sed quis vera iudicia de vivente principe promit? quod historia postulat à scriptore, vix admittit reverentia in ciue: nedum adula-

adulatio. cuius manifestum tenemus, quantum ad Tiberiana, Velleium. Quid nonne & ceteri Scriptores magnam prorsus & singularem naturam, summasque artes Tiberio tribuunt? certe. sed cum tali exceptione, quæ non patiatur eum cum Heroibus comparari aut coniungi. Acute & solerter Dio sub initium lib. 57: *λέγει & εὖ οἱ ἰδιωτὰν ἐπέχοντο: natura utebatur penitus singulari & mirifica & cuius non alibi exemplum reperias.* Non erat in eo *latus & alacris vigor* ille Heroicus, qui mores actusque Heroum honestat: sed obscuritas quædam cum difficultate & ægritudine animi ferme perpetua coniuncta. Non erat in eo *generosus & apertus animus*, qualem in plerisque omnibus veris Heroibus agnoscimus: sed abstrusa vsque ad degeneres latebras tristici & morosa vasrities: non modo à leonina indole, sed à vulpina astutia, in ignobiliora omnia depresta. Non erat in eo *placabilis animus aut vlla ira veniæque permutatio*, sicut Heroës admodum quidem irasci solent, sed bona fide reconciliantur: quin potius irrevocabilis acerbitas, & insanabilis ira, perpetuas odiorum crudelitatumque

tempestates ciebat. Atque, ut verbo abſoluam, quam prope alius ad miraculum accedit Heroica natura: tam prope hæc accedebat ad monſtrum. Pæne eſt, ut dicam: Orbi Romano, in Auguſto quidem, quid Heroica indoles eſſet; in Tiberio autem, quid Heroicis artibus vel maxime aduerſaretur, oſtenſum eſſe.

Arminius
Heros.

9. Super eſt, ut de ARMINIO, ſummo gentis noſtræ & antiquo ornamēto, quid ſentiendum ſit, exponamus. Deſcribit eum Velleius laudatque 2, 118, 2 ut rari præclarique exempli virum: ſed qui tamen infra Heroum excellentiam æſtimandus ſit. Nimirum Romanis haud perinde celebris viſus eſt dum vetera extollebant, recentium incurioſi, ſicut obſervat Tacitus 2 A. 83, 5. idem, qui longe magnificentius de ſummi viri artibus & fato ſentit. quod iudicium, ut ab hoſte proſectum maximi haud dubie faciendum eſt: quanquam ſupra auctoritatem iudicantis, iudicii ratio eſt, quam mouemur, ut omnino Heroem fuiſſe Arminium dicamus. Illuſtrius & publice notius id eſſet, ſi Germanis ſcribendæ hiſtoriæ facultas aut cura fuiſſet.

nam *Historialia* illa, ut sic dicam, *carmina*, quibus canebatur à popularibus, non valebant aduersus temporum casus & æui potestatem. Interim nec diuinæ destinationis consilia penitus videntur obscura esse: *que* Romanæ ambitioni hunc obicem posuerat, haud dubium LIBERATOREM GERMANIÆ (sicut & Tacitus elogium vere Heroicum agnoscit consentitque) nisi Germani seruitutis suæ fata sibi ultro accelerassent.

10. Ex iis, quæ hactenus allata sunt, animaduerti potest: *in æstimandis Heroibus attendere nos non aliam naturæ excellentiam, quam quæ vere & propriè summa est ac singularis; quæque rerumpublicarum fata potissima sua magnitudini innexa habet, quibus scilicet tractandis diuinitus Heroës destinantur.* Atque hæc explicandi via accuratiori philosophiæ quam maxime videri possit consentanea. Alii animosius & laxius Herois elogio vtuntur, omniaque magna ingenia eo dignantur. Aliqui, comparatione quadam fatorum publicorum inter se, siue *καὶ ἀναλογίαν*, ut Schola loqui amat, Heroëm vocant, quicumque in quocunque negotio ad remp. spectante magnum aliquid

Distinctio vocabuli Herois, ad intelligendam varia priorum scriptorum indicia.

aliquid ausus & executus est. Sic Homerus, artis Poëtica conditor; Cicero eloquentia; Socrates, Plato, Aristoteles Philosophia principes, & hoc respectu Heroës fuerint. Ita vidimus, post inductam Romano orbi vastationibus barbarorum barbariem, Deum restaurandis literis artibusque ingentes & per omne ævum commemorabiles viros excitasse; quibus meriti tanti veneratio Heroëm famam contulit. Qualia exempla, magnorum nempe ingeniorum certis artibus actibusque diuinitus cum auctoritate & successu adhibitorum, respublica tam civilis quam Ecclesiastica copiose suppeditat. Eadem ferme ratio est, qua obtinuit, ut auctores demigrationum aut coloniarum, conditores urbium & legum pro Heroibus celebrarentur. Quanquam apud quosdam superstitio, apud plerisque arcanum parande maiestatis (sicut in tradendis originibus fieri solet) huic mori tibicinem supposuit. Etiam familia nobilitas; & frequentissime, officii & magistratuum dignitas hoc elogio magnantur: passimque Heroëm stemmata, & Heroici annales, eo sensu leguntur. Deniq; quivis bello manuque strenuus, aut
ali-

aliquem
iudici
nobis
postq
gumen
bland
ratiore
stingit
sponte

i.

dam d
uit, pri
rum in
hendit
larem
rium i
idoneo
ego co
dam
nimius
regula
commo
dit ea
flexa
quide

aliquem militiae gradum adeptus, vulgaris iudicii comitate Heros salutatur. Sed nobis tandem ad alia pergendum est: postquam satis, & forte nimis, huic argumento immorati sumus. Scilicet blandiebatur nobis spes veniæ; si in rariore disquisitione non admodum restringeremus ea, quæ sub acumen stili sponte confluebant.

CAP. IV.

I. Nter ceteros igitur *Præstantes* & *excellentes viros*, quos *Velleius* quodam descriptionis caractere insigniuit, primum eos considerabimus, in quorum ingenii quadam ciuilitatis nota deprehenditur, cuius auspicio nec libertatem popularem auersantur, nec æqualitate Optimum indelectantur: sed vtriusque commodis idoneos se & fauentes præstare possunt. Tales ego censeo, quorum eximiam indolem quædam prudentia & probitatis moderatio & nimium altis arduisque consiliis ad suæ recipi regulam cautosque & rebus presentibus accommodatos actus attemperat. Non cadit ea virtus in vulgares animas aut deflexa ad vanitatem ingenia. Nam vulgi quidem affectus in libertatem fertur, sed

Inter præstantissima post Herodas ingenia ciuiles, πολιδυνοὶ, libertatis fautores hic, memorantur.

sed inconsulte, & absque accurato ciuitatis suae *m. 1517, 2812* intellectu. Plane, sicut Aristocratiae dignitatem amare plures, quam tueri, aut ex arte gerere nouerunt. Vtrobique ergo modus, & ratio, & consilium, adeoque præcellentis naturæ grauitas requiritur.

in quibus Cicerone & Cato:

2. Conducimus in hanc classem, CICERONE M, de quo *Velleius 2, 34, 3 & 2, 66, 3 & 6.* & CATONEM, qui describitur 2, 35, 2. Nobile par virorum & exemplorum. quippe in ipsa *libertatis morientis* tempora seruati, populi fenatusque iura à seruitute & paucorum dominatu, magno sinceroque studio, licet frustra, propugnabant. Hinc est, quod in Cicerone *insitum* amorem Pompeianarum partium Noster perstringit. 2, 62, 6. Pompeius enim cum speciosa simulatione, libertatis & reip. studium ap. omnes præferret, Ciceronis etiam animum paulatim ad se traxit, qui in reip. & libertatis incolumitatem omnes cogitationes intenderat. Hinc est, quod magnificentissimo præconio Catonem ornat Seneca ep. 104: cum alii ad Casarem inclinarent, alii ad Pompeium, solus Cato fecit aliquas & Reip. partes: si animo com-
plecti

plecti volueris illius imaginem temporis, videbis illinc plebem & omnem erectam ad res novas vulgum: hinc optimates & equestrem ordinem, quidquid erat in civitate sancti & lecti; duos in medio relictos, Rempublicam & Catonem.

3. In utroque ingenio licet notare, τὸ πολιτικὸν siue πραγματικὸν (ita enim potius hic dixerim, quam δραστικὸν) τὸ καλοκαγαθικὸν, τὸ φιλεῦθερον. Illud significet nobis natum rebus agendis, studiisque civilibus ac officiis urbanis animum: istud virtutis, iustitiæ, honestatis amorem: hoc dominationis odium, æquabilitatis ac libertatis curam. Illud in se continet singularem virtutem (i. e. animositatem) in suscipiendis, constantiam in peragendis, vigiliam in providendis, curam in tractandis negotiis: quæ cum Ciceroni tribuuntur 2, 43. 3. non minus interim Catoni debentur elogia. Istud sinceritatem actus complectitur gravitatemque, qua Cato nunquam recte fecit, ut facere videretur, sed quia aliter facere non poterat: item iusti rectique observantiam, qua Catoni id solum visum est rationem habere, quod haberet iustitiam (huc pertinet, quod homo virtuti similis).

quorum ingenium notis quibusdam politicis insignitur, communiter.

millimus dicitur, & per omnia ingenio dur
 quam hominibus propior; & paulo post:
 omnibus humanis vitiis immunis. quan-
 quam ista cum figura rei attollendæ &
 ἐν ὑπερβολῇ λόγῳ accipienda esse,
 omnes vident, qualia exempla 1, 12, 3,
 2, 130, 5 & alibi occurrunt) Hoc vel ex
 illis liquet, quæ paulo ante dicebamus
 & mox dicemus.

• *diffinitio.*

4. Est tamen in similitudine hu-
 ius characteris politici; inæqualitati
 cuidam locus. Fuit enim in *Catone*
 maior gravitas ac seueritas: in *Cicerone*
 maior subtilitas & comitas. viuendi ra-
 tione *Cato* astrictior; liberior *Cicero* erat.
 Multa perfecit *Ciceronis* eloquentia;
 multa *Catonis* ardor atque contentio.
 Illum doctrinæ atque ingenii; hunc an-
 tiqui rectique moris principem dixeris.
 Taliaplura ex ipsis actus ciuilibus speci-
 minibus rectius colliguntur.

*Quid de his
 publico spe-
 randum:*

5. Quid eiusmodi ingenia publico pro-
 mittant, non obscurum esse potest. Equi-
 dem in statu plurium, & rebus tranquillis
 i. e. intestina tæbe non vitiatas, quid
 aliud, quam decus & splendorem Paci,
 tot artes paces; quam firmitudinem
 reip. & incrementa, armatum optimis
 consi-

consi-
 maxim
 dent?
 & prob
 floritat
 tranqui
 nem C
 cuius n
 ac seu
 incusa
 prudē
 quada
 garem
 sunt: i
 praesed
 mum
 ingeni
 dicim
 e
 libus
 domi
 coorte
 trahit
 Catilin
 grauit
 ctas &
 arma
 hoster

consiliis libertatis studium secundaque
 maximis prouisionibus pectora spon-
 dent? *Magna*, inquam sunt hæc ingenia,
 & *proba*, & *moderata*. Quorum illud *au-*
thoritati reip. istud *administrationi*, hoc
tranquillitati contienit. An moderatio-
 nem Catoni tribuis, inquiet nonnemo,
 cuius nimium rigorem in gerenda rep.
 ac seueritatem alii non citra rationem
 inculcant? Egressus est moderationem
 prudentiæ alicubi & Cato, & (diuersa
 quadam ratione) Cicero. sed *fidem er-*
ga reip. bonique ciuis officium non egressi
 sunt: neque ad *noua consilia*, *incruilia cœ-*
pta, *seditiosasq;* *molitiones* vnquam ani-
 mum adiecerunt: sicut multa magna
 ingenia (quæ ob id *immoderata* & *nimia*
 dicimus) eo tempore videmus factitalle:

6. Neque minus præsidium in ta-
 libus viris ciuitas habet, rebus ad turbas
 domi spectantibus, aut bellis externis
 coorientibus. *Ibi* enim in omnia pene-
 trabit oculus vigil & perspicax, sicut
Catilinæ molitiones industria Ciceronis,
grauitate Catonis è latebris suis extra-
 ctas & discussas nouimus: *Hic* non magis
 arma manusque militum foris aduersus
 hostem, quam domi consilia tantorum

virorum pro rep. militabunt. Itaque, si cum aliorum ingeniorum exemplis hæc Nostra conferas, *sincera & perpetua spes* Remp. solabitur: vix vnquam timor *necessarius aut iustus* formido terrebit. Nisi quis existimet, huc pertinere, si quæ in tantis viris vitia, quibus nemo vacat, deprehendantur. Verum ego in eiusmodi ingeniis, *rectam & constantem reip. iuvandæ voluntatem*, civilibus artibus *autem confirmatamque* inuenio; cui & fides haberi tuto, & spes inniti valide potest. Nam quoad ipsos actus, quæq; concurrunt aut inde eveniunt, nullius boni civis tam felix est virtus, quin aliquando, præter voluntatem agentis, aliqua eius actio reip. nocere possit. Sed nimirum vnde consilium abest, certo respectu culpa abest.

Inter artes & instrumenta actum civilem potissimum his occurrat virtus negotia suo contentio aduersus turbidos,

7. Accedet his nonnihil lucis ex iis, quæ sequuntur. Dum enim susceptæ descriptionis ratio nos ipsas Horum virorum occupationes pro rep. actumque civilem attendere iubet, occasionem intelligimus nobis datam, non modo *κατορθώματα* Tullii & Catonis, id est, res prospere sapienterque gestas, sed & *ἀντιρρήματα* siue actus successu frustratos expendendi. Atque illic quidem non est animus, per singulas

virtute

virtutes, quibus rempublicam tracta-
 nerunt, incedere (nam & prolixum id
 fuerit, & communia quædam, citra de-
 cus & gratiam scribendi repetenda fo-
 rent) sed quæ præcipua & quasi peculi-
 ariæ his viris animaduertimus, summa-
 tim notanda nobis sumemus. Nihil au-
 tem vel Tullii vel Catonis vita ad specimen
 civilis actus illustrius, aut copia bonarum
 artium fecundius habet, quam gra-
 uem illam sollicitamque, *ad vitæ viam, qua vter-*
que dominandi cupidis rerumque nouarum,
studiosis velut in perpetuo certamine oppositi,
libertatem ac remp. a conuersione & inclina-
tione, quantum in ipsis erat, propugnauere.

3. Ostendat se statim hoc loco Ci-
 ceronis consularis. Quo vir maximus vno
 eodemque tempore pluribus factioni-
 bus, ac veluti cæternis perturbantium
 remp. singulari quadam constantia, ar-
te, industria restitit. Nihil iam dicemus
de agrariis legibus, in quibus oppugnan-
 dis ita versatus est, ut cetera quoque im-
 modica & turbulenta Tribunorum pl.
 consilia simul & eadem opera confun-
 deret debilitaretque: nihil de Rabinii de-
 fensione dicemus. qua non tam reus ab
 accusationis acerbitate quam ipsa im-
 perii

cuius illustre
 specimen ha-
 bet Ciceronis
 Consularis.

peruimaeſtas à molitionibus inſidiantium vindicata eſt: nihil de proſcriptorum liberis dicemus, quorum deſideria; tempeſtiſſimā ſeueritate, Reip. temporibus cedere coëgit. Omnia enim virtutis ſpecimina, circa Catilinarii ſcelertis oppreſſionem concurrunt. Erat eo tempore Ciceroni vigilandum & dimicandum, primo quidem, aduerſus coniurationis principes, ſocios, ſatellites, particeps: deinde aduerſus collegam Antonium conſulem: deniq; aduerſus omnem populum R. cuius animos, vt contagio, rerum nouandarum ſtudio inuaſerat. In tanta mole proſtiganda (proſtigauit enim feliciter) non pauca eximie actitata animo obuerſantur: ſed nos ea tantum attingemus, quæ ad artes anti-paſſias propius pertinent, ipſamque ἐπιχειρητικὴν ἀντιπαſſίαν ἢ ἀντιπαſſίαν concernunt.

conſiderantur
autem in ea
quidē
conſiderandi ſunt
autem diſpoſiti
ſunt

9. Quā in parte τὸ ἀντίπποσων ἢ ἰσοδωσιον τῆς ἀντιπαſſίας, ante omnia quaerendum & obſeruandum eſt. Opponuntur enim hic velut è diametro, inde prauorum hominum factioſa ſeditioſaq; aduerſus remp. molitio, hinc Ciceronis aut boni alicuius magnique viri expedita fidelisq; pro

pro rep. prudentia. Hac aduersus illam niti-
tur: & vt feliciter nitatur, non in di-
uersam partem aut obliquam, sed in
ipsum iugulum sceleris directe, oppo-
nit lacertos suos: nec minore conatu ac
robore, sed pari opus habet, ne illa pra-
ualendi occasionem, inter initia statim
inueniat. quo nihil est periculosius &
correctu difficilius. Igitur nihil omi-
sit Ciceronis prouiso, quin in constituen-
do, vt sic loquar ἀντιπαρίας statu
omnia perspecularerur, vnde molitio-
nibus nefarius robur, consilium, adiu-
mentum pararetur, aut parari posset.
Videbat Catilinam, audacissimorum &
consceleratissimorum hominum cater-
ua succinctum, non dominationem
modo ambitione & potentie cupidita-
te; sed inauditi facinoris crudelitatem,
desperatione quadam animo concepisse.
Poterat id detectum, animum al-
terius ipsa rei atrocitate velut obtunde-
re, vt de obsistendo iis quæ cognouerat
vnice satageret, neque ad pluræ curam
suam attenderet. Ciceroni ad ipsum
mali fontem penetrandum erat. Vide-
bat latere in ipsis reip. visceribus, in dis-
ciplina ciuitatis, in corruptissimis sæcu-

li moribus, vim atque originem morbi, siue *seminarium* quoddam *Catilinarium*, quod in cohortes quasi distribuit, & publice ostendit *orat. 2 Catil. cap. 8. vsq. ad 11.* Videbat esse in rep. magna quidem illa & excelsa ingenia, sed nihil aliud quam mutationem status optantia, & veluti è longinquo molientia. videbat esse, qui nondum quidem Catilinæ consiliis permixti, qualicunque tamen euentu aut occasione propius & vehementius in præceptis ire meditarentur. Videbat omnes ordines monstrum in sinu alere. videbat à capite reip. & collega suo, per totum corpus contagium peruasisse. Hæc & talia videbat & Cato, & præsertim, de quo loquimur, Cicero. Neque parum momenti aut consilii fuit in hoc ipso: *vidisse talia & obseruasse.*

10. Sed ad statum gradumque aduersus tot reip. mala occupandum & componendum nondum sufficebat. Veniebat in partem calamitatis, hebertata Senatus auctoritas, perterrita & malefortes pro patria bonorum voluntates, suspecta urbani auxilii fides. Nihil horum ignorari aut negligi ab eo debuit, qui contra inimicos reip. prudenter & felicit

citer pugnaturus erat. quorum præfidia, copias, machinas, artes nisi de specula quadam solertiæ præuideris ante & cognoueris, verendum est, ne in lubrico gradu pedem ponas, & de statu, quem occupasti, deieciar. Vt enim à singulis cauere queas, ad singula ante respiciendum est. Hoc primum illud & præcipuum ἀντιπαραγίας πολιτικῆς, *bonæ illius*, inquam & prudentis præcep. aduersus malos; contentionis opus est: gradum ad pugnam recte & ordine componere.

II. Succedit alterum: nimirum

τὸ τῆς ἀντιπαραγίας ἐπιδίδειον ἢ εὐκαιρομίας: *industria & opportuna artium*, quibus

deinde obdicens industria, argos, labor.

aduersarii oppugnantur, dispensatio. Aduersus singula, quæ in prædicto exemplo nominauimus, aliquid opponendum erat. pari contentionis cura, sed non pari arte modoque. Quidam aperte adoriendi erant, sicut in senatu Catilinam Cicero, præsens præsentem impauide coarguit: quidam ultimo supplicio, ut piaculares publici periculi victimæ mactandi, quod in Lentulo & ceteris non distulit Cicero: atque hæc maturatio-
ne & pane festinatione indigebant, quo & Tullii & Catonis (vid. orat. eius ap.

Sallust Catil. 52 & Vellei. 2, 35, 4. / impetus
 pertinet. Alii, è diuerso, paulatim &
 & per elicta indicia in quosdam quasi casses
 illiciti erant huc retuleris Ciceronis
 consilium, quo Allobrogicis legatis
 præcepit, vt studium coniurationis vehe-
 menter simularent, socios coniurationis adi-
 rent, bene pollicerentur, darentque operam
 vti eos quam maxime manifestos haberent.
 Sallust. Catil. 41. Antonius singulari arte,
 magnaque & simulatione & disimulatione
 à reip. exitio auertendus erat. itaque
 Tullius eum pactione provincia perpule-
 rat, ne contra remp. sentiret. Sallust. Catil. 26.
 Aduertius occulte factiosos claros nobilesque
 viros, inusitata animi fortitudine & con-
 stantia opus erat, vt contento inuidiæ
 & criminationis opere, pertendere au-
 deret, quæ inceperat. Populi totius animos
 è cupidine rerum nouarum & neglectu
 publicæ salutis, ad meliorem mentem
 diuina quadam eloquentia traduxit.
 Notum est eo nomine Catilinaria secunda.
 Animaduertimus ergo virum pruden-
 tissimum, partim aperto, vt ita dicam,
 Marte, directaque in aduersos acie con-
 siliij sui copias explicuisse; partim arte &
 cautiditate inuentisq; quibusdam ex occulto

aut obliquo rem gessisse: totumque illud reip. liberandæ negotium, inefficacem actuique peridoneam *ἀντιποσειδίας* varietatem, vti res atque tempus monebat, dispensasse. Eandem postea consilii virtutisque rectitudinem adhibuit circa *Rompen Cesarisque* molitiones & aduersus Antonium: cuius memorie *eternas notas* continuis actionibus inusit. *Vel-* lei. 2, 64, 3. Nisi quod fatalis rerum perturbatio, consilia etiam optimorum ciuium nō medio riter perturbauit & interturbauit, de qua re mox pauca monebimus. Interim hanc *τέχνην ἑ ἀντιποσειδίας* sue *artem obfistendi incivilibus elationibus* nō parum illustrare possent, quæ *Plancus* de suis consiliis ad *Ciceronem* speciose deferit l. 10. ep. 2. E Catonis artibus singulare aliquid habet illa, & proprie ad hanc *ἐνδεξιότητα* respicit, cum per amicos & hospites suos, prouinciæ omnium administrationes, decreta, iudicia, denique quicquid pro rep. aut contra eam gereretur, certis & tempestiuis litteris rescivit. vnde ipsum articulum auxilii contra vanas machinationes instruendi potuit constituere. Instituto pari non pari de causâ multi hodie vtuntur: qui cu-

riofitati suæ & famæ haud raro ita ve-
lificantur.

In quo negotio
interini asper-
rante aliquan-
do creditur &
Cato.

12. Verum omnino iam eo per-
uentum erat, ut plerique inhonesto & per-
nicioso consilio potentia paucorum decus
atq; libertatem suam gratificari cuperent.
ceteri frustra nitabantur, neq; aliud, se fati-
gando, nisi odium, imo interitū querebant.
Plane enim Sallustiana illa è Iugurth.
3. ad hoc tempus accommodare licet,
quo aliqui Remp. lacerabant, alii lace-
randam præbebant, Cicero & Cato ab
vtrorumq; rabie defendendam sibi, ma-
gno sed irritō studio sumebant. Incipie-
mus à Catone, cuius severitatem multi
hic accusant, neq; ~~virtutis~~ artibus
idoneam iudicant. Etiam Cicero, Cato
noster, inquit l. 2. ad Attic., optimo animo
utens & summa fide, nocet interdum Reip.
dicit enim tanquam in Platonis ~~politica~~,
non tanquam in Romuli ~~face~~ sententiam.
Euentus certe ostendit, maximorum in-
geniorum potentiam irritatam potius
esse illa asperitate, quam impeditam:
longèq; consultius fuisse, studium reip.
aliqua mansuetudine temperare, im-
petuquæ & directa contentione dimis-
sa, obliqua & dissimulata arte commu-
nis sa-

nis salutis scopum attingere. sed hoc repugnabat natura Catonis, cui innotum firmumque, aperte & animose & in ore sua reip. eiusdem inimicos conuincere. Quid dicemus? Nocuit sane antiquus & inflexus rigor, cuius non capax erat id sæculum. At vero, cum nihil in ciuili vita undiquaque sincerum reperiatur, felicem dixerim remp. in qua magni viri hoc potissimum modo peccauerint. Fides enim ciuium est, qua salua, præcipuum ciuitatis robur saluum esse intelligitur: & licet sine prudentiæ auxilio vix prodesse videatur, leuior tamen ciuis errantis quem degenerantis noxa censenda est.

13. Reprehendit Plutarchus in Catone, quod affinitatem Pompeii recusauit. ea re maximam *ἀντιπαρῖτας* opportunitatem è manibus dimissam, ait. nam ita Pompeium distineri potuisse à Caesaris affinitate, haud dubie ad opprimendam dominatu remp. spectante. Ratio magna reprehensionis & speciosa: sed nescio an maior Catonis, quo suam voluntatem arte callida conciliari, auctoritatemque aduersus reip. libertatem pignerari, adeoque se

per.

per mulieres capi (quod generose & reip.
 causa respondit) nolebat. Distinuit
 set Pompeium sane tale matrimonium
 ab affinitate Caesaris: an etiam ab am-
 bitiosis & nimis consiliis; quorum mi-
 nister fautorque, ne videri quidem
 volebat Cato. Vtique ergo aut Ca-
 toni discedendum fuisset à constantia
 iuvandæ reip. aut Pompeius caritatem
 necessitudinis, dominationis cupidita-
 ti, quæ cunctis affectibus flagrantior est,
 posthabuisset. Ita enim sentiendum
 esse de eo, quod sperari aut timeri potu-
 it ex illo affinitatis federe, res ipsa lo-
 quitur. Quapropter sicut in aliis qui-
 busdam nimis animose directam viam
 instituisse Catonem nemo negauerit: ita
 non sine ratione dubitaueris, an hæc
~~avtæpæziæ~~ semita multum momenti
 fuerit allatura, sicut Plutarcho opinari
 libuit.

¶ Cicero

14. Quod ad Tullium nostrum
 attinet, vitavit equidem solícite, ne per-
 turbatis reip. temporibus in id, quod
 Cato, incideret: flexitque & mutavit
 sententiam, verba, consilia, prout pu-
 blica utilitas videbatur postulare: qua-
 dere ipse ad Atticum & alibi sæpe testa-
 tur.

tur, ac pæne gloriatur. Sed accidit ei,
quod est apud Comicum :

*Qui cauet ne decipiatur, & vix cauet, cum et-
iam cauet,*

*Etiā cum cauisse ratiū, sape et cautor ca-
piat est.*

Adeo scilicet, ut supra iam meminimus, difficile est iudicium de confusis, & ardua coniectura de petplexis: dum ipsa fide, ipsa industria sua distrahuntur pariter ac decipiuntur aliquando sapientes. Communiter in eo reprehenditur, quod exorto inter Cæsarem & Pompeium bello, cum primo medium se partibus præstitisset, eiusque & auctoritas & consilium (cuius egregium specimen epistola ad Cæsarem inserta lib. 9. ad Attic. post II. præfert) reip. profuturum videretur, postea tamen inuita voluntate Pompeio se adiunxit. meliora consilia suggerente ipso Cæsare (vide lib. 1. 10 ep. ad Attic. post 8.) & Calio (vid. ibid. post 9) Improbauit ergo id factum vehementer Cato apud Plutarch. in Cic. iudicauit, que statum salutaris pro rep. avtiwgeg-
ias corruptum hoc pacto & iniquo, ut ita dicam, loco constitutum: cumque in medio collocatus utrumque à reip. exitio

exitio prohibitorum speraretur, deserto illo gradu nec partes nec temp. adiuuari ab ipso posse. Agnouit & ipse sera estimatione ac damnauit errorem suum.

qui in ambi-
gua destrabatur

15. Ambitionis in rep. gerenda nimia subinde eum Plutarchus arguit. adeo vt adolescens adhuc Octavius, cum ambitione eius tempestiue & callide abuteretur, aduersus ipsum & temp. enaluisse credatur. id quod ab amicis, sepe Ciceroni exprobratum est. Sane poterat hoc mirum videri, eum virum, qui studio libertatis exitio Iulii Cæsaris tantopere lætabatur, patefacere denique Iulianis artibus viam, & dominationi struenda auctoritatem suam com-
modare. Sed hæc postea, qualia essent, demum apparere. in ipso rerum tumultu non leuia erant, quæ Ciceronis consilia in hanc partem inclinarent. Memor erat somnii de Octauio puero sibi oblato, quo liberator reip. & ciuiliū bellorum damnorum monstrabatur. Videbat Antonium incubare grauem publicæ libertati; neque sine opera Octauii strenue compesci posse. Videbat Octauium post operam reip. iam feliciter.

cap. 41

feliciter nauatam, non indignum præ-
 mio & honoribus esse. Hæc eius ge-
 neris sunt, vt Tullii consilium excusare
 quodammodo possent, nisi & hoc dam-
 nare postea ipse, diuersaque nec reip.
 profutura meditari instituisset. Sicut
 enim *intemperantia* erat, toties publice
 exitio *Cæsaris* gaudere; & *credulitas*,
 intersectoribus *Cæsaris*, speciose & per
 artem *Ciceronis* auctoritatem facto
 suo accommodantibus, accedere; &
aspex, libertatis restitutionem sperare.
 in ea ciuitate, quæ libertatis nullo mo-
 do capax erat: ita haud dubie sinistre-
 riore iudicio *Octauiam* tollendum
 postea iudicauit, quam promouendum
 antea susceperat; super rei præsentis
 conditionem, etiam *Iulii* exemplo iam
 admonitus, receptam semel tam alte
 dominationem, nihil minus quam gla-
 dio cortigi. Etiam *differtorum acerbitas*
 pari licentia aduersus omnes expedita:
 tum in periculis timidas obstitisse melio-
 ribus pro rep. consiliis existimantur.
 qualia tamen nec cum *Diane* (cuius in
 Tullium iniquior stilus videtur) tradu-
 cenda, neque huc, citra memorabile
 exem-

de libertate
 Ciceronis

38 J. 73
 I. A. B. C.

Sed hoc iudi-
cium de san-
ctis viris mo-
deratione in-
diget.

Ciceronib.

J. 886 L. B.

Hæc Ciceronib.

lib. 2. c. 4.

lib. 2. c. 4.

exemplum, referenda quis dixerit. præ-
sertim cum nobis ad instituti rationem
sufficiat. quædam de actu civili hoc loco
annotasse: atque interim, si, qua ma-
ior pars vitæ atque ingenii stetit, ea
iudicetur de homine; omnino verum
maneat, quod Augustus ap. Plutarch.
mortuo reddidit, testimonium: fuisse
Ciceronem virum doctum & PATRIÆ
STVDIOSVM. nam id in primis hic spe-
ctamus, atque ideo ceteras laudes non
conquirimus, sicut nec ea, quæ in Ca-
tione vituperantur, denique impedire
possunt; quin Dionis laudatione dignis-
simus videatur: cui lib. 4. dicitur δημοτι-

κώτατος & ἰσχυρότατος & ἰσχυρογενώμενος α-
πο πάντων τῶν καὶ ἐαυτὸν ἀνδρώπων
γενόμενος; libertatis studiosissimus, ani-
mosissimus, constantissimus ex omnibus sue
ætatis hominibus. Certè in his duobus
licet reperire, quidquid ad fidem boni
ciuiis ad artem gerendæ reip. ad morum
rectitudinem videtur pertinere. Nam
de doctrina & studiis Ciceronis, qui-
bus imperium Rom. illuminauit, alibi
rectius tractaueris;

CAP. V.

I.

ATque hæc, de quibus modo nobis sermo erat, ingenia magnum reip. ornamentum in secundis, in aduersis solatium adferre solent: omniq; & fauore & honore dignissima existimari debent. Accedimus nunc ad eos homines, quos inter magnos quidē eximia natura præstantia vindicat, sed instituti morumq; ratio factiosis, elatis, superbis, inciuilibus aggregat: siue ut Velleius Noster de Gracchis loquitur, qui optimis ingeniis male vtuntur, atque vt male vtantur, quādam animi intemperantia ac inquietudine stimulantur. Ea nota insigniuit Noster, præter Gracchos, de quibus diximus, Marium, Sulpicium, Cinnam, Sullam, Antonium. Nam hos omnes, aliosque plures, turbandæ reip. parandæque dominationi nimio opere studuisse, notissimum est.

*Explicata Ci-
uiliū inge-
niorum præ-
stantia: acce-
ditur nunc ad
homines in-
ciuiles & in-
quietos:*

2. Deprehendimus autem in talibus ingeniis primo quidem τὸ φιλότιμον καὶ θρασὺ τῆς ψυχῆς ambitiosum audentemque animum: deinde, τὸ πολύστροφον τῆς γνώμης versutum consilium; denique τὸ βίαιον τῆς πράξεως siue violentiam actus: quo cetera, quæ de iis aut in eos

*quorum inge-
nia communi-
bus potu fi-
gnantur.*

H

dici

dici possunt, referre licet, ni fallor. Audaciam ambitioni coniunximus, ut à ceteris ambitiosis, *seditiose ambitiosos* distingueremus, & in vnum confusa duo ista mala singularis noxæ genus efficere ostenderemus, quæ separata simplicius nocent. Hinc sunt *vasta, immoderata, nunia, abrupta conata*: quibus perficiendis *miras artes suppeditat & arcanas versutia consiliu*: nisi quod has ipsas aliquando præuenit, aliquando sequitur, plerunque comitatur vis, & impetus & turbatio.

suntq; timen-
di Regibus,

3. Quid reip. expectandum sit ab his hominibus, exempla quæ nominauimus, commentarii vice declarant. Hi sunt quos Monarchis timendos veluti digito ostendit *Aristoteles 5 polit: 10*: & maximum periculum principibus imminere ait, partim quidem per *audaces*, præcipue vbi officii militaris aut potentiaæ robur accesserit (*τὸς τὴν φύσιν θρασείας, τὴν δ' ἐγγύς πολεμικὴν αἰσθὴσιν τοῖς μονάρχοις* appellat) partim per *ambitiosos* (*τὸς διὰ φιλοτιμίαν ἐπιτιθεμένους*) quid ergo si verumq; in vno cōcurrat? Hi sunt, qui in *Optimatum imperio*, contemnere magistratus, insidiari legibus, semel tur-

Optimati-
bis,

bata

batas conuellere solent, donec resp. degeneret eis δυναστείαν τῶν ἐπιχειρησάντων νεωτερίζειν in potentatum eorum, qui res nouare semel aggressi sunt. nam eo rem euenire, obseruat rursus Philosophus s. pol. 7. Hi sunt, qui in populari imperio aut ex optimatibus & multitudine mixto *δημαγωγία* turbulenta concitant populum, statumque dissoluunt, dominationi inhiantes. *χεδὸν γὰρ οἱ πλείστοι τῶν τυραννῶν γέγονασιν ἐκ δημαγωγῶν ὥς εἰπὼ εἶναι πιστεύοντες ἐκ τῆς διαβάλλειν τὴν γνώμης.* plerique ferme tyranni, ex demagogis sunt facti, qui optimatibus & nobilibus criminandis fidem sibi & auctoritatem quaesivere. Quod & ipsum Philosophi verbis adstruere placuit, e s. pol. 10. ut intelligeretur maximas rerum mutandarum causas penes ingenia, quæ notauimus, residere.

Populo.

4. Id ut prudentius æstimeretur, simulque Velleiane notationis verba, aliqua expositione illustrentur, non alienum fuerit hoc loco, ipsum actum inquietorum capitum propius introspicere, quibusq; artibus immodica consilia siruxerim prouexerintq;, exemplis, quæ Nostra historia nobis suppeditat, demonstrare. Qua

Ad molitiones eorum attentusque describendos.

in parte, ut & breuitati & iuuentutis
 exercitationi seruiamus; genere scri-
 bendi vere *χαρκτηριστικῶν* (sicuti veteres;
 collectis dictorum factorumque speci-
 minibus, certa cuiusque indolem ac
 mores nota signauere) utemur: re-
 tento interim ordine, quem paullo ante
 proposuimus.

adhibetur ge-
 nus commen-
 tandi, *κατα-
 χριστικόν*.

Plat. Tib.
 Gracib.

Cic. 8. ad Att.
 tit. 11.

Lucan. 1. 135.

Callist. Cat. 17.

Pellux. lib. 6. c.
 12.

5. Solet itaque inciuilis & factio-
 sus talia ferme sentire, dicere, facere.
 Primo omnium praesentem statum odit
 (Vellei: 2, 91, 2) nec contentus est
 ciuili dignitatis modo (2, 7, 1) Im-
 moderata, inciuilia, nimis alta semper
 cupit, optatque inuistati facinoris celebri-
 tate nomen sibi & famam parare. Vnum
 honoris gradum adeptus ex successu animum
 sumit (Vellei 2, 17, 3) omniaque sibi imperia,
 omnes dignitates insatiabiliter concupiscit
 (2, 18, 6) usque ad regalem potentiam
 (2, 6, 4) & singulare imperium Sullanum-
 que aliquod regnum. His cogitatio-
 nibus semper inquietus est (2, 11, 1) magisque
 ac magis in dies agitur. odit superiores,
 grauatur pares (2, 29, 3. 2, 33, 3) & contra v-
 trorumque opes cuiusvis potentiam vult cresce-
 re. Hinc adeo audendum sibi existimat
 omnia: & ignauiam vocat, ingentibus au-
 sis ab-

ss ab
 permu
 stulit
 tiam,
 animi
 in se ex

rumpat
 budan
 facile
 aliud
 lingua
 exre, se
 ras cap
 vulgi a
 remedi
 ratem
 supplic
 aliquā
 defensi
 tione s
 turam
 nihil eff
 tis spec
 amplexu
 ciliari.
 que ser
 vult, au

sis abstinuisse. sicut & cetera rerum nomina
permutat ex lubricine animi sui; probitatem,
fultitia titulo; quietem, socordia; pruden-
tiam, timiditatem; continentiam, effeminati
animi conuitio, prout conducit rebus suis, vel
in se existimans vel in altero traducens.

6. Plerumque tamen, priusquam e-
rumpat in publicum ista molitio, artibus qui-
busdam sibi grassandum existimat. inter quas
facile simulatio & dissimulatio primas tenet.
aliud clausum in pectore, aliud promptum in
lingua habere: amicitias inimicitiasque non
ex re, sed ex commodo aestimare: populares au-
ras captare, largitionibus uti, speciosa vocabula
vulgi auribus occinere. Quae alii scelera, hic
remedia vocat: dum falsis nominibus, seueri-
tatem pro seuitia, parsimoniam pro auaritia,
supplicia & contumelias ciuium, disciplinam
aliquando appellat. & ex diuerso, bellum ciuile,
defensione libertatis; nouas tabulas, vindica-
tione salutis pretextit, à iure & legibus adna-
turam & rationem prouocat: satis gnarus,
nihil esse tam impium, cui non aliqua equita-
tis species generalibus istis & per indistinctam
amplitudinem patentibus sententiis possit con-
ciliari. cum praesertim accessit exemplorum,
quae seruire sibi cogit quoties & ubicunque
vult, auctoritas. itaque profert aliquos ex an-

Sallust. Cat. 10.

Lucan 1, 130.
Flor. 1, 17, 8.
Tac. 4 H. 73.
7.
Tac. 1 H. 37, 5.

Plut. in Grac.

cap. 5.

Cic. Acad.
quæst. 455.

aliquis claros viros, quos dicit fuisse populares, ut eorum ipse similis esse videatur. Repetitur P. Valerium, qui exactis regibus primo anno consul fuit: commemorat reliquos, qui leges populares de prouocationibus tulerint, cum consules essent: tum ad hos notiores, C. Flaminium, qui legem agrariam aliquot annis ante secundum Pun. bellum trib. pl. tulerit, inuito senatu, & postea bis consul factus sit: atque sic progressus horum nominibus tot virorum atque tantorum expositis, eorum se instrutum sequi dicit.

7. Quod si etiam aliquandiu forte virtutis legem & rationem secutus fuerit (quod ipsum tamen animi taces non alio quam suæ claritudinis commodique respectu ferme solent facere) mox ingressus audacia consilia descendit à bonis, & prauus, tum deinde princeps fit (2, 2, 2, 18, 5) optimum quemque calumniis deprimere, pestimos laudibus attollere, ludi genus ac ioci credit: perituria quoque, omnique mendaciorum genus in leuibus numerat. nihil ex fide, omnia ex proprio vsu agit ac temporibus insidiatur (2, 2, 12) omnes interim cuiusque generis homines sibi aggregans, ac in suam factionem sollicitans. pauperculam plebem, muneribus; oberatos, pollicitatione pecunia; seruos, proposita libertate; exules damnatos-

Excerpt. Dion.
de Mario.Sallust. Catil.
passim.

mit
uit at
omnia
nihil
(2, 2, 2
mauul
adipisc
riem a
bilem
est, obs
priora
audita
gna exi
na extir
na occid
minus
dunt
ta: qu
ditum
8
debeat
ti, per
loco a
autem
duas pa
tem for
cana pri
quartit

innatosque, spe immunitatis; peregrinos, ciuitatis promissione, suis consiliis adiungit: omnia miscet, remp. conturbat, nihil immotum, nihil tranquillum in eodem statu relinquit (2, 2, 2, 2, 6, 3) Quod quicquid poterat consequi, mauult per vim extorquere & tumultuando adipisci (2, 7, 1) concupiscit minima ob sordiditiam animi; nec satiatur maximis, ob insatiabilem cupiditatem. quæ semel pessime ausus est, obstinate pertendit (2, 45, 1) semperque priora nouis vincere facinoribus nititur: inaudita & sine exemplo atrocia se demum digna existimans denique incendium suum ruina extinguere optat, mauultque publica ruina occidere, quam sua proteri, & idem passurus minus conspici (2, 91, 4) Huc ferme recidunt consilia hominis inquieti & conata: quibus seque remque publicam perditum ire solet.

Pollux 6, 32.

Dio 47 p. 575.
Id. 45 p. 328.Sallust. Catil.
11.

8. His igitur quemadmodum possit & debeat obuiam iri, partim capite præcedenti, per occasionem attigimus, partim hoc loco amplius persequemur. Diuiserit autem aliquis totum hoc negotium in duas partes: quarum prima ad seueritatem fori; altera ad artes & sophismata arcana prudentiæ spectabit. In foro factum quæritur, & de perpetrato iam scelere

Succedunt remedia in: proponenda.

Primo quidem in foro:

ubi gravitas
& moderatio

iudicium constituitur, nisi quod suscepta molitio, inita consilia, cogitata insidia aduersus temp. in facti partem veniunt, criminibusque iudicis potestate vindicandis merito in tali argumento accensentur. Quod si ergo molitio talis, antequam effectum sortiatur, delata fuerit atque comperta, ante omnia certitudo rei scrutanda, & audiendi sunt rei, reorumque excusationes, idque quantum res & consuetudo patitur aut postulat. Pertinebit hoc ad gravitatem iudicii: quia libenter damna re videtur, qui facile credit, neque quid aut cur credat, satis explorat; & prope modum insons existimatur, qui inauditus inque defensus perit. Non est prae-reunda gravitas Lacedaemoniorum hoc loco. Cum enim factiosa Pausaniae consilia non in suspicionem modo plurimorum sed sermones etiam venissent, tamen quod harum rerum nullum erat apertum crimen, quo argui posset, non putabant de tali tamque claro viro suspicionibus oportere iudicari: sed expectandum, dum se res ipsa aperiret, memorante Cornel. Nepote in Pausan. 3. 7 & 4. 3. Qui locus praesertim de reorum dignitate considerata nos admonet: quae quo maior erit, eo grauiorem iniui-

inuidiam faciet punientibus, nisi conuictos & meritissima pœna affici publice constiterit. Qua in parte provide & ac prudenter Cicero in conjuratione Catilinaria apud *Sallustium*; tam in accurata inquisitione, quam in graui cognitione omne coercitionis publicæ robur reponens.

9. Intelligenda est ea cognitio-
nis diligentia moderatioque, cum ex-
ceptione casus grauioris vbi periculum
in morâ præsens non patitur audiendo
disceptandoque tempus extrahere: aut
vbi iudicialis compellatio maiores mo-
tus videtur minitari. hic enim aliquando
statim puniuntur, quorum pernicioſa cœpta
CERTO INDICIO INDUBITATIS-
QUE ARGUMENTIS cognita sunt. Ita
Lepidus Triumviri filius, bellum mo-
liens à Mæcenate deprehensus & occisus
est, *Liu. epit. 133*: atque sic immane noui ac
resurrecturi belli ciuiliſ reſinctum initium,
obſeruante Velleio 2, 88. 3, Equidem tali
tempore citra proceſſum fori, vt loquuntur,
ordinarium licere principibus ſubuertere ſon-
tes, diſputat Clapmarius lib. 4 Arcan. cap. 12
eamque rem iure dominationis & plenitu-
dine ſummæ poteſtatis comprehendî exiſti-

*cum extraor-
dinaria ſeue-
ritate iungen-
da eſt:*

mat. Exempla adfert *Seiani à Tiberio; Cæcine consularis à Tito, Parmenionis, ab Alexandro subuersorum*. Nollem addidisset hoc postremum. Sontem enim fuisse Parmenionem, nemo Historico- rum audet affirmare. vbi ergo crimen dubium est (quod hic ipse *Clapmarius* fatetur) iuris districti potestas, noxiis tantum intentanda, locum non habebit. Vide cautionem *Curtii* 7. 2, 34. Alias omnino, in fauorem sacrosanctæ Maiestatis, si de crimine aduersus eam agitato constiterit, consuetudo fori, præsentiori & supremæ potestati cedere non recusat. idque tum in ceteris imperandi formis, tum in Regno.

obseruato sa-
men tempore,

10. At vero de exemplis exerciti tam præsentanea vi imperii difficile est iudicare: ὅ γὰρ ἐστὶν ἀνθρώποις τὰ τοιαῦτα τοῖς ἔξω ἀλλ' οὐ τοῖς ἐνδοῖς: non possunt enim hæc gesta accurate, nisi ab eis cognosci, qui gerendus intersunt, inquit prudentissime *Dio* 54 p. 607. Intetum tenendum est, ne citius huc decurratur. quam opus sit: licet enim securitati satis cauere ita videatur, tamen plurimum contrahitur inuidiæ, quod recte obseruat *Sueton.* in exemplo *Cæcinæ* interfecti *Tit. 6.* Quando igitur
hæc

cap. 5.

huc decurrendum est, inquis? si reus spreto imperio cognitioni se subtrahit, concitatque multitudinem, sicut Sp. Melius, quem ob id euestigio & quidem iure cæsum satis constat. Vnde dictator: confidisse se ad causam cognoscendam: quæ cognita, habiturū fuisse Melium similem causæ fortunam. vim parantem ne iudicio se committeret, vi coercitum esse. Liu. 4, 15. Ita C. Gracchus imperio consulari & manu militari oppressus apud Velleium 2, 6. nam de Tiberii Gr. exitu variatum est sententiis. qua de re egimus in commentar. Vellei. ad 2, 4, 4. Ita, si quis acie vincendus est, ut reus agi possit, quod de Pisone dicitur apud Tac. 3 A. 13, 4; quidquid euentus armorum tulerit, necessitas armorum defendet. nam quid aduersus vim opponi potest, præter vim? Hinc celebre est Mæcenatis consilium apud Dionem 52 p. 517: qui cum voluisset, ceteros insidiarum & conspirat: reos in iudicium & ad cognitionem senatus adduci, eos excipit, qui exercitum obtinentes palam insurgunt aduersus Principem: hos enim non iudicio appellandos, sed ut hostes vi persequendos esse monet.

II. Ceterum ut hæc seueritas iudiciorum distinctius cognoscatur, etiam
& occasione clementia.
 dispi.

dispiciendum est, quali potissimum *pena* turbidos spiritus affici è republica sit? Quidam enim inconsulto favore sceptrorum & maiestatis abrepti, extrema & vltima tantum remedia huc conuenire clamitant: neque aliud, quam capitale supplicium idque atrocissimis modis infligendum suggerunt, autumantes: *canem mortuum non mordere*. Equidem vt exaggeretur suppliciorum grauitas, causas vniuersim istas nouimus: si sanctioris rei violationem habet delictum, si penitus deliberata obstinateque crudelis fuit delinquentis malitia, si praesentior immaniorq; exempli noxa imminet ex delicto & delicti circumstantiis, quas vocant; si voluntatibus publicis parendum, aut bono publico velificandum est. Verum hæc ipsa reputatio, quam alii tam auide accommodant ad inquietorum supplicia, potest nos ad ratiocinanda *πρότερος σαφισμὸς* siue nouorum consiliorum discrimina deducere. quæ accurate expendit *Liuius* apud *Dion.* ss sicut in dissertatione de amnestia cap. 4 § 9 & seq. declarauimus. Sed & *Macenas* apud *Eundem Historicum* diligenter monet *Augustum*, vt insidiosos sibi neque ipse iudi-

et, neque praiudicio oneret, sed in senatu causam dicere iubeat, conuictosq; supplicio, quantum fieri potest, MODERATISSIMO afficiat. lib. 52 p. 557. scilicet ut crimini fides fiat, de quo, si principis res agitur, plerumque malunt dubitare homines. lib. 54 p. 607. Ex quibus satis apparet, esse & hic aliquem lenioribus remediis locum: nē nunc ad exempla id affatim affirmantia eamus. præsertim autem veluti arcanum suppedatur: quæ Principis personam ledunt, ab ipso principe parcius vindicanda esse, quam quæ manifeste in remp. tendunt. Licet enim in statu regni in Principis salute salus publica contineatur, adeoque in ipsa Maiestate regia magnum & validum lateat vindicandæ Maiestatis telum (quo de iure moreque alibi dicemus) tamen Principi vehementer cauenda est illa hominum opinio, quasi sui causa pleraquē ageret, sibi vigilarer, sibi animaduiceret. præsertim in nouo imperio, cui omnis inuidia plurimum nocere putanda est. Adhibeatur ergo seueritas, quantam resp. postulat, & ratio delicti meretur: ut ostendatur incivilibus ingeniis, exitiabiles esse solere & debere eorum exitus, qui quietam mouere, præsentia odisse, composita turbare

bare instituunt. Neque enim diffiten-
dum est partem prudentiæ in eo versari,
si, quos natura ipsa retinere in officio non pot-
est, ii magnitudine pænæ maleficio summo-
ueantur. ut hoc de parricidis à Cicerone
dictum ad publicos parricidas accom-
modemus.

*Remedia Pru-
dentia extra
forum et re-
cto procedant,*

12. Ceterum, quæ ad iudicia per-
tinent, vel legibus descripta, vel moribus
recepta, planiorem habent viam. Altera
pars ex iis, quæ constituimus, latius pa-
tet, multamque prorsus observandi, a-
gendi que diligentiam requirit & solle-
tiam. Ante omnia enim hic idoneo
rerum. tractatori noscenda sunt & digno-
scenda illa ingenia, quæ rebus novis facilia
vel per notas indolis actusque existima-
ri, vel per fortunam reddi solent. Quorun-
dam enim turbulentia cum stoliditate & vani-
tate hebeti coniuncta est: quosdã in precipitem
audaciam intemperatus cæcusque furor rapit:
sunt, quorum audaciam acuta vastities regit
& regit sunt quibus nunquam deest voluntas,
sed deest plerumque audacia res nouandi. Ex
primo illo genere fuit Lepidus triumphator, vir
omnium vanissimus, neque vlla virtute tam
longam fortunæ indulgentiam meritus, ut re-
cte à Velleio dicitur 2, 80, 1. insciens agendi,
cuius

*distinguenda
est inquieto-
rum indoles in
vera genera.*

*quidam enim
sunt stolide
inquieti:*

cuius audaciam quidvis inflabat, conatum omnia deserebant, sicut ex iis, quæ sequuntur apud Velleium, aliorumque scriptorum elogiis nimis manifestum est. Adde Sallustianum Curium Catil. 23. Hi tales non sunt valde extimescendi. quid enim? armatos, Augustus aliquis inermis exarmaret. Vellei. 2, 80, 4. abest auctoritas, sine qua nihil magnæ rei geri potest; abest consilium, sine quo ruat necesse est quantacunque moles & molitio.

13. Secundum genus continet τοῖς ἀνδράσι, qualesvis, promptæ & præcipitis audaciæ homines, quales Catilina potissimum suæ coniurationi præfecit, memorante Sallustio Catil. 17 neque per ignaviam aut vana ingenia se incerta pro certis captaturum fuisse, profitetur cap. 20. De his ut recte iudicari possit, attendendum est, an bello egregii, gerendisque rebus industrii sint: an vero ob dissolutionem morum inefficaces & impetu solo sint timendi. Illi nihil modicum minantur, veri scilicet τῶν ἡρώων Martis filii, ut ex Plutarchi Mario hoc dicam. Talis fuit Marius pater, qui Velleio χαοκίνητος: hirtus atque horridus vitaque sanctus, quantum bello optimus, tantum pace pessimus, immodicus gloria, insa-

quidam fu-
riole inquisi-
ti,

insatiabilis, impotens, semperque inquietus
2, II, 1. Sed & Gracchi huc pertinent, de
quibus 2, 2, & 2, 6, 1 &c. Minus sunt for-
midabiles & facilius occupantur com-
pescunturque eorum conata atque cupi-
ditates, qui audacia quidem praefervida plu-
rimum habent, neque omni consilio destitun-
tur, sed neque diligentia agendi neque docte-
ritate idonea polleat: qualem Noster pas-
sim Antonium figurat: Sextumque Pom-
peium Magni filium, itemque Clodium. Ho-
rum molimina, si procedant, assidue &
minaciter fumare; illorum efficaciter ar-
dere, dixeris.

quidam calli-
de inquieti:

14. A' Tercio genere plurimum est
periculi, quorum audacia acutam vafritiem
coniunctam diximus: igitur observanda
diligenter ac speculanda sunt & ingenia
eorum & consilia. Equidem cum in eo
conveniant, quod nihil pensi moderati-
que habent, quod nullum facinus exti-
mescent aut ignorant, haec tamen di-
stingui videntur, quod eorum aliqui ma-
gnam speciem praefervunt, penitusque sub vulpe
latent; qualem, Sullam Velleius 2, 17. it: 2,
25, 3; Seianum, Tacitus praefectum 4 A. 1 de-
pingit (cui Noster haec tamen congruit,
quod actu ociosis simillimum facit, idque in
laude

laude ponit, cum nondum essent detecta eius flagitia) aliqui magis ingeniose exercent nequitiam, quam studiose occultant, sicut Curio Velleii, homo ingeniosissime nequam 2,48,3, & quem Curioni comparat Calius 2,68,1.

15. Quartum, ex iis quæ constitui- quidam igna-
ue inquieti.
mus, genus, destituitur illa nota, quæ alias inquietis & turbatoribus communis est ac propria, (audaciam dico exequendi) & tamen merito iis annumeratur: cum voluntate turbulenta & vtantur ipsi assidue, & talibus consiliis delectentur. *A talibus vix est magnòpere timendum: cum nec ipsi ferme aliquid audeant, nec audentibus constanter præsto sint.* Vnde prudenter Cicero cum descripsisset eiusmodi hominem, paruo scilicet animo & prauo, cauillatorem genere illo moroso, quod etiam sine dicacitate ridetur, facie magis quam facitius ridiculum, nihil agentem cum rep. se iunctum ab optimatibus; adiicit: *ab hoc nihil speres boni reip. quia non vult; nihil metuas mali, quia non audet.* lib. 1. epist. ad Attic. 13.

16. Petenda etiam est observatio Sed & propo-
sito speciali
differunt in-
quieti.
distinctionis ex ipso proposito & fine hominum: quem non vnum sequuntur, qui res novas cupiunt. Aliis enim, præter

æmulationem & depressionem aduersarii nihil videtur propositum : quosdam dominationis spes & dignitatis vnice instigat : aliquibus popularis gratia & famæ applausus pro præmio est : nonnulli ultionem inimicorum, cædes, incendia, animo hauerunt : nonneminem plura ex istis inuitamenti simul in prauum abstrahunt : sunt & animi tam proiecti impotentisq; homines, quibus hoc ipsum, quæta mouisse scilicet, sine mercede magna merces videtur : denique multos per se minus turbidos, æs alienum aliaue necessitudo in transuersum agit, vt præsentem statum odisse, nouum optare, & pollicentibus auscultare incipiant : ne dicam de consuetudine vulgi & multitudinis, quæ ad leuem auram obiectam turbida & nouandis rebus alacris esse solet. Sed hæc posteriora minus huc pertinent, cum hac ratione nullum hominum genus sit, à quo non imminere aliquando periculum possit reip.

Ex qua distinctione pendebit dispensatio remedium.

17. De cetero magna pars erit remedium, obseruasse mature ingenia rebus nouis prona siue facilia, & distinxisse. nam ex illa diuersitate tota ἀντιπαράστα, (de qua & capite præcedenti aliquid actum est) distensa

cap. f.

penfatio pendeat necesse est. Debet tamē, quod statim & serio monemus, hic quoque sine suspitione tyrannica res geri, præsertim in monarchia: vbi solenne est magistris dominationis, erecta & viuenda ingenia pro ferocibus & inquietis; strenuos & præclare meritos viros pro seditiosis traducere. Pro qua solitudine, satius esset boni imperii ac disciplinæ auctoritatem præsidiumque amplecti: legumque præsertim in libera rep. sanctitatem auxiliumque sancte tueri; quippe quibus saluis haud facile nouis consiliis locus est.

18. Quod si reuera timendi causæ aderunt, aut erupturi olim motus indicia sese ostenderunt, omnis resistendi prudentia & obuiandi redibit ad arcanum, & tunc ita loquar, dissociationis, dissimulationis, maturationis. nam de seueritate, quæ iudiciis congruit, iam diximus. Ex dissociationis arcano fluunt ista: seponere ministerii specie & honoris, qui turba & barbarum duces metuuntur; præmiis & pollicitationibus & officii beneuolentiæ in bonorum castra & familiaritatem nonnullos pertrahere: discordias inter eiusdem animi consiliique homines struere: eminentiores infamia metu obiecto distingere, sicut apud Sallustium Cicero

Cuius artes referuntur partim ad arcanum dissociationis:

falsum indicem Crasso creditus est im-
misisse, ne is, more suo, suscepto malorum pa-
trocinio temp. conturbaret. Catil. 48. quæ
tam singularis consilii solertia, nobis li-
cet festinantibus non prætereunda fuit.

partim ad ar-
canum diffi-
cultationis:

19. Disimulationis arcano includun-
tur; *transacti* siue emissi clanculum specula-
tores, qui specie notitia, familiaritatis, nego-
tiorum in secretas destinationes penetrant: in-
quisitio tota clam peracta & inter maximas
provisiones otium simulatum: disposita & or-
dinata sine ullo hominum aut rerum motu præ-
sidia: quæque ad hanc formam alia pas-
sim occurrunt. Singulare est & in hoc
quoque negotio viliter imitandum
Agessilai commentum, quo is à defectio-
ne, quosdam suorum continuit. Nam
cum quidam adolescentuli hostium aduentu
perterriti ad Thebanos transfugere vellent, &
locum extra urbem editum cepissent, Agessilaus
qui perniciosissimum fore videret, si animad-
uersum esset, quemquam ad hostes transfugere
conari, cum suis eo venit, atque ut si bono ani-
mo fecissent, laudauit consilium eorum, quod
eum locum occupassent, & se id quoque fieri de-
bere animaduertisse. Sic adolescentulos simu-
lata lau- tione recuperauit, & adiunctis de
suis comitibus, locum tuum reliquit. namque
illi

illi aucti numero eorum, qui expertes erant consilii, commouere se non sunt ausi, eoque libentius, quod latere arbitrabantur, quæ cogitarent. Cornel. Nep. Agefil. 6, 2 & 3. Eundem ad modum, inquam, facta scilicet ad ingenium negotii comparatione, recuperandi sunt etiam in rep. aliquando, qui deterioribus consiliis animum conatumque applicuisseprehenduntur.

20. Ad Murationem pertinet, *partim ad arcanum Murationis.* quod iam antea circa deprehensa pernicioſa consilia indicauimus redempta nimirum fori mora praesentiori & extemporali vindicta. de qua in crimine maiestatis plura. Interim potius prouidendum est, ne huc deueniatur: intendenda, quoties opus est, legum & magistratuum auctoritas; coërcenda omnis inciuilis elatio: popularitatis delinimenta praecidenda: potentia nobilium obseruanda: necessitates populi cum querelis amputanda: otiosa manus negotio exercenda: influens in temp. sentina vilissimorum hominum exhaurienda: nihil nunciata rei negligendum: nihil differendum: in herba opprimendum, si quid emicuerit: & in illa festinatione nihil turbandum, nihil praecipitandum: quæque alia, praesertim orto iam tumultu & cognitio prauorum hominum consiliis, passim

passim apud Politicos tractantur, cum de seditionibus agunt.

Denique cum
quæto ingenio
præditi ali-
quando ad res
novas consilia
vi soleant,

21. Antequam hinc abeamus, notandum est: multos in rep. Rom. novis rebus studuisse, non tam suo ingenio & indole ductos, quam vitii reip. & corruptissima civitatis disciplina inuitatos. quod in Catilinaria coniuratione non omisit notare Sallustius. Licet enim tum princeps sceleris Catilina cum aliis nonnullis animo tali esset, qualis seditiosus merito censetur & dicitur, multi tamen fauebant novis molitionibus, quos vera æstimatione non tam inquieta natura quam consuetudo sæculi & solis iam ambitiosis artibus parabilis gloria in partes traxit. Si propiora nobis tempora introspicimus, quid multorum animis reuerentiam excussit? quid in sacrosancta Principum capita percussorum manus armauit? Sane non semper, inquietum turbidumque ingenium, sed virtutis specie & pietatis instillata quietis per se animis impietas. Notiora sunt, quam ut hic exponi debeant, horrenda sacerrimi dogmatis exempla: quo ciuibus in Reges, ambiguis fallacibusque de causis, potestas vindicata; quid potestas? latuisset forte sub isto

overcondi sunt
magistri tur-
barum, specie
sanctitatu
Reip. securita-
tem conuul-
santes.

isto velamento crudelitas, si iuris disce-
pratio *ὑπερδύς*, potius, quam *καταφύς*
fecisset rerum Dominos: sed vis com-
mendata est, sed insidiæ, sed publicum
parricidium placuere. Nihil tale, tali
schemate, tali loco auditum est, à condi-
to orbe: vt hoc vnum sufficiat ad infamandum supra ceteras ætates, nostrum æuum. Quocirca non satis erit ad custodienda regni sacra, ad tuendam maiestatem Deo proximam & carissimam, turbulenta ingenia ciuium obseruare, sed barbarum artifices illi & magistri, qui nec ciues, & supra Dominos esse volunt, qui miris technis turbulentum faciunt, quidquid quietum est, vitandi studiose atque coercendi sunt.

CAP. VI.

I.

EXpediuius hætenus, ea quam argumentum capere potest philosophia, *de Heroicis & singularibus ingeniis*; tum deinde, *proximæ præstantiæ compotes, viros Eximios* considerauimus; *de Vulgi indole & multitudinis* nunc dicendum esset, nisi istius tractationis fontes, qua ad ciuilem Prudentiam pertinent, in accuratissimi

De Vulgaribus ingeniis, respectu ciuiliū prudentiæ considerandis, alii egero.

cap. 6.

CHARACT. POLIT.

Cetera in in-
finitum pa-
ter varietas:

tractanturq;
varii modis
ille, caracte-
res politici:

operis sui Politici lib. 4 cap. 5 Lipsius reclusisset. Cetera varietas notationum in infinitum patet, neque tam in vnuslibelli spatium contrahi, quam ad observationem perpetuam vbique commendari debet. Modo enim *tota descriptio χαρακτῆρος* occurrit; modo *sensus talis & sententia*; modo *expresse* id agitur & in formula; modo *occultius & in fundamento*.

2. Observabis & illam differentiam: cum aliquando *virtus*, cum autem *virtutis distinctio*; rursus, *virtutis comparatio*; alibi *coniunctio virtutis*; est, vbi *actus virtutis aut virtutum*, notatur. Intellige semper, quæ de virtute dicimus, etiam de dotibus ingenii artibusque: & pro mutua contrarii declaratione, de vitio. *Virtutes e. g. singulas* notat in Silio Velleius, cum *optimum ciuem, simplicissimum ducem* vocat 21, 116, 4. *Distinguit virtutem* cum alibi non *industrium vniuersim*, sed *quiete industrium*, appellat *actu otiosius simillimum* 2, 127, 4; & alia περιεργασίας, qui quæ agenda sunt, curet sine vlla ostentatione agendi 2, 98, 3. Item cum *eloquentissimum modo*, (2, 13, 1) *modo eloquentia medium* 2, 29, 3. *modo facundum malo publico nominat* 2, 48, 3. *fulgentissimumque & caeleste os Cicero-*
nis, à

nis, à Canutii continua rabie separat 2, 64, 3. Comparat mores artesque e. g. Bruti Cassique 2, 72, 2. Coniungit vel complectendo ut cum in omnia virtutum exempla genitus 2, 11, 2 vir in tantum laudandus, in quantum intelligi virtus potest 1, 9, 3 memoratur; vel nascendo, ut cum mixta Grauitati comitas describitur in 2, 116, 3 valensque in otium & negotium indoles. 2, 88, 2. 2, 98, 3. 2, 105, 3. Ipsum actum, grauiter constanterque prudentis exhibet in illis: at imperator optimus eorum que agebat iudex, & utilia speciosis præferens & in omnibus bellis quæ probanda essent, non quæ utique probarentur sequens, &c. 2, 113, 2. adde 2, 115, 5. 2, 120, 1.

3. Iam quanta varietas nascitur ex diuersitate propositorum, euentuum, aliarumque rerum, quæ humanas voluntates in agendo consulendoque regunt aut comitantur, actusque humanos ipsos, sicut diuersa lineamenta vultus, distinguunt? Ad qualia exempla degredi nunc non est animus. sic quoque verendum est, ne quis ἀπὸ λογώτερον ista dicta esse existimet. Nisi quod dudum nobis sedet, in his scripti-
de quibus nunc non agendum est.
 quibus aliquando grauitatis iacturam facere, si illud dispendium ad iuuentutis monendæ inque penitiorem obseruandi

curam excitandæ compendium valere
posse intelligamus. Suppleri interim
nonnulla possunt ex iis, quæ scripsimus
in *Dissertatione de Politicis Lipsianis* cap. 3.

*Est autem am-
plissimi usus
illa observa-
tio:*

4. Illud subinde notandum est,
multaque diligentia monendum: Vsum
talium notationum tam late diffusum
esse, quam late patet Prudentia ipsa ciui-
lis, ad quam omnia, vt ab initio huius tra-
ctationis aiebamus, referenda, neque
indixōs tantum examinanda sunt. In hoc
subsidio sæpe totius argumenti intelli-
gentia constituitur: sicut e. g. *Sallustius*
coniurationem *Catilinariam*, non nisi ab Au-
ctoris charactere, vt ita dicam, politico, auspi-
candam duxit. de huius hominis moribus,
inquit, pauca prius explananda sunt, quam
initium narrandi faciam. Scilicet mala-
rum, callidarum, impiarum actionum
atque cogitationum originem demon-
stratam ante omnia oportuit ac fontem
in animo moribusque *Catilinæ*, vnde
tanta in rep. perniciēs extitit postea ac
dimanauit. Id quod nobilissimus quis-
que Historicorum sibi attendendum ar-
bitratus est.

sed difficilis:

5. Cum autem multiplices homi-
num natura, iudicium de rebus faciant diffi-
cile,

cile, fatente Tullio ad Brut. ep. 1: danda cum primis opera erit ne vel similitudo confusionis vel ignorantia plurimum, quæ sciri debebant, aberrationis occasio fiat, cum præsertim, secundum Fabium instit. orat. 2, 12, etiam sit quedam virtutum vitiorumque vicinia, qua maledicus pro libero, temerarius pro forti, effusus pro copioso accipitur. Sunt imo vitia quedam virtutes imitantia, quæ non possunt secerni, nisi signa, quibus dignoscantur, impresseris, verbis & iudicio Senecæ 1 de clem. 3. Itaque videas interdum de vno eodemque homine, alios magnifice, alios abiecte sentire. Multis enim simulationum inuolucris tegitur & quasi velis quibusdam obtenditur vnus cuiusque natura, inquit rursus verissime Cicero ad Q. frat. lib. 1 ep. 1 cap. 5.

6. Itaque veteres varia excogitarunt huius obseruationis adminicula, notasque præsertim corporum ad inuestigandas indolis animique notas adhibuere. Cuius curæ pleni sunt elegantissimi Characteres Isacii Porphyrogeniti, quos libro 5 Variarum Lectionum cap. 20 edidit Rutgersius. Verum, cum satis constet, pleraque ἐπισήμους ποσὶ γυναικῶν, siue eius artis, quæ ex notis corporis secreta animorum interpretatur, minus esse hodie,

ideoque pro subsidio diligentia com-
paranda est studiosis Præ-
dencia.

hodie, quam olim, perspecta atque explorata. itaque antiquius nobis esse debet iudicium, quod ex actu civili petitur. Nemo enim certe se adeo & semper occultare potest, quin ad recte observantes & perite iudicantes multa sui ingenii prodat indicia. Quæ in historia in primis accurate sunt & copiose attendenda, solerter comparanda inter se & contendenda, denique prudenter applicanda.

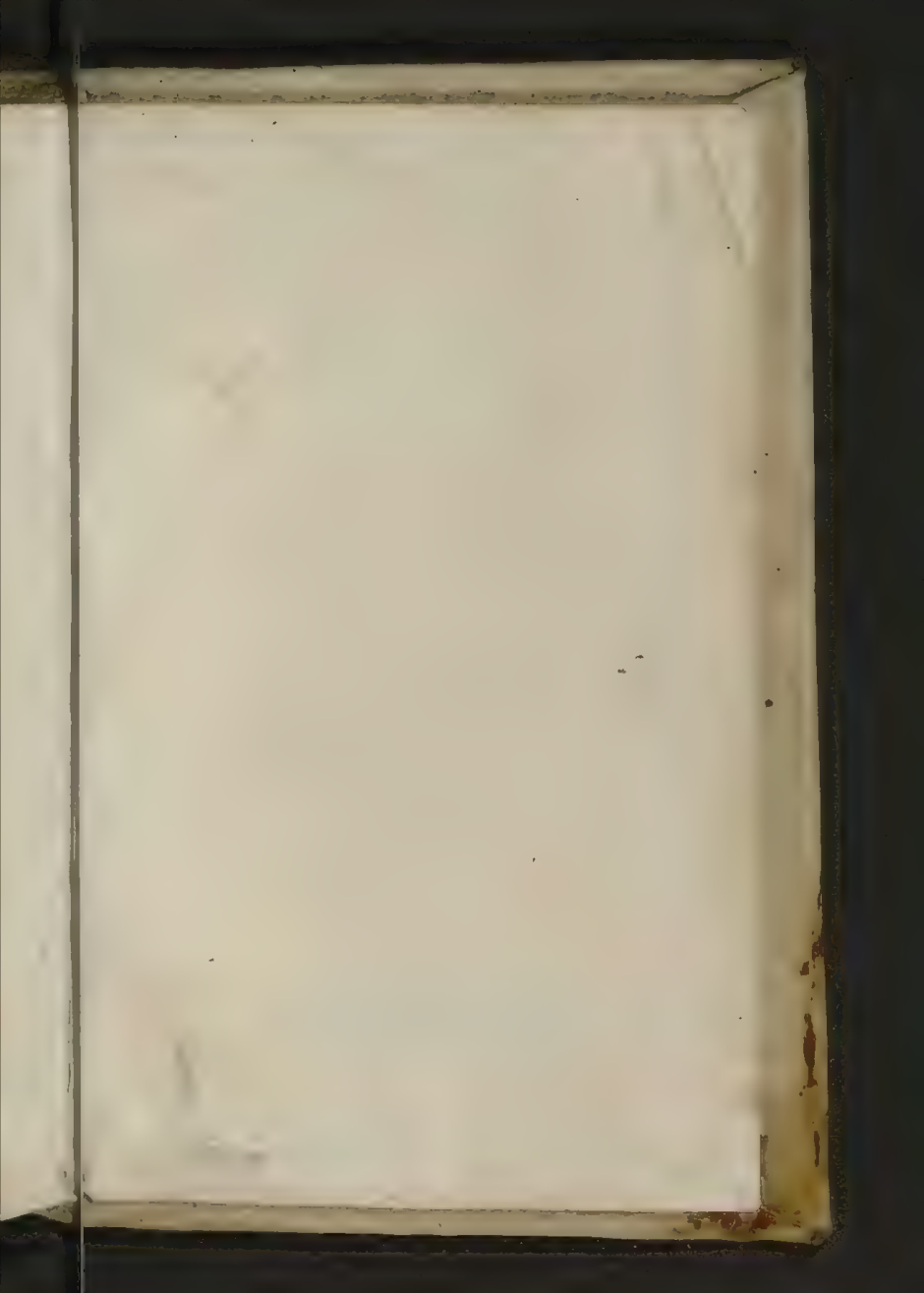
F I N I S.

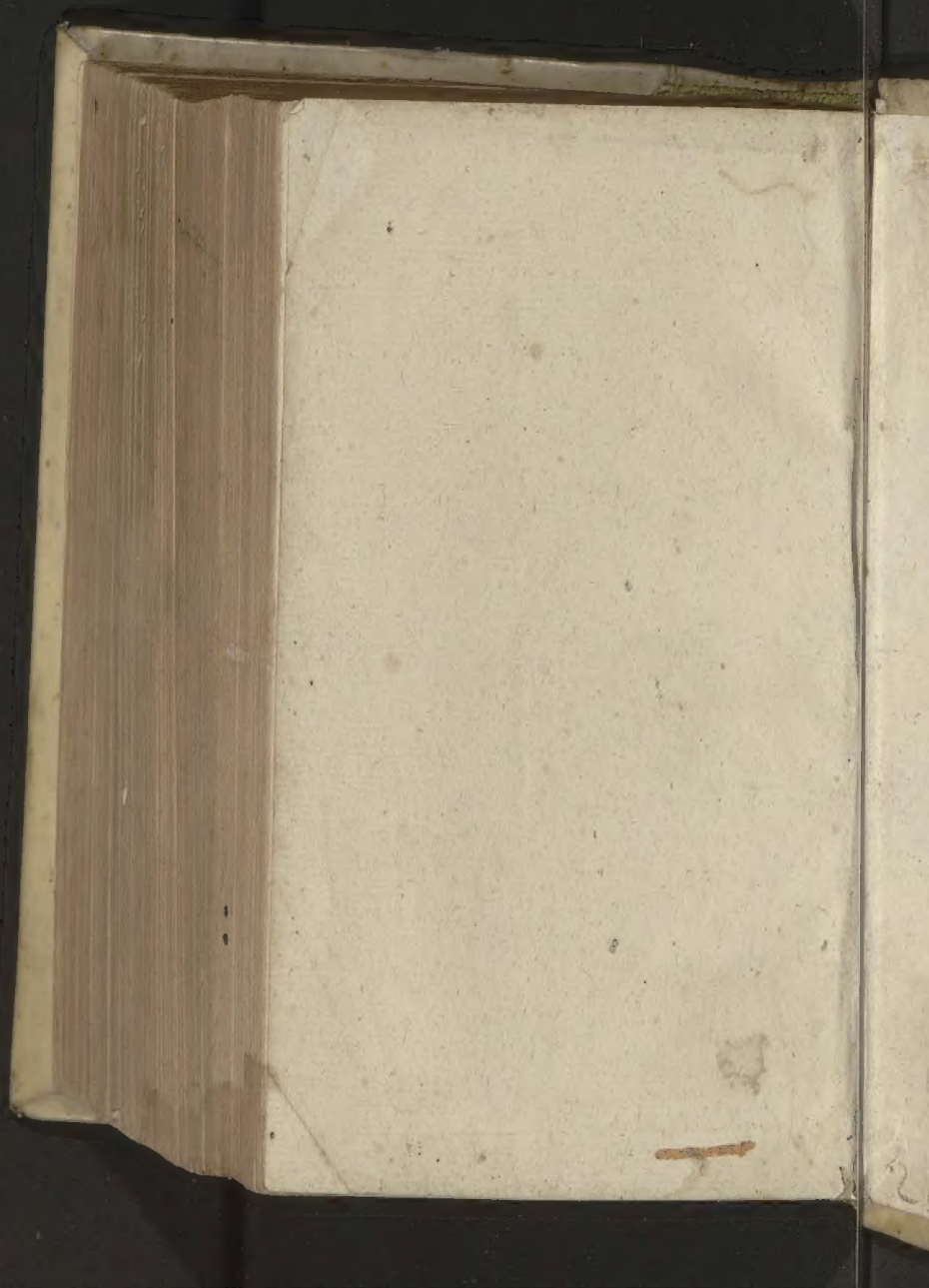

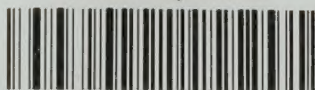
loraci.
indici-
Nemo
ultare
& pe-
rodas
is ac-
, fol-
on-

Biblioteka Jagiellońska

stdr0023445

2123

Pa
Lact
Histori